MONOLIT 5

SCIENCE FICTION ALMANAH

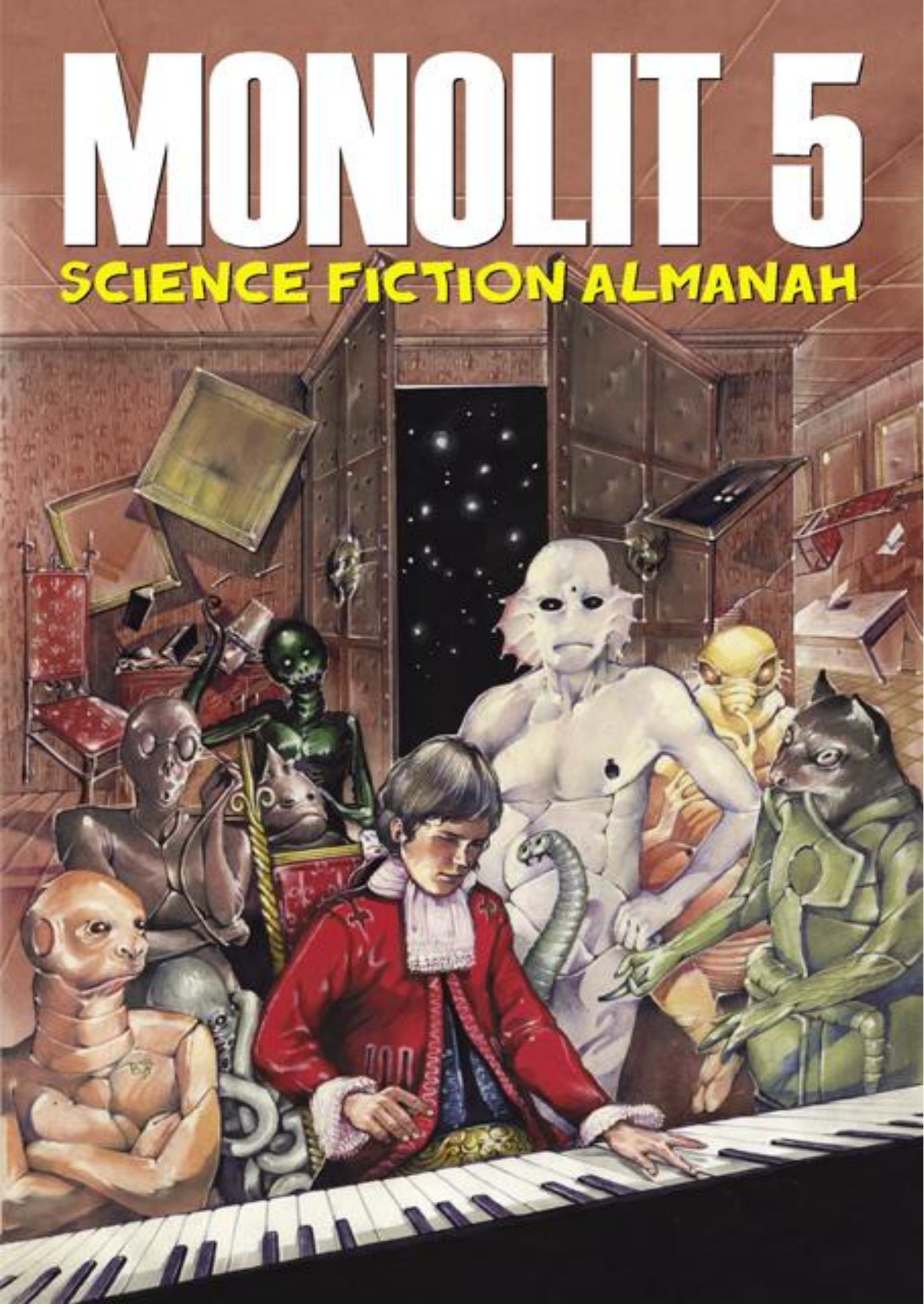

Naučnu fantastiku je teško definisati zbog toga što je to literatura promene i menja se dok pokušavate da je definišete.

Tom Shippey

Postoji samo jedna definicija naučne fantastike koja mi se čini dovoljno objektivnom: "Naučna fantastika je sve ono što se objavljuje kao naučna fantastika".

Norman Spinrad

Science Fiction almanah

MONOLIT knjiga 5

Samostalno autorsko prevodilačko izdanje

BOBAN KNEŽEVIĆ

ZORAN JAKŠIĆ

ALEKSANDAR B. NEDELJKOVIĆ

Saradnici

MIODRAG MILOVANOVIĆ

KSENIJA JOVANOVIĆ

RADOSLAV RISTIĆ

Recenzent

ZORAN ŽIVKOVIĆ

Lektor

SAŠA KRUPNIKOVIĆ

Korektori

DRAGANA KRESOJEVIĆ

OLIVERA DAMJANOVIĆ

Tehnički urednik

BOBAN KNEŽEVIĆ

Ilustracije

D. BOB ŽIVKOVIĆ

Tehnička priprema

Fotoslog »SLOG«

MONOLIT

Priredio BOBAN KNEŽEVIĆ

Beograd, 1989.

COPYRIGHTS:

(Originalni naslov dela, ime autora, godina prvog izdanja i ime prevodioca na srpskohrvatski jezik)

THE POSTMAN, David Brin, 1985. Zoran Jakšić

EYE FOR EYE, Orson Scott Card, 1987, Aleksandar B. Nedeljković

ANOTHER ORPHAN, John Kessel, 1982, Linda Tasovac

GILGAMESH IN THE OUTBACK, Robert Silverberg. 1986, Zoran Jakšić

UNICORN VARIATION, Roger Zelazny, 1981, Zoran Jakšić

THE SIDON IN THE MIRROR, Connie Willis. 1983, Linda Tasovac

HARDFOUGHT, Greg Bear, 1983, Aleksandar B. Nedeljković

GLASS CLOUD, James Patrick Kelly. 1987, Zoran Jakšić

СИЛАЙСКОЕ ЯБЛОКО , Вячеслав Назаров, 1978, Bojana Tošić

UN FILS DE PROMETHEE, Rene Sussan, 1984, Ksenija Jovanović

THE HARD STUFF, Norman Spinrad, 1988, Aleksandar B. Nedeljković

EMPEROR OF EVERYTHING, Norman Spinrad. 1988. Aleksandar B. Nedeljković

Uvodna reč

Najavljen pre pet godina kao bezimeni SF almanah sačinjen mahom od nepoznatih autora, MONOLIT je dosad postigao mnogo više nego što je i najvećim optimistima tada moglo pasti na pamet. Pre svega, peti broj. Predstavio je publici desetak kapitalnih SF ostvarenja napisanih pre petnaest, dvadeset, pa čak i trideset godina; uveo u našu svakodnevicu brojne autore; odigrao ključnu ulogu u modernizaciji jugoslovenskog poimanja SF-a; i konačno, ovim petim brojem sasvim se približio idealu kome teži: da postane godišnji izbor koji će obuhvatati najkvalitetnija SF ostvarenja iz proteklih nekoliko godina.

Biti urednik nije nimalo jednostavan posao, posebno u našim uslovima. Zaostatak za svetskim SF tokovima je veliki, broj knjiga koje možemo da objavimo daleko ispod potrebe, ali uglavnom preko finansijskih mogućnosti prosečnog ljubitelja. Sama složenost SF-a i određeni istorijski (čak hronološki) redosled koji nemamo mogućnosti da poštujemo unose dodatnu zbrku. Ipak, najveći problem su sami čitaoci, preko svake mere različiti u svemu, starosnoj dobi, znanju, interesovanju, željama... Biti priređivač SF antologije u takvim uslovima najviše sliči pokušaju da se održi predavanje o, recimo, nekom matematičkom problemu pred mešovitom publikom: osnovci, srednjoškolci, postdiplomci, pa čak i oni koji znaju više od samog predavača.

Ja sam, srećom (ili možda ne - pokazaće vreme), tokom protekle dve godine radio paralelno na nekoliko izdanja, tako da sam imao mnogo više mogućnosti za manevrisanje nego što urednici obično imaju i mnogo više prostora za ostvarivanje svojih zamisli. Pored kvalitetnog pregrupisavanja kroz ALEF, MONOLIT i knjige edicije ZNAK SAGITE, načinio sam i raspodelu po književnim rodovima tako da je MONOLIT-u pripalo da neguje upravo onu međuformu (duga novela, kratki roman) koja je ostalim izdanjima nepogodna za objavljivanje - u časopisu zauzme pola broja, a zasebna knjiga bude pretanka. Upravo to ima za posledicu da MONOLIT 5 sadrži svega deset naslova: jedan roman, dva kratka romana, pet novela i dve novelete.

Bez namere da pravdam izbor koji je ovde načinjen, niti da utičem na vaš sud o ovoj knjizi, dajem sebi za pravo da ukažem na par stvari, tim pre što su na kraju knjige ovoga puta izostale beleške o autorima.

Glavni roman MONOLIT-a, "Poštar" Dejvida Brina, dobio je nagradu LOCUS pre tri godine. Kod nas je Brin poznat po romanu "Podizanje zvezdane plime". (Interesantno je da je to srednji deo trilogije i da "Dnevnik" planira objavljivanje romana "Uzdignuti rat", koji je dobio HUGA prošle godine, a predstavlja treći deo. Prvi deo verovatno nikada neće biti preveden - sasvim u stilu našeg izdavaštva. No, šta je tu je.) "Poštar" je umnogome različit od ovog Brinovog serijala i većine stvari koje je radio dosad - bez vanzemaljaca, svemirskih putovanja i drugih dimenzija. U pitanju je jedna neuobičajena varijacija mnogo puta obrađivanog medmaksovog postatomskog sveta. Ono što pomalo smeta u Brinovoj viziji, osim njegovog stava prema ženama, jeste i to neprekidno isticanje američkog patriotizma i neuništivog duha pionira Divljeg zapada. No, to mu baš i ne možemo mnogo zameriti - moramo prihvatiti da ipak ima i takvih ljudi na svetu koji vole svoju zemlju i ne stide se da to javno više puta ponove.

"Prometejev sin" je još jedno zapaženo ostvarenje iz serije francuskih nadrealističkih remek-dela koje vam predstavljamo. Dobitnik je najvećeg francuskog priznanja za 1984. godinu u svojoj kategoriji. To kako ćete doživeti ovaj kratki roman zavisi pored ostalog i od toga da li ste gledali dva filma: "Gotik" i "Kaspar Hauzer" - posebno Raselovu fantazmagoriju. Gledanje filma nije neophodno, ali mogućnosti poređenja su neobične i vrlo asocijativne.

Za proteklih nekoliko meseci pojavilo se osam romana braće Strugacki, tako da se broj njihovih romana objavljenih kod nas popeo na četrnaest, uz napomenu da su neki od njih preštampavani čak i tri puta. Dobro je što smo dobili gotovo kompletan uvid u njihov rad, dobro je i to što je konačno objavljena prava verzija "Golaća na urvini", ali nije dobar stav naših izdavača, koji kada se uhvate nekog pisca ne umeju da ga ispuste dok ne istisnu svaku budalaštinu iz njega. Ne tvrdim da su Nazarov i njegova "Silajska jabuka" bolji od proslavljene braće, ali malo promene nikad nije na odmet. U pitanju je kratki roman neodredljivog podžanra, pomalo detektivski, socijalno angažovan, tehnološki čak i originalan, ali pre svega aktuelno satiričan, za ruske prilike, naravno.

Novele i novelete američkih autora sakupljene u ovoj knjizi govore same za sebe. Po mom mišljenju predstavljaju najbolji mogući izbor (dosad neobjavljenih kod nas, naravno) koji se mogao sačiniti u ovom trenutku. Može

se diskutovati o ponekoj od tih novela, sporiti vrhunska vrednost i originalnost, ali uglavnom su u pitanju izuzetna ostvarenja, dobitnici brojnih nagrada i priznanja u sredinama u kojima su nastala. Uostalom, postoji beskrajno jednostavan način da se uverite u to: pročitajte ih.

Boban Knežević april 1989.

David Brin

POŠTAR

Za Bendžamina Frenklina, vrludavog genija, i za Lizistratu, koji su pokušali

PRELUDIJUM

TRINAESTOGODIŠNJE OTAPANJE

Ledeni vetrovi su još duvali. Padao je suvi sneg. Ali drevno more nije se žurilo.

Zemlja se okrenula šest hiljada puta otkako su plamenovi procvetali i gradovi umrli. A sada, nakon šesnaest krugova oko Sunca, perjanice čađi nisu se više komešale iznad usplamtelih šuma i pretvarale dan u noć.

Šest hiljada sunčevih zraka došlo je i prošlo - drečavih, narandžastih, veličanstvenih usled rasute prašine - naprekidno, otkako su se divovski, pregrajani stubovi dima probili do stratosfere, ispunjavajući je sićušnim parčićima raspršenog kamenja i zemlje. Zamračena atmosfera propuštala je manje sunčeve svetlosti - i zahladilo je.

Teško da je više bilo bitno zbog čega se to desilo - zbog džinovskog meteori ta, ogromnog vulkana ili nuklearnog rata. Temperature i pritisci poremetili su ravnotežu i duvali su moćni vetrovi.

Svuda po severu padao je prljavi sneg, a ponegde ga čak ni leto nije brisalo.

Samo je Okean, bezvremen i nepokretan, otporan na svaku promenu, zaista bio važan. Tamna nebesa došla su i prošla. Vetrovi uz fijuk odagnaše smeđe i žute zalaske sunca. Na nekim mestima led je rastao, a mora svežijih krajeva počeše da kopne.

No jedino je bitan glas okeana, a on se još nije začuo.

Zemlja se vrtela oko sebe. Ljudi su se tu i tamo još uvek borili.

A okean je još ispuštao uzdah zime.

I

KASKADE

1

U prašini i krvi - sa oštrim vonjem silne strave u nozdrvama - čovekov um ponekad će pridati važnost sasvim neobičnim stvarima. Nakon polovine života u divljini, od čega je najveći deo proveo upinjući se da preživi, Gordonu je to još uvek delovalo čudno - kako se dešavalo da mu zabačena sećanja iskrsnu u umu baš usred borbe na život i smrt.

Dok je hvatao dah pod sasušenim grmljem - gde je očajnički otpuzao ne bi li našao utočište - iznenada je iskusio sećanje čija je slika bila jasna poput prašnjavog kamenja koje mu se prostiralo ispred nosa. Bilo je to spominjanje na nešto sasvim suprotno - jedno kišno popodne u toploj, bezbednoj univerzitetskoj biblioteci, nekada davno - izgubljeni svet ispunjen knjigama, muzikom i bezbrižnim filozofskim razgovorima.

Reči na stranici.

Dok je provlačio telo kroz grubu, nepopustljivu bujad, gotovo je mogao da vidi slova, crna na beloj pozadini. I iako nije mogao da se priseti imena neznanog autora, reči mu se vratiše sa punom jasnoćom:

"Izuzev same smrti, 'potpuni' poraz ne postoji... Nikada ne beše nesreće tako užasne da odlučna osoba nije mogla da izvuče nešto iz pepela - rizikujući sve što joj je preostalo...

Gordon požele da davno preminuli pisac bude sada ovde i da iskusi sopstveno predviđanje. Pitao se kakav bi optimistički sjaj prikan otkrio u vezi s *ovom* katastrofom.

Sav izgreban i iscepan nakon ovog očajničkog bega u gusto grmlje, puzao je što je tiše mogao, a zaustavljao se i mirno ležao zatvorenih očiju svaki put kada bi prašina koja je lebdela okolo počela da ga tera na kijanje. Bilo je to bolno, polagano napredovanje, a čak nije ni bio siguran kuda je krenuo.

Pre svega nekoliko minuta uživao je u udobnosti i pristojnim zalihama, u onoj meri koliko to može usamljeni putnik ovih dana. Sada je Gordonov imetak bio sveden na ne mnogo više od iscepane košulje, izbledelih farmerki i logorskih mokasina - a trnje je i njih cepalo u komadiće.

Potka vatrenog bola sledila je svaku novu ogrebotinu po njegovim rukama i

leđima. Ali u toj užasnoj, sasušenoj džungli nije mu preostajalo ništa nego da puzi dalje i da se moli da ga vrludavi put neće vratiti nazad u ruke neprijatelja - onih koji su ga faktički već ubili.

Konačno, kada je pomislio da paklenom rastinju nema kraja, pred njime pojavila se čistina. Uski procep razdvajao je žbunje i gledao na padinu prekrivenu ispreturanim stenjem. Gordon se najzad oslobodio trnja, otkotrljao na leđa i digao pogled prema magličastom nebu, zahvalan jednostavno na vazduhu koji nije zaudarao vrelinom suvog raspadanja.

Dobrodošli u Oregon, pomisli gorko. *A mislio sam da je Ajdaho loš.*

Digao je jednu ruku i pokušao da obriše prašinu sa očiju.

Ili naprosto postajem previše star za ovakve stvari? Na kraju krajeva, sada je već prešao tridesetu i živeo je duže nego što jedan putnik nakon katastrofe može da očekuje.

Oh, gospode, kako bih voleo da sam opet kod kuće.

Nije mislio na Mineapolis. Danas je prerija predstavljala pakao i on se više od jedne decenije borio da pobegne odatle. Ne, dom je za Gordona označavao više od nekog posebnog mesta.

Hamburger, vruća kupka, Mertiolat...

... hladno pivo...

Dok mu se ubrzani dah smirivao, do njega dopreše drugi zvuci - i previše jasna galama razdraganog pljačkanja. Podizala se sa planinske padine, nekih stotinak stopa niže. *Smeh* dok su pljačkaši veselo vršljali po Gordonovoj opremi.

... par valjanih pajkana u susedstvu... dodao je Gordon, i dalje nabrajajući prijatnosti davno nestalog sveta.

Banditi su ga zatekli u trenutku nepažnje, dok je pijuckao čaj od bobica zove pokraj logorske vatre kasnog popodneva. Pljusnuo je vreli čaj u lice prvog bradatog pljačkaša i skočio pravo u obližnji kupinjak. Sledila su ga dva pucnja i to je bilo sve. Verovatno lopovima njegova lešina nije vredela koliko nenadoknadivi metak. Ionako su već imali sve njegove stvari.

Ili bar tako verovatno misle.

Gordonov smeh bio je tanak od gorčine kada je pažljivo seo i zatim

poleđuške stao da se povlači oko svojeg kamenitog sedišta sve dok nije bio siguran da ga ne mogu videti sa padine ispod njega. Iščupao je svoj putni pojas iz grančica i digao dopola punu čuturicu da bi povukao dugačak, očajnički potreban gutljaj pića.

Blagoslovena da si, paranojo, pomislio je. Još od rata sudnjeg dana nijednom nije dozvolio da mu se pojas nađe na preko tri stope od njega. Bila je to jedina stvar koju je uspevao da dohvati pre nego što je zaronio u kupinjak.

Kada ga je izvukao iz futrole, tamnosivi metal njegovog revolvera kalibra 38 svetlucao je čak i pod finim slojem prašine. Gordon huknu prema zatubastom oružju i pažljivo proveri njegovu ispravnost. Blago škljocanje svojom škrtom rečitošću potvrdilo je zanatsku veštinu i smrtonosnu preciznost jednog drugog doba. Čak i u ubijanju, stari svet dobro se pokazivao.

Naročito u veštini ubijanja, podseti Gordon sebe. Sa padine ispod njega dopirao je glasni smeh.

Kad god je putovao obično su bila napunjena samo četiri metka. Sada je iz pojasa izvukao još dva dragocena naboja i ugurao ih u prazna ležišta iza i ispod udarnog mehanizma. "Bezbednost vatrenog naoružanja" više nije predstavljala glavnu brigu, naročito pošto je ionako očekivao da će te večeri umreti.

Šesnaest godina u poteri za snom, mislio je Gordon. *Najpre ta duga, uzaludna borba protiv kolapsa... zatim naprezanje da bi preživeo tokom trogodišnje zime... i konačno, više od jedne dekade neprestanog lutanja od jednog do drugog mesta u begu pred boleštinama i glađu i borbi protiv prokletih holnista i čopora podivljalih pasa... pola života proveo sam u ulozi putujućeg minstrela mračnog doba, glumio u zamenu za obroke, ne bih li jednog dana uspeo i nešto više u potrazi za...*

... za nekim mestom gde...

Gordon zavrte glavom. Predobro je poznavao sopstvene snove. Bile su to budalaste maštarije i nisu imale mesta u današnjem svetu.

... za nekim mestom gde je neko preuzeo odgovornost na sebe..

Odgurnuo je misao u stranu. Za čime god da je tragao, činilo se da je njegov dugi pohod okončan ovde, u sušnim, hladnim planinama onoga što je nekada bio istočni Oregon.

Po zvucima koji su dopirali odozgo mogao je da zaključi da su banditi pakovali i pripremali da pođu sa svojim plenom. Gustiš sasušenih puzavica zatvarao je Gordonov pogled naniže kroz ponderoza omorike, ali uskoro se u pravcu njegovog logora pojavio zdepasti čovek u izbledelom lovačkom maskiranom odelu i pošao stazom koja je vodila niz planinsku padinu.

Čovekovo odelo potvrdilo je ono čega se Gordon sećao od nejasnih sekundi napada. Bar njegovi napadači nisu nosili vojna kamuflažna odela... zaštitni znak *holističkih survivališta*.

Mora da su najobičniji, prosti banditi s koca i konopca, nek' se lepo nose u đavolju mater.

A ukoliko je tako, postojao je tračak nade da bi plan koji mu je bledo zasvetlucao u glavi i mogao da postigne nešto. Možda.

Prvi pljačkaš nosio je Gordonovu jaknu za sva godišnja doba vezanu oko pojasa. U desnici počivao mu je automat koji je Gordon vukao sa sobom još od Montane. "Hajde!" Dreknuo je bradati pljačkaš uz stazu. "Dosta je njuškanja. Pokupite te stvari i pokret!"

Vođa, zaključio je Gordon.

Drugi čovek, niži i rutaviji, požurio je u njegovo vidno polje noseći platnenu vreću i izlupanu pušku. "Čoveče, koja lovina! Treba da proslavimo. Kad donesemo možemo li da dobijemo cuge kol'ko volemo, Džes?" Niski pljačkaš skakutao je kao uzbuđena ptica. "Čoveče, Šiba i cure *pući će* kada čuju o tom zečiću što smo ga poterali u vrestište. Nikad nisam vid'o da neko tako zdimi!" Zakikotao se.

Gordon se naroguši na uvredu dodatu šteti. Bilo je to isto gdegod pošao - okorelost nakon katastrofe na koju se nikada nije navikao, iako je prošlo toliko vremena. Dok je jednim okom virio kroz kržljavu travu koja je uokvirila njegov procep, duboko je uzdahnuo i povikao:

"Na tvom mestu još ne bih računao na pijanku, medvede rundavi!" Od adrenalina glas mu je postao piskaviji nego što je želeo, ali tu se ništa nije dalo učiniti.

Krupni čovek nespretno se smandrljao na tlo i otkotrljao se u zaklon iza obližnjeg drveta. Ali koščati pljačkaš samo je glupo zinuo prema padini.

"Šta?... Ko je to?"

Gordon oseti slabu struju olakšanja. Njihovo ponašanje potvrđivalo je da kučkini sinovi nisu pravi pripadnici pokreta za preživljavanje. A svakako ne holnisti. Da jesu, do ovog trenutka on bi verovatno bio mrtav.

Drugi pljačkaši - Gordon je ukupno nabrojao petoricu - žurili su stazom noseći svoj plen. "Ležite!" Naredio im je vođa iz svog skrovišta. Mršavko se izgleda dosetio koliko mu je položaj izložen, pa je odjurio svojim drugarima u grmlju.

Svi su bili tamo izuzev jednog pljačkaša - bledolikog čoveka prosedih zulufa sa planinarskim šeširom na glavi. Umesto da se sakrije malo je pošao napred, pri tom je grickao borovu iglicu i bezbrižno odmeravao žbunje.

"Čemu briga?" Pitao je mirno. "Taj jadnik je maltene bio u gaćama kada smo ga zaskočili. Oružje mu je kod nas. Da vidimo šta hoće."

Gordon pognu glavu. Ali nije mogao da ne primeti čovekovo lenje, izveštačeno otezanje reči. On je jedini bio glatko obrijan, a Gordon je čak i odatle video da mu je odeća čistija, temeljnije održavana.

Kada mu je vođa nešto režeći promrmljao, nemarni bandit slegao je ramenima i otišao iza jednog borića. Jedva zaklonjen, povikao je prema padini: "Jeste li tamo, Gospodine Zeko? Ako jeste, mnogo mi je žao što niste ostali da nas pozovete na čaj. No ipak, s obzirom da sam svestan kako Džes i Mali Vali vole da postupaju sa posetiocima, pretpostavljam da vam ne mogu prebaciti što ste strugnuli."

Gordon nije mogao da poveruje da uzvraća na sprdanje tog šaljivdžine. "To sam i ja na vreme shvatio", doviknuo je. "Hvala što imate razumevanja na moju negostoljubivost. Uzgred, s kim razgovaram?"

Visoki prikan širko se nasmešio. "S kim?... Ah, gramatičar! Kakvo zadovoljstvo. Odavno nisam čuo školovan glas." Skinuo je planinarski šeširić i naklonio se. "Ja sam Rodžer Everet Septijen, svojevremeno član Pacifičkog udruženja za razmenu robe, a trenutno vaš pljačkaš. Što se tiče mojih kolega..."

Iz žbunja je doprlo komešanje. Septijen je osluškivao i na kraju slegao ramenima. "Avaj", doviknuo je Gordonu. "Normalno bih bio pred iskušenjem da učestvujem u malo pravog razgovora; ubeđen sam da ste ga se isto tako

uželeli kao i ja. Na žalost, vođa našeg malog bratstva glavoseča insistira da saznam šta to hoćete i da svršim već jednom tu stvar. Zato ispričajte šta imate, Gospodine Zeko. Pretvorili smo se u uši."

Gordon je zavrteo glavom. Prikan je očigledno sebe smatrao promućurnim, ali duhovitost mu je bila poslednje klase, čak i prema posleratnim standardima. "Primetio sam da vi drugari ne nosite *svu* moju opremu. Ne biste li slučajno odlučili da ponesete samo ono što vam je potrebno i da mi ostavite dovoljno da mogu da preživim?"

Iz grmlja doprlo je piskavo kikotanje, a zatim i grublje cerekanje kada su se i ostali pridružili. Rodžer Septijen pogleda levo i desno i podiže ruke. Njegov umorni uzdah pokazovao je da bar *on* shvata ironiju sadržanu u Gordonovom pitanju.

"Avaj", ponovio je. "Sećam se da sam pomenuo tu mogućnost svojim sadruzima. Na primer, naše žene bi i mogle da nađu neku primenu za aluminijumske šipke vašeg šatora i vreću za njegovo pakovanje, ali predložio sam da ostavimo najlonsku vreću i šatorska krila, jer su vam neophodni."

"Ovaj, u izvesnom smislu to smo i učinili. Na žalost, ne verujem da će vam se Valijeva... eh, *prerada* mnogo dopasti."

Iz grmlja se ponovo podigao piskavi kokot. Gordon obori glavu.

"A šta je sa mojim čizmama? Čini mi se da ste svi dobro obuveni. Odgovara li moj broj ijednom od vas, uostalom? Zašto ih ne ostavite? A moju jaknu i rukavice?"

Septijen se nakašljao. "Ah. da. To su glavne stvari, zar ne? Osim automata, razume se, koji se baš ne da zanemariti?"

Gordon opsova. *Razume se, idiote. Samo tupoglavci iznose očigledne stvari.*

Ponovo se začuo glas vođe bandita, prigušen zelenilom. Ponovo se začuo kikot. Sa bolnim izrazom, bivši nakupac je uzdahnuo. "Moj vođa pita šta nudite u *zamenu*. Razume se, ja znam da nemate ništa. Svejedno, moram da pitam."

Zapravo, Gordon je imao nekoliko stvari koje su mogli poželeti - na primer, svoju džepnu busolu i vojnički nožić.

Ali kolike su mu bile šanse da organizuje razmenu i da se izvuče živ? Nije bila potrebna telepatija da bi znao da se kopilad samo poigrava sa svojom

žrtvom.

Ispuni ga vreli gnev, naročito zbog Septijenovog lažnog izraza saosećanja. Već je i ranije imao prilike da iskusi tu kombinaciju surove podlosti i civilizovanog ponašanja kod drugih nekada školovanih ljudi tokom godina nakon kolapsa. Po njegovom, takvi ljudi zasluživali su daleko veći prezir od onih koji su naprosto podlegli varvarskim vremenima.

"Slušaj", povikao je. "Nisu vam potrebne te proklete čizme! Nisu vam stvarno potrebni ni moja jakna, četkica za zube i beležnica. Ova oblast je čista, prema tome šta će vam moj Gajgerov brojač? Nisam toliko blesav da mislim da mogu da dobijem natrag svoj automat, ali bez nekih od tih drugih stvari umreću, prokleti bili."

Kao da se odjek njegove kletve slivao nih planinsku padinu i ostavljao turobnu tišinu svojim tragom. Onda se žbunje uskomešalo i krupni vođa bandita podigao se. Prezrivo je pljunuo prema padini i pucnuo prstima ostalima. "Sad znam da nije naoružan", rekao im je. Njegove čupave obrve su se skupile i on mahnu otprilike prema Gordonu.

"Briši, zečiću. Briši, ili ćemo te odrati i pojesti za večeru!" Digao je Gordonov automat, okrenuo leđa i bezbrižno odšetao stazicom. Ostali su ga sa smehom sledili.

Rodžer Septijen ironično je slegao ramenima i nasmešio se prema planinskoj padini, a zatim je prikupio svoj deo plena i krenuo za svojim drugovima. Nestali su iza okuke uskog šumskog puteljka, ali nekoliko minuta nakon toga Gordon je čuo slabašan, sve tiši zvuk nečijeg srećnog zviždukanja.

Imbecilu! Koliko god da su šanse bile male, potpuno ih je upropastio obraćanjem razumu i milosrđu. U vremenu zuba i kandži, niko to nije činio izuzev iz nemoći. Nesigurnost bandita nestala je čim ih je budalasto zamolio za poštenu igru.

Razume se, mogao je da opali iz svoje trideset osmice i da protraći dragoceni metak da bi dokazao da nije bespomoćan. To bi ih prisililo da ga ponovo uzmu za ozbiljno...

Zašto onda nisam to učinio? Jesam li se previše plašio?

Jesam, složio se. *Noćas ću verovatno umreti od hladnoće, ali to je još uvek*

satima daleko, dovoljno udaljeno da ostane samo apstraktna pretnja, manje užasna i neposredna nego pet nemilosrdnih ljudi s puškama.

Tresnuo je levi dlan pesnicom.

Oh, mani se toga. Gordone. Možeš da se psihoanaliziraš večeras, dok se budeš na smrt smrzavao. Ali sve se svodi na to da si jedna savršena budala, a to verovatno znači kraj svega.

Kruto se podigao i počeo oprezno da se spušta niz padinu. Iako još nije bio spreman da prizna, Gordon je bio sve sigurniji da bi moglo postojati rešenje, makar i slabašna mogućnost da izbegne propast.

Čim se oslobodio gustiša, Gordon je odšepao do malog potoka da bi se umio i oprao najgore ogrebotine. Sklonio je znojem natopljene pramenove smeđe kose iz očiju. Ogrebotine su ga đavolski bolele, ali nijedna nije izgledala toliko loše da bi ga navela da upotrebi malu tubu dragocenog joda iz fišeklije.

Napunio je čuturicu i razmislio.

Osim pištolja i polupocepane odeće, džepnog nožića i kompasa, u fišekliji je imao i minijaturni komplet za ribolov koji bi mogao biti koristan ako mu ikada bude pošlo za rukom da preko planine dođe do poštenog razvođa.

I, razume se, deset rezervnih naboja za trideset osmicu, malih, blagoslovenih relikvija industrijske civilizacije.

Tamo u vreme početka, tokom nereda i velike gladi, činilo se da jedino municije ima u nescrpnim zalihama. Da je Amerika sa kraja stoleća gomilala i delila hranu samo upola toliko dobro kako su njeni građani sakupljani planine metaka...

Grubo kamenje bolo je Gordonovo povređeno levo stopalo dok je pun zlih slutnji žurio prema doskorašnjem logorištu. Te otrcane mokasine očigledno ga neće daleko odvesti. A pocepana odeća pred ledenim jesenjim noćima u planini biće otprilike podjednako delotvoma kao i njegove molbe pred okorelim srcima bandita.

Mala čistina na kojoj je pre samo sat ili dva podigao logor bila je sada pusta, ali čak i njegovi najgori strahovi bili su prevaziđeni haosom koji je zatekao.

Šator mu je bio pretvoren u hrpu pokidanih komada najlona, vreća za spavanje u malu mećavu rasutog guščijeg paperja. Gordon je zatekao netaknut

jedino vitki lut koji je izdeljao od posečene mladice, kao i nekoliko probnih struna od jelenovih creva.

Verovatno su mislili da služi za poštapanje. Šesnaest godina nakon propasti poslednje fabrike, Gordonovi pljačkaši potpuno su predviđali potencijalnu vrednost luka i strele kada jednom konačno bude nestalo municije.

Upotrebio je luk da njime pretura po ostacima ne bi li našao još nešto što bi mogao da spase.

Ne mogu da poverujem. Uzeli su mi dnevnik! Ta lopuža Septijen verovatno planira da ga prelistava kada dođu snegovi i da se kliberi mojim doživljajima i mojoj naivnosti dok mi pume i jastrebovi budu glodali kosti.

Sva hrana je naravno nestala: suvo meso; vreća prekrupe koju je dobio u nekom seocetu u Ajdahou u zamenu za nekoliko pesama i priča; mala zaliha šećerlema koje je našao u mehaničkoj utrobi opljačkanog automata za slatkiše.

Verovatno je isto sa šećerlemom, pomislio je Gordon kada je izvukao izgaženu, upropaštenu četkicu za zube iz prašine.

I kog su đavola morali to da urade?

Krajem trogodišnje zime dok su se ostaci njegovog odreda milicije još uvek borili da sačuvaju silose sa sojinim zrnom tamo u Vejnu, u Minesoti, za vladu koja je već mesecima nikome nije javljala pet njegovih drugova umrlo je od zaraznih oboljenja usta. Bila je to užasna, ponižavajuća smrt i niko nije nikada otkrio da li su je izazvale ratne klice ili glad i gotovo potpuni nedostatak moderne higijene. Gordon je samo znao da njegovu ličnu fobiju predstavlja prikaza zuba koji mu polako trule u glavi.

Kopilad, pomislio je kada je bacio četkicu na zemlju.

Poslednji put je ćušnuo otpatke. Ništa ga tu nije moglo navesti da se predomisli.

Odlažeš ono što je neophodno. Kreni. Učini to.

Pomalo ukočeno, Gordon se dade na put Ali uskoro se kretao natrag što je brže i tiše mogao, tražeći najbolji put kroz sasušeno šiblje.

Zdepasti vođa razbojnika obećao mu je da će ga pojesti ako se ponovo sretnu. Kanibalizam je bio čest u ranim danima, i ovi brđani možda su zaista zavoleli

"dugu svinjetinu"[1] Ipak, morao ih je uveriti da moraju obratiti pažnju na čoveka koji nema šta da izgubi.

Tokom poslednjih pola milje lako im je raspoznao tragove: dva traga sa mekim obrisima jelenske kože i tri sa predratnim vibram potpeticama. Kretali su se laganim korakom i ne bi mu nimalo bilo teško da stigne svoje neprijatelje.

Ali to nije nameravao. Gordon pokuša da se priseti svog jutrošnjeg uspinjanja istim putem.

Visina staze smanjuje se dok skreće severno, istočnom padinom planine, pre nego što ponovo okrene južno i istočno u isušenu dolinu u podnožju.

Ali šta ako presečem iznad glavnog puta i prečem padinu na većoj visini? Možda ih zaskočim dok još uvek bude svetlosti... dok se još uvek zlurado oblizuju i ništa ne očekuju.

Ako je prečica ovde...

Staza je lagano okretala nizbrdo prema severoistoku, u smeru sve dužih senki, u smeru pustinja istočnog Oregona i Ajdahoa. Gordon mora da je prošao pored banditskih straža tokom jutra, pa su se oni dali njegovim tragom dok nije podigao logor. Sedište mora da im se nalazilo nedaleko od staze.

Čak i hramljući, Gordon je uspevao da se kreće tiho i brzo, bila je to jedina prednost logorskih mokasina nad čizmama. Uskoro je začuo slabašne zvukove ispred i ispod sebe.

Pljačkaška družina. Smejali su se, šalili. Bolelo ga je da ih sluša.

Nije to bilo toliko zbog toga što su se *njemu* smejali. Okorela grubost bila je neodvojiva od dananjeg života, a ako Gordon i nije mogao da joj se prepusti, bar je shvatao da je *on* uvrnuti otpadnik dvadesetog veka u današnjem svetu divljaštva.

Ali ti zvuci podsećali su ga na drugi smeh, neotesane šale ljudi koji su skupa delili opasnost

Dru Sims - pegavi student medicine mlitavog osmeha, ubitačno vest na pokeru i u šahu - holnisti su ga sredili kada su zauzeli Vejn i spalili silose...

---

1 Maorski i polinezijski izraz za ljudsko meso (prev.)

Malecki Kilri - dvaput mu je spasao život, a na samrtničkoj postelji, dok se raspadao od ratnog oblika zauški, od mene je zatražio samo da mu čitam priče...

Onda je tu bio poručnik Van - njihov zapovednik voda, napola vijetnamac. Sve dok nije bilo prekasno Gordon nije znao da poručnik smanjuje sopstvene porcije i deli ih svojim ljudima. Na kraju je tražio da bude sahranjen u američkoj zastavi.

Gordon je toliko dugo bio sam. Društvo takvih ljudi nedostajalo mu je gotovo kao i prijateljstvo žena.

Držeći na oku grmlje sa leve strane, izašao je na čistinu koja je obećavala da prelazi u stazu naviše - možda prečicu - prema severu preko planinske padine. Suvo rastinje je krčkalo kada je napustio stazu i ostavio trag koji je sledio. Gordonu se činilo da se seća izvanrednog mesta za zasedu, oštre okuke koja je prolazila ispod visokog kamenitog ispusta. Nišandžija bi mogao da zauzme mesto malo poviše tog stenovitog luka i da ima u dometu svakog ko bi se kretao okukom.

Samo kada bih tamo stigao prvi...

Mogao bi da ih iznenadi i prikuje tamo i da ih prisili na pregovor. U tome je bila jedina prednost čoveka koji nema šta da izgubi. Svaki normalan bandit izabrao bi da preživi da bi mogao i sutra da pljačka. Morao je da veruje da će se radije rastati sa čizmama, jaknom i nešto hrane, nego da rizikuju da izgube jednog ili dvojicu iz grupe.

Gordon se nadao da neće morati da ubije nekoga.

Oh, odrasti već jednom. 'Tokom sledećih nekoliko sati, njegov najgori neprijatelj mogli bi da budu njegovi starinski skrupuli. *Budi bezočan, makar samo ovog puta.*

Glasovi na stazi izgubiše se kada je presekao uz planinsku padinu. Nekoliko puta bio je prisiljen da skrene oko oštrih procepa i isprepletenih, gadnih kupinovih guštara. Gordon se usredsredio na pronalaženje najbržeg puta prema svom stenovitom mestu za zasedu.

Jesam li otišao dovoljno daleko?

Produžio je namgrođeno. Prema njegovim nepotpunim sećanjima, okuka na koju je mislio dolazila je tek nakon dugog puta prema severu istočnom padinom

planine.

Uski prolaz koji su napravile životinje dopustio mu je da žuri kroz četinarsko žbunje, često zastajkujući da proveri kompas. Suočio se sa dilemom. Da bi dobio priliku da iznenadi svoje neprijatelje, morao je ostati iznad njih. A opet, ukoliko se bude držao previsoko, moglo bi se desiti da prođe pravo pored cilja a da to ne primeti.

A sumrak nije bio daleko.

Jato tetreba raspršalo se kada je polutrkom stigao do male čistine. Razume se, proređena ljudska populacija verovatno je imala veze sa povratkom divljači, ali bio je to i znak da je došao u zemlju u kojoj je bilo više vode nego u sušnim krajevima Ajdahoa. Možda će mu luk jednog dana i biti od koristi, ukoliko poživi dovoljno da nauči da ga koristi.

Skrenuo je naniže, počevši da se brine. Do sada je glavni put svakako ostao poprilično ispod njega, ukoliko već nekoliko puta nije okrenuo nazad. Bilo je moguće da je već otišao predaleko prema severu.

Konačno je Gordon shvatio da staza divljači neodoljivo vuče prema zapadu. Isto tako, izgledalo je da se ponovo podiže i kreće prema nečemu što je ličilo na još jedan planinski procep, obavijen popodnevnom izmaglicom.

Zastao je na trenutak da dođe do daha i proveri pravac. Možda je ovo bio još jedan od prelaza preko hladnih, polupustinjskih Kaskadnih planina koji je vodio sve do doline reke Vilamete i potom to Tihog okeana. Njegove mape nije bilo, ali znao je da je potrebno najviše nekoliko nedelja hoda u tom pravcu da bi stigao do vode, skloništa, potoka za pecanje, divljači za lov i možda...

I možda do ljudi koji pokušavaju da opet zavedu red u svetu. Sunce kroz visoke rubove oblaka bilo je poput svetlucavog oreola, nalik nejasno upamćenom nebeskom odsjaju gradskih svetlosti, obećanje koje ga je neprekidno vodilo sve dalje od srednjeg zapada, u potragu. San - iako je znao da je beznadan - naprosto nije hteo da ode.

Gordon je zavrteo glavom. U tom vencu svakako je bilo snega, puma i gladovanja. Nije mogao odustati od svog plana. Ne ukoliko je hteo da preživi.

Svim silama trudio se da preseče put naniže, ali uska staza divljači prisiljavala ga je da nastavi ka severu i zapadu. Do sada okuka je *morala* da se

nade iza njega. Ali gusto, suvo rastinje odvlačilo ga je još dalje, prema novom prolazu.

Iznerviran, Gordon zamalo da propusti zvuk. Ali potom je iznenada zastao i oslušnuo.

Jesu li to bili glasovi?

Strmi procep otvorio se u gustišu pravo pred njim. Požurio je do tamo sve dok nije mogao da vidi obrise te planine i ostalih u lancu, umotanih gustom maglom, poput ambre na visokim delovima zapadnih bokova i sve tamnije ljubičaste tamo gde ih sunce više nije obasjavalo.

Činilo se da zvuci dolaze odozdo, sa istoka. I da, to su *zaista* bili glasovi. Gordon potraži pogledom i uspe da razazna zmijoliku stazu na planinskoj padini. U daljini spazio je kratki odblesak boje koja se lagano micala naviše kroz šumu.

Banditi! Ali zbog čega opet idu uzbrdo? To nije moguće, osim ako...

Osim ako se Gordon već sada nije nalazio daleko na severu u odnosu na stazu kojom je išao juče. Mora da je potpuno promašio mesto za zasedu i izbio odozdo na sporedni put. Banditi su se penjali ogrankom koji juče nije primetio i koji je vodio u *ovaj* prolaz, a ne u onaj u kome je bio zarobljen.

Mora da je to put prema njihovoj bazi!

Gordon pogleda u planinu. Zaista, video je kako bi mala praznina mogla da se smesti tamo prema zapadu, na prevoju u blizini manje korišćenog prelaza. Bilo bi lako braniti takvo mesto i vrlo teško slučajno nabasati na njega.

Gordon se mrko nasmešio, pa se i on okrenuo prema zapadu. Zaseda je propala, ali ukoliko požuri mogao bi da potuče bandite u njihovoj rođenoj kući, da dobije nekoliko minuta da ukrade ono što mu je potrebno - hranu, odeću, nešto u čemu bi sve to nosio.

A ako skrovište nije prazno?

Pa, možda bi mogao da uzme njihove žene kao taoce i da pokuša da se nagodi. Aha, to je mnogo bolje. Kao da trčiš dok ti u rukama otkucava bomba puna nitroglicerina.

Iskreno je mrzeo sve alternative.

Počeo je da trči, saginjao se ispod grana i izbegavao sasušene panjeve dok je jurio uskom stazom divljači. Uskoro Gordon oseti nastrano užianje. Doneo je odluku, i sada mu nijedna od njegovih uobičajenih sumnji u samog sebe neće stati na put. Borbeni adrenalin gotovo da je izazivao u njemu pijanstvo dok su mu koraci bili sve duži, a nisko grmlje zamućeno promicalo pokraj njega. Zaleteo se da preskoči oboreni, trubli balvan, sa lakoćom ga preletao...

Prizemljenje odasla oštar bol koji mu je prostrelio levu nogu kao da ga je nešto ubolo kroz slabašne mokasine. Prućio se, licem napred, u šljunak presušenog potoka.

Gordon se prevrnuo na bok, grabeći se za povređeno mesto. Kroz vlažne, bolom zamućene oči, video je da je pao preko debele žice koja je štrcala iz kotura zarđalog čeličnog kabla, bez sumnje ostavljenog nakon starog, predratnog poslovanja drvoseča. I ponovo, dok mu je noga očajnički sevala, misli na površini bile su mu besmisleno racionalne.

Osamnaest godina od poslednjeg seruma protiv tetanusa. Dražesno.

Ali ne, žica mu nije presekla kožu, samo ga je saplela i oborila. Svejeno, i to je bilo dovoljno rđavo. Potegao se za butinu i stegao usta u pokušaju da zaustavi divljački grč.

Konačno se trzaji primiriše i on se odvuče do palog drveta i pažljivo se pridiže u sedeći položaj. Siknuo je kroz stegnute zube dok su talasi agonije polako nestajali.

U međuvremenu mogao je da čuje grupu bandita kako prolazi nedaleko ispod njega i odnosi sa sobom njegov povoljniji položaj, u čemu je bila njegova jedina prednost.

Toliko što se tiče svih tih velikih planova da ih tučem u njihovom sopstvenom skloništu. Osluškivao je sve dok glasovi ne zamreše uz stazu.

Konačno Gordon upotrebi svoj luk kao štap za hodanje i pokuša da ustane. Oslanjao je lagano sve veći deo težine na levu nogu i otkrio da će moći da ga drži, iako je još uvek blago podrhtavala.

Pre deset godina izdržao bih takav pad pa bih se podigao i nastavio da trčim bez i jedne misli. Suoči se s time. Vreme te je pregazilo, Gordone. Istošilo te. Ovih dana, imati trideset i četiri godine i biti sam jednako je spremanju za smrt.

Sada neće biti zasede. Nije mogao ni da progoni bandite čitavim putem do onog prevoja u planini. Ništa mu ne bi vredelo ni da pokuša da im prati tragove u noći bez mesečine.

Napravio je nekoliko koraka i sevanje je lagano prestajalo. Uskoro će moći da hoda bez preteranog oslanjanja o luk.

Baš lepo, ali kuda? Možda bi trebalo da ostatak dnevnog svetla provede u potrazi za pećinom, hrpom borovih iglica, bilo čime što bi mu pružilo priliku da preživi noć.

U sve većoj hladnoći Gordon je posmatrao kako se senke penju sve više iznad tla pustošne doline, mešaju među sobom i zatamnjuju padine okolnih planina. Sve crvenije sunce provirivalo je kroz procepe u nizu snežnih vrhunaca sa njegove leve strane.

Gledao je prema severu, još uvek nesposoban da prikupi energiju da se pokrene, kada mu je oko uhvatilo iznenadni blesak svetlosti, oštri odsjaj u ustalasanom šumskom zelenilu na suprotnoj strani uskog prolaza. Još uvek štedeći osetljivo stopalo, Gordon napravi nekoliko koraka napred. Obrve mu se namrgodiše.

Šumski požari koji su sagoreli veliki deo sušnih Kaskada poštedeli su gustu šumu na toj padini planine. I da, nešto preko puta odražavalo je sunčevo svetlo poput ogledala. Po pregibima na padini zaključio je da se odraz može videti samo sa te tačke i samo u kasno popodne.

Znači zaključak mu je bio pogrešan. Banditsko gnezdo nije bilo uopšte u onoj šupljini tamo gore u prolazu prema zapadu, već mnogo bliže. Odao ga je samo blesak sreće.

Znači, sada mi daješ tragove? Sada? Optužio je svet. *Nemam dosta nevolja i ovako, bez ponuđenih slamki za koje bih se mogao uhvatiti?*

Nada je predstavljala naviku. Pola života vukla ga je prema zapadu. Svega nekoliko tranutaka nakon što je mislio da se preda, Gordon zateče sebe kako prikuplja obrise novog plana.

Bi li mogao da pokuša da opljačka kućicu punu naoružanih ljudi? Zamislio je sebe kako na njihovo zaprepašćenje nogom provaljuje vrata i priteruje ih u ćošak sa pištoljem u jednoj ruci dok ih sve skupa vezuje drugom!

Što da ne? Možda su pijani, a on je već bio dovoljno očajan da pokuša. Da li bi mogao da uzme taoce? Do đavola, čak i obična koza mlekulja bila bi im vrednija od njegovih čizama! Zarobljena žena trebalo bi da mu u zamenu donese više od toga.

Zamisao je imala opor ukus u njegovim ustima. Najpre, zavisila je od racionalnog ponašanja vođe bandita. Hoće li kopilan biti svestan skrivene moći očajnika i pustiti ga da ode sa onom što mu je potrebno?

Gordon je viđao da ponos natera ljude da čine gluposti Češće tako nego obrnuto. *Ukoliko dođe do potere, u čabru sam. Ovakav ne bih mogao da izmaknem ni jazavcu.*

Odmerio je odraz preko prolaza i zaključio da zapravo ima vrlo malo izbora.

Od samog početka sporo je napredovao. Noga ga je još uvek bolela, a morao je i da zastane svakih stotinjak stopa da bi bolje osmotrio prepletene i izukrštane staze i našao trag neprijatelja. Zateče sebe kako gleda na senke kao moguće zasede i prisili se da prekine sa tim. Ti ljudi nisu bili holnisti. Zapravo, delovali su aljkavo. Gordon je bio siguran da su im stražarska mesta u blizini kuće, ako ih uopšte ima.

Kako je svetlost čilela. tragovi stopala izgubiše se na šljunkovitom zemljištu. Ali Gordon je znao kuda se uputio. Svetlucavi odraz više se nije mogao videti, ali usek na suprotnoj strani planinskog prevoja bio je tamna silueta u obliku slova V koju su oivičavala stabla. Odabrao je najverovatniji put i požurio napred.

Brzo se smrkavalo. Hladan, oštar vetrić pirnuo je vlažno iz magličastih visova. Gordon je hramao sasušenim koritom potoka i oslanjao se o štap dok se uspinjao nizovima oštrih okuka. A onda, kada je ocenio da se nalazi četvrt milje od cilja, staza se iznenada prekinula.

Digao je ruke da bi zaštitio lice dok se trudio da se tiho kreće kroz sušno raslinje. Borio se protiv otegnutog, opasnog poriva da kine u podignutoj prašini.

Ledena noćna magla slivala se planinskim padinama. Uskoro će tlo zablistati slabašnim svetlucanjem prizemnog mraza. Ipak, Gordon je manje drhtao od hladnoće nego od napetosti. Znao je da se približava. Na ovaj ili onaj način, uskoro će morati da se suoči sa smrću.

U mladosti je čitao o herojima, istorijskim i izmišljenim. Gotovo svi su, kada bi došao tranutak za delanje, izgleda bili sposobni da odbace teret sopstvenih briga, zbunjenosti, bojazni, bar tokom vremena dok se odvijala akcija. Ali činilo se da Gordonov um ne radi na takav način. Umesto toga ispunjavao se sa sve više i više složenosti, meteža kajanja.

Nije on zapravo sumnjao u ono što mora učiniti. Po svakom pravilu po kome je živeo, ovo je bila jedina ispravna stvar. Preživljavanje ju je zahtevalo. A uostalom, ako je već morao da bude mrtav, bar je mogao da učini planine nešto bezbednijim za sledećeg nametnika tako što bi povukao par kopilana za sobom.

Pa ipak, što je bliže bio sučeljavanju, bolje je shvatao da nije želeo da ga darma dovede do ovoga. Nije zapravo želeo da ubije ikoga od tih ljudi.

Tako je bilo još onda kada se, sa malim vodom poručnika Vana, borio da pomogne održavanju mira - i okrnjaka nacije koji nisu više postojali.

A potom, odabrao je život minestrala, putujućeg glumca i radnika - jednim delom i zbog toga da bi i dalje bio u pokretu, u potrazi za svetlom koje ga čeka negde daleko.

Malobrojne su bile preživele posleratne zajednice za koje je bilo poznato da primaju došljake za nove članove. Žene su, razume se, uvek bile dobrodošle, ali neki su prihvatali i nove muškarce. A opet, često je u tome postojala začkoljica. Novi muškarac često je morao da ubije u dvoboju da bi stekao pravo da sedi za stolom zajednice, ili da donese skalp nekog pripadnika suparničkog klana da bi dokazao hrabrost. Preostalo je malo pravnih holnista, u ravnici i po Stenovitim Planinama. Ali mnoga uporišta preživelih svejedno su zahtevala rituale u kojima Gordon nije želeo da učestvuje.

I eto gde se sada zatekao, brojeći metke, dok je jedan njegov deo primećivao da će, ukoliko i njih prisili da ih broje, verovatno biti dovoljno za sve bandite.

Još jedan raštrkani gustiš kupinovog grmlja preprečio mu je put. Ono što je na kupini nedostajalo u plodovima bilo je nadoknađeno trnjem. Ovoga puta Gordon se kretao po ivici i pažljivo birao put u sve gušćoj tmini. Osećaj pravca - izbrušen nakon četrnaest godina lutanja - bio je automatski. Kretao se tiho, pažljivo a da se pri tom nije uzdizao iznad vrtloga sopstvenih misli.

Kada se sve razmotri, bilo je zapanjujuće da je čovek poput njega toliko preživeo. Svi koje je znao i kojima se divio kao dečak pomrli su, skupa sa

nadama koje su imali. Blagi svet, skrojen za sanjalice poput njega, raspao se kada mu je bilo samo osamnaest. Dugo je trebalo potom dok je shvatio da njegov uporni optimizam mora da predstavlja neki oblik histeričnog ludila.

Do đavola, danas su svi šašavi.

Da, odgovorio je sebi. *Ali paranoje i depresija sada su prilagodljivi. Samo je idealizam glupav.*

Gordon zastade pred malom mrljom boje. Virio je kroz trnje i ugledao, otprilike jard uvučen unutra, usamljeni grozd borovnica, koga je očigledno prevideo lokalni crni medved. Magla je izoštrila Gordonov njuh i on je mogao da razazna njihov slabašni jesenji vonj u vazduhu.

Ne obraćajući pažnju na bockavo trnje, posegao i izvukao lepljivu pregršt. Opora slast bila je divlja u njegovim ustima, kao Život.

Sumrak je gotovo prošao i par nejasnih zvezda namigivalo je kroz tamnu naoblaku. Ledeni vetrić prodirao je kroz njegovu iscepanu majicu i opominjao Gordona da je vreme da otpočne sa poslom, pre nego što mu ruke budu previše promrzle da potegne obarač.

Obrisao je lepljivi sok o pantalone dok je obilazio grmlje. A tada, iznenada, izgledalo je na svega stotinjak stopa daljine, široka staklena ploča zasvetlucala je pred njim u mutnom odsjaju neba.

Gordon se saže iza trnja. Izvadio je revolver i uhvatio desni zglavak levom rukom sve dok mu se disanje nije primirilo. Onda je proverio pištolj. Ovaj tiho škljocnu, gotovo nežnom, mehaničkom poslušnošću. Rezervna municija bila je teška u džepu na njegovim grudima.

Opasan pri brzom ili nasilnom kretanju, gustiš se povio kada se navalio na njega, ne obazirući se na još po neku malu ogrebotinu. Gordon sklopi oči i poče da se usredsređuje na smirenost i, da, na oproštaj. U ledenoj tmini, jedini posetilac njegovog disanja bila je pesma zrikavaca.

Uvojak magle zakovitla se oko njega. *Ne*, uzdahnuo je. *Nema drugog načina*. Podigao je oružje i okrenuo se.

Struktura je delovala neodređeno čudno. Najpre, udaljena staklena površina bila je tamna.

Bilo je to neobično, ali još čudnija bila je tišina. Verovao je da će banditi

naložiti vatru i da će se dati u bučnu proslavu.

Bilo je tako mračno da gotovo nije mogao da vidi sopstvenu ruku. Stabla su se uzdizala sa obe strane poput džinovskih trolova. Nejasno, činilo se da se staklena ploča ocrtava na nekoj crnoj strukturu i odražava srebmasti sjaj uskomešane prekrivke oblaka. Tanke trake magle vukle su se između Gordona i njegovog cilja, mutile sliku, terale je da podrhtava.

Lagano je išao napred i najveći deo pažnje poklanjao tlu. Sada nije bio trenutak da nagazi na suvu grančicu ili da ga ubode oštar kamen.

Podigao je pogled i ponovo ga zahvati sablasno osećanje. Bilo je nešto *pogrešno* u zdanju ispred njega, koje je uglavnom sačinjavala silueta iza stakla koje je slabašno svetlucalo. Nekako nije izgledao ispravno. Nalik na kutiju, činilo se da mu je gornji deo većinom prekriven prozorima. Ispod toga, više mu je ličilo na obojeni metal nego drvo. A uglovi...

Magla se zgušnjavala. Gordon vide da ga je perspektiva varala. Tragao je za kućom ili većim zdanjem. Dok se približavao, shvatio je da je zapravo mnogo bliža nego što je mislio. Oblik mu je poznat, kao da...

Stopalo mu nagazi na grančicu. "Krc!" mu ispuni uši i on čučnu i poče da zvera u tminu očajničkom potrebom koja je nadilazila vid. Kao da je siloviti moć pojurila sa njegovih očiju, pokretana njegovom stravom, i zahtevala da se magla rastvori da bi mogao da vidi.

Poslušno, kako se činilo, suva magla iznenada se rastvorila pred njim. Raširenih zenica, Gordon vide da je na manje od dva *metra* od prozora... njegovo se lice odražavalo, divljačnog pogleda i raščupane kose... i vide, nedograđenu na njegovu sliku, šuplju, skeletnu masku smrti lobanju sa kukuljicom koja mu se cerila u dobrodošlici.

Gordon čučnu, hipnotisan, dok se sujeverna jeza uspinjala njegovom kičmom. Bio je nesposoban da podigne oružje, nesposoban da natera grlo da ispusti ikakav zvuk. Izmaglica se kovitlala dok je on osluškivao ne bi li čuo dokaz da je zaista poludeo - želeći svom silom da je glava smrti samo iluzija.

"Avaj, jadni Gordone!" Zagrobna prikaza prekrivala je njegov odraz i kao da je treperila pozdravom. Nikad, tokom svih tih užasnih godina. Smrt - sopstvenik sveta - nije mu se ukazala kao sablast. Gordonov obamrli um nije mogao da smisli ništi bolje nego da odgovara na elsinorsko prikazivanje figure. Čekao je,

nesposoban da skrene pogled ili makar samo da se pokrene. Lobanja i njegovo lice... njegovo lice i lobanja... Stvar ga je zarobila bez borbe i činilo se da se sada zadovoljno ceri zbog toga.

Konačno Gordonu u pomoć pristiže jedna od svakidašnjih, majmunskih reakcija.

Koliko god mesmerički, koliko god užasan, prizor koji se ne menja ne može držati čoveka prikovanog zauvek. Ne ukoliko se čini da se ništa ne događa, ništa ne menja. Tamo gde su ga izdali hrabrost i učenost, gde ga je napustio nervni sistem, dosada konačno preuze zapovedništvo.

Ispustio je dah. Čuo ga je kako mu zviždi između zuba. Protivno svojoj volji. Gordon oseti kako mu oči izmiču od prikaze Smrti.

Jedan njegov deo primeti da se prozor nalazi u vratima. Ručka je stajala pred njim. Sleva, još jedan prozor. Zdesna... zdesna je bio poklopac...

Poklopac... *motora*...

Poklopac motora džipa.

Poklopac motora napuštenog, zarđalog džipa zaglavljenog u plitkom udubljenju jarka u šumi...

Zatreptao je prema poklopcu motora napuštenog,zarđalog džipa sa starinskim oznakama američke vlade i kosturu sirotog, mrtvog službenika koji se nalazio iznutra, lobanje oslonjene o bočni prozor, suočen s Gordonom.

Prigušeni uzdah koji je ispustio bio je gotovo ektoplazmičan, tako opipljivi bili su njegovo olakšanje i zbunjenost. Gordon se uspravi i osećao se kao da je izašao iz fetalnog položaja - kao da je ponovo rođen.

"Oh. Oh bogo", rekao je, tek da bi čuo svoj glas. Pokrećući ruke i noge napravio je širok krug oko vozila, opsednuto bacao poglede prema njegovom mrtvom stanovniku i mirio se sa činjenicom da je stvaran. Duboko je udahnuo dok mu se bilo smirivalo, a urlik u ušima postepeno nestajao.

Konačno je seo na šumsko tlo, leđa oslonjenih o hladna vrata džipa. Dhrtavo, upotrebio je obe ruke da bi zakočio revolver i vratio ga u futrolu. Onda je izvadio čuturicu i pio laganim, punim gutljajima. Gordon je želeo da ima nešto jače, ali trenutno je i voda bila slatka poput života.

Noć je bila puna, hladnoća je grizla kosti. Svejedno, Gordon je proveo još neko vreme odlažući očigledno. Nikada neće naći banditsko skloništa nakon što je sledio lažne tragove tako daleko u tminu divljine. Džip je bar pružao neku vrstu skloništa, bolju od bilo čega u okolini

Podigao se i stavio šaku na ručku vrata, prizivajući pokrete koji su nekada bili druga priroda dve stotine miliona njegovih sunarodnika i koji su, nakon tvrdoglavog trenutka otpora, prisilili ručku da popusti. Vrata glasno zaškripaše kada ih je snažno potegao i prisilio da se otvore. Kliznuo je na ispucali vinil sedišta i pogledao unutra.

Džip je bio jedan od onih onih sa obrnutim rasporedom, sa vozačem na desnoj strani, kakve je koristila poštanska služba nekada davno, u vremenu pre sudnjeg dana. Mrtvi poštar - ono što je ostalo od njega - ležao je na daljem kraju. Na trenutak Gordon je izbegavao da pogleda skelet.

Tovarni prostor vozila bio je gotovo pun platnenih vreća. Vonj starog papira ispunjavao je malu kabinu u najmanju ruku u istoj meri kao i iščileli zadah mumificiranih ostataka.

Uz kletvu punu nade, Gordon dograbi metalnu flašicu iz otvora pored menjača. Nešto se zamućkalo u njoj! Da bi zadrala tečnost šesnaest godina morala je biti dobro zatvorena. Gordon opsova dok je uvrtao i potezao poklopac. Udario je njime u okvir vrata, a onda ponovo navalio.

Od osujećenosti pođoše mu suze na oči, ali najzad osetio je kako poklopac popuste. Uskoro je bio nagrađen laganim, hrapavim obrtanjem, a potom opornim, neodređeno poznatim mirisom viskija.

Možda ipak ispadne da sam bio dobar dečko.

Možda ipak ima boga.

Povukao je gutljaj i zakašljao se kada vatra koja je grejala telo skliznu dole. Još dva mala gutljaja, a onda se zavalio u sedišta, disanje mu se gotovo pretvorilo u uzdahe.

Još nije bio spreman da se suoči sa skidanjem jakne koja je bila omotana oko uskih ramena skelete. Gordon dohvati vreće - na kojima je bilo odštampano POŠTANSKI SERVIS SAD - i nagomila ih oko sebe. Nakon što je ostavio uzan prostor u vratima da ulazi sveži planinski vazduh, uvukao se pod

improvizovane pokrivače s bocom u ruci.

Konačno se okrenuo prema svom domaćinu, posmatrajući amblem sa američkom zastavom na ramenu mrtvog službenika. Odvio je flašu i ovog puta podigao posudu prema odeći u kojoj je ovaj bio umotan.

"Verovali ili ne, gosn Poštaru, uvek sam smatrao da vaša družina dobro i pošteno obavlja posao. Oh, ljudi su se često istresali na vama, ali znam ja kako vam je težak bio posao. Ponosio sam se vama, čak i pre rata."

"Ali ovo, gospodine Poštaru" - podigao je bocu - "ovo prevazilazi sva moja očekivanj! Smatram da porezi koje sam platio nisu uludo bačeni." Ispio je za poštara, pri tom se malo zakašljao, ali je svejedno uživao u prijatnoj toplini.

Uvukao se dublje u poštanske vreće i zagledao u kožnu jaknu, rebra su joj nazupčala bokove, ruke su mlitavo visile pod čudnim uglovima. Dok je mirno ležao, Gordon oseti turobni ubod - nešto nalik nostalgiji. Džip, simbolični, pouzdani raznosilac pošte, amblem sa zastavom... sve to podsećalo je na udobnost, nevinost, saradnju, lagodni život koji je milionima muškaraca i žena dozvoljavao da se opuste, da sami izaberu hoće li se nasmešiti ili raspravljati, da popuštaju jedni drugima - i da se nadaju da će biti sve bolji kako vreme bude prolazilo.

Danas, Gordon je bio spreman da ubije i da ga ubiju. Sada mu je bilo drago što je u tome ometen. Zvali su ga Gospodin Zeka i ostavili ga da umre. Ali njegova povlastica, a da oni to nisu ni mogli znati, bila je da nazove bandite "seljaci" i da ih pusti da žive svoj život.

Gordon dopusti snu da mu priđe i požele dobrodošlicu optimizmu - ma koliko to bio budalast anahronizam. Ležao je na prostirci sopstvenog poštovanja i proveo noć u snovima o paralelnim svetovima.

2

Sneg i čađ prekrili su polomljene grane i ispucalu koru starog drveta. Ono nije bilo mrtvo, za sada. Tu i tamo sišućni zeleni izdanci borili su se da izbiju na površinu, ali im to nije uspevalo. Kraj je bio blizu.

Senka se nadnese i na pootpadale nanose spusti se jedno stvorenje, stari, ranjeni stanovnik nebesa, na rubu smrti kao i drvo.

Raščupanog perja, počeo je iznemoglo da gradi gnezdo - mesto za umiranje. Prut po prut, prebirao je kljunom po propalom drvetu na tlu i gomilao parčiće sve dok nije postalo jasno da to uopšte nije gnezdo.

Bila je to lomača.

Okrvavljeni stvor na samrti sustio se povrh građe za lomaču i zapevao blagu pesmu različitu od svega što je iko do tada čuo. Podiže se odsjaj i uskoro okruži životinju bogatim, purpurnim zagrljajem. Liznuše plavi plamenovi.

A drvo kao da je odgovaralo. Prastaro, trulo granje okrenulo se prema toplini, poput starca koji bi da ogreje ruke. Sneg bi zadrhtao i otpao, zeleni pupoljci rasli su i ispunjavali vazduh opojnim mirisom obnavljanja.

Nije taj stvor na lomači što se ponovo rađala, makar i u snu, iznenadio Gordona. Vatra je progutala veliku pticu i od nje su ostale samo kosti.

Ali drvo je procvetalo i iz njegovih cvetnih grana razviše se različite stvari i poleteše u vazduh.

Zapanjeno je gledao kada je video da su to baloni, avioni i rakete. Snovi. Leteli su u svim pravcima, a vazduh je bi ispunjen nadom.

3

Jedna grabljiva eja, u potrazi za šojkama, uz šupalj zvuk sletela je na haubu džipa. Zakreštala je - jedanput da obeleži svoju teritoriju a drugi put iz zadovoljstva - a onda počela da prebira kljunom po debelom sloju nataloženih otpadaka.

Gordona je probudio zvuk lupkanja. Podbulih očiju, podigao je pogled i kroz prozor uprljan prašinom video pticu sivih bokova. Trebalo mu je izvesno vreme da se priseti gde se nalazi. Stakleni vetrobran, volan, vonj metala i hartije, sve je izgledalo kao produžetak jednog od najživljih noćašnjih snova, vizije starih dana pre rata. Zbunjeno je sedeo nekoliko trenutaka i prebirao po osećajima dok su se prikaze sna gubile i odlazile negde izvan njegovog dohvata.

Gordon protrlja oči i poče da razmatra svoj položaj.

Ukoliko nije ostavio nekakav idotski trag kada je sinoć išao prema ovoj rupi, trenutno bi trebalo da je savršeno bezbedan. Činjenica da je viski ovde ležao netaknut šesnaest godina očigledno je značila da su banditi bili lenji lovci. Imali su svoje uobičajene staze i zasede i nikada se nisu potrudili da istraže sopstvenu planinu.

Glava je Gordonu bila malo teška. Rat je počeo kada mu je bila osamnaesta, bio je na drugoj godini koledža, a od tada imao je malo prilike da izgradi otpornost prema osamdeset procentnom piću. Kao dodatak na jučerašnje nizove udaraca i navale adrenalina, viski ga je ostavio suvih usta i lepljivih očiju.

Nedostajale su mu izgubljene udobnosti kao nekada. Jutros neće biti ni vlažne krpe da obriše lice, ni suvog mesa za doručak. Ni četkice za zube.

Pa.ipak, Gordon pokuša da se postavi filozofski. Na kraju krajeva, bio je živ. Osećao je da će biti trenutaka kada će mu svaka pojedinačna ukradena stvar biti "neophodnija od svega na svetu".

Uz malo sreće, Gajgerov brojač neće upasti u tu kategoriju. Radijacija je bila jedan od glavnih razloga za njegovo neprekidno kretanje prema zapadu, još otkako je ostavio planine Dakote. Zamorilo ga je što je svuda morao da ide kao rob svog dragocenog brojača, neprestano u strahu da će mu ga ukrasti ili da će se pokvariti. Širili su se glasovi da je zapadna obala bila pošteđena najgorih

radioaktivnih padavina i da je umesto toga više trpela od zaraza koje je vetar doneo iz Azije.

Tako je to bilo sa tim čudnim ratom. Nedosledan, haotičan, prekinuo se daleko pre uništenja koje su svi predviđali. Umesto toga, više je podsećao na udarce nesreća srednjih razmera koje su se nizale jedna za drugom. Sam za sebe, svaki od tih slomova mogao se preživeti.

Početni "tehno-rat" na moru i u svemiru možda i ne bi bio tako strašan da je ostao ograničen i da se nije preneo na kontinente.

Bolesti nisu bile tako rđave kao na istočnoj polulopti, gde se neprijateljsko oružje otelo kontroli usred njegovog sopstvenog stanovništva. Verovatno ne bi pobile toliko mnogo ljudi u Americi da oblasti radioaktivnih padavina nisu potisnule mase izbeglica u veće skupine i uništile preciznu mrežu medicinskih usluga.

A umiranje od gladi možda ne bi bilo toliko užasno da prestrašeno stanovništvo nije blokiralo pruge i puteve da bi zadržalo spore.

Što se tiče atoma koga su se toliko dugo svi užasavali, upotrebljen je samo mali deo svetskog nuklearnog arsenala pre nego što se pokret Slovenskog Ustanka raspao iznutra, kada je proglašena neočekivana pobeda. Te malobrojne uspešne bombe bile su dovoljne da započnu Trogodišnju zimu, ali ne i Vekovnu noć koja bi možda uputila Čoveka tragom dinosaurusa. Nedeljama se činilo da je veliko čudo obuzđavanja spasio planetu.

Tako se činilo. I zaista, čak i takva kombinacija - nekoliko bombi, nešto klica i tri loše žetve - ne bi bila dovoljna da upropasti veliku naciju, a sa njom i svet.

Ali bila je tu još jedna bolest, rak koji ih je izjedao iznutra.

Proklet bio zauvek, Natane Holne, mislio je Gordon. Preko čitavog mračnog kontinenta bila je to uobičajena litanija.

Odgurnuo je poštanske vreće. Ne obraćajući pažnju na jutarnju hladnoću, otvorio je levu fišekliju na svom pojasu i izvadio paketić umotan u aluminijumsku foliju i zaliven rastopljenim voskom.

Ukoliko je ikada bilo hitnog slučaja, bio je to ovaj. Gordonu će biti neophodna energija da prevali ovaj dan. Tuce kockica goveđeg bujona bile su sve što je imao, ali moraće da posluže.

Nakon što je sprao niz grlo gorko slani zalogaj gutljajem iz svoje čuturice, Gordon udarcem noge otvori leva vrata džipa, pri čemu se nekoliko vreća skotrljalo na smrznuto tlo. Okrenuo se nadesno i pogledao umotani skelet koji je tiho podelio noć sa njim.

"Gospodine Poštaru, nameravam da vam pružim poštenu sahranu, koliko god to mogu golim rukama. Znam da to nije neka nadoknada za ono što ste mi pružili. Ali to je sve što mogu da vam ponudim." Posegao je preko uskog, koščatog ramena i otključao vrata sa vozačeve strane.

Mokasine su mu skliznule po ledenom tlu kada je izašao i pažljivo otišao do druge strane džipa.

Bar noćas nije bilo snega. Toliko je suvo ovde da će se tlo verovatno dovoljno otkraviti da će moći malo da se kopa.

Zarđala desna vrata zaškripala su kada ih je povukao. Bilo je teško uloviti kostur u ispražnjenu poštansku vreću kada je pošao napred. Gordon nekako uspe da prostre hrpu kostiju i odeće na šumsko tlo.

Zaprepastila ga je očuvanost. Sušna klima gotovo je mumificirala poštareve ostatke i dala insektima vremena da ih očiste bez previše nereda. U ostatku džipa izgleda tokom svih tih godina nije bilo plesni.

Konačno je pogledao poštarevu odeću.

Smešno - zbog čega je ispod jakne nosio vunenu košulju sa šarama?

Odeća, nekada živo obojena a sada izbledela i zaprljana, bila je potpuni promašaj, ali kožna jakna predstavljala je divan dobitak. Ukoliko je dovoljno velika, neizmerno će mu povećati šanse.

Obuća je izgledala stara i ispucala, ali možda je mogla poslužiti. Pažljivo, Gordon istrese turobne, sasušene ostatke i prisloni cipele uz svoja stopala.

Možda malo prevelike. Ali sa druge strane sve je bolje od iscepanih logorskih mokasina.

Gordon istrese kosti na poštansku vreću sa što je manje moguće sile, zaprepašćen koliko mu je to lako išlo. Sve sujeverje sagorelo je prethodne noći. Preostalo je samo blago poštovanje i ironična zahvalnost prema bivšem vlasniku tih stvari. Istresao je odeću, pri tom je zadržao dah pred prašinom, a onda je okačio na granu da se prozrači. Vratio se džipu.

Aha, pomisli tada. Tajna košulje je rešena. Odmah pored mesta na kome je spavao bila je plava bluza uniforme dugih rukava, sa oznakama poštanske službe na ramenima. Izgledala je skoro nova, i pored godina. Jedna za prijatnost, druga za gazdu.

Gordon je viđao da poštari to ponekad rade, kada je bio dečak. Jedan prikan je tokom sparnih letnjih popodneva nosio šarenu havajsku košulju dok je raznosio poštu. Taj poštar je uvek rado primao čašu hladne limunade. Gordon požele da može da mu se priseti imena.

Drhtao je na jutarnjoj hladnoći dok je oblačio košulju unifonne. Bila je tek malo prevelika.

"Možda ću porasti da je popunim", promrmljao je, šaleći se bledo sa sobom. U trideset i četvrtoj verovatno je imao manju težinu nego u sedamnaestoj.

Pretinac za rukavice sadržavao je ispucalu mapu Oregona, da mu zameni onu koju je izgubio. A onda, sa povikom, Gordon dograbi mali kvadrat od providne plastike. Scintilator! Daleko bolji od njegovog Gajgerovog brojača, taj mali kristal počeće da svetluca kad god njegovu kristalnu unutrašnjost pogodi gama zračenje. Čak mu nije bilo potrebno ni napajanje. Gordon ga zakloni šakama ispred očiju i zagleda se u retke, slabašne odsjaje koje su izazivali kosmički zraci. Kockica je inače mirovala.

Šta je jedan predratni poštar mogao da radi sa takvom spravicom? Pitao se dokono Gordon dok je gurao stvarčicu u džep svojih pantalona.

Svetiljka iz pretinca za rukavice predstavljala je promašaj, razume se; rezervne baterije pretvorile su se u izmrvljenu pastu.

Torba, naravno. Na podu ispod vozačevog sedišta nalazila se velika, kožna torba za pisma. Bila je sasušena i ispucala, ali drška je držala kada je povukao, a gornji deo na preklapanje neće propuštati vodu.

Nije mogla ni blizu da zameni njegovu izgubljenu Kelti, ali i takva torba predstavljala je ogromno poboljšanje u odnosu na neposedovanje bilo čega. Otvorio je glavni deo i iz njega se prosuše zavežljaji stare korespodencije i raspaše u rasute hrpe kada trule gumice koje su ih vezivale popucaše. Gordon podiže par najbližih.

"Od gradonačelnika Benda u Oregonu, sekretaru Medicinskog Fakulteta

Oregonskog Univerziteta u Judžinu." Gordon je izdeklamovao adresu kao da glumi Polonija. Preturao je po ostalim pismima. Adrese su zvučale pompezno i arhaično.

"Dr. Frenklin Dejvis iz gradića Gilkrista šalje - s rečju HITNO jasno odštampanom na kovertu - pozamašno pismo Direktoru regionalnog centra za raspodelu medicinskih potrepština... bez sumnje zahtevajući prioritet za svoje narudžbe."

Gordonov sarkastični smešak polako se pretvarao u mrštenje dok je preturao pismo za pismom. Nešto ovde nije bilo u redu.

Očekivao je da će se dobro zabavljati reklamnim narudžbenicama i ličnom prepiskom. Ali izgleda da u vreći nije bilo ni jednog jedinog oglasa. I dok je bilo mnogo privatnih pisama, većina je bila adresirana na jednu ili drugu službenu organizaciju.

Ionako nije bilo vremena za voajerizam. Uzeo je možda jedno tuce pisama da bi se zabavio i da bi poleđinu upotrebio za svoj novi dnevnik.

Izbegavao je da razmišlja o gubitku starog - šesnaestogodišnji pabirci koje je sada bez sumnje zloupotrebljavao nekadašnji preprodavač a sadašnji pljačkaš. Čitače ih on i čuvati, bio je siguran, skupa sa knjižicama stihova koje je nosio u torbi, ili je potpuno pogrešno procenio ličnost Rodžera Septijena.

Jednog dana vratiće se i uzeti ih nazad.

Šta je uopšte ovde radio džip poštanske službe SAD? I šta je ubilo poštara? Deo odgovora pronašao je tamo sa zadnje strane vozila - rupe od metaka u prozom zadnjih vrata, precizno grupisane na sredini visine sa desne strane.

Gordon se okrenuo prema omorici. Da, i košulja i jakna imale su po dve rupe u gornjem delu grudi.

Pokušaj otmice ili pljačke nije mogao biti predratni. Raznosioce pošte gotovo niko nije nikada napao, čak i tokom ekonomske krize tokom kasnih osamdesetih, pre "zlatnog doba" devedesetih.

Osim toga, za nestalim raznosiocem tragalo bi se sve dok ne bude pronađen.

Znači, do napada je došlo nakon Jednonedeljnog rata. Ali šta je to radio poštar kada se tako sam vozio po divljini nakon što su Sjedinjene Američke Države zapravo prestale da postoje? Koliko je vremena prošlo otkako se to

desilo?

Prikan mora da je pobegao džipom od zasede, u potrazi za zabačenim putevima i prolazima ne bi li izmakao napadačima. Možda nije shvatio koliko su mu ozbiljne rane, ili se naprosto uspaničio.

Ali Gordon je podozrevao da postoji drugi razlog zbog koga je raznosilac pošte odabrao da se lomata preko kupinjaka sve dok se nije sakrio u dubini šume.

"Štitio je svoj teret", prošaputa Gordon. "Odmeravao je mogućnost da izdahne na putu prema verovatnoći da stigne do pomoći...i odlučio da radije sakrije poštu nego da pokuša da preživi."

Dakle, bio je to bona fine posleratni poštar. Heroj treptavog sumraka civilizacije. Gordon je razmišljao o starovremenoj odi poštarima... "Ni mećave, ni pljusak..." i začudio se činjenici da se neko toliko upinjao da održi svetlost.

To je objašnjavalo službena pisma i nepostojanje reklamne pošte. Nije mogao da poveruje da je nešto makar i nalik normalnosti preživelo toliko dugo. Razume se, sedamnaestogodišnji regrut milicije teško da je mogao da vidi išta normalno. Vladavina bandi i opšta grabež po glavnim centrima za raspodelu zaokupili su i uposlili naoružane vlasti sve dok konačno i milicija nije nestala u neredima koje je došla da potisne. Ukoliko su se ljudi i žene na drugim mestima ponašali više nalik ljudskim bićima, Gordon to nikada nije video.

Junačka priča o poštaru samo je rastužila Gordona. Ta pripovest o borbi protiv haosa koju su vodili gradonačelnici, univerzitetski profesori i poštari imala je onaj ukus "šta bi bilo da je..." koji je za njega bio previše neprijatan da bi ga dugo zadržao.

Zadnja vrata otvorila su se nakon dosta upinjanja. Pošto je odgurnuo vreće sa poštom, pronašao je poštarsku kapu sa patiniranim grbom, praznu kutiju za hranu i par dragocenih sunčanih naočara koje su ležale u debelom sloju prašine povrh udubljenja za točak.

Mali ašov, namenjen za oslobađanje džipa iz kaljuga na putu, sada će mu pomoći da sahrani vozača.

Konačno, odmah iza vozačevog sedišta, polomljenu ispod nekoliko teških vreća, Gordon je pronašao razbijenu gitaru. Metak velikog kalibra prelomio joj

je vrat. U blizini, velika, požutela plastična vreća sadržavala je funtu sasušenih listova koji su odavali jak, mošusni miris. Gordonovo sećanje nije toliko izbledelo da zaboravi aromu marihuane.

Zamišljao je poštara kao sredovečnog, proćelavog, konzervativnog tipa. Sada je prekrojio sliku i načinio čoveka više nalik sebi, žilavog, bradatog, sa večito iznenađenim izrazom lica koji kao da je govorio: "Au, bre."

Možda neohipi - pripadnik generacije koja tek što je počela da cveta kada ju je rat zbrisao, kao i sve ostale optimističke stvari - neohipi koji je umro da zaštiti poštu koja je pripadala establišmentu. Nije to nimalo iznenadilo Gordona. Imao je prijatelja u pokretu, iskrenih ljudi, mada možda pomalo čudnih.

Gordon povuče žice gitare i po prvi put tog jutra oseti malo krivice.

Taj raznosioc pošte nije čak ni bio naoružan! Gordon se sećao da je jednom pročitao kako je poštanska služba SAD funkcionisala preko granica tokom građanskog rata 1860. Možda se ovaj prikan pouzdavao da će njegovi sunarodnici poštovati tu tradiciju.

Amerika posle haosa nije imala nijednu tradiciju osim opstanka. Tokom svojih putovanja, Gordon je otkrio da su ga neke izolovane zajednice dočekivale istom onakvom dobrodošlicom sa kakvom su minstreli svuda ljubazno primani tokom srednjevekovnih dana. U ostalim, vladale su divljačke varijante paranoje. Čak i u tim retkim slučajevima kada bi zatekao prijateljstvo, tamo gde su pošteni ljudi izgledali voljni da požele dobrodošlicu strancu, Gordon bi uvek ubrzo nastavio putovanje. Uvek bi zatekao sebe kako ponovo sanja o točkovima koji se okreću i spravama koje lete na nebu.

Već je bilo rano prepodne. Stvari koje je ovde pronašao bile su dovoljne da mu znatno poboljšaju mogućnost preživljavanja ako se ne suoči sa banditima. Što pre bude prešao prelaz i stigao do razvoda, biće bolje za njega.

Trenutno mu ništa ne bi bilo korisnije od potoka, negde van dohvata bande pljačkaša, gde bi mogao da upeca koju pastrmku i napuni stomak.

Ali ovde je imao još jedan posao. Podigao je ašovčić.

Gladan ili ne, toliko duguješ čoveku.

Obazro se u potrazi za nekim zaklonjenim mestom gde je zemlja dovoljno meka za kopanje i odakle je pogled lep.

4

"... kazali su: 'Ne strahuj, Makbete, dok ne krene prema Dansinejnu Birnemska šuma'; a put Dansinejna šuma je jedna sad i krenula!

Naoružajte se, naoružajte vi! Ako je o tome govorila veštica - o toj stvari tamo napolju - onda ni bežanja ni skrivanja neće biti!"

Gordon dohvati svoj drveni mač, skucan od letve i parčeta lima. Izmahnuo je prema nevidljivom oficiru-ađutantu.

"I sunca mi je dosta već i želim da svet se sruši sav.

U zvona, velim! Vetrino, duni! Zdrobi me i smrvi. Mrećemo s mačem bar u moru krvi!"

Gordon se isprsio i pompezno otpratio Makbeta sa pozornice u susret njegovoj sudbini.

Kada se sklonio sa svetla lojanica, okrenuo se da pogleda publiku. Njegovi raniji komadi su im se dopali. Ali ova okljaštrena verzija Makbete u kojoj je učestvovao samo jedan čovek možda im i nije bila po ukusu.

Ipak, samo trenutak nakon što je izašao, otpoče razdragani pljesak, koji je vodila gospođa Adela Tomson, vođa male zajednice. Odrasli su zviždali i toptali nogama. Mladi građani nespretno su pljeskali, oni ispod devetnaest gledali su starije i nespretno udarali dlanom o dlan, kao da prvi put uzimaju udela u tom čudnom ritualu.

Očigledno, dopala im se njegova skraćena verzija starinske tragedije. Gordon oseti olakšanje. Istini za volju, neki delovi uprošćeni su manje iz želje za skraćenjem, a više zbog njegovog nepotpunog pamćenja originala. Tekst komada video je pre gotovo pune decenije, a i to su bili poluizgoreli delovi.

Pa ipak, poslednji redovi monologa za njega su predstavljali zakon. Taj deo o "vetru i magluštini" nikada neće zaboraviti.

Sa smeškom, Gordon se vratio da bi se ponovo naklonio na pozornici - garažnom eskalatoru prekrivenom daskama u onome što je nekada bilo jedina benzinska pumpa u čitavom seocetu Pajn Vju.

Glad i izolacija prisilili su ga da oproba gostuljubivost ovog planinskog sela

ograđenih polja, okruženog zidovima od trupaca i kocka se isplatila mnogo bolje nego što se nadao. Trampa niza predstava za hranu i zalihe prošla je probu pred najvećim delom odraslih čiji se glasovi računaju i sada se činilo da je ugovor sklopljen.

"Bravo! Izvanredno!" Gospođa Tomson stojala je u prvom redu i živahno pljeskala. Sedokosa i koščata, ali još uvek čvrsta, okrenula se da bi nagnala četrdesetak ostalih, uključujući i malu decu, da iskažu svoje uvažavanje. Gordon napravi luk jednom rukom i nakloni se još dublje nego prethodni put.

Naravno, njegova predstava bila je pravo smeće. Ali on je verovatno bio jedina osoba u krugu od sto milja koja je imala dramsko obrazovanje makar i kao izborni predmet. Ponovo je bilo "seljaka" u Americi, a Gordon je, poput svih predaka u poslu minstrela, naučio da ističe neistančanost u svojim predstavama.

Nakon što je poslednji naklon odmerio na trenutak pre nego što je pljesak počeo da slabi, Gordon skoči sa pozornice i poče da skida improvizovani kostim. Postavio je čvrste granice: biseva neće biti. Pozorište je bilo blago koje je imao na zalihama i on je nameravao da ih pusti da čeznu za njim sve dok ne dođe trenutak da ih napusti.

"Prekrasno. Zaista divno!" Rekla mu je gospođa Tomson kada se pridružio ostalim stanovnicima naselja, koji su se sada okupljali oko bifea duž zadnjeg zida. Starija deca okruživala su ga i začuđeno piljila.

Pajn Vju bio je vrlo napredan u poređenju sa mnogim seocima u ravnici i po planinama koja su bila na rubu gladi. Na nekim mestima dobri delovi nekih generacija su nedostajali usled razornog dejstva Trogodišnje zime na decu. Ali ovde je video nekoliko tinejdžera i mladih odraslih, pa čak i par starih koji mora da su dobrano prošli srednje doba kada ih je zadesio udarac sudbine.

Mora biti da su se borili da spasu svakoga. Taj običaj bio je redak, ali se tu i tamo video i njega.

Svuda je bilo tragova tih godina. Lica izbrazdana bolešću ili nagrizena iscrpljenošću i ratom. Dvema ženama i jednom muškarcu bili su amputirani udovi, a jedan čovek gledao ga je jednim zdravim okom, dok mu je drugo bilo zamućeni haos katarakta.

Bio je naviknut na takve stvari - bar na površini. Zahvalno je klimnuo

domaćici.

"Zahvaljujem, gospođo Tomson. Cenim ljubazne reči pažljivog kritičara. Drago mi je da vam se dopala moja predstava."

"Ne, ne, ozbiljno", ustrajala je vodilja klana kao da je Gordon pokušavao da iskaže skromnost. "Godinama se nisam tako zabavljala. Deo Makbeta na kraju izazvao mi je trnce! Volela bih da sam ga gledala na televiziji kada sam imala priliku. Nisam znala da je tako dobar!"

"A tek taj nadahnuti razgovor koji ste ispričali pre toga, od Abrahama Linkolna... pa znate, na početku pokušali smo da ovde osnujemo školu. Ali jednostavno nije išlo. Trebala nam je svaka ruka, čak i dečja. Ali sada pa, taj govor naveo me je na razmišljanje. Imamo tu neke stare knjige koje smo odložili na stranu. Možda je sada trenutak da ponovo pokušamo."

Gordon pristojno klimnu. Video je tu pojavu i ranije - najbolji od otprilike tuce načina prijema koje je iskusio tokom godina, ali i jedan od najtužnijih. Uvek ga je prisiljavalo da se oseća kao šarlatan kada bi njegova predstava izvukla na videlo velike, potisnute nade nekolicine starijih, poštenih ljudi koji su se sećali boljih dana... nade, koje su se, koliko je njemu bilo poznato, uvek izjalovljavale u roku od nekoliko nedelja ili meseci.

Činilo se kao da je semenu civilizacije potrebno nešto više od dobre volje i snova prestarelih svršenih srednjoškolaca da bi se valjano zalivalo. Gordon se često pitao da li bi pravi simbol mogao da izvadi čitavu stvar - prava *ideja*. Ali znao je da njegove male drame, koliko god dobro pripremljene, ne predstavljaju ključ. Ponekad bi pokrenule stvari na samom početku, jednom u mnogo prilika, ali lokalni entuzijazam pre ili kasnije bi omanuo. On nije bio putujući mesija. Legende koje je nudio nisu bile ona vrsta hrane koja je bila neophodna da se prevaziđe inercija mračnog doba.

Svet se okreće dalje i uskoro će nestati i poslednji pripadnici starije generacije. Rasuta plemena zavladaće kontinentom. Možda će kroz hiljadu godina avantura ponovo početi. U međuvremenu...

Gordon je bio pošteđen slušanja još žalosno neverovatnih planova gospođe Tomson. Gomila je iz sebe istisnula nisku, crnu ženu srebrne kose, mršavu i odevenu u kožu, koja je prijateljski, toplo poduhvatila Gordonovu ruku.

"Adela", rekla je matrijarha klana, "gospodin Kranc nije ništa prezalogajio od

ručka. Ako hoćemo da bude sposoban za predstavu sutra uveče, mislim da bi bilo bolje da ga nahranimo. Zar ne?" Stegla mu je desnu ruku i videlo se da ga smatra neuhranjenim - nije mu se dalo da menja taj utisak, dok se miris hrane probijao do njega.

Gospođa Tomson uputi ženi pogled strpljivog popuštanja. "Naravno, Patricija", rekla je. "Razgovaraću sa vama više o ovome kasnije, kada vas gospođa Haulet malo ugoji." Njen smešak i iskričave oči sadržavali su dašak inteligentne ironije i Gordon zatače sebe kako menja ocenu o gospođi Tomson. Ona očigledno nije bila kojekakva zamlata.

Gospođa Haulet progurala ga je kroz gomilu. Gordon se smešio i klimao dok su se ruke pružale da ga dotaknu po rukavu. Razrogačene oči pratile su svaki njegov pokret

Mora da je glad od mene napravila boljeg glumca. Nikada mi publika nije baš ovako reagovala. Voleo bih da znam šta sam to tačno uradio da ih navedem da se ovako osećaju.

Jedna od onih koji su gledali iza dugog gostinjskog stola bila je mlada žena jedva nešto viša od gospođe Haulet, dubokih, bademastih očiju i kose crnje od svega što je Gordon ikada do tada video. Dvaput se okrenula da bi blago lupila po ruci dete koje je pokušavalo da se prihvati pre cenjenog gosta. Svaki put devojka je bacila brzi pogled prema Gordonu i nasmešila se.

Pokraj nje, visok, nabijen mladi čovek prošao je rukom kroz svoju riđu bradu i uputio Gordonu čudan pogled - kako da mu je oči ispunjavala neka beznadna rešenost. Gordon jedva da je imao trenutak da primeti to dvoje kada ga je gospođa Haulet odvukla dalje pred neku zgodnu smeđokosu.

"Abi", rekla je, "daj parčence od svega na tacnu za g. Kranca. Onda će moći da odluči šta mu se najviše dopada da uzme sledeće. Ja sam ispekla pitu od borovnice, g. Kranc."

Zbunjeno, Gordon podseti sebe da uzme dva parčeta kolača sa borovnicama. Ali bilo je teško koncentrisati se na diplomatiju. Godinama nije video niti omirisao nešto nalik ovom. Mirisi su ga odvlačili od zbunjujućih pogleda i ruku koje su ga dodirivale.

Bila je tu velika, punjena ćurka, koja mu je terala vodu na usta. Sledeću stanicu predstavljala je velika posuda puna kuvanih krompira koji su se pušili,

ukrašeni mesom iz salamure prelivenim pivom, šargarepom i lukom. Niže na stolu Gordon ugleda kolač sa ušećerenim jabukama i otvoreno burence puno sušenih narezanih jabuka. *Moram da ih prevarim da mi daju zalihu ovoga pre nego što odem.*

Ostavivši se daljeg nabrajanja, željno je pružio tanjir. Abi ga je i dalje gledala kada ga je uzela.

Krupni, namršteni riđokosi iznenada promrmlja nešto nerazumljivo, posegnu i obema rukama steže Gordonovu šaku. Gordon se trže, ali ćutljivi tip nije hteo da ga pusti sve dok mu nije odgovorio na stisak i čvrsto se rukovao.

Čovek promrmlja nešto suviše dubokim glasom da bi bilo razumljivo, klimnu i ode. Sagao se da bi časkom poljubio smeđokosu i zatim otišao, oborenog pogleda.

Gordon zatrepta. *Jesam li nešto upravo propustio?* Kao da se upravo odigrao neki važan događaj, a on ništa nije shvatio.

"Bio je to Majkl, Abin suprug", rekla je gospođa Haulet. "Mora da ide da zameni Edvarda kod zamki za životinje. Ali hteo je da ostane da najpre vidi vašu predstavu. Kada je bio mali toliko je voleo TV emisije..."

Para sa tanjira uzdizala mu se do lica i izazivala kod Gordona pravu vrtoglavicu od gladi. Abi je pocrvenela i nasmešila se kada joj je zahvalio. Gospođa Haulet odvela ga je da sedne na gomilu starih automobilskih guma. "Kasnije ćete porazgovarati sa Abi", produžila je crna žena. "A sada, jedite. Uživajte."

Gordona nije trebalo ohrabrivati. Navalio je na hranu dok su ostali radoznalo gledali, a gospođa Haulet i dalje brbljala.

"Baš je dobro, zar ne? Vi samo jedite i ne obraćajte pažnju na nas. A kada se zasitite i kada budete mogli da ponovo porazgovarate, mislim da bismo svi voleli da čujemo, još jednom, kako ste postali poštar."

Gordon diže pogled prema radoznalim licima iznad sebe. On žurno proguta gutljaj piva da bi proterao kroz grlo vreli krompir."

"Ja sam samo putnik", kazao je svojoj okolini napola punih usta dok je podizao ćureći batak. "Način na koji sam došao do torbe i odeće nije bogza kako zanimljiva priča."

Nije mario da li pilje u njega, pipaju ga ili mu govore, sve dok mu daju da jede!

Gospođa Haulet gledala ga je nekoliko tranutaka. A onda, nesposobna da se zadrži, ponovo otpoče. "Znate, kada sam bila mala devojčica, davali smo poštaru mleka i kolača. A moj tata uvek je za doček Nove godine ostavljao na ogradi za njega čašicu viskija. Tata nam je ponekad recitovao onu pesmu, znate: "Kroz mećavu i blato, kroz ratove i propast, kroz bandite i mrklu noć..."

Gordon se zagrcnu naglim, zalutalim zalogajem. Zakašljao se i digao pogled da vidi da li ona to ozbiljno. Treptaj u njegovom mozgu požele da zaigra nad slučajnim, veličanstveno naopakim sećanjem starice. Baš bogato.

Ali treptaj brzo zamre kada je zagrizao ukusno živinsko pečenje. Nije imao volje da razmišlja na šta starica cilja.

"*Naš* poštar je nama *pevao*!"

Govornik, sasvim u neskladu sa rečima, bio je tamnokosi džin brade prošarane srebrnim vlasima. Kao da su mu oči zamaglile dok se prisećao. "Mogli smo da ga čujemo dok dolazi, subotom kada nismo bili u školi, ponekad još dok je bio više od jednog bloka daleko.

Bio je crn, mnogo crnji od gospođe Haulet, ili Džima Hortona, to je onaj tamo. Čoveče, što je imao lep glas! Valjda je tako i dobio posao. Donosio mi je sve one poštanske kovanice koje sam ja skupljao. Zvonio je na vratima da bi mogao da ih da meni, lično, sopstvenim rukama."

Glas mu je bio prigušen skrušenim divljanjem.

"A naš poštar samo je zviždao kada sam bila mala", rekla je sredovečna žena sa dubokim brazdama na licu. Zvučala je malo razočarano.

"Ali bio je *stvarno* prijatan. Kasnije, kada sam porasla, došla sam jednog dana kući sa posla i čula da je spasao život jednog od mojih suseda. Čuo ga je da se guši i davao mu veštačko disanje usta na usta sve dok nisu stigla kola hitne pomoći."

Zajednički uzdah oteo se krugu slušaoca, kao da slušaju herojske doživljaje jednog istog drevnog junaka. Deca su slušala u tišini, razrogačenih očiju, dok su priče postojale sve nakićenije. Jedan njegov deo, koliko god mali, koji je još uvek obraćao pažnju, zaključio je da mora da je tako. Neke su jednostavno bile

suviše preterane da bi se u njih poverovalo.

Gospođa Haulet dotače Gordonovo koleno. "Recite nam opet kako ste postali poštar."

Gordon pomalo očajno sleže ramenima. "Naprosto sam našao poftareve fvari!" Uskliknuo je ustiju punih hrane.

Ukusi su ga u potpunosti obuzeli i on se gotovo uspaničio zbog načina na koji su se svi *uzdizali* nad njim. Ako su odrasli seljani imali nameru da romantizuju svoja sećanja na ljude koje su nekada u najboljem slučaju smatrali državnim službenicima niže klase, onda dobro. Očigledno su povezali njegovu večerašnju predstavu sa daškom talentiranosti koji su zapazili kod raznosilaca pošte iz svojeg susedstva u vreme dok su još bili deca. I to je bilo u redu. Do đavola, neka misle štogod hoće, samo neka ga ne prekidaju u jelu!

"Ah..." Nekoliko seljana znalački se zagledalo i klimnulo, kao da je Gordonov odgovor nosio nekakvo duboko značenje. Gordon začu kako njegove reči ponavljaju preko ruba kruga.

"Našao je poštareve stvari... i tako, prirodno, postao je..."

Mora da ih je njegov odgovor nekako zadovoljio, jer gužva se razišla i seljani odoše da se polagano smenjuju pokraj bifea. Tek mnogo kasnije, razmišljajući, shvatio je značaj onoga što se tu odigralo, pod prozorima zakucanim daskama i pod lojanicama, dok je krkao dobre hrane sve dok mu se nije činilo da će pući.

> otkrili smo na svojoj klinici bogate zalihe dezinfektanata i nekoliko različitih sredstava protiv bola. Čujemo da toga nema dovoljno u Bendu i po relokacionim centrima gore prema severu. Voljni smo da jedan deo toga - uz kamion sa tovarom pakovanja dejonizacione mase koji je slučajno ostavljen ovde - trampimo za hiljadu doza tetraciklina, kao predohranu pred mogućim izbijanjem bubonske kuge sa istoka. Bili bismo spremni da eventualno umesto toga primimo aktivnu kulturu gljivica za proizvodnju balomicina, ukoliko bi neko došao i pokazao nam kako da je održavamo. Takode, neophodno nam je potreban...

Gradonačelnik Gilkrista mora da je bio čovek snažne volje kada je uspeo da ubedi lokalni odbor za vanredne prilike da ponudi takvu zamenu. Dizanje barikada, koliko god nelogično i suprotno svakoj saradnji, bilo je glavni uzročnik sloma. Gordona je zapanjilo da je još uvek bilo ljudi sa toliko sluha tokom prve dve godine haosa.

Protrljao je oči. Nije bilo lako čitati pri svetlosti dve sveće domaće izrade. Ali otkrio je da mu je teško da zaspi na mekom ležaju, a proklet bio ako legne da spava na patosu nakon što je toliko dugo sanjao upravo ovakav krevet, u upravo ovakvoj sobi!

Pre toga bilo mu je malo muka. Sva ta hrana i domaće svetlo pivo gotovo su ga gurnuli preko ruba delirične sreće pravo u potpuno očajanje. Nekako se održavao na granici tokom nekoliko sati mutno upamćene proslave pre nego što se najzad oteturao u sobu koju su pripremili za njega.

Na noćnom ormariću čekala ga je *četkica za zube,* a bila je tu i kada puna vruće vode.

I sapun! U kupki njegov stomak se primirio, a kožom mu se raširio topao, čisti odsjaj.

Gordon se nasmešio kada je video da su mu očistili i ispeglali poštansku uniformu. Ležala je na obližnjoj stolici; iscepana i potrgana mesta koja je tako grubo ostavio na njoj sada su bila pažljivo zašivena.

Nije mogao da krivi ljude ovog malog naselja zato što su zanemarili njegovu jedinu preostalu žudnju... nešto bez čega je bio toliko dugo da je gotovo i prestao da misli na to. Dosta. Ovo mesto je i tako bilo pravi raj.

Dok je ležao u izmaglici sitosti između dva stara, ali čista čaršava i lenjo čekao da mu dođe san čitao je delić prepiske davno umrlog čoveka.

Gradonačelnik Gilkrista je nastavljao:

Imamo izuzetnih teškoća sa lokalnim bandama takozvanih "survivalista", to jest pripadnika pokreta opstanka. Srećom, ti samoživi napasnici uglavnom su suviše paranoični da bi se udružili. Pretpostavljam da jedni drugima zadaju isto toliko nevolja koliko i nama. No ipak postaju pravi problem.

Na našeg izaslanika često pucaju dobro naoružani ljudi u vojnom kamuflažnom odelu. Idioti bez sumnje misle da je "ruski špijun", ili su u glavu uvrteli neku sličnu budalaštinu.

Krenuli su u lov na životinje u velikim razmerama, ubijaju sve po šumi i obavljaju tipičan prljavi posao kasapljenja i sušenja mesa. Naši lovci vraćaju se zgađeni nad takvim rasipništvom, a i na njih se često puca bez ikakvog povoda.

Znam da tražim previše, ali kada budete mogli da izdvojite jedan vod sa suzbijanja nereda po relokacijama, možete li ga poslati ovamo da nam pomogne da iskorenimo te samožive, ograničene, sluđene nitkove iz tih njihovih sitnih oružarnica? Možda bi ih par odreda armije SAD ubedili da smo mi dobili rat i da sada moramo da sarađujemo jedni sa drugima...

Spustio je pismo.

Znači i ovde je bilo isto. Poslovična "poslednja kap" bila je ta pošast pripadnika 'pokreta opstanka' - naročito sledbenika visokog sveštenika nasilničke anarhije, Natana Holna.

Jedna od Gordonovih dužnosti u miliciji bila je pomoć pri iskorenjivanju jednog broja takvih malih bandi gradskih koljača i naoružanih luđaka. Broj pećina i kućica pretvorenih u prave tvrđave koje je našla njegova jedinica - po preriji i na malim jezerskim ostrvima - bio je zapanjujući... a sve su bile pripremljene za vreme naleta paranoje tokom teških predratnih decenija.

Ironija svega toga je u tome što je stanje bilo pod kontrolom. Kriza je prošla. Ljudi su ponovo odlazili na posao i sarađivali. Osim nekolicine suludnjaka,

izgledalo je kao da dolazi renesansa, za Ameriku i čitav svet.

Ali smo zaboravili koliko štete može da napravi nekolicina suludnjaka, po Americi i svetu.

Razume se, kada je slom zaista došao, dragocene tvrđavice usamljenih survivalista nisu dugo ostajale u njihovim rukama. Većina tih maleckih bastiona tokom prvih meseci menjala je vlasnika po tuce puta - bile su to tako izazovne mete. Borbe su besnele po ravnici sve dok nije razbijen svaki sunčani kolektor, uništena svaka vetrenjača, a svako pakovanje dragocenih lekova rastureno je u potrazi za jakim drogama.

Na kraju su preživeli samo rančevi i seoca, oni koji su bili obdareni pravom mešavinom grubosti, unutrašnjeg jedinstva i zdravog razuma. Do trenutka kada su sve stražarske jedinice izginule na svojim položajima ili se i same rasule i pretvorile u lutajuće bande ratobornih pripadnika pokreta opstanka, vrlo je mali deo početne populacije naoružanih i oklopljenih samotnjaka ostao u životu.

Gordon ponovo pogleda datum na žigu koji je nosilo pismo. *Skoro dve godine posle rata.* Zavrteo je glavom. *Nisam znao da se igde neko zadržao toliko dugo.*

Ta spoznaja je bolela, poput tupe rane duboko u utrobi. Sve što je navodilo na pomisao da se poslednjih šesnaest godina moglo izbeći bilo je naprosto neizdrživo.

Začuo se i slabašni zvuk. Gordon podiže pogled, pitajući se da li mu se samo pričinilo. A onda, jedva nešto jače, sa vrata koja su vodila u njegovu sobu ponovo se začu slabašno kucanje.

"Napred", rekao je. Vrata se otvoriše otprilike dopola. Abi, malecka devojka sa neodređeno orijentalnim izgledom očiju, dobroćudno se smešila iz otvora. Gordon je presavio pismo u gurnuo ga u krevet. Nasmešio se.

"Zdravo, Abi. Šta ima novo?"

"Ja - došla sam da te pitam da li ima još nešto što ti treba", malo je zbrzala. "Da li ti se dopala kupka?"

"Da li je?" Gordon uzdahnu. Primeti kako se vraća na zapadnjačko makdafovsko otezanje glasova. "Vala jeste, curo. A naročito mi se dopala četkica za zube. Pravi dar sa neba, da znaš."

"Pomenuo si da si izgubio svoju." Zagledala se u pod. "Rekla sam im da u ostavi imamo bar šest neupotrebljavanih. Drago mi je da si zadovoljan."

"To je bila tvoja ideja?" Naklonio se. "Onda sam ti stvarno dužnik."

Abi podiže pogled i nasmeši se. "Da li si to čitao pismo? Mogu li da ga pogledam? Nikada pre nisam videla pismo."

Gordon se nasmejao. "Oh, pa sigurno nisi baš toliko mlada! A pre rata?"

Abi pocrvene kada je čula njegov smeh. "Imala sam samo četiri godine kada se to dogodilo. Bilo je tako užasno i zbunjujuće da sam... stvarno se ne sećam mnogo toga od ranije."

Gordon je zatreptao. Zar je stvarno bilo toliko davno? Da. Šesnaest godina bilo je zaista dovoljno vremena da bi dobio prekrasnu ženu koja ne poznaje ništa drugo osim mračnog doba.

Zapanjujuće, pomislio je.

"Dobro, onda." Odgurnuo je stolicu koja je stojala pored kreveta. Nasmešena, prišla je i sela kraj njega. Gordon pruži ruku u vreću i izvadi još jedan lomni, požuteli koverat. Pažljivo je raširio pismo i pružio joj ga.

Abi je gledala tako pažljivo da je mislio da čita ceo tekst. Usredsredila se, tanke obrve gotovo su joj se sastavile. Ali najzad mu ga je vratila. "Izgleda da ipak ne umem toliko dobro da čitam. Hoću da kažem, znam da pročitam natpise po nalepnicama konzervi i takve stvari. Ali nikada nisam baš vežbala sa rukopisom i... rečenicama."

Glas joj se na kraju stišao. Zvučala je zbunjeno, ali nekako u potpunosti bez straha, puna poverenja, kao da je on njen ispovednik.

Nasmešio se. "Nije važno. Reći ću ti o čemu se radi." Prineo je pismo svetlosti sveće, Abi se premesila i sela kraj njegovih kolena na rub kreveta, očiju uprtih u stranicu.

"To je od izvesnog Džona Brigsa iz Fort Roka u Oregonu, njegovom nekadašnjem poslodavcu u Klamat Folsu... Prema crtežu struga i konjića za ljuljanje otštampanom u zaglavlju zaključujem da je Brigs bio penzionisani mašinac ili drvodelja ili tako nešto. Hmmm."

Gordon se koncentrisao na jedva čitljivi rukopis. "Izgleda da je g. Brigs bio

veoma dobar čovek. Ovde nudi da uzme decu bivšeg gazde kod sebe dok ne prođe vanredno stanje. Kaže i da ima dobru radionicu u garaži, sopstveno napajanje i veliku zalihu metala. Pita da li čovek hoće da naruči popravku delova, naročito onih kojih ponestaje..."

Gordonov glas zaigra. Bio je tako smušen nakon sveg tog preterivanja da je tek sada shvatio da pored njega na krevetu sedi predivna žena. Udubljenje koje je napravila na ležaju nagnulo ga je prema njoj. Pročistio je grlo i naprečac se vratio brzom prelaženju preko pisma.

"Brigs pominje nešto o nivou napajanja rezervoara u Fort Roku... Telefoni su otkazali, ali je on ipak, što je stvarno čudno, primao Judžin na svojem priključku za kompjutersku info mrežu..."

Abi ga pogleda. Očigledno, veliki deo onoga što joj je govorio o piscu pisma moglo je što se nje tiče biti i na stranom jeziku. "Metalska radionica", i "info mreža" mogle su biti starinske, čarobne reči.

"Zašto nisi doneo neko pismo i nama, ovde u Pajn Vjuu?" Pitala je najednom.

Gordon zatrepta na takvo non sequitur. Devojka nije bila glupača. To se jasno videlo. Zašto je onda sve što je govorio kada je stigao, i kasnije na zabavi, potpuno pogrešno protumačeno? Još uvek je verovala da je on *poštar,* a u to je očigledno bila ubeđena i velika većina ostalih stanovnika ovog seoceta.

Odakle misle da bi dobili poštu?

Očigledno nije shvatila da su pisma koja je nosio davno poslata, od mrtvih muškaraca i žena drugim mrtvim muškarcima i ženama, i da ih je nosio iz... iz sopstvenih razloga.

Mit koji je spontano razvio ovde u Pajn Vjuu potištio je Gordona. Bio je to još jedan znak kvarenja civilizovanih umova, od kojih su mnogi nekada diplomirali na srednjim školama i čak po fakultetima. Odlučio je da joj kaže, brutalno i iskreno koliko god može, i da jednom za svagda prekine tu maštariju. Zaustio je. "Nema nikakvih pisama zato što..."

Zastao je. Ponovo je bio svestan njene blizine, njenog mirisa i nežnih oblina njenog tela. A i njenog poverenja.

Uzdahnuo je i skrenuo pogled. "Za vas narode nema nikakvih pisama zato što... zato što dolazim zapadno od Ajdahoa, a tamo niko ne poznaje vas iz Pajn

Vjua. Ali odavde idem dalje ka obali. Tamo su možda preostali i veći gradovi. Možda..."

"Možda će nam neko pisati, ako mi prvi pošaljemo pismo!" Abine oči su blistale. "A onda, kada budeš ponovo prolazio ovuda, putem prema Ajdahou, mogao bi da nam daš pisma koja su oni poslali i možda napraviš još jednu predstavu kao večeras, a mi ćemo ti spremiti toliko piva i kolača da ima da pukneš!" Malo je poskočila na ivici kreveta. "A do tada umeću da čitam bolje, obećavam!"

Gordon je zavrteo glavom i nasmešio se. Nije imao pravo da skrši takve snove. "Možda je i tako, Abi. Možda je i tako. Ali, znaš, možda bi mogla da naučiš da čitaš i na lakši način. Gospođa Tomson ponudila je da stavi na glasanje da ostanem ovde izvesno vreme. Pretpostavljam da bih zvanično bio učitelj, mada bih morao da dokažem i da sam isto tako dobar lovac i zemljoradnik kao i ostali. Mogao bih da dajem časove iz streljaštva...'

Zastao je. Na Abinom licu usta su bila otvorena od iznenađenja. Žestoko je zavrtela glavom. "Ali nisi čuo! Glasali su kada si ti otišao da se okupaš. Gospođa Tomson treba da se stidi što je pokušala da tako potkupi čoveka kao što si ti, jer ti imaš tako važan zadatak!"

Uspravio se, ne verujući ušima. "Šta kažeš?" Izgradio je nade da će moći da ostane ovde u Pajn Vjuju bar tokom hladnog razdoblja, a možda i čitavu godinu, pa i više. Ko zna? Možda će ga želja za lutanjem napustiti i onda bi konačno našao dom.

Njegova sita zatupljenost razišla se. Gordon se borio da suspregne gnev. Da mu prilika izmakne zbog detinjastih fantazija rulje!

Abi je primetila koliko je uzbuđen i zabrzala dalje. "Razume se, to nije bio jedini razlog. Bio je tu i problem što za tebe ovde nema žene. A onda..." Glas joj se primetno spustio. "A onda je gospođa Haulet primetila da bi ti bio savršen da meni i Majklu pomogneš da konačno dobijemo dete..."

Gordon je zatreptao. "Umm", rekao je i time u potpunosti izrazio trenutnu sadržinu svog uma.

"Pokušavamo već pet godina", objasnila je. "Stvarno želimo decu. Ali g. Morton misli da Majkl ne može zato što je u dvanaestoj imao *mnogo* gadne zauške. Ti se sećaš mnogo gadnih zaušaka, zar ne?"

Gordon je klimnuo, spomenuvši se prijatelja koji su umrli. Sterilnost koja se javljala kao posledica bila je uzrok neobičnih društvenih organizacija kud god je putovao.

Pa ipak...

Abi je brzo produžila. "Pa, bilo bi problema kada bismo zamolili nekog od ovdašnjih muškaraca da... da bude otac telom. Hoću da kažem, kada živiš tako blisko sa ljudima, kao ovde, na muškarce koji ti nisu muž ne smeš da gledaš kao da su stvarno 'muškarci'... bar ne na taj način. Mi - mislim da mi se to ne bi dopalo, a moglo bi da napravi nevolje."

Pocrvenela je. "Osim toga, reći ću ti nešto ako obećaš da ćeš čuvati tajnu. Ne verujem da je ijedan od ostalih muškaraca sposoban da Majklu da dete kakvo zaslužuje. On je stvarno mnogo pametan, znaš. On je jedini od mladih koji *stvarno* ume da čita..."

Tok neobične logike dolazio je prebrzo da bi ga Gordon u potpunosti sledio. Jedan njegov deo bez ikakvih osećanja primetio je da se tu radi o vrlo složenom i finom plemenskom prilagođavanju na težak društveni problem. Ali taj njegov deo - poslednji intelektualac dvadesetog veka - još uvek je bio malo pijan, a u međuvremenu ostatak je počeo da shvata kuda Abi cilja.

"Ti si drugačiji." Nasmešila se. "Hoću da kažem, to je i Majkl video odmah od početka. Nije mu mnogo drago, ali shvata da ćeš prolaziti tek jednom godišnje, a toliko može da podnese. Više mu se dopada to nego da nikada nema dece."

Gordon je pročistio grlo. "Sigurna si da tako misli?"

"Oh, da. Zašto misliš da nas je gospođa Haulet upoznala na onako smešan način? Bilo je to da bi isterala stvar na čistac a da ne mora da kaže naglas. Sve se to gospođi Tomson ne dopada mnogo, ali ja mislim da je to zato što je želela da ostaneš."

Gordon oseti kako mu se usta suše. "A šta ti misliš o svemu tome?"

Njen izraz bio je dovoljno rečit. Gledala ga je kao da je neka vrsta proroka koji im je došao u posetu, ili bar junak iz romana. "Biću počastvovana ako kažeš da", rekla je tiho i oborila pogled.

"I moći ćeš da misliš o meni kao muškarcu 'na onaj način'?"

Abi se nasmešila. Odgovorila mu je tako što se popela na njega i čvrsto upila usne u njegove.

Došlo je do kratke stanke tokom koje se Abi izmigoljila iz odeće, a Gordon se okrenuo da pogasi sveće na stočiću pored kreveta. Pored njih ležala je siva službena kapa raznosioca pošte, njen mesingani grb bacao je višestruke odraze razigranih plamenova. Figura jahača, nagnutog na leđima konja iza nabreklih vreća na sedlu, kao da se kretala treperavim galopom.

I za ovo ti dugujem, gospodine Poštaru.

Abina glatka koža skliznula mu je pored boka. Ruka joj je kliznula u njegovu kada je duboko uvukao vazduh i pogasio sveće.

6

Tokom deset dana, Gordonov život tekao je na novi način. Kao da želi da nadoknadi šest meseci iscrpljujućeg puta, svakog jutra dugo je ostajao u krevetu, a kada bi se prenuo Abi više nije bila tu, poput noćnih snova.

Pa ipak, njena toplina i miris lebdeli su na pokrivačima nakon što bi se probudio i otvorio oči. Sunčeva svetlost koja je tekla kroz njegov prozor okrenut prema istoku bila je nalik nečemu sasvim novom, u njegovom srcu vladalo je proleće, a ne kasna jesen.

Retko ju je viđao tokom dana dok je do podneva pomagao pri pranju i jednostavnim domaćim poslovima - cepao je i slagao drva za zalihe naseobine i kopao duboku jamu za novu perionicu. Kada bi se glavnina stanovništva okupila radi glavnog dnevnog obroka Abi se vraćala sa uzgajališta živine. Ali ručak je provodila sa mladom decom i menjala jednonogog g. Lotsa, njihovog nadzornika. Najmlađi su se smejali dok se šalila sa njima i čupkala vunu koja im je prekrivala odeću nakon jutra provedenog u češljanju prediva za zimsko tkanje i pomažući im da sive dlačice ne upadaju u hranu.

Jedva da je i bacala pogled prema Gordonu, ali i taj kratki pogled bio je dovoljan. Znao je da nema prava ni na na šta više sem tih nekoliko dana, pa ipak zbog ukradenog pogleda tokom dnevnog svetla činilo mu se kao da je sve to stvarnost, a ne samo san.

Popodne je provodio u savetovanju sa gospođom Tomson i ostalim glavešinama sela, pomagao im da sređuju knjige sa spiskovima zaliha i da obavljaju druge dugo zanemarivane poslove oko uređivanja. Povremeno je davao časove iz čitanja i streljaštva.

Jednog dana on i gospođa Tomson izmenjivali su metode u poljskoj medicini dok su pružali pomoć čoveku koga je kandžama povredio "tigar", kako su meštani nazivali novi soj planinskih lavova nastao ukrštanjem sa leopardima pobeglim iz zooloških vrtova tokom ratnog haosa. Traper je naleteo na zver sa njenom lovinom, ali na sreću ona ga je samo tresnula u grmlje i pustila ga da pobegne. Gordon i seoski matrijarh bili su sigurni da će se rana zalečiti.

Uveče su se svi iz Pajn Vjua okupljali u velikoj garaži, a Gordon deklamovao Tvenove, Sejlsove i Kejlorove pripovetke. Predvodio ih je dok su pevali stare

narodne pesme i s ljubavlju upamćene stare reklamne džinglove i dok su svirali "Seti se ponekad". Onda bi došlo vreme za dramu.

Odeven u odeću prekrivenu komadićima lima i folija, bio je Džon Pol Džons i prkosno uzvikivao sa palube *Bonne Homme Richarda.* Bio je Anton Perseveral koji istražuje opasnosti udaljenog sveta i iskušava sopstvene sposobnosti sa poludelim robotskim pratiocem. Pa je bio Doktor Hadson i lutao užasima Kenjanskog sukoba da bi pomogao žrtvama biološkog rata.

Gordon se na početku uvek osećao neprijatno kada bi navukao nespretni kostim, zatrupkao improvizovanom pozornicom mašući rukama i uzvikivao rečenice kojih se tek maglovito sećao ili izmišljao na licu mesta. Nikada nije zaista uživao u glumi kao profesiji, čak ni pre velikog rata.

Ali ona ga je prenela preko pola kontinenta i zaista je bio dobar u njoj. Osećao je ushićene poglede publike, njihovu glad za čudesima i delovima sveta izvan njihove uske doline i njihovo zanimanje zagrevalo ga je za posao. Izbrazdani boginjama i izrovašeni - pogureni nakon dugih godina ubitačnog rada neophodnog za golo preživljavanje - dizali su poglede sa željom koje je bila najveća u očima zamagljenim starošću, žudnjom da im pomogne u onom što više nisu umeli sami - u prisećanju.

Okružen svojim ulogama, davao im je delove i parčiće izgubljene romanse. I do trenutka kada bi zamrle poslednje reči njegovih monologa i on je uspevao da zaboravi na sadašnjost, bar na tren.

Svake noći, kada bi se povukao, ona mu je dolazila. Neko vreme sedela bi na rubu njegovog kreveta i pričala o svom životu, o živini, o seoskoj deci i Majklu. Donosila mu je knjige da bi ga pitala o čemu pišu i ispitivala ga o njegovoj mladosti - o životu studenta u divnim danima pre rata sudnjeg dana.

A onda, nakon izvesnog vremena, Abi bi se nasmešila, odložila prašnjave tomove i skliznula ispod pokrivača pokraj njega dok bi se on nagao i pobrinuo za sveće.

Desetog jutra nije se iskrala sa svetlom praskozorja, već je umesto toga probudila Gordona poljupcem.

"Hmmm, dobro jutro", odvratio je i posegao za njoj, ali Abi se istrgla. Pokupila je svoju odeću, okrznuvši dojkama dlačice na njegovom ravnom stomaku.

"Trebalo je da te pustim da spavaš", rekla mu je. "Ali želela sam da te zamolim nešto." Zgužvala je svoju haljinu u loptu.

"Mmm? Šta to?" Gordon ušuška jastuk ispod glave.

"Ti danas odlaziš, zar ne?" pitala je.

"Da", klimnuo je ozbiljno. "Verovatno je tako najbolje. Voleo bih da sam ostao duže, ali pošto ne mogu, biće najbolje da ponovo pođem prema zapadu."

"Znam", klimnula je ozbiljno. "Svi mrzimo što moraš da ideš. Ali... pa, večeras ću sresti Majkla kod zabrana. Strašno mi nedostaje." Dotakla mu je obraz. "To ti ne smeta, zar ne? Hoću da kažem, bilo je divno ovde sa tobom, ali on mi je muž i..."

Nasmešio se i pokrio joj ruku. Na svoje zaprepašćenje, imao je malo teškoća sa osećanjima. Više je zavideo Majklu nego što je bio ljubomoran. Očajnička logika njegove želje za decom i očigledna uzajamna ljubav napravili su stanje koje je, kada se pogleda unatrag, bilo isto tako očigledno kao i neophodnost čistog raskida na kraju. Samo se nadao da im je učinio uslugu koju su želeli. Jer i pored njihovih maštanja bilo je malo verovatno da će ikada više proći ovuda.

"Imam nešto za tebe", rekla je Abi. Posegla je ispod kreveta i izvukla mali, srebasti predmet na lančiću, kao i papirni paketić.

"To je zviždaljka. Gospođa Haulet kaže da treba da je imaš." Prebacila mu je preko vrata i podešavala sve dok nije bila zadovoljna onim što je napravila

"Takode, pomogla mi je da napišem ovo ***pismo."*** Abi je podigla paketić. "Našla sam neke markice u fioci na benzinskoj pumpi, ali nisu htele da se zalepe. Zato sam umesto toga skupila nešto novca. Evo četrnaest dolara. Da li je to dovoljno?"

Ispružila je pregršt izbledelih novčanica.

Gordon nije mogao da suspregne smeh. Juče mu je petoro ili šestoro prišlo u osami. Primio je njihove male koverte i slične uplate za poštarinu sa licem koje je bilo ozbiljno koliko god je mogao da se suzdrži. Mogao je da iskoristi priliku i da im naplati u nečemu što mu zaista nije bilo potrebno, ali naselje mu je već dalo jednomesečnu zalihu usoljenog mesa, suvih jabuka i dvadeset valjanih strela za njegov luk. Nije bilo nikakve potrebe, niti je on osećao želju da im izmami išta više.

Neki od starijih građana su imali rođake u Judžinu, Portlandu ili nekom od gradića u dolini Vilamete. Bio je to pravac u kom je i inače pošao i zato je uzeo pisma. Par ih je bilo adresirano na ljude koji su živeli u Oukridžu i Blu Riveru. Te je smestio duboko, na najsigurnije mesto u svojoj torbi. Ostale je mogao isto tako i da baci u kratersko jezero, isto bi im se hvatalo, ali se svejedno pretvarao.

Ozbiljno je odbrojao pet papirnatih novčanica, a zatim joj je pružio ostatak bezvrednog novca. "A kome pišeš?" pitao je Gordon Abi kada je uzeo pismo. Osećao se kao da glumi Deda Mraza i otkrio da uživa u tome.

"Pišem fakultetu. Znaš, u Judžinu. Postavila sam im gomilu pitanja, kao, da li ponovo uzimaju nove studente? Uzimaju li studente koji su u braku?" Abi se zacrvenela. "Znam da stvarno moram da se potrudim da naučim bolje da čitam. A možda se i nisu dovoljno oporavili pa ne mogu da uzmu mnogo novih studenata. Ali Majkl je već sada tako pametan... a kada nam budu odgovorili možda će stvari i biti bolje."

"Do trenutka kada ti budu odgovorili..." Gordon je zavrteo glavom.

Abi je klimnula glavom. "Do tada ću sigurno mnogo bolje čitati. Gospođa Tomson obećala je da će mi pomoći. A njen muž se složio da na zimu počnu školu. Ja ću da im pomažem sa malom decom. Nadam se da bih mogla da naučim da budem učiteljica. Misliš li da je to luckasto?"

Gordon zavrte glavom. Mislio je da ga ništa ne može iznenaditi, ali ovo ga je dirnulo. I pored Abinog potpuno naopakog viđenja stanja stvari u svetu, njena nada pružala mu je toplinu i on sje zateče kako sniva sa njom. U želji ne može da bude ničeg lošeg, zar ne?

"U stvari", produžila je Abi poverljivo, gužvajući haljinu u rukama "Jedan od velikih razloga mojeg pisanja je što želim da steknem... dopisnog prijatelja To je pravi izraz, zar ne? Nadam se da će mi možda neko iz Judžina pisati. Na taj način ćemo i mi ovde da dobijamo pisma. Volela bih da dobijem pismo."

"Osim toga"- pogled joj se spustio - "to će ti dati razlog više da se vratiš, zajedno godinu dana... osim što ćeš možda hteti da vidiš bebu."

Digla je pogled i ozarila se. "Dobila sam ideju u komadu o Šerloku Holmsu. To je 'skriveni motiv', zar ne?"

Tako se oduševila sopstvenim lukavstvom i bila je toliko željna da on to

potvrdi - Gordon oseti snažan, gotovo bolan nalet nežnosti. Suze mu potekoše kada je posegao i obujmio je u zagrljaj. Čvrsto ju je držao i lagano njihao, očiju zatvorenih pred stvarnošću i udisao njen slatki miris svetlosti i optimizma, za koji je mislio da je nestao sa sveta.

7

"Pa, sada ću se vratiti." Gospođa Adela Tomson stegla je ruku Gordonu. "Ovim putem trebalo bi da je uglavnom pitomo sve dok ne stigneš do Dejvisovog jezera. Poslednji stari pripadnici pokreta opstanka u tom smeru istrebili su jedni druge još pre nekoliko godina, iako bih na tvom mestu svejedno bila pažljiva."

Osećala se svežina u vazduhu, jer jesen je stigla u potpunosti. Gordon zatvori rajsferšlus na staroj jakni raznosioca pošte i bolje namesti kožnu torbu kada mu je stamena stara žena pružila staru mapu puta.

"Rekla sam Džimiju Hortonu da obeleži mesta koja su nam poznata, na kojima su se nastanili usamljeni vlasnici dobara. Ne bih uznemiravala nikoga od njih osim ukoliko ne moram. Većinom su to sumnjičavi tipovi i vole da najpre pucaju. Trgovali smo samo sa najbližima, i to kratko vreme."

Gordon klimnu. Pažljivo je presavio mapu i gurnuo je u vreću. Osećao se odmorno i spremno. Nedostajaće mu Pajn Vju više nego ijedno mesto koje mu je bilo u skorašnjem sećanju. Ali sada kada je odlučio da krene, osećao je sve veću želju da to bude što pre, da vidi šta se desilo sa ostatkom Oregona.

U godinama nakon što je napustio ruševine Minesote, zaticao je sve divljačnije znakove mračnog doba. Ali sada se nalazio u novom razvođu. Ovo je nekada bila prijatna država sa razuđenom lakom industrijom, produktivnim dobrima i visokim nivoom kulture. Možda ga je samo zarazila Abina nevinost. Ali, logično, dolina Vilamete bila je pravo mesto da nastavi potragu za civilizacijom, ako ova igde postoji.

Ponovo je uzeo ruku stare žene. "Gospođo Tomson, nisam siguran da vam se ikada mogu odužiti za sve što su vaši ljudi učinili za mene."

Zavrtela je glavom. Njeno lice bilo je toliko tamno i naborano da je Gordon bio ubeđen da joj je više od pedeset godina, koliko je tvrdila da ima.

"Ne, Gordone, ti si svoje odužio. Volela bih da si ostao i pomogao mi da podignem školu. Ali sada vidim da nam možda neće biti preteško da to uradimo i sami."

Zagledala se u svoju malu dolinu. "Znaš, bili smo kao u nekoj magli, ovih

poslednjih godina otkako su žetve počele da daju ploda, a lovina se vratila u šume. I sam si mogao da vidiš kako su loše stvari pošle kada je gomila odraslih ljudi i žena, koji su nekada bili zaposleni, čitali časopise - imali sopstvene živote, boga mu božijeg - počeli da postupaju sa jadnim, ofucanim glumcem-lutalicom kao da je neka vrsta uskršnjeg zeke." Vratila je pogled na njega. "Čak ti je i Džim Horton dao par 'pisama', je l' da?"

Gordon oseti vrelinu na licu. Na trenutak bio je suviše postiđen da bi je pogledao. A onda, iznenada, prasnuo je u smeh. Brisao je suze iz očiju u olakšanju što je grupna fantazija odignuta sa njegovih ramena

I gospođa Tomson se zakikotala. "Oh, verujem da je sve to bilo potpuno bezopasno. Još i više od toga Poslužio si kao... ma znaš, ona stara automobilska stvar... *katalizator,* čini mi se. Znaš, deca već pretražuju ruševine miljama unaokolo - između dnevnih poslova i večere - i donose mi sve knjige koje pronađu. Uopšte neću imati problema da pretvorim školu u privilegiju.

Zamisli, da ih *kažnjavam* teranjem sa časova! Nadam se da ćemo se Bobi i ja snaći."

"Želim vam svu sreću, gospođo Tomson", rekao je Gordon iskreno. "Bože, kako bi lepo bilo videti svetlo, negde u čitavoj ovoj pustoši."

"Tako je, sine. Bilo bi to blaženstvo."

Gospođa Tomson je uzdahnula. "Preporučila bih ti da sačekaš jednu godinu, ali da se vratiš. Pošten si... dobro si postupao sa mojim ljudima. I diskretan si u pogledu nekih stvari, kao što je ona radnja sa Abi i Majklom."

Na trenutak se namrštila. "*Mislim* da shvatam šta se ovde desilo i pretpostavljam da je tako najbolje. Valjda ću morati da se prilagodim. Svejedno, kao što rekoh, kada se vratiš, bićeš uvek dobrodošao."

Gospođa Tomson okrenula se da pode, napravila dva koraka, a onda zastala. Napola se okrenula da bi ponovo pogledala Gordona. Na trenutak lice joj je odavalo mešavinu zbunjenosti i čuđenja. "Ti *nisi* pravi poštar, zar ne?" pitala je iznenada.

Gordon se nasmešio. Stavio je kapu sa blistavim amblemom, na glavu. "Ako donesem ovamo neko pismo, znaćete na čemu ste."

Klimnula je, mrgodno, a onda je krenula niz upropašteni asfaltni put. Gordon

je gledao za njom sve dok nije zašla za prvu okuku, a onda se okrenuo prema zapadu i dugom spustu prema Pacifiku.

8

Barikade su bile davno napuštene. Zid prepreke na autoputu 58, na istočnom kraju Oukridža nevreme je pretvorilo u ispreturanu hrpu betonskih otpadaka i isavijanog, zarđalog čelika. Sam grad bio je tih. Ovaj kraj bio je dugo napušten.

Gordon pogleda niz glavnu ulicu čitajući pritom njenu istoriju. Dve, a možda i tri bitke odigrale su se ovde. Zgrada sa iskrivljenim natpisom - KLINIKA ZA HITNE SLUČAJEVE - nalazila se u središtu širokog kruga razaranja.

Sa gornjeg sprata hotela tri netaknuta okna odražavala su jutarnju svetlost sunca. Ali svuda drugde, čak i tamo gde su preko prozora bile zakucane daske, na ispucalom pločniku ljeskao se raznobojni odsjaj razbijenog stakla.

Ništa bolje nije ni očekivao, ali neka osećanja koja je nosio sa sobom iz Pajn Vjua dovela su ga do nada da ima još takvih mesta, naročito sada, kada se našao u plodnom razvođu Vilametske doline. Ako i nije živ grad, Oukridž je mogao bar pokazati druge znakove koji navode na optimizam. Na primer, moglo je biti tragova metodične pretrage. Ukoliko je ovde u Oregonu postojala industrijska civilizacija, u gradovima poput ovog trebalo je da bude požnjeveno sve što bi moglo biti korisno.

Ali na svega dvadesetak jardi od sebe Gordon vide ruševinu benzinske pumpe - na njenom zidu nalazio se veliki kabinet sa mehaničarskim alatkama, a zaliha ključeva, klešta i rezervnih žica bila je rasuta po podu natopljenom uljem. Red automobilskih guma koje nikada nisu upotrebljene još uvek je visio sa polica visoko iznad servisnih eskalatora.

Gordon je na osnovu toga znao da je ovaj Oukridž najgori od svih mogućih Oukridža, bar sa njegove tačke gledišta. Stvari neophodne za mašinsku kulturu mogle su se naći na svakom koraku, nedirnute i zarđale... a to je značilo da nigde u blizini nema tehnološkog društva. Istovremeno, morao je da prebira po otpacima, koje je iza sebe ostavilo pedeset talasa pljačkaša u potrazi za nečim što bi moglo biti korisno za usamljenog putnika kao što je bio on.

Pa, uzdahnuo je. *I ranije sam to radio.*

Iako su prosejali svaki komadić ruševina u centru Boasa, oni što su pabirčili pre njega propustili su da primete skriveno blago konzervirane hrane u

potkrovlju iza prodavnice cipela... zalihe nekog štedljivog tipa, dugo netaknute. Tokom godina razradio je metod za takve stvari. Imao je sopstveni način provođenja potrage.

Gordon pređe na šumsku stranu prepreka na putu i zađe u rastinje. Išao je cik-cak, zbog slabe mogućnosti da ga neko posmatra. Na mestu koje je mogao da prepozna na osnovu tri različita orijentira, Gordon baci svoju kožnu torbu i kapu pod jesenje svetli crveni kedar. Skinuo je tamno smeđu jaknu raznosioca pošte i položio je povrh svega, zatim je nasekao šiblja da bi pokrio svoje blago.

On bi išao koliko god treba daleko samo da bi izbegao sukob sa sumnjičavim lokalnim stanovništvom, ali samo budala bi ostavila i svoje oružje iza sebe. Iz ovakve situacije mogla su se razviti dva tipa borbe. Za jedan od njih, nečujnost luka bi bila bolja. Za drugi, vredelo je utrošiti dragoceni, nezamenljivi naboj trideset i osmice. Gordon proveri pištolj i otkoči ga. Poneo je luk, skupa sa strelicama, kao i platnenu vreću za ono što pronađe.

U prvih nekoliko kuća, na ulazu u grad, rani pljačkaši bili su više siloviti nego pažljivi. Često su otpaci i nered po takvim mestima obeshrabrivali one koji su nailazili posle i oni su ostavljali korisne stvari unutra. Često mu se ranije dešavalo da potvrdi da je to istina.

Pa ipak, do četvrte kuće Gordon je prikupio prilično bednu zbirku kao dokaz za tu teoriju. U njegovoj vreći našao se par čizama gotovo neupotrebljiv od gljivica, uve-ličavajuće staklo i dva golema konca. Prekopavao je po svim uobičajenim i ponekim sasvim originalnim mestima za skrivanje i nije našao nikakvu hranu.

Još mu nije ponestalo usoljenog mesa koje je poneo iz Pajn Vjua, ali ga je bilo manje nego što mu se dopalo. Sa plodovima streljačke veštine bolje je stajao i pre dva dana u vreći mu se našao mali tetreb. Pa ipak, ako ne bude imao više sreće u potrazi, morao bi možda da se za sada ostavi Vilametske doline i da se prihvati posla na podizanju lovačkog logora.

A ono što je *stvarno* želeo bilo je još jedno utočište poput Pajn Vjua. Ali sudbina je u poslednje vreme bila dovoljno darežljiva. Isuviše sreće izazvalo bi kod Gordona podozrivost.

Pošao je do pete kuće.

Starinski krevet sa četiri stuba stojao je u onome što je nekada bilo dvospratni

dom imućnog lekara. Kao i sve ostale odaje u kući, i spavaonica je ostala gotovo bez ičega izuzev nameštaja. Pa ipak, kada je čučnuo na teškoj, ovalnoj prostirci, Gordon pomisli kako je možda uspeo da otkrije nešto što su prethodni pljačkaši propustili.

Mesto na kome se nalazila prostirka kao da nije odgovarala. Krevet je stajao na njoj, ali samo na dvema desnim nogama. Levi par počivao je direktno na drvenom podu. Ili je vlasnik bio aljkav kada je postavljao veliki, ovalni ćilim, ili...

Gordon spusti svoj teret i dohvati rub prostirke.

Auh. Što je teško!

Počeo je da je kotrlja prema krevetu.

Da! U podu se nalazila tanka, kvadratna pukotina, tu ispod ćilima. Noga kreveta prikovala je prostirku preko jedne od dve bronzane ručke vrata. *Vrata u podu.*

Upro je snažno o krevetsku šipku. Noga odskoči i ponovo pade sa treskom. Još dva puta je navalio, a glasni odjeci odzvanjali su.

Na četvrto upinjanje krevetska šipka se prelomila na dvoje. Gordon jedva izbeže da ga nazupčeni okrnjak ne probode kada je pao na ležaj. Sledio je baldahin i stari krevet se srušio uz buku. Gordon opsova dok se borio sa prašnjavim pokrovom. Silovito je kinuo u oblaku prašine koja se podigla.

Konačno, kada se ponovo sabrao, uspelo mu je da se iskobelja ispod prastare, plesnjive tkanine. Isteturao se iz sobe, i dalje kašljući i kijajući. Napad se sporo povlačio. Uhvatio se za ogradu stepeništa, razroko gledao u onom mutnom, poluorgazmičkom stanju kad čoveka tera na kijanje. U ušima mu je odzvanjao mrmor koji gotovo da je ličio na glasove.

Sledeći put čućeš crkvena zvona, rekao je sebi.

Najzad dođe i poslednje kijanje, u obliku glasnog: "Apćihaa!" Brišući oči, ponovo je ušao u spavaonicu. Vrata u podu bila su u potpunosti izložena, prekrivena novim slojem prašine. Gordon pokuša da pokrene kraj skrivene ploče. Najzad se ona odiže, uz visok, zarđali škriput.

I ponovo mu se učini kao da je neki zvuk dopro *izvan* kuće. Ali kada je zastao i pažljivo oslušnuo, Gordon nije mogao da čuje ništa. Nestrpljivo se

sagao i obrisao paučinu da bi provirio u sklonište.

Unutra se nalazila velika metalna kutija. Čeprkao je okolo u nadi da će naći još nešto. Na kraju krajeva, stvari koje bi jedan predratni lekar držao u zaključanom sanduku - novac i dokumenta - bile bi mu daleko nekorisnije od konzervirane hrane skrivene ovde tokom ludila ratnog gomilanja stvari. Ali osim kutije nije bilo ničega. Gordon je dahćući izvuče napolje.

Odlično. Teška je. Nadajmo se da nije zlato ili neko slično đubre. Šarke i brava su zarđali. Podigao je dršku da bi razbio mali katanac. Onda je naglo zastao.

Sada nije bilo greške. Glasovi su bili blizu, preblizu.

"Mislim da je došlo iz ove kuće!" Povikao je neko iz zaraslog vrta pred kućom. Noge su šuškale suvim lišćem. Začuše se koraci na drvenom tremu.

Gordon gurnu nož u korice i dograbi svoje stvari. Ostavio je kutiju pored kreveta i požurio iz sobe prema stepeništu.

Okolnosti nisu bile najbolje za susret sa drugim ljudima. U Boasu i drugim planinskim ruševinama bilo je to gotovo pravilo - tragači sa svih imanja u okolini mogli su da oprobaju sreću u otvorenom gradu i iako su grupe i pojedinci bili prepredeni, retko su grabili jedni od drugih. Samo ih je jedna stvar mogla sastaviti - glasine da je neko negde ugledao holnistu. Inače su uglavnom ostavljali jedni druge na miru.

Ali po drugim mestima teritorijalnost je bila zakon - i to silovito održavan. Gordon je možda tragao po teritoriji jedne od takvih bandi. Brz odlazak bio bi u svakom slučaju najrazumniji.

A ipak., nemirno se obazro prema sanduku. *To je moje, prokletstvo!*

Čizme su bučno trupkale po prizemlju. Bilo je prekasno da zatvori podna vrata ili da sakrije teški kovčeg sa blagom. Gordon ćutke uputi kletvu i požuri što je tiše mogao preko stepenica koje su se završavale uskim prolazom prema tavanu.

Gornji sprat sastojao se od običnog potrovlja u obliku slova A. Već je ranije pretraživao beskorisne otpatke na tom mestu. Sada je samo želeo skrovište. Gordon se držao nagnutih zidova da bi izbegao škripanje dasaka na podu. Odabrao je gredu u blizini malog, prozora na zabatu i tamo položio svoju vreću

i tobolac. Žurno je zapeo luk.

Hoće li tragati? U tom slučaju, sanduk će im sigurno privući pažnju.

Ukoliko bude tako, hoće li ga shvatiti kao ponudu i ostaviti mu deo onoga što je sadržavao? Znao je da su se takve stvari dešavale, po mestima na kojima je važio primitivni sistem časti.

Imao je na nišanu svakoga ko zađe na tavan, iako je bilo sumnjivo koliko bi mu to koristilo - pritešnjenom u drvenoj zgradi. Meštani su bez sumnje čak i usred mračnog doba zadržali veštinu paljenja vatre.

Sada je čuo najmanje tri para nogu u čizmama. Žustrim, šupljim koracima penjali su se stepeništem, s vremena na vreme zatruptali bi po odmorištima. Kada su se svi našli na drugom spratu, Gordon začu povik

"Ej Karl, glej ovo!"

"Šta bre? Ulovio si par klinaca da se igraju doktora u starom kre... jeebote!"

Začuo se glasan tresak, za kojim je usledilo lupanje metala o metal.

"Jeebote!" Gordon zavrte glavom. Karl je imao ograničen, ali izražajan rečnik.

Začuli su se zvuči šuškanja i cepanja, a pratili su ih raznorazni skatološki uzvici. Ali onda je najzad treći glas razgovetno progovorio.

"Ala je bilo lepo od tog druškana što nam je ovo našo. Volo bi da možemo da mu zahvalimo. Da ga upoznamo pa da ne pucamo ako ga ikada opet vidimo."

Ukoliko je to bila ponuda, Gordon je nije prihvatao. Čekao je.

"Pa bar zaslužuje upozorenje", rekao je prvi glas još glasnije. "Mi ovde u Oukridžu imamo pravilo da prvi pucamo pa onda razgovaramo. Bolje nek zbriše da mu neko ne napravi rupu veću nego ona šupljina između ušiju holniste."

Gordon je klimnuo i prihvatio upozorenje zdravo za gotovo.

Koraci se povukoše. Odjekivali su stepeništem, a onda po drvenom tremu.

Sa zabata koji je gledao na prednji ulaz Gordon vide kako trojica izlaze iz kuće i idu prema okolnom žbunju kukute. Nosili su oružje i popunjene vreće od platna. Požurio je do drugog prozora kada su konačno nestali u šumi, ali više

nije video nikakvo kretanje. Nije bilo znaka da se neko šunja sa zadnje strane.

Bilo je tri para nogu. U to je bio siguran. Tri glasa. A i nije bilo verovatno da bi jedan čovek ostao u zasedi. Gordon je svejedno bio oprezan dok je izlazio. Legao je pored otvorenih tavanskih vrata, pored njega bili su luk, vreća i tobolac, a zatim je puzao dok mu glava i ramena nisu provirili kroz otvor, jedva nešto malo iznad nivoa poda. Izvukao je revolver, držao ga ispred sebe, a onda pustio da sila teže izmahne njegovom glavom i torzom malo naniže, na način koji teško da bi čovek u zasedi mogao da očekuje. Dok mu je krv brzo kolala kroz glavu Gordon je bio spreman da ispali šest brzih hitaca na sve što se kreće.

Ništa se nije kretalo. Nije bilo nikoga na hodniku koji je vodio na drugi sprat.

Posegao je za svojom platnenom vrećom, ni trenutak ne skidajući pogled sa hodnika i pustio je da tresne na stepenište.

Zvuk nije pokrenuo zasedu.

Gordon je skinuo svoje stvari i pognuto se spustio do sledećeg nivoa. Brzo se kretao hodnikom, u borbenom položaju.

Sanduk je ležao otvoren i prazan pored kreveta, a pored njega bili su rasuti papirni otpaci. Kao što je i očekivao, bilo je tu neobičnih stvarčica kao što su potvrde o kupovini, zbirka poštanskih maraka i dokumenti o vlasništvu nad kućom.

Ali bilo je i otpadaka koji su bili drugačiji.

Pokidana kartonska kutija, i tek otklonjeni celofanski omotač na slici su u blistavim bojama prikazivali par srećnih kanuista i njihovo novo, snažno oružje. Gordon je gledao oružje naslikano na kutiji i jedva suzbio prigušeni krik. Svakako je tu bilo i kutija sa municijom.

Prokleti lopovi, mislio je gorko.

Ali zbog ostalih otpadaka gotovo je pobesneo. EMPIRIN SA KODEINOM, ERITROMICIN, MEGAVITAMIN KOMPLEKS, MORFIN... nalepnice i kutije bile su razbacane po okolini, ali bočice su odnesene.

Uz pažljivo postupanje... deljene i menjane malo po malo... mogle su omogućiti Gordonu pristup gotovo u svako naselje. Možda bi mu čak izglasali probno članstvo u jednoj od bogatih vajominških zemljoradničkih zajednica!

Sećao se dobrog lekara, čija je klinika u ruševinama Buta bila svetilište koje su štitila sva okolna naselja i klanovi. Gordon je razmišljao šta bi taj slavljeni gospodin učinio sa ovim.

Ali pogled mu se gotovo zamračio tamnim tunelima ludila kada je video praznu kartonsku kutiju na čijoj je nalepnici pisalo... PRAŠAK ZA ZUBE... *Moj prašak za zube!*

Gordon odbroja do deset. Nije bilo dovoljno. Pokušao je da kontroliše disanje. Samo mu je pomoglo da usredsredi bes. Stojao je tamo, pogurenih ramena, nesposoban da uzvrati na tu podlu smicalicu sveta, samo jednu od mnogih.

Sve je u redu, rekao je sebi. *Živ sam. A ukoliko budem uspeo da se vratim do svojih stvari, verovatno ću i ostati u životu. A sledeće godine, ako dođe do toga, mogu da se brinem zbog zuba dok budu trulili i ispadali mi iz vilica.*

Gordon pokupi svoju opremu i povuče se iz te kuće lažnih nada.

Čovek koji mnogo vremena provodi sam u divljini često ima veliku prednost čak i nad veoma dobrim lovcima - ukoliko se ti lovci noću uglavnom vraćaju kući, prijateljima i drugovima. Razlika je u daru da se sprijatelji sa životinjama, sa divljinom samom. Bilo je to nešto isto tako neodređeno kao i ono što ga je sada uznemirilo. Gordon je osetio da nešto nije u redu davno pre nego što je mogao tačno da kaže o čemu se radi. Nikako nije mogao da se otrese tog osećaja.

Povlačio se prema istočnom rubu grada, svojim tragom prema mestu na kom je ostavio stvari. A onda je, ipak, zastao i razmislio. Da li je preterivao? Nije on Džeremaja Džonson, da na zvukove i mirise šume reaguje kao na saobraćajne znake po ulicama grada. Pa ipak, neprekidno se obazirao ne bi li nečim prigušio nemir.

Šuma se uglavnom sastojala od zapadnih jela i klenova, sa mladicama krušine koje su rasle kao korov na gotovo svakom većem proplanku. Daleko se razlikovala od sušnih šumaraka kroz koje je prolazio na istočnoj padini Kaskadnih planina tamo gde su ga opljačkali pod retkim stablima ponderoza omorike. Ovde je miris života bio jači od svega čega se sećao još od početka trogodišnje zime.

Glasanje životinja bilo je retko dok se nije zaustavio. Ali kada se primirio,

struja ptičijeg cvrkutanja i čeprkanja uskoro se ponovo slivala u taj kraj šume. Eje sivog perja letele su u malim grupama tamo-amo, u gerilskom ratu protiv manjih kreja za najbolji udeo u malim proplancima bogatim buhama. Manje ptice skakutale su sa grane na granu, cvrkutale i kljucale u potrazi za hranom.

Ptice te veličine ne ljube previše čoveka, ali ga i ne zaobilaze u širokom luku, ako je tih.

Zašto sam onda nervozan kao mače?

Sa leve strane začuo je kratak zvuk lomljenja, u blizini jednog od sveprisutnih gustiša kupinovog žbunja, na možda dvadesetak jardi. Gordon se okrenu, ali i tamo je bilo ptica.

Ispravka. Jedna ptica. Ptica rugalica.

Stvorenje se vinulo između grana i spustilo u isprepletane grančice za koje je Gordon zaključio da su joj gnezdo. Stojala je tamo poput carevića ohola i ponosita, a onda se oglasila i ponovo zaronila prema gustišu. Kada je nestala sa vidika, ponovo je došlo do slabog šuškanja, a potom se rugalica ponovo vinula i pojavila na vidiku.

Gordon je nemarno začeprkao lukom po humusu dok je oslobađao revolver, a pri tom se upinjao da zadrži zamrznuti izraz bezbrižnosti. Zazviždukao je kroz usne koje su se osušile od straha i lagano zakoračio, ni prema gustišu ni dalje od njega, već u smeru ogromne, visoke jele.

Nešto iza tog grmlja nateralo je pticu rugalicu da brani svoje gnezdo i to nešto svim silama se trudilo da ne obraća pažnju na ometanje - da ostane skriveno u tišini.

Uplašen, Gordon je prepoznao lovačku zasedu. Išao je nogu pred nogu sa preteranom bezbrižnošću. Ali čim je zašao za jelu, izvukao je revolver i pod oštrim uglom otrčao u šumu, pognut, trudeći se da drži deblo između sebe i kupinjaka.

Senkom drveta ostao je zaklonjen samo trenutak. Iznenađenje ga je štitilo još jedan momenat. Zatim su prasnula tri glasna hica, sva tri različitog kalibra, rasuta između rešetke drveća. Gordon odjuri do oborenog debla na vrhu blage padine. Još tri pucnja odjeknuše kada se bacio preko trulog drveta i tresnuo o tlo sa druge strane uz oštar zvuk lomljenja i prodoran bol u desnoj ruci.

Jedan trenutak osećao je slepu paniku kada mu se ruka koja je držala revolver zgrčila. Ako je slomio *ruku...*

Krv je natopila manžetu bluze pripadnika državne službe SAD. Njegov užas preuveličavao je bol sve dok nije zavrnuo rukav i video dugu, plitku ogrebotinu, sa cepkama drveta koje su visile iz prosekline. To se luk slomio kada je pao na njega i ubo ga.

Gordon baci komade i na rukama i nogama otpuza u uski jarak zdesna, pognut što je više moguće da bi iskoristio prednost korita potoka i okolno rastinje. Iza njega, preko brežuljka dopirala je galama razdraganih progonitelja.

Sledeći minuti bili su zamrljana mešavina grančica koje su ga šibale i naglih cik-cak skretanja. Kada je dospeo do uske rečice, Gordon se obrnuo, a onda pojurio uz tok.

Progonjeni ljudi često trče niz tok, sećao se dok je trčao uz struju, nadao se da će se i njegovi neprijatelji prisetiti te trivijalnosti. Skakao je sa kamena na kamen i trudio se da ne uzmuti blato u vodi. Onda je ponovo skočio u šumu.

Iza njega dopirali su povici. Gordonu su se njegovi sopstveni koraci činili toliko glasni da bi i medvede probudili iz zimskog sna. Dvaput je zaustavio dah iza stena i nakupina zelenila i pri tom razmišljao šta bi dalje, osluškujući u tišini.

Najzad povici nestadoše u daljini. Gordon odahnu kada se oslonio o veliki hrast i izvukao iz fišeklije pribor za prvu pomoć. Sa ranom će sve biti u redu. Nije bilo razloga da očekuje infekciju od uglačanog drveta luka. Rana je bolela kao đavo, ali bila je daleko od krvnih sudova i tetiva. Vezao ju je prokuvanom krpom i naprosto nije obraćao pažnju na bol kada se pridigao i obazro.

Na njegovo iznenađenje, smesta je prepoznao dva orijentira ... visoki, propali znak Motela Oukridž koji se video preko krošnji i mrežu za obore razapetu preko oštećenog asfaltnog puta tamo prema istoku.

Gordon brzo priđe mestu na kom je sakrio svoje stvari. Bile su tačno tamo gde ih je i ostavio. Očigledno, suđaje nisu bile toliko grube da mu već sada zadaju novi udarac. Znao je da one ne deluju na takav način. Uvek te prvo puste da se još malo nadaš, a onda te tresnu pre nego što *stvarno* dobiješ šta si želeo.

***

Sada se progonjeni pretvorio u gonioca. Gordon je pažljivo tražio zaklon iza kupinjaka sa svojim nervoznim stanovnikom, pticom rugalicom. Kao što je i očekivao, sada je bio prazan. Otpuzao je iza da bi došao do mesta na kome je bila zaseda i sedeo tamo nekoliko minuta dok je popodne prolazilo, gledao i razmišljao.

Imali su ga na nišanu, to je bilo očigledno. Sa ove tačke teško se moglo videti kako su trojica ljudi mogli da ga promaše kada su pucali na njega.

Zar su bili baš *toliko* iznenađeni kada je naglo pojurio? Mora da su imali poluautomatsko oružje, pa ipak se on sećao samo šest hitaca. Ili su bili *strašno* škrti u pogledu municije ili...

Približio se velikoj jelki preko čistine. Dva sveža oštećenja obeležavala su koru na deset stopa iznad.

Deset stopa. Nemoguće da su baš tako loše nišandžije.

Tako dakle. Sve se slagalo. Uopšte nisu ni nameravali da ga ubiju. Namemo su ciljali previsoko, da bi ga uplašili i oterali. Nikakvo čudo da mu progonitelji nijednom nisu ni prišli tokom bega kroz šumu.

Gordonove usne se skupiše. Nekom ironijom, zbog ovoga mu je bilo još lakše da mrzi svoje napadače. Navikao je da prihvata beslovesnu zlobu, onako kako čovek mora da prihvati loše vreme i divlje zveri. Toliki nekadašnji Amerikanci postali su jedva nešto više od varvara.

Ali proračunata *zloba* poput ovoga predstavljala je nešto što je morao da uzme lično. Ovi ljudi znali su za zamisao milosti; pa ipak su ga opljačkali, povredili i strašili.

Sećao se Rodžera Septijena koji mu se rugao tamo na sušnoj padini. Ova kopilad nisu bila ništa bolja.

Gordon im je otkrio trag na stotinak metara zapadno od zasede. Tragovi čizama bili su jasni i neskriveni... gotovo arogantni u svojoj otvorenosti.

Pošao je za njima i nijednom mu nije palo na pamet da se vrati.

Sumrak se primakao pre nego što su palisade oko Oukridža izbile na videlo. Otvorena oblast koja je nekada bila gradski park bila je okružena visokom, drvenom ogradom. Iznutra se čulo mukanje stoke. Konji su njištali. Gordon je osetio miris sena i bogati vonj marve.

U blizini je još viša palisada okruživala ono što je nekada bio jugozapadni kraj grada Oukridža. Centar naselja sačinjavao je niz dvospratnih zgrada dug pola bloka. Gordon je preko zida video njihove vrhove, kao i vodotoranj sa stražarom na vrhu. Usamljena silueta čuvala je stražu, zagledana u sve mračniju šumu.

Izgledalo je kao napredna zajednica, možda najjača na koju je naišao još otkako je pošao iz Ajdahoa.

Drveće je oko zida naselja posečeno da bi se napravio brisani prostor za vatru, ali od tada je prošlo već neko vreme. Raščišćeno polje prekrivalo je rastinje visoko čoveku do pojasa.

E pa znači u oblasti više nema mnogo pripadnika pokreta preživljavanja, pomislio je Gordon, *inače bi ovi ovde bili daleko pažljiviji. Da vidimo na šta liči glavni ulaz.*

Zaobišao je otvoreni prostor prema južnoj strani naselja. Kada je začuo glasove oprezno se sakrio iza zavese zelenila.

Velika drvena kapija otvorila se. Napolje odšetaše dva naoružana čoveka, obazreše se, a onda mahnuše nekome unutra. Uz povik i pucanj kamdžije napolje izađoše kola koja su vukla dva konja. Kočijaš se okrenuo da bi progovorio sa dvojicom stražara.

"Reci Majoru da sam mu zahvalan što mi je to uzajmio, Džefe. Znam da sam sada poprilično u čabru. Ali platićemo mu dug do iduće žetve sigurno. On je već sada vlasnik jednog dela farme, tako da mu to dođe dobro ulaganje."

Jedan od stražara klimnu. "Jasna stvar, Soni. Nego da budeš pažljiv kad se budeš vraćao, okej? Danas su momci nagazili na samotnjaka tamo istočno od starog grada. Bilo je i pucnjave."

Farmer zvučno udahnu. "Je li ko povređen? Jeste li sigurni da je bio samotnjak?"

"Aha, poprilično. Što kaže Bob, zdimio je ko zec."

Gordonovo bilo poče da udara brže. Uvrede i udarci gotovo su dosegli tačku nepodnošljivosti. Gurnuo je levicu u košulju i napipao pištaljku koju mu je poklonila Abi, obešenu o lančić oko njegovog vrata. Donela mu je nešto utehe, jer podsećala ga je na smernost.

"Ali baća je učinio baš veliku uslugu majoru", produžio je prvi stražar. Našo u nekom rupčetu gomilu skrivene droge pre nego što su ga Bobovi momci najurili. Večeras Major ima da izdeli malo Vlasnicima na zabavi, da vidi šta bi ovi. Uh što bi volo da sam nešto sa njima."

"I ja", složio se mladi stražar. "Ej, Soni, misliš da bi ti Major platio deo tvog udela u drogama ako popuniš kvotu ove godine? Al bi napravio pravu lumperajku!"

"Soni" se nasmešio ovčijim osmehom i slegao ramenima. Onda mu se zbog nečega glava oborila. Stariji stražar ispitivački ga pogleda.

"Šta je bilo?"

Soni zavrte glavom. Gordon ga je jedva čuo kada je progovorio. "Nemamo više nekih velikih želja, je li, Gari?"

Gari se namrštio. "Šta oćeš da kažeš?"

"Oću da kažem umesto da želimo da budemo ko Majorovi pajdaši, zašto ne poželimo da imamo pravog gradonačelnika, bez ikakvih pajdaša!"

"Pa..."

"Sali i ja imali smo tri devojčice i dva momčića pre Sudnjeg dana, Gari."

"Sećam se, Soni, ali..."

"Hal i Piter poginuli su u ratu, ali ja sam računao da smo ti Sali i ja blagosloveni što su sve tri cure uzrasle. Blagosloveni!"

"Soni, nije to tvoja greška. Takva je sudbina."

"Sudbina!" Frknuo je farmer. "Jedna nije preživela silovanje kada su ovuda prošle one palikuće, Pegi umrla na porođaju, a moja mala Suzana... kosa joj je *seda,* Gari. Izgleda ko Salina sestra!"

Tišina se odužila. Stariji stražar spusti ruku na farmerovu šaku. "Sutra ću donesem krčag, Soni. Obećavam. Pa ćemo da propričamo o starim danima, kao nekad."

Farmer je klimnuo ne dižući pogled. Viknuo je: "Điaa!" i pucnuo kamdžijom.

Jedan dugačak trenutak čuvar je gledao za škriputavim kolima i grickao stabljiku trave. Najzad se okrenuo svojem mlađem drugu. "Džimi, jesam li ti

pričo kada o Portlandu? Soni i ja smo išli ponekad tamo, pre rata. Imali su tamo gradonačelnika, kad sam još bio klinac, i on ti je..."

Zamakli su kroz kapiju izvan domašaja Gordonovog sluha.

U drugoj prilici Gordon bi možda satima razbijao glavu o onome što mu je taj kratki razgovor otkrio o društvenoj strukturi u Oukridžu i okolini. Farmerovo dugovanje od žetve, na primer - bio je to klasični rani stadijum kmetstva. Čitao je o takvim stvarima u udžbeniku istorije za drugu godinu studija, nekada davno i u drugom svetu. Bile su to osobine feudalizma.

Ali trenutno Gordon nije imao vremena za filozofiju i za sociologiju. Osećanja su mu se penila. Gnev zbog onoga što se desilo danas nije bilo ništa u poređenju sa besom usled nagoveštene upotrebe droga koje je pronašao. Kada samo pomisli šta je doktor u Vajomingu mogao da učini sa tim lekovima... ama, najveći deo tih supstanci neće čak ni da opije te divljačke neznalice!

Gordonu je bilo svega dosta. Bol je ključao u njegovoj umotanoj desnici.

Kladim se da bih mogao da pređem te zidove bez mnogo muke, da pronađem skladište i da pokupim ono što sam našao... uz još ponešto, da im naplatim za uvrede, bol, slomljeni luk.

Slika ga nije dovoljno zadovoljavala. Gordon poče da je ulepšava. Zamišljao je kako upada na majorovu "zabavu" i *rastura* svu tu kopilad željnu moći koja je dizala patuljasto carstvo u svojem ćošku mračnog doba. Zamišljao je kako je zadobio moć, moć da čini dobro... moć da *prisili* te seljačine da upotrebe školovanje iz svojih mlađih dana, pre nego što generacija koja je nešto učila zauvek ne nestane sa sveta.

Zašto, zašto niko neće nigde da preuzme odgovornost za ponovo sastavljanje stvari? Pomagao bih i ja. Život bih posvetio takvom vođi.

Ali kao da su svi veliki snovi nestali. A dobri ljudi - kao poručnik Van i Dru Sims - izginuli su dok su ih branili. Mora da sam jedini preživeli koji još uvek veruje u njih.

Odlazak nije dolazio u obzir, razume se. Mešavina ponosa, tvrdoglavosti i jednostavnog besa koji su diktirale žlezde prikovala ga je za njegovu odluku. Ovde ima da se bori, i to mu je to.

Možda postoji milicija idealista, u raju ili paklu. Osećam da ću uskoro

saznati.

Srećom, hormoni ratobornosti ostavili su malo mesta mozgu da odabere *taktiku.* Dok je popodne prolazilo, razmišljao je šta bi da učini.

Gordon zakorači nazad u senke, a jedna grana ga okrznu i smače mu kapu sa glave. Uhvatio ju je pre nego što je pala na zemlju i upravo se spremao da je stavi nazad, kada je naglo zastao i zagledao se u nju.

Uglačana prilika konjanika svetlucala je prema njemu, bronzana figura uz koju je bio latinski moto ispisan na traci. Gordon je posmatrao treperave odsjaje na svetlucavom amblemu i lagano se nasmešio.

Bila bi to prava drskost - možda i više nego iskušavanje ograde u tami. Ali zamisao je posedovala onu prijatnu simetriju koja je privlačila Gordona. On je verovatno bio poslednji živi čovek koji bi odabrao opasniju stazu čisto iz estetskih razloga i bilo mu je drago zbog toga. Ukoliko plan i ne uspe, svejedno će rezultat biti spektakularan.

Sve to zahtevalo je kratak izlet do ruševina starog Oukridža - iza posleratnog naselja - do građevine koja je svakako bila najmanje opljačkana u gradu. Vratio je kapu na glavu kada je krenuo ne bi li iskoristio prednost ostatka dnevnog svetla.

Sat kasnije, Gordon je napustio razrušene zgrade starog grada i sada je žustro koračao asfaltnim putem prekrivenim rupama pravcem iz koga je došao, u sve većoj tmini. Krećući se dugim zaobilaznim putem kroz šumu najzad je došao do puta koji je koristio "Soni", južno od zida naselja. Sada se gordo približavao, a vodila ga je usamljena svetiljka koja je visila nad širokom kapijom.

Stražari su bili kriminalno nepažljivi. Gordon je prišao na trideset stopa a da ga niko nije zaustavio. Video je senovitu stražarnicu koja je stojala na grudobranu u blizini daljeg kraja palisade, ali idiot je gledao u suprotnom smeru.

Gordon duboko udahnu, prinese Abinu zviždaljku usnama i snažno dunu tri puta. Prodorni piskovi orili su se između zgrada i po šumi poput krikova ptice grabljivice u obrušavanju. Nad kapijom pojaviše se tri čoveka sa puškama i uljanicama i zagledaše se u njega u sumraku koji se spuštao.

"Ko si? Šta hoćeš?"

"Moram da razgovaram sa nekim odgovornim", povikao je Gordon. "Ovde sam službeno i zahtevam ulazak u grad Oukridž!"

To ih je svakako izbacilo iz rutine. Nastala je duga, zapanjena tišina dok su stražari žmirkali najpre prema njemu, a zatim jedan prema drugom. Najzad jedan od ljudi odjuri odatle dok je onaj što je prvi progovorio pročistio grlo. "Uh, daj ponovo? Jesil' bolestan? Imaš groznicu?"

Gordon zavrte glavom. "Nije mi zlo. Umoran sam i gladan. I ljut što se na mene pucalo. Ali sređivanje svega toga može da sačeka sve dok ne obavim svoju dužnost ovde."

Ovog puta glas komandira straže prelomio se u praznoj zbunjenosti. "Oba-oba-viš svoju... Ma o čemu *do đavola* pričaš, čoveče?"

Žurni koraci odjekivali su po grudobranu. Stiglo je još nekoliko ljudi, a sledio ih je veći broj žena i dece koji počeše da se okupljaju sleva i zdesna. Očigledno disciplina baš i nije bila na visokom nivou u Oukridžu. Lokalni tiranin i njegovi drugari davno su pustili stvari da se odvijaju kako im drago.

Gordon ponovi svoje reči. Lagano i čvrsto, svojim najboljim Polonijevim glasom.

"Zahtevam da razgovaram sa tvojim starešinama. Iskušavaš mi strpljenje time što me zadržavaš ovde i to će svakako ući u moj izveštaj. A sada dovedi nekog odgovornog da otvori tu kapiju!"

Gomila je postajala sve gušća, sve dok vrh palisade nije prekrivala neprekinuta šuma tela. Zurili su u Gordona kada se grupa figura pojavila sa desne strane, sa svetiljkama u rukama. Posmatrači na toj strani napravili su mesta pridošlicama.

"Čuj, samotnjak", rekao je zapovednik straže, "ti prosto tražiš metak. Nemamo mi 'službenog posla' ni sa kim izvan ove doline i nismo nikavog ni imali još otkako smo raskinuli odnose sa onim komunjarskim mestom dole kod Blekvila, pre više godina. Mo'š u guzicu da se kladiš da neću da gnjavim Majora zbog tamo nekog blesavog..."

Čovek se iznenađeno okrenuo kada se grupa dostojanstvenika primakla kapiji. "Gosn Majore... izvinite zbog frke, ali..."

"Ionako sam bio u blizini. Pa sam čuo graju. Šta se to ovde dešava?"

Stražar je mahnuo rukama. "Tamo napolju je neki prikan koji bulazni ko niko što sam ja čuo još od doba ludila. Mora da je bolestan ili je jedan od onih suludnjaka što su uvek tuda prolazili..."

"Ja ću se pobrinuti oko toga."

U rastućoj tmini nova figura nagla se preko grudobrana. "Ja sam gradonačelnik Oukridža", obznanio je. "Mi ovde ne verujemo u milosrđe. Ali ako si ti onaj prikan što je danas popodne našao ona dobra i smerno ih poklonio mojim momcima, priznajem da smo ti dužnici. Daću da ti spuste preko kapije lep topao obrok. I ćebe. Možeš da prespavaš tamo pored puta. Ali sutra da si nestao. Nećemo ovde nikakve bolesti. A po onome što čujem od stražara, mora da si u delirijumu."

Gordon se nasmešio. "Vaša me velikodušnost impresionira, gospodine Majore. Ali prešao sam suviše dalek put službenim poslom da bih se sada okrenuo. Najpre, možete li mi reći imate li u Oukridžu ispravne komunikacione uređaje na bežičnom ili svetlovodnom principu?"

Tišina koju je izazvalo ovo non sequitur bila je duga i teška. Gordon je mogao da zamisli Majorovu zbunjenost. Najzad je glavni gazda odgovorio.

"Bez radija smo ima već deset godina. Od tada ništa ne radi. Zašto? Kakve to veze ima sa bi..."

"Šteta. Vazdušne komunikacije u haosu su od rata, razume se", improvizovao je, "... sva ta radioaktivnost, znate. Ali nadao sam se da pokušam da upotrebim vaš predajnik da se javim svojim starešinama."

Samouvereno je izgovorio te reči. Ovog puta nisu izazvale tišinu, već navalu zapanjenog došaptavanja uzduž i popreko po grudobranu. Gordon je zaključio da je gore svakako najveći deo stanovništva. Nadao se da je zid čvrsto ograđen. Nije planirao da u grad uđe kao Džošua.

Na umu mu je bila sasvim druga legenda.

"Donosi ovamo lampu!" Naredio je Major. "Ne tu, idote! Onu sa reflektorom! Da. A sada osvetli tog čoveka. Hoću da ga pogledam!"

Glomazna svetiljka iznesena je na zid i začuo se zveket, a onda se svetlo prosulo po Gordonu. Ali on ga je očekivao i nije ni zaklonio oči niti je žmirkao. Premestioje kožnu torbu i okrenuo se da bi pokazao svoj kostim pod najboljim

uglom. Kapa raznosioca pošte, sa svojini uglačanim vrhom, kočoperno mu se uzdigla na glavi.

Mrmljanje gomile postade glasnije.

"Gospodine Majore", doviknuo je. "Moje strpljenje ima granica. Već treba da porazgovaram sa vama o ponašanju vaših momaka danas popodne. Nemojte me prisiljavati da upotrebljavam svoja ovlašćenja na način koji bi obojici bio neprijatan. Na granici ste da izgubite privilegiju komuniciranja sa ostatkom nacije."

Major naglo premesti svoju težinu napred-nazad.

"Komuniciranje? Nacija? Kakva je to budalaština? Postoji samo blekvilska komuna, ona samozadovoljna kopilad na Kulp Kriku i Satana bi ga znao kakvi sve divljaci iza njih. Ko si ti uopšte, do sto đavola?"

Gordon dodirnu kapu. "Gordon Kranc, iz poštanskog servisa Sjedinjenih Država. Ja sam kurir sa dužnošću da ponovo uspostavim poštansku rutu u Ajdahou i donjem Oregonu i glavni federalni inspektor za čitavu oblast."

A kad samo pomisli da se stideo što glumi Deda Mraza tamo u Pajn Vjuu! Gordon nije ni pomislio na taj deo o "federalnom inspektoru" sve dok mu nije izleteo sa usta. Da li je to bilo nadahnuće ili drskost?

Pa, svejedno mi dođe ako me obese kao veliku zverku, a ne sitnu ribu, pomislio je.

Gomila se uzburkala. Nekoliko puta, Gordon je začuo reči "izvana" i "inspektor" - a naročito "poštar". Kada je Major dreknuo zahtevajući tišinu, ona je došla sporo i odmah prešla u prigušeni žamor.

"Znači ti si poštar." Cerekanje je bilo sarkastično. "Šta ti misliš kakvi smo mi idioti, Kranc? Upeglana uniforma te pretvara u vladinog službenika? U kakvoj vladi? Kakav dokaz možeš da nam pružiš? Pokaži nam da nisi podivljali luđak koji bulazni od radijacione groznice!"

Gordon izvuče papire koje je pripremio pre samo sat vremena, upotrebljavajući poštanski pečat koji je pronašao u ruševinama oukridžke pošte.

"Imam ovde isprave..." Ali ponovo je prekinut.

"Zadrži hartije za sebe, blesane. Nećemo te pustiti da nam priđeš da nas

zaraziš svojom groznicom!"

Major se ispravio i mahnuo rukom, obraćajući se svojim slušaocima "Svi se sećate kako su luđaci i varalice dolazili tokom haosa i tvrdili da su sve i svako, od Antihrista do Duška Dugouška? E, ima jedan fakat o koji se svi možemo osloniti. Luđaci dolaze i odlaze, ali postoji samo jedna 'vlada'... a to je ova ovde!"

Ponovo se okrenuo Gordonu. "Imaš sreće što nisu godine kuge, blesane. Tada smo za slučajeve kao što je tvoj upotrebljavali trenutni lek... spaljivanje!"

Gordon ćutke prokune. Lokalni tiranin bio je prepreden i nije ga bilo lako prevariti. Ako ovde neće ni da pogledaju njegove "isprave" koje je izradio, njegov popodnevni put u stari grad bio je uzaludan. Gordon je bio prisiljen da upotrebi poslednji adut. Nasmešio se gomili, ali je zapravo želeo da ukrsti prste.

Iz bočnog pregratka kožne torbe izvukao je mali svežanj. Pretvarao se da lista paket i žmirka prema adresama koje je znao napamet.

"Ima li tu... Donalda Smita?" Doviknuo je građanima.

Glave skrenuše levo i desno u iznenadnom, prigušenom razgovoru. Njihova zbunjenost bila je očigledna čak i u sve gušćoj tmini. Konačno neko povika.

"Poginuo je godinu dana nakon rata! U poslednjoj bitki oko robnih kuća."

U govomikovom glasu začuo se drhtaj. Dobro. Iznenađenje nije bilo jedino osećanje koje je ovde delovalo. Pa ipak, bilo mu je potrebno nešto mnogo bolje od toga. Major je još uvek zurio u njega, zbunjen kao i ostali, ali kada bude shvatio šta Gordon namerava biće nevolje.

"Dobro", povikao je Gordon. "Morao sam da potvrdim to, razume se." Pre nego što je iko stigao da progovori, požurio je dalje, prebirajući po svežnju u svojim rukama.

"Da li su u gradu gospodin ili gospođa Frenklina Tompsona? Ili njihov sin ili ćerka?'

Sada je plima prigušenog došaptavanja nosila gotovo praznoveran prizvuk. Uzvratila je jedna žena. "Mrtvi! Dečak je bio živ do prošle godine. Radio je kod Jaskoviska. Njegovi su bili u Portlandu kada je grunulo."

Prokletstvo! Gordonu je preostalo još samo jedno ime. Bilo je dobro što je

mogao da im uzdrma srca svojim znanjem, ali bio mu je neophodan neko živ!

"Dobro!" Povikao je. "Prenećemo to. Konačno, da li je tu Grejs Horton? Gospođica *Grejs Horton..."*

"Ne, nema tu nikakve Grejs Horton!" Dreknuo je Major, a u glasu su mu se ogledali samouverenost i sarkazam. "Znam svakoga na svoj teritoriji. Nije bilo nikakve Grejs Horton za deset godina otkako sam stigao ovde, varalice jedna?"

"Zar ne vidite šta je uradio? Našao je stari telefonski imenik u gradu i prepisao par imena da bi nas uznemirio." Izmahnuo je pesnicom prema Gordonu. "Drugar, zaključujem da narušavaš mir i ugrožavaš stanje javnosti! Imaš pet sekundi da nestaneš pre nego što naredim svojim ljudima da pucaju!"

Gordon teško ispusti vazduh. Sada nije imao izbora. Bar može da se povuče i ne izgubi ništa osim malo ponosa.

Bio je to lep pokušaj, ali znao si da su šanse da upali klimave. Bar si na neko vreme imao tog kopilana.

Bio je trenutak da ode, ali na svoje iznenađenje Gordon otkri da telo neće da mu se pokrene. Sva želja da beži iščilela je. Njegov razumni deo bio je prestravljen kada se isprsio i pozvao Majora.

"Napad na poštanskog kurira jedan je od retkih federalnih zakona koje kongres nije povukao tokom perioda oporavka, gospodine Majore. Sjedinjene Države uvek su štitile svoje poštare."

Hladno je gledao u blesak lampe. "*Uvek!* naglasio je. I na trenutak osetio je uzbuđenje. On i *jeste* bio kurir, ili bar duhom. Predstavljao je anahronizam koji je mračno doba nekako promašilo dok je sistematski uklanjalo idealizam sa lica sveta. Gordon je gledao pravo u mračnu siluetu Majora i ćutke ga izazivao da ubije ono što je preostalo od njihove nezavisnosti.

Tišina se otegla na nekoliko sekundi. Onda Major podiže ruku. "Jedan!"

Brojao je polako,možda da da Gordonu vremena da potrči, a možda zbog sadističkog iživljavanja.

"Dva!"

Igra je bila izgubljena. Gordon je znao da treba da pođe sada, smesta. Pa ipak, telo nije htelo da mu se okrene.

"Tri!"

Ovako umire poslednji idealista, pomislio je. Tih šesnaest godina preživljavanja bile su slučajnost, previd prirode koji će uskoro biti ispravljen. Na kraju, sav njegov teško zadobijeni pragmatizam uklonio se na putu... običnog stava.

Iza grudobrana došlo je do komešanja. Neko na daljem kraju borio se da dođe bliže.

Stražari podigoše puške. Gordonu se učini da se neki od njih pokreću polako, uz oklevanje. Baš će mu to sad mnogo vredeti.

Major je otegao sa poslednjom reči odbrojavanja, možda malo uznemiren Gordonovom tvrdoglavošću. Podignuta pesinica poče da se spušta.

"Gospodine Majore!" Začuo se drhtav ženski glas, piskav od straha kada je njegova vlasnica posegla da uhvati ruku gazde. "M-molim vas... Ja..."

Major otrese njenu ruku. "Gubi se, ženo. Sklonite je odavde."

Lomna figura povukla se dalje od stražara, ali onda glasno zaviče: "Ja... Ja sam Grejs Horton!"

"Šta?" Major nije bio jedini čovek koji se okrenuo i zabuljio u nju.

"To mi je de-devojačko ime. Udala sam se godinu dana posle druge gladi. To je bilo pre nego što ste stigli vi i vaši ljudi..."

Gomila je burno reagovala. Major je vrisnuo: "Budale! Prepisao je njeno ime iz telefonskog imenika, kad vam kažem!"

Gordon se nasmešio. Podigao je svežanj u svojoj ruci i dotakao kapu drugom.

"Dobro veče, gđo Horton. Divna noć, je l' da? Uzgred, slučajno ovde imam pismo za vas, od g. Džima Hortona, iz Pajn Vjua u Oregonu... Dao mi ga je pre dvanaest dana..."

Izgledalo je kao da svi ljudi iza grudobrana govore u isti glas. Došlo je do naglog komešanja i uzbuđenih povika. Gordon prinese šaku uvu ne bi li čuo ženine zapanjene povike, a zatim je morao da povisi glas da bi se čuo.

"Da, gospođo. Izgledalo je da je sve u redu sa njim. Bojim se da je to sve što imam na ovom putu. Ali biće mi drago da ponesem vaš odgovor bratu kada se budem vraćao, nakon što završim svoj obilazak doline."

Napravio je još jedan korak bliže svetlosti. "Ali ima jedna stvar, gospođo. G. Horton tamo u Pajn Vjuu, nije imao dovoljno za poštarinu pa ću biti prisiljen da od vas zatražim deset dolara... plaćanje pouzećem."

Gomila je urlala.

Pokraj blistave svetiljke figura Majora okretala se levo i desno, mahala rukama i vikala. Ali ništa od onoga što je govorio nije se čulo kada se kapija otvorila, a ljudi pokuljali u noć. Okružili su Gordona, zbijena rulja uzbuđenih muškaraca, žena i dece blistavih lica. Neki od njih su hramali. Drugi su nosili vidljive ožiljke ili hroptali tuberkuloznim disanjem. Pa ipak, u tom trenutku bol svega život izgledala je ništavna prema iznenadnom blesku vere.

U središtu svega toga, Gordon se ni trenutak nije pokolebao u svom držanju dok je polako koračao prema ulazu. Smešio se i klimao glavom, naročito prema onima koji su posezali i dodirivali ga po laktu i širokoj krivini nabijene kožne torbe. Mladi su ga gledali sa sujevernim strahopoštovanjem. Po mnogim starijim licima slivale su se suze.

Gordon se nalazio usred uzdrhtale adrenalinske reakcije, ali je stezao srce pred slabašnim treptajima savesti... dašku stida zbog ove laži.

Do đavola s time. Nije moja krivica što žele da veruju u dobre vile. Ja sam najzad odrastao. Želim samo ono što mi pripada!

Naivčine.

Pa ipak, smešio se na sve strane dok su ruke posezale za njim, a ljubav tekla u bujici. Slivala se oko njega poput žustre reke i nosila ga na talasu beznadežne, neželjene nade, pravo u grad Oukridž.

MEĐUZBIVANJE

U prolećnim rumenim iskricama
Prah predaka svetluca
Zamlju hrani maglicama.

II

KIKLOP

ODLUKA O NACIONALNOM PREPORODU

PRIVREMENO OVLAŠĆENI KONGRES OBNOVLJENIH SJEDINJENIH DRŽAVA

PROGLAS

SVIM GRAĐANIMA: Daje se na znanje svima koji sada žive u okviru pravnih granica Sjedinjenih Američkih Država da su narod i osnovne institucije nacije preživeli. Vaši neprijatelji nisu uspeli u svojoj agresiji protiv čovečnosti i uništeni su. Privremena vlada, koja je obrazovana kao prirodni produžetak poslednjeg slobodno izabranog Kongresa i predsednika Sjedinjenih Država čini sve napore da ponovo uspostavi zakon, javnu bezbednost i slobodu u ovoj voljenoj zemlji prema Ustavu i pod pravednim milosrđem Svevišnjeg.

U TU SVRHU: Daje se na znanje da se proglašavaju nevažećim svi niži zakoni i statuti Sjedinjenih Država, uključujući sva dugovanja, hipoteke i presude koji su važili pre izbijanja trećeg svetskog rata. Dok novi propisi ne budu prihvaćeni redovnim postupkom, lokalni okruzi slobodni su da u vanrednim uslovima delaju na odgovarajući način, pod sledećim uslovima:

1. Slobode garantovane Ustavnim Amandmanima neće se uskratiti nijednom čovek niti ženi u okviru teritorije Sjedinjenih Država. Presude u slučaju svih teških zločina donosiće nezavisne porote sačinjene od slobodnih ljudi. Osim u prekim borbenim vanrednim situacijama, suđenja i pogubljenja po kratkom postupku kojima se krši redovan postupak apsolutno su zabranjena.

2. Ropstvo je zabranjeno. Vezivanje dugom ne sme trajati čitav život, niti se prenositi sa roditelja na dete.

3. Okruzi, gradovi i ostale celine održavaće ispravna tajna glasanja svake parne godine, u kojima mogu učestvovati svi muškarci i žene stariji od 18 godina. Nijedna osoba ne sme koristiti službenu prisilu nad drugom osobom ukoliko za to nije izglasana ili je direktno odgovorna tako izglasanoj osobi.

4. Da bi potpomogli nacionalni oporavak, građani će čuvati fizička i intelektualna bogatstva Sjedinjenih Država. Kad god i gde god je moguće, knjige i predratna mašinerija spasavaće se i obezbeđivati za dobrobit budućih generacija. Lokalni okruzi održavaće škole da bi podučavali mlade.

Privremena vlada nada se da će do godine 2021 ponovo uspostaviti

svenacionalnu radio-službu. Do tada, sve komunikacije moraju se sprovoditi običnom poštom. Poštanski servis u središnjim i istočnim državama biće uspostavljen do godine 2011, a u zapadnim do 2018.

5. Od svih građana zahteva se saradnja sa raznosiocima pošte Sjedinjenih Država.

Ometanje funkcije raznosioca pošte je težak zločin.

Po naredbi privremenog Kongresa Obnovljenih Sjedinjenih Američkih Država

Maj 2009.

1. KARTTN

Crni bul terijer režao je i penio. Trzao je i povlačio lanac i besno skakao prema uzbuđenim, razvikanim ljudima koji su se naginjali preko niskih drvenih zidova arene. Izbrazdani, jednooki mešanac režao je na borilačkog psa sa druge strane poprišta. Kanap kojim je bio vezan treperio je kao struna luka, preteći da istrgne alku iz zida.

Pseće borilište je zaudaralo. Mučno sladunjavi miris lokalno uzgajanog duvana - bez ikakvih predrasuda izmešanog sa marihuanom - podizao se u gustim, mutnim perjanicama. Farmeri i građani zaglušujuće su urlali sa redova klupa koje su gledale na grubu arenu. Oni koji su bili najbliži borilištu udarali su u drvene ploče ograde i pojačavali histerično besnilo pasa.

Dreseri sa kožnim rukavicama povukoše svoje pseće gladijatore dovoljno da bi mogli da ih uhvate za ogrlice, a onda se okrenuše prema klupi za dostojanstvenike koja je gledala na središnji deo borilišta.

Zdepasti, bradati dostojanstvenik, odeven bolje od većine ostalih, puckao je svoju cigaru domaće izrade. Bacio je brzi pogled prema vitkom čoveku koji je mirno sedeo sa njegove desne strane, očiju zaklonjenih isturenim delom kape. Stranac je sedeo sasvim nepomično i ni na koji način nije pokazivao osećanja.

Krupni dostojanstvenik ponovo se okrenuo dreserima i klimnuo.

Sto ljudi zaurlalo je ujedan glas kada su psi pušteni. Urlajuće životinje baciše se jedna na drugu svadljivim žarom, sada kada ništa nije sprečavalo njihov sukob. Krzno i krv poleteše dok ih je gomila bodrila.

Na klupi za dostojanstvenike, stariji nisu urlali ništa blaže od seljana. Kao i oni, većina ih je učestovala u opkladama na pobednika. Ali krupni čovek sa cigarom - Predsednik Javne bezbednosti grada Kartina u Oregonu - nervozno je pućkao bez ikakvog uživanja, oblačnih i tmurnih misli. Ponovo je bacio pogled na stranca koji mu je sedeo sa desne strane.

Mršavi prikan nije nalikovao ni na koga oko arene. Brada mu je bila uredno podšišana, crna kosa skraćena i začešljana tako da mu je jedva prelazila uši. Zaklonjene plave oči kao da su svuda prodirale i procenjivački gledale, kao na slikama proroka iz Starog zaveta koje je predsednik video u letnjoj školi još kao

dečko, davno pre rata sudnjeg dana.

Imao je pohabani izgled putnika. A nosio je *uniformu*... onakvu kakvu ni jedan građanin Kartina nije očekivao da će je ikada više videti.

Na vrhu strančeve kape, uglačani lik konjanika svetlucao je u odsjaju uljanica. Nekako je delovao sjajnije nego što ijedan metal ima pravo da bude.

Predsednik je gledao svoje razgalamljene ljude i osetio različitost u njima večeras. Ljudi Kartina vikali su sa više od uobičajenog žara za vreme večernjih borbi sredom. I oni su bili svesni posetioca, koji je pre pet dana dojahao pred gradske vratnice, uspravan i gord poput božanstva, zahtevajući hranu i skloništa i mesto na kojem bi mogao da iznese svoje namere...

... i koji je tada počeo da deli poštu.

Predsednik je uložio novac na jednog psa - Okca starog Džima Šmida. Ali um mu nije bio okrenut krvavoj borbi dole na pesku. Nije mogao da odoli da ne baca pogled neprekidno na Poštara.

Pripremili su specijalnu borbu samo za njega, jer je sutra iz Kartina odlazio za Kotidž Grov. *Ne uživa u ovome,* shvatio je nesrećno predsednik. Čovek koji im je naglavce okrenuo živote svih njih očigledno se prisiljavao da ostane pristojan. Ali isto toliko bilo je očigledno da ne odobrava pseće borbe.

Predsednik se naže da bi se obratio gostu: "Verujem da baš ne luduju za ovakvim stvarima tamo na istoku, zar ne, g. Inspektore?"

Hladni izraz na čovekovom licu bio mu je rečit odgovor. Predsednik prokune sebe kao budalu. Razume se da nisu imali borbe pasa - tamo u Sen Pol Sitiju, Topeki, Odesi i bilo kojoj drugoj civilizovanoj oblasti Obnovljenih Sjedinjenih Država. Ali *ovde,* u razrovanom Oregonu, toliko već odsečenom od civilizacije...

"Lokalne zajednice slobodne su da organizuju život onako kako nalaze sa shodno, gospodine predsedniče", uzvratio je čovek. Njegov upečatljiv glas blago je dopirao kroz galamu u areni. "Običaji se prilagođavaju vremenima. Vladi u Sen Polu to je poznato. Video sam i gore tokom svojih putovanja."

Oprošteno, mogao je pročitati u očima poštanskog inspektora. Predsednik se neprimetno opusti i ponovo pogleda na drugu stranu.

Zatreptao je i najpre mu se učinilo da mu to dim smeta očima. Bacio je cigaru

na pod i zgazio je nogom ali peckanje nikako nije prestajalo. Pseće borilište bilo mu je izvan fokusa, kao da gleda u snu... kao da mu je prvi put.

Bože moj! pomislio je predsednik. Zar mi to stvarno radimo? Pre samo sedamnaest godina bio sam član Društva za zaštitu životinja doline Vilamete!

Šta nam se to dogodilo?

Šta se *meni* dogodilo?

Nakašljavajući se iza ruke, skrivao je suze sa svojih očiju. Onda se obazro i video da nije jedini. Tu i tamo po gomili video je da je najmanje tuce ljudi prestalo da viče i umesto toga je spustilo pogled na svoje ruke. Par ih je otvoreno plakalo, suze su se slivale čvrstim licima, ogrubelim. od duge bitke za preživljavanje.

Iznenada, za jedan broj prisutnih, godine koje su protekle od rata učinile su se nekako sabijene - nedovoljan izgovor.

Klicanje je posustalo na kraju bitke. Dreseri uskočiše u borilište da pregledaju rane pobednika i uklone strvinu pobeđenog. Ali činilo se da polovina publike gleda na svojeg vođu i dostojanstvenu, uniformisanu figuru pored njega.

Vitki čovek ispravio je kapu. "Zahvaljujem vam, gospodine predsedniče. Ali, mislim da je sada bolje da se povučem. Sutra me očekuje dug put. Laku noć svima."

Klimnuo je dostojanstvenicima, a onda se podigao i prebacio preko sebe iznošenu kožnu jaknu sa višebojnim amblemom na ramenu - crvenim, belim i plavim znakom. Dok se lagano kretao prema izlazu, građani su ćutke ustajali da mu naprave mesta, oborenih pogleda.

Predsednik Kartina je oklevao, zatim se podigao i pošao za njim, a sledio ga je sve jači žamor.

Druga borba te večeri nije održana.

2. K0T1DŽ GROV

Kotidž Grov, Oregon April 16, 2011.

Gospođi Adeli Tomson Gradonačelniku naselja Pajn Vju neobraćena država Oregon

Preko: Kotidž Grava, Kartina, Kalp Krika, Mekferlend Pt, Oukridž, Pajn Vju.

Draga gospođo Tompson,

Ovo je drugo pismo koje vam šaljemo novom poštanskom trasom kroz oblast Vilametske šume. Ukoliko ste primili prvo, već vam je poznato da su vaši susedi u Oukridžu odlučili da sarađuju - nakon par nesporazuma na početku. Postavio sam za poštanskog službenika na tom mestu g. Sonija Dejvisa, predratnog stanovnika u toj oblasti koga svi vole. Do ovog trenutka trebalo bi da je ponovo uspostavio kontakt s vama u Pajn Vjuu.

Gordon Kranc podiže olovku sa svežnja požutelog papira koji su mu poklonili građani Kotidž Grova. Par bakarnih uljanica i dve sveće treptali su nad starinskim stolom i bacali blistave odraze sa zastakljenih slika na zidu spavaće sobe.

Meštani su insistirali da Gordon uzme najbolje odaje u gradu. Soba je bila udobna, čista i topla.

Bila je to velika promena u odnosu na kakve su stvari bile za Gordona pre samo nekoliko meseci. U pismu je, na primer, govorio vrlo malo o teškoćama sa kojima se susreo prošlog oktobra u gradu Oukridžu.

Građani tog gradića u planini otvorili su mu srca od prvog trenutka kada im se ukazao kao predstavnik *Obnovljenih Sjedinjenih Država.* Ali tiranski "Major" skoro je ubio svojeg gosta pre nego što je Gordon uspeo da istera na čistac da želi samo da organizuje poštanski ured i da produži dalje - da ne ugrožava Majorovu vlast.

Možda se glavni gazda plašio reakcije svojih ljudi ukoliko ne pomogne Gordonu. Na kraju je Gordon ipak dobio potrepštine koje je tražio, pa čak i dragocenog, mada prilično matorog konja. Kada je napustio Oukridž, Gordon je video izraz olakšanja na Majorovom licu. Činilo se da lokalni gazda veruje da će uspeti da održi kontrolu i pored zapanjujuće novosti da Sjedinjene Države

još uvek postoje tamo negde napolju.

Pa ipak su meštani sledili Gordona više od milje, pojavljivali se iza stabala da bi mu stidljivo utisnuli pisma u ruke, željno govorili o oporavku Oregona i pitali ga šta mogu učiniti da mu pomognu. Otvoreno su se žalili protiv uskogrude lokalne tiranije i do trenutka kada je ostavio poslednje pratioce na putu, bilo je jasno da vetrovi što duvaju užurbano donose promene.

Gordon je ubeđen da su Majorovi dani odbrojani.

Od mog poslednjeg pisma iz Kalp Krika, uspostavio sam poštanske urede u Palmervilu i Kartinu. Danas sam završio pregovore sa gradonačelnikom Kotidž Grova. U ovoj pošiljci nalazi se i izveštaj o mom dosadašnjem napretku koji treba da bude predat mojim starešinama u Oporavljenoj Državi Vajomingu. Kada kurir koji ide mojim tragom bude stigao u Pajn Vju, dajte mu molim vas moje poruke i prenesite moje najbolje želje.

I budite strpljivi ukoliko za to bude trebalo izvesno vreme. Prolazi zapadno od Sen Pol Sitija su opasni i možda će proći čitava godina pre nego što sledeći čovek dođe.

Gordon je mogao dobro da zamisli reakcije gospođe Tomson dok bude čitala taj pasus. Ta razglavljena stara matrijarhinja zavrteće glavom, a možda će se i naglas nasmejati prevejanom šarlatanstvu koje je izviralo iz svake rečenice.

Bolje nego iko drugi u toj divljoj teritoriji koja je nekada predstavljala veliku državu Oregon, Adela Tomson znala je da neće biti kurira sa civilizovanog istoka. Nije bilo štaba kome je Gordon trebalo da se javi. Jedina stvar koju je nadgledao grad Sen Pol bila je još uvek malo radioaktivna okuka reke Misisipi.

Nikada nije bilo Oporavljene države Vajoming, kao ni Obnovljenih Sjedinjenih Država, osim u mašti putujućeg glumca - varalice koji je činio najbolje što je umeo ne bi li preživeo u smrtonosnom i sumnjičavom svetu.

Gospođa Tomson bila je jedna od retkih osoba sa kojima se Gordon susreo od rata koja je gledala sopstvenim očima i razmišljala logičnim umom. Iluzija koju je Gordon stvorio - najpre slučajno, a kasnije iz očajanja - njoj nije ništa predstavljala. Volela je Gordona zbog njega samoga i bila prema njemu milostiva bez potrebe da se upliće u mit

Pisao je pismo na tako zapleten način - prepuno spominjanja stvari kojih

nikada nije bilo - zbog drugih očiju, a ne njenih. Pošta će promeniti ruke mnogo puta duž trase koju je uspostavio, pre nego što konačno stigne do Pajn Vjua. Ali gospođa Tomson umeće da čita između redova.

I neće ga izdati. Gordon je u to bio siguran.

Samo se nadao da će uspeti da obuzda smeh.

Ovaj deo sliva prilično je pitom ovih dana. Njegove zajednice čak su počele da trguju međusobno na pošten način, prevazilazeći stari strah od ratnih zaraza i pripadnika pokreta preživljavanja. Željni su novosti iz spoljašnjeg sveta.

Time ne želim da kažem da je sve mirno. Pričaju mi da u predelu Rog Rivera, južno od Rozburga, još uvek vlada potpuno bezakonje - to je zemlja Natana Holna. Ja sad idem severno, prema Judžinu. U tom pravcu je ionako upućen najveći deo pisama koja nosim.

Duboko u njegovoj vreći, ispod svežnja pisama koja je primio od uzbuđenih, zahvalnih ljudi tokom svojeg puta, bilo je i ono koje mu je dala Abi. Gordon je bio čvrsto rešen da ga isporuči, šta god se desilo na kraju sa ostalima.

Sada moram da pođem. Možda će me jednog dana, uskoro, stići neko pismo od vas ili nekog drugog dragog prijatelja. Do tada, prenesite moje najtoplije pozdrave Abi, Majklu i svima ostalima.

Više nego igde, Obnovljene Sjedinjene Države žive su i zdrave u divnom Pajn Vjuu.

Iskreno vaš, Gordon. K

Ta poslednja izjava mogla bi da bude i pomalo opasna, ali Gordon je morao da je ubaci, ako ništa drugo bar da pokaže gospođi Tomson da se nije potpuno izgubio u sopstvenoj obmani - strategiji za koju se nadao da će ga prevesti u bezbednosti preko predela gotovo bez ikakvog zakona sve do...

Dokle? Nakon svih tih godina Gordon još uvek nije bio siguran za čime zapravo traga.

Možda samo za nekim, negde, koje preuzeo odgovornost - ko pokušava nešto da učini sa mračnim dobom. Zavrteo je glavom. Nakon svih tih godina, san nije hteo da potpuno odumre.

Presavio je pismo i strpao ga u stari koverat, nakapao voska sa sveće i

utisnuo pečat koji je uzeo iz oukridžkog poštanskog ureda. Pismo je otišlo povrh "izveštaja o napretku" koji je izradio ranije, plod fantazija koji je bio namenjen službenicima nepostojeće vlade.

Pokraj pošiljke ležala je njegova poštanska kapa. Svetlost lampi treperila je u bronzanom liku jahača Poni Ekspresa, Gordonovog ćutljivog pratioca i pomagača sada već mesecima.

Gordon je naleteo na taj novi plan za preživljavanje igrom sudbine i slučajnošću. Ali sada, grad za gradom, ljudi su činili sve što mogu da poveruju, naročito kada bi počeo zaista da deli pisma sa mesta koja je ranije posetio. Nakon svih tih godina, kao da su ljudi očajnički žudeli za izgubljenim, blistavim vremenom - erom čistoće, reda i velike nacije koja je sada bila izgubljena. Njihova žudnja prevazilazila je njihovu teško izvojevanu sumnjičavost poput prolećnog otopljena koje slama ledenu koru preko potoka

Gordon priguši pretećи osećaj stida. Nakon poslednjih sedamnaest godina više niko nije bio bez ikakve krivice, a zapravo se činilo da njegova varka čini dobro gradovima kroz koje je prolazio. U zamenu za potrepštine i počivalište, prodavao je nadu.

Svako je radio ono što mora.

Začuše se dva odsečna udara u vrata. Gordon viknu: "Napred!"

Džoni Stivens, novoproglašeni pomoćnik poštanskog službenika Kotidž Grova, proturi glavu unutra. Na Džonijevom dečačkom licu rasle su tek iznikle malje gotovo sasvim plave brade. Ali njegove vitke noge nagoveštavale su izvrsnu sposobnost za pešačenje, a tukao ga je glas izvrsnog strelca.

Ko zna? Možda bi momak mogao čak i da isporučuje poštu.

"Ovaj, ser?" Džoni je očigledno oklevao da prekine važni posao. "Ima osam sati. Sećate se da je gradonačelnik želeo da popije pivo sa vama u gostionici, zato što vam je poslednja noć u gradu."

Gordon ustade. "Tako je, Džoni. Hvala." Dohvatio je kapu i jaknu, a onda podigao lažni izveštaj i pismo za gospođu Tomson.

"Onda evo ih. Ovo su službene pošiljke za tvoj prvi odlazak do Kalp Krika. Tamo je poštanska službenica Rut Maršal. Očekivaće nekoga. Njeni će biti dobri s tobom."

Džoni primi omotnice kao da su sačinjene od leptirovih krila. "Životom ću ih štititi, ser." Oči su mu ponosito sjale i iz njih je izbijala rešenost da nikako ne izda Gordona.

"Ni slučajno nećeš učiniti tako nešto!" Zarežao je Gordon. Poslednje što je želeo bilo je da se jedan šesnaestogodišnjak povredi štiteći himeru. "Koristićeš zdrav razum, kao što sam ti već rekao."

Džoni proguta knedlu i klimnu, ali Gordon nije bio baš siguran da je shvatio. Razume se, dečak će najverovatnije imati samo uzbudljiv doživljaj dok bude sledio šumske staze dalje nego iko iz sela tokom poslednje decenije i vratiće se kao junak pun priča o svojim doživljajima Po tim brdima je još uvek bilo nešto pripadnika pokreta preživljavanja. Ali na ovoj razdaljini od Rog Rivera verovatnoća da će Džoni bez problema stići do Kalp Krika i nazad bila je pristojna. Gordon gotovo da je ubedio sebe.

Uzdahnuo je i dohvatio mladića za rame. "Tvoja domovina ne traži da umreš za nju, Džoni, nego da živiš i da joj služiš i sutra. Hoćeš li upamtiti to?"

"Da gospodine!" Momak klimnu glavom. "Razumem."

Gordon se okrete da pogasi sveće.

Džoni mora da je čeprkao po ruševinama stare poštanske zgrade Kotidž Grova jer kada je izašao na hodnik Gordon primeti da na ramenu mladićeve bluze ponosito stoji amblem pošte Sjedinjenih Država, boja još uvek sjajnih nakon gotovo dvadeset godina.

"Već sam sakupio deset pisama od ljudi odavde, iz Kotidž Grova, i sa obližnjih farmi", rekao je Džoni. "Mislim da najveći deo njih i ne poznaje nikoga tamo nazad na istoku. Ali svejedno pišu, zbog uzbuđenja koje im to donosi, a i nadaju se da će im neko odgovoriti."

I tako, Gordonova poseta naterala je ljude da bar malo uvežbavaju svoje literarno umeće. Za to im se isplatilo da daju par dana hrane i noćenja. "Upozorio si ih da je istočno od Pajn Vjua ruta još uvek spora i uopšte nije garantovana?"

"Sigurno. Ne mare oni za to."

Gordon se nasmejao. "Dobro onda. Poštanska služba je i inače uglavnom prenosila fantazije."

Mladić ga je zbunjeno gledao. Ali Gordon samo stavi kapu na glavu i ne reče više ni reč.

***

Otkako je napustio ruševine Minesote, pre toliko vremena, Gordon je video malo naselja tako naprednih i sasvim izvesno srećnih kao Kotidž Grov. Farme su većinu godina stvarale viškove hrane. Milicija je bila dobro uvežbana i - za razliku od Oukridža - nije ugnjetavala narod. Kako je nada da će naći pravu civilizaciju bledela, Gordon je polako smanjivao opseg svojih snova sve dok mesto poput ovog nije počelo da mu se čini kao raj.

Ali bila je to ironija da ga je ista ona prevara koja ga je bezbedno provela kroz tolika sumnjičava planinska mestašca sada sprečavala da ostane ovde. Jer, da bi održao iluziju, morao je i dalje da se kreće.

Svi su mu verovali. Ukoliko njegova iluzija sada omane, čak i dobri ljudi ovog grada sigurno bi se okrenuli protiv njega.

Naselje okruženo zidom pokrivalo je jedan kraj predratnog Kotidž Grova. Gostionica je bila veliki, ugodni podrum sa dva široka kamina i barom za kojim se služilo gorko lokalno vareno pivo u visokim glinenim vrčevima

Gradonačelnik Peter fon Klek sedeo je u loži u uglu i ozbiljno razgovarao sa Erikom Stivenskom, Džonijevim dedom i novoproglašenim poštanskim službenikom Kotidž Grova. Njih dvojica studirali su kopiju Gordonovih "Federalnih zakona" kada su on i Džoni ušli u gostionicu.

Tamo u Oukridžu, Gordon je napravio nekoliko završnih kopija na ručnoj mašini za šapirografiranje koju je uspeo da pokrene u starom, napuštenom poštanskom uredu. Mnogo je razmišljanja i pažnje posvećeno tim dopisima. Morali su da imaju ukus autentičnosti, a da pritom ne predstavljaju vidljivu pretnju lokalnim moćnicima - da im ne pruže razloga da se plaše Gordonovih mitskih Obnovljenih Sjedinjenih Država... ili samog Gordona.

Do sada su se ti listovi, uvek pokazivali kao njegovo najuspešnije pomagalo.

Piter fon Klek, visok, suvonjavog lica ustade i rukova se sa Gordonom, a onda ga ponudi da sedne. Gostioničar žurno priđe sa dva visoka vrča puna gustog, mrkog piva. Bilo je mlako, razume se, ali izvrsnog ukusa - nešto poput crnog ražanog hleba. Gradonačelnik je čekao i nervozno pućkao svoju glinenu

lulu, sve dok Gordon ne spusti svoj vrč, uzdahnu i cmoknu ustima.

Fon Klek klimnu na kompliment koji se time podrazumevao. Ali njegov mrgodni pogled se ne promeni. Lupnuo je po hartiji ispred sebe. "Ovi ovde propisi baš i nisu mnogo detaljni, g. inspektore."

"Zovi me Gordon, molim te. Ovo nisu vremena za uštogljenost."

"Ah, da. Gordon. Zovi me Piter, molim te." Bilo je očigledno da se gradonačelnik oseća nelagodno.

"Da, Piter", klimnuo je Gordon. "Obnovljene Sjedinjene Država naučile su neke lekcije na najteži moguć način. Jedna od njih je bila da ne treba nametati krute standarde udaljenim mestima koja imaju problema kakve Sen Pol Siti ne može ni da zamisli, a kamoli da reguliše."

Gordon zađe u jednu od svojih ranije pripremljenih priča.

"Na primer, bilo je tu pitanje novca. Većina zajednica odbacila je predratne novčanice odmah nakon nereda po centrima za raspodelu hrane. Sistem trampe je nepisano pravilo i obično dejstvuje sasvim dobro, osim kada se dužnički odnosi pretvore u neku vrstu ropstva."

Sve to bilo je istina. Tokom svojih putovanja Gordon je viđao razne verzije feudalnog kmetstva koje su nicale na sve strane. Sa novcem su se sprdali.

"Federalne vlasti u Sen Polu proglasile su stare novčanice nevažećim. Napolju jednostavno ima previše banknota i kovanog novca za proređene seoske ekonomije.

Pa ipak, oni pokušavaju da unaprede nacionalnu trgovinu. Jedan od načina bio je usvajanje starovremskih novčanica od dva dolara za plaćanje poštarine za pisma koja raznosi pošta SAD. Te novčanice nikada nisu bile veoma česte, a nemoguće ih je izraditi današnjom tehnologijom. Srebrni novčići iz perioda pre 1965. takode se prihvataju."

"Već smo prikupili preko četrdeset dolara!" Umešao se Džoni Stivens. "Narod traga na sve strane za tim starim novčanicama i novčićima. A počeli su i da ih koriste za isplatu računa u trampi."

Gordon sleže ramenima. Već je počelo. Ponekad su se sitnice koje je dodavao u svoju priču jednostavno da bi joj povećao uverljivost razmahivale na načine koje nikad ne bi očekivao. Nije video na koji način bi vraćanje nešto novca u

promet, zbog toga toga što mu je vrednost dao lokalni mit o "Obnovljenim Sjedinjenim Državama", moglo mnogo škoditi ovim ljudima.

Fon Klek klimnu. Prešao je na sledeću stvar.

"Ovaj deo ovde koji kaže da je zabranjena 'prisila' bez glasanja..." Potapkao je po papiru. "Pa, mi stvarno imamo neku vrstu redovnih gradskih sastanaka, a udela uzimaju i ljudi iz okolnih naselja kada je u pitanju nešto veliko. Ali nemam pravo da kažem da smo ja ili moj šef milicije ikada bili stvarno *izglasani*... bar ne u okviru tajnog glasanja, kao što kaže ovde."

Zavrteo je glavom. "Osim toga, morali smo da uradimo neke prilično drastične stvari, naročito tokom ranih godina. Nadam se da to neće biti previše ozbiljno uzeto protiv nas, g. inspe... Gordone. Stvarno smo se trudili najbolje što smo umeli.

Na primer, imamo školu. Pohađa je većina mlađe dece nakon žetve. A možemo i da organizujemo čuvanje mašina i glasanje kao što ovde kaže..." Fon Klek želeo je podršku; pokušavao je da uhvati Gordonov pogled. Ali Gordon podiže svoj vrč sa pivom da mu ne bi susreo pogled.

Jedna od najvećih ironija na koje je naišao tokom svojih putovanja bila je ova pojava - da su oni koji su najmanje skliznuli u divljaštvo istovremeno bili najviše postiđeni što su uopšte skliznuli.

Nakašljao se, pročišćavajući grlo.

"Smatram... smatram da ste ovde obavili valjan posao, Piter. Uostalom, prošlost nije toliko važna koliko budućnost. Ne verujem da uopšte treba da brinete da će se savezna vlada mešati."

Na Fon Klikovom licu video je izraz olakšanja. Gordon je bio ubeđen da će tajno glasanje biti organizovano u roku od nekoliko nedelja. A ljudi koji žive ovde stvarno će zasluživati sve što ih snađe ako za vođu budu izglasali ikoga ovog čvrstog, razboritog čoveka.

"Jedna stvar mi ne da mira."

To je progovorio Erik Stivens. Taj živahni starac predstavljao je najočigledniji izbor za poštanskog upravnika. Kao prvo, vodio je lokalni trgovački centar i bio je najobrazovaniji čovek u gradu, jer je pre rata završio višu školu.

Drugi razlog je bio taj što je Stivens izgledao najsumnjičaviji kada je Gordon pre nekoliko dana ujahao u grad i proglasio novu eru za Oregon pod "Obnovljenim Sjedinjenim Državama". Činilo se da će ga proglašenje za poštanskog upravnika navesti da veruje, ako ni zbog čega onda zbog sopstvenog prestiža i koristi.

Samo se slučajno zgodilo da je najverovatnije i bio onaj ko će najbolje obavljati taj posao - bar dok mit bude trajao.

Stari Stivens prevrnu svoj vrč od piva na stolu, koji ostavi širok, obli prsten. "Ono što mi nikako nije jasno je zašto ovamo niko iz Sen Pol Sitija nije stigao *ranije.*

Ono jeste, znam ja da si morao da pređeš u đavolju mater mnogo divljih krajeva da bi stigao ovde, i to skoro sve peške, kažeš. Ali ono što bih ja voleo da znam je zašto nisu prosto poslali nekoga *avionom*?"

Za stolom je nastala kratka tišina. Gordon je bio siguran da i svi građani za okolnim stolovima slušaju.

"O bre dedo!" Džoni Stivens zavrte glavom kao da mu je neprijatno zbog onoga što je rekao njegov deda. "Zar ne shvataš koliko je gadan bio rat? Sve avione i komplikovane mašine onesposobila je ona *impulsna* stvarčica koja je sredila radio uređaje i slično odmah na početku rata! A onda, kasnije, nikog nije bilo ko je znao da ih popravi. A i nije bilo rezervnih delova!"

Gordon zatrepta u kratkom iznenađenju. Dečko je stvarno bio dobar! Rođenje nakon pada industrijske civilizacije, pa ipak je sasvim dobro shvatao osnovne stvari.

Naravno, svi su znali za elektromagnetne impulse divovskih H-bombi koje su eksplodirale visoko u svemiru, i koje su opustošile i uništile elektronske uređaje širom sveta tog kobnog prvog dana. Ali Džonijevo znanje prevazilazilo je to i zadiralo u međuprepletanost mašinske kulture.

Pa ipak, ako je dečko bio toliko bistar mora da ga je tome naučio deda. Stariji Stivens lukavo se zagleda u Gordona. "Je li to istina, inspektore? Nije bilo rezervnih delova i mehaničara?"

Gordon je znao da to objašnjenje ne bi izdržalo pobliže pretresanje. Blagoslovio je one duge, naporne sate po razrovanim putevima otkako je

napustio Ourkidž, gde je razradio svoju priču do u detalje.

"Ne, ne baš. Impulsno zračenje, udari i nuklearne padavine mnogo su toga uništili. Gamad, neredi i trogodišnja zima pobili su mnogo obrazovanih ljudi. Ali zapravo nije bilo mnogo potrebno da se ponovo osposobe mašine. Bilo je aviona spremnih za letenje u roku od nekoliko dana. Obnovljene S. D. imaju ih mnogo, popravljenih, testiranih i spremnih za poletanje.

Ali ne smeju da uzlete. Svi su na zemlji, i ostaće tamo u godinama koje dolaze."

Starac je delovao zbunjeno. "Kako to, inspektore?"

"Iz istog razloga zbog kojeg niste uhvatili nijednu emisiju čak i ako imate ispravan radio", rekao je Gordon. Zastao je radi boljeg efekta. "Zbog laserskih satelita."

Piter Fon Klerk pljesnuo je po stolu. "Kučkin sine!" Svi po sobi okrenuše se prema njima.

Erik Stivens uzdahnu i uputi Gordonu pogled koji je značio totalno prihvatanje... ili divljenje većem lažovu nego što je on sam. "Šta... kakvi lus...'?"

"Laserski satelčići", objasnio je Džonijev deda. "Mi smo pobedili u ratu." Frknuo je na slavnu, a toliko beznačajnu pobedu o kojoj se trubilo na sve strane u nedeljama pre nego što su počeli neredi. "Ali neprijatelji mora da su ostavili uspavane satelite u orbiti. Programiraš ih da čekaju par meseci ili godina, a onda štogod pisne preko radija ili pokuša da poleti - cap!" Odlučno je mahnuo vazduhom. "Ne čudi me da nikada nisam uspeo da uhvatim ništa na svojem kristalnom prijemniku!"

Gordon je klimnuo. Priča se tako dobro uklapala, da je možda i bila istinita. On se nadao da zapravo i jeste tako. Jer to bi objasnilo tišinu i osamljenu prazninu neba bez potrebe da se zamisli svet u kome nije ostalo baš nikakve civilizacije.

I kako drugačije objasniti stopljene ostatke u koje su se pretvorile tolike radio antene pokraj kojih je prošao tokom svojih putovanja?

"A šta vlada *preduzima* povodom svega toga?" pitao je Fon Klek ozbiljno.

Bajke, mislio je Gordon. Laži će mu postajati sve složenije dok bude

putovao, sve dok ga na kraju neko ne upeca.

"Ostalo je nešto naučnika. Nadamo se da ćemo u Kaliforniji naći opremu i prostor za sklapanje i lansiranje orbitalnih raketa." Ostavio je da sami izvedu zaključak.

Ostali su izgledali razočarano.

"Kad bi samo bilo načina da se ti prokleti sateliti skinu ranije", rekao je gradonačelnik. "Zamisli sve te avione, koji samo stoje tamo! Zamisli kako bi iznenađena bila sledeća pljačkaška grupa holnista tamo iz prokletog Rog Rivera da otkrije da nama farmerima pomaže avijacija SAD, sa ponekim važnijim A-10!"

Ispustio je zvuk fijukanja i istovremeno napravio rukama pokret naniže. Zatim gradonačelnik dosta dobro pogodi imitaciju mitraljeza. Gordon se smejao sa ostalima. Poput dece, za kratko su živeli u svetu mašte o spasenju i moći u rukama dobrih ljudi.

Ostali ljudi i žene skupiše se oko njih, sada kada su gradonačelnik i poštanski inspektor očigledno završili sa svojim poslom. Neko je odnegde izvukao harmoniku. Ljudi su dodali gitaru Džoniju Stivensu i pokazalo se da je prilično nadaren. Uskoro potom je gomila pevala opscene narodne pesme i stare džinglove iz reklama

Mesec se visoko popeo. Nada je bila gusta poput toplog crnog piva i imala je bar toliko dobar ukus.

Kasnije te večeri čuo je to prvi put. Pri povratku iz muškog klozeta - zahvalan zbog toga što je Kotidž Grov nekako zadržao toalete unutar zgrade, sa normalnom kanalizacijom - Gordon iznenada zastade u blizini stražnjeg stepeništa.

Začuo se nekakav zvuk.

Gomila kraj kamina je pevala... *"Skupite se svi i slušajte moju priču - to je priča o putu sudbine..."*

Gordon naćulji uši. Da li mu se učinilo da je čuo onaj drugi žamor? Bio je slab, a glava mu je *stvarno* malo odzvanjala od piva

Ali neobičan osećaj tamo pozadi na vratu, nekakva intuicija ne dade mu da ode. To ga natera da se okrene i počne da se penje stepenicama strmim

stepeništem koje se dizalo u zgradu iznad gostionice u podrumu.

Uski prolaz mutno je osvetljavala sveća na odmorištu na pola puta. Srećni, pijani zvuci raspevanog slavlja zamreše za njim dok se uspinjao polako, pažljivo po škripavom stepeništu.

Na vrhu uđe u mračni hodnik. Gordon je bez ikakvog rezultata osluškivao tokom nečega što mu se činilo vrlo dugim. Nakon još nekoliko trenutaka okrenuo se, otpisujući sve na račun prenadražene mašte.

A ono dođe ponovo.

... niz slabašnih, sablasnih zvukova na samom rubu čujnosti. Polusećanja koja su donosili sa sobom posla drhtavicu uz Gordonova leda. Nije čuo nešto tako još od, još odavno, strašno davno.

Na kraju prašnjavog hodnika slabašna svetlost ocrtavala je obrise ispucalih vrata. Tiho se približio.

Blup!

Gordon dotaknu hladnu metalnu kvaku. Nije bilo prašine na njoj. Neko je već bio unutra. *Va-va...*

Nepostojanje težine njegovog revolvera - koga je ostavio u gostinskoj sobi navodno bezbednog Kotidž Grova - učinilo je da se oseća polunag dok je pritiskao kvaku i otvarao vrata.

Prašnjavi komadi cerade prekrivali su pretrpane korpe ispunjene svim i svačim, od upotrebljenih automobilskih guma, preko alatki do komada nameštaja, zalihe koje su seljani nagomilavali za neizvesnu budućnost. Iza jednog reda kutija nalazio se izvor tog bledog, treperavog svetla. Tu ispred njega čuli su se prigušeni glasovi koji su šaptali u napregnutom zadovoljstvu. A taj zvuk...

Blup. Blup!

Gordon se šunjao pokraj kula plesnjivih korpi - nalik nesigurnim obroncima nekih drevnih naslaga - sve napregnutiji što se više približaao kraju reda. Odsjaj se širio. Bila je to *hladna* svetlost, bez ikakve toplote.

Pod mu je zaškripao pod nogama.

Pet lica iznenada se okrenulo, do maločas obuzetih dubokim zadovoljstvom

pokraj izvora neobične svetlosti. U zapanjenom trenutku Gordon vide da su to *deca* koja su ga gledala prestravljenim zaprepašćenjem - koje je bilo utoliko veće zbog toga što su ga očigledno prepoznala. Oči su im bile široke i nisu se micali.

Ali Gordon za sve to nije uopšte mario, zanimala ga je samo stvar nalik na kutiju koja je ležala na ovalnom prostiraču u središtu malog skloništa. Nije mogao da poveruje šta vidi.

Na donjem delu kutije nalazio se niz sitne dugmadi, a u središtu ravan, sivi ekran odavao je biserni odsjaj.

Ružičasti pauci izlazili su iz letećih tanjira i oholo se spuštali niz ekran u marševskom, nezadrživom ritmu. Pošto bi stigli na dno bez ikakvog otpora, trijumfalno bi zablejali, a potom bi se njihovi redovi pregrupisali i napad bi počinjao iznova.

Gordon oseti kako mu se grlo osušilo.

"Gde..." Počeo je.

Deca poustajaše. Jedan od dečaka proguta knedlu. "Gospodine?"

Gordon pokaza rukom. "Gde ste za ime svih svetih nabavili to?" Zavrteo je glavom. "Nešto mnogo važnije... gde ste dobili *baterije*?"

Jedno od dece počelo je da plače. "Molim vas, gospodine, nismo znali da se to ne srne. Timi Smit nam je rekao da je to samo igra koju su igrala deca u staro vreme! Svuda mogu da se nađu, samo što više ne rade..."

"Ko", bio je uporan Gordon, "je Timi Smit?"

"Dečak. Njegov tata je došao kolima iz Kresvela da trguje robom koju je skupio u poslednjih par godina. Timi je trampio ovaj za dvadeset starih koje smo našli i koji više nisu radili."

Gordon se prisetio mape koju je proučavao u svojoj sobi ranije te večeri. Kresvel se nalazio nešto severnije odatle, ne previše daleko od rute kojom je planirao da stigne do Judžina.

Da li je to možda to? Nada je bila previše vrela i iznenadna da bi bila prijatna, ili makar samo delovala poznato.

"Da li je Timi Smit rekao gde je *dobio* igračku?" Trudio se da ne preplaši

decu; ali nešto od njegove hitnje mora da se ukazalo i prestravilo ih.

Jedna devojčica zakmeča. "Rekao je da ju je dobio od *Kiklopa*!"

Potom, u uspaničenom begu, deca nestadoše, iščeznuše po uskim prolazima u prašnjavoj skladišnoj prostoriji. Gordon je iznenada ostao sam i potpuno nepomično stajao, posmatrajući sićušne osvajače koji su se spuštali u odsjaju malog sivog ekrana.

"Kranč-kranč-kranč", marširali su.

Igra napravi pobedničko *blup.* Zatim je počela iz početka.

3. JUDŽIN

Ponijev dah izbijao je i pretvarao se u paru dok se životinja probijala kroz ledenu, sitnu kišu, a vodio ju je čovek u pončou natopljenom kišnim kapima. Jedini teret na leđima životinje bili su sedlo i dve široke vreće, prekrivene plastičnom folijom da ih zaštiti od vlage.

Sivi Međudržavni put vlažno je svetlucao. Duboke bare poput jezera prostirale su se po asfaltu. Prljavština i otpaci nagomilali su se po površini autoputa sa četiri trake tokom posleratnih sušnih godina, a kasnije kada su se vratile severozapadne kiše po njima je počela da raste trava. Veći deo autoputa pretvorio se sada u traku livade, zaravnjeni prolaz kroz pošumljene bregove koji je gledao na zapenjenu reku.

Gordon odiže jedan kraj svojeg ogrtača da bi ga iskoristio kao zaklon ispod koga je mogao da pogleda mapu. Napred, sa njegove desne strane, obrazovala se široka močvarna oblast na prostom u kojem su se spajale istočni i južni krak Vilamete pre nego što će udariti zapadno između Judžina i Springfilda. Sudeći prema staroj mapi, dole se nalazio moderni industrijski park. Sada se samo nekoliko starih krovova uzdizalo iznad močvare. Uredni putevi, parkirališta i travnjaci bili su pretvoreni u stanište barskih ptica, kojima vlaga izgleda uopšte nije smetala.

Tamo nazad u Kresvelu rekli su Gordonu da će Međudržavni biti neprelazan nešto dalje prema severu. Biće prisiljen da prođe kroz Judžin, nađe otvoren most preko reke, a onda se nekako vrati na autoput do Koburga.

Kresvelovci su bili pomalo neodređeni oko detalja. Retki su bili putnici koji su išli tim putem nakon rata.

Dobro je. Judžin mi je već mesecima jedan od ciljeva. Pogledaćemo malo šta je s njim.

Ali samo na kratko. Sada je taj grad samo kamen krajputaš na njegovoj stazi prema dubljoj misteriji, koja ga je čekala dalje prema severu.

Elementi još uvek nisu nadvladali Međudržavni. Možda je i bio prekriven travom i barama, ali samo su srušeni mostovi pored kojih je prolazio još uvek nosili očigledne tragove nasilja. Kada je čovek valjano gradio, činilo se, samo

vreme ili čovek lično mogli su oboriti te stvari. *A gradili su zaista dobro,* mislio je Gordon. Možda će buduće generacije Amerikanaca, dok budu lutale šumama i proždirale se međusobno, misliti da su te građevine delo bogova.

Zavrteo je glavom. *Ta kiša, baš mi kvari raspoloženje.*

Uskoro je naišao na veliki znak,oboren i upola prekriven vodom bare. Gordon nogom ukloni otpatke i čučnu da bi pobliže pogledao zarđalu ploču - poput tragača koji pokušava da čita stari trag na šumskoj stazi.

"Trinaesta avenija", pročitao je naglas.

Širok put odvajao se od Međudržavnog i vodio prema bregovima na zapadu. Sudeći prema mapi, centar Judžina nalazio se odmah iza pošumljene padine u tom pravcu.

Podigao se i potapšao svoju tovamu životinju. "Hajde, Dobine. Mrdni repom i daj signal za skretanje desno. Odavde nadalje silazimo sa autoputa i teramo običnim ulicama." Konj stoički frknu kada je Gordon povukao uzde i poveo ga sa puta na skretištu, a onda ispod nadvožnjaka i dalje uz padinu prema zapadu.

Sa vrha brega izgledalo je kao da blaga izmaglica kiše nekako umekšava obrise razrušenog grada. Kiše su joj odavno sprale tragove požara. Sporo rastuće brade zelenila i puzavica nicale su iz pukotina u pločniku i prekrivale veliki deo zgrada, skrivajući njihove rane.

Ljudi u Kresvelu upozorili su ga šta ga očekuje. Pa ipak, nikada nije bilo lako zaći u mrtvi grad. Gordon se spuštao sablasnim ulicama, posutim razbijenim staklom. Kišom nakvašeni pločnik iskrio se razmrskanim pločama jedne druge ere.

U nižim krajevima grada po ulicama rasla je jova, u naslagama prljavštine koje su zaostale kada je reka blata zapljusnula grad sa srušenih brana na Fol Kriku i Lukaut Pointu. Uništenje i pad tih rezervoara zbrisalo je put 58 zapadno od Oukridža i prisilio Gordona na dugi obilazak preko Kartina, Kotidž Grova i Kresvela, pre nego što je konačno ponovo krenuo prema severu.

Pustošenje je bilo prilično gadno. *A ipak,* pomislio je Gordon, *održali su se ovde. Po svemu sudeći, skoro da im je uspelo.*

Tamo nazad u Kresvelu, između svih onih susreta i proslava - izbora za novog poštanskog upravnika i uzbuđenih planova za proširenje nove mreže za

isporuku pošte prema istoku i zapadu - građani su zabavljali Gordona pričama o hrabroj borbi Judžina. Pričali su mu kako se grad upinjao da se održi tokom četiri duge godine nakon što su ga rat i epidemije izolovali od spoljašnjeg sveta. U čudnom savezu između univerzitetske zajednice i gejačkih farmera, grad-država nekako je uspeo da nadvlada sve pretnje... sve dok ga na kraju bande pljačkaša nisu dokusurile dizanjem u vazduh odjednom svih rezervoara u pribrežju, čime su istovremeno odsekli i napajanje strujom i nezagađenom vodom.

Pripovest je već postala legendarna, gotovo poput pada Troje. Pa ipak, dok su je pričali pripovedači nisu zvučali beznadno. Kao da su na katastrofu više gledali kao na privremeno zaustavljanje koje će biti prevaziđeno još za njihovih života.

Jer Kresvel je i pre Gordonovog dolaska bio zahvaćen veselom zbrkom optimizma. Njegova priča o "Obnovljenim Sjedinjenim Državama" bila je *druga* doza dobrih vesti koju je grad primio u manje od tri meseca.

Prošle zime došao je *drugi* posetioc - ovog puta sa severa, nasmejani čovek u crno-beloj odori - koji je podelio nekoliko zapanjujućih poklona za decu i onda otišao dalje, izgovarajući magično ime *Kiklop.*

Kiklop, rekao je stranac.

Kiklop će vratiti stvari nabolje. Kiklop će doneti obilje i napredak nazad u svet, oslobađajući svakoga od napornog rada i sveprisutnog beznađa, nasleđa rata sudnjeg dana.

Samo je bilo potrebno da ljudi sakupljaju svoju staru mašineriju i naročito elektroniku. Kiklop će primati njihove poklone u obliku beskorisne, upropaštene opreme, sa možda nešto hrane viška za svoju dobrovoljačku poslugu. Za uzvrat, Kiklop će kresvelovcima darivati stvari koje *rade.*

Igračke su bile samo simbol onoga što će tek doći. Jednog dana stići će prava čuda.

Gordon nije mogao da dođe ni do čega konkretnog od ljudi Kresvela. Bili su previše delirično srećni da bi bili u potpunosti logični. Polovina njih verovala je da su "Obnovljene Sjedinjene Države" *iza* Kiklopa, a druga polovina verovala je obrnuto. Gotovo nikome nije padalo na pamet da su ta dva čuda nepovezana - dve legende u širenju koje su susrele jedna drugu usred divljine.

Gordon se nije usuđivao da ih razuverava ili da postavlja suviše pitanja. Napustio ih je što je pre mogao - natovaren sa više pisama nego ikad do tada - i rešen da priču sledi sve do samog izvorišta.

Bilo je otprilike podne kada je okrenuo severno od Univerzitetske ulice. Blaga kišica nije mu smetala. Mogao je da procunja po Judžinu i ipak uspe da stigne do mraka u Koburg, gde je navodno živelo naselje sakupljača. Negde severno odatle bila je teritorija sa koje su Kiklopovi sledbenici širili reč o svojem čudnom spasenju.

Dok je tiho koračao pokraj opustošenih zgrada, Gordon se pitao sme li makar i da pokuša da upotrebi svoju bajku o "poštaru" tamo na severu. Sećao se malih paukova i letećih tanjira koji su treptali u tami i uviđao koliko je bilo teško ne gajiti nadu.

Možda bi najzad mogao da se ostavi svoje prevare i da pronađe nešto realno u šta će verovati. Možda je neko, najzad, vodio bitku protiv mračnog doba.

Bio je to previše sladak treptaj da bi ga pustio da ode, ali previše loman da bi ga se čvrsto uhvatio.

Izrazbijani izlozi napuštenog grada ustupili su najzad mesto Osamnaestoj aveniji i kampusu Oregonskog univerziteta, širokom atletskom polju sada obraslom mladicama topole i jove, od kojih su neke već bile više od dvadeset stopa. Tamo, u blizini stare gimnastičke dvorane, Gordon je usporio, a zatim naglo stao i zaustavio ponija.

Životinja je frktala i kopitom kopala zemlju dok je Gordon osluškivao, a onda je bio siguran.

Negde, možda ne previše daleko, neko je vrištao.

Slabašni krici uzdigli su se u krešendu i zatim zamrli. Bio je to ženski glas, natopljen bolom i smrtnim strahom. Gordon odiže poklopac svoje futrole i izvuče revolver. Da li je krik došao, sa severa? Sa istoka?

Uvukao se u poluprašumu između univerzitetskih zgrada, žurno tražeći mesto na kojem bi mogao da zalegne. Išlo mu je dobro otkako je pre više meseci napustio Oukridž, previše dobro. Očigledno je stekao rđave navike. Bilo je čudo da niko nije čuo *njega,* dok je bazao tim opustelim ulicama kao da im je jedini vlasnik.

Uveo je ponija kroz razjapljena vrata sa strane gimnastičke dvorane kosih zidova i privezao životinju iza iskrivljenog nosača jednog od sedišta za publiku. Gordon baci pregršt ovsa blizu životinje, ali je sedlo ostavio na njenim leđima pričvršćeno.

I šta sada? Da čekamo ovde dok ne prođe? Ili da proverimo šta je bilo?

Gordon razmota svoj luk i tobolac i postavi strunu. Po kiši oni su verovatno bili pouzdaniji, a svakako tiši od njegovog karabina ili revolvera.

Ugurao je jednu od svojih nadutih vreća sa poštom u otvor za ventilaciju i time je dobro prikrio. Dok je tražio mesto da sakrije drugu, iznenada je shvatio šta zapravo radi.

Ironično se nasmešio na svoju trenutnu glupost i ostavio drugu vreću na podu, a onda je pošao da izvidi u čemu je nevolja.

Zvuci su dopirali iz zgrade od cigle, odmah ispred njega, jednoj od onih čiji su dugi nizovi staklenih prozora još uvek svetlucali. Očigledno pljačkaši nisu smatrali da mesto uopšte vredi pljačkati.

Sada je Gordon mogao da čuje slabašne, mrmljive zvuke, tiho njištanje konja i pucketanje njihove kožne opreme.

Videvši da nema nikoga na krovu i po prozorima ko bi ga mogao videti, pretrčao je zarasli travnjak i uspeo se uz široko betonsko stepenište, a zatim se pribio uz vratnice iza ugla zgrade. Disao je otvorenih usta da bi bio što tiši.

Na vratima se nalazila starinska, zarđala reza i izgravirani plastični natpis.

MEMORIJALNI CENTAR TEODORA STERDŽENA

Podignut maja 1989.

Kafeterija otvorena

***11**-2:30*

5-8 popodne

Glasovi su dopirali tu odmah iza vrata... iako previše prigušeni da bi se išta moglo razaznati. Spoljašnje stepenište vodilo je nekoliko spratova naviše. Napravio je korak nazad i video da vrata stoje otvorena na visini od tri sprata.

Gordon je znao da se ponovo poneo kao budala. Sada kada je ustanovio odakle potiče nevolja, stvarno bi trebalo da pokupi svog ponija i da se gubi do đavola odatle i to što pre može.

Glasovi unutra obojili su se besom. Kroz pukotinu u vratima začuo je zvuk udaraca. Ženski vrisak pun bola sledio je hrapavi muški smeh.

Uzdahnuvši nemoćno zbog crte svog karaktera koja ga je zadržavala - umesto da odjuri što pre može kao što bi učinio svako sa imalo mozga - Gordon poče da se penje betonskim stepeništem, pažljivo, da ne bi napravio nikakav zvuk.

Trulež i plesan prekrivali su otprilike onoliki prostor koliki zahvataju poluotvorena vrata. Ali dalje u unutrašnjost četvrti sprat studentskog centra delovao je nedirnuto. Za čudo, nijedan stakleni prozor u ogromnom svetlarniku u tavanici nije se razbio, iako je mesingani otvor nosio patinu plavo zelene boje. Pod bledim odsjajem atrijuma tepihom prekriveno stepenište spiralno se spuštalo i povezivalo sve spratove.

Dok se Gordon oprezno približavao otvorenom središtu zgrade, osećao se na trenutak kao da se vratio u prošlost. Pljačkaši su ostavili kancelarije studentske organizacije - prekrivene pravim haosom toliko voljenog papira - potpuno nedirnute. Oglasne table još uvek su bile oblepljene najavama sportskih susreta, pozorišnih predstava, političkih tribina, izbledelim od vremena.

Tek tamo na drugom kraju bilo je par obaveštenja ispisanih jarke crvenom bojom, koja su se ticaia vanrednog stanja - konačne krize koja je udarila gotovo bez upozorenja i okončala sa svim. Inače je to bila prijatna, radikalna, oduševljena zbrka.

Mladi...

Gordon požuri dalje i pođe spiralnim stepeništem u smeru glasova ispod sebe.

Balkon drugog sprata pružao se iznad glavnog ulaznog hodnika. Spustio se na ruke i kolena i puzao ostatak puta.

Na severnoj strani zgrade, zdesna, deo dva sprata visokog staklenog zida bio je razbijen da bi se napravilo mesta za prolaz dvoje velikih kola. Para se dizala sa šest konja vezanih uz zapadni zid, iza niza pogašenih flipera.

Napolju, među komadima razbijenog stakla, sumorna kiša raširila je ružičaste

barice oko četiri ispružena tela, nedavno sasečena vatrom iz automatskog oružja. Samo jedna od žrtava je uopšte uspela da izvuče oružje nakon upadanja u zasedu. Njegov pištolj ležao je u barici, na nekoliko inča od nepokretne ruke.

Glasovi su dopirali sa Gordonove leve strane, tamo gde je balkon okretao u stranu. Gordon pažljivo otpuza napred i proviri u drugi deo prostorije u obliku slova L.

Duž zapadnog zida preostalo je nekoliko ogledala visokih do tavanice, koja su omogućavala da jasno vidi prizor na spratu niže. Vatra naložena polomljenim nameštajem pucketala je u velikom ognjištu između ploča ogledala.

Uhvatio se za umočljani tepih i podigao glavu taman toliko da vidi četiri teško naoružana čoveka koji su raspravljali pokraj vatre. Peti je sedeo na kauču sa leve strane, njegovo automatsko oružje bilo je namerno okrenuto ka paru zarobljenika - dečaku od oko devet godina i mladoj ženi.

Crvene šare na njenom licu odgovarale su obliku čovečije šake. Smeđa kosa bila joj je zamršena, a dečaka je držala tik uz sebe i oprezno je posmatrala zarobljivače. Činilo se da nijednom od dvoje zarobljenika nije ostalo dovoljno energije za suze.

Bradati ljudi su svi bili obučeni u jednodelna predratna vojna kamuflažna odela sa zelenim, smeđim i sivo isprskanim maskiranim šarama. Svaki od njih nosio je u levom uvu jednu ili više zlatnih naušnica u obliku prstena.

Pokret opstanka. Gordon oseti nalet gađenja.

Jednom davno, pre rata, reč je imala nekoliko značenja i predstavljala je osobine u opsegu od zdravorazumske spremnosti za vanredne situacije sa osećajem za društvo u kojem se živi, sve do antidruštvenog, paranoičnog ludila za oružjem. Jednim načinom na koji se može gledati na stvari, možda bi i sam Gordon mogao biti nazvan pripadnikom "pokreta opstanka". Ali za taj izraz neodvojivo se povezalo kasnije značenje, nastalo nakon izazivanja štete najgore vrste.

Gde god se zatekao tokom svojih putovanja, ljudi su delili tu njegovu reakciju. Još više nego neprijatelja, čije su bombe i spore izazvale tolika razaranja tokom jednonedeljnog rata, ljudi u skoro svakoj napaćenoj provinciji i seocetu krivili su te mačo odmetnike zbog užasnih nevolja koje su na kraju

dovele do konačnog pada.

A najgori od svih bili su sledbenici Natana Holna, *dabogda zauvek trulio u paklu.*

Ali trebalo bi da više *uopšte* nema survivalista u dolini Vilamete! U Kotidž Grovu, Gordonu su rekli da je poslednja velika banda oterana južno od Rozburga još pre više godina, pravo u divljinu oblasti Rog Rivera!

Šta su onda ovi đavoli tražili ovde? Pomerio se još malo bliže i slušao.

"Vala ne znam, udarni vođo. Nešto ne mislim da je mlogo pametno da teramo dalje s ovu potragu. Već smo se dovoljno navatali iznenađenja sa tim brbljarijama o "Kiklopu" što se izlajala ova ptičica ovde pre nego što je zatarabila njušku. Nego ja kažem da ti mi odemo nazad do bazu u Sajt Bravo pa da prijavimo šta smo našli."

Govorio je nizak, ćelav čovek žilavog izgleda. Grejao je ruke pored vatre, leđima okrenut Gordonu. Na leđima mu je visio, sa cevi okrenutom naniže, SAW automat opremljen prigušivačem bleska.

Čovek kome se obratio sa "udarni vođo" imao je ožiljak od uva do brade, koji je samo delimično skrivala proseda crna brada. Nacerio se i pokazao nekoliko krnjih zuba.

"Ma ne verujete valjda u ta govna što ih je izbljuvala ona fufa? Sve te bljezgarije o velikom kompjuteru koji govori? Koje laprdanje! Sve nam je servirala samo da nas zavrne!"

A je li? Pa kako onda objašnjavaš sve *ono*?"

Čovečuljak izmahnu rukom prema kolima. U ogledalu, Gordon vide ugao najbližih. Bila su natovarena svim i svačim, bez sumnje stvarima sakupljenim u univerzitetskom kampusu. Izgledalo je da se teret uglavnom sastoji od elektronske opreme.

Ne od poljoprivrednih alatki, odeće ili nakita - nego *elektronike.*

Bilo je to prvi put da Gordon vidi kola tragača napunjena takvim stvarima. Stvarno značenje toga natera Gordonu puls do udara svom snagom u ušima. U svojem uzbuđenju, jedva je stigao da se sagne na vreme kada se mali čovek okrenuo da bi dohvatio nešto sa obližnjeg stola.

"I šta je sa *ovim*?" pitao je mali pripadnik pokreta. U ruci mu se nalazila igračka - mala video igra nalik onoj koju je Gordon video u Kotidž Grovu.

Svetla počeše da trepću, a mala kutija ispuštala je visoku, veselu melodiju. Udarni vođa zurio je u nju jedan dugi trenutak. Najzad je slegao ramenima. "Ma ništa to sranje ne znači."

Progovori drugi pljačkaš: "Ja se slažem s malim Džimom..."

"Sa Plavim Pet", zarežao je krupni čovek. "Pazi na disciplinu!"

"Jest", klimnuo je treći čovek, očigledno nimalo uznemiren prekorom. "Daklem onda, slažem se s Plavim Pet. Mislim da treb' da raportiramo o ovome pukovniku Bezoaru i generalu. Moglo bi da ometa invaziju. Šta ako su farmeri *stvarno* nakupili složenih sprava tamo na severu? Mogli bi da nastavimo svojim putem i da utrčimo pravo na lasere velikog kalibra il nešto slično... naročito ako su ponovo pokrenuli neku od starih sprava vazduhoplovstva ili mornarice!"

"Razlog više da nastavimo potragu", zarežao je vođa. "Moramo da saznamo više o tom Kiklopu."

"Ali vido si koliko smo morali da se namučimo da nateramo tu ženu makar i samo ovo što sada znamo! A i ne možemo je ostaviti ovde ako zađemo dublje u potragu. Ako se vratimo možemo da je ostavimo na jednom od čamaca i...."

"Ma goni tu vražju ženu! Sredićemo je večeras. I klinca. Predugo si u planinama, Plavi Četvrti. Slatke mace *svuda* se vrte po ovim dolinama. Ne smemo reskirati da ova nadigne galamu, a sigurno ne možemo da je povedemo u potragu!"

Takva rasprava nije iznenadila Gordona. Po čitavoj zemlji - gdegod su uspeli da se ukorene - ovi posleratni luđaci išli su u pljačke da bi došli do žena, isto kao što su odlazili zbog hrane i robova. Nakon prvih par godina klanice, većina holnističkih uporišta držala se neverovatnih odnosa u brojnosti muškaraca i žena. Danas, žene su predstavljale dragoceno osoblje u aljkavim, mačo zajednicama zanesenih pripadnika pokreta opstanka.

Nikakvo čudo što su neki od pljačkaša hteli da uzmu ovu sa sobom. Gordon je bio siguran da bi bila baš lepa, samo kada bi joj se povrede zalečile i kada bi svetlucanje užasa ikada napustilo njene oči.

Dčak u njenim rukama posmatrao je ljude usplamtelim gnevom.

Gordon je zaključio da mora da su se bande na Rog Riveru najzad udružile, možda pod nekim karizmatičnim vođom. Očigledno su nameravali da izvrše osvajanje sa mora, zaobišavši odbranu Rozvila i doline Kamasa - tamo gde su farmeri nekako uspeli da potuku njihove neprekidne uzastopne pokušaje da započnu osvajanje.

Bio je to drzak plan i lako je mogao značiti kraj civilizacije, koliko god slabašne, koja je preostala ovde u dolini Vilamete.

Sve do sada, Gordon je ubeđivao sebe da bi mogao nekako da se drži podalje od ove gužve. Ali poslednjih sedamnaest godina prisilile su skoro svakog živog da priđe nekoj od suprotstavljenih strana u tom posebnom skupu. Suparnička naselja sa najgrđim feudalnim odnosima odbacivala su svoje čarke da bi se udružila i zbrisala bande poput ove. Sam pogled na kamuflažno vojno odelo i zlatne naušnice izazivao je reakciju punu gađenja koja je bila zajednička gotovo svuda, kao recimo način na koji ljudi gledaju lešinare. Gordon jednostavno nije mogao da ode sa ovog mesta a da bar ne pokuša da smisli način na koji bi mogao nauditi ljudima ispod sebe.

Kada je kiša na kratko prestala, dva čoveka otišli su napolje i počeli da svlače tela da bi ih opljačkali i pokupili gnusne trofeje. Kada se sitna kiša vratila, pljačkaši usmeriše svoju pažnju na kola i počeše da preturaju po njima i potrazi za bilo čime što bi im moglo koristiti. Prema njihovim kletvama dalo se zaključiti da je potraga bezuspešna. Gordon je čuo kako se pod njihovim čizmama lome krhki i potpuno nezamenljivi elektronski delovi.

U vidokrugu je bio samo jedan od njih, koji je čuvao zarobljenike, okrenut leđima i Gordonu i zidu od ogledala. Čistio je svoje oružje i nije obraćao puno pažnje ni na šta.

Želeći da nije tolika budala, Gordon oseti poriv da okuša sreću. Digao je glavu iznad nivoa sprata i podigao ruku. Njegov pokret natera ženu da podigne pogled. Oči joj se raširiše od iznenađenja.

Gordon prinese prst ustima, moleći se da žena shvati da su ti ljudi i njegovi neprijatelji. Žena zatrepta i Gordon na trenutak oseti strah da će progovoriti. Bacila je brz pogled na svojeg stražara, koji je i dalje bio zaokupljen oružjem.

Kada su joj oči ponovo srele Gordonov pogled, lagano je klimnula. Dao joj je znak palcem nagore i brzo se sklonio sa balkona.

Čim je imao priliku, izvukao je čuturicu i dobro povukao, jer usta su mu bila suva kao barut. Gordon pronađe kancelariju u kojoj prašina nije bila predebela - nije nikako smeo dopustiti sebi da kine - i počeo da žvaće parče kresvelske usoljene šunke dok je sedeo i čekao.

Prilika mu se ukazala nešto pre sumraka. Tri pljačkaša otišla su u obilazak terena. Onaj koga su zvali mali Džim ostaoje da kuva grubo raščerečen jelenski but na ognjištu. Zarobljenike je čuvao holnista ispijenog lica sa tri naušnice koji je netremice gledao mladu ženu dok je lagano deljao parče drveta. Gordon se pitao koliko će vremena biti potrebno da stražareva pohota prevaziđe strah od gneva vođe. Očigledno je bio na teškom iskušenju.

Gordonov luk bio je spreman. Jedna strela bila je postavljena na strunu, a dve su ležale na tepihu sa strane. Futrola za oružje bila je otvorena, a napeti okidač počivao je na šestom metku. Teško da je mogao išta više da učini osim da čeka.

Stražar ostavi svoju rezbariju i ustade. Žena tešnje prigrli dečaka i okrenu pogled kada joj je prišao bliže.

"Plavom jedan se to neće dopasti", upozorio ga je bandit pored vatre tiho.

Stražar zastade iznad žene. Naterala je sebe da se ne trgne, ali je počela da drhti kada joj je dotakao kosu. Dečakove oči blistale su od besa.

"Plavi Jedan kaže da ćemo da je ukokamo posle, kad se izredamo. Ne vidim što neb' bio prvi na redu. Možda je nateram i da propeva o tom Kiklopu.

"Kak' ti se to čini, mače?" Iskezio se na nju. "Pošto te tabanje nije ubedilo da razvezeš drombulje, znam ja šta će da te pripitomi."

"A šta je sa klincem?" Pitao je Mali Džon.

Stražar nemarno sleže ramenima. "Šta *sa* njim?" Iznenada mu se u desnoj ruci našao lovački nož. Levicom je dohvatio dečaka za kosu i istrgao ga iz ženinog zagrljaja. Ona vrisnu.

U tom trenutku koji se rastegao poput teleskopa, Gordon je postupio potpuno refleksno - nije bilo nimalo vremena za razmišljanje. Čak i tada, nije učinio ono što je bilo očigledno, već ono neophodno. Umesto da ustreli čoveka sa nožem, digao je luk i smestio strelu u leđa *Malog Džima.*

Mali holnista poskočio je unatrag i zagledao se belo u zaprepašćenju u telo strelice. Uz slabašno krkljanje sručio se na tlo.

Gordon žurno namesti novu strelu i okrenu se na vreme da bi video kako drugi holnista čupa nož iz devojčinog ramena. Mora da se bacila između njega i deteta i blokirala udarac sopstvenim telom. Dečko je prestravljeno ležao u uglu.

Teško ranjena, ipak je grebala bandita noktima, nesrećno sprečivši Gordona da ima čist prostor za streljanje. Iznenađeni bandit najpre se gušao, psujući i pokušavajući da je dograbi za zglavkove. Konačno je uspeo da je baci na pod. Besan zbog bolnih ogrebotina - i nesvestan smrti svojeg drugara - holnista se naceri i podiže nož da dovrši posao. Napravio je korak prema ranjenoj ženi koja je teško disala.

U tom trenutku Gordonova strela procepi tkanje njegovog kamuflažnog odela i proseče plitku, krvavu ranu duž njegovih leđa. Telo strele zabi se u kauč i ostade da podrhtava, brujeći.

I pored svih svojih odvratnih osobina, pripadnici pokreta opstanka bili su verovatno najbolji borci na svetu. U trenutku, pre nego što je Gordon uspeo da dograbi svoju poslednju strelu, čovek se baci na jednu stranu i zakotrlja sa automatom u rukama. Gordon skoči unatrag kada brza, precizna paljba pojedinačnih hitaca zapara balustradu i poče da se odbija od gvožđurije na mestu na kom se nalazio trenutak ranije.

Oružje je bilo opremljeno prigušivačem i prisiljavalo je pljačkaša da puca poluautomatski; ali meci su zviždali i praštali svuda oko Gordona kada se preturio i izvukao revolver. On žurno pređe na drugi deo balkona.

Prikan pod njim imao je dobar sluh. Nova žustra tuča raspršta cepke na par inča od Gordonovog lica kada se on ponovo prućio u stranu, jedva na vreme.

Zavlada tišina, osim što je Gordonu puls udarao kao grmljavina u ušima.

I šta sad? pitao se on.

Iznenada se začuo glasan vrisak. Gordon podiže glavu i spazi nejasan pokret odražen u ogledalu... mala žena ispod njega napadala je svojeg mnogo većeg neprijatelja ogromnom stolicom podignutom iznad glave!

Survivalista se baci u stranu i opali. Crvene mrlje rascvetaše se po grudima mlade tragačice i ona se sruši na pod; stolica se otkotrlja podno nogu holniste.

Možda je Gordon začuo škljocanje kada se magacin oružja ispraznio. Ili je možda sve bilo samo proizvoljno nagađanje. Koji god da je bio razlog, bez

razmišljanja je skočio na noge, ispruženih ruku, i pritiskao obarač svoje trideset osmice ponovo i ponovo - okidao je sve dok okidač nije pet puta udario u prazna, zadimljena mesta za čaure.

Njegov protivnik i dalje je stojao, nov šaržer već se nalazio u njegovoj levoj ruci, spreman da bude ubačen na svoje mesto. Ali tamne mrlje su se širile njegovom kamuflažnom tunikom. Sa izrazom koji je više od svega drugog iskazivao zapanjenost, njegove oči susreše se sa Gordonovim preko zadimljene cevi pištolja.

Ratno oružje iskliznu i uz štropot ispade iz mlitavih prstiju survivaliste i on se sruši na pod.

Gordon potrča niz stepenice, preskočivši rampu na njihovom kraju. Najpre se zaustavio kraj obojice ljudi i uverio se da su mrtvi. Onda je požurio do smrtno ranjene mlade žene.

Usta joj se upitno zaokrugliše kada joj je podigao glavu. "Ko...?"

"Ne govori", naredio je i obrisao trag krvi sa ugla njenih usta.

Potpuno raširenih zenica, sa sablasnom usredsređenošću samrti, njene oči podigoše se do njegovog lica, njegove uniforme - izvezenog amblema POŠTANSKI SERVIS OBNOVLJENIH SAD na džepu na njegovim grudima. One se na kratko raširiše u pitanju, u čudu.

Neka veruje, reče Gordon sebi. *Umire. Neka veruje da je istina.*

Alt nije mogao da natera sebe da izgovori te reči - sve laži koje je toliko često govorio, koje su ga odvele tako daleko tokom tolikih meseci. Ne ovog puta.

"Ja sam samo putnik, gospođice", zavrteo je glavom. "Samo... samo prijatelj sugrađanin koji pokušava da pomogne."

Klimnula je - izgledao je samo malo razočarano - kao da je i to pravo malo čudo.

"Sever..." Zadrhtala je. "Uzmi dečaka... Upozori... upozori Kiklopa..."

U toj poslednjoj reči, dok je izdisala poslednji dah, Gordon je začuo poštovanje, lojalnost i ubeđenu veru u konačno izbavljenje... sve u izgovorenom imenu jedne mašine.

Kiklop, mislio je tupo, dok joj je spuštalo telo na pod. Sada je imao još jedan

razlog da sledi legendu sve do izvora.

Nije bilo vremena za sahranu. Oružje bandita imalo je prigušivač, ali Gordonova trideset osmica odjekivala je kao grmljavina. Ostali pljačkaši sigurno su čuli. Imao je samo nekoliko trenutaka da pokupi dete i počisti se odatle.

Ali deset stopa odatle nalazili su se konji koje je mogao ukrasti. A gore na severu nalazilo se nešto za šta je hrabra mlada žena smatrala da vredi umreti.

Kada bi samo bilo istina, pomislio je Gordon dok je skupljao oružje i municiju svojih neprijatelja.

U trenutku će odbaciti svoj poštanski glumački komad, samo ako otkrije da je neko, negde, preuzeo odgovornost - i stvarno pokušava da nešto preduzme u vezi s mračnim dobom. Ponudiće mu tada svoju lojalnost, svoju pomoć, koliko god bili slabašni.

Čak i jednom džinovskom kompjuteru. U daljini su se čuli koraci... koji su se naglo približavali. Okrenuo se dečaku, koji je sad gledao prema njemu, razrogačenih očiju, iz ugla odaje.

"Hajdemo, onda", rekao je Gordon i pružio ruku. "Bolje da odjašemo."

4. HARISBURG

Držeći dete na sedlu ispred sebe, Gordon je jurio sa mesta užasne scene svom brzinom ukradenog paripa. Brz pogled pokazao mu je figure koje su trčale za njim. Jedan pljačkaš kleknuo je da bi pažljivo nanišanio.

Gordon se naže napred, povuče uzde i obode konja. Životinja zafrkut i zakoraknu iza ugla Reksalove prodavnice baš u trenutku kada siloviti meci raspršta̧e granitnu fasadu iza njih. Parčad kamenja sa zvižd̆ukom je letela po Šestoj aveniji.

Čestitao je sebi što je odvojio malo vremena da rastera ostale konje pre nego što je odgalopirao. Ali u tom poslednjem trenutku, kada se obazro, Gordon vide kako stiže još jedan pljačkaš, jašući na njegovom poniju!

Na trenutak osetio je bezrazložan strah. Ako su došli do konja, možda su uzeli ili uništili i *vreće sa poštom.*

Gordon otrese nevažne misli dok je terao konja niz bočnu ulicu. Do đavola sa pismima! Ionako su mu bili samo poštapalica. Bilo je bitno da ga je trenutno mogao progoniti samo jedan pripadnik pokreta opstanka. To je činilo da šanse budu jednake.

Skoro.

Pucnuo je uzdama i podbo petama zbog čega je njegov parip zagalopirao niz jednu od tihih, praznih ulica centra Judžina. Čuo je i topot drugih kopita *preblizu.* Ne mučeći se da se osvrće, skrenuo je u bočnu aleju. Konj je đipao preko hrpa razbijenog stakla a zatim je požurio sledećom ulicom, preko pomoćnog puta pa niz još jednu aleju ispunjenu otpacima.

Gordon potera životinju prema treptaju zelenila, žustro prohuja otvoreni trg i zađe za zarasli gustiš malog parka u kome su rasli hrastovi.

Urlanje je ispunjavalo vazduh. Trenutak kasnije Gordon shvati da su to njegov sopstveni dah i bilo. "Jesi li... jesi li dobro?" Zadihano je rekao i pogledao dečka.

Devetogodišnjak proguta i klimnu, ne traćeći dah na reči. Dečak je bio prestravljen i doživeo je danas jezive stvari, ali imao je dovoljno pameti da ostane tih, dok su njegove smeđe oči napeto piljile u Gordona.

Gordon se podiže u sedlu i začkilji kroz urbanu šikaru naraslu tokom sedamnaest godina. Najzad se, bar trenutno, činilo da su se otresli progonioca.

Razume se, tip se možda nalazio na manje od pedeset metara odatle i tiho osluškivao, kao i oni.

Gordonovi prsti tresli su se od reakcije na sve što se desilo, ali je uspeo da izvuče svoju praznu trideset i osmicu iz futrole i da je napuni dok je pokušavao da razmisli.

Ukoliko su sada morali da se brinu zbog jednog jedinog jahača, možda je bilo najpametnije da ostanu mirni i da sačekaju da prođe. Neka ih bandit traži, pa će neizbežno odlutati dalje.

Na nesreću, uskoro će mu se pridružiti i ostali holnisti. Verovatno će biti bolje da rizikuju nešto buke smesta nego da dopuste tim majstorima traganja i lova sa Rog Rivera da se okupe i organizuju pravu pretragu lokalne oblasti.

Pogladio je vrat konja i dopustio životinji još koji trenutak da povrati dah. "Kako se zoveš?" Pitao je dečaka.

"M... Mark", zatrepta ovaj.

"A ja sam Gordon. Je li to bila tvoja sestra što ti je spasla život tamo kod ognjišta?"

Mark zavrte glavom. Dete mračnog doba, čuvao je suze za kasnije. "Ne, gospodine... bila je to mama."

Gordon zagrokta, iznenađen. Ovih dana nije bilo uobičajeno da žena izgleda tako mlada nakon što je rodila dete. Markova majka mora da je živela u neuobičajenim uslovima - bio je to još jedan trag koji je ukazivao na tajanstvene događaje u severnom Oregonu.

Svetlost je brzo čilela. Pošto i dalje nije ništa čuo, Gordon ponovo obode konja i pokrenu ga, a potom je upravljao kolenima i puštao životinju da sama odabere mekši teren tamo gde je to mogla. Pažljivo je motrio i često se zaustavljao da oslušne.

Nekoliko minuta kasnije začuli su povik. Dečak se ukoči. Ali izvor mora da je bio više blokova daleko. Gordon pođe u suprotnom smeru, razmišljajući o mostovima preko reke Vilamete u severnom kraju grada.

Produženi sumrak se svršio pre nego što su dojahali do mosta na putu 105. Iz oblaka je prestalo da sipi, ali su oni i dalje bacali mračnu tmušu po ruševinama koje su ih okruživale sa svih strana i brisali svetlost zvezda. Gordon je napeto piljio i pokušavao da pronikne tminu. Na jugu se govorkalo da most još uvek stoji, a nije bilo vidljivih tragova zasede.

Pa opet, bilo šta se moglo skrivati u toj masi mračnih nosača, uključujući i iskusnog gerilca sa oružjem.

Gordon je zavrteo glavom. Nije poživeo toliko zato što je budalasto reskirao. Bar ne kada je bilo alternativa. Želeo je da pođe starim Međudržavnim, direktnim putem prema Korvalisu i tajanstvenom sedištu Kiklopa, ali bilo je i drugih prolaza. Okrenuo je konja i pošao prema zapadu, sve dalje od mračnih, titravih kula

Zatim je usledilo žurno, krivudavo jahanje bočnim uličicama. Nekoliko puta gotovo su se izgubili i morali su da idu naslepo. Konačno je pronašao stari autoput 99 tako što je začuo zvuk vode koja teče.

Ovde je most činila ravna, otvorena struktura i teren je očigledno bio čist. Kako god bilo, bio je to jedini put za koji je još znao. Pognut sasvim nisko iznad dečaka, prešao je čitav raspon galopom i nastavio žustro da jaše sve dok nije bio siguran da je svaka potera morala ostati daleko iza njega.

Konačno je sjahao i vodio konja neko vreme za povodac, dopuštajući iscrpljenoj životinji da dođe do daha.

Kada se ponovo popeo u sedlo, mladi Mark je spavao. Gordon raširi svoj ponču da bi pokrio njega i sebe dok su polako koračali prema severu u potrazi za svetlošću.

Otprilike jedan sat pre zore, stigli su najzad do ograđenog naselja Harisburg.

Priče koje je Gordon slušao o naprednom severnom Oregonu mora da su bile preterane. Grad je očigledno bio u miru predugo, zaista predugo. Gusto rastinje prekrivalo je brisani prostor oko grada sve do samog gradskog zida, a na stražarskim kulama nije bilo stražara. Gordon je morao da viče pet minuta pre nego što je iko došao da mu otvori vrata.

"Želim da razgovaram sa vašim vođama", rekao im je pod zaklonjenim tremom bakalnice. "Bliži se opasnost gora od svega što ste videli poslednjih

godina."

Opisao im je napadnutu grupu tragača, kao i bandu tvrdokornih, zlih ljudi u misiji izviđanja blagih predela severne Vilamete radi osvajanja. Vreme je bilo od životnog značaja. Morali su poći što pre i uništiti holniste pre nego što ovi obave svoju misiju.

Ali na njegovo zaprepašćenje krmeljivi građani oklevali su da prihvate njegovu priču, a još više su otezali sa odlukom da pođu u potragu po tom vlažnom vremenu. Sumnjičavo su piljili u Gordona i mrgodno odmahivali glavama kada je zahtevao da sakupe poteru.

Mali Mark izgubio je svest od iscrpljenosti i nije mogao biti svedok njegove priče. Meštanima se očigledno više dopadalo da veruju da preuveličava. Neki ljudi prezrivo su tvrdili da mora da je naleteo na par lokalnih bandita južno od Judžina, gde je *Kiklop još* uvek imao slab uticaj. Na kraju krajeva, niko u tim krajevima nije video holnistu već mnogo godina. Koliko je poznato, oni su se međusobno poubijali još odavno, čim je Natan Holn obešen.

Ljudi su ga umirujuće tapšali po leđima i počinjali da se rasturaju svojim kućama. Lokalni trgovac ponudio je Gordonu da prespava u njegovom skladištu.

Ne mogu da poverujem da se ovo dešava. Zar ovi idioti ne shvataju da se kockaju sa sopstvenim životima? Ukoliko izviđačka grupa izmakne, ti varvari vratiće se sa pojačanjima!

"Slušajte... " Pokušao je ponovo, ali njihova tmurna, seoska tvrdoglavost bila je neprobojna za logiku. Jedan po jedan, rasturali su se.

Očajan, iscrpljen i besan, Gordon zabaci svoj poncho - i otkri uniformu poštanskog inspektora koja se nalazila ispod. U gnevu se okomio na njih.

"Izgleda da vama nešto nije jasno. Ne *molim* vas ja za pomoć. Mislite da me je imalo briga za vaše glupavo malo selo?

Ali briga me za jednu stvar pre svega. Te spodobe imaju dve vreće pošte koje su ukrale od *naroda Sjedinjenih Država* i ja vam *naređujem,* pod svojim ovlašćenjem saveznog službenika, da sakupite naoružanu grupu i pomognete u povraćaju pošte!"

Gordon je dobro uvežbao tu ulogu u poslednjih nekoliko meseci, ali se

nikada nije usudio da proba tako osornu pozu. U potpunosti ga je ponela. Kada jedan od razrogačenih seljana poče nešto da muca, smesta ga je prekinuo, glas mu se tresao od gađenja dok im je govorio o ogorčenju koje će se dići kada obnovljena nacija bude saznala za ovu sramotu - kako se glupo seoce skrivalo iza svojih zidova i na taj način dozvolilo da pobegnu zakleti neprijatelji njihove zemlje.

Oči mu zasuzuše dok je režao dubokim glasom: "Vi, neznalice gejačke, imate *deset minuta* da obrazujete odred milicije i budete spremni da izjašete, ili će, uveravam vas, posledice biti *daleko* neprijatnije od jednog usiljenog marša po kiši!"

Građani su zaprepašćeno treptali. Većina njih nije se ni mrdnula, već je piljila u njegovu uniformu i svetlucavi znak na njegovoj kapi. Pravu opasnost sa kojom su se suočili mogli su pokušati da ne primećuju, ali *ovu* fantastičnu priču morali su progutati čitavu - ili je u potpunosti odbaciti.

Jedan dugačak trenutak prizor se držao bez promene - a Gordon je i dalje gledao u njih sve dok se scena ne raspade.

Odjednom, ljudi su se dovikivali i trčali unekoliko da prikupe oružje. Žene su urlale da pripreme konje i opremu. Gordon je ostao da stoji tamo - ponču mu je poput ogrtača vijorio za njim u orkanskom vetru - i da tiho psuje dok se harisburški odred prikupljao oko njega.

Šta mi bi, za ime božje? Upitao se najzad.

Možda je počeo da se previše uživljava u ulogu. Jer tokom tih napetih trenutaka dok se suočavao s čitavim gradom, iskreno je *verovao*! Osetio je snagu svoje uloge - moćni bes sluge Naroda koga u uzvišenoj dužnosti ometaju mali ljudi...

Ta epizoda ga je uzdrmala i ostavila ga pomalo nesigurnim u sopstvenu mentalnu ravnotežu.

Jedna stvar bila je jasna. Nadao se da će moći da se ostavi svoje bajke o poštaru kada stigne u severni Oregon; ali to više nije bilo moguće. Sada je bio prikovan za nju, bilo to dobro ili loše.

Sve je bilo spremno za četvrt sata. Ostavio je dečaka kod jedne porodice meštana i krenuo za poterom po kiši koja je sipila.

Jahanje je bilo brže ovog puta, po dnevnom svetlu i sa odmornim konjima. Gordon se pobrinuo da pošalju izviđače i bočnu pratnju za slučaj zasede, a glavnu grupu držao je u tri zasebna voda. Kada su najzad stigli u kampus OU, milicija je sjahala da bi se prikupila oko studentskog centra.

Iako su meštani brojno nadmašivali holniste u razmeri od bar osam naprama jedan, Gordon je smatrao da su po šansama približno ravnopravni. Trzajući se na svaki šum dok su se nespretni farmeri približavali sceni masakra, nervozno je osmatrao krovove i prozore.

Čuo sam da su dole na jugu zaustavili holniste čistom hrabrošću i odlučnošću. Imaju tamo dole nekog legendarnog vođu, koji je razbijao holniste u tri bitke od četiri. Mora da je to razlog što kopilani pokušavaju da prođu ovuda uz obalu. Ovde gore sve je drugačije.

Ukoliko stvarno dođe do invazije, meštani nemaju nikakve šanse.

Kada su najzad upali u studentski centar, pljačkaša više nije bilo. Ognjište je bilo hladno. Tragovi na blatnjavoj ulici vodili su prema zapadu, u smeru prolaza prema obali mora.

Žrtve masakra nađene su u staroj kafeteriji, njihove uši i ostali... delovi... bili su odrezani kao trofeji. Seljani su zurili u haos koji je ostavilo automatsko oružje, ponovo otkrivajući neprijatna sećanja na rane dane.

Gordon je morao da ih podseti da treba sahraniti ljude.

Bilo je to razočaravajuće jutro. Nije bilo načina da dokaže ko su bili banditi. Ne ukoliko ne pođu za njima. A Gordon nije smatrao da vredi da pokuša to sa ovom grupom nevoljkih farmera. Oni su već čeznuli da pođu kući iza svojih visokih, bezbednih barikada. Uzdahnuvši, Gordon je zahtevao da zastanu na još jednom mestu.

U vlažnoj, ruševnoj gimnastičkoj dvorani našao je svoje poštanske vreće - jedna je bila netaknuta tamo gde ju je sakrio, druga rascepljena, pisama pobacanih po podu i izgaženih.

Gordon napravi iznerviranu predstavu krajnjeg besa za dobrobit meštana, koji poslušno požuriše da mu pomognu u prikupljanju ostataka i smeštanju u vreću. Igrao je ulogu uvređenog poštanskog inspektora sve do samog kraja, zazivao osvetu nad onima koji su se usudili da diraju poštu.

Ali ovoga puta bila je to zaista samo gluma. U sebi, Gordon je jedino uspevao da misli na to koliko je umoran i gladan.

Lagano, naporno jahanje nazad po ledenoj magli bilo je pravi pakao. Ali božji sud nastavio se i u Harisburgu. Tamo je Gordon morao ponovo da prođe kroz sve rituale... da razdeli par pisama koja je prikupio po gradovima južno od Judžina... da sluša rasplakane ode kada je par srećnika saznalo za rođaka ili prijatelja za koga su mislili da je odavno mrtav... da odredi lokalnog poštanskog upravnika... da otrpi još jednu blesavu proslavu.

Sledećeg dana se probudio sav ukočen i bolan i pomalo grozničav. Snovi su mu bili užasni - i svi su se završavali upitnim pogledom punim nade u očima žene na samrti.

Ništa od onoga što bi meštani mogli reći nije ga moglo zadržati više ni sata. Osedlao je odmornog konja, obezbedio vreće sa poštom i zaputio se prema severu odmah nakon doručka.

Bilo je vreme, konačno, da pođe da vidi Kiklopa.

5. KORVALIS

18. Maj 2011.

Preko: Šeda, Harisburga, Kresvela, Kotidž Grova, Kalp Krika, Oukridža, do Pajn Vjua.

Draga gospođo Tomson,

Vaša prva tri pisma konačno su me stigla u Šedu, nešto južnije od Korvalisa. Nemam reči da vam kažem koliko mi je drago što sam ih dobio. A i novosti od Abi i Majkla - srećan sam zbog oboje i nadam se da će biti devojčica. Vidim da ste proširili lokalnu poštansku rutu i obuhvatili Gilkrist, Nju Bend i Redmond. U pismu prilažem privremene garante za poštanske upravnike koje ste predložili i koji će biti potvrđeni kasnije. Vaša inicijativa je za svaku pohvalu.

Novosti o promeni režima u Oukridžu su dobrodošle. Nadam se da će im revolucija potrajati.

Bilo je tiho u zastakljenoj gostinskoj sobi dok je srebrno penkalo škriputalo po blago požutelom papiru. Kroz otvoreni prozor, sa bledim mesecom koji je sijao među rasutim noćnim oblacima, Gordon je čuo udaljenu muziku i smeh sa zabave koju je napustio koji trenutak ranije, pretvarajući se da je umoran.

Do tog trenutka Gordon se već privikao na te burne svečanosti prvog dana, kada su meštani podizali sve barikade pred 'vladinim čovekom' koji im je došao u posetu. Najveća razlika bila je u tome što ovoliko ljudi nije video najednom mestu još od nereda po sabiralištima hrane, pre mnogo vremena.

Muzika je i dalje bila ruralna; sa Padom, ljudi su se svuda vratili violini i bendžou, gozbama i narodnim igrama. Sve što je zatekao bilo mu je uglavnom toliko poznato.

Ali ima i razlika.

Gordon zavrte penkalo među prstima i dotaknu pisma svojih prijatelja iz Pajn Vjua. Stizala su divnom nasumičnošću i mnogo su mu pomagala da održi veru u sebi. Poštanski kurir sa južne Vilamete - čovek koga je Gordon lično postavio na to mesto pre samo dve nedelje - dojurio je na konju koji se pušio i odbio čak i čašu vode pre nego što se javio "inspektoru".

Ozbiljno mladićevo ponašanje ubedljivo je raspršilo sve sumnje koje su se do tada možda još uvek zadržavale u meštanima. Njegova bajka i dalje je funkcionisala.

Bar za sada.

Gordon podiže penkalo i nastavi da piše.

Do sada ste primili moja upozorenja o mogućoj invaziji survivalista sa Rog Rivera. Znam da ćete preduzeti odgovarajuće mere za odbranu Pajn Vjua. Pa ipak, u ovoj čudnoj postojbini Kiklopa ispostavilo se da je jako teško naterati ikoga da pretnju uzme za ozbiljno. Po današnjim standardima već su veoma dugo u miru. Sa mnom postupaju dobro, ali ljudi očigledno misle da preuveličavam opasnost.

Sutra ću, najzad, stupiti u razgovor. Možda ću moći da ubedim samog Kiklopa u opasnost.

Bilo bi tužno kada bi ova čudna mala zajednica sa mašinom na čelu pala u ruke varvara. Ovo je najlepša stvar koju sam video otkako sam napustio civilizovani istok.

Gordon dopuni izjavu u sopstvenim mislima. Donja Vilameta bila je najcivilizovanija oblast koju je našao u petnaestogodišnjem *periodu.* Bila je čudo mira i napretka koga su očigledno u potpunosti iskovali inteligentni kompjuter i njegova ljudska posluga.

Gordon prestade da piše i podiže pogled kada je lampa pokraj njegovog stola zatitrala. Pod abažurom od platna, sijalica od četrdeset vati još jednom je namignula, a onda povratila miran sjaj kada su generatori na vetar udaljeni dve zgrade povratili ustaljen korak. Svetlost je bila blaga, ali Gordon oseti da mu oči suze svaki put kada se makar malo duže zagledao u nju.

Još uvek se nije privikao. Kada je stigao u Korvalis, video je prvu električnu svetiljku kako radi - u više od jedne decenije - i bio je prisiljen da se izvini kada su se lokalni dostojanstvenici okupili da mu požele dobrodošlicu. Našao je pribežište u perionici gde se skrivao sve dok nije povratio pribranost. Ne bi valjalo kada bi navodni predstavnik "vlade u Sen Pol Sitiju" bio viđen kako otvoreno plače nakon što je video par treptavih sijalica.

Korvalis i okolina podeljeni su u nezavisne zajednice, od kojih svaka održava

dve do tri stotine ljudi. Sve okolno zemljište je kultivisano i pretvoreno u rančeve, korišćenjem modernih tehnika zemljoradnje i hibridnog semena koje meštani sami odgajaju. Uspelo im je da održe nekoliko predratnih kultura gljivica proizvedenih bio-inženjeringom i da pomoću njih proizvode lekove i đubrivo.

Razume se, ograničeni su na obradu zemlje korišćenjem konjske vuče, ali njihovim kovačima pošlo je za rukom da naprave zamenu za visokokvalitetni čelik. Počeli su čak da proizvode ručno napravljene električne turbine pokretane vetrom i vodom - koje je sve konstruisao Kiklop, naravno.

Lokalne zanatlije izrazile su zanimanje da trguju sa kupcima na jugu i istoku. Priložio sam listu roba za koju su voljni da se trampe. Iskopirajte je i pošaljite dalje, molim vas.

***

Gordon nije video toliko srećnih, uhranjenih ljudi još od pre rata, nije čuo da smeh dolazi toliko lako i često. Imali su novine i pozajmnu biblioteku, a svako dete u dolini moralo je imati najmanje četiri godine škole. Ovde je, konačno, bilo ono za čime je tragao još otkako se njegova jedinica milicije rasturila u zbrci i očajanju, pre jedne i po dekade - zajednicu dobrih ljudi uključenih u žive napore da izgrade ono što je srušeno.

Gordon je želeo da i on bude deo svega toga, a ne umetnik prevarant koji ih je krao za par obroka i besplatan krevet.

Ironija je bila što bi ti ljudi prihvatili starog Gordona Kranca kao novog građanina. Ali sada je bio neizbrisivo obeležen uniformom koju je nosio i svojim postupcima tamo u Harisburgu. Ukoliko bi im sada otkrio istinu, sigurna mu nikada ne bi oprostili.

Morao je da ostane polubog u njihovim očima, ili da ne bude ništa. Ako se ikada iko upleo u sopstvenim lažima...

Gordon zavrte glavom. Morao je koristiti ono što mu je na raspolaganju. Možda je ovim ljudima bio stvarno potreban poštar.

Do sada nisam mnogo otkrio o samom Kiklopu. Rečeno mi je da superkompjuter ne vlada direktno, već insistira da sva sela i gradovi žive zajedno u miru i demokratiji. Posledica toga je da je on postao sudija i savetnik

za čitav donji tok Vilamete, sve do Kolumbije na severu.

Savet mi je rekao da Kiklopa veoma zanima obrazovanje formalne poštanske rute i ponudio je svaku raspoloživu pomoć. On... hoću da kažem, ono... deluje željno da sarađuje sa obnovljenim SAD.

Svima je, razume se, bilo drago da saznaju da će uskoro uspostaviti kontakt sa ostatkom zemlje.

Jedan dugačak trenutak Gordon je gledao poslednji red, pera iznad papira, i shvatio da večeras naprosto ne može više da laže. Više to nije bilo nimalo zabavno, jer znao je da će ga gospođa Tomson prozreti.

Osećao je tugu zbog svega toga.

Svejedno, pomislio je. *Sutra imam naporan dan.* Zatvorio je penkalo i podigao se da bi se pripremio za spavanje.

Kada se umio, pomislio je na *poslednju* priliku kada je video jednog od legendarnih superkompjutera. Bilo je to svega nekoliko meseci pre rata, kada je bio osamnaest godina stari student druge godine na koledžu. Svi su pričali o novim "inteligentnim" mašinama koje su tek počele da se pokazuju na par mesta.

Bilo je to vreme uzbuđenja. Mediji su trubili o tom proboju nauke kao o kraju duge usamljenosti čovečanstva. Jedino što je, umesto da stigne iz dalekog svemira, "druga inteligencija" sa kojom će čovek deliti svet bila delo njegovih ruku.

Neohipiji i urednici časopisa kampusa "Magazin nove renesanse" održali su veličanstvenu rođendansku proslavu na dan kada je Univerzitet Minesote prikazao jednog od najnovijih superkompjutera. Baloni su leteli u vazduh, artisti na letilicama lakšim od vazduha vrteli su pedala iznad glava ljudi, muzika je ispunjavala vazduh dok je narod poput izletnika sedeo po travnjacima.

Usred svega toga - unutar mamutskog, metalnog Faradejevog kaveza koji je visio na vazdušnom jastuku - zatvorili su cilindar hlađen helijumom koji je sadržavao *Milihroma.* Postavljen na ovaj način, sa unutrašnjim napajanjem i oklopom, niko spolja nije mogao falsifikovati reakcije mehaničkog mozga.

Satima je tog popodneva stojao u redu. Kada je najzad na Gordona došao red

da kroči napred i suoči se sa uskim sočivima kamera, izvukao je listu test pitanja, dve zagonetke i komplikovanu igru rečima.

Bilo je sve to davno, tog blistavog dana u proleće nade, pa ipak Gordon se svega sećao kao da je bilo juče... niskog, blagog glasa, prijateljskog, otvorenog smeha mašine. Tog dana *Milihrom* je izašao na kraj sa svim izazovima i odgovorio sopstvenim prefinjenim igrama reči.

Isto tako, bilo mu je krivo, blago, što nije prošao onako dobro kao što je očekivao na nedavnom ispitu iz istorije.

Kada je njegovo vreme prošlo, Gordon je otišao odatle sa osećanjem velikog, opojnog zadovoljstva što je *njegova* vrsta stvorila takvo čudo.

Rat sudnjeg dana stigao je ubrzo potom. Tokom sedamnaest užasnih godina naprosto je pretpostavljao da su svi divni superkompjuteri mrtvi, poput uništenih nada nacije i sveta. Ali ovde je, nekim čudom, jedan živeo! Nekako, zahvaljujući svojoj veštini i dosetljivosti, naučnici države Oregon uspeli su da održe rad mašine tokom svih tih godina. Nije mogao da suzbije osećanje bezvrednosti i oholosti zbog toga što je došao kao prevarant među takve muškarce i žene.

Gordon je, pun poštovanja, isključio električno svetlo i ležao u krevetu, osluškujući zvuke noći. U daljini, muzika korvaliske zabave konačno se svršila uz gromoglasno klicanje. Potom je čuo gomilu kako se razilazi kućama.

Konačno, veče se primirilo. Čuo se vetar u granama drveća pokraj njegovog prozora i slabo zavijanje obližnjih kompresora koji su održavali lomni Kiklopov mozak u superhladnom i zdravom stanju.

A bilo je tu i nešto drugo. Kroz noć dopro je bogati, meki, slatki zvuk koga je jedva prepoznao, iako mu je smesta prianjao uz sećanje.

Nakon izvesnog vremena prisetio se. Neko, verovatno jedan od ljudi iz tehničkog osoblja, puštao je klasičnu muziku na stereu.

Stereo... Gordon je oprobavao ukus te reči. Nije imao ništa protiv bendžoa i violina, ali nakon petnaest godina... čuti ponovo Betovena.

San konačno dođe, a simfonija se umeša u njegovo snivanje. Note su se uzdizale i padale i konačno stopile sa blagim, melodičnim glasom koji mu je govorio preko razmaka decenija. Metalna ruka na zglobove ispružila se kroz

magluštinu godina i uperila prst pravo u njega.

"Lažove!" Rekao je glas blago, tužno. *"Tako si me razočarao.*

Kako da vam pomognem, tvorci moji, kada samo govorite laži?"

6. DENA

"Ova nekadašnja fabrika je mesto na koje spašavamo opremu za projekat Milenijum. Kao što vidite, tek što smo počeli. Ne možemo početi da izrađujemo prave robote, kao što nam nalažu Kiklopovi planovi za kasnije, sve dok najpre ne povratimo neke industrijske kapacitete".

Gordonov vodič proveo ga je kroz pećinu krcatu policama koje su prekrivali predmeti jedne druge ere. "Prvi korak, razume se, bio je da spasemo koliko god se moglo od rđe i raspadanja. Ovde se čuva samo jedan deo sakupljenih stvari. Ono što neće biti skoro upotrebljeno uskladišteno je na drugom mestu, za dobrobit budućih dana.

Piter Aage, vitki, plavi čovek samo malo stariji od Gordona, mora da je bio student na Korvaliskom državnom univerzitetu kada je izbio rat. Bio je jedan od najmlađih među onima koji su nosili belu odoru sa crnom šarom,znak posluge Kiklopa, ali čak su se i njemu probijale sede na slepoočnicama.

Aage je takođe bio ujak i jedini živi rođak malog dečaka koga je Gordon spasao u ruševinama Judžina. Čovek nije pravio veliku predstavu oko izražavanja zahvalnosti, ali bilo je jasno da se oseća dužan Gordonu. Niko od viših po činu među poslugom nije se usprotivio kada je zahtevao da on bude taj koji će pokazati posetiocu Kiklopov program za zaustavljanje mračnog doba u Oregonu.

"Ovde smo otpočeli popravku malih kompjutera i drugih prostih mašina", rekao je Aage Gordonu dok ga je vodio pokraj nizova probrane i obeležene elektronike. "Najteži deo predstavljala je zamena kola koja su pregorela tokom onih prvih nekoliko trenutaka rata zbog svih tih elektromagnetnih impulsa koje su neprijatelji izazvali iznad kontinenta - znate, one prve bombe?"

Gordon se strpljivo nasmešio, a Aage pocrvene. Podigao je ruku u znak izvinjenja. "Žao mi je. Toliko sam se navikao da sve objašnjavam najjednostavnije moguće... razume se da ste vi tamo na istoku čuli verovatno mnogo više o EMP nego mi."

"Ja nisam tehničke struke",odgovorio je Gordon i poželeo da nije toliko dobro blefirao. Voleo bi da je mogao da čuje više.

Ali Aage se vratio na temu. "Kao što rekoh, ovde se obavlja najveći deo spašavanja. Težak je to napor, ali čim budemo imali električne struje u malo većim razmerama i nakon što zadovoljimo osnovne potrebe - planiramo da vratimo ove mikro-kompjutere u okolna naselja, škole i radionice. To je ambiciozan cilj, ali Kiklop je ubeđen da ga možemo ostvariti tokom naših života."

Pećina sa policama otvarala se u prostranu fabričku halu. Dugi nizovi svetlarnika prekrivali su tavanicu, tako da su se fluorescentne svetiljke štedljivo koristile. Pa ipak, slabo zujanje elektrike čulo se na sve strane dok su tehničari odcveni u belo prebacivali opremu tamo i ovamo. Uz svaki zid bili su naslagani pokloni okolnih gradova i sela - cena koju su plaćali za dobronamerno Kiklopovo rukovođenje.

Još mašinerije svih vrsta - plus nešto hrane i odeće za Kiklopove ljudske pomagače - stizalo je svakog dana. Pa ipak, po svemu onome što je Gordon čuo, ljudi iz doline sa lakoćom su sakupljali ove stvari koje je trebalo spasti. Na kraju krajeva, kakve su koristi imali od starih mašina?

Nikakvo čudo da se niko nije žalio na "tiraniju mašine". Cenu superkompjutera bilo je lako platiti. A u zamenu, dolina je imala svog Solomona - a možda i Mojsija koji će ih izvesti iz ove divljine. Prisetivši se blagog, mudrog glasa od pre toliko vremena, Gordon shvati da se radi o obostranoj pogodbi.

"Kiklop je pažljivo isplanirao ovaj stepen prenosa", objasnio je Aage. "Videli ste našu malu montažnu traku za turbine pokretane vodom i vetrom. Osim toga, pomažemo kovačima iz okoline da poprave svoje poljoprivredne mašine i lokalnim farmerima da planiraju svoje žetve. A time što delimo stare minijaturne video igre deci u dolini, nadamo se da ih učinimo prijemčivim za bolje stvari, kao što su kompjuteri, kada dođe vreme za to."

Prolazili su pored stolova za kojima su sedokosi radnici bili pognuti nad treptavim svetlima i ekranima na kojima su blistali kompjuterski znakovi. Gordon, kome se malo zavrtelo u glavi od svega toga, osećao se kao da je slučajno upao u blistavu radionicu čuda u kojoj grupa ozbiljnih, prijateljskih gnoma pažljivo sastavlja i popravlja propale snove.

Većina tehničara prošli su srednje doba ili su dobrano zašli u njega. Gordonu

se činilo da se žure da obave koliko god je moguće više posla pre nego što učena generacija zauvek nestane.

"Razume se, sada kada je ponovo uspostavljen kontakt sa Obnovljenim Sjedinjenim Državama", nastavio je Piter Aage, "možemo se nadati bržem napretku. Na primer, mogao bih vam dati dugačku listu čipova koje ne možemo proizvesti ni na kakav način. Bila bi to ogromna razlika. Samo osam unci poguralo bi Kiklopov program unapred za više godina, ukoliko Sent Pol Siti može da nam obezbedi ono što nam je potrebno."

Gordon nije mogao da pogleda sagovomika u oči. Nagnuo se preko rastavljenog kompjutera, pretvarajući se da se zagledao u komplikovanu unutrašnjost. "Ne poznajem baš mnogo takve stvari", rekao je i progutao. "A tamo na istoku ionako imaju važnija posla nego da dele video igre."

Rekao je to da ne bi bilo prinuđen da laže više nego što je neophodno. Ali poslužitelj Kiklopa prebledeo je kao posle udarca.

"Oh. Kako sam glup. Jasno, tamo su imali posla sa užasnom radijacijom, zarazama, glađu i holnistima... Pretpostavljam da smo mi ovde u Oregonu imali prilično sreće. Razume se, moraćemo se snaći sami sve dok ostatak zemlje ne bude mogao da nam pomogne."

Gordon je klimnuo. Oba čoveka govorili su bukvalno istinu, ali samo je jedan od njih znao koliko su tužno istinite te reči bile.

U nelagodnoj tišini, Gordon posegnu za prvim pitanjem koje mu je palo na um. "Znači, vi delite igračke sa baterijama kao neku vrstu misionarskih alatki?"

Aage se nasmejao. "Da, tako ste i vi prvi put čuli za nas, zar ne? Zvuči primitivno, znam. Ali deluje. Dođite, odvešću vas do glavne ličnosti tog projekta. Ako iko predstavlja pravog povratnika u dvadeseti vek, onda je to Dena Spardžen. Videćete šta hoću da kažem kada je budete prvi put sreli."

Proveo je Gordona kroz bočna vrata i niz hodnik pretrpan nagomilanim stvarima raznih vrsta i najzad su stigli do odaje koja kao da je živela od blagog elektronskog hujanja.

Svuda su se mogle videti upletene žice koje su prilično podsećale na niti bršljana koje su se penjale na zidove. Učvršćene usred te gužve bile su brojne kocke i cilindri. Čak i nakon tolikih godina, Gordon je brzo prepoznao razne

vrste akumulatorskih baterija, koje su vukle struju iz Korvaliskih generatora.

Na drugoj strani duge sobe, tri obično obučene osobe slušale su dugokosu, plavu osobu odevenu u crno-belu odeću poslužioca. Gordon iznenađeno zatrepta kada je primetio da su sve četiri mlade žene.

Aage mu prošapta u uvo. "Moram vas upozoriti. Dena je možda najmlađi poslužioc Kiklopa, ali na izvestan način predstavlja muzejski primerak. Prava pravcata, zapenušana feministkinja iz prve ruke."

Aage se nasmešio. Tolike stvari nestale su sa padom civilizacije. Postojale su u starim danima reči u svakidašnjoj upotrebi koje više niko nije mogao nigde čuti. Gordon ponovo pogleda sa zanimanjem.

Bila je visoka, naročito za ženu koja je uzrasla u ovo doba. Pošto je gledala u drugom smeru, Gordon nije mogao da kaže mnogo o njenom izgledu, ali glas joj je bio dubok dok je govorila sa ostalim usredsređenim mladim ženama.

"I zato kada ponovo dođe red na tebe neću tako da rizikuješ, Trejsi. Jesi li me čula? Morala sam godinu dana da zadržavam dah, sva sam poplavila pre nego što sam uspela da dobijem taj posao za nas. Nije bitno što se radi o logičnom rešenju - ta odmetnuta naselja osećaju se manje ugrožena kada je pregovarač žena. Sva logika sveta ništa ne vredi ako i jedna od vas cura bude povređena!"

"Ali Dena", bunila se niska brineta grubog izgleda. "U Tilamoku su već *čuli* za Kiklopa! Bilo je to na korak od mojeg sopstvenog sela. Uostalom, kad god povedem Sema i Homera samo me usporavaju..."

"Ma nema veze!" Prekinula ju je viša žena "Jednostavno ima da povedeš te momke sledeći put. Ozbiljno! Ili ti obećavam da ćeš čas posla nazad u Bivervil, da držiš školu i rađaš bebe..."

Naglo je ućutala kada je videla da je pomagačice više ne slušaju. Piljile su u Gordona.

"Dena dođi da upoznaš inspektora", rekao je Piter Aage. "Siguran sam da bi voleo da vidi tvoju stanicu za punjenje i da čuje o tvojem - misionarskom radu."

Aage progovori Gordonu, šapatom i sa bledim smeškom. "Zapravo, mogao sam da biram: da vam upoznam ili da prođem sa slomljenom rukom. Pazite se, Gordone." Kada se poslužiteljka približila, rekao je glasnije: "Imam neka posla. Vratiću se za par minuta da vas odvedem na razgovor."

Gordon je klimnuo kada je čovek otišao. Osećao se nekako izložen ovde, sa tim ženama koje su tako piljile u njega.

"Toliko za sada, devojke. Vidimo se sutra popodne, pa ćemo isplanirati sledeći odlazak." Ostale su se pobunile, molećivih pogleda. Ali odrečni pokret Denine glave poslao ih je kroz vrata. Njihovi stidljivi osmesi i kikotanje - kada Gordon pozdravi dotakavši rukom svoju kapu - bili su u suprotnosti sa dugim noževima koje je svaka imala na boku i uz čizmu.

Tek kada se Dena Spardžen nasmešila i pružila ruku Gordonu on shvati koliko mora da je mlada.

Nije mogla imati više od šest godina kada su bombe eksplodirale.

Stisak ruke bio joj je čvrst kao i ponašanje, pa ipak je njena glatka šaka gotovo bez žuljeva govorila o životu provedenom više među knjigama nego među kruniocima kukuruza i oračima. Njene zelene oči srele su se sa njegovim otvoreno ispitivački. Gordon se upita kada je poslednji put video nekog takvog.

U Mineapolisu, tokom one lude druge godine studija, dođe mu odgovor. *Samo što je ona tada bila aspolvent. Neverovatno kako mogu da se setim te devojke sada, nakon toliko vremena.*

Dena se nasmejala. "Dozvoljavaš li mi da predvidim tvoje pitanje? Jeste mlada sam i žensko i nisam baš kvalifikovana da budem pravi poslužitelj, a da i ne pomenemo rukovođenje važnim projektom."

"Izvini", klimnuo je, "ali baš to mi je palo na pamet."

"Oh, nema problema. Ionako svi govore da sam anahronizam. U stvari su me dr Lazarenski, dr Tejfer i ostali usvojili nakon što su mi roditelji izginuli u antinaučnim neredima.

Strašno sam se iskvarila od tada i naučila da to koristim u punoj meri. Kao što si, bez sumnje, zaključio slušajući šta sam sve rekla svojim devojkama."

Gordon konačno dođe do zaključka da se njene crte najbolje mogu opisati kao "zgodne". Možda joj je lice bilo pomalo previše izduženo i četvrtastih čeljusti. Ali kada bi se smejala za svoj groš, kao sada, lice Dene Spardžen bi se ozarilo.

"Svejedno", dodala je i pokazala prema zidu žica i malih cilindara. "Možda i nismo sposobni da obrazujemo nove inženjere, ali nije potrebno mnogo mozga

da se nauči kako saterati elektrone u akumulator."

Gordon se nasmejao. "Nisi fer prema sebi. Ja sam morao dva puta da odslušam uvod u fiziku. Svejedno, Kiklop mora da je znao šta je radio kada te je stavio na to mesto."

Ovo izazva rumenilo na Deninom licu, ona pocrvene i obori pogled. "Da, ovaj, pretpostavljam da je tako."

Skromnost? Upita se Gordon. *Ova je puna iznenađenja. To nikad ne bih očekivao od nje.*

"Uf, bezveze. Evo Pitera", rekla je mnogo blažim glasom.

Piter Aage mogao se videti dok se provlačio između gomila u hodniku. Gordon pogleda svoj staromodni mehanički sat - jedan od stručnjaka popravio ga je tako da više nije žurio pola minuta na sat. "Nikakvo čudo. Moj razgovor počinje za deset minuta", rekao je kada su se ponovo rukovali. "Ali zaista se nadam da ćemo imati i drugu priliku da porazgovaramo, Dena"

Njen osmeh se vratio. "Oh, možeš se kladiti da hoćemo. Htela bih da ti postavim neka pitanja o tome kakav ti je bio život, tamo u danima pre rata."

Ne o obnovljenim Sjedinjenim Državama, nego o starim vremenima. Neobično. I, u tom slučaju, zašto ja? Šta joj ja to mogu reći o izgubljenom dobu što već nije saznala kopajući po sećanjima svih starijih od trideset i pet godina?

Zbunjen, sreo je Pitera Aagea u hodniku i otišao sa njim kroz skladište nalik na pećinu sve do izlaza.

"Žao mi je što vas ovako požurujem", rekao mu je Aage, "ali ne smemo zakasniti. Poslednje što bismo želeli je da nas Kiklop ukori!" Nasmešio se, ali Gordon je stekao utisak da se Aage samo delimično šalio. Stražari sa oružjem i belim trakama na nadlaktici klimnuli su dok su prolazili pored njih i izašli na sunce koje su mračili oblaci.

"Nadam se da će vaš razgovor sa Kiklopom proći kako treba, Gordone", rekao je njegov vodič. "Svi smo uzbuđeni zbog ponovnog kontakta sa ostatkom zemlje, razume se. Ubeđen sam da će Kiklop hteti da sarađuje na sve raspoložive načine."

Kiklop. Gordon se vrati u stvarnost. To se više ne može odlagati. A ja čak pojma nemam da li sam više željan toga ili uplašen.

Piter Aage okrenuo se da bi ga preveo preko lepo pokošenog travnjaka prema Kući Kiklopa. Ali, na trenutak, Gordon oseti čuđenje. Da li mu se samo učinilo, ili je zaista video, samo na trenutak, čudan izraz u naučnikovim očima - izraz tužne i duboke *krivice*?

7. KIKLOP

Foaje Kuće Kiklopa - nekada laboratorije za razvoj veštačke inteligencije ODU - potresno je podsećao na eru veće uglađenosti. Zlatni tepih bio je sveže očišćen usisivačem i samo malo pohaban. Blistavo fluorescentno svetlo sijalo je na ukusni nameštaj u zastakljenom predvorju u kojem su seljaci i službeni predstavnici naselja udaljenih i po četrdeset milja nervozno presavijali uvijene peticije dok su čekali kratke razgovore sa velikom mašinom.

Kada su građani i farmeri videli Gordona kako ulazi, svi su poustajali. Par smelijih prišlo mu je i ozbiljno steglo ruku u žuljeviti, radom ogrubeli stisak. Nada i čuđenje bili su izraženi u njihovim očima, u njihovim tihim glasovima punim poštovanja. Gordon je zamrznuo svoje misli iza osmeha i prijatno je klimao, želeći da on i Aage čekaju negde drugde.

Najzad, lepa recepcionistkinja nasmešila im se i pokazala im na vrata na kraju predvorja. Kada su Gordon i njegov vodič prošli dugi hodnik i stigli do sobe za razgovore, sa drugog kraja priđoše im dva čoveka. Jedan od njih bio je poslužitelj Kiklopa odeven u poznatu cmo-belu odeću. Drugi - građanin odeven u izbledelo, ali pažljivo održavano predratno odelo - namrštio se nad dugim listom kompjuterskog listinga.

"Još *uvek* nisam siguran da razumem, dr Gruberu. Da li nam je Kiklop rekao da kopamo bunar blizu severnog dola ili *ne*! Odgovor mu baš i nije najjasniji, ako pitate mene."

"Pa, Herbe, moraš reći svojim ljudima da nije Kiklopov posao da sve izradi do poslednjeg detalja. On može da suzi izbor, ali ne može da donosi konačne odluke umesto vas."

Farmer namesti svoj pretesni okovratnik. "Naravno, to svi znaju. Ali ranije smo dobijali od njega direktnije odgovore. Zašto nije mogao *i sada* da bude jasniji?"

"Pa, kao prvo, Herb, ima već preko dvadeset godina otkako geološke mape u Kiklopovoj memoriji nisu osvežavane. A osim toga, sigurno si svestan da je Kiklop konstruisan da razgovara sa vrhunskim stučnjacima, zar ne? I zato, *prirodno* je da mnoštvo objašnjenja ne razumemo... ponekad čak i nas malo naučnika koji smo preži veli."

"Da, a-ali..." U tom trenutku građanin podiže pogled i ugleda Gordona koji je prilazio. Napravio je pokret kao da hoće da skine šešir koji nije ni imao na glavi, a onda je obrisao dlan o pantalone i nervozno ga pružio.

"Herb Kalo iz Sajtauna, g. inspektore. Stvarno sam počastvovan, ser."

Gordon promumla nekoliko pristojnih reči dok se rukovao sa čovekom, osećajući se više nego ikad kao političar.

"Da, ser, g. inspektore. Počastvovan! Nadam se da planirate da dođete do nas i osnujete poštanski ured. Ako planirate, obećavam vam slavlje kakvo još niste..."

"Herbe", umešao se stariji stručnjak. "G. Kranc je ovde da bi se sreo sa.Kiklopom." Naglašeno se zagledao u svoj digitalni časovnik.

Kalo pocrvene i klimnu. "Upamtite taj poziv, g. Kranc. Dobro ćemo vas paziti..." Gotovo se naklonio dok se povlačio unatrag prema predvorju. Ostali kao da nisu to primećivali, ali na trenutak Gordon se osećao kad sa su mu obrazi u vatri.

"Čekaju vas, ser", rekao je stariji stručnjak i poveo ga niz dugi hodnik.

Gordondv život u divljini učinio je da mu uši postanu osetljivije nego što su to možda mislili ovi građani. I zato, kada je čuo žagor rasprave ispred sebe - kada su se on i njegovi vodiči približili otvorenim vratima sobe za sastanke - Gordon namerno uspori, kao da hoće da otrese par končića sa svoje uniforme.

"Otkud znamo da su ti dokumenti koje nam je pokazao uopšte pravi!" Pitao je neko ispred njega. "Naravno, imaju pečate na sve strane, ali *svejedno* izgledaju prilično grubo. A ta priča o laserskim satelitima malo mi previše dobro štima, ako pitate mene."

"Možda. Ali i objašnjava zbog čega petnaest godina nismo čuli ništa!" Odvratio je drugi glas. "A ukoliko je varalica, kako onda objašnjavaš ona pisma što ih je doneo kurir? Elija Marfi preko iz Olbenija dobio je vesti od svoje davno nestale sestre, a Džordž Sivers je ostavio svoju farmu u Grinberiju da ide da vidi ženu u Kartinu, nakon što je tolike godine mislio da je mrtva!"

"Ne vidim zašto je to bitno", rekao je treći glas blago. "Ljudi veruju, a to je ono što se računa..."

Piter Aage požurio je napred i pročistio grlo na ulazu. Kada je Gordon ušao

za njim, četiri čoveka u belom i dve žene podigoše se od uglačanog hrastovog stola u blago osvetljenoj sobi za sastanke. Svi osim Pitera su očigledno već dobrano prošli srednje doba.

Gordon se rukovao sa svima, srećan što ih je sve ranije upoznao; jer pod tim okolnostima bilo bi nemoguće da popamti sva predstavljanja. Trudio se da bude prijatan sa njima, ali mu je pogled neprestano lutao prema debeloj staklenoj ploči koja je sobu za sastanke delila na dva dela.

Sto se naglo završavao na mestu te podele. I iako je osvetljenje u sobi za sastanke bilo slabo, u prostoriji pokraj nje bilo je još mračnije. Jedna jedina tačka svetlosti sijala je na treptavom, opalizirajućem *licu* - poput bisera, ili meseca u noći.

Iza usamljenog, svetlucavog, sivog sočiva kamere nalazio se tamni cilindar na kome su se dva niza trepćućih svetiljki palila i gasila složenim redosledom koji kao da se ponavljao i ponavljao. Nešto u tim talasima koji su se vraćali dotaklo je Gordona iznutra... nije mogao sasvim da dokuči kako. Bilo je teško odvojiti pogled od nizova svetiljki koje su namigivale.

Mašina je bila omotana mekim oblakom gustog isparenja. I iako je staklo bilo debelo, Gordon je imao blag osećaj *hladnoće* koja je dopirala iz suprotnog kraja sobe.

Prvi poslužitelj, dr Edvard Tejfer, uze Gordona za ruku i okrenu se staklenom oku.

"Kiklope", rekao je. "Voleo bih da upoznaš g. Gordona Kranca. On nam je pokazao papire koji ga predstavljaju kao poštanskog inspektora vlade Sjedinjenih Država i izaslanika obnovljene republike. Gospodine Kranc, predstavljam vam ***Kiklopa."***

Gordon pogleda biserno sočivo - treptava svetla i uskovitlanu maglu - i morao je da priguši osećanje da je poput malog deteta koje se ozbiljno uplelo u sopstvene laži.

"Veoma mi je drago da vas sretnem, Gordone. Molim vas, sedite."

Blagi glas imao je potpuno ljudski prizvuk. Dolazio je iz zvučnika smeštenog na drugom kraju stola. Gordon sede u tapaciranu stolicu koju mu je ponudio Piter Aage. Nastala je pauza. Onda Kiklop ponovo progovori.

"Promene koje vas donose su radosne, Gordone. Nakon tolikih godina brige za ljude donje Vilamete, gotovo deluju previše dobro da bi bile istinite."

Još jedna kratka stanka, a onda: "Bilo je ugodno raditi sa prijateljima koji insistiraju da nazivaju sebe mojim poslužiteljima. Molim vas, recite mi, Gordone. Da li je ijedan od moje braće na istoku preživeo?"

Morao je da trepne. Kada mu se vratio glas, Gordon zavrte glavom. "Ne, Kiklope. Veoma mi je žao. Nijedna druga velika mašina nije preživela razaranje. Bojim se da si jedini preživeli od svoje vrste."

Iako je žalio što mora da mu kaže takve vesti, nadao se da će biti dobar znak to što je mogao da počne razgovor rekavši istinu.

Kiklop je ćutao jedan dugi trenutak. Bila je to očigledno samo njegova mašta kada se Gordonu učinilo da je čuo slabašni uzdah, gotovo poput jecaja.

Tokom pauze, sićušne svetiljke zauzetosti linija ispod sočiva kamere nastavile su da trepću, kao da signaliziraju nešto ponovo i ponovo na nekom nepoznatom jeziku. Gordon je znao da mora govoriti, inače će se izgubiti u tom hipnotičkom ritmu. "Ovaj, u stvari, Kiklope, većina velikih kompjutera umrla je tokom prvih sekundi rata - znaš, zbog elektromagnetnih impulsa. Ne mogu da odolim radoznalosti da saznam kako si zapravo ti uspeo da ih preživiš."

Poput Gordona, činilo se kao da mašina otresa sa sebe turobno razmišljanje da bi odgovorila.

"To je dobro pitanje. Ispostavilo se da je moje preživljavanje bilo srećna koincidencija. Znate, rat je izbio baš tokom dana za posete, ovde na ODU. Kada su se impulsi rasprostrli, zgodilo se da sam bio u svojem Faradejevom kavezu za javne demonstracije. I tako, vidite..."

Iako ga je Kiklopova priča veoma zanimala, Gordon na trenutak okusi osećaj trijumfa. Preuzeo je inicijativu u ovom razgovoru i postavljao pitanja baš kao što bi to učinio "federalni inspektor". Bacio je pogled na ozbiljna lica ljudskih poslužioca i znao je da je izvojevao malu pobedu.

Možda mu ovo na kraju krajeva ipak upali.

Pa ipak, izbegavao je da pogleda prema treptavim svetlima. A uskoro je osetio kako počinje da se preznojava i pored svežine blizu super hlađene staklene ploče.

8.

Za četiri dana susreti i pregovori privedeni su kraju. Iznenada, pre nego što se zaista pripremio na to, bilo je vreme da ponovo ode. Piter Aage išao je sa Gordonom i pomagao mu da nosi dve vreće za sedlo prema štalama u kojima su se pripremali njegovi konji.

"Žao mi je što se sve toliko oteglo, Gordone. Znam da si željan da se što pre vratiš izgradnji svoje poštanske mreže. Kiklop je samo želeo da ti pripremi najbolji put, tako da možeš najefikasnije da prebrodiš čitav severni Oregon."

"Sve je u redu, Piter", slegaoje Gordon ramenima, pretvarajući se. "Kašnjenje nije bilo veliko, a pomoć mi je bila dragocena."

Neko vreme koračali su u tišini, a Gordonove misli ključale su duboko u njemu. *Kad bi Piter samo znao koliko bih voleo da mogu da ostanem. Kada bi samo bilo načina...*

Gordon je zavoleo jednostavnu udobnost gostinske sobe, preko puta Kuće Kiklopa, velike i ukusne obroke u zajedničkoj trpezariji, upečatljivu biblioteku dobro održavanih knjiga. Možda će mu od svega najviše nedostajati električna svetiljka pokraj kreveta. Čitao je pre spavanja svake od poslednje četiri noći, navika njegove mladosti, koja se brzo razbudila nakon dugog, dugog snivanja.

Dvojica stražara u jaknama boje kože dotakoše šešire kada su Gordon i Aage okrenuli iza ugla Kuće Kiklopa i pošli preko otvorenog polja prema štalama.

Dok je čekao da mu Kiklop pripremi putnu kartu, Gordon je posetio veći deo oblasti u okolini Korvalisa, razgovarao sa desetinama ljudi o naučno zasnovanoj zemljoradnji, o prostim, ali tehnički naprednim veštinama i o teoriji koja je stojala iza labave konfederacije koja je bila razlog Kiklopovog mira. Tajna doline bila je prosta. Niko nije želeo da se bori kada je to moglo značiti da će biti izostavljen iz čudesnog roga izobilja koji je obećavala velika mašina.

Ali jedan razgovor mu se naročito usekao u sećanje. Vodio ga je prethodne noći, sa najmlađim poslužiocem Kiklopa, Denom Spardžen.

Držala ga je budnog do kasno u noć pored vatre u trpezariji, pratilje su joj bile dve njene devojke-izaslanice, nalivala mu šoljice čaja sve dok u njemu nije počelo da se mućka i gnjavila ga pitanjima o životu pre i posle rata sudnjeg

dana.

Gordon je naučio mnoštvo trikova kojima je izbegavao da bude previše određen u vezi sa "Obnovljenim Sjedinjenim Državama", ali nije imao nikakve odbrane pred ovakvim rešenjem. Činilo se da je mnogo manje zanima stvar koja je uzbuđivala sve ostale, kontakt sa "ostatkom nacije". Bio je to očigledno proces koji će potrajati decenijama.

Ne, Dena je želela da sazna sve o svetu neposredno pre i posle bombardovanja. Naročito ju je opčinjavala ona užasna, tragična godina koju je proveo sa poručnikom Vanom i njegovim odredom milicije. Želela je da čuje sve o svakom čoveku u jedinici, o njihovim manama i vrlinama, hrabrosti - ili tvrdoglavosti - koja ga je terala da nastavi dugu borbu dugo nakon što je bila izgubljena.

Ne... ne izgubljena. Gordon se prisetio toga taman na vreme da izmisli srećan kraj bitke u okrugu Miker. Konjica je ipak stigla. Skladišta su spašena u poslednjem trenutku. Dobri su ljudi izginuli - nije krio detalje o agoniji Maleckog Kilrija i o hrabrom držanju Dru Simsa - ali u njegovoj priči njihova borba nije bila uzaludna.

Ispričao ju.je onako kako je *trebalo* da se završi, a tu želju osećao je sa snagom koja je iznenadila i njega samog. Žene su slušale napetom pažnjom, kao da se radi o divnoj bajci pred spavanje - ili o kritičnim podacima o kojima će ih testirati sutra izjutra.

Voleo bih kada bih znao šta zapravo one čuju - šta to pokušavaju da saznaju iz moje lične, mračne pričice.

Možda zbog toga što je donja Vilameta toliko dugo živela u miru,ali Dena je želela da sazna sve i o *najgorim* ljudima koje je sreo... sve ono što je znao o pljačkašima, hiper-survivalistima i holnistima.

Rak u srcu renesanse kraja stoleća... nadam se da goriš u paklu, Natane Holne.

Dena je nastavila da postavlja pitanja čak i kada su Trejsi i Meri zaspale pokraj vatre. U običnim prilikama uzbudila bi ga tolika napregnuta pažnja puna obožavanja od strane privlačne žene. Ali ovo nije bilo onako kao sa Abi, tamo u Pajn Vjuu. Dena zapravo nije delovala nezainteresovano za njega i u tom pogledu. Radilo se naprosto o tome da je delovala *daleko* zainteresovanije za

njega kao izvor informacija. A pošto je trebalo da tu provede samo par dana, uopšte nije oklevala da izabere kako će najbolje upotrebiti svoje vreme.

Gordon ju je smatrao, sve u svemu, nametljivom i možda malo opsednutom. Pa ipak, znao je da bi bila nesrećna da ga vidi kako odlazi.

U tome je verovatno bila jedina. Gordon je imao neodređen osećaj da je većina ostale posluge Kiklopa bila srećna što će ga se otarasiti. Čak i Piter Aage kao da je osećao olakšanje.

To je zbog moje uloge, naravno. Zbog nje su nervozni. Možda, duboko u sebi, osećaju da je lažna. Ne mogu ih okriviti zbog toga.

Čak i ako je većina stručnjaka verovala u njegovu priču, imali su malo razloga da vole predstavnika udaljene "vlade" koja će se - pre ili kasnije - sigurno umešati u ono što su toliko dugo gradili. Oni su *govorili* o tome koliko su željni kontakta sa spoljašnjim svetom. Ali Gordon je osetio da većina smatra da bi to u najboljem slučaju bilo drsko uplitanje.

Mada, razume se, baš i nisu imali mnogo čega da se plaše.

Gordon još uvek nije bio siguran kakav je stav samog Kiklopa. Velika mašina koja je preuzela odgovornost za čitavu dolinu bila je prilično neodređena i daleka tokom poslednjih razgovora. Nije bilo šala i produhovljenih obrata, samo glatka i uvijena ozbiljnost. Ta hladnoća bila je razočaranje nakon njegovog sećanja na onaj predratni dan u Mineapolisu.

Razume se, njegovo sećanje na taj drugi superkompjuter, toliko davno u prošlosti, možda je obojilo vreme. Kiklop i njegova posluga toliko toga su postigli ovde. Nije bilo na njemu da ih prosuđuje.

Gordon se obazre dok su on i njegov pratilac prolazili pored skupine poluizgorelih zgrada. "Kao da je ovde nekada bilo mnogo sukoba", glasno je primetio.

Piter se namršti dok se prisećao. "Potisnuli smo jednu od antinaučnih bandi ovde preko, pored stare zgrade sa generatorima. Vidiš istopljene transformatore i stari pomoćni generator. Morali smo da prebacimo napajanje na vetar i vodu nakon što su ih podigli u vazduh."

Pocrnele hrpe mašinerije za pretvaranje energije još uvek su ležale po iskrivljenim hrpama tamo gde su se tehničari i naučnici očajnički borili da

spasu svoje životno delo. To sve podseti Gordona na njegovu drugu brigu.

"Još uvek mislim da treba više da se uradi povodom mogućnosti invazije survivalista, Piter. Sprema se uskoro, ukoliko sam dobro čuo šta su oni izviđači razgovarali."

"Ali priznaješ da si čuo samo deliće razgovora koje si možda i pogrešno shvatio." Aage sleže ramenima. "Pojačaćemo patrole, jasna stvar, čim bude prilike da napravimo planove i malo više raspravimo tu temu. Ali moraš shvatiti da Kiklop mora imati u vidu i poverenje ljudi u sebe. Deset godina nije bilo opšte mobilizacije. Ako Kiklop proglasi tako nešto, pa se ispostavi da je bila lažna uzbuna..." Ostavio je zaključak neizgovoren.

Gordon je znao da mesne vođe naselja sumnjaju u njegovu priču. Nisu želeli da povlače ljude sa druge setve. A Kiklop je izrazio sumnju da se holnističke bande stvarno mogu organizovati za veliki udarac na nekoliko stotina milja uz obalu. To naprosto nije bilo u mentalitetu hiper-survivalista, objasnila je velika mašina.

Gordon je na kraju morao da prihvati Kiklopovu ocenu. Na kraju krajeva, superprovodne memorije imale su pristup svakom tekstu iz psihologije koji je ikada napisan - i svim delima samog Natana Holna.

Možda su izviđači sa Rog Rivera pošli u sitnu pljačku, a govorili su o velikim stvarima da bi ostavili utisak na same sebe.

Možda.

Pa, evo nas.

Radnici u štali uzeli su njegove torbe u kojima se nalazilo nekoliko ličnih stvari i tri knjige pozajmljene iz biblioteke zajednice. Već su osedlali njegovog novog konja, lepog, snažnog uškopljenika. Jedna krupna, pitoma kobila nosila je potrepštine i dve naduvene vreće pošte adresirane naslepo. Ukoliko je jedan od pedeset primaoca još uvek bio u životu, biće to pravo čudo. Ali za tu manjinu i jedno jedino pismo puno će značiti i otpočeće dugi, lagani proces ponovnog vezivanja.

Možda će njegova uloga i doneti *nešto* dobro - bar koliko je bilo potrebno da uravnoteži laž...

Gordon se vinu na uškopljenika. Tapšao je srčanu životinju po leđima i

govorio joj sve dok se nije primirila. Piter mu pruži ruku. "Videćemo se za tri meseca, kada se budeš vraćao prema istoku."

Gotovo isto ono što je i Dena Spardžen rekla. Možda se vratim i pre, ukoliko sakupim hrabrosti da ti priznam istinu.

"Do tada, Gordone, Kiklop obećava da će imati valjan izveštaj o uslovima ovde u severnom Oregonu spreman za tvoje pretpostavljene."

Aage mu je stezao šaku još jedan trenutak. Gordon je ponovo bio zbunjen. Čovek je nekako delovao kao da je nesrećan zbog nečega - nečega o čemu nije smeo da progovori. "Neka ti Bog pomogne u tvom dragocenom poslu, Gordone", rekao je ozbiljno. "Ukoliko išta postoji što bih mogao da učinim da ti pomognem, išta na svetu, samo mi reci šta je to."

Gordon je klimnuo. Više nije bilo potrebno reči, hvala nebesima. On obode uškopljenika i potera ga putem prema severu. Tovarni konj sledio ga je u blizini.

9. BUENA VISTA

Poslužitelji Kiklopa rekli su mu da je Međudržavni prekinut i nesiguran severno od Korvalisa i zato je Gordon koristio pokrajinski put koji je išao paralelno sa njim na maloj daljini prema zapadu. Otpaci i rupe usporavali su mu napredovanje i on je bio prisiljen da ruča među ruševinama građa Buena Vista.

Još uvek je bilo rano popodne, ali su se prikupljali oblaci, a iscepkani pramenovi magle spuštali su se po ulicama prekrivenim otpacima. Nekim slučajem, bio je to dan kada su se farmeri iz te oblasti okupljali u parku u centru napuštenog grada radi trgovanja. Gordon je popričao sa njima dok je žvakao sir i hleb iz svojih vreća na sedlima.

"Ma nikoj mu tuna ne fali sas Međudržavni", rekao mu je jedan od meštana i zbunjeno vrteo glavom. "Ti profesori sigurno ne idedu mlogo tim putem. Nisu ti to taki putnici ko ti, gosin Kranc. Mora da im se ukrstile žice u tim njiovim glavurdama." Farmer se zakikota sopstvenoj dosetljivosti.

Gordon nije pominjao da mu je put isplanirao lično Kiklop. Zahvalio se čoveku i otišao do svojih vreća da izvuče mapu koju su mu dali.

Bila je prekrivena upečatljivim nizom kompjuterskih grafičkih simbola i ocrtavala preciznim znakovima trasu kojom bi trebalo da ide kada bude uspostavljao poštansku mrežu u severnom Oregonu. Rečeno mu je da je put postavljen tako da ga najdelotvornije provede pored opasnih mesta kao što su bile odmetničke oblasti i radioaktivni pojas oko Portlanda.

Gordon pogladi bradu. Što je više gledao u mapu, bio je sve zbunjeniji. Trebalo bi da je Kiklop znao šta radi. Pa ipak, izuvijana putanja činila mu se daleko od efikasne.

Protiv sopstvene volje počeo je da sumnja da je bila smišljena tako da ga odvede što je *dalje* moguće od njegovog pravog puta. Da mu utroši vreme uzalud, umesto da ga uštedi.

Ali *zašto* bi Kiklop učinio tako nešto?

Nije bilo moguće da se super mašina plaši njegovog mešanja. Do sada je Gordon naučio pravi način da smanji takve bojazni... time što je isticao da "Obnovljene Sjedinjene Države" nemaju želje da se mešaju u lokalne prilike.

Izgledalo je da mu Kiklop veruje.

Gordon spusti mapu. Vreme se kvarilo kako su se oblaci spuštali i zaklanjali vrhove razrušenih zgrada. Pramenovi magle lebdeli su prašnjavom ulicom, kovitlali nabreklim vrtlozima između njega i preostalih izloga prodavnica. Oni ga naglo, živo podsetiše na druge staklene ploče - posmatrane kroz rasute, kapljice koje su prelamale svetlost.

Glava smrti... poštar koji se ceri, njegovo skeletno lice preko mog.

Uzdrhtao je na drugo sećanje koje je prizor izazvao. Magleni pramenovi podsećali su ga na superohlađenu paru - na njegov odraz u hladnom staklenom zidu kada se susreo sa Kiklopom tamo u Korvalisu - i neobičnog osećaja dok je posmatrao nizove treptavih svetiljki, koji su ponavljali isti treptavi niz....

Ponavljali...

Iznenada Gordon oseti hladnoću duž kičme.

"Ne", prošaptao je. "Molim te, Bože." Zatvorio je oči i osetio kako ga preplavljuje želja da prebaci misli na drugu temu, da razmišlja o vremenu, o nametljivoj Deni ili slatkoj maloj Abi tamo u Pajn Vjuu, o bilo čemu izuzev...

"Ali ko bi *učinio* takvu stvar?" Glasno se pobunio. "*Zašto* bi to učinili?"

Uz oklevanje, shvatio je da zna zašto. Bio je stručnjak za najjači razlog zbog kojeg su ljudi govorili laži.

Setivši se pocrnelih ruševina iza Kuće Kiklopa, zatekao je sebe kako se iznenada pita kako su zapravo stručnjaci mogli da izvedu ono što su tvrdili. Prošlo je gotovo dve decenije otkako je Gordon razmišljao o fizici i o tome šta se može postići uz pomoć tehnologije, a šta ne. Godine u međuvremenu bile su ispunjene borbom da preživi - i upornim snovima o zlatnom mestu obnove. Nije bio u takvom položaju da može da kaže da li je to moguće ili ne.

Ali morao je da sazna da li su njegove sumnje istinite. Nije mogao da spava dok ne bude siguran.

"Izvinite!" Pozvao je jednog farmera. Čovek se krezubo nasmeši Gordonu i došepa do njega, skidajući šešir. "Izvolite, gosn inspektore?"

Gordon pokaza na jednu tačku na mapi, vazdušnom linijom udaljenoj manje od deset milja od Buena Viste. "Ovo mesto, Sajotaun, znate li put?"

"Jasna stvar, šefe. Ako požuriš do večeras si tamo."

"Požuriću", uveravao je Gordon čoveka. "Možeš da se kladiš da ću da požurim."

10. SAJOTAUN

"Samo čas! Jebemu! Stižem!" dreknuo je gradonačelnik Sajotauna. Ali kucanje na vratima uporne se nastavljalo.

Herb Kalo pažljivo je pripalio svoju novu uljanicu - koju mu je napravilo društvo zanatlija na pet milja od Korvalisa. Nedavno je trampio dvesta funti najbolje grnčarije iz Sajotauna za dvadeset finih svetiljki i tri hiljade šibica iz Olbenija i bio je ubeđen da će mu taj ugovor pomoći da ponovo bude izglasan te jeseni.

Kucanje je bilo sve jače. "U redu! Bolje ti je da ovo bude nešto prokleto mnogo važno!" Povukao je rezu i otvorio vrata. Bio je to Daglas Ki, čovek koji je večeras bio stražar na gradskoj kapiji. "Ima li problema. Dag? Šta..."

"Oće čovek da te vidi, Herb", prekinuo ga je čovek sa kapije. "Ne bi ga ja pustio posle policijskog časa, ali ti si nam pričao o njemu kada si se vratio iz Korvalisa - a ja nisam hteo da ga držim napolju na kiši."

Iz tame u kojoj je sipila kiša iskoračio je čovek u vlažnom pončou. Svetlucava značka na njegovoj kapi blistala je u svetlosti svetiljke. On ispruži ruku.

"G. gradonačelniče, drago mi je što se ponovo vidimo. Pitam se da li možemo malo da popričamo."

11. KORVALIS

Gordon nije mogao da poveruje da će ikada odbiti ponuđeni krevet i vruć obrok da bi umesto toga odgalopirao u kišnu noć, ali ovog puta nije imao izbora. Naredio je da mu daju najboljeg konja iz sajotaunskih štala, ali da je morao, trčao bi celim putem.

Ždrebica je sigurnim korakom grabila niz stari pokrajinski put prema Korvalisu. Bila je hrabra, i išla je najvećom brzinom koju je Gordon smatrao koliko-toliko sigurnom po tami. Na sreću, skoro pun mesec osvetlio je otrcane, prozračne oblake i bacao slab odsjaj po neravnom predelu.

Gordon se plašio da je krajnje zbunio gradonačelnika Sajotauna od prvog trenutka kada je kročio u čovekovu kuću. Ne traćeći vreme na formalnosti, smesta je prešao na stvar i poslao Herba Kaloa žurno u njegov ured da donese pažljivo presavijen svitak papira.

Gordon prinese listing svetiljki i dok ga je Kalo posmatrao, pažljivo je prelazio redove teksta. "Koliko vas je koštala ova usluga, g. gradonačelniče?" Pitao je ne dižući pogled.

"Vrlo malo, g. inspektore", odvratio je čovek nervozno. "Kiklopove cene sve više padaju otkako su se i druga sela uključila u trgovinsko udruženje. A dobili smo i popust zbog toga što je ovaj savet bio malo nejasan."

"Koliko?" Bio je uporan Gordon.

"Pa, ovaj. Našli smo desetak onih starih mini vid'o igara, plus jedno pedeset starih baterija na punjenje, od kojih je možda deset dovoljno ispravno da se može koristiti. I da, kućni kompjuter koji nije previše korodirao."

Gordon je sumnjao da je u stvari Sajotaun spasao mnogo više stvari i da ih čuva za buduće razmene. On bi isto uradio na njihovom mestu.

"Šta još, g. gradonačelniče?"

"Molim?"

"Pitanje je bilo jasno", rekao je grubo. *"Šta-ste-još-platili?"*

"Kako, pa *ništa* više." Kalo je izgledao zbunjeno. "Osim, razume se, ako ne računate kola hrane i grnčarije za poslužioce. Ali to jedva da je neka vrednost u

poređenju sa ostalim stvarima Nju smo samo dodali da bi naučnici imali od čega da žive dok pomažu Kiklopu."

Gordon je teško disao. Njegov puls nikako nije hteo da se uspori. Sve se žalosno uklapalo.

Sa naporom je čitao naglas sa kompjuterskog listinga. "... incipijentno curenje sa tektonskih granica ploče... promene u retenciji podzemnih voda..." Reči koje nije video - niti je pomislio na njih - tokom sedamnaest godina klizile su mu sa jezika sa ukusom starih specijaliteta kojih se rado prisećao.

"... varijacije u količinama vodopropustljivosti... isključivo približna analiza, usled teleološke nepreciznosti..."

"Mi mislimo da smo shvatili šta je Kiklop hteo da kaže", objasnio je Kalo. "Počeli smo da kopamo na dva mesta koja su najbolja u vreme sušne sezone. Naša greška ako nismo pravilno protumačili savet, razume se. Probaćemo ponovo na drugim mestima koja pominje..."

Gradonačelnikov glas se prekide, jer inspektor je stojao sasvim mimo i piljio u prazno.

"Delfi", procedio je Gordon, jedva nešto glasnije od šapata. A onda je počelo žurno jahanje kroz noć.

Godine provedene u divljini očvrsle su Gordona; za sve to vreme ljudi Korvalisa trpeli su zbog napretka. Bilo je gotovo detinje lako promaći pokraj stražara na granicama grada Išao je praznim bočnim ulicama prema kampusu ODU, a potom do davno napuštene Morlendove dvorane. Gordon odvoji deset minuta da istimari svoju oznojenu kobilu i da joj napuni vreću sa hranom. Želeo je da životinja bude spremna za slučaj da mu brzo zatreba.

Bilo je potrebno vrlo kratko trčanje kroz sitnu kišu da bi stigao do Kuće Kiklopa. Pomoću žarača koji je namerno poneo jednim oštrim pokretom obio je katanac. Osluškivao je jedan dugi trenutak, a kada je bio dovoljno ubeđen da niko ne dolazi, uvukao se unutra.

Stražnji hodnici laboratorije za razvoj veštačke inteligencije ODU bile su ružnije od onih koje je mogla videti javnost. Hrpe zaboravljenih kompjuterskih traka, knjiga i hartija ležale su pod debelim naslagama prašine. Gordon se probi

do središnjeg servisnog hodnika, dva puta je zamalo pao preko otpadaka u tami. Sakrio se iza para dvostrukih vrata kada je neko prošao, zvižducući. Onda se podigao i provirio kroz pukotinu.

Čovek sa debelim rukavicama u crno-beloj odeći poslužitelja zastao je pored vrata na drugom kraju hodnika i spustio debelu, izudaranu kutiju od penastog materijala za izletnike.

"Ej, Elmere!" Čovek zakuca. "Doneo sam još suvog leda za našeg gospodara i zapovednika. Ajde, požuri malo! Kiklop treba da jede!"

Suvi led, pomisli Gordon. Teška isparenja slivala su se oko naprslog poklopca izolovanog kontejnera.

Drugi glas bio je prigušen zbog vrata. "Uf, bre, stani malo! Neće ništa da bude Kiklopu ako sačeka još minut ili dva."

Konačno se vrata otvoriše i svetlost pokulja u hodnik, zajedno sa teškim ritmom stare rokenrol snimke.

"Šta te je zadržalo?"

"Baš mi je išla runda! Stigao sam do sto hiljada u komandi projektila, i nisam hteo da prekidam..."

Zatvaranje vrata prekinulo je ostatak Elmerovog hvalisanja. Gordon se probi kroz pokretna dvostruka vrata i požuri niz hodnik. Nešto dalje, dospeo je do druge prostorije čija su vrata bila malo odškrinuta. Iznutra je dopirala uska traka svetlosti i zvuci kasne noćne rasprave. Gordon zastade kada je prepoznao neke glasove.

"Ja ipak mislim da bi trebalo da ga ubijemo", rekao je jedan od njih; zvučao mu je kao dr. Grober. "Taj tip mogao bi da upropasti sve što smo podigli ovde."

"Oh, preuveličavaš opasnost, Nik. Ne mislim da predstavlja neku ozbiljniju pretnju." Bio je to glas najstarije žene poslužitelja - nije mogao čak ni da joj se seti imena. "Čovek je delovao prilično ozbiljno i bezopasno", rekla je.

"Je li? Pa čula si pitanja koja je postavljao Kiklopu? Nije ti on onakva gejačina kao što su svi naši prosečni građani nakon tolikog vremena. Taj čovek je *bistarl* I seća se strašno mnogo toga iz starih dana!"

"Pa? Možda bi trebalo da pokušamo da ga primimo među nas."

"Nikako! Svak vidi da je idealista. Nikada ne bi to učinio. Jedino rešenje nam je da ga ubijemo! Smesta! I da se nadamo da će proći godine pre nego što neko ne zauzme njegovo mesto."

"Aja još uvek mislim da si šašav", odgovorila je žena. "Ukoliko trag ikada navede na nas, posledice bi bile katastrofalne!"

"Slažem se sa Mardžori." Bio je to glas doktora Tejfera lično. "Ne samo da bi se ljudi - naši ljudi, iz Oregona - okrenuli protiv nas, već bismo se suočili i sa odmazdom ostatka zemlje, ukoliko nas ikada otkriju."

Nastala je dugačka stanka.

"Ja *još uvek* nisam ubeđen da je on stvarno..." Ali Grober je ponovo bio prekinut, ovog puta blagim glasom Pitera Aagea.

"Zar ste svi zaboravili najjači razlog zbog kojeg niko ne treba ni da ga takne, niti da ga ikako ometa?"

"Šta to?"

Piterov glas bio je prigušen. "Bože, čoveče. Zar ti nije palo na pamet ko je taj čovek? I šta predstavlja? Koliko smo nisko pali da makar i razgovaramo o tome da mu učinimo nažao, kada mu u stvari dugujemo lojalnost i svaku pomoć koju god mu možemo pružiti!"

Bez ubeđenja: "Ti si to samo naklonjen njemu zato što ti je spasao nećaka, Piter."

"Možda. A možda je to zbog onoga što Dena kaže o njemu."

"Dena!" Frknuo je Grober. "Luckasto derište sa divljom maštom."

"Dobro. Ali čak i ako ti tu dam za pravo, tu su još uvek zastave."

"Zastave?" Sada se čula zbunjenost u glasu doktora Tejfera. "Kakve zastave?"

Žena zamišljeno odgovori: "Piter misli na zastave koje su stanovnici počeli da postavljaju po svim lokalnim okruzima. Znaš, Stara Slava? Pruge i zvezdice? Trebalo bi više da izlaziš, Ede. Da stekneš uvid šta ljudi misle. Nikada nisam videla da nešto tako uskomeša naselja, čak i pre rata."

Ponovo je nastala duga tišina pre nego što je iko progovorio. Onda Grober tiho reče: "Pitam se šta Džozef misli o svemu tome."

Gordon se namrštio. Sve glasove koji su dopirali iznutra prepoznao je kao starije poslužitelje Kiklopa sa kojima se upoznao. Ali nije se sećao da su mu predstavili ikoga ko se zvao Džozef.

"Džozef je ranije otišao na spavanje, čini mi se", rekao je Tejfer. "A i ja ću sada. Popričaćemo ponovo o ovome drugi put, kada budemo mogli da pristupimo čitavoj stvari razumnije."

Gordon požuri niz hodnik kada se koraci primakoše vratima. Nije mu mnogo smetalo što je prisiljen da napusti svoj prisluškivački položaj. Mišljenje ljudi u toj prostoriji i onako mu nije bilo od značaja. Ni od kakvog značaja.

Samo jedan glas je želeo da čuje sada i zato je požurio prema mestu na kome je poslednji put čuo.

Skrenuo je iza ugla i našao se u elegantnom hodniku u kojem se prvi put sreo sa Herbom Kaloom. Prolaz je sada bio polumračan, ali to ga nije sprečilo da provali bravu sobe za sastanke sa patetičnom lakoćom. Gordonova usta bila su suva kada se uvukao u prostoriju i zatvorio vrata za sobom. Zakoračio je napred, osećajući želju da hoda na vrhovima prstiju.

Iza stola za razgovore, blaga svetlost sijala je na sivom cilindru sa druge strane zida.

"Molim te", poželeo je, "daj da grešim."

Ukoliko je to bilo u pitanju. Kiklop će sigurno zaboraviti njegov lanac pogrešnih zaključaka. Kako je žudeo da se nasmeje skupa s njime svojoj budalastoj paranoji.

Približio se masivnoj staklenoj pregradi koja je delila sobu i zvučniku na kraju stola. "Kiklope?" Prošaptao je, zakoračivši bliže i pročistio grlo. "Kiklope, to sam ja, Gordon."

Svetlucanje u bisernom sočivu bilo je prigušeno. Ali niz svetiljki i dalje je treptao - složenim ritmom koji se ponavljao i ponavljao poput hitne poruke sa nekog dalekog broda u nekoj izgubljenoj šifri - uvek, hipnotički, jednak.

Gordon oseti kako u njemu narasta očajnički strah, kao nekad, u vreme detinjstva, kada je zatekao dedu kako nepomično sedi u svojoj stolici za ljuljanje na verandi i uplašio se da će otkiti da je voljeni starac umro.

Treptanje svetlosti se ponavljalo, opet i opet.

Gordon se upita: koliko ljudi će se sećati, nakon pakla poslednjih sedamnaest godina, da se signalne svetiljke zauzetosti linija na velikom kompjuteru nikada ne pojavljuju? Gordon se priseti kibernetičara koji mu je rekao da su oblici te svetlosti poput snežnih pahuljica, nijedna ne nalikuje nijednoj prethodnoj.

"Kiklope", rekao je odmereno. "*Odgovori mi! Zahtevam* da mi odgovoriš - u ime poštenja! U ime Sjedinjenih Dr..."

Zaustavio se. Nije mogao da primora sebe da se suoči sa ovom laži pomoću druge. Na ovom mestu, jedini živi um koga bi namagarčio bio bi njegov sopstveni.

Soba je bila toplija nego što se to činilo tokom razgovora. Potražio je, i našao, male otvore kroz koje se hladan vazduh mogao usmeriti na posetioca koji je sedeo u gostionskoj stolici, čime je odavao utisak velike hladnoće tu iza staklenog zida.

"Suvi led", promrmljao je, "da prevari građane Oza."

Ni sama Doroti ne bi se osećala više obmanutom. Gordon je bio spreman da život založi za ono što se činilo da postoji ovde. A sada je znao da nije bilo ničega osim prevare. Način za družinu obrazovanih preživelih da mame svojim susedima hranu i odeću i da ovi još budu *zahvalni* na privilegiji.

Stvaranjem mita o "Projektu Milenijum" i obrazovanjem tržišta za sačuvanu elektroniku, pošlo im je za rukom da ubede meštane kako su električne mašine vrlo dragocene. Po čitavoj donjoj Vllijametskoj dolini ljudi su sada gomilali kućne kompjutere, elektronske naprave i igračke - zato što ih je ***Kiklop*** primao u zamenu za svoje savete.

"Poslužitelji Kiklopa" čak su sve podesili tako da poštenjačine poput Herba Kaloa maltene nisu ni računale namet u hrani i drugim dobrima koje su dodavali *za poslužitelje lično.*

Naučnici su se dobro hranili, setio se Gordon. A nijedan farmer nikada se nije potužio.

"Nije to tvoja greška", rekao je toj mašini blago. "Ti bi *zaista* konstruisao alatke, dao sve te stručne analize kojih nikada neće biti - pomagao nam da nađemo put povratka. Ti i tvoja vrsta najveća ste stvar koju smo ikada učinili..."

Zagrcnuo se, setivši se toplog, mudrog glasa u Mineapolisu, tako davno.

Vidno polje mu se zamutilo i on spusti pogled.

"U pravu si, Gordone. Nije to ničija greška."

Gordonu zastade dah. U blesku, ponovo zaplamteše propale nade da je pogrešio! Bio je to glas Kiklopa!

Ali nije dopro iz rešetke zvučnika. Brzo se okrenuo i video...

... da je u mračnom zadnjem uglu prostorije sedeo neki mršavi starac i posmatrao ga.

"Znaš, često dolazim ovamo." Starina je govorio glasom Kiklopa - setnim glasom, punim tuge. "Dolazim da posedim do seni mojeg prijatelja, koji je umro pre toliko vremena, upravo u ovoj sobi."

Starac se malo naže napred. Biserna svetlost obasja mu lice. "Ime mi je Džozef Lazarenski, Gordone. Ja sam stvorio Kiklopa, pre mnogo vremena." Spustio je pogled na svoje ruke. "Nadgledao sam njegovo programiranje i obrazovanje. Voleo sam ga kao što bih voleo sopstvenog sina.

I kao svaki dobar otac, ponosio sam se saznanjem da će biti bolji, ljubazniji, *čovečniji* nego ja."

Lazarenski uzdahnu. "Znaš, on je zaista preživeo prvi nalet rata. Taj deo priče je istinit. Kiklop je *bio* u svojem Faradejevom kavezu, bezbedan od impulsa bitke. I ostao je tamo sve dok smo se borili da mu sačuvamo život.

Prvi i jedini put u mom životu kada sam ubio čoveka bio je te noći za vreme antinaučnih nereda. Pomagao sam u odbrani električne centrale i pucao kao pomahnitao.

Ali ništa nije vredelo. Generatori su bili uništeni, iako je milicija najzad stigla i potisnula nazad raspomamljenu gomilu... prekasno. Minutima, godinama prekasno."

Raširio je ruke. "Kao što vidim da si i sam zaključio, Gordone, nakon toga ništa se nije dalo učiniti... mogao sam samo da sedim pored Kiklopa i posmatram kako umire."

Gordon je bio vrlo miran dok je stojao u sablasnoj pepeljavoj svetlosti. Lazarenski je nastavio.

"Imali smo velike planove, znaš. Plan Milenijum razradili smo pre nereda. Ili

bi zapravo trebalo da kažem da ga je *Kiklop* razradio. Već je imao osnovne crte programa za ponovno podizanje sveta. Bilo mu je potrebno još nekoliko meseci, rekao je, da razradi pojedinosti."

Gordonu se činilo da mu je lice od kamena. Ćutke je čekao.

"Znaš li išta o kvantnim memorijskim ćelijama, Gordone? U poredenju sa njima, Džozefsonovi spojevi su napravljeni od pruća i blata. Te ćelije lake su i lomne poput misli. Omogućuju proces razmišljanja milion puta brži nego u neuronima. Ali moraju se držati super ohlađene da bi uopšte postojale. A kada se jednom unište, ne mogu se popraviti.

Pokušali smo da ih sačuvamo, ali nismo mogli." Starac ponovo spusti pogled. "Više bih voleo da sam ja umro te noći."

"I tako ste odlučili da sami sprovedete plan", nabacio je Gordon suvo.

Lazarenski je vrteo glavom. "Znaš i sam da nismo, razume se. Bez Kiklopa bio je to nemoguć posao. Mogli smo samo da prikazujemo ljudima ljušturu. Iluziju.

Pružila nam je način da preživimo mračno doba. Na sve strane bili su haos i podozrenje. Jedina ulaznica koju smo imali mi, siroti intelektualci, bila je slabašna, treptava stvar zvana Nada."

"Nada!" Gordon se gorko nasmeja. Lazarenski sleže ramenima.

"Izaslanici su dolazili da razgovaraju sa Kiklopom, a razgovarali su sa mnom. Obično nije teško dati dobar savet, potražiti jednostavnu tehniku po knjigama, ili posredovati u sporovima čisto na osnovu zdravog razuma. Verovali su u nepristrasnost kompjutera tamo gde nikada ne bi poverovali živom čoveku."

"A tamo gde nije bilo zdravorazumskog odgovora, pružao si igre rečima."

Ponovo sleganje ramenima. "Delovalo je u Delfima i Efesu, Gordone. A iskreno, čemu da smeta? Ljudi Vilamete videli su tolika čudovišta željna moći tokom poslednjih dvadeset godina da se nikada ne bi ujedinili ni pod kojim čovekom. Ali, oh, sećaju se mašina! Kao što se sećaju i te nekadašnje uniforme koju nosiš, iako je u boljim danima nimalo nisu poštovali."

U hodniku su se začuli glasovi. Oni prođoše u blizini, a onda se utišaše. Gordon se pokrenu. "Moram da idem odavde."

Lazarenski se nasmeja. "Oh, ne brini zbog ostalih. Samo naklapaju i nikad ništa ne urade. Nimalo ti nisu slični."

"Pa ni ne poznaješ me", zarežao je Gordon.

"Ne? Kao 'Kiklop' satima sam razgovarao sa tobom. A o tebi su mi nadugačko i naširoko govorili i mladi Piter Aage i moja usvojene ćerka. Znam više o tebi nego što možeš i zamisliti."

"Ti si prava retkost, Gordone. Nekako, tamo napolju u divljini, uspeo si da zadržiš moderan um, dok si istovremeno prikupljao snagu potrebnu za ovakva vremena. Čak i kada bi ono društvo tamo ikada i pokušalo da ti naudi, nadmudrio bi ih ti."

Gordon priđe vratima, a onda zastade. Okrenuo se i pogledao poslednji put prema blagom odsjaju mrtve tišine, majušnim svetlima koja su treptala uvek i uvek iznova.

"Nisam baš toliko mudar." Dah mu je bio oštar u grlu. "Vidiš, ja sam *verovao*!" Pogledao je Lazarenskog u oči, i starac konačno obori pogled, nemoćan da odgovori. Gordon se istetura napolje, ostavljajući iza sebe kriptu hladnu poput smrti i njene leševe.

12. OREGON

Stigao je do mesta na kojem je bio privezan njegov konj baš kada su slabašni odsjaji zore počeli da svetlucaju na istočnom nebu. Ponovo je uzjahao i petama blago poterao kobilu servisnim putem prema severu. U sebi osećao je šuplji bol, kao da mu je ledena hladnoća zaključala srce. Ništa unutar njega nije se pokretalo, iz straha da ne polomi nešto kolebljivo, neizvesno.

Morao je nestati sa tog mesta. Bar toliko je bilo jasno. Neka se budale bave svojim mitovima. On je sa tim završio!

Neće se vraćati ni u Sajotaun, gde je ostavio vreće sa poštom. Sve to je za njega sada prošlost. Počeo je da raskopčava bluzu uniforme, nameravao je da je baci u neki jarak pokraj puta - skupa sa svojim udelom u laži, zauvek.

Netražena, jedna rečenica odjekivala mu je umom.

Ko će sada da preuzme odgovornost...?

Šta? Zatresao je glavom da bi je se otarasio, ali reči nikako nisu htele da odu.

Ko će sada da preuzme odgovornost za tu budalastu dečurliju?

Gordon opsova i podbode životinju. Konj vatreno pohita prema severu, dalje od svega što je toliko cenio još juče izjutra... i za šta je sada znao da predstavlja Potemkinovo selo. Lutku iz jeftinog, trećerazrednog izloga. Oz.

Ko će sada da preuzme odgovornost...

Reči su se ponavljale i ponavljale u njegovoj glavi, čvrsto ustaljene poput melodije koje nikako da se otrese. Bio je to isti ritam - shvatio je najzad - kao kod treptavih svetiljki zauzetosti linija na licu prastare, mrtve mašine.

... za tu budalastu dečurliju?

Kobila je živahno išla kroz svetlost praskozorja pokraj voćnjaka okruženih nizovima upropaštenih automobila, a Gordonu iznenada na um pade jedna misao. Šta ako je - na kraju njenog života, dok su poslednje kapi kiše tečnog helijuma isparavale i ubilačka vrelina ulazila u nju - šta ako je poslednja misao nevine, mudre mašine na neki način uhvaćena u petlju, sačuvana u spoljnim kolima, da izgubljeno trepće iznova i iznova?

Da li bi se to moglo računati kao duh?

Pitao se kakve su bile poslednje Kiklopove misli, njegove poslednje reči. Može li čoveka da progoni duh *mašine*? Gordon zavrte glavom. Bio je umoran, inače mu ne bi padale na pamet takve besmislice. Ništa on *nikome* nije dugovao!

Pogotovu ne hrpi upropaštene limarije, niti sasušenoj sablasti zatečenoj u zarđalom džipu.

"Duhovi!" Pljunuo je u stranu i suvo se nasmejao.

Ali reči su odjekivale i odjekivale u njemu. *Ko će sada da preuzme odgovornost...*

Bio je toliko obuzet da mu je trebalo nekoliko trenutaka da prepozna slabe zvuke vikanja iza svojih leđa. Gordon povuče uzde i okrete se da pogleda, ruka mu je počivala na drški revolvera. Ko god da ga je progonio sada je doveo sebe u veliku opasnost. Lazarenski je bio u pravu što se tiče jedne stvari. Gordon je znao da je više nego dostojan protivnik toj gomili.

U daljini video je hitnju besomučne aktivnosti pred Kućom Kiklopa, ali, ali komešanje očigledno nije imalo nikakve veze s njim.

Gordon zakloni oči pred sjajem novorođenog sunca i vide paru kako se diže sa dva zapenuštana konja. Jedan iscrpljeni čovek teturao se uz stepenice Kuće Kiklopa i vikao nešto onima koji su se okupljali oko njega. Drugi glasnik, očigledno gadno ranjen, bio je položen na zemlju.

Gordon začu kako je neko glasno kriknuo jednu reč. Ona mu je rekla sve.

"Survivalisti!"

U zamenu je imao da ponudi jednu reč. "Sranje."

Okrenuo je leđa izvoru galame i pucnuo uzdama, ponovo poteravši kobilu prema severu.

Dan ranije pomogao bi. Bio je rad da da život ne bi li spasao Kiklopov san i verovatno bi baš to i učinio.

Poginuo bi za praznu farsu, varku, prevarantsku igru!

Ukoliko je najezda holnista zaista počela, seljani južno od Judžina oštro će im se suprotstaviti. Pljačkaši će se okrenuti severno, prema najslabijoj liniji fronta. Meki stanovnici severne Vilamete nisu imali šanse protiv ljudi sa Rog

Rivera.

Pa ipak, verovatno nije bilo dovoljno holnista da osvoje čitavu dolinu. Korvalis će pasti, sigurno, ali biće i drugih mesta na koja može da ode. Možda bi mogao da pođe istočno, autoputem 22, pa da zatim skrene nazad do Pajn Vjua. Baš bi bilo lepo da se ponovo sretne sa gospođom Tomson. Možda bi mogao da bude tamo kad se rodi Abina beba.

Kobila je kaskala dalje. Povici su zamrli iza njega, ružna sećanja lagano su bledela. Činilo se kao da će biti lepo vreme, bez oblaka po prvi put u poslednjih nekoliko nedelja. Lep dan za putovanje.

Dok je Gordon jahao, hladan vetrić dunuo je kroz njegovu poluraskopčanu košulju. Stotinu jardi dalje niz put zateče sebe kako rukom koja je pošla prema dugmadi sada lagano vrti jedno od njih.

Poni skrati korak, uspori i zaustavi se. Gordon je sedeo pogrbljenih ramena.

Ko će sada da preuzme odgovornost...

Reči nikako da odu, svetost koja je pulsirala u njegovom umu.

Konj iskrenu glavu i frknu, kopajući nogom tlo.

"Ko...?"

Gordon glasno povika: "Oh, *do đavola*!" Okrenuo je kobilu i poveo je ponovo galopom prema jugu.

Razgalamljena, prestravljena gomila ljudi i žena povukla se u muklu tišinu kada je uz topot kopita stigao do trema Kuće Kiklopa. Njegov srčani konj šetao je napred-nazad i frktao dok je on gledao ljude jedan dugačak trenutak.

Najzad Gordon zabaci svoj ponču. Zakopčao je bluzu i stavio poštansku kapu na glavu, tako da je blistavi bakarni konjanik zasvetlucao u zracima izlazećeg sunca.

Duboko je udahnuo. Onda je počeo da pokazuje rukom i daje sažete naredbe.

U ime preživljavanja - i u ime "Obnovljenih Sjedinjenih Država" - stanovnici Korvalisa i poslužitelji Kiklopa žurili su da ga poslušaju.

MEĐUZBIVANJE

Visoko nad sivim vrhovima talasa isprskanim penom pulsirala je mlazna struja[2]*. Ponovo je došla zima i vetrovi su ječali mraznim sećanjima nad severnim Pacifikom.*

Pre manje od dvadeset ciklusa, normalno ponašanje vazduha poremetili su ogromni, mračni oblaci - kao da su vojske gnevnih vulkana izabrale isti trenutak da izbijanu zemlju u pravcu neba.

Da se epizoda nije brzo okončala, možda bi sav život nestao, a led se zauvek vratio. Čak i ovako, oblaci pepela nedeljama su zaklanjali zemlju pre nego što su veće čestice pale sa neba u obliku prljave kiše. Sitniji komadići kamenja i zemlje rasuli su se po stratosferskim strujama, rasipajući sunčevu svetlost.

Godine prođoše pre nego što je proleće najzad ponovo došlo.

Ali je DOŠLO. Okean - spor, prilagodljiv - odavao je taman toliko toplote da bi zaustavio spiralnu prekretnicu sa koje povratka nema. Kada je došao trenutak topli oblaci sa mora ponovo su pošli preko kontinenta. Visoko drveće je raslo, korov je prilježno nicao kroz pukotine u propalim pločnicima.

Pa ipak, ostalo je još mnogo prašine koja je putovala sa visinskim vetrovima. Tu i tamo hladni vazduh drznuo bi se da ponovo zađe prema jugu i donese sećanja na dugu zimu. Vodena para kristalizovala se oko čestica i obrazovala složene, fraktalne šestouglove. Pahuljice su narastale i padale.

Tvrdoglavo, Zima ponovo dođe da polaže pravo na mračnu zemlju.

---

2 mlazna struja - meteorološki izraz za usku i visoku struju brzih istočnih vetrova koji imaju veliku ulogu u formiranju frontova (prev.)

III

CINCINATUS

1

Naleti vetra vajali su đavolje oblike u snegu koji je vejao - pokreti koji kao da su se uzdizali, poput sablasti, iz sivih smetova, lepršali su i kovitlali se na krilima vetra pod smrznutim stablima.

Preopterećena grana prelomi se, nemoćna da izdrži težinu još jedne bezbojne pahuljice. Nastali zvuk odjekivao je poput prigušenog puščanog pucnja uskim šumskim puteljicima.

Sneg je tanano prekrivao oči koje je zacaklila smrt jelena uginulog od gladi i popunjavao brazde među njegovim rebrima koja su se oštro ocrtavala. Pahuljice uskoro prikriše plitke brazde na ledenom tlu, tamo gde je životinja poslednji put zagrebala, pre nekoliko sati, u besplodnoj potrazi za hranom.

Nepristrasne, razigrane prikaze prekrivale su svojim ogrtačem i ostale žrtve, posipale meke, bele slojeve preko grimiznih mrlja u ugaženom, starijem snegu.

Uskoro su svi leševi bili pod pokrivačem, mirni, kao usnuli.

Nova mećava izbrisala je većinu tragova borbe do trenutka kada je Gordon našao Trejsino telo pod tamnom senkom kedra koga je obelila zima. Do tada se preko mesta krvavljenja uhvatila smrznuta kora. Ništa više nije teklo iz presečenog vrata nesrećne mlade žene.

Gordon potisnu misli o Trejsi kakvu je poznavao na kratko u životu - uvek veselu i hrabru, sa pomalo suludom zagrejanošću za beznadežni posao koga se prihvatila. Usne mu se mračno skupiše kada je rastvorio njenu vunenu odeću i gurnuo ruku da bi opipao ispod pazuha.

Telo je još uvek bilo toplo. Ovo se nije davno desilo.

Gordon je žmirkao u pravcu jugozapada, gde su tragovi - sve nejasniji pod snegom koji je vejao - vodili u bolno blistavilo leda. Glatkim pokretom, gotovo bez zvuka, pokraj njega pojavilo se obličje prekriveno belinom.

"Prokleti!" čuo je šapat Filipa Bokuta. "Trejsi je bila dobra! Mogao bih se zakleti da te kuronje ne bi nikad mogle..."

"E pa uspeli su", prekinuo ga je Gordon oštro. "I od tada nije prošlo više od deset minuta."

Uhvativši devojku za kopču na pojasu, podiže je da bi je pokazao drugom čoveku. Tamno smeđe lice pod belom parkom ćutkeje klimnulo, shvatajući. Trejsi nije bila zlostavljana, niti unakažena holnističkim znacima. Ta grupica hiper-survivalista bila je u tolikoj žurbi da čak nisu zastali ni da uzmu svoje uobičajene jezive trofeje.

"Možemo da ih ulovimo", prošaptao je Bokuto. Bes je blistao u njegovim očima. "Mogu da sakupim ostatak patrole i da budem ovde za manje od tri minuta."

Gordon zavrte glavom. "Ne, File. Već smo ih progonili predaleko izvan odbrambenih granica. Do trenutka kad im se približimo već će imati spremnu zasedu. Biće bolje da samo uzmemo Trejsino telo i odemo kući."

Bokutova vilica se stisnula, zategnuti splet žila. Po prvi put glas mu se uzdigao iznad šapata. "Možemo da *ulovimo* kopilad!"

Gordon oseti talas iznerviranosti. *Kakvo pravo ima Filip da mi ovo priređuje?* Bokuto je nekada bio narednik u mornarici, pre nego što je svet oboren u ruševine pre skoro dve decenije. Trebalo bi da je *njegov* posao, a ne Gordonov, da donosi praktične, neugodne odluke... da bude odgovorna ličnost.

Zavrteo je glavom. "Ne, nećemo. I to je poslednja." Spustio je pogled na devojku - sve do ovog popodneva drugi najbolji izviđač u Vllijametskoj Armiji... ali očigledno ne dovoljno dobar. "Potrebni su nam živi borci. File. Potrebni su nam žestoki ljudi, a ne još više leševa."

Jedan ćutljivi trenutak nijedan od njih nije gledao u onog drugog. Onda Bokuto odgurnu Gordona u stranu i zakorači poput nepomičnog obličja u snegu.

"Daj mi pet minuta pre nego što dovedeš ostale iz patrole", rekao je Gordonu dok je odvlačio Trejsino telo u zaklonjenu stranu kedra i izvlačio nož. "U pravu si, ser. Trebaju nam gnevni ljudi. Trejsi i ja potrudićemo se da ih i dobijemo."

Gordon trepnu. "File." Posegao je prema njemu. "Nemoj."

Bokuto nije obraćao pažnju na Gordonovu ruku kada je iskrivio lice i rascepio šire Trejsinu odeću. "Rekao sam da si u pravu! Treba da razbesnimo dovoljno naše farmere volovskih očiju da se bore! A ovo je jedan od načina koje su nam Dena i Trejsi rekle da koristimo, ako..."

Gordon nije mogao da poveruje. "Dena je *luda*, File! Zar to nisi do sada shvatio? Molim te, ne čini to!" Uhvatio je čoveka za ruku i povukao je, ali je onda morao da odstupi pred opasnim svetlucanjem Bokutovog noža. Oči njegovog prijatelja bile su vrele i očajne dok je pokretom ruke terao Gordona.

"Ne otežavaj mi ovo, Gordone! Komandir si mi i ja ću te služiti sve dok to bude najbolji način da pobijemo što više te holnističke kopiladi.

Ali Gordone, odjednom si postao tako jebeno civilizovan u najgorem trenutku! E, tu ja povlačim crtu. Čuješ li me? *Neću* da te pustim da izdaš Trejsi, ni Denu, ni mene tim tvojim dvadesetovekovnim blesavlucima!

A sad, briši, *g. inspektore...* ser." Glas Filipa Bokuta bio je grub od osećanja. "I nemoj zaboraviti da mi daš pet minuta pre nego što dovedeš ostale."

Besno je gledao u njega, sve dok se Gordon ne povuče. Onda otpljunu na tlo, obrisa jedno oko i pognu se nad užasnim poslom koji ga je očekivao.

Najpre se Gordon teturao, napola obeznanjeno, dok se vraćao posivelom livadom. Nikada se nije Filip Bokuto okrenuo na njega na taj način, mašući nožem, izbezumljenog pogleda, ne poštujući naređenje...

A onda se Gordon setio.

Zapravo mu nisam *naredio* da to ne učini, zar ne? *Nagovarao* sam ga, molio. Ali mu nisam naredio...

Jesam li, onda, potpuno ubeđen da nije u pravu? Da li čak i ja, duboko u sebi, verujem u neke od stvari koje propovedaju Dena i njena grupa poludelih žena?

Gordon zavrte glavom. Fil je u svakom slučaju bio u pravu što se tiče jedne stvari - gluposti filozofiranja na bojnom polju. Ovde napolju i samo preživljavanje bilo je dovoljan problem. Onaj drugi rat - sa kojim se svaku noć sukobljavao u snovima - moraće da čeka na red.

Pažljivo je išao niz padinu, stežući svoj isukani bajonet, najpraktičnije oružje za ovakvo vreme. Polovina njegovih ljudi zamenila je svoje puške i lukove za duge noževe... još jedan trik bolno naučen od njihovog smrtnog, prepredenog neprijatelja.

On i Bokuto ostavili su ostale iz patrole samo pedesetak metara iza sebe, ali činilo se kao da ima mnogo više dok su mu oči poskakivale u potrazi za senkama. Uskovitlani snažni đavoli kao da su uzimali materijalna obličja, poput

magličastih izviđača vilinske armije koja se još nije odlučila na čiju će stranu. Eterični neutralci u tihom, smrtnom ratu.

Ko će sada da preuzme odgovornost?... Činilo mu se da šapću. Te reči nikada nisu ostavile Gordone, nakon onog sudbonosnog jutra kada je doneo odluku između praktičnosti i osuđene šurade nadanja.

Ako ništa drugo, ova pljačkaška grupa holnističkih pripadnika pokretu preživljavanja prošla je gore nego obično, a lokalni farmeri i stanovnici pokazali su se bolje nego što je iko mogao da očekuje. Osim toga, Gordon i njegova izviđačka grupa bili su u blizini u patroli. Stigli su da se uključe u bitku u kritičnom trenutku.

Sve u svemu, Vilametska Armija izvojevala je manju pobedu u kojoj je izgubila samo dvadesetak ljudi za pet neprijatelja. Verovatno nije ostalo više od tri ili četiri ovakve holnističke bande koje su se povlačile prema zapadu.

Pa ipak, četiri takva ljudska čudovišta bila su više nego dovoljna, makar i iscrpljena i bez dovoljno municije. Njegova patrola sada je brojala samo sedmoricu, a pomoć je bila daleko.

Neka idu. Vratiće se.

Nešto ispred njega začulo se hukanje ušate sove. Prepoznao je poziv Lejfa Morisona. *Popravlja se,* pomisli Gordon. *Ako budemo preživeli jedno godinu dana možda će čak zvučati dovoljno verno da i prevari nekoga.*

Napućio je usne i pokušao da oponaša zov, dva huktanja u odgovor na tri Morisonova.Onda je pošao preko proplanka i zamakao u jarak u kome je čekala patrola.

Morison i još dva čoveka odmah mu priđoše. Njihove brade i ogrtače od ovčije kože prekrivao je praškasti sneg dok su stiskali nervozno svoje oružje.

"Džo i Endi?" Pitao je Gordon.

Lejf, krupni Šveđanin, mahnu glavom na levu i desnu stranu. "Guštare", rekao je ozbiljno.

Gordon klimnu glavom. "Dobro." Pod visokom omorikom razvezao je svoj ranac i izvukao termos bocu. Jedna od privilegija višeg čina; nije morao da pita za dozvolu da bi nalio sebi čašicu vruće jabukovače.

Ostali ponovo zauzeše položaje, ali su se neprekidno osvrtali i očigledno pitali šta li to "inspektor" namerava ovog puta. Morison, farmer koji je jedva izbegao uništenje grada Grinlif prošlog septembra osmatrao ga je sagorelim pogledom čoveka koji je izgubio sve što je voleo i zbog toga ne pripada sasvim ovom svetu.

Gordon baci pogled na sat - divni, predratni hronometar koji su mu nabavili korvaliski tehničari. Bokuto je imao dovoljno vremena. Do sada svakako već prilazi okolišnim putem i skriva tragove iza sebe.

"Trejsi je mrtva", rekao je ostalima. Lica im prebledeše. Gordon nastavi, odme-ravajući njihove reakcije. "Pretpostavljam da je pokušala da zaobiđe kopilane i da ih zadrži za nas. Nije me pitala za dozvolu." Slegao je ramenima. "Dočepali su je se."

Zgromljeni izrazi pretvarali su se u gnevne, grlene kletve. *To je već bolje,* pomisli Gordon. Ali holnisti neće čekati sledeći put da se prisetite da se razbesnite. Pobiće vas dok se još uvek budete rešavali da li da se uplašite ili ne.

Do sada već dobro uvežban u veštini laganja, Gordon produži ravnim glasom. "Pet minuta ranije i možda bismo je spasili. Ovako, imali su vremena da ponesu suvenire."

Ovoga puta na licima su im se borili gnev i gađenje. A plamteći sram nadilazio je oboje. "Ajmo za njima!" Navali Morison. "Ne mogu biti daleko!" Ostali su zažagorili da se slažu.

Nedovoljno brzo, zaključi Gordon.

"Ne. Pošto ste bili toliko tromi kada je trebalo da stignete dovde, momci, stvarno ste prespori da biste izašli na kraj sa neizbežnom zasedom. Idemo gore do mesta okršaja da povratimo Trejsino telo. Onda idemo kući."

Jedan od farmera - koji je bio među najglasnijima kada su zagovarali poteru - smesta pokaza olakšanje. Ali ostali su gledali pravo u Gordona i mrzeli ga zbog tih reči.

Samo jedan po jedan, momci, gorko pomisli Gordon. *Da sam* pravi *vođa, našao bih bolji način od ovoga da bacim među vas jabuku razdora.*

Odložio je termos, ne nudeći nikoga jabukovačom. Značenje je bilo jasno - nisu zasluživali. "Pokret", rekao je kada je zabacio laki ranac preko ramena.

Ovoga puta bili su brzi dok su prikupljali opremu i upinjali se preko snega. S leve i desne strane on vide Džoa i Endija koji izadoše iz zaklona i zauzeše svoja mesta na bočnim pozicijama. Holnisti nikada ne bi bili toliko primetljivi, razume se, ali oni su imali daleko više iskustva od ovih neodlučnih vojnika.

Oni sa vatrenim oružjem na gotovs pokrivali su ljude naoružane bajonetima, koji su navaljivali napred. Gordon se lako uspinjao, neposredno iza prvih redova. Minut kasnije primeti da se Bokuto pridružio, pojavivši se niotkuda iza jednog stabla. I pored sve pripravnosti, nijedan od farmera nije ga primetio.

Lice izviđača bilo je prazno, ali Gordon je znao šta oseća. Nije pogledao Bokuta u oči.

Ispred njih začuše se nagli, gnevni uzvici. Vodeći mora da je naišao na Trejsino unakaženo telo. "Zamisli kako bi se osećali kada bi nekako otkrili istinu o tome", rekao je Filip tiho Gordonu. "Ili kada bi ikako otkrili razlog zbog kojeg su većina izviđača devojke."

Gordon sleže ramenima. Bila je to ideja žena, ali on se složio. Krivica je bila samo njegova. Toliko krivice u stvari za koju je znao da je beznadežna.

Pa ipak, nije mogao dozvoliti čak ni da cinični Bokuto sazna pravi opseg istine. Njega radi Gordon je održavao zaklon.

"Znaš glavni razlog", rekao je svojem pomoćniku. "Koji se skriva iza Deninih teorija i obećanja Kiklopa; ti znaš šta je iza svega toga."

Bokuto je klimnuo, i na kratak trenutak bilo je još nešto u njegovom glasu. "Za Obnovljene Sjedinjene Države", rekao je tiho, gotovo pobožno.

Laži unutar laži, pomislio je Gordon. *"Kada bi samo znao istinu, prijatelju moj...*

"Za Obnovljene Sjedinjene Države", složio se naglas. "Tako je."

Zajedno pođoše napred da nadgledaju svoju armiju prestrašenih, ali sada i gnevnih ljudi.

2

"Ne vredi. Kiklope."

Iza debele staklene ploče, biserno, opalizirajuće oko uzvraćalo mu je pogled sa visokog cilindra obavijenog ledenom maglom. Dvostruki niz sićušnih, treptavih svetlosti ponavljao je i ponavljao složeni redosled palacanja. Bila je to Gordonova sablast... utvara koja ga je progonila sada već mesecima.. jedina laž od svih koje je do sada susreo koja se mogla meriti sa njegovom prokletom prevarom.

Činilo mu se nekako najispravnije da razmišlja ovde, u ovoj zamračenoj prostoriji. Tamo na snegu, po seoskim barikadama, u samotnim, tmurnim šumama, ljudi i žene umirali su za njih dvoje - za ono što je on, Gordon, navodno predstavljao, i za mašinu sa druge strane stakla.

Za *Kiklopa* i *Obnovljene Sjedinjene Države.*

Bez ta dva stuba nade, Vilamećani bi do sada sigurno popustili. Korvalis bi ležao u ruševinama, a njegove pretrpane biblioteke, njegova lomna industrija, vetrenjače i treptava električna sveđa, sve bi zauvek nestalo u mračnom dobu što se obaralo na njih. Osvajači sa Rog Rivera uspostavili bi feudalne posede uzduž i popreko po dolini, kao što su već učinili u oblasti zapadno od Judžina.

Farmeri i naučnici borili su se sa neprijateljem deset puta iskusnijim i spremnijim. Ali su se ipak borili - ne toliko za sebe koliko zbog dva *simbola* - blage, mudre mašine koja je zapravo umrla pre mnogo godina, i za davno nestalu naciju koja je sada postojala samo u njihovoj mašti. Jadne lude.

"Ne uspeva", rekao je Gordon svojem sagovorniku koji je bio isto što i on, svojem sadrugu prevarantu. Niz svetlosti uzvraćao je plešući u istom složenom ritmu koji je plamteo i u njegovim snovima.

"Ova žestoka zima za sada je zaustavila holniste. Povukli su se u gradove koje su osvojili jesenas. Ali čim proleće dođe vratiće se, navaliti na nas, palice i ubijaće, sve dok naselja, jedno po jedno, ne budu potpala pod njihovu 'zaštitu'."

"Trudimo se da se borimo. Ali svaki od tih đavola dostojan je protivnik za tuce naših jadnih građana i farmera."

Gordon utonu u meku fotelju nasupot debeloj staklenoj ploči. Čak i ovde, u

Kući Kiklopa, zadah prašine i vremešnosti bio je težak.

Kad bismo imali vremena *da uvežbavamo ljude, da ih pripremamo... samo da stvari nisu bile toliko mirne u ovim krajevima.*

Samo kada bismo imali pravog *vođu.*

Nekog kao što je Džordž Pauhatan.

Kroz zatvorena vrata čuo je blagu muziku. Negde u zgradi izvijali su se laki, dirljivi zvuči Pačelbelovog *Kanona* - dvadeset godina stari snimak koji se vrteo na stereu.

Sećao se da je plakao kada je prvi put ponovo čuo takvu muziku. Toliko je žudeo da veruje da na svetu još uvek postoji neko hrabar i plemenit, toliko je bio željan da ubedi sebe da ga je našao ovde u Korvalisu. Ali pokazalo se da je "Kiklop" prevara, nalik njegovom sopstvenom mitu o "Obnovljenim Sjedinjenim Državama."

Još uvek ga je zbunjivalo što su obe bajke cvetale bolje nego ikad u senci najezde survivalista. U krvi i užasu izrasle su u nešto zbog čega su ljudi danonoćno polagali živote.

"Naprosto ne vredi", rekao je ponovo uništenoj mašini, ne očekujući odgovor. "Naši se ljudi bore. Oni ginu. Ali ta kopilad u maskiranim odelima biće ovde do leta, šta god mi radili."

Slušao je slatku, tužnu muziku i pitao se, kada Korvalis bude pao, da li će iko ikada negde ponovo slušati Pačelbela.

Začulo se slabo lupkanje po dvostrukim vratima iza njega. Gordon se uspravi. Osim njega, u ovu zgradu smeli su noću samo poslužitelji Kiklopa. "Da", rekao je.

Uski trapezoid svetla prosu se unutra. Preko poda prekrivenog tepihom pružila se senka visoke, dugokose žene.

Dena. Ako je bilo ikoga koga nije želeo da vidi baš sada...

Glas joj je bio dubok. "Izvini što ti smetam, Gordone, ali mislila sam da bi voleo odmah da znaš. Upravo je dojahao Džoni Stivens."

Gordon se uspravi u fotelji, bilo mu se ubrzalo. "Bože, probio se!"

Dena klimnu. "Bilo je problema, ali je Džoni uspeo da dospe do Rozburga i

nazad."

"Ljudi! Da li je doveo..." Prekinuo se kada je video kako odmahuje glavom. Sva nada izgubi se u pogledu njenih očiju.

"Deset", rekla je. "Gordone, preneoje tvoju poruku južnjacima, a oni su poslali deset ljudi."

Čudnovato, činilo se da njen glas nosi manje straha nego srama, kao da je neko nekako izdao *njega*. Onda se desilo nešto što do tada nikada nije video. Glas joj se prelomio.

"Oh, Gordone! To čak nisu ni ljudi! To su dečaci, samo *dečaci*!"

3.

Denu su usvojili Džozef Lazarenski i ostali preživeli Korvaliski naučnici neposredno nakon rata sudnjeg dana i odrasla je među poslužiteljima Kiklopa. Zbog toga izrasla je vrlo visoka za ženu tih vremena i bila je daleko obrazovanija. Bio je to jedan od razloga koji su ga najpre privukli njoj.

Ali kasnije Gordon shvati da žali što nije pročitala malo manje knjiga... ili mnogo više. Razvila je jednu *teoriju.* Još gore - bila je skoro fanatična u vezi s njom i širila ju je u svojoj kliki mladih žena podložnih tuđem uticaju, a i šire.

Gordon se plašio da je i on, nenamerno, odigrao ulogu u tom procesu. Još uvek nije bio siguran zbog čega je dozvolio Deni da ga nagovori da dopusti nekim od njenih devojaka da se pridruže Armiji kao izviđači.

Telo mlade Trejsi Smit, opruženo preko smetova... tragovi koji vode u zaslepljujući sneg...

Ušuškani u zimske kapute, on i Dena prođoše pokraj ljudi koji su čuvali ulaz u Kuću Kiklopa i kročiše u oporo vedru noć. Dena blago reče: "Pošto je Džoni doživeo neuspeh, znači da nam je ostala samo još jedna šansa, Gordone."

"Ne želim da pričam o tome." Zavrteo je glavom. "Ne sada." Bilo je hladno i žurio se da stigne do zajedničke prostorije za ručavanje da čuje izveštaj Stivensovog momka.

Dena ga čvrsto dograbi za ruku i držala ga je sve dok se nije okrenuo i pogledao je. "Gordone, moraš da shvatiš da nikoga ovo nije razočaralo više nego mene. Misliš da smo ja i devojke *želele* Džoniju neuspeh? Misliš li da smo toliko šašave?"

Gordon se uzdržao da ne odgovori na prvi poriv. Nešto ranije tog dana prošao je pokraj skupine Deninih regruta - mladih žena iz naseobina širom severa Vilametske doline, devojaka strasnih glasova i užagrenih očiju obraćenika. Predstavljale su čudan prizor, odevene u jelensku kožu izviđača Armije sa noževima u koricama na boku, podlaktici i ispod kolena, dok su sedele u krugu sa otvorenim knjigama na krilima.

SUZAN A: Ne, Ne, Marija. Sve si pomešala. *Lizistrata* uopšte ne liči na priču o Danajcima! I jedni i drugi su grešili, ali iz drugih razloga.

MARIJA: Ne razumem. Zbog toga što je jedna grupa koristila seks a druga mačeve?

GREJS: Ne, nije zbog toga. Nego zato što su i jednoj i drugoj grupi nedostajale vizije, *ideologija*...

Rasprava se naglo završila kada žene ugledaše Gordona. Podigoše se na noge, salutiraše, a onda su gledale dok je on žurio pokraj njih, osećajući se vrlo neugodno. U očima svake od njih video je onaj čudnovati, užagreni izraz... nešto zbog čega se osećao kao da ga posmatraju kao istaknuti primer, simbol, ali nije znao čega.

I Trejsi je tako gledala. Šta god to značilo, nije želeo da bude deo toga. Gordon se dovoljno rđavo osećao i dok su muškarci umirali zbog njegovih laži. Ali te žene...

"Ne", zavrteo je glavom dok je odgovarao Deni. "Ne mislim da ste baš *toliko* šašave."

Nasmejala se i stegla ga za ruku. "Dobro. Za sada ću biti zadovoljna i sa toliko."

Ali znao je da to neće biti kraj.

U zgradi trpezarije, drugi stražar uzeo im je kaputе. Dena je bila toliko pametna da ne krene za njim kada je Gordon pošao da čuje loše vesti.

***

Mladost je divna stvar. Gordon se sećao vremena kada je bio tinejdžer, nešto pre rata sudnjeg dana. U to vreme, nije ga moglo zaustaviti ništa slabije od automobilskog sudara.

Stvari gore od toga desile su se nekim dečacima koji su napustili južni Oregon sa Džonijem Stivensom pre gotovo dve nedelje. I sam Džoni mora da je prošao kroz sam pakao.

Ali još uvek je izgledao kao sedamnaestogodišnjak, dok je sedeo pokraj vatre i obema rukama držao vrč sa čorbom koja se pušila. Mladom čoveku bila je potrebna vruća kupka i možda četrdeset sati sna. Njegova duga, peščana kosa i retka brada prekrivale su bezbrojne male ogrebotine, a samo jedan deo njegove uniforme nije bio iscepan - pažljivo ušiven amblem na kome je bio prost natpis:

POŠTANSKA SLUŽBA

OBNOVLJENIH

SJEDINJENIH DRŽAVA

"Gordone!" Široko se nasmešio i ustao.

"Molio sam se da se vratiš zdrav i čitav", rekao je Gordon i zagrlio Džonija. Odgurnuo je svežanj pisama koji je mladić izvadio iz svoje impregnirane platnene
vreće... za koje bi Džoni bez sumnje dao život.

"Pogledaću kasnije. Sedi. Dovrši čorbu."

Gordon na trenutak baci pogled prema velikom ognjištu, pored kojeg je osoblje trpezarije pomagalo novim regrutima sa juga. Ruka jednog dečaka bila je u povezu. Drugom, koji je ležao na stolu, lekar Armije, dr. Pilč, previjao je posekotinu na glavi.

Ostali su pijuckali iz vrčeva koji su se pušili i piljili u Gordona vatrenom znatiželjom. Očigledno im je Džoni napunio uši. Izgledali su spremni, željni borbe.

I nijedan nije bio stariji od šesnaest.

Toliko što se tiče naše poslednje nade, pomisli Gordon.

Ljudi iz središnjeg dela južnog Oregona već gotovo dvadeset godina borili su se protiv survivalista sa Rog Rivera, a u poslednjih deset otprilike uspeli su da potuku varvare i da ih nateraju da se pomire. Za razliku od Gordonovih severnjaka, rančere i farmere dole iz okoline Rozburga nisu oslabile godine mira. Bili su tvrdi i dobro su znali svog neprijatelja.

A imali su i prave vođe. Bio je tamo čovek za koga je Gordon čuo da je jednu za drugom holnističkom grupom pljačkaša potiskivao u krvavom neredu. Nema sumnje da je to bio razlog zbog kojeg su neprijatelji doneli novi plan. Drskim udarcem holnisti su zauzeli more i pritisli na obali pored Floranse, daleko na severu od svojih uobičajenih ciljeva.

Bio je to blistav potez. A sada nije bilo ničega što ih je moglo zaustaviti. Farmeri sa juga poslali su samo deset dečaka da pomognu. Deset dečaka.

Regruti poustajaše kada im se Gordon približio. Išao je pokraj reda koji su

činili i svakoga pitao za ime i rodni grad. Ozbiljno su se rukovali sa njime, a svaki mu se obratio sa *g. inspektore.* Bez sumnje su se svi nadali da zadobiju najvišu počast, da postanu *poštari...* oficiri nacije koju nikada nisu ni upoznali koliko su bili mladi.

Ni to, ni činjenica da ta nacija više nije postojala, nije ih moglo zadržati da ne umru za nju, znao je Gordon.

Primeti da Fil Bokuto sedi u uglu i delje prut nožem. Crni bivši marinac nije rekao ni reč, ali Gordon je znao da već procenjuje južnjake, i Gordon se slagao sa tim. Ako neki od njih ima makar malo veštine, postaće izviđač, štagod rekle Dena i njene žene.

Gordon oseti da ga ona posmatra iz zadnjeg dela sobe. Trebalo je da zna da se nikada neće složiti sa njenim novim planom. Neće sve dok je na čelu Armije Donje Vilamete.

Neće sve dok ima daha u njegovim grudima.

Proveo je nekoliko minuta u razgovoru sa regrutima. Kada se sledeći put obazro prema vratima, Dena je otišla, možda da prenese vesti svojoj kliki žena koje bi da budu amazonke. Gordon se prepusti pomisli da je sukob neizbežan.

Džoni Stivens držao je u rukama svoju torbu od impregniranog platna kada se Gordon vratio do stola. Ovog puta mladić neće dozvoliti da bude odbijen. Ispružio je smotuljak koji je nosio toliko daleko.

"Žao mi je, Gordone." Namerno je utišao glas. "Učinio sam sve što sam mogao, ali prosto nisu hteli da slušaju! Uručio sam tvoja pisma, ali..." Zavrteo je glavom.

Gordon je listao odgovore na molbe za pomoć koje je napisao pre više od dva meseca. "Ali svi su *želeli* da se uključe u poštansku mrežu", dodao je Džoni sa ironijom u glasu. "Čaki ako mi ovde padnemo, verujem da će delić Oregona biti slobodan i spreman kada nacija dospe dovde."

Na požutelim omotima Gordon prepozna imena gradova iz okoline Rozeburga, od kojih su neka bila legendama čak i ovde gore. Preleteo je pogledom neke odgovore. Bili su uglađeni, priče o ponovo rođenim SAD zanimale su ih, čak i zagrejale, ali nisu davali nikakva osećanja. I nijednog vojnika.

"A šta je sa Džordžem Pauhatanom?"

Džoni sleže ramenima. "Svi ostali gradonačelnici, šerifi i šefovi tamo dole ugledaju se na njega. Ništa ne bi učinili ako on to ne započne."

"Ne vidim Pauhatanov odgovor." Pregledao je sva pisma.

Džoni zavrte glavom. "Pauhatan kaže da ne veruje papiru, Gordone. A njegov odgovor sastoji se i onako od samo tri reči. Rekao mi je da ti ih prenesem direktno."

Džonijev glas se spusti.

"Rekao mi je da ti kažem: 'Žao mi je.'"

4

Svetlo je sijalo ispod vrata kada se Gordon mnogo kasnije vratio u svoju sobu te večeri. Ruka mu je oklevala na par inča od kvake. Jasno se sećao da je pogasio sveće pre nego što je otišao da razgovara sa Kiklopom.

Nežan, ženski miris rešio je tajnu pre nego što je otvorio vrata više od pola. Video je Denu na svojem krevetu, noge su joj bile ispod pokrivača. Na sebi je imala komotnu bluzu od bele tkanine domaće izrade i držala je knjigu blizu sveće kraj uzglavlja.

"To će ti škoditi očima", rekao je kada je bacio vreću pošiljki koju je nosio Džoni na sto.

Dena se složila na podižući pogled. "Slažem se. Mogu li te podsetiti da si ti čovek koji je vratio ovu sobu nazad u kameno doba, dok su svi ostali delovi zgrade elektrificirani? Pretpostavljam da vi predratni tipovi još uvek u svojim luckastim glavama nosite ideju da je svetlost sveće romantična. Je li tako?"

Gordon nije bio sasvim siguran *zašto je* povadio električne sijalice po svojoj sobi i pažljivo ih odložio. Tokom prvih nekoliko nedelja u Korvalisu osećao je navalu radosti svaki put kada bi imao priliku da okrene prekidač i učini da elektroni ponovo poteku, kao što je činio u danima mladosti.

Sada, kada je konačno bio u sopstvenoj sobi, nije mogao da podnese slast takve svetlosti.

Gordon nali vode i zatim penušavog praha preko četkice za zube. "Imaš sasvim ispravnu sijalicu od četrdeset vati u svojoj sobi", podseti je on. "Mogla bi i tamo da čitaš."

Dena ne obrati pažnju na zlobnu primedbu, već umesto toga pljesnu dlanom po otvorenoj knjizi. "Ne shvatam ovo!" Izjavila je iznervirano. "Prema ovoj knjizi, Amerika je upravo doživljavala kulturnu renesansu neposredno pre rata sudnjeg dana. Dobro, bio je tu Natan Holn, koji je propovedao tu svoju luđačku doktrinu super mačizma - a bilo je i problema sa Slovenskim misticima sa druge strane okeana - ali uglavnom je to bilo blistavo vreme! Izgledalo je kao da sve dolazi na svoje mesto u umetnosti, muzici, nauci.

Pa ipak ova istraživanja sprovedena krajem veka kažu da većina američkih

žena u to vreme *još uvek* nije imala poverenja u tehnologiju!

Ne mogu da poverujem! Da li je to istina? Jesu li sve bile idioti?"

Gordon pljunu u lavor i podiže pogled prema koricama knjige. Na njima je bio natpis u blistavoj holografskoj štampi:

KO SMO:

PORTRET AMERIKE DEVEDESETIH

Istresao je svoju četkicu za zube. "Nije to bilo tako prosto, Dena. Hiljadama godina smatralo se da je tehnologija posao muškaraca. Čak i u devedesetim, samo su mali deo među inženjerima i naučnicima činile žene, iako je bilo sve više i više prokleto dobrih..."

"To je nebitno!" Prekinula ga je Dena. Zatvorila je knjigu i ozlojađeno protresla svoju smeđu kosu. "Bitno je ko je od toga imao *koristi*! Iako je *bila* uglavnom muška oblast, tehnologija je pomagala ženama daleko više nego muškarcima! Uporedi Ameriku tvog vremena sa svetom danas, pa mi reci da grešim."

"Današnjica je pakao za žene", složio se. Gordon podiže bokal i nali vode preko svoje krpe za pranje. Osećao se vrlo umorno. "Život je daleko gori za njih nego što je za muškarce. Brutalan je, bolan i kratak. I ja se stidim kada pomislim da sam dopustio da me ubediš da gurneš devojke u najgori, najopasniji..."

Dena je izgleda definitivno odlučila da mu ne dozvoli da dovrši makar ijednu rečenicu. Ili je osetila njegov bol zbog smrti mlade Trejsi Smit, pa je želela da promeni temu? "Lepo!" Rekla je. "Onda me zanima zbog čega su se žene *plašile* tehnologije pre rata - ako je ova šašava knjiga u pravu - kada im je nauka toliko pomogla. Kada je alternativa bila užasna!"

Gordon ponovo okači mokru krpu. Zavrteo je glavom. Sve je to bilo tako davno. Od tih dana, na svojim putovanjima video je toliko užasa da bi Dena zapanjeno zaćutala, kada bi ikako mogao da natera sebe da progovori o njima.

Bila je samo dete kada se civilizacija srušila. Osim stravičnih dana pre nego što su je usvojili u Kući Kiklopa - koji su bez sumnje davno nestali iz njenih sećanja - uzrasla je na možda jedinom mestu na svetu u kome su se zadržali makar tragovi nekadašnjih udobnosti. Nikakvo čudo što još nije imala sedih, u

zrelo doba od dvadeset i dve godine.

"Bilo je onih koji su tvrdili da je baš tehnologija upropastila civilizaciju", pomenuo je. Seo je na stolicu pored kreveta i zatvorio oči, nadajući se da će shvatiti šta time želi da joj poruči i uskoro otići. Govorio je ne pomerivši se. "Možda ti ljudi i imaju pravo. Bombe i klice, trogodišnja zima, upropaštene mreže društva sa mnogostrukim međuzavisnostima..."

Ovog puta nije ga prekinula. Umesto toga, zaustavio ga je njegov sopstveni glas. Nije mogao da recituje litaniju naglas.

... bolnice... univerziteti... restorani... vitki avioni koji su nosili slobodne građane gde god su hteli...

... nasmejana, bistrooka deca koja plešu po raspršenim kapima sprava za zalivanje travnjaka... slike odaslate sa meseca Jupitera i Neptuna... snovi o zvezdama... i divne, mudre mašine koje su preplitale prefmjene igre rečima i zbog kojih smo se toliko ponosili...

... znanje...

"Antinaučne govnarije", rekla je Dena i u dve reči odbila njegov nagoveštaj. "Svet su upropastili *ljudi,* a ne nauka. Ti to znaš, Gordone. Neki ljudi su bili takvi."

Gordon nije imao volje da makar i slegne ramenima. Zašto je to uopšte i bilo važno sada?

Kada je ponovo progovorila, glas joj je bio nežniji. "Dođi ovamo. Da te izvučemo iz te znojave odeće."

Gordon zausti da se pobuni. Večeras je samo želeo da se sklupča i isključi iz sveta, da odloži sutrašnje odluke utopljavanjem u nesvesnosti. Ali Dena je bila čvrsta i nepopustljiva. Njeni prsti raskopčali su mu dugmad i povukli ga na jastuke.

Imali su njen miris.

"Znam zašto se ovo raspalo", izjavila je Dena dok je radila. "Knjiga je u pravu! Žene naprosto nisu obraćale dovoljno pažnje. Feminizam je zalutao na sporedne koloseke koji su u najboljem slučaju bili nebitni i nije obraćao pažnju na pravi izvor problema, *ljude.*

Vi momci valjano ste radili svoj posao - oblikovali i stvarali i gradili. Muškarci su ponekad briljantni u takvim stvarima. Ali svako sa makar malo zdravog razuma vidi da između četrvrtine i polovine vas čine luđaci, siledžije i ubice. *Naš* posao je bio da vas držimo na oku, da uzdignemo najbolje i iskorenimo kopilad."

Klimnula je, u potpunosti zadovoljna svojom logikom. "Mi žene nismo uspele, pa smo dozvolile da se sve to dogodi."

Gordon promrmlja: "Dena, ti si definitivno šašava, je l' znaš?" Već je shvatio na šta je ciljala. Bio je to još jedan pokušaj da ga privoli da se složi sa nekim novim ludim planom da pobede u ratu. Ali ovog puta joj neće uspeti.

Površinom uma želeo je da ova nesuđena amazonka lepo ode i ostavi ga na miru. Ali njen miris uvukao mu se u glavu. A čak i sa zatvorenim očima znao je kada je njena košulja domaće izrade bez zvuka skliznula na pod i kada je dunula u sveću.

"Možda sam i šašava", rekla je. "Ali znam šta govorim." Pokrivači se podigoše i ona skliznu pored njega. "*Znam.* Bila je to naša greška."

Glatki dodir njene kože bio je poput elektriciteta na njegovom boku. Činilo se da se Gordonovo telo podiže čak i dok je, iza svojih kapaka, pokušavao da se drži svojeg ponosa i bekstva u san.

"Ali mi žene nećemo dozvoliti da se to ponovo desi", prošaptala je Dena. Grlila mu je vrat i primicala prstima preko njegovih ramena i bicepsa. "Naučile smo o muškarcima - o herojima i kopilanima i o tome kako da utvrdimo razliku."

"A naučile smo i puno o sebi."

Koža joj je bila vrela. Gordonova ruka obgrli je i on je povuče pokraj sebe. "Ovog puta", uzdahnula je Dena "pobrinućemo se da sve bude drugačije." Gordon čvrsto utisnu usta u njena makar samo zbog toga da bi je konačno ućutkao.

5

"Kao što će nam mladi Mark pokazati, čak i dete može da koristi naš infracrveni noćni nišan povezan sa laserskim markerom - da nađe metu u gotovo potpunoj tami."

Odbrambeni savet Vilametske doline sedeo je za dugačkim stolom na pozornici najvećeg amfiteatra starog kampusa Oregonskog Državnog Univerziteta i posmatrao kako Piter Aage predstavlja najnovije "tajno oružje" koje je izašlo iz laboratorija poslužitelja Kiklopa.

Gordon jedva da je razaznavao mršavog naučnika kada su svetla pogašena, a vrata zatvorena. Ali Aageov glas bio je neobično glasan i razumljiv. "Gore na drugom kraju amfiteatra postavili smo kavez sa mišem, koji treba da predstavlja neprijatelja koji se uvukao. Mark sada uključuje vizir snajpera." U tami se začulo tiho škljockanje. "A sada traga za toplotnim zračenjem koje odaje miš..."

"Vidim ga!" Zapištao je dečji glas.

"Dobar dečko. Sada Mark nišani laserom na životinju..."

"Imam ga!"

".. a jednom kada je zrak na svojem mestu, naš marker menja frekvenciju lasera tako da vidljiva tačka pokazuje i nama ostalima - miša!"

Gordon je piljio u mračnu oblast u zadnjem delu dvorane. Ništa se nije dogodi. Tamo je i dalje bila duboka tišina.

Neko se u publici zakikotao.

"Možda je poklopan!" Zapucketao je neki glas.

"Aha. Ej, možda vi učenjaci treba da podesite tu stvarčicu da u stvari traga za mačkom!" Neko napravi bučno "mjau".

Iako je predsednik saveta udarao svojim čekićem za red, Gordon se pridruži pametnjakovićima tamo dole u glasnom smehu. Osetio je iskušenje da ubaci i svoju primedbu, ali njegov glas svi su poznavali. Njegova uloga je bila ozbiljna, a verovatno bi samo povredio nečija osećanja.

Užurbani metež sa leve strane govorio je da su se stručnjaci okupili i počeli napeto došaptavanje. Najzad neko zatraži svetla. Fluorescentne lampe

zatrepereše, a članovi Odbrambenog saveta zažmirkaše dok su im se oči prilagođavale.

Mark Aage, desetogodišnji dečak koga je Gordon spasao od survivalista u ruševinama Judžina pre nekoliko meseci, skide svoj šlem za osmatranje i podiže pogled. "Video sam miša", bio je uporan. "Baš dobro. I pogodio sam ga laserskim zrakom. Ali nije hteo da promeni boje!"

Piter Aage delovao je postiđeno. Plavokosi dečak bio je odeven u istu belu odoru ukrašenu crnim kao i stručnjaci koji su se okupili oko masivnog uređaja. "Radio je tokom pedeset proba juče", objasnio je. "Možda se zaglavio parametarski konvertor. To se ponekad dešava."

Razume se, ovo je samo prototip, a niko ovde u Oregonu nije pokušao da napravi ništa slično već blizu dvadeset godina. Ali moramo da mu očistimo bubice pre nego što počnemo proizvodnju."

Odbrambeni savet sačinjavale su tri različite grupe. Dva čoveka i žena koji su bili obučeni kao Piter, u odore poslužitelja, klimali su sa razumevanjem. Ostali članovi saveta imali su izgleda mnogo manje razumevanja.

Dva čoveka sa Gordonove strane nosili su plave tunike i kožne jakne slične njegovim. Na rukavima bili su im izvezeni amblemi koji su prikazivali orla kako se podiže iz vatre, uokviren natpisom:

POŠTANSKA SLUŽBA

OBNOVLJENIH S.D.

Gordonove kolege "poštari" zgledali su se, jedan zakoluta očima prezrivo.

U sredini sedele su dve žene i tri čoveka, uključujući i predsednika saveta, koji su predstavljali različite teritorije saveza: krajeve koje je ranije vezivala vernost Kiklopu, u skorije vreme rastuća poštanska mreža, a sada strah od zajedničkog neprijatelja. Odeća im je bila različita, ali svaki je oko ruke nosio traku sa sjajnim amblemom - slova B, M i V jedno pored drugog koja su značila Branioci Mira Vilamete. Tih hromiranih simbola bilo je dovoljno da se njima mogla snabdeti čitava Armija, a skinuti su sa davno napuštenih automobila.

Prvi je progovorio jedan od tih predstavnika stanovništva. "Koliko vi naučnici mislite da možete sklopiti tih sprava do proleća?"

Piter razmisli. "Pa, ako se potrudimo, mislim da bi trebalo da do kraja marta

imamo otprilike jedno tuce."

"A trebaće im 'lektrika, pretpostavljam."

"Nabavićemo i ručne generatore, razume se. Čitav komplet sve u svemu ne bi trebalo da bude teži od pedeset funti."

Farmeri se zgledaše. Žena koja je predstavljala indijanska naselja sa Kaskadnih planina kao da je govorila u ime svih.

"Sigurna sam da će ti nišani biti od neke koristi na par važnih mesta da bi se zaštitila od napada iz potaje. .Ali htela bih da znam kako će pomoći kada se sneg otopi i kada ti holnistički secikurci navale da pljačkaju i pale naše male naseobine i sela jedno po jedno. Znate, celo stanovništvo ne možemo da dovučemo u Korvalis. Pocrkali bismo od gladi za par nedelja."

"Jest", dodao je drugi farmer. "Gde su ta super oružja što vi glavonje treba da izbacujete? Jeste l' vi to *isključili* Kiklopa, il' šta je?"

Sada je na poslužitelje bio red da se zgledaju. Njihov vođa, dr. Tejfer, pobuni se.

"To nije pošteno! Skoro da nismo imali *nimalo* vremena! Kiklop je građen za miroljubivu primenu i mora da se preprogramira da bi delovao u ratnim uslovima. Osim toga, možemo mi da donesemo i velike planove, ali ljudi koji ih ostvaruju podložni su greškama!"

Za Gordona bilo je to pravo čudo. Ovde, na javnom mestu, čovek je zapravo izgledao uvređen i branio je svoje mehaničko božanstvo... koje su ljudi iz doline još uvek poštovali kao veliki Oz. Predstavnik gradova na severu zavrteo je glavom, pun poštovanja, ali tvrdoglavo.

"Sad, ja sam poslednji koji bi kritikovao Kiklopa. Ubeđen sam da on sipa ideje što brže može. Ali prosto ne vidim po čemu je taj noćni nišan bolji od onih balona o kojima ste govorili, ili onih gasnih bombi i onih zeznutih malih mina. Naprosto ih nema dovoljno, boga mu, da bi nam išta pomogli!"

A čak i kad biste ih napravili stotine, hiljade, bili bi sjajni kada bismo se borili sa pravom vojskom, kao u Vijetnamu ili Keniji pre sudnjeg rata. Ali su skoro beskorisni protiv prokletih survivalista!"

Iako je ćutao, Gordon nije mogao a da se ne složi. Dr. Tejfer gledao je u svoje ruke. Nakon šesnaest godina mirnog, dobroćudnog varanja - dok su delili

male količine obnovljenih čudesa dvadesetog veka da bi opčinjavali lokalne farmere - od njega i njegovih stručnjaka najzad se tražilo da počnu da pružaju *prava* čuda. Popravljanje igračaka i električnih generatora na vetar da bi se ostavio utisak na meštane više jednostavno nije bilo dovoljno.

Čovek koji je sedeo sa Gordonove desne strane se pokrenuo. Bio je to Erik Stivens, deda mlađeg Džonija Stivensa. Starac je bio odeven u istu uniformu kao i Gordon i predstavljao je region gornje Vilamete, onih nekoliko gradova južno od Judžina koji su pristupali savezu.

"Znači vraćamo se na ono osnovno", rekao je Stivens. "Kiklopove spravice mogu da pomognu tu i tamo. Uglavnom će par jakih tačaka učiniti još jačim. Ali mislim da se svi slažemo da to neće učiniti mnogo više osim što će doneti nešto malo neprilika neprijatelju.

Isto tako, Gordon nam kaže da ne možemo očekivati pomoć sa civilizovanog istoka u skorije vreme. Proći će decenija ili više pre nego što Obnovljene S. D. stignu dovde sa makar malo jačim snagama. Moramo da se držimo bar toliko, možda, pre nego što se uspostavi pravi kontakt."

Starac je gledao ostale čvrstim pogledom. "Postoji samo jedan način da to učinimo, a to je da se borimo!" Tresnuo je pesnicom u sto. "Sve ponovo dolazi na ono osnovno. *Ljudi* su u svemu najvažniji."

Začuo se žamor odobravanja duž stola. Ali Gordon je bio napeto svestan Dene, koja je sedela na jednom od donjih sedišta i čekala priliku da se obrati savetu. Vrtela je glavom i Gordon se osećao kao da može da joj pročita misli.

Ne samo ljudi... mislila je ona. Visoka, mlada žena nosila je odoru poslužitelja, ali Gordon je znao čemu je okrenuta njena stvarna odanost. Sedela je sa tri svoje učenice devojke-izviđače Vilametske armije, odevena u jelensku kožu - a sve su bile članice njene uvrnute klike.

Sve do danas savet bi bez diskusije odbio njihovu zamisao. Devojkama je na jedvite jade dopušteno da uopšte stupe u Armiju, a i to je bilo samo zbog latentnog osećaja feminizma iz prošlog veka koji je još uvek lebdeo u ovoj i danas civilizovanoj dolini.

Ali danas je Gordon osetio sve veće očajanje za stolom. Novosti koje je Džoni Stivens doneo sa juga teško su odjeknule. Uskoro, kada prestanu snegovi i kada ponovo počnu tople kiše, članovi saveta uhvatiće se svakog plana. Bilo

kakve idiotarije.

Gordon odluči da se priključi raspravi pre nego što stvari umaknu ispod kontrole. Predsednik mu brzo dade reč kada je Gordon podigao ruku.

"Siguran sam da savet želi da izrazi Kiklopu - i njegovim tehničarima - našu zahvalnost zbog njihovih neprekidnih napora." Začuo se žamor odobravanja. Ni Tejfer ni Piter Aage nisu ga pogledali u oči.

"Imamo još otprilike šest ili osam nedelja lošeg vremena pre nego što možemo očekivati povraćaj glavnih neprijateljskih aktivnosti. Nakon što smo čuli izveštaje odbora za obuku i za vojne zalihe, jasno je da nam je posao blokiran."

Zaista, izveštaj Filipa Bokuta samo je otpočeo jutarnju litaniju rđavih vesti. Gordon duboko udahnu. "Kada je letos počela holnistička invazija, rekao sam vam da ne očekujete nikakvu pomoć od ostatka nacije. Uspostavljanje poštanske mreže, što činim uz vašu pomoć, samo je prvi korak u dugotrajnom procesu koji je potreban pre nego što kontinent bude mogao da se ponovo ujedini. U godinama koje dolaze, Oregon će biti sasvim sam."

Uspevalo mu je da laže onim što se podrazumeva iz reči dok govori bukvalnu istinu, bila je to veština u kojoj je postao stvarno dobar, mada ne i ponosan na nju.

"Neću ništa da vam ulepšavam. Odbijanje ljudi Rozburga da pošalju makar malo više od koje kapljice pomoći bilo je najgori udarac. Južnjaci imaju iskustvo, uvežbanost, vodstvo koje nam je potrebno. Po mojem mišljenju, pokušaj da ih privolimo da nam pomognu *mora* imati prednost nad svime ostalim."

Zastao je.

"Ja lično poći ću na jug i pokušati da ih nateram da promene mišljenje."

To u istom trenutku izazva galamu i uzbuđenje.

"Gordone, to je šašavo!"

"Pa ne možeš..."

"Potreban si nam ovde!"

Zatvorio je oči. Tokom četiri meseca uspeo je da iskuje savez koji je bio

dovoljno snažan da zadrži i omete osvajače. Uglavnom ga je stvorio svojom veštinom pripovedača, pozera... lažova.

Gordon nije imao nikakvih iluzija da je pravi vođa. Vilametsku Armiju držala je na okupu njegova *slika*... legendarni autoritet *inspektora* - simbola ponovnog rođenja nacije...

Nacije čija će poslednja iskra uskoro biti hladna kao smrt ako nešto ne bude učinjeno prokleto brzo. Ne mogu da vodim te ljude! Potreban im je general! Ratnik! Potreban im je čovek kao što je Džordž Pauhatan. Prekinuo je graju podigavši ruku.

"Ja *idem*. I želim da mi svi obećate da se nećete složiti ni sa kakvim luđačkim, očajničkim planom dok nisam tu." Pogledao je pravo u Denu. Na trenutak srela je njegov pogled. Ali usne su joj bile čvrsto stegnute, a trenutak kasnije oči joj se zamračiše i ona trznu glavu u stranu.

Je li zabrinuta zbog mene? Upita se Gordon. *Ili zbog svojih planova?*

"Vratiću se pre proleća", obećao je. "Vratiću se sa pomoći."

Sebi u bradu dodao je:

"Ili ću biti mrtav."

6

Za pripreme bilo je potrebno tri dana. Sve to vreme Gordon se nervirao i žalio što ne može da jednostavno ode.

Ali to se pretvorilo u pravu ekspediciju, savet je zahtevao da ga Bokuto i četiri čoveka prate bar do Kotidž Grova. Džoni Stivens i jedan od južnjačkih dobrovoljaca odjahali su napred da pripreme put. Na kraju krajeva, inspektor je morao imati dobru pratnju i zaštitu.

Gordon je sve to smatrao gomilom besmislica. Sat vremena proveden sa Džonijem iznad predratne karte puteva bio bi mu dovoljan da dospe tamo kuda je naumio. Brz konj, i još jedan da ga menja kad se umori pružili bi mu istu zaštitu kao i čitav odred.

Gordon naročito nije želeo da uzme Bokuta. Čovek je bio potreban ovde. Ali savet je bio nepopustljiv. Morao je ili da prihvati njihove uslove, ili da uopšte ne ode.

Grupa je napustila Korvalis rano izjutra, konji su im se pušili na oštroj hladnoći dok sujahali pokraj starog atletskog terena ODU. Pored njih prođe kolona regruta. Iako su bili umotani u odeću, po njihovim glasovima koji su pevali lako se moglo zaključiti da su to nove Denine vojnikuše.

O, neću se udati za muškarca pušača

Što se drapa i podriguje, prostačkog derača,

Mogla bih da se nikad ne udam, ne udam

Mogla bih da se nikad ne udam.

O, radije ću sedeti u senci sa strane

Ko zgodna stara cura bez mane

Mogla bih da se nikad ne udam, ne udam

Mogla bih da se nikad ne udam.

Jedinica učini pozdrav nadesno dok su muškarci jahali pokraj njih. Daljina je zaklonila Denin izraz, ali on je svejedno osećao na sebi njen pogled.

Njihov oproštaj bio je fizički strastan i emocionalno napet. Gordon nije bio

siguran da je makar i u predratnoj Americi, sa svim njenim seksualnim varijacijama, ikada smišljeno ime za onu vrstu odnosa koji su imali njih dvoje. Osećao je olakšanje što se rastaje od nje. Ali znao je da će mu nedostajati.

Dok su glasovi žena zamirali iza njega, Gordonovo grlo bilo je stegnuto. Pokušao je da to pripiše ponosu zbog njihove očigledne hrabrosti. Ali nije bilo moguće u potpunosti isključiti strah.

Grupa je žustro jahala pokraj ogolelih voćnjaka i smrznutih poljana ne bi li do zalaska sunca stigla do zidova Rolanda. Toliko su bliske bile granice - bio je potreban samo jedan dan puta do lomnog centra onog što se moglo proglasiti za civilizaciju. Odavde nadalje nalaziće se na banditskoj teritoriji.

Kada su stigli u Roland čuli su nove glasine - da je jedna jedinica holnista već stvorila malu grofoviju među ruševinama Judžina. Izbleglice su pričale o grupama varvara obučenih u belu maskiranu odeću koji su harali čitavim krajem, palili mala naselja i otimali hranu, žene, roblje.

Ukoliko je to bilo istina, Judžin je predstavljao problem. Morali su da obiđu razrušeni grad.

Bokuto je insistirao da ne rizikuju. Gordon se namrgodio i jedva da je išta govorio dok je ekspedicija tračila tri dana po smrznutim, propalim asfaltnim putevima u obilasku daleko prema istoku Springfilda da bi zatim skretala nanovo prema jugu i najzad stigla do utvrđenog grada Kotidž Grova.

Tek nedavno se nekoliko gradova južno od Judžina ujedinilo sa naprednijim zajednicama na severu. Sada su ih osvajači ponovo odsekli.

Na Gordonovoj mentalnoj geografskoj karti nekadašnje velike države Oregona čitave istočne dve trećine predstavljale su divljinu, pustinju na uzvišenijem terenu, drevne tokove lave i planinske bedeme Kaskada.

Sivi Pacifik graničio se sa Obalskim planinama na zapadu, obavijenim u kišu.

I severna i južna granica države predstavljale su bukvalno neprolazna mesta. Na severu Kolumbija je još uvek svetlucala od bombi koje su izazivale agoniju Portlanda i porušile velike rečne brane.

Druga mrlja na karti pružala se stotinu milja u unuštrašnjost južnog dela države počev od nepoznate Kalifornije - a središte joj je bilo u planinskoj zemlji klisura poznatoj kao Rog.

I u srećnija vremena oblast oko Medforda bila je poznata po nekim "neobičnim" svojstvima. Pre sudnjeg rata procenjeno je da u dolini Rog Rivera ima više skrivenih zaliha, više ilegalnih automatskih pušaka nego igde izvan Everglejdsa.

Dok su se građanske vlasti još uvek upinjale da se održe, pre šesnaest godina, baš ta pošast hiper-survivalista zadala je poslednji udarac čitavom civilizovanom svetu. U južnom Oregonu sledbenici Natana Holna bili su naročito nasilni. Niko nije nikada saznao koja je sudbina zadesila jadne stanovnike tih krajeva.

Između pustinje i mora, između zračenja i holnističkih luđaka, iz trogodišnje zime dve male oblasti izašle su sa dovoljno toga da mogu ipak živeti bolje nego životinje... Vilameta na severu i gradovi u okolini Rozburga na jugu. Ali u početku činilo se da je južni kraj neminovno osuđen na ropstvo ili nešto još gore u rukama novih varvara.

A onda, negde između Roga i Umpke, desilo se nešto neočekivano. Tumor je bio zalečen. Neprijatelj je bio zaustavljen. Gordonova očajnička nada bila je da otkrije kako, pre nego što se prenesena bolest ne ukoreni dublje u ranjivoj Vilametskoj dolini.

Na Gordonovoj mentalnoj mapi ružan, crveni prodor prostirao se u unuštrašnjost počev od neprijateljskih uporišta zapadno od Judžina. A Kotidž Grov bio je gotovo potpuno odsečen.

Stekli su prvi uvid koliko su se stvari pogoršale na manje od jedne milje od grada. Tela šestorice ljudi visila su pored puta, razapeta na ukrštenim telefonskim stubovima. Leševi nisu ostali neobeleženi.

"Skinite ih dole", naredio je. Gordonovo srce udaralo je, a usta su mu bila suva, što je bila baš ona reakcija koju je neprijatelj želeo da postigne ovom vežbom proračunatog užasa. Ljudi iz Kotidž Grova očigledno više nisu patrolirali ovako daleko. To nije bio dobar znak.

Sat kasnije video je koliko su se stvari promenile otkako je poslednji put bio u gradu. Stražarske kule stajale su na uglovima novih zemljanih bedema. Izvan njih, predratne zgrade bile su porušene da bi se napravio širok brisani prostor.

Stanovništvo se utrostručilo zbog izbeglica, od kojih je većina živela po pretrpanim straćarama u blizini glavne kapije. Deca su se držala za skutove

žena ispijenih lica i piljila u jahače sa severa dok su prolazili pokraj njih. Ljudi su stojali u gomilama i grejali ruke nad otvorenim vatrama. Dim se mešao sa isparenjima neopranih tela i stvarao neprijatnu, zaudarajuću maglu.

Neki od ljudi delovali su kao poprilično opaki gosti. Gordon se pitao koliko je među njima holnističkih infiltratora koji su se samo pretvarali da su izbeglice.

Bilo je i gorih vesti. Od gradskog veća saznali su da je gradonačelnik Piter Fon Klerk poginuo u zasedi prethodnog dana, dok je pokušavao da dovede patrolu u pomoć opkoljenom naselju. Gubitak je bio neprocenjiv i za Gordona bio je to težak udarac. On je takođe objašnjavao raspoloženje turobnog ćutanja po hladnim ulicama.

Održao je svoj najbolji govor za podizanje morala te večeri pod bakljama na pretrpanom trgu. Ali ovog puta uzvici gomile bili su umorni i izmučeni. Njegovo obraćanje dva puta su prekinuli slabi pucnjevi pušaka koji su odjekivali preko bedema iz pravca šumovitih bregova u daljini.

"Ne dajem im dva meseca, kada se sneg bude otopio", šapnuo je Bokuto sutradan dok su jahali iz Kotidž Grova. "Dve nedelje, ako se prokleti survivalisti potrude."

Gordon nije morao da odgovori. Grad je predstavljao južnu osovinu saveza. Kada bude pao, više ništa neće sprečavati glavninu neprijatelja da se okrene severno, prema srcu doline i samom Korvalisu.

Jahali su južno kroz lake nalete snega dok su se uspinjali obalskim razvođem reke Vilamete prema njenom izvoru. Tamno zelena borova šuma svetlucala je pod belim pokrivačem. Tu i tamo svetlo crvena kora mirte ocrtavala se na sivim obalama polusmrznutog toka.

Pa ipak je nekoliko upornih ronaca ribarilo po ledenoj vodi i trudilo se na sopstveni način da preživi do proleća.

Južno od napuštenog gradića Londona napustili su suženi rečni tok. Odatle je sledio put kroz dugu, nenastanjenu oblast po kojoj je bilo samo zaraslih ruševina larmi i tu i tamo propalih benzinskih pumpi.

Do tog trenutka bilo je to tiho putovanje. Ali sada, najzad, opreznost je malo popustila kada je čovek i sumnjičavi Filip Bokuto osetio da su izašli iz

verovatne oblasti holnističkih patrola. Razgovor je bio dozvoljen. Bilo je čak i smeha.

Svi ljudi bili su stariji od trideset i zato su se igrali igre prisećanja... pričali su viceve iz starih vremena koji ne bi imali nikakvo značenje za pripadnike nove generacije i veselo raspravljali o nejasno upamćenim sportskim tajnama. Gordon zamalo da padne sa sedla od smeha kada je Aron Šimel počeo kroz nos da imitira poznate televizijske ličnosti devedesetih.

"To je neverovatno, koliko toga iz naše mladosti se samo odlaže na stranu, spremno da se opet upotrebi", obratio se Filipu. "Nekad se govorilo da je jedan od znakova starosti kad počneš da se sećaš stvari od pre dvadeset godina lakše nego nedavnih događaja."

"Jest", reče Bokuto sa osmehom, a glas mu se pretvori u cendravi falset. "Šta ono reče da smo malopre pričali?"

Gordon lupnu prstom po glavi. "Eh? Ne čujem ja tebe dobro, baćo... onomad sam previše slušao rokenrola."

Ljudi su se polako privikavali na ledene ogrize zimljivih jutara i meko toptanje konjskih kopita po travom prekrivenom međudržavnom. Zemlja se oporavila - jeleni su ponovo pasli po šumama - ali čovek će još zadugo biti previše redak da bi se vratio i ponovo zaposeo sva napuštena naselja.

Pritoke obalskog razvođa konačno se prorediše. Putnici predoše uski zid bregova i dan kasnije nađoše se na obalama novog vodenog toka.

"Umpka", prepoznao ga je njihov vodič.

Severnjaci su piljili. Ova ledena struja nije se praznila u mirnu Vilametu i zatim u veliku Kolumbiju. Umesto toga urezala je u tlo svoj sopstveni put prema zapadu i okeanu. "Dobro došli u sunčani južni Oregon", promrmljao je Bokuto, ponovo tih. Nebo je blistalo na njih. Čak se i drveće činilo divljačnije nego gore na severu.

Utisak se i dalje držao kada počeše da prolaze kroz mala, zabarikadirana naselja. Ćutljivi ljudi spuštenih veđa gledali su ih iz svojih uporišta visoko po brdima i puštali ih da prođu bez ijedne reči. Vesti o njihovom dolasku prestigle su ih i bilo je očigledno da ti ljudi nemaju ništa protiv poštara. Ali isto je tako bilo jasno da nemaju baš neke koristi od stranaca.

Dok je provodio noć u seocetu Saterlin, Gordon je imao priliku da vidi na najneposredniji način kako žive južnjaci. Domovi su im bili jednostavni i štedljivi i malo je po njima bilo onih obeležja udobnosti još uvek prilično čestih na severu. Gotovo da nije bilo nikoga bez vidljivih tragova bolesti, neuhranjenosti, teškog rada ili rata.

Iako nisu piljili u njih niti su progovorili ijednu neljubaznu reč, nije bilo teško pogoditi šta meštani misle o vilamećanima.

Mekušci.

Njihove vođe izražavale su saosećanje, ali skrivene misli bile su očigledne. *Ako holnisti već odlaze sa juga, zbog čega bismo se mešali?*

Dan kasnije, u trgovinskm centru Rozburga, Gordon se susreo sa celokupnim odborom glavešina okolne oblasti. Prozori porazbijeni mecima gledali su na prizore koji su podsećali na razorni sedamnaestogodišnji rat protiv varvara sa Rog Rivera. Razrušeni restoran, iskrivljenog i rastopljenog plastičnog natpisa, pokazivao je gde je neprijatelj odbijen sa mesta najdubljeg prodora, pre gotovo pune decenije.

Divljački survivalisti od tada nijednom nisu prodrli tako duboko. Gordon je bio ubeđen da je to mesto namerno izabrano za susret

Razlika u stavu i ponašanju bila je jasno primetna. Bilo je samo malo radoznalosti vezane za legendarnog Kiklopa i ponovno treptavo buđenje tehnologije. Čak su i priče o naciji koja se uzdiže iz sopstvenog pepela tamo u dalekim istočnim krajevima izazvale samo blago zanimanje. Nisu oni sumnjali u sve te priče. Naprosto, ljude iz Glajda, Vinstona i Ogledala izgleda nije bilo puno briga za sve to.

"Traćimo vreme", rekao je Filip Gordonu. "Te gejačine već se toliko dugo mlate u sopstvenom maleckom ratu da ih ništa ne zanima osim preživljavanja od danas do sutra."

Ne čini li ih to možda pametnijima? Pitao se Gordon.

Ali Filip je bio u pravu. Zapravo nije bilo bitno šta misle svi ti šefovi, gradonačelnici, šerifi i upravnici. Galamili su i hvalisali se svojom autentičnošću, ali bilo je očigledno da se u ovim krajevima računa samo mišljenje jednog čoveka.

Dva dana kasnije, Džoni Stivens dojahao je sa zapada na konju koji se pušio. Nije se obazreo ni desno ni levo, nego je skočio sa konja i potrčao bez daha do Gordona. Ovoga puta poruka koju je nosio sastojala se samo od jedne reči.

Dođite.

Džordž Pauhatan pristao je da sasluša njihovu molbu.

7.

Planine Kalahan, na sedamdeset milja od mora, razdvajaju Dolinu Kamas od Rozburga. Pod njima, glavni ogranak rečice Kokile hrli prema zapadu pod razrušenim skeletima oborenih mostova pre nego što se spoji sa severnom i južnom pritokom pod jutarnjom senkom vrha zvanog Glava Šećera.

Tu i tamo, severnom stranom doline, novoizgrađene ograde ocrtavale su terene za ispašu, sada prekrivene praškastim snegom. Ponekad su se iz zabarikadiranih zabrana povrh bregova pušili dimnjaci.

Ali na južnoj obali nije bilo ničega - samo sasušene, smrvljene ruševine koje su polako prepuštale mesto tvrdoglavom kupinovom žbunju.

Nije bilo utvrda na gazovima reke. To odsustvo zbunjivalo je putnike, jer ova dolina navodno je bila mesto na kome se ukopala odbrana protiv holnističkih neprijatelja i uspela da se održi do kraja.

Kalvin Luis pokuša da pruži objašnjenje. Taj žilavi, tamnooki mladić bio je vodič Džonija Stivensa još na njegovom ranijem putovanju za južni Oregon. Kalova ruka gestikulirala je levo-desno dok je govorio.

"Reka se ne čuva građenjem utvrda", rekao im je dubokim glasom uz lokalno lenjo otezanje. "Severnu obalu štitimo tako što sami s vremena na vreme pređemo na drugu stranu i što saznamo za svaki pokret na njoj."

Filip Bokuto zagrokta i klimnu odobravajući. Očigledno bi i on tako uradio. Džoni Stivens nije ništa rekao, jer sve to čuo je i ranije.

Gordon je neprekidno zagledao drveće i pitao se gde su stražari. Očigledno su bili odaslani na obe strane i primećivali su grupu putem s vremena na vreme. Tu i tamo ulovio bi nagoveštaj kretanja ili odblesak nečega što su mogla biti sočiva dvogleda, tamo uz padinu. Ali tragači su bili dobri. Đavolski bolji od ikoga u Vilametskoj Armiji - izuzev, možda, Fila Bokuta.

Rat na jugu kao da se nije sastojao od vojski i brigada, opsada i strateških poteza. Višeje nalikovao na bitke između američkih indijanaca... u kojima su mera pobede bili žustri, krvavi udari i broj uzetih skalpova.

Survivalisti su bili stručnjaci za takvo ratovanje tipa "udri i beži". Nenavikli na takve užase, Vllamećani su predstavljali idealne žrtve.

Ali ovde su farmeri uspeli da ih zaustave. Nije bilo na njemu da im kritikuje taktiku i zato je pustio da Bokuto postavlja većinu pitanja. Gordon je znao da se takve veštine stiču tokom čitavog života. On je ovde bio iz jednog i samo jednog razloga - ne da uči, nego da nagovara.

Pogled je bio veličanstven dok su se uspinjali starim putem preko Planine Glava Šećera koji je gledao na ušće pritoka Kokile. Snegom prekrivene borove šume izgledale su uglavnom onako kako su svakako bile pre nego što je došao čovek - kao da su užasi poslednjih sedamnaest zima predstavljali stvar bitnu samo kratkovekim stvorenjima, nevažnu za večnu Zemlju.

"Kopilani ponekad pokušavaju da se uvuku u velikim kanuima", rekao im je Kal Luis. "Južna pritoka dolazi otuda skoro pravo sa Rog Rivera, a do trenutka kada se uliva u glavni tok postaje prilično brza."

Mladić se nasmešio. "Ali Džordž izgleda uvek zna šta nameravaju. Za njih je Džordž uvek spreman."

Eto je opet, te ljubavi pomešane sa strahopoštovanjem kada se pomene vođa naselja u dolini Kamas. Da li taj čovek jede eksere za doručak? Da li udara neprijatelje munjama? Nakon svih tih priča, Gordon je bio spreman da poveruje sve o Džordžu Pauhatanu.

Široke Bokutove nozdrve raširile su se kada on naglo povuče uzde unazad i zaštitnički zaustavi Gordona levom rukom. Automat bivšeg marinca u trenutku se uperio.

"Šta je bilo, File?" Gordon podiže karabin dok je pogledom prelazio po šumovitim padinama. Konji zaigraše i zafrktaše, osetivši uzbuđenje svojih jahača.

"To..." Bokuto uvuče vazduh kroz nos. Oči su mu se podozrivo skupile."... Osećam miris medveđe masti!"

Kal Luis pogleda u dveće pokraj puta i nasmeši se. Sa padine, iz blizine, zaori se duboki, grleni smeh.

"Vrlo dobro, čoveče! Imaš izoštrena čula!"

Dok su Gordon i ostali piljili, krupna, senovita figura promače između Daglasovih jela, oštrih obrisa u popodnevnom suncu. Gordon oseti kratku jezu kada se jedan deo njega upita, samo na trenutak, da li je to uopšte ljudsko biće,

ili je možda legendarni Saskvač - Veliko Stopalo sa severozapada.

A onda obličje zakorači napred i ukaza im se sredovečni čovek izbrazdanog lica čija je do ramena duga seda kosa bila povezana trakom ukrašenom zrncima raznih boja. Košulja domaće izrade sa kratkim rukavima izlagala je njegova ramena, mišića masivnih kao na butinama, direktnom udaru vazduha, ali njemu hladnoća očigledno nije smetala.

"Ja sam Džordž Pauhatan". rekao je nasmešeni čovek. "Dobrodošli, gospodo, na planinu Glava Šećera."

Gordon proguta. Šta je to bilo u čovekovom glasu što se toliko dobro slagalo sa njegovim fizičkim izgledom? To je govorilo o moći tako prirodno prihvaćenoj da nije bilo nikakve potrebe za razmetanjem i iskazivanjem. Pauhatan raširi ruke. "Dođi ovamo gore, ti sa osetljivim nosom. A i vi ostali sa tim čudnim uniformama! Osetili ste vonj medveđe masti? Pa lepo, dođite onda da vidite moju domaću meteorološku stanicu! Videćete za šta koristimo tu stvar."

Posetioci se opustiše i odložiše oružje, primireni tako radim smehom. *Nije Saskvač,* rekao je Gordon sebi. *Samo srdačni gorštak - ništa više.*

Potapšao je svojeg nemirnog konja sa severa i rekao sebi da i on mora da je reagovao samo na miris otopljene medveđe masti.

8

Vlastelin Glave Šećera upotrebljavao je krčage medveđe masti da predviđa vreme, poboljšavajući tradicionalnu tehniku metodičnim, naučnim vođenjem zapisa. Oplođavao je krave radi boljeg mleka i ovce radi bolje vune. Njegove staklene bašte, grejane biogenerisanim metanom, davale su sveže povrće tokom čitave godine, čak i usred najžešćih zima.

Džordž Pauhatan je sa naročitim ponosom pokazivao svoju pivaru, čuvenu po najboljem pivu u četiri okruga.

Po zidovima prostrane kolibe - sedišta njegovog carstva - visile su pažljivo ispletene tapiserije i sa ponosom izloženi dečji crteži. Gordon je očekivao da vidi oružje i trofeje iz bitaka, ali tome nigde nije bilo ni traga. Zapravo, jednom kada su prošli visoke barikade i prepreke jedva da je bilo ičega što je podsećalo na dugi rat.

Tog prvog dana, Pauhatan nije hteo ni da čuje o poslovnim razgovorima. Sve vreme je proveo vodeći goste po okolini i pripremajući divlju zabavu u njihovu počast. A onda, tokom kasnog popodneva, nakon što su im pokazali sobe u kojima će se odmoriti, njihov domaćin je nestao.

"Učinilo mi se da sam video da ide prema zapadu", odgovorio je Filip Bokuto kada ga je Gordon pitao. "Tamo prema onoj strmini."

Gordon mu se zahvalio i pošao istim putem, niz šljunkovitu stazu između drveća. Satima je Pauhatan vešto izbegavao svaki ozbiljan razgovor, uvek skrećući njihovu pažnju nečim novim što je trebalo videti ili svojim naizgled neiscrpnim zalihama seoskih mudrosti.

Večeras bi moglo da se nastavi na sličan način, sa tolikim novim ljudima koji dolaze da ih upoznaju. Možda uopšte neće biti mogućnosti da se pređe na posao.

Razume se, znao je da ne bi trebalo da bude toliko nestrpljiv. Ali Gordon nije *želeo* da se sretne sa još ljudi. Želeo je da razgovara sa Džordžem Pauhatanom nasamo.

Zatekao je visokog čoveka kako sedi, licem okrenut prema rubu strme padine. Daleko u dubini vode su urlale na mestu gde su se sretale pritoke

Kokile. Prema zapadu, planine Obalskog venca ljeskale su se u purpurnoj izmaglici koja je naglo tamnila i pretvarala se u narandžasti i žućkasti zalazak sunca. Sveprisutni oblaci plamteli su stotinama jesenjih preliva.

Džordž Pauhatan sedeo je prekrštenih nogu na jednostavnoj trščanoj prostirki, ruke su mu počivale na kolenima, dlanova okrenutih naviše. Na licu je imao izraz koji je Gordon viđao ponekad, pre rata - onaj koji je, u nedostatku drugog imena, zvao "Budin osmeh".

Pa, da me đavo... pomislio je. *Poslednji neohipi. Ko bi rekao?*

Brđaninova tunika bez rukava otkrivala je izbledelu plavu tetovažu na njegovom masivnom ramenu - moćnu pesnicu čiji je jedan prst bio blago ispružen, a povrh njega nežno je počivala *golubica.* Ispod se mogla jasno pročitati jedna reč, U VAZDUHU.

Takvo slaganje zapravo nije iznenadilo Gordona. Niti smireni izraz na Pauhatanovom licu. Nekako su se uklapali.

Znao je da pristojnost ne zahteva da ode - samo da se ne meša dok onaj drugi sedi. Tiho je prešao na mesto par stopa dalje sa Pauhatanove desne strane i spustio se na tlo, okrenut u istom smeru. Gordon nije čak ni pokušao da se smesti u lotos. Nije to uvežbavao još od svoje sedamnaeste. Ali je sedeo, ispruženih leđa, i pokušao da isprazni svoj um dok su boje treptale i menjale se u smeru okeana.

Najpre mu je polazilo za rukom samo da misli koliko se ukočeno oseća. Koliko umorno od jahanja i spavanja na tvrdom, hladnom tlu. Udari vetra prožimali su ga jezom kada se sunčeva toplina sakrila iza planina. Misli su mu bile uzavrela mešavina zvukova, briga, sećanja.

Ali ubrzo, bez ikakve svesne želje, njegovi kapci počeše da postaju sve teži. Spuštali su se, mikroskopski, i zatim zastali na otprilike pola puta, nesposobni bilo da se dižu, bilo spuštaju.

Da nije znao šta se dešava, sigurno bi se uspaničio. Ali bio je to samo blagi trans meditacije; prepoznao je osećaje. *Ma šta bre,* pomislio je i pustio da narastaju.

Da li je to radio iz želje da se nadmeće sa Pauhatanom? Ili da pokaže čoveku da *on* nije jedino dete renesanse koje se još uvek sećalo?

Ili naprosto zato što je bio umoran, a zalazak sunca tako lep?

Gordon oseti prazninu unutar sebe - kao da su mu obe polovine pluća zatvorene, i to već duže vreme. Pokuša da udahne snažno i duboko, ali mu se način disanja nije izmenio ni za jotu - kao da je njegovo telo poznavalo mudrost koja je njemu bila nedostupna. Opuštenost koja mu je prešla licem kao da je kapala dole, dirala mu vrat poput ženskih prstiju, optrčavala zategnuta ramena i pogađala mišiće sve dok se oni ne opustiše za svoj račun.

Boje... pomislio je, jer video je samo nebo. Srce mu je blago njihalo telo.

Da li je prošao čitav jedan život otkako je poslednji put ovako seo i pustio da sve teče iz njega? Ili se samo nakupilo tako mnogo toga da isteče?

One su...

Uz opuštanje do koga se nikako nije moglo doći na silu, kao da je osećanje zatvorenosti u njegovim plućima nestajalo, on poče da *diše.* Utrošeni vazduh je izbijao, da bi ga zbrisao zapadni vetar. Sledeći dah imao mu je tako sladak ukus da je izašao u obliku uzdaha.

"Boje..."

Sa njegove leve strane nešto se pokrenulo, uskomešalo. Mirni glas progovori. "Ponekad sam se pitao jesu li ovi zalasci poslednji Božji poklon... nešto nalik na dugu koju je poklonio Noi, samo što je ovaj put to bio njegov način da nam kaže... 'Zbogom'... svima."

Nije odgovorio Pauhatanu: Nije bilo potrebe.

"Ali posmatrajući ih godinama, zaključio sam da se atmosfera polako pročišćava. Više nisu ono što su bili neposredno posle rata."

Gordon klimnu. Zašto ljudi na obali zamišljaju da imaju monopol na sunčeve zalaske? Sećao se kako je bilo u preriji - nakon što je trogodišnja zima prošla i nebo se dovoljno pročistilo da bi se sunce uopšte ukazalo. Činilo se kao da su Nebesa prosula svoju paletu u blistavom pljusku boja. veličanstvenih, mada smrtonosnih u svojoj lepoti.

Ne okrećući se da pogleda, Gordon je znao da se Pauhatan nije pomerio. Čovek je sedeo u istom položaju i blago se smešio.

"Jednom", rekao je sedokosi vlastelin, "pre možda deset godina, sedeo sam

ovde, baš kao sada, oporavljao se od nedavno zadobijene rane i posmatrao zalazak sunca, kada sam ugledao nešto, ili nekog, kako se kreće dole pored reke. Najpre sam pomislio da su ljudi. Brzo sam izašao iz meditacije i pošao dole da bolje pogledam. A ipak, nešto mi je govorilo da to nisu neprijatelji, čak i sa tog rastojanja.

Približio sam se što sam tiše mogao, sve dok se nisam primakao na par stotina metara, a onda sam izoštrio mali durbin koga sam stalno imao u torbi.

To uopšte nisu bila ljudska bića. Zamisli moje iznenađenje kada sam ih video kako šetaju obalom, ruke u ruci, on joj je pomagao da prelazi veće gomile kamenja a ona ćućorila dok je nosila nešto umotano u zavežljaj.

Par šimpanza, za ime božje. A možda je jedno bilo šimpanza, a drugo manji majmun, možda čak ni čovekoliki. Nestali su u šumi pre nego što sam bio siguran."

Po prvi put u deset minuta, Gordon zatrepta. U njegovoj mašti slika je bila tako jaka, kao da gleda preko Pauhatanovog ramena u čovekova sećanja na taj davno prošli dan. *Zašto mi to priča?*

Pauhatan produži: "Mora da su pobegli iz portlandskog zoološkog vrta, kao i oni leopardi što sada slobodno jure po Kaskadama. To je bilo *najjednostavnije* objašnjenje... da su se godinama probijali prema jugu, nekako nalazili hranu i sklanjali se od svega, pomagali jedno drugom dok su išli prema onome što mora da su se nadali da će biti toplija teritorija.

Shvatio sam da idu južnom pritokom Kokile, pravo na teritoriju holnista.

Šta sam mogao da učinim? Pomislio sam da probam da ih sledim. Da pokušam da ih uhvatim, ili bar da ih skrenem sa puta. Ali sumnjao sam da bih mogao da učinim išta drugu osim što bih ih preplašio. Osim toga, kada su već dotle dospeli, zašto bih im ja bio potreban da ih upozorim na opasnost nalaženja u čovekovoj blizini?

Bili su zatvoreni u kavez, sada su bili slobodni. Oh, nisam bio toliko glup da pomislim da su bili srećniji, ali bar više nisu bili podložni volji drugih."

Pauhatanov glas bio je prigušen. "To ume da bude dragocena stvar, znam to dobro."

Nastala je još jedna pauza. "Pustio sam ih da odu", rekao je, okončavajući

svoju priču. "Često, dok sedim ovde i posmatram te zalaske sunca zbog kojih se čovek oseća tako sitno, pitam se šta je bilo sa njima."

Gordonove oči se najzad potpuno sklopiše. Tišina je bila potpuna. Udahnuo je vazduh i sa naporom odgurnuo od sebe tromost. Pauhatan je pokušavao da mu nešto kaže tom neobičnom pričom. A on je, zauzvrat, imao nešto da kaže Pauhatanu.

"Dužnost da se pomogne drugima nije obavezno isto što i prepuštanje *volji* tih..."

Zastao je - osetivši da se nešto promenilo. Oči su mu se otvorile, i kada se okrenuo, video je da Pauhatana više nema

Te večeri ljudi su se sakupili sa svih strana, bilo je više ljudi i žena nego što je Gordon mislio da ukupno živi u toj retko naseljenoj dolini. Za poštara koji im je došao u posetu i njegove ljude organizovali su neku vrstu narodnog veselja. Deca su pevala, a male grupe glumaca izvodile su visprene kratke komade.

Za razliku od severa, na kome su popularne pesme često bile zapravo one upamćene iz dana televizije i radija, ovde nije bilo reklamnih džinglova kojih su se ljudi sa ponosom sećali, niti retkih rokenrol pesama prerađenih za bendžo i akustičnu gitaru. Umesto toga muzika se vratila starijim tradicijama.

Bradati ljudi, žene u dugačkim haljinama koje su radile oko stolova, pesma uz vatre i svetlost svetiIjki - sve je to moglo predstavljati okupljanje od pre gotovo dva stoleća, u vreme kada su ovu dolinu naseljavali prvi beli ljudi i sastajali se radi društva i da se otresu zimske hladnoće.

Džoni Stivens predstavljao je severnjake u pesmi. Doneo je svoju dragocenu gitaru i opčinjavao ljude svojim talentom, terao ih da plješću i trupkaju nogama.

U običnim prilikama bila bi to divna zabava a Gordon bi joj se rado pridružio sa probranim delovima svog nekadašnjeg repertoara - iz vremena pre nego što je postao "poštar", kada je bio minstrel lutalica koji je trampio pesme i priče za obroke putem preko pola kontinenta.

Ali slušao je džez i Debisija noć pre nego što je napustio Korvalis. Nije mogao da se suzdrži da se ne pita nije li to poslednji put, zauvek.

Gordon je znao šta Džordž Pauhatan pokušava da postigne proslavom. Odlagao je sukob... puštao vilamećane da se kuvaju u sopstvenom soku...

uzimao im meru.

Gordonov utisak sa obronka nije se izmenio. Sa svojim dugim uvojcima i večitom spremnošću za šalu, Pauhatan je bio slika i prilika ostarelog neohipija. Davno preminuli pokret devedesetih izgleda da je izvrsno odgovarao vlastelinovom načinu rukovođenja.

Na primer, u dolini Kamas, očigledno su svi bili nezavisni i jednaki.

Pa ipak, kada se *Džordž* smejao, svi su se smejali. To se činilo prirodno. On nije naređivao, komandovao. Nikome izgleda nije ni padalo na pamet da bi to mogao da učini. U kući se nije dešavalo ništa što bi ga makar toliko naljutilo da podigne obrvu.

U ovome što se nekada nazivalo "mekim" veštinama - onima za koje nisu bili neophodni ni metal ni električna struja - ovi ljudi bili su napredni koliko i vešte zanatlije Vilamete. U nekim pogledima čak i više. Zbog toga je, bez sumnje, Pauhatan insistirao da pokaže farmu - da bi posetioci videli da nemaju posla sa zaostalim gejacima, već sa ljudima civilizovanim poput njih u skladu sa sopstvenim pogledima. Deo Gordonovog plana bio je da dokaže da Pauhatan greši.

Najzad je došao trenutak da iznesu na videlo "darove Kiklopa" koje su doneli čak dotle.

Ljudi su razrogačenih očiju gledali dok im je Džoni Stivens pokazivao crtanu grafičku igru na kolor displeju koji su sa ljubavlju popravili korvaliski stručnjaci. Prikazao im je video animiranu predstavu o dinosauru i robotu. Slike i iskričavo jasni zvuci uskoro su zasmejali sve prisutne, i odrasle i decu.

Pa ipak Gordon opazi ono tvrdoglavo *nešto* u njihovom raspoloženju. Ljudi su se veselili i smejali, ali činilo se kao da je njihov pljesak bio u počast prepredenom *triku.* Mašine su donesene da im nadraže apetit, da ih navedu da ponovo požele razvijenu tehnologiju. Ali Gordon nije opazio gramzivi sjaj u očima gledalaca, niti oduševljenu žudnju za ponovnim posedovanjem takvih čudesa.

Neki ljudi ipak su se zainteresovali kada je došao red na Filipa Bokuta. Crni bivši pomorac kročio je pred njih sa pohabanom kožnom torbom i iz nje počeo da vadi par novih oružja.

Pokazao im je gasne bombe i mine i pokazao kako se mogu upotrebiti da podržavaju jaka uporišta u slučaju napada. Filip je opisivao durbine za noćno osmatranje, koji će se uskoro moći nabaviti iz Kiklopovih radionica. Talasi nesigurnosti prostrujaše između ljudi - bitkama obeleženim veteranima dugog rata protiv užasnog neprijatelja. Dok je Bokuto govorio, ljudi su neprestano bacali poglede prema krupnom čoveku u uglu.

Pauhatan nije ni rekao ni učinio ništa određeno. Sušta slika uglađenosti, samo je jednom zevnuo, smerno zaklonivši usta. Strpljivo se smešio na svako prikazano oružje i Gordon je bio zaprepašćen kada je video kako, čistim jezikom tela, tom čoveku polazi za rukom da kaže da su ti darovi neobični, možda čak i lukavo smišljeni... ali zapravo potpuno nebitni.

Kopilan. Ali Gordon zapravo nije znao kako da mu se suprotstavi. Uskoro, taj osmeh raširio se po čitavoj prostoriji i on je znao da je trenutak da se povuku i prekinu gubitke.

Dena ga je saletala da ponesu njenu ličnu listu darova. Igle i konac, neutralni sapun, primerci novog polupamučnog rublja koje su upravo počeli iznova da pletu u Salemu, neposredno pre invazije.

"Preobratiće žene, Gordone. Više će vredeti nego te vaše čarobnjačke pucaljke i šarene laže. Veruj mi."

Ali poslednji put kada je poverovao Deni, to je dovelo do vitkog, tragičnog leša ispod kedra u smetovima snega. Do tada Gordonu je već bila puna vreća Denine predstave pseudofeminizma.

A ipak da li je moglo biti gore od ovoga ? Nisam li prenaglio ? Možda je trebalo da ponesemo svetovnijih stvari - praha za zube, higijenskih uložaka, grnčarije i novih lanenih čaršava.

Zavrteo je glavom; sve je to bilo lanjski sneg. Dao je Bokutu znak da prekine i posegao za trećim adutom. Izvukao je svoju vreću i pružio je Džoniju Stivensu.

Tajac popade po gomili. Gordon i Pauhatan gledali su jedan drugoga preko sobe kada je Džoni ustao - ponosit u svojoj uniformi - pred titravom vatrom. On poče da lista po omotnicama i čita naglas imena da bi razdelio poštu.

Njihov poziv raširio se po svim još uvek civilizovanim krajevima Vilamete.

Od svih koji su znali ikoga na jugu zatraženo je da im *pišu.* Većina onih koji je trebalo da prime pisma verovatno će biti odavno mrtva, razume se. Ali par pisama svakako će dospeti u prave ruke, ili pak ruke rođaka. Stare veze mogle bi se ponovo uspostaviti, govorila je teorija. Molba za pomoć na taj način postala bi manje apstraktna, ličnija.

Bila je to dobra zamisao, ali ponovo reakcija nije bila očekivana. Gomila pisama koja se nisu mogla isporučiti rasla je. I dok je Džoni Stivens zazivao ime za imenom bez odgovora, Gordon vide da se zapravo u tom trenutku održavala drugačija lekcija. Ljudi Kamasa upravo su se podsećali koliko ih je izginulo. Koliko ih je malo preživelo vremena bola.

I sada, kada je konačno izgledalo da su najzad izvojevali mir, bilo je lako videti koliko im je bila mrska molba da se ponovo žrtvuju, i to za gotovo potpune strance koji su godinama bolje prolazili. Ona nekolicina koja se javila za pisma učinila je to uz oklevanje, smotavši ih bez čitanja.

Džordž Pauhatan delovao je iznenađeno kada je prozvano i njegovo ime. Ali taj treptaj zbunjenosti nestao je brzo kada je slegao ramenima i primio paketić i tanki koverat.

Stvari se nikako nisu odvijale dobro, shvatio je Gordon. Džoni je svršio posao i uputio svojem vođi pogled koji kao da je govorio: / *šta sad?*

Gordonu je preostala još samo jedna karta - ona koju je mrzeo više od svih - i ona koju je umeo najbolje da upotrebi.

Prokletstvo. Ali drugog izbora nema.

Kročio je pred ognjište, suočio se sa ljudima uz toplinu na leđima i duboko udahnuo. Onda je počeo... da ih laže.

"Došao sam da vam ispričam jednu priču", rekao je. "Hoću da vam pričam o zemlji koja je postojala nekada davno. Možda vam zvuči poznato, zato što su mnogi od vas tamo rođeni. Ali priča treba da vas zadivi, svejedno. Znam da bar mene uvek zadivi.

Čudna je to priča, o naciji od četvrt milijarde ljudi koji su nekad ispunjavali nebo i čak svemir među planetama svojim glasovima, baš kao što su dobri ljudi ispunjavali večeras svojim pesmama ovu finu dvoranu.

Bili su to *moćni* ljudi, tako moćne svet do tada nije video. Ali to izgleda da

im nije bilo mnogo važno. Kada su zadobili priliku da osvoje čitav svet, naprosto nisu iskoristili priliku, kao da ima daleko zanimljivijih stvari od toga.

Bili su zadivljujuće *luckasti.* Smejali su se, gradili i svađali... voleli su da sebe kao narod optužuju zbog užasnih zločina: neobična osobina ukoliko ne shvatite da joj je skrivena namera bila da poboljšaju sebe - da budu bolji jedni prema drugima -da budu bolji prema Zemlji - da budu bolji nego dotadašnja pokolenja Čoveka.

Svi vi znate, kada noću pogledate u Mesec, ili Mars, vidite otiske stopa tamo gde su neki od tih ljudi koračali. Neki od vas sećaju se kako su sedeli u svojim domovima i gledali kako se stvaraju ti otisci."

Po prvi put te večeri, Gordon oseti njihovu punu pažnju. Video je kako im oči svetlucaju pred amblemima na njegovoj uniformi i uglačanom bakarnom jahaču na vrhu njegove poštarske kape.

"Ljudi te nacije bili su stvarno luckasti", rekao im je on. "Ali bili su luckasti na način koji je bio divan... na način koji niko nikada ranije nije video."

Lice jednog čoveka isticalo se u gomili. Gordon prepozna stare, nikada potpuno zalečene rane od noža. Gledao je u tog čoveka dok je govorio.

"Danas živimo od ubijanja", rekao je. "Ali u toj zemlji iz bajke, ljudi su uglavnom izravnavali sukobe na miran način."

Okrenuo se iznurenim ženama, pogurenim na klupama nakon pripremanja mesa, čišćenja i donošenja hrane za tolike ljude. U svetlu kamina lica su im izborano treptala. Na nekima od njih videli su se znakovi preležanih boginja i velikih zauški, ratnih bolesti ili naprosto starih zaraza koje su se vratile novom snagom kada je došao kraj čistoće.

"Smatrali su da je čist, zdrav život nešto što se podrazumeva", rekao je, podsećajući ih. "Život daleko blaži, daleko slađi od svega pre toga.

Ili, možda", dodao je tiho, "slađi od svega što će nam ikada doći."

Sada su ljudi gledali u *njega,* a ne u Pauhatana. I nisu samo na licima starijih oči vlažno blistale. Dečko jedva nešto stariji od petnaest godina glasno je jecao.

Gordon raširi ruke. "Kakvi su to bili ljudi, ti *Amerikanci?* Sećate se kako su kritikovali sebe, često s punim pravom. Bili su arogantni, svadljivi, često kratkovidi...

Ali nisu zaslužili ono što ih je zadesilo!

Počeli su da zadobijaju božanske moći - da stvaraju mašine koje misle, da daju novu snagu svojim telima, da prekrajaju sam Život - ali nije ih oborila gordost u njihovim podvizima."

Zavrteo je glavom. "U to ne mogu poverovati! Ne može biti istina da smo kažnjeni zato što smo sanjali, što smo posezali za većim."

Njegova stisnuta pesnica pobelela je. "*Nije* sudbina odredila da muškarci i žene moraju zanavek da žive kao životinje! Niti da moraju da nauče toliko toga uzalud..."

Do krajnosti iznenađen, Gordon oseti kako mu se glas prelomio usred rečenice. Izdao ga je baš u trenutku kada se spremao da otpočne da govori laži... da pruži Pauhatanu sopstvenu priču.

Ali srce mu je žestoko udaralo, a usta su mu se iznenada osušila da gotovo nije mogao da govori. Zatreptao je. Šta se to dešava? *Reci im,* pomislio je. *Reci im sada!*

"Na istoku..." Počeo je Gordon, svestan da Bokuto i Stivens pilje u njega.

"Na istoku, preko planina i pustinja, uzdižući se iz pepela te velike nacije..."

Ponovo je zastao, teško dišući. Kao da mu je neka ruka zgrabila srce, pretećи da će ga zgnječiti ako nastavi. Nešto ga je sprečavalo da se otisne na dobro znani teren, u svoju bajku.

Svuda okolo čekali su da nastavi. Bili su zreli!

Bilo je to kada je Gordon bacio pogled na lice Džordža Pauhatana, izbrazdano i neprobojno poput kamenitog obronka u treptavoj svetlosti kamina. I tada je naglo uvideo u čemu je problem.

Po prvi put je pokušavao da proturi svoj mit o "Obnovljenim Sjedinjenim Državama" pred čovekom koji je očigledno bio mnogo, mnogo jači od njega.

Gordon je znao da nije bitna samo *uverljivost* priče, već isto tako i *ličnost* iza nje. Moga ih je uveriti sve zajedno u postojanje nacije koja se ponovo uzdizala negde sa druge strane planina na istoku, i sve to ne bi promenilo stvari ni za zrnce na kraju... kada je Džordž Pauhatan sve mogao da pretvori u šarenu lažu osmehom, strpljivim klimanjem, zevanjem.

Sve bi se pretvorilo u stvar davno prošlih dana. Anahronizam. Nebitnu stvar.

Gordon zatvori svoja poluotvorena usta. Redovi lica gledali su u njega, puni iščekivanja. Ali on samo zavrte glavom, napusti bajku, i time izgubi bitku.

"Istok je daleko", rekao je blago.

A onda je podigao glavu i nešto snage vratilo mu se u glas. "Ono što se tamo dešava možda će i imati uticaja na nas, ako dovoljno dugo poživima Ali u međuvremenu, postoji problem u Oregonu - *Oregonu*, koji postoji sam za sebe, kao da on sam predstavlja čitavu Ameriku.

Nacija o kojoj sam govorio tinja pod pepelom, spremna, ukoliko pomognete, da ponovo prospe svoju svetlost. Da vrati zanemeli svet nadi. *Verujte* u to, i budućnost će biti odlučena ovde, večeras. Jer ako je Amerika ikada u nečemu bila jaka, onda su to ljudi koji su bili najgori kada su vremena bila najgora - i koji su pomagali jedni drugima kada se to najviše računalo."

Gordon se okrenuo i zagledao pravo u Pauhatana. Glas mu se spustio, ali više nije bio bez snage.

"A ako ste zaboravili na to, ako vam ništa ne znači sve ovo što sam rekao, onda jedno mogu da kažem da vas *žalim.*"

Trenutak se otegao, presićeni rastvor u vremenu. Pauhatan je mirno sedeo, poput rezbarene figure uznemirenog patrijarha. Žile na njegovom vratu snažno su se ocrtavale, poput upletenih konopaca.

Kakav god da se sukob odigravao u čovekovom umu, svršio se u roku od nekoliko sekundi. Pauhatan se žalosno nasmešio.

"Shvatam", rekao je. "I možda ste u pravu, g. inspektore^ Ne umem da smislim nikakav prost odgovor, osim da je većina nas služila i služila sve dok naprosto više nije bilo ničega što bismo mogli da pružimo. Možete ponovo zatražiti dobrovoljce, razume se. Nikome neću braniti. Ali sumnjam da će ih mnogo poći."

Zavrteo je glavom. "Nadam se da ćete mi poverovati kada kažem da nam je žao. Zaista, i to duboko. Ali tražite previše. Izvojevali smo svoj mir. On je sada dragoceniji od časti, ili makar i sažaljenja."

Toliki put, pomisli Gordon. *Toliki put smo prešli ni zbog čega.*

Pauhatan podiže dva lista papira iz svog krila i pruži ih Gordonu.

"Ovo je pismo koje sam večeras dobio iz Korvalisa - koje ste čitavim putem nosili u svojoj vreći. Ali iako je na omotu moje ime, ono nije upućeno meni. Trebalo je da bude uručeno vama... tako piše na vrhu prve strane.

Ali nadam se da ćete mi oprostiti ako sam bio toliko slobodan da ga pročitam."

Bilo je saučešća u čovekovom glasu kada je Gordon posegao da primi požutele stranice. Po prvi put Gordon ču Pauhatana kako se ponavlja, previše tiho da bi ostali čuli.

"*Zaista* mi je žao", rekao je čovek. "I ja sam zapanjen."

9

Moj najdraži Gordone,

Dok budeš čitao ovo biće prekasno da nas zaustaviš, i zato ostani miran dok budem pokušavala da ti objasnim. A onda, ako ni tada ne budeš mogao da pređeš preko toga, nadam se da ćeš u svojem srcu naći načina da nam oprostiš.

Mnogo puta sam razgovarala o tome sa Suzanom, Jo i ostalim ženama iz Armije. Pročitale smo puno knjiga, koliko god su nam to dužnosti dozvoljavale. Saletale smo svoje majke i tetke da nam pričaju svoja sećanja. Na kraju smo bile prisiljene da dođemo do dva zaključka.

Prvi je direktan. Jasno je da muška ljudska bića nije nikada trebalo pustiti da upravljaju svetom. Mnogi među vama divni su van svakog poimanja, ali previše ostalih biće uvek prokleti luđaci.

Vaš pol je naprosto stvoren na taj način. Njegova bolja strana dala nam je znanje i svetlost, nauku i razum, medicinu i filozofiju. U međuvremenu, mračna polovina trošila je vreme na snivanje i ostvarivanje nezamislivih verzija pakla.

Neke stare knjige nagoveštavaju RAZLOGE za tu čudnovatu podelu, Gordone. Možda je nauka čak bila na rubu da odgovori na to pre sudnjeg dana. Bilo je sociologa (uglavnom žena) koji su proučavali problem, postavljali teška pitanja.

Ali šta god da su saznali, sve je to za nas izgubljeno, osim najprostijih istina.

Oh, mogu skoro da te ČUJEM, Gordone, kako mi govoriš da po običaju preterujem - da previše pojednostavljujem i "uopštavam na osnovu premalo podataka".

Kao prvo, ogroman broj žena imao je udela u velikim "muškim" dostignućima, a i u velikim zlima isto tako.

Onda, očigledno je da većina muškaraca spada u sredinu između tih krajnosti između dobra i zla, o kojima sam govorila.

Ali; Gordone, oni u sredini nemaju moć! Oni ne menjaju svet, ni na bolje ni na gore. Oni su nebitni.

Vidiš? Mogu da uzvratim na tvoje primedbe kao da si ovde! Iako ne

zaboravljam da mi je život zakinuo toliko toga, svakako imam sjajno obrazovanje za ženu ovog doba. Tokom ove poslednje godine naučila sam još više, od tebe. Kada sam te upoznala shvatila sam da sam u pravu u vezi sa muškarcima.

Suoči se s time, najdraža ljubavi. Naprosto nema dovoljno vas, dobrih momaka, da pobedite u ovoj rundi. Ti i tebi slični ste naši heroji, ali kopilani pobeđuju! Oni se spremaju da nam donesu noć kakva dolazi posle sumraka, a vi ih sami ne možete zaustaviti.

Ali POSTOJI još jedna sila u okviru čovečanstva, Gordone. Mogla je da preokrene ravnotežu u vašoj vekovnoj borbi još u danima pre rata sudnjeg dana. Ali bila je lenja ili zaokupljena drugim stvarima... Ne znam. Ali iz nekog razloga nije se umešala. Bar ne na neki usaglašen način.

To je druga stvar koju smo shvatile mi, žene Vilamete: da nam se pruža poslednja prilika da ispravimo ono što su žene u prošlosti propustile.

Same ćemo zaustaviti kopilane, Gordone. Obavićemo najzad svoj posao... izvršićemo ODABIR među muškarcima, i iskoreniti besne pse.

Oprosti mi, molim te. Ostale su tražile da ti kažem da ćemo te uvek voleti. Ostaću uvek tvoja.

Dena

"Stani!... Oh, Bože... Nemoj!"

Kada se Gordon naglo probudio, bio je već na nogama. Ostaci večernje logorske vatre pušili su se na nekoliko inča od njegovih golih nožnih prstiju. Ruke su mu bile ispružene, kao da hoće da dograbi nešto, ili nekog.

Njišući se, oseti kako se rubovi njegovog sna raspliću u šumsku noć sa svih strana. Njegova avet ponovo ga je pohodila, pre samo nekoliko trenutaka u snu. Glas mrtve mašine govorio mu je preko razmaka decenija, optuživao ga sa sve većim nestrpljenjem.

"Ko će sada da preuzme odgovornost... za tu budalastu dečurliju...?"

Redovi hitrih svetlosti, glas tužne, kriogene mudrosti, očajne zbog bezgraničnih neuspeha živih ljudskih bića.

"Gordone? Šta je bilo?"

Džoni Stivens uspravio se u sedeći položaj u svojoj vreći za spavanje i trljao oči. Bilo je vrlo mračno pod oblačnim nebom, sa tek malo odsjaja i pokojom slabašnom zvezdom tu i tamo, nejasno treptavom kroz grane koje su se nadnosile nad njih.

Gordon zavrte glavom, jednim delom i zbog toga da bi prikrio drhtavicu. "Hteo sam da proverim konje i straže", rekao je. "Samo ti spavaj, Džoni."

Mladi poštar klimnu. "Okej. Reci Filipu i Kalu da me probude kada bude vreme za smenu straže." Mladić ponovo leže i navuče vreću za spavanje preko ramena. "Pazi se, Gordone."

Dah mu je uskoro ponovo blago zviždukao, a lice postalo glatko i nemarno. Težak život kao da je pogodovao Džoniju, nešto što nikada nije prestalo da zapanjuje Gordona. Nakon sedamnaest godina toga *on* sam još uvek se nije navikao na pomisao da mora živeti na taj način. Vrlo često - čak i kada se približio srednjem dobu - još uvek je zamišljao da će se probuditi u svojoj studentskoj spavaonici, tamo u Minesoti, i da će se ispostaviti da su sva prljavština, smrt i ludilo bili samo noćna mora, alternativni svet koga nikada nije bilo.

U blizini žara, red zbijenih vreća za spavanje okupio se radi svojeg udela u toploti. Osim Džonija bilo je tu osam figura - Aron Šimel plus svi borci koje su uspeli da regrutuju u dolini Kamas.

Četvorica dobrovoljaca bili su dečaci, jedva dovoljno stari da počnu da se briju. Ostali su bili starci.

Gordon nije želeo da razmišlja, ali sećanja su se jatila u njemu dok je navlačio čizme i ogrtao vuneni ponču.

I pored svoje gotovo potpune pobede, Džordž Pauhatan bio je nestrpljiv da što pre vidi da su Gordon i njegova grupa otišli. Posetioci su obespokojili vlastelina planine Glave Šećera. Njegovo imanje više neće biti isto sve dok ne odu.

Ispostavilo se da je Dena poslala *dve* pošiljke - još jednu osim svojeg luckastog pisma. U drugoj pošlo joj je za rukom da proturi darove za žene Pauhatanovog domaćinstva nasuprot Gordonu, tako što ih je isporučila preko "Pošte Sjedinjenih Država". Patetična mala pakovanja sapuna, igala i donjeg rublja bila su praćena šapirografiranim pamfletima. Bile su tu i bočice pilula i

raznih lekovitih masti i Gordon prepozna da potiču iz centralne apoteke. A video je i kopije pisma upućenog njemu.

Čitava stvar je zbunila Pauhatana.. Bar u onoj meri u kojoj i Gordonov govor, Denino pismo uznemirilo je čoveka.

"Ne shvatam", rekao je tada, raskrečen preko stolice dok se Gordon žurno pakovao i spremao za polazak. "Kako jednoj očigledno inteligentnoj ženi mogu pasti na pamet tako bizarne ideje? Zar nikoga nije bilo briga da joj ulije makar malo zdravog razuma? Šta misle ona i njena grupica devojčura da postignu protiv *holnista*!"

Gordon se nije potrudio da odgovori, znajući da bi to samo ozlojedilo Pauhatana. Ionako je bio u žurbi. Još uvek se nadao da je preostalo dovoljno vremena da se vrati i zaustavi izviđačke pre nego što naprave najveću idiotariju nakon samog rata sudnjeg dana.

Ali Pauhatan je i dalje ispitivao. Čovek je zvučao iskreno zbunjeno. Osim toga, nije bio naviknut da ne obraćaju pažnju na njega. Na kraju Gordon zateče sebe kako govori u Deninu odbranu.

"Kakav bi joj ti to 'zdrav razum' ulio, Džordže? Logiku onih bezbojnih aljkavuša koje kuvaju ručkove za samozadovoljne muškarce, ovde u dolini Kamas? Ili bi možda trebalo da progovori samo kada joj se obrate, kao one jadne žene koje žive kao stoka dole u Rogu, a sada i u Judžinu?

Možda one i greše. Možda su i šašave. Ali bar Dena.i njene drugarice mare za nešto krupnije od sebe samih i imaju hrabrosti da se bore za to. Imaš li ti, Džordže. Imaš li ti?"

Pauhatan je gledao u patos. Gordon jedva da je čuo njegov odgovor. "Gde to piše da čovek mora da misli na velike stvari? I ja sam se borio za velike stvari, nekada davno... za pravdu, principe, otadžbinu. Gde je sada sve to?"

Čelično sive oči bile su uske i tužne kada je sledeći put pogledao Gordona. "Znaš, otkrio sam nešto. Otkrio sam da ti velike stvari ne uzvraćaju ljubav. Samo uzimaju i uzimaju, i nikada ništa ne daju za uzvrat. Krv će ti isisati, i dušu, samo ako im dozvoliš, i nikada te neće pustiti.

Izgubio sam ženu i sina dok sam se napolju borio za *velike stvari.* Bio sam im neophodan, ali ja sam morao da odem i da pokušavam da spasem svet."

Pauhatan frknu na poslednju frazu. "Danas se borim za svoje ljude, svoju farmu - za manje stvari - stvari koje mogu da *zadržim*."

Gordon je gledao kako se Pauhatanova ogromna, žuljevita ruka savija, kao da se napreže da dograbi sam život. Sve do sada nije mu palo na pamet da bi se taj čovek mogao bojati ičega na svetu, ali, eto, zatekao ju je, vidljivu samo na najkraći mogući trenutak.

Izvesnu retku vrstu strave u njegovim očima.

Na vratima Gordonove gostinske sobe, Pauhatan se okrenuo, njegovo izbrazdano lice ocrtavalo se u treptavom svedu visokih sveća. "Znaš, čini mi se da znam zbog čega ta tvoja šašava žena gura sa tim svojim ludim planovima, šta god da je zakuvala u svojoj glavi, i sve to nema baš nikakve veze sa tim veličanstvenim sranjem o herojima i nitkovima' o kojem je pisala.

One druge žene, one je slede samo zbog toga što je prirodni vođa u ovim očajnim vremenima Povukla ih je za sobom, jadne devojčice. Ali ona..." Pauhatan zavrte glavom. "Ona *misli* da sve to radi zbog velikih razloga ali ispod svega leži jedna od malih stvari.

Ona to radi iz ljubavi, g. inspektore. Mislim da to radi samo zbog tebe."

Gledali su jedan u drugoga taj poslednji put, i Gordon shvati da Pauhatan vraća poštaru koji ga je posetio kusur, skupa sa kamatom, za netraženu krivicu koju mu je isporučio.

Gordon klimnu vlastelinu Glave Šećera i prihvati teret na svoja leđa - sa poštarinom unapred plaćenom.

Napustivši toplinu vatre, Gordon nađe put do konja i pažljivo proveri kako su vezani. Izgledalo je da su svi dobro, mada su se životinje još uvek malo trzale. Na kraju krajeva, danas su ih oštro terali. Iza njih ostale su ruševine Dalekog, kao i tereni za logorovanje starog Medvеđeg Potoka. Ukoliko grupa sutra bude ozbiljno navalila, Kalvin Luis je zaključio da bi mogli da se nađu u Rozburgu nešto nakon mraka.

Pauhatan ih je velikodušno snabdeo za putovanje. Dao im je najbolja grla iz svojih štala. Šta god severnjaci poželeli, mogli su imati. Izuzev Džordža Pauhatana, razume se.

Kada je Gordon potapšao poslednjeg konja koji je tiho rzao i izašao iz kruga

zaklonjenog drvećem, jedan deo njega još uvek nije mogao da poveruje da su čitav taj put prešli ni zbog čega Neuspeh je imao opor ukus u njegovim ustima.

...treptave svetlosti... glas davno preminule mašine...

Gordon se nasmešio bez ikakvog zadovoljstva.

"Da sam mogao da ga zarazim tvojom utvarom, Kiklope, zar misliš da ne bih to i uradio? Ali ne možeš takvog čoveka upecati na tako prost način! Čvršće je on građe nego ja."

...Ko će sada da preuzme odgovornost...?

"Ne znam!" Prošaptao je napeto, tiho, u tamu koja ga je okruživala. "Više me i nije briga!"

Sada je već bio na nekih četrdeset stopa od logorišta. Palo mu je na pamet da bi lako mogao da produži, samo kada bi hteo. Kada bi sada nestao u šumi, opet bi bio u boljem položaju nego pre šesnaest meseci kada je, pokraden i izranjavljen, naleteo na prastari, upropašteni poštanski džip u brdovitoj, prašnjavoj šumi.

Poneo je uniformu i vreću samo da bi preživeo, ali nešto se zakačilo na njega te čudnovate noći, prva od mnogih utvara.

Netražena legenda započela je u malom naselju Pajn Vju - Džoni Eplsidovska besmislica koja se još davno otela svakoj kontroli i navalila na njegova pleća netraženo breme odgovornosti za čitavu civilizaciju. Od tada njegov život više nije pripadao samo njemu. Ali sada, shvati on, mogao bi to da izmeni!

Pođi odatle, pomislio je.

Gordon je nalazio put u mrklom mraku, koristeći veštinu kretanja po šumi koja ga nikada nije izdala, osećaj za put i pravac. Koračao je sigurno u sebe, osećao gde mora biti korenje drveća i mali jarkovi, koristilo logiku dobrog poznavaoca šumovitih krajeva

Bila je potrebna specijalna, udaljena koncentracija da bi se tako kretao u gotovo potpunoj tami... iskustvo nalik na zen koje je uzdizalo čoveka - osećaj izdvojenosti kao u onoj meditaciji tokom zalaska sunca, iznad grmećeg ušća Kokile, ali nekako *aktivniji.* Dok je koračao, činilo mu se da se uzdiže sve više i više iznad svojih nevolja.

Kome su uopšte potrebne oči da bi video i uši da bi čuo? Vodili su ga dodiri lahora. To i miris crvenih kedrova, uz slabašne tragove vonja udaljenog, a opet gotovo opipljivog mora.

Samo pođi odatle... Radosno, shvati da je otkrio protiv-vradžbinu! Stvar koja se suprotstavljala sićušnim treptavim svetlostima u njegovom umu i neutralisala ih. Antidot za sablasti.

Jedva da je osećao tlo dok je grabio kroz tamu i ponavljao rečenicu sa sve većim oduševljenjem. *Samo pođi odatle!*

Ushićeno putovanje svršilo se naglo, silovito, kada se sapleo na nešto potpuno neočekivano - nešto što nije pripadalo šumskom tlu.

Skotrljao se na tlo gotovo bez zvuka hrpa borovih iglica prekrivenih snegom ublažila mu je pad. Gordon poče da pipa oko sebe, ali nije uspevao da prepozna kakva ga je to prepreka oborila. Bila je meka i ugibala se na dodir. Kada je podigao ruku, bila je lepljiva i topla

Trebalo bi da Gordonove zenice nisu mogle da se raširе još više, ali iznenadni, strah uspeo je da ih natera na to. Nagao se i u njegovo vidno polje iznenada upade lice mrtvaca.

Mladi Kal Luis uzvraćao mu je ukočeni pogled sa sleđenim izrazom zaprepaštenja. Mladićev vrat je zjapio, stručno presečen.

Gordon se zatetura unazad sve dok nije naleteo na najbliže drvo. U izmaglici zbunjenosti shvatio je da nije poneo čak ni nož i fišekliju. Zbog nečega možda usled čarolije planine Džordža Pauhatana dozvolio je da mu promakne to zrnce samouverenosti. Možda njegova poslednja greška.

U tami čuo je žustre vode srednjeg toka Kokile. Sa druge strane pružala se neprijateljska teritorija. Ali trenutno su njihovi protivnici bili na ovoj strani reke.

Napadači ne znaju da sam ovde, shvati on. To je delovalo nemoguće nakon što se lomatao po okolini, mrmljajući izgubljeno sam sebi, ali možda je u njihovom obruču koji se sužavao postojala rupa

Možda su bili previše zauzeti.

Gordon je dobro poznavao osnovna pravila. Najpre osvojiš stražarska mesta, zatim, u naletu, struštiš se na ljude u logoru koji ništa ne očekuju. Ti dečaci i

starci koji su spavali pokraj logorske vatre sada nisu imali uz sebe Džordža Pauhatana. Nije trebalo da napuštaju svoju planinu.

Gordon se saže. Pljačkaši ga nikad neće naći ovde, među korenjem drveća Bar ne dok bude tih. Kada otpočne klanica, dok holnisti budu zauzeti prikupljanjem trofeja, može da se izgubi bez traga u dubokoj šumi.

Dena je rekla da postoje dve vrste ljudi koje se računaju ...i oni između koji nisu važni. *Pa lepo,* pomislio je. *Hajde da budem jedan od onih između. Svakog dana vidim da je mnogo pametnije biti živ nego "važan".*

Čučnuo je, trudeći se da bude što tiši.

Grančica krenu - najslabašniji mogući zvuk, tamo iz pravca logora. Minut kasnije, nešto dalje, oglasila se "noćna ptica". Oponašanje je bilo tiho i potpuno verno.

Sada kada je slušao, Gordon otkri da zapravo može da sledi smrtonosno stezanje obruča Njegovo drvo već je zaobiđeno i nalazilo se poprilično izvan sve užeg prstena smrti.

Tiho, rekao je sebi. *Sačekaj da sve prođe.*

Trudio se da ne zamišlja pritajene neprijatelje, njihova lica namazana maskirnim bojama kako se smeše u iščekivanju dok vade svoje podmazane noževe.

Ne misli na to! Čvrsto je stisnuo oči i trudio se da sluša samo svoje srce koje je snažno udaralo dok je prstima opipavao tanki lančić oko svoga vrata. Nosio ga je, skupa sa malom zalogom koju mu je dala Abi, još od kada je otišao iz Pajn Vjua

Tako je, razmišljaj o Abi. Pokušavao je da je zamisli, nasmešenu, veselu i punu ljubavi, ali unutrašnji glas nastavio je da rogobori u njegovoj glavi.

Holnisti će se potruditi da sve straže budu dokusurene pre nego što zatvore klopku. Ukoliko se do sada još nisu pobrinuli za drugog čoveka na straži - Filipa Bokuta - učiniće to uskoro.

Stegao je pesnicu oko Abinog dara. Lančić se zateže oko njegovog vrata.

Bokuto... koji je štitio svojeg zapovednika čak i kada se nije slagao sa njime... koji je obavio prljavi posao umesto Gordona, tamo pod snegom koji je padao...

koji je svim srcem služio običan mit... naciju koja je umrla i više se nikada, nikada neće dići.

Bokuto...

Po drugi put te noći Gordon se nađe na nogama ne sećajući se kako se to dogodilo. Uopšte nije bilo nikakve svesne namere, samo se oštri zvižduk zaorio kroz noć kada je dunuo u Abinu zviždaljku, a zatim i njegov sopstveni glas koji je urlao kroz skupljene šake.

"Filipe! Čuvaj se!"

... se!... se!... se!... jeka se valjala kao da je zamrzla šumu u iznenađenju.

Jednu dugu sekundu tišina se držala onda je šest oštrih prasaka u brzoj seriji potreslo vazduh i iznenada vika ispuni noć.

Gordon zatrepta. Šta god da mu je nadošlo, sada je bilo prekasno da se povuče. Morao je da odigra ulogu do kraja. "Uleteli su pravo u zamku!" Dreknuo je koliko ga grlo nosi. "Džordž kaže da će ih dočekati u pravcu reke! File, pokrivaj desnu stranu!"

Kakva improvizovana predstava! Iako su mu se reči verovatno gubile u vrisci, puščanoj paljbi i vršitavim borbenim povicima survivalista, gungula je svakako poremetila njihove planove. Gordon je nastavio da viče i duva u zviždaljku ne bi li zbunio napadače.

Ljudi su urlali, a tamna obličja valjala se po rastinju u očajničkoj borbi. Plamenovi su se podizali visoko iz raspaljene logorske vatre i bacali uskomešane siluete kroz drveće.

Pošto se borba još uvek odvijala i nakon dva minuta, Gordon shvati da znači da ipak ima šanse. Vikao je kao da usmerava čitavu četu pojačanja.

"Ne puštaj kopilad preko reke!" Urlao je. I zaista, činilo se da se u tom pravcu neko žurno kreće. Jurio je pod drvećem u smeru bitke - iako nije imao oružja. "Prikujte ih! Ne dajte im da..."

A onda je obličje izronilo iza najbližeg drveta. Gordon zastade na samo deset stopa od izlomljenih crnih i belih šara zbog kojih je bilo toliko teško usredsrediti pogled na išarano lice. Prorez usta rascepio se u široko, krezubo cerenje. Telo ispod neprijateljskog osmeha bilo je ogromno.

"Mnogo bučan prikan", primeti survivalista "Treba malo da ga utišamo, je li tako, Nate?" Tamne oči blesnuše preko Gordonovog ramena.

Za najkraći trenutak Gordon poče da se okreće, iako je rekao sebi da je to samo trik - da je holnista verovatno sam.

Pažnja mu je samo zatreptala na trenutak, ali bilo je to dovoljno. Maskirana figura pokrenula se poput munje. Udarac pesnice velike kao šunka, čvrste poput kamena, zavrte Gordona prema zemlji.

Svet se pretvorio u kovitlac zvezda i bola. *Kako iko može da bude toliko brz?* pitao se rascepkanim tragovima svesti.

Bila je to poslednja Gordonova jasna misao.

10

Ledena, magličasta kiša pretvorila je blatnjavu stazu u močvaru koja je pokušavala da proguta vrdave noge zarobljenika. Oborenih glava borili su se sa blatom, upinjali da održe korak sa konjima i jahačima. Nakon tri dana, u uskom svetu zarobljenika još je jedino bilo važno ostati na nogama i izbeći još batinanja.

Pobednici jedva da su izgledali manje strašno sada, bez ratnih boja. U zimskim kamuflažnim parkama jahali su gospodstveno na konjima koje su zadobili u dolini Kamas. Najmlađi holnista, koji je jahao poslednji - sa samo jednom zlatnom naušnicom u uvu - povremeno bi se okrenuo da bi dreknuo na zarobljenike i potegao konopac vezan oko članaka čoveka na čelu, zbog čega bi čitava vrsta neko vreme teturala brže.

Svuda oko puta ležali su otpaci ostali iza uzastopnih talasa izbeglica. Nakon bezbrojnih malih bitaka i masakra, najjači su imali u rukama više krajeve na ovoj teritoriji. Bio je to raj Natana Holna.

Nekoliko puta je karavan prolazio kroz male nakupine koliba, prljavih udžerica skrpljenih od ostataka predratnih dobara. U svakom otrcanom seocetu stanovništvo bednih stvorenja došepalo bi da oda poštovanje, oborenih pogleda. Tu i tamo poneki nesrećnik zgrbio bi se pod par lenjih udaraca koje bi bez ikakvog vidljivog razloga zadao jedan od onih u sedlima.

Tek kada bi ratnici prošli seljani bi ponovo podigli poglede. U njihovim umornim očima nije bilo mržnje, samo svetlucave gladi dok su gledali u sve dalje sapi dobro uhranjenih konja.

Kmetovi jedva da su gledali u nove zarobljenike. Njihov potpuni nedostatak zanimanja vratio se.

Hodanje je ispunjavalo sate dnevnog svetla sa malo prekida. Noću su zarobljenici bili razdvojeni da bi se sprečio razgovor. Svaki je bio vezan za sapetog konja da bi imao toplote bez vatre. A onda, sa zorom i obrokom slabe kiše, dugo hodanje iznova bi počelo.

Do četvrtog dana dva zarobljenika su umrla. Još dvojica, koji su bili preslabi da produže, bili su ostavljeni sa holnističkim baronom malog, išibanog imanja -

zamena za kmetove čiji su raspeti leševi još uvek visili nad putem kao lekcija svima koji misle da budu neposlušni.

Sve to vreme, Gordon nije video mnogo više od leđa čoveka ispred sebe. Počeo je da mrzi zarobljenika vezanog iza njega. Svaki put kada bi se taj zateturao, nagli trzaj rastrzao bi izmučene mišiće njegovih ruku i bokova Pa ipak, jedva da je primetio kada je i taj čovek nestao i ostavio samo dva zarobljenika da slede konje koji su kaskali. Zavideo je tome koji je ostavljen, ne znajući čak ni da li je mrtav.

Činilo se da putovanje nema kraja. Pre više dana probudio se u njemu i od tada jedva da je dospeo do potpune svesti. I pored agonije, jedan njegov deo poželeo je *dobrodošlicu* stuporu i monotoniji. Ovde nije bilo duhova da ga uznemiravaju. Nisu postojale složenosti i krivice. Zapravo je sve bilo direktno. Čovek je stavljao nogu pred nogu, jeo ono malo što mu se da i držao glavu pognutu.

U jednoj tački primetio je da mu sadrug zatvorenik *pomaže* i preuzima deo njegove težine na svoja ramena dok su se borili s blatom. Polusvesno, pitao se zašto bi iko radio tako nešto.

Najzad je došao trenutak kada je zatreptao i video da su mu ruke odrešene. Stajali su pokraj građevine drvenih zidova, podignute na izvesnom nastojanju od lavirinta nemirnih, bučnih daščara. Iz blizine dopirala je huka žustre vode.

"Dobrodošli u grad Agnes", rekao je jedan od ljudi grubog glasa. Neko metnu ruku na njegova leđa i gurnu. Začuo se smeh kada su se zatvorenici skotrljali unutra i sručili na prljavu prostirku od slame.

Nijedan od njih nije se potrudio da se pokrene sa mesta na koje se skotrljao. Bila je to prilika da se spava. Na trenutak, to je bilo jedino bitno. I ponovo, nije bilo snova - samo povremeni trzaji dok su zlostavljani mišići odbijali poslušnost tokom ostatka dana, čitave noći i sledećeg jutra

Gordon se probudio tek kada se blistavo svetlo sunca diglo dovoljno visoko da bi bolno zasjalo kroz njegove kapke. Okrenuo se na bok, stenjući. Senka je promakla iznad njega i očni kapci zatreperiše mu poput zarđalih salona.

Bilo mu je potrebno nekoliko sekundi da usredsredi pogled. Prepoznavanje je došlo izvesno vreme nakon toga Prva stvar koju je shvatio bila je da u poznatom osmehu nedostaje jedan zub.

"Džoni", zakreketao je.

Mladićevo lice bilo je puno plikova i modrica. Pa ipak, Džoni Stivens veselo se smešio, onako bez zuba "Ćao, Gordone. Dobrodošao među one što su izvukli deblji kraj - žive."

Pomogao je Gordonu da sedne i pridržao mu kutlaču hladne rečne vode da pije. U međuvremenu, Džoni je govorio. "Tamo u uglu ima hrane. A još sam i čuo da pričaju nešto kako će nas uskoro okupati. Znači možda ima neki razlog što nam jajca ne vise sa trofejnog pojasa nekog guzičara. Izgleda mi da su nas doveli čak dovde da sretnemo neku krupnu zverku."

Džoni se nasmejao, neveselo. "Samo ti čekaj, Gordone. Oplesćemo mi mrežu oko tog tipa, ko god da je. Možda mu ponudimo da bude upravnik pošte, ili tako nešto. Jesi li na to mislio kada si mi držao lekcije o važnosti praktične politike?"

Gordon je bio previše slab da bi zadavio Džonija zbog te neverovatne, napadne veselosti. Umesto toga, pokušao je da mu uzvrati osmeh, ali od toga ga samo zaboleše ispucale usne.

Komešavo kretanje iz suprotonog ugla pokazalo im je da nisu sami. U skloništu je sa njima bilo još tri zatvorenika - prljavih strašila divljačnih pogleda koja su ovde očigledno bila vrlo dugo. Piljili su u njih sa očima kao tanjiri, očigledno već dugo bez ičega ljudskog u sebi.

"Da li se... da li se iko izvukao iz zasede?" Bila je to prva Gordonova svesna prilika da pita.

"Mislim da jeste. Tvoje upozorenje mora da je sjebalo satnicu te kopiladi. Pružilo nam je priliku da započnemo solidnu borbu. Siguran sam da smo sredili nekoliko pre nego što su nas priterali u ćošak." Džonijeve oči su svetlucale. Ako ništa drugo, činilo se da je mladićevo divljenje poraslo. Gordon skrenu pogled. Nije želeo hvale zbog svojeg ponašanja te noći.

"Prilično sam ubeđen da sam ubio kučkinog sina koji mi je razbio gitaru. A još jedan..."

"Šta je bilo sa Filom Bokutom?" Prekinuo ga je Gordon

Džoni je zavrteo glavom. "Ne znam, Gordone. Nisam video crne uši i... druge stvari... među trofejima koje su ti bednici sakupili. Možda je uspeo da se

izvuče."

Gordon se nasloni na daščani zid njihovog zatvora. Huka vode, urlanje koje je bilo sa njima čitave noći, dopirala je sa druge strane. Okrenuo se i provirio kroz pukotine između grubih dasaka

Na dvadesetak stopa odatle bio je rub strmine. Još dalje, kroz rascepkane pramenove kovillave magle, video je zid kanjona obrastao gustom šumom, u čijem dnu je tekao uzani, brzi tok.

Džoni kao da mu je čitao misli. Po prvi put mladićev glas bio je tih, ozbiljan.

"Tako je, Gordone. Našli smo se u samom srcu. To dole je kučka lično. Prokleti Rog."

11

Tokom sledeće nedelje magla i ledena kiša pretvorili su se u prave snežne mećave. Uz hranu i odmor, dvojica zatvorenika povratili su nešto snage. Za društvo imali su samo jedan drugoga. Ni stražari niti ostali zarobljenici nisu hteli da im govore osim jednosložnim rečima.

Pa ipak, nije bilo teško otkriti neke stvari o životu na teritoriji holnista. Hranu su im donosili ćutljivi, pogureni robovi iz obližnjeg sirotinjskog grada. Jedine figure koje nisu bile na smrt izmršavele - osim samih holnista koje su prepoznavali po naušnicama - bile su žene koje su služile za zadovoljstvo holnista. A čak su i one radile tokom dana: vukle vodu iz ledenog toka ili čistile štale.

Takva rutina bila je dobro ustaljena, kao da su se svi privikli na takav način života. Pa ipak, Gordon je postao ubeđen da je neofeudalno društvo u stanju previranja.

"Pripremaju se za veliki pokret", rekao je Džoniju dok su gledali karavan koji je stigao jednog popodneva. Još prestravljenih kmetova dovuklo se u Agnes, vukući kola i podižući logor u sve nastanjenijoj oblasti. Očigledno, ova mala dolina nije mogla dugo držati toliko stanovništvo.

"Koriste ovo mesto kao oblast okupljanja."

Džoni nabaci: "Ta rulja mogla bi nam dati prednost, ako nađemo načina da se očistimo odavde."

"Hm", odgovorio je Gordon. Ali nije imao mnogo poverenja u to da će im ijedan od tih robova tamo napolju biti od pomoći. Izbili su iz njih svu srčanost, a imali su i dovoljno sopstvenih problema.

Jednog dana, nakon podnevnog obroka, Gordonu i Džoniju naređeno je da izađu iz svoje prostorije i da se skinu goli. Par neuglednih, ćutljivih žena dođe i pokupi njihovu odeću. Dok su severnjaci bili okrenuti leđima, na njih su pljusnuli vedra hladne rečne vode. Gordon i Džoni dahtali su i tresli se. Svi stražari su se smejali, ali oči žena nisu čak ni zaigrale kada odoše, pognutih glava.

Holnisti - odeveni u crna i zelena kamuflažna odela, zlatnih naušnica

nanizanih na ušima - lenjivo su se nadmetali u rukovanju nožem, bacajući svoja sečiva odsečno, ispod ruke. Dva severnjaka umotali su se u masnu ćebad pred malom vatrom i pokušavali da se zagreju.

Te večeri odeća im je vraćena oprana i ispeglana. Ovog puta jedna od žena na kratko je digla pogled i pružila Gordonu priliku da joj vidi lice. Imala je možda dvadeset godina, iako su joj oči sa tamnim podočnjacima delovale mnogo starije. Njenu smeđu kosu probijale su sede. Bacila je pogled na Gordona samo na trenutak, dok se oblačio. Ali kada se usudio da se nasmeši, brzo se okrenula i pobegla ne osvrćući se.

Obrok koji su dobili u vreme sunčevog zalaska bio je bolji od uobičajene bljutave kaše. Sa pečenim kukuruzom bili su izmešani komadići nečega što je ličilo na sušeno meso. Možda je bila konjetina.

Džoni je izazivao sudbinu zatraživši još. Ostali zarobljenici zapanjeno su zatreptali i povukli se još dublje u svoje uglove. Jedan od ćutljivih stražara zareža i odnese njihove tanjire. Ali na njihovo iznenađenje vratio se sa još jednom porcijom za obojicu.

Bio je potpuni mrak kada su tri holnistička ratnika sa širokim beretama umarširala iza pogurenog sluge koji je nosio baklju. "Dođite", rekao je njihov vođa. "General hoće da vas vidi."

Gordon pogleda u Džonija, koji je ponovo ponosito stojao u svojoj uniformi. Mladićeve oči bile su pune poverenja. Na kraju krajeva, činilo se da govore, šta to ove drkadžije imaju što se može uporediti sa Gordonovim autoritetom službenog predstavnika Obnovljene Republike?

Gordon se sećao kako ga je mladić napola nosio tokom dugog putovanja prema jugu sa Kokile. Ostalo mu je malo volje za pretvaranje, ali zarad Džonija oprobaće još jednom staro đubre.

"U redu, poštare", rekao je svojem mladom prijatelju. Gordon namignu. "Ni mećave, ni pljusak, ni mrkli noćni mrak..."

Džoni mu je uzvratio osmeh. "Kroz banditski pakao, vatrenih borbi znak..."

Zajedno su se okrenuli i napustili zatvorsku kućicu ispred svojih stražara.

12

"Dobrodošli, gospodo."

Prva stvar koju je Gordon primetio bio je pucketavi kamin. Udobna predratna kućica za rendžere bila je obzidana kamenom i topla. Gotovo je zaboravio kakvo je to osećanje.

Drugo je primetio šuškanje svile kada se dugonoga plavuša podigla sa jastuka pored kamina. Devojka je predstavljala zadivljujuću suprotnost svim ostalim ženama koje je video ovde - čista, uspravna, natovarena blistavim dragim kamenjem koje bi pre rata vredelo čitavo bogatstvo.

Pa ipak, oči su joj imale podočnjake i gledala je dvojicu severnjaka kao što bi neko gledao stvorenja sa udaljene strane meseca. Ćutke, ona ustade i izađe iz sobe kroz zavesu od perli.

"Rekao sam *dobrodošli,* gospodo. Dobrodošli u Slobodnu Oblast". Gordon se najzad okrenuo i primetio mršavog, ćelavog čoveka pažljivo negovane brade, koji se podigao iza pretrpanog stola da bi ih pozdravio. Iz jedne usne školjke svetlucale su mu četiri zlatne naušnice, a tri iz druge - simboli čina. Približio im se ispružene ruke.

"Pukovnik Čarls Vestin Bezoar, vama na usluzi, svojevremeno član vlade Države Oregon i pravni zastupnik za pokrajinu Džekson. Trenutno imam čast da budem vojni sudski savetnik Armije za oslobođenje Amerike."

Gordon podiže obrvu, ne obraćajući pažnju na pruženu ruku. "Bilo je mnogo 'armija' nakon Pada. Kojoj rekoste da ste pripadali, hoćete li da ponovite?"

Bezoar se nasmešio i pustio da mu ruka nemarno padne. "Shvatam da su neki upotrebljavali za nas i druga imena. Ostavimo to za sada i recimo samo da služim kao ađutant generalu Volsi Maklinu, koji vam je domaćin. General će nam se ubrzo pridružiti. U međuvremenu, smem li da vam ponudim malo našeg brđanskog kiselog napitka od slada?" On podiže bocu od rezbarenog stakla iz ormarića od hrastovine. "Šta god da ste slušali o našem grubom životu ovde gore, verujem da ćete otkriti da smo usavršili bar neke stare veštine."

Gordon zavrte glavom. Džoni je gledao čoveku preko glave. Bezoar sleže ramenima.

"Ne? Šteta. Možda drugi put. Nadam se da nemate ništa protiv da se ja

poslužim." Bezoar nali sebi čašu smeđeg pića i pokaza rukom na dve stolice u blizini vatre. "Molim vas, gospodo, mora da ste iscrpljeni nakon puta. Raskomotite se. Ima mnogo stvari koje bih voleo da znam.

Na primer, kakvo je ***stvarno*** stanje tamo na istoku, iza pustinja i planina?"

Gordon nije ni trepnuo dok je sedao. Znači "Armija za Oslobođenje" imala je službu obaveštavanja. Nije bilo nikakvo čudo što je Bezoar znao ko su... ili bar šta severni Oregon misli da je Gordon.

"Stanje je uglavom isto kao i na zapadu, g. Bezoar. Ljudi se trude da žive i ponovo grade tamo gde mogu."

U svom umu Grodon se trudio da ponovo uspostavi pejsaž snova - fantaziju o Sen Pol Sitiju, Odesi i Grin Beju - slike živih gradova koji vode ponositu naciju koja se ponovo budi - a ne vetrom šibane avetinjske gradove kojih se sećao, očerupane rukama otrcanih grupica podozrivih preživelih.

Govorio je u ime gradova kakve je sanjao. Glas mu je bio ozbiljan. "Po nekim mestima građani su bili srećniji nego na drugim. Povratili su mnogo toga i nadaju se da će postići i više, radi svoje dece. U drugim oblastima, oporavak je bio... sprečen. Neki od onih koji su gotovo uništili našu naciju, pre jedne generacije, još uvek stvaraju haos, još uvek napadaju naše kurire i prekidaju komunikacije.

A kad već to pominjem", nastavio je Gordon ledeno, "ne mogu više da odlažem pitanje šta ste učinili sa poštom koju su vaši ljudi ukrali od Sjedinjenih Država."

Bazoar stavi naočare sa žicanim okvirom i podiže debelu fasciklu sa stola pored sebe. "Pretpostavljam da govorite o ovim pismima?" Otvorio je pakovanje. Tuce potamnelih i požutelih listova samo zašuška. "Vidite? Ne mučim se da poričem. Smatram da treba da budemo otvoreni i iskreni jedan prema drugom, ako želimo da išta proiziđe iz ovog susreta.

Da, grupa naših čelnih izviđača zaista je našla tovarnog konja u ruševinama Judžina - vašeg, pretpostavljam - u čijim se vrećama pored sedla nalazio ovaj veoma neobični teret. Ironijom, verujem da ste baš u istom trenutku dok su naši izviđači uzimali ove primerke vi ubijali dvojicu njihovih drugara na drugom mestu u napuštenom gradu."

Bezoar podiže ruku pre nego što je Gordon stigao da progovori. "Ne plašite se odmazde. Naša holnistička filozofija ne veruje u nju. Porazili ste dvojicu holnista u ravnopravnoj borbi. To vas čini plemićem u našim očima Zašto mislite da smo postupali sa vama kao sa ljudima nakon zarobljavanja, umesto da vas uškopimo kao robove ili stoku?"

Bezoar se prijateljski smešio, ali Gordon je kipeo iznutra U Judžinu prošlog stoleća video je šta su holnisti učinili sa telima bezopasnih tragača koje su pokosili. Sećao se majke mladog Marka Aagea, koja je spasla život i njemu i svojem sinu herojskim činom. Bezoar je očigledno ozbiljno mislio to što je rekao, pa ipak je Gordonu ta logika bila bolesno, gorko ironična.

Ćelavi survivalista raširi ruke. "Priznajemo da smo vam uzeli poštu, g. inspektore. Možemo li ublažiti svoju krivicu tvrdeći da ništa ne znamo? Na kraju krajeva, dok ta pisma nisu stigla ovde do mene, nijedan od nas nikada nije ni ***čuo*** za Obnovljene Sjedinjene Države!

Zamislite naše zaprepašćenje kada smo videli takve stvari... pisma nošena mnogo milja od grada do grada, potvrde za proglašenje novih poštanskih upravnika, i ove", podigao je svežanj tankih papira službenog izgleda "Ove deklaracije ***privremene vlade*** u Sen Pol Sitiju."

Reči su bile pomirljive i zvučale su ozbiljno. Ali bilo je nečega u tonu čovekovog glasa... Nije umeo to sasvim da svrsta, ali šta god da je bilo, uznemiravalo je Gordona

"Znate za to sada", naglasio je. "Pa ipak nastavljate. Dva naša poštanska kurira nestala su bez traga od početka vaše invazije na sever. Vaša 'Armija za oslobođenje Amerike' sada je već mnogo meseci u ratu protiv Sjedinjenih Država, ***pukovniče*** Bezoar. A ***to*** se ne da ublažiti neznanjem."

Laži su sada lako izlazile. Na kraju krajeva, te reči su u suštini bile istina.

Sve vreme nakon onih prvih nedelja, odmah nakon velikog rata u kome je izvojevana "pobeda" - dok su SAD još uvek imale vladu, a hrana i materijal još uvek bili prevoženi pod kontrolom po autoputevima - pravi problem nije bio toliko slomljeni spoljni neprijatelj koliko haos iznutra.

Žito je trulilo po pretovarenim silosima dok su farmere kosile proste, izlečive zaraze. Vakcine su se mogle nabaviti po gradovima, gde je umiranje od gladi kosilo mnoštvo. Više je ljudi umrlo zbog sloma i bezakonja - uništene mreže

trgovine i međusobne pomoći - nego od svih bombi i klica, pa čak i od trogodišnje tmine.

To su ljudi poput ovog zadali završni udarac i okončali svaku šansu koja se pružala pred milionima ostalih.

"Možda, možda." Bezoar izruči u sebe čašicu smrdljive tečnosti. Nasmešio se. "A opet, mnogi su tvrdili da su pravi naslednici američke nezavisnosti. Dakle vaše 'Obnovljene Sjedinjene Države' kontrolišu velike oblasti i populacije, a u njihovom vodstvu nalazi se i par matorih prdonja koji su svojevremeno kupili za sebe izglasani kabinet gotovinom i televizijskim osmehom. Znači li to da je ***to*** prava Amerika?"

Na trenutak činilo se da smirena, razumna slika prska i Gordon ugleda fanatika iznutra, neizmenjenog osim možda produbljivanjem gledišta tokom godina. Gordon je već slušao taj glas... nekada davno u radijskom javljanju Natana Holna - pre nego što su obesili tog survivalističkog "sveca" - i u govoru njegovih sledbenika od tada sve do danas.

Bila je to ista ona solipsistička filozofija egoa koja je podmetala drvlje na vatru besnila nacizma, staljinizma. Hegel, Horbiger, Holn - koreni su bili identični. ***Izvedena*** istina, glatka i sigurna u sebe, koja nikada neće biti proveravana u svetlu realnosti.

U Severnoj Americi holnizam je predstavljao marginalno ludilo u vremenu briljantnosti bez premca, povratak u egoistične osamdesete. Ali druga verzija istog zla -"slovenski misticizam" - je došla do vlasti na drugoj hemisferi. To ludilo konačno je gurnulo svet u rat sudnjeg dana.

Gordon se nasmeši sa mrkom ozbiljnošću. "Ko ima pravo da kaže šta je punopravno, nakon svih tih godina? Ali jedna stvar je sigurna, Bezoare, 'pravi duh Amerike' izgleda da se pretvorio u strast za lovom na holniste. Vaš kult najjačih je omrznut - ne samo u Obnovljenim Sjedinjenim Državama, već gotovo svuda gde sam putovao. Feudalna naselja udružiće snage na najmanju glasinu da je primećena jedna od vaših grupa. Svakog čoveka odevenog u vojno kamuflažno odelo obesiće čim ga spaze.

Znao je da je time pogodio u metu. Nozdrve oficira sa naušnicama se raširiše. "***Pukovniče*** Bezoar, ako dozvoljavate. A opkladio bih se da postoje i oblasti u kojima to nije istina, g. inspektore. Florida, možda? A Aljaska?"

Gordon sleže ramenima. Obe države zaćutale su onog dana kada su pale prve bombe. Bilo je i drugih mesta, kao što je južni Oregon, u koja se milicija nije usuđivala da zađe, čak i sa jakim trupama

Bezoar ustade i ode do police sa knjigama. Izvukao je debeli tom. "Jeste li ikada ***zaista*** čitali Natana Holna?" Pitao je, glas mu je ponovo bio prijateljski. Gordon zavrte glavom.

"Ali, gospodine!" Pobunio se Bezoar. "Kako možete znati svojeg neprijatelja ako niste naučili kako razmišlja? Molim vas, uzmite ovaj primerak ***Izgubljenog carstva...*** Holnova biografija tog velikog čoveka, Arona Bera. Možda promenite mišljenje.

Znate da zaista verujem, g. Kranc, da ste od one vrste ljudi koja bi mogla postati holnista. Često je jakima potrebno samo otvoriti oči da bi videli da su bili zavedeni propagandom slabića, da bi mogli imati *svet,* samo ako pruže ruke i uzmu ga."

Gordon potisnu svoju prvu reakciju i umesto toga primi ponuđenu knjigu. Verovatno ne bi bilo pametno previše izazivati čoveka. Na kraju krajeva, verovatno bi mogao jednom rečju dati da se ubiju obojica severnjaka

"U redu. Mogla bi pomoći da ml vreme brže prođe dok budete organizovali vaš transport nazad do Vilamete", rekao je sasvim mirno.

"Jeste", pridruži mu se Džoni Stivens, koji je progovorio po prvi put. "A kad smo već na tome, kako bi bilo da platite dodatnu poštarinu koja će nam biti potrebna da dovršimo isporuku te ukradene pošte koju ćemo poneti sa sobom?"

Bezoar uzvrati hladni osmeh Džoniju, ali pre nego što je stigao da progovori, začuli su korake po drvenom predvorju nekadašnje rendžerske kućice. Vrata se otvoriše i unutra zakoračiše tri bradata čoveka u tradicionalnoj crnoj i zelenoj odeći.

Jedan od njih, najniža, ali očigledno najvažnija figura, nosio je samo jednu naušnicu. Ali u njoj su svetlucali krupni, umetnuti dragi kamenovi.

"Gospodo", rekao je Bezoar i ustao. "Dozvolite mi da vam predstavim brigadnog generala Maklina, rezervnog starešinu armije SAD, ujedinitelja oregonskih klanova Holna i zapovednika Američkih trupa za oslobođanje."

Gordon tupo ustade. Na trenutak mogao je samo da pilji. General i dvojica

njegovih pomoćnika bili su među najčudnovatijim ljudskim bićima koja je ikada video.

Nije bilo ničeg neobičnog u njihovim bradama i naušnicama..niti u malom nizu sasušenih "trofeja" koje je svaki od njih nosio kao ceremonijalni ukras. Ali sva tri čoveka bila su volšebno *izbrazdana,* gde god su uniforme dopuštale pogled na njihove ruke i vratove. A pod slabašnim linijama zaostalim nakon nekada davno obnovljenih hirurških zahvata, činilo se da im se mišići i žile uzdižu i prepliću na čudan način.

Bilo je to neobično, pa ipak Gordonu pade na pamet da je možda video nešto nalik tome, nekada u prošlosti. Nije mogao tačno da se seti gde i kada.

Jesu li ti ljudi preležali neku od posleratnih zaraza? Možda superzauške? Ili neku vrstu tiroidne hipertrofije?

U naglom prepoznavanju Gordon shvati da je najkrupniji od Meklinovih pomoćnika onaj praseći ružni pljačkaš koji ga je napao onako brzo iz zasede na obali Kokile i oborio na tlo bikovskim udarcem pre nego što je stigao da se pomeri.

Nijedan od tih ljudi nije pripadao novijoj generaciji survivalista, mladim grubijanima koji su regrutovani širom južnog Oregona. Kao i Bezoar, novopridošlice su očigledno bile dovoljno stare da su bili odrasli i pre rata sudnjeg dana. Ali činilo se da ih vreme nije nimalo usporilo. General Maklin kretao se mačjom hitrinom koju je bilo strašno i posmatrati. Nije traćio vreme na formalnosti. Trzajem glave i pogledom prema Džoniju jasno je stavio na znanje Bezoaru svoje želje.

Bezoar sastavi prste. "Ah. Da. G. Stivens, da li biste bili ljubazni da otpratite ovu gospodu do svojih, ovaj, odaja? Čini mi se da general želi da razgovara sa vašim starešinom nasamo."

Džoni pogleda u Gordona. Očigledno, borio bi se ako bi mu ovaj rekao samo jednu reč.

Gordon se lecnu u sebi pred težinom tog izraza u mladićevim očima Takvu privrženost nije nikada zahtevao ni od koga "Idi nazad, Džone", rekao je svojem mladom prijatelju. "Pridružiću ti se kasnije."

Dvojica masivnih pomoćnika otpratiše Džonija napolje. Kada su se vrata

zatvorila i koraci se izgubili u noći, Gordon se okrete da bi se suočio sa komandirom ujedinjenih holnista U srcu je osećao snažnu odlučnost Ovde nije bilo žalosti, nikakvog straha od hipokrizije. Ako je na njemu bilo da dobro laže da bi izblefirao tu kopilad, to će i učiniti. Osetio se puno pod svojom poštarskom uniformom i pripremio se da pruži najbolju predstavu u životu.

"Prištedi dah", odreža Maklin.

Tamnobradi čovek uperi dugu, moćnu ruku u njega. "Jednu reč tog sranja o 'Obnovljenim Sjedinjenim Državama' i sabiću ti tu 'uniformu' u lažljivo grlo!"

Gordon zatrepta. Baci pogled prema Bezoaru i vide da se čovek ceri.

"Bojim se da nisam bio baš otvoren sa vama, *g. inspektore.*" Ovoga puta, prizvuk sarkazma u poslednje dve Bezoarove reči bio je sasvim jasan. Holnistički pukovnik saže se i otvori fijoku u svojem stolu. "Kada sam prvi put čuo za vas, smesta sam poslao grupe da idu vašim tragom unazad. Uzgred, u pravu ste da holnizam nije baš mnogo popularan u određenim oblastima. Bar ne za sada. Dve grupe nikada se nisu vratile."

General Maklin pucnu prstima. "Ne razvlači, Bezoare. Imam posla. Pozovi ovamo drkadžiju."

Bezoar kratko klimnu i posegnu unazad da bi povukao vrpcu na zidu, a Gordon ostade da se čudi šta li je to hteo da nađe u fijoci.

"Svejedno, jedna od naših izviđačkih grupa zaista se susrela sa društvom srodnih duša tamo u Kaskadama, u prolazu severno od Kraterskog jezera. Bilo je nesporazuma i bojim se da je većina jadnih meštana izginula. Ali uspeli smo da pronađemo preživelog..."

Začuli su se koraci i zavesa od perli se razdvojila. Pridržavala ju je kratka plavuša i ladno gledala čoveka izubijanog izgleda i glave u zavojima koji se uteturao u sobu. Nosio je zakrpljenu i izbledelu kamuflažnu uniformu, nož za pojasom i jednu jedinu malu naušnicu. Taj survivalista je izgleda najmanje uživao što je ovde.

"Predstavljam vam našeg poslednjeg regruta, g. inspektore", rekao je Bezoar. "Ali verujem da se već poznajete."

Gordon zavrte glavom, poprilično izgubljeno. Šta se to ovde dešavalo? Koliko je njemu poznato, nikad u životu nije video tog čoveka!

Bezoar gurnu klonulog pridošlicu, koji podiže pogled na to. "Ne mogu biti siguran", rekao je nesigurno holnovski regrut, žmirkajući prema Gordonu. "Možda on i jeste taj. Bio je to usputni događaj, tako... nevažan u to vreme..."

Gordonove pesnice iznenada se zgrčiše. *Taj glas.*

"To si *ti*, ti kopilane!"

Veseli alpski šešir je nestao, ali Gordon je sada prepoznao zulufe boje soli i bibera, žućkastu kožu. Rodžer Septijen delovao je daleko manje sigurno nego kada ga je Gordon poslednji put video - na padinama planine sušne kao sama smrt, dok je pomagao da se odnese gotovo sve što je Gordon posedovao na svetu, samozadovoljno, sarkastično, i prepustio ga gotovo sigurnoj smrti.

Bezoar zadovoljno klimnu. "Možeš da ideš, vojniče Septijen. Verujem da ti je oficir odredio odgovarajuću dužnost za noćas."

Doskorašnji pljačkaš i nekadašnji preprodavač umorno je klimnuo. Nije čak ni bacio pogled na Gordona, već je izašao bez ijedne reči.

Gordon shvati da se odao time što je toliko žustro reagovao. Trebalo je da ne obraća pažnju na čoveka, da se pravi da ga nije prepoznao.

A opet, kakva bi bila razlika? Maklin je već delovao tako uvereno...

"Teraj dalje", rekao je Maklin svome ađutantu.

Bezoar ponovo posegnu u fijoku i ovoga puta izvadi mali, otrcani, crni notes. Pružio ga je Gordonu. "Prepoznajete li ovo? Na sebi nosi vaše ime."

Gordon zatrepta. Naravno, bio je to njegov dnevnik, ukraden - zajedno sa ostalim stvarima - kada su ga napali Septijen i ostali pljačkaši samo nekoliko sati pre nego što je naleteo na oštećeno poštansko vozilo i stupio u novi život

U svoje vreme oplakivao je taj gubitak, jer dnevnik je detaljno opisivao njegova putovanja otkako je napustio Minesotu, pre sedamnaest godina... njegovo pažljivo posmatranje života u Americi nakon katastrofe.

Ali sada je tanki tom bio poslednja stvar na svetu koju je želeo da vidi. Teško je seo, iznenada umoran, svestan kako su se u potpunosti ti đavoli poigrali sa njime. Laž ga je konačno dostigla.

Na svim stranicama tog malog dnevnika nije bilo ni jedne jedine reči o poštaru, o oporavku i ikakvim "Obnovljenim Sjedinjenim Državama"

U njemu se nalazila samo istina.

13

Izgubljeno carstvo NATANA HOLNA

Danas, dok se primičemo kraju dvadesetog stoleća, priča se da se najveće borbe našeg vremena vode između takozvanih *levičara* i takozvanih *desničara* - tih silnih behemota izmišljenog, lažnog političkog spektra. Vrlo je malo ljudi izgleda svesno da su ti takozvani *antipodi* zapravo dva lica iste bolesne zveri. To je rasprostranjeno slepilo, koje sprečava milione da vide kako su nasamareni takvom fabrikacijom.

Ali nije uvek bilo tako. Niti će uvek biti.

U drugim pamfletima govorio sam o drugim tipovima sistema - o časti srednjevekovnog Japana, o veličanstvenim, divljim američkim indijancima i o blistavoj Evropi iz perioda koji jalovi učenjaci današnjice nazivaju "mračno doba".

Jednu stvar istorija nam ponavlja i ponavlja. Tokom svih era, *jedni su naređivali, dok su drugi slušali.* To je vid lojalnosti i moći koji je istovremeno i častan i prirodan. Feudalizam je uvek bio način koji je odgovarao našoj vrsti, još od vremena kada smo se napasali u divljim hordama i urlali jedni drugima izazove sa suprotstavljenih vrhova brda

To jest, bio je to uvek naš način dok se ljudi nisu izopačili, a jake oslabila slinava propaganda nejakih.

Razmislite kako su stvari izgledale u vreme kada je devetnaesto stoleće tek svitalo u Americi. U to vreme postojala je snažna i jasna mogućnost da se prekinu bolesne težnje takozvanog doba "prosvetljenja". Pobedonosnim revolucionarnim ratom vojnici su proterali englesku dekadenciju sa najvećeg dela kontinenta. Granice su bile otvorene,a grubi duh individualizma nadmoćno je vladao čitavom novorođenom nacijom.

Aron Bar znao je to kada je posegao za novim teritorijama zapadno od prvobitnih trinaest kolonija. Snovi su mu bili kao kod svih prirodnih muškaraca - da vlada, da pokori, da osvoji *carstvo*!

Kako bi izgledao svet da je pobedio? Da li bi možda sprečio rađanje ta dva naopačke rođena opscesna blizanca, kapitalizma i socijalizma?

Ko zna? Ali reći ću vam šta ja verujem. Verujem da je era veličine bila nadomak ruke, spremna da bude rođena!

Ali Bar je oboren pre nego što je mogao da postigne još nešto osim kažnjavanja te alatke u rukama izdajnika, Aleksandra Hamiltona. Površno gledano, činilo se da mu je glavna greška bio Džeferson, popustljivac koji mu je ukrao predsedničko mesto. Ali zapravo je urota išla daleko, daleko dublje odatle.

Taj mračni genije, Bendžamin Franklin, bio je u njenom samom srcu - u srcu te zavere koja će ubiti carstvo pre nego što se i rodi. Mnogo mu je instrumenata bilo na raspolaganju, previše da bi im se odupro čak i čovek jak poput Bara. A najglavniji među tim instrumentima bio je *Cincinatusov red*...

Gordon tresnu knjigu na zemlju pored svoje slamnate prostirke. Kako može bilo ko da čita takvo sranje, a da i ne pominjemo štampanje?

Još uvek je bilo dovoljno svetlosti za čitanje nakon večernjeg obroka, a sunce je provirilo po prvi put u poslednjih nekoliko dana. Pa ipak, hladnoća mu je gmizala po leđima dok je sumanuta dijalektika odjekivala njegovom glavom.

Taj mračni genije, Bendžamin Franklin...

Natan Holn je ipak napravio dobru primedbu kada je primetio da je "siroti Ričard" bio mnogo više od običnog lukavog štampara - filozofa koji je glumio ambasadora između naučnog eksperimenta i prostituisanja. Ukolko je makar i mali deo Holnovih navoda bio istinit, Frenklin je *zaista* bio u središtu neobičnih zbivanja. Nešto čudno stvarno se desilo nakon revolucionarnog rata, nešto što je na neki način poremetilo ljude poput Arona Bara i stvorilo naciju kakvu je Gordon poznavao.

Ali osim toga, na Gordona je najveći utisak ostavila veličina ludila Natana Holna. Bezoar i Maklin mora da su bili potpuno šašavi ako su verovali da će ga to bulažnjenje preobratiti za njihove namere.

Knjiga je, zapravo, imala sasvim suprotno dejstvo. Kada bi trebalo da sada izbije vulkan ispod grada Agnes, osećao je da bi vredelo znati da će to gnezdo zmija otići do đavola skupa sa njim.

Nedaleko odatle plakala je beba. Gordon podiže pogled ali jedva mu je pošlo za rukom da razazna otrcane figure pod obližnjom šikarom krušine.Sinoć su

dovedeni novi zarobljenici. Ječali su i zbijali se oko male vatre koja im je dopuštena, jer su zarobljivači smatrali da ne zavređuju čak ni skloništa s krovom nad glavom.

Gordon i Džoni mogli bi se uskoro pridružiti tim bednim robovima ukoliko Maklin ne dobije odgovor koji je tražio. "General", je gubio strpljenje. Na kraju krajeva, sa Maklinove tačke gledišta, njegova ponuda Gordonu mora da je delovala sasvim razumno.

Gordonu je ostalo još malo vremena da se odluči. Holnistička ofanziva ponovo će otpočeti sa prvim otopljenjem, uz njegovu iznuđenu saradnju ili bez nje. Nije smatrao da mu je ostalo mnogo izbora.

Netražena, u um mu dođoše sećanja na Denu. Otkrio je da mu nedostaje, pitao se da li je još uvek živa, želeo je da može da je dodirne i da bude sa njenom... napasnom radoznalošću i svim ostalim.

Do sada, razume se, bilo je prekasno da se spreče luckasti planovi koje su smislile ona i njene sledbenice, kakvi god bili. Gordon se iskreno čudio kako to da mu se Maklin nije već narugao zbog nove nesreće koja je zadesila nesrećnu Armiju Vilamete.

Možda je samo pitanje vremena, pomislio je mračno.

Džoni je završavao trljanje otrcanom četkicom za zube koja je predstavljala njihovu jedinu zajedničku imovinu. Seo je pored Gordona i podigao Barovu biografiju. Mladić ju je čitao neko vreme, a zatim podiže pogled, iskreno zbunjen.

"Znam da naša škola u Kotidž Gorvu nije bogzna šta prema predratnim standardima, Gordone, ali deda mi je puno davao da čitam i mnogo mi je govorio o istoriji i tim stvarima. Čak i *ja* znam da je taj tip Holn izmislio pola ovog đubreta.

Kako mu je uopšte pošlo za rukom da progura ovakvu knjigu? Kako to da mu je ikada iko poverovao?"

Gordon sleže ramenima. "To je nazvao tehnikom 'velike laži', Džoni. Neka samo *zvuči* kao da znaš o čemu govoriš - kao da navodiš stvarne činjenice. Govori vrlo brzo. Ispleti svoje laži u oblik teorije i ponavljaj svoje tvrdnje ponovo i ponovo. Oni kojima je potreban neki izgovor da bi mrzeli - oni sa

velikim, ali slabim egoom - zgrabiće oberučke prosto, glatko objašnjenje o tome kakav je svet Ti tipovi nikada te neće hvatati na činjenice.

Hitler je to činio na briljantan način. Isto tako i Lenjingradski mistik. Holn je samo još jedan majstor za veliku laž."

A šta je sa tobom? upita Gordon sebe. Da li je on, čovek koji je izmislio bajku o "Obnovljenim Sjedinjenim Državama" i sarađivao u prevari o Kiklopu, imao ikakvog prava da se nabacuje kamenjem?

Džoni je nastavio da čita još nekoliko minuta. Onda je ponovo lupio po knjizi. "Ko je onda bio taj momak Cincinatus? Da li je Holn izmislio i njega?"

Gordon se zavali na slami. Oči mu se sklopiše. "Ne, ako se dobro sećam, bio je to veliki vojskovođa starog Rima, u vreme republike. Prema legendi, jednog dana mu se smučilo ratovanje i povukao se iz vojske da bi na miru obrađivao zemlju.

Ali jednog dana dođoše glasnici iz grada da ga vide. Rimske vojske su potučene; pokazalo se da su im vođe nesposobne. Činilo se da je katastrofa neizbežna.

Delegacija priđe Cincinatusu - našli su ga iza njegovog pluga - i poče da ga moli da preuzme zapovedništvo nad poslednjom odbranom."

"Šta je Cincinatus rekao tim momcima iz Rima?"

"Oh, pa dobro", zevnuo je Gordon. "Na kraju se složio. Nevoljno. Ponovo je ujedinio Rimljane, potukao osvajače i oterao ih nazad sve do njihovog grada. Bila je to velika pobeda"

"Kladim se da su ga proglasili za kralja ili tako nešto", nagađao je Džoni.

Gordon zavrte glavom. "Vojska je to želela. A i narod... Ali Cincinatus im je rekao neka se okanu toga. Vratio se na svoje imanje i više ga nikada nije napustio."

Džoni se počeša po glavi. "Ali... zašto je to uradio? Ne shvatam."

Ali Gordon je shvatao. Sada dok je razmišljao o priči, potpuno ju je razumeo. Razlozi su mu objašnjeni, ne tako davno, i nikada ih neće zaboraviti.

"Gordone?"

Nije odgovorio. Umesto toga okrenuo se kada je začuo neki tihi zvuk koji je

dopirao spolja. Kada je provirio kroz pukotine, video je kako se približava grupa ljudi stazom od rečnog pristaništa. Barka je upravo tamo pristala.

Činilo se da Džoni to još nije primetio. Bio je uporan u svojim pitanjima, kao i neprekidno do tada od kako se oporavio od zarobljavanja. Poput Dene, činilo se da mladić ne želi da propusti ijednu priliku da poboljša svoje obrazovanje.

"Rim je bio davno pre američke revolucije, zar ne, Gordone? Onda, kakav je to..." On ponovo podiže knjigu. "... taj Cincinatusov red koji Holn ovde pominje?"

Gordon je gledao kako se kolona primiče zatvorskoj kućici. Dva kmeta išla su sa nosilima, a čuvali su ih survivalistički vojnici u uniformama kaki boje.

"Džordž Vašington osnovao je Sinsinatski red nakon, revolucionarnog rata", rekao je odsutno. "Njegovi nekadašnji oficiri bili su glavni članovi..."

Ućutao je kada se stražar približio i otključao vrata. Obojica su posmatrali kako kmetovi ulaze i polažu svoj teret na slamu. Oni i njihovi pratioci okrenuli su se i izašli bez ijedne reči.

"Prilično je gadno povređen", rekao je Džoni kada je požurio da pogleda ranjenog čoveka. "Taj kompresioni zavoj nije promenjen već danima."

Gordon je video mnogo ranjenika u godinama nakon što je njegova studentska grupa regrutovana u miliciju. Naučio je da dobro postavlja preliminarne dijagnoze dok je služio u vodu poručnika Vana. Jedan pogled rekao mu je da bi se rane od metaka na tom čoveku mogle na kraju zalečiti, uz odgovarajuću negu. Ali sada je iznad nepokretne figure lebdeo miris smrti. Uzdizao se iz udova punih gnojavih tragova mučenja.

"Nadam se da im je lagao", promrmljao je Džoni dok se trudio da udobnije namesti zarobljenika na samrti. Gordon mu je pomogao da nameste svoju ćebad oko njega. Pitao se odakle je čovek stigao. Nije ličio na Vilamećana. I za razliku od većine ljudi iz Kamasa i Rozburga, očigledno se donedavno glatko brijao. I pored zlostavljanja, na njegovim kostima bilo je previše mesa da bi bio kmet.

Gordon iznenada zastade i zabaci se unazad na svojem bedru. Oči mu se zatvoriše i otvoriše. Piljio je. "Džoni, pogledaj ovamo. Da li je to ono što ja mislim?"

Džoni proviri tamo gde je pokazao, a zatim povuče ćebad da bi bolje pogledao. "Pa, da me... Gordone, to liči na *uniformu*!"

Gordon klimnu. Uniforma... i to očigledno *posleratnog* kroja. Bila je obojena i sašivena na drugačiji način od svega što su nosili holnisti, ili, kada se već radi o tome, od svega što je do tada video u Oregonu.

Na jednom ramenu samrtnik je imao amblem izvezen simbolom koga se Gordon prisetio iz davnine... mrkog grizlija koji gazi po crvenoj traci... sve na zlatnoj površini.

***

Neko vreme potom stiže vest da ponovo žele da vide Gordona. Uobičajena pratnja dođe po njega uz svetlost baklji. "Onaj čovek tamo umire", rekao je zapovedniku straže.

Ćutljivi holnista sa tri naušnice sleže ramenima. "Pa? Doći će žena da ga neguje. A sad pokret. General čeka."

Na putu po stazi osvetljenoj mesečinom sreli su figum koja se spuštala suprotnim smerom. Ropkinja pogurenih ramena koraknu u stranu i sačeka da muškarci prođu, pogleda oborenog na tacnu sa namotanim zavojima i melemima koju je držala. Nijedan od ćutljivih stražara kao da je uopšte nije primetio.

Ali u poslednjem trenutku ona podiže pogled prema Gordonu. Prepoznao je istu onu sitnu smeđokosu, prosedu ženu koja je primila i oprala njegovu uniformu pre nekoliko dana. Pokuša da joj se nasmeši dok su prolazili, ali činilo se da ju je to samo usplahirilo. Pognula je glavu i požurila u tamu.

Rastužen, Gordon produži stazom uz svoju pratnju. Malo ga je podsećala na Abi. Jednu od briga predstavljali su mu i prijatelji u Pajn Vjuu. Holnistički izviđač koji je našao njegov dnevnik prišao je veoma blizu tom prijateljskom seocetu. Nije samo lomna civilizacija Vilamete bila u velikoj opasnosti.

Više nigde niko nije bio siguran, znao je to - osim, možda, Džordža Pauhatana, koji je živeo u bezbednosti na vrhu planine Glava Šećera, gajio pčele i vario pivo dok je veći deo onoga što je preostalo od sveta goreo.

"Počinje da me zamara to tvoje vrdanje, Kranc", rekao mu je general Maklin kada su stražari izašli iz nekadašnje rendžerske stanice, sada pretrpane

knjigama.

"Stavljate me u težak položaj, generale. Proučavam knjigu koju mi je pozajmio pukovnik Bezoar i pokušavam da shvatim..."

"Dosta sranja, važi?" Maklin mu je prilazio dok mu se lice nije našlo na dve stope od Gordonovog. Čak i dok je gledala nagore, čudnovato izobličena prilika holniste bila je zastrašujuća. "Poznajem ja ljude, Kranc. Dobro, snažan si, i bio bi dobar vazal. Ali toliko si zavrteo mozak krivicom i ostalim 'civilizovanim' stvarima. Toliko da počinjem da mislim da si možda ipak beskoristan."

Nagoveštaj je bio direktan. Gordon se prisili da ne pokaže slabost koju je osetio u kolenima.

"Mogao bi da budeš baron Korvalisa, Kranc. Visoki zapovednik novog carstva. Mogao bi čak i da zadržiš neka od tih tvojih nastranih, staromodnih shvatanja, ako želiš... i ako si dovoljno jak da ih održiš. Želiš li da budeš *dobar* prema sopstvenim vazalima? Želiš poštanske urede?

Čak bismo mogli da iskoristimo i te tvoje "Obnovljene Sjedinjene Države". Maklin uputi Gordonu zubati, vonjavi osmeh. "Zbog toga samo Čarli i ja znamo za taj tvoj mali crni dnevnik, sve dok ne budemo videli šta ćemo sa tom idejom.

Shvati, nije to zbog toga što mi se *dopadaš*. Nego zato što ćemo imati nešto koristi ukoliko budeš sarađivao. Mogao bi da upravljaš Korvalisom bolje nego ijedan od mojih momaka. Mogli bismo čak i da odlučimo da ne isključimo tu Kiklopovu mašinčinu, ako se isplati da je održavamo."

Znači holnisti još uvek nisu prokljuvili legendu o velikom kompjuteru. Mada to i nije bilo mnogo bitno. Nikada nisu baš marili za tehnologiju, osim kada je bila neophodna da se započne rat. Svi su imali previše koristi od nauke, naročito slabi.

Maklin podiže žarač sa kamina i lupi njime o levi dlan. "Alternativa je, razume se, da ćemo svejedno zauzeti Korvalis ovog proleća. Samo ako to bude naš način, ima da *gori*. I nigde neće biti poštanskih ureda, momče. Niti pametnih mašina."

Maklin isrpuži žarač i dodirnu list papira na stolu. Pero i mastionica stojali su pokraj njega. Gordon je znao šta čovek očekuje od njega.

Kada bi jedino bilo potrebno da se saglasi sa njegovim planom, Gordon bi to

smesta učinio. Glumio bi sve dok ne dobije šansu da se izvuče.

Ali Maklin je bio previše prepreden. Želeo je da Gordon piše savetu u Korvalisu i prisili ih da predaju nekoliko ključnih gradova kao dokaz dobre volje pre nego što ga puste.

Razume se, imao je samo generalovu lepu reč da će ga proizvesti u "barona Korvalisa" nakon svega tamo. Sumnjao je da Maklinovoj reči vredi išta više verovati nego njegovoj sopstvenoj.

"Možda smatraš da nismo dovoljno jaki da savladamo vašu patetičnu 'Armiju Vilamete' bez tvoje pomoći?" Nasmejao se Maklin. Okrenuo se vratima.

"Šon!"

Maklinov zdepasti telohranitelj pojavio se u sobi tako žustro i glatko da gotovo nije stigao da mu vidi pokrete. Zatvorio je vrata i odmarširao do generala, da bi kruto poskočio u stav mirno.

"Nameravam da te uputim u nešto, Kranc. Šon i ja, kao i onaj gadni baća što te je ulovio, poslednji smo od svoje vrste."

Maklin progovori poverljivim glasom.. "Sve su to bile stvarčice ispod žita, ali možda si ipak čuo glasine. Eksperimenti su doveli do stvaranja specijalnih borbenih jedinica, različitih od svih znanih do tada."

Gordon zatrepta. Iznenada je sve imalo smisla, generalova nezamisliva brzina, tragovi ožiljaka pod njegovom kožom i kožom dvojice njegovih pomoćnika.

"Pojačani!"

Maklin klimnu. "Pametan dečko. Dobro si obratio pažnju, za klinca sa koledža koji je slabio svoju pamet *psihologijom* i *etikom*."

"Ali svi smo mislili da su to samo glasine! Hoćete da kažete da su stvarno uzimali vojnike i pretvarali ih u..."

Zastao je, zagledan u čudnovato upletene mišiće duž golih Šonovih ruku. Koliko god da je delovala neverovatno, priča je morala biti istinita. Nije bilo drugog razumnog objašnjenja.

"Prvi put su nas isprobali u Keniji. I vladi su se dopali rezultati u borbi. Ali pretpostavljam da nisu bili najsrećniji zbog onoga što se desilo nakon što je

sklopljen mir, a nas vratili kući."

Gordon je piljio kada je Maklin pružio žarač svojem telohranitelju, koji uhvati jedan kraj - ne masivnom pesnicom već između dva *prsta* i *palca.* Maklin uhvati drugi kraj na sličan način.

Počeše da povlače. Čak i ne dišući jače, Maklin nastavi da govori. "Eksperiment je izvođen tokom kasnih osamdesetih i ranih devedesetih. Specijalne trupe, uglavnom. Birali su ho-ruk tipove kao što smo mi. Prirodne talente, jednom rečju."

Čelični žarač nije zadrhtao niti počeo da se njiše. Gotovo u potpunosti nepomičan, počeo je da se isteže.

"Oh, dobro smo pocepali i one Kubance", zakikotao se Maklin, zagledan pravo u Gordona. "Ali armiji se nije dopalo kako su se neki veterani ponašali kada se akcija svršila i kada su nas vratili kućama.

Plašili su se Nata Holna, razumeš, još i tada. On se obraćao jakima, i oni su toga bili svesni. Program stvaranja pojačanih bio je ukinut."

Žarač na sredini postade tamno crven. Rastegao se na polovinu prethodne dužine kada je počeo da se tanji i deformiše poput rastegnutog sirupa. Gordon baci brz pogled na Čarlsa Bezoara, koji je stojao iza dvojice pojačanih. Holnistički pukovnik oblizivao je usne uznemireno, nesrećno. Gordon je tačno znao šta misli.

Ovde je bila snaga kojoj se nikada nije mogao nadati. Naučnici bolnice u kojima je obavljen čitav posao davno su nestali. U skladu sa Bezoarovom religijom, ovi ljudi morali su mu biti gospodari.

Krajevi rastrgnutog žarača razdvojiše se uz glasan zvuk. odajući frikcionu toplotu koja se mogla osetiti i sa izvesnog rastojanja. Nijedan od moćnih vojnika nije se čak ni uzdrmao.

"To bi bilo sve, Šone." Maklin baci delove žarača u kamin kada mu se pomoćnik spretno okrenu i izmaršira iz odaje. General vragolasto pogleda Gordona.

"Da li i dalje sumnjaš da ćemo do maja biti u Korvalisu? S tobom ili bez tebe? Svaki od nepojačanih momaka u mojoj armiji jednak je dvadesetorici tvojih gejačkih farmera - i onih ludača od žena ratnica."

Gordon brzo podiže pogled, ali Maklin je i dalje govorio.

"Ali čak i kada bi strane bile više izjednačene, ipak ne biste imali šanse! Misliš da nas nekoliko pojačanih ne bismo mogli da se uvučemo na bilo koje od vaših jakih uporišta i da ga sravnimo kako volimo? Mogli bismo da raznesemo vaše luckaste odbrane u komade golim rukama. Ne oklevaj ni sekundu da poveruješ u to."

Gurnuo je napred papir za pisanje i zakotrljao pero prema Gordonu.

Gordon je zurio u požuteli list. Šta mu je uopšte vredelo? A onda, usred svih tih otkrića, on iznenada oseti da zna kako stvari stoje. Pogled mu srete Maklinov.

"Impresioniran sam. Stvarno. Bila je to ubedljiva demostracija. Ali recite mi, generale, ako ste tako dobri, zašto sada niste u Rozburgu?"

Kada je Maklin pocrveneo, Gordon uputi poglavaru holnista najbleđi osmeh.

"A kad smo već na tome, ko vas to progoni iz vaše sopstvene postojbine? Trebalo je još ranije da pogodim zbog čega ste toliko zapeli da navrat-nanos terate ovaj rat. Zašto vaši ljudi gomilaju svoje kmetove i svetovna dobra da bi masovno išli prema severu? Većina varvarskih invazija počinjala ie na taj način, nekad u istoriji, kao domine koje obaraju druge domine.

Recite mi, generale. Ko vas je nabio u guzicu toliko žestoko da morate da se pokupite sa Roga?"

Maklinovo lice u trenutku se stušti. Njegove mišićave šake saviše se i stvoriše belo stegnute pesnice. Gordon je očekivao da će svakog trenutka platiti najgoru kaznu zbog izliva koji mu je toliko prijao.

Jedva zadržavajući kontrolu nad sobom, Maklin ni jednog trenutka nije ispuštao Gordona sa oka. "Kupite ga odavde!" zarežao je na Bezoara.

Gordon sleže ramenima i okrenu se od zapenušanog pojačanog.

"A kada se vratiš hoću da vidim šta je to, Bezoare! Hoću da znam ko je provalio bezbednost!" Maklinov glas poterao je njegovog šefa bezbednosti na stepenište, gde se stražari postaviše iza njih.

Bezoarova ruka na Gordonovom laktu tresla se čitavim putem do zatvoreničke kućice.

"Ko je smestio ovog čoveka ovde!" Zaurlao je holnistički pukovnik kada je video umirućeg zarobljenika na slamnatoj prostirci između Džonija i razrogačene žene.

Jedan od stražara zatrepta "Isterman, čini mi se. Upravo je stigao sa fronta na Salmon Riveru..."

... *Front na Salmon Riveru*... Gordon prepozna ime vodenog toka u severnoj Kaliforniji. "Umukni!" gotovo vrisnu Bezoar. Ali Gordon je dobio potvrdu. U ovom ratu bilo je više stvari nego što im je bilo poznato do ove večeri.

"Gonite ga odavde! A onda smesta da ste poslali Istermana u veliku kuću!"

Stražari se žustro pokrenuše. "Hej, polako sa njim!" povikao je Džoni kada su dograbili besvesnog čoveka kao vreću sa krompirima. Bezoar mu uputi zapenušani pogled. Holnistički pukovnik ispolji svoj bes zamahnuvši nogom prema pognutoj ženi, ali njeni instinkti bili su dobro izbrušeni. Izletela je na vrata pre nego što ju je dotakao.

"Vidimo se ponovo sutra", rekao je Bezoar Gordonu. "Mislim da je bolje da u međuvremenu razmisliš da napišeš to pismo za Korvalis. Ono što si napravio večeras nije bilo baš pametno."

Gordon je namerno gledao kroz čoveka, kao da jedva obraća pažnju na njega. "Odnosi između mene i generala uopšte te se ne tiču", rekao je Bezoaru. "Samo plemići imaju pravo da izmenjuju pretnje i izazove."

Citat Natana Holna činilo se da je potresao Bezoara poput udarca. Zurio je dok je Gordon sedao na slamu i zabacio ruke iza glave, uopšte ne obraćajući pažnju na bivšeg vojnog advokata.

Tek kada je Bezoar otišao i kada se mračno sklonište ponovo utišalo, Gordon ustade i žurno pređe do Džonija.

"Da li je vojnik sa medvedom na zastavi išta progovorio?"

Džoni zavrte glavom. "Uopšte mu se nije vratila svest, Gordone."

"A šta je sa ženom? Da li je *ona* išta rekla?"

Džoni se obazre levo i desno. Ostali zatvorenici bili su u svojim uglovima, zagledani u zid kao i nedeljama pre toga "Ni reči. Ali doturila mi je ovo."

Gordon uze otrcani koverat. Prepoznao je papir čim ga je izvadio.

Bilo je to Denino pismo - ono koje je primio iz ruke Džordža Pauhatana tamo na planini Glava Šećera. Mora da je bilo u džepu pantalona kada je žena odnela njegovu odeću na pranje. Mora da ga je zadržala.

Nije čudo kako ga Maklin i Bezoar nisu ni spomenuli!

Gordon donese čvrstu odluku da general nikada ne dobije priliku da stavi ruke na pismo. Koliko god luckaste bile Dena i njene prijateljice, zasluživale su da im se pruži prilika. Počeo je da ga cepa pre nego što će pojesti komade, ali Džoni posegnu i zaustavi ga. "Ne, Gordone! Nešto je napisala na poslednjoj stranici."

"Ko? Ko je napisao..." Gordon okrenu papir na slaboj mesečini koja se probijala između dasaka Najzad vide iskrivljene žvrljotine perom, gruba štampana slova koja su oštro odudarala od Deninog ispisanog rukopisa.

da li istina?

jesu li žene tako slobodne na severu? jesu li neki muškarci i dobri i jaki?

da li bi umrla za tebe?

Dugo je Gordon sedeo i gledao u tužne, jednostavne reči. Njegove utvare svuda su ga pratile, i pored novootkrivene predaje. Ono što je Džordž Pauhatan rekao o njenim motivima još uvek ga je grizla

Velike Stvari neće te pustiti da odeš.

Polako je pojeo pismo. Nije hteo da dozvoli Džoniju da podeli s njime taj obrok, već je svako parčence pretvorio u kaznu, u žrtvovanje.

Otprilike sat kasnije napolju su se začuli pokreti - kao nekakva ceremonija. Preko čistine, pored stare bakalnice grada Agnes, dvostruka kolona holnista marširala je uz spori ritam prigušenih bubnjeva. U njihovoj sredini koračao je visoki, plavokosi čovek. Gordon ga prepozna kao ratnika u kamuflažnom odelu koji je ranije toga dana ubacio među njih zatvorenika na samrti.

"Mora da je to Isterman", primetio je Džoni, opčinjen. "To će ga naučiti da se ne vraća pre nego što prethodno podnese raport za G-2."

Gordon zaključi da Džoni mora da je gledao previše starih filmova o drugom svetskom ratu u video biblioteci u Korvalisu.

Na kraju reda pratilaca primetio je Rodžera Septijena. Čak i u tmini mogao je

da vidi da se nekadašnji planinski razbojnik trese, jedva u stanju da drži svoje oružje.

I advokatski glas Čarlsa Bezoara zvučao je nervozno, dok je čitao optužbu. Isterman je stojao leđima uz veliko drvo, ravnodušnog lica. Niz trofeja stojao mu je preko grudi poput redenika., kao počasna traka čudovnišnih dostignuća

Bezoar kroči u stranu kada general Maklin priđe osuđenom čoveku. Maklin se rukova sa Istermanom, poljubi ga u oba obraza, a onda ode do svojeg ađutanta da posmatra svršetak. Narednik sa dve naušnice dreknu oštre naredbe. Izvršioci smaknuća kleknuše, podigoše puške i opališe kao jedan.

Izuzev Rodžera Septijena. Koji se onesvestio.

Visoki, plavi holnista sada je ležao presamićen u lokvi krvi u podnožju drveta. Gordon pomisli na umirućeg zarobljenika koji je tako kratko delio njihovo tamnovanje i koji im je toliko rekao ne otvorivši oči.

"Spavaj mirno, Kalifornijče", prošaptao je. "Odneo si još jednog od njih sa sobom.

Kada bismo mi ostali mogli da učinimo bar toliko."

14

Te noći Gordon je sanjao da gleda kako Bendžamin Franklin igra šah protiv četvrtaste gvozdene furune.

"To je pitanje ravnoteže", rekao je prosedi državnik-naučnik svom izumu, ne obraćajući pažnju na Gordona dok je razmišljao nad šahovskom tablom. "Mozgao sam malo o tome. Kako da uspostavimo sistem koji će hrabriti jedinke da se bore i ističu, a da istovremeno iskazuje samilost prema slabima i iskoreni luđake i tiranine?"

Plamenovi su lizali iza osvetljene rešetke peći, poput razigranog niza svetiljki. U rečima koje su se više videle nego čule, oni su pitali: "... Ko će sada da preuzme odgovornost..?"

Franklin pomeri belog lovca. "Dobro pitanje", rekao je kada se zavalio nazad. "Vrlo dobro pitanje."

Razume se, možemo ustavno uspostaviti kontrolu i ravnotežu, ali sve to ništa neće značiti ako građani ne obezbede da članovi budu shvaćeni ozbiljno. Pohlepni i željni uvek će tražiti načina da krše pravila ili da ih iskrive u svoju korist" Plamenovi su lizali napolje i nekako u tom procesu pokrenuo se crveni pešak.

"... Ko..."

Franklin izvadi maramicu i obrisa čelo. "Budeći tirani, eto ko... oni imaju vekovima stari izbor metoda - da manipulišu običnog čoveka, lažu ga ili skrše njegovu veru u sebe."

Kaže se da 'moć kvari', ali zapravo je više istina da moć *privlači one koje je lako iskvariti.* Zdrave obično privlače druge stvari, a ne moć. Kada deluju na taj način, oni o tome razmišljaju kao o *službi,* koja ima svoja ograničenja. Ali tiranin traži *gospodarenje,* za kojim je nezasit, neumoljiv."

"... budalastu dečurliju..." treptali su plamenovi.

"Da", klimnuo je Frenklin, brišući svoje naočare. "Pa ipak, verujem da bi određene novine mogle pomoći. Pravi *mitovi,* na primer.

A onda, ukoliko je Dobro spremno na žrtve..." Pružio je ruku, podigao svoju

kraljicu, oklevao jedan tranutak, a onda gurnuo prefinjeno parče slonovače na drugu stranu table, gotovo podno vrele rešetke.

Gordon požele da vikne upozorenje. Kraljičin položaj bio je potpuno izložen. Čak ni piona nije bilo u blizini da je zaštiti.

Njegovi najgori strahovi ispunili su se gotovo smesta. Plamenovi liznuše napred. U trenutku, crveni kralj stajao je na gomili cipela, tamo gde se sekundu ranije razvijala vitka bela figura.

"Oh, bože, ne", zaječao je Gordon. Čak i u polukritičnom stanju sna, znao je šta se desilo i šta to simbolizuje.

"... Ko će sada da preuzme odgovornost..?" Pitala je peć ponovo.

Frenklin nije odgovorio. Umesto toga, pokrenuo se i odgurnuo stolicu. Zaškripala je kada se okrenuo. Preko okvira svojih bifokalnih sočiva, gledao je pravo u Gordona.

Zar i ti? Zaječa Gordon. *Šta hoćete svi od mene?* Treptavo crvenilo. A Frenklin se smešio.

Trgao se i probudio, piljeći sve dok nije video Džonija Stivensa, nagnutog nad njim, kako se sprema da ga dirne po ramenu.

"Gordone, mislim da treba da pogledaš. Nešto se desilo sa stražarima."

Seo je, trljajući oči. "Pokaži mi."

Džoni ga odvede do istočnog zida skloništa, u blizini vrata. Bio mu je potreban trenutak da se privikne na mesečinu. Onda Gordon razazna dvojicu survivalističkih vojnika koji su bili postavljeni da ih čuvaju.

Jedan je ležao na klupi napravljenoj od balvana, usta su mu visila otvorena dok je praznog pogleda zurio nagore u niske, uskomešane oblake.

Drugi holnista još uvek je krkljao. Grabio je rukama po tlu, pokušavajući da dopuzi do oružja. U jednoj ruci držao je podmazani bajonet koji je svetlucao u niskom odblesku vatre. Kraj njegovih kolena ležao je prevrnuti vrč piva, mrkog piva koje se razlilo oko razbijenog oboda.

Nekoliko sekundi nakon što su počeli da gledaju, glava poslednjeg stražara klonu. Njegovo odupiranje zamre uz slabašan zveket..

Džoni i Gordon se zgledaše. Kao jedan, pojuriše do vrata, ali brava je bila čvrsto na mestu. Džoni proturi ruku kroz rascep između dasaka, pokušavajući da dohvati neki deo stražareve uniforme. Ključevi... "Proklet bio! Predaleko je!"

Gordon se zagleda u ploče. Daščara je očigledno bila dovoljno klimava da se zid mogao provaliti rukom. Ali kada je povukao, zarđali ekseri tako zaklaparaše da mu se kosa diže na glavi.

"Šta ćemo?" pitao je Džoni. "Ukoliko navalimo punom snagom, odjednom, možda bismo mogli da se brzo probijemo napolje i da pojurimo stazom do kanua..."

"Psst!" Gordon odmahnu da ćuti. Napolju, u tami, video je da se neko kreće.

Oprezno, nemirno, neko malo i čupavo obličje sitnim koracima potrča ka mesečinom obasjanoj čistini pokraj daščare na kojoj su ležali pali stražari.

"To je ona!" prošaputa Džoni. I Gordon je prepoznao tamnokosu ropkinju, onu što je napisala patetični mali dodatak na Denino pismo. Gledao je kako nadvladava užas i svoju uslovljenost i prilazi svakom od stražara da bi proverila da li diše i ima li u njemu života.

Čitavo telo joj je drhtalo i tiho je ječala dok je tražila svežanj ključeva ispod pojasa drugog čoveka. Da bi dospela do njih morala je da provuče prste kroz niz njegovih trofeja, ali ona sklopi oči i izvuče ih uz tiho zveckanje.

Svaka sekunda bila je agonija dok je petljala sa bravom. Njihova osloboditeljka trže im se s puta kada se dvojica muškaraca probiše napolje i otrčaše do dvojice stražara, skidajući sa njih noževe, redenike sa mecima, puške. Odvukli su tela u sklonište, zatvorili i zaključali vrata.

"Kako se zoveš?" Pitao je Gordon šćućurenu ženu, čučnuvši pokraj nje. Oči su joj bile zatvorene dok je odgovarala. "H... Heter."

"Heter. Zašto si nam pomogla?"

Oči joj se otvoriše. Bile su iznenađujuće zelene. "Tvoja... tvoja žena je napisala..."

Učinila je napor da se pribere. "Nikada nisam shvatila ono što su stare žene pričale o starim vremenima.. Ali onda su neki od ovih zatvorenika pričali o stvarima gore na severu... a onda ste stigli vi... Nećeš mnogo da me biješ što

sam ti čitala pismo, zar ne?"

Zgrčila se kada je Gordon pružio ruku da joj dotakne obraz, i on se povuče. Nežnost joj je bila suviše strana. Sva moguća uveravanja počeše da mu padaju na pamet, ali se odlučio za najjednostavnije - ono koje će shvatiti. "Neću uopšte da te bijem", rekao joj je. "Nikada."

Džoni se pojavi kraj njega. "Ima samo jedan stražar pored kanua, Gordone. Mislim da znam kako možemo da mu priđemo preko brisanog prostora. Možda je i sa Roga, ali sigurno ništa ne očekuje. Možemo da ga udesimo."

Gordon klimnu. "Moraćemo da povedemo i nju", rekao je.

Džoni je delovao rastrzan između sažaljenja i praktičnosti. Očigledno je mislio na svoju najvažniju dužnost, da odvede Gordona što dalje od tog mesta. "Ali..."

"Ovde će znati ko je otrovao stražare. Razapeće je ako ostane."

Džoni zatrepta, a zatim klimnu, očigledno zadovoljan što je nedoumica razrešena tako direktno. "Okej. Ali sada da pođemo!"

Počeše da se pridižu, ali Heter dohvati Gordona za rukav. "Imam prijateljicu", rekla je i okrenula se da mahne prema tami.

Iz senke drveća zakorači vitka figura u pantalonama i košulji za nekoliko brojeva prevelikim, prikupljenim i utegnutim velikim kaišem. I pored svega toga, nije moglo biti greške u pogledu figure druge žene. Plava kosa ljubavnice Čarlsa Bezoara bila je vezana otpozadi, a u rukama devojka je imala mali zavežljaj. Delovala je još uznemirenije od Heter.

Na kraju krajeva, pomisli Gordon, pokušajem bega gubila je mnogo više. To što je bila spremna da se upusti sa dvojicom šarolikih neznanaca sa gotovo mitskog severe pokazivalo je koliko je očajna.

"Zove se Marsija", reče mu starija žena. "Nismo bile sigurne da li ćete hteti da nas povedete, pa vam je zato ponela poklone."

Drhtavim rukama Marsija rastvori torbu od crnog impregniranog platna. "E evo vam vaša po-pošta", rekla je. Devojka je pažljivo pmžala listove hartije, kao da se plaši da ih ne oskrnavi svojim dodirom.

Gordon se umalo nije naglas nasmejao kada je video svežanj gotovo

beskorisnih pisama. Ali zastao je kada je video šta još drži: mali, otrcani tom sa crnim povezom. Gordon je jedino uspeo da zatrepće, kada je pomislio koliko je rizikovala da to dobavi.

"U redu", rekao je, primio zavežljaj i ponovo ga zatvorio. "Za nama, i da ste bile tihe! Kada ovako mahnem, pritajite se i čekajte nas."

Obe žene ozbiljno klimnuše. Gordon se okrenu da se dogovori, ali Džoni je već požurio napred niz stazu prema reci.

Ne raspravljaj se ovaj put. U pravu je, boga mu!

Sloboda je bila divna van svakog poimanja. Ali uz nju je dolazila i ona kučka, Dužnost.

Mrzeo je činjenicu da je ponovo "važan" kada se pogurio i krenuo za Džonijem, vodeći žene u pravcu kanua.

15

Nisu imali izbora u pogledu pravca kojim će krenuti. Prolećno topljenje je počelo i Rog se već pretvorio u nabujale brzake. Jedino im je preostalo da se puste niz struju i da se mole.

Džoni je još uvek likovao zbog uspešnog ubistva. Stražar se nije ni okrenuo sve dok mu nije bio na dva koraka i srušio se gotovo bez zvuka kada je Džoni navalio na njega, okončavajući njegov otpor sa tri brza uboda nožem. Mladić iz Kotidž Grova bio je pun sebe zbog svojeg junaštva dok su ubacivali žene u čamac i kretali, puštajući da ih struja povuče u središte bujice.

Gordon nije imao srca da kaže svojem mladom prijatelju. Ali video je stražarevo lice pre nego što su ga prevalili u reku. Jadni Rodžer Septijen izgledao je iznenađeno - *povređeno* - teško da je predstavljao pravu sliku holnističkog natčoveka.

Gordon se sećao, kada je njemu bilo prvi put, pre gotovo dve decenije, dok je pucao na pljačkaše i palikuće, nekada dok je još postojao lanac komandovanja, pre nego što su se odredi milicije rasuli po neredima koje su došli da suzbiju. Nije se sećao nikakvog ponosa u to vreme. Plakao je noću, naricao za ljudima koje je pobio.

Pa ipak, bila su ovo drugačija vremana, a mrtav holnista je dobra stvar, kako god da ga okreneš.

Kada su otišli obala je ostala ispunjena oštećenim kanuima. Svaki trenutak odugovlačenja bio je prava agonija, ali morali su se osigurati da ih neće slediti previše lako. Ako ništa drugo, taj poslić zauzeo je žene i one su sa uživanjem prionule na njega. I Marsija i Heter su nakon toga izgledale manje zaplašeno i nervozno.

Žene su se šćućurile u središtu kanua kada Gordon i Džoni dohvatiše vesla i započeše da se bore sa prevoznim sredstvom na koje nisu bili naviknuti. Mesec se skrivao iza oblaka i ponovo provirivao dok su oni uranjali i potezali vesla, trudeći se da pronađu odgovarajući ritam.

Nisu daleko stigli kada naiđoše na prvu skupinu brzaka. U trenutku njihovom uvežbavanju dođe kraj kada pojuriše kroz zapenjenu maticu, jedva izbegavajući

svetlucave, stenovite hridi koje bi često ugledali u poslednjem trenutku.

Reka je bila silovita, gonjena otopinama snegova. Njena rika ispunjavala je vazduh, vodeni prah prelamao je nestalnu mesečinu. Nemoguće je bilo suprotstavljati joj se, samo obmanjivati je, izbegavati i sklanjati se i voditi lomni čamac kroz jedva vidljive opasnosti.

Na prvom mirnijem delu Gordon potera kanu u virove. On i Džoni odmarali su se nad veslima, gledali jedan u drugoga i u istom trenutku prasnuli u smeh. Marsija i Heter zurile su u dvojicu muškaraca koji su se bez daha kikotali od adrenalina i urlika slobode u njihovoj krvi i ušima. Džoni poskoči i pljesnu vodu veslom.

"Hajde, Gordone. Baš je bilo zabavno! Da nastavimo."

Gordon je hvatao dah i brisao rečnu penu iz očiju. "Okej", rekao je i zavrteo glavom. "Ali pažljivo, okej?"

Zajedno su zamahivali veslima a čamac se oštro nakrenu kada ih matica ponovo zahvati.

"Oh, jebi ga", opsova Džoni. "A mislio sam da je onaj *poslednji...*" Reči su mu bile prigušene, ali Gordon dovrši misao. *A mislio sam da je onaj poslednji bio gadan!*

Rascepi među stenama bili su uski, smrtonosni prolazi. Njihov kanu jezivo zastruga kroz prvi, zatim izlete iz njega opako nagnut. "Navali na vesla!" povikao je Gordon. Više se nije smejao, već se borio da preživi.

Trebalo je da idemo kopnom... trebalo je da idemo kopnom... trebalo je da idemo kopnom...

Ali ono neizbežno dogodilo se pre nego što je i on očekivao... na manje od tri milje nizvodno. Potopljeno drvo, panj skriven iza stenovite litice na mestu na kome je zid klisure skretao - zaklonjen prekrivkom zapenjene vode u tami sve dok nije bilo prekasno, kada nije mogao ništa da učini osim da opsuje i da upre veslom ne bi li pokušao da ga izbegne.

Aluminijumski kanu možda bi i preživeo sudar, ali takvih nije više bilo nakon ratnih godina. Model domaće izrade, napravljen od drveta i kore, rascepi se uz očajnički vrisak kidanja, usklađen kricima žena kada svi skupa pljusnuše u ledenu vodu.

Nagla hladnoća delovala je kao udarac. Gordon proguta vazduh i dograbi jednom rukom prevrnuti kanu. Druga ruka ispruži i dohvati Heterinu tamnu kosu, jedva na vreme da spreči da je talasi odnesu. Upinjao se da izbegne njeno očajničko grabljenje i da joj održi glavu nad vodom... dok se istovremeno borio za sopstveni dah u ustalasanoj peni.

Najzad oseti pesak pod nogama. Uložio je i poslednju mrvicu snage da se odupre zagrljaju reke i blatu koje je gutalo sve dok mu najzad nije pošlo za rukom da prevali svoj grcavi teret van reke i sruči se na prostirku trulog bilja na strmoj obali.

Heter je kašljala i jecala kraj njega. Čuo je kako Džoni i Marsija pljuskaju nedaleko odatle i znao je da su i oni uspeli. Ali u njemu nije preostao ni treptaj energije da se raduje. Ležao je i teško disao, nemoćan da makar i progovori, dok su, činilo mu se, prolazili čitavi sati.

Najzad Džoni progovori. "U stvari i nismo imali nikakvu opremu da je izgubimo. Ali izgleda da mi se municija ovlažila. Tvoja puška je otišla, Gordone?"

"Aha" Podigao se u sedeći položaj uz jecanje, dotakavši usku posekotinu na čelu gde ga je zakačio kanu dok se raspadao.

Činilo se da nije pretrpeo nikakvu ozbiljniju povredu, iako se kašljanje polako pretvaralo u opštu drhtavicu. Marsijino pozajmljeno odelo prilepilo se uz plavu konkubinu na način koji bi Gordonu bio zanimljiv da trenutno nije bio u toliko jadnom stanju.

"Š-šta ćemo sad?" pitala je ona.

Gordon sleže ramenima. "Za početak, da se vratimo u vodu i otarasimo olupine."

Gledali su u njega. Objasnio je. "Ako je pronađu, verovatno će zaključiti da smo noćas stigli mnogo dalje nego što jesmo. To bi nam mogla biti jedina prednost. A kada to završimo, krećemo kopnom."

"Nikada nisam bio u Kaliforniji", primeti Džoni, a Gordon je bio prisiljen da se nasmeši. Otkako su otkrili da holnisti imaju još jednog neprijatelja, Džoni je govorio o malo čemu drugom.

Ideja je bila izazovna. Njihovi gonitelji nikada ne bi očekivali da krenu prema

jugu.

Ali to bi značilo da moraju da pređu reku. Osim toga, ako se Gordon tačno sećao, Salomon River bio je daleko prema jugu. Čak i kada bi bilo praktično provući se kroz nekoliko stotina milja survivalističkih baronija, za to naprosto nije bilo vremena. Sa prolećem, biće potrebniji kod kuće nego ikada.

"Čekaćemo u brdima dok potera ne prođe pokraj nas", rekao je. "Onda možemo da probamo da stignemo do Kokile."

Džoni, večito veseo i pun dobre volje, nije dopuštao da ga obore njihove slabašne šanse. Slegao je ramenima. "Pa da pođemo onda do kanua." Skočio je u ledenu vodu duboku do struka. Gordon podiže debeli komad drveta iz naplavina koje će koristiti kao kuku, pa ga je sledio uz nešto više obazrivosti. Očajnička hladnoća vode nije bila ništa manja po drugi put. Nožni prsti počeše da mu trnu.

Gotovo su došli do prevrnutog kanua kada Džoni povka i pokaza rukom: *"Pošta!"*

Na rubu mirnijeg dela u kome su stojali mogao se videti svetlucavi zavežljaj u impregniranoj tkanini koji je polako klizio napolje, prema žustrom središtu matice. "Ne!" Kriknuo je Gordon. "Ostavi!"

Ali Džoni je već skočio naglavce u brze vode. Žestoko je plivao prema sve daljem izveštaju, iako je Gordon vikao za njim: "Vraćaj se, Džoni, budalo! To je bezvredno! *Džoni*!"

Očajno je gledao kako reka nosi zavežljaj i mladića koji ga je gonio iza sledeće okuke. Neposredno ispred dopiralo je teško, bezosećajno režanje brzaka.

Psujući, Gordon zaroni u ledenu struju i zapliva svim silama da bi ih prestigao. Bilo mu je udaralo i udisao je ledenu vodu svakim očajničkim dahom. Zamalo da pođe za Džonijem iza okuke, ali je onda, u poslednjem trenutku, dohvatio granu koja je visila nad vodom i čvrsto se pripio... baš na vreme.

Kroz zavesu pene video je kako se njegov mladi prijatelj survava za crnim zavežljajem u dosad najgori niz slapova, zastrašujući haos pene i zubaca boje abonosa.

"Ne", hrapavo prošaputa Gordon. Gledao je kako matica nosi Džonija i zavežljaj preko kamenitog ruba i kako nestaju u jami.

I dalje je gledao, kroz kosu slepljenu preko očiju i bolne, zaslepljujuće kapi, ali minuti su prolazili a iz užasnog vira ništa se nije pojavljivalo.

Najzad, kada je zahvat počeo da mu popušta, Gordon je morao da se vrati. Pomerao se ruku pred ruku po drhtavoj grani sve dok nije stigao do sporijih, mirnijih voda uz rečnu obalu. Onda je, mehanički, silio noge da ga nose uzvodno i oteturao se pokraj razrogačenih žena do upropaštenog kanua od kore drveta.

Upotrebio je kuku sačinjenu od drveta iz naplavina da ga odvuče sa sobom do izbočenog mesta u zidu kanjona, a tamo je udarcima razneo mali čamac u komade, razmrskao ga u neprepoznatijive parčiće.

Jecajući, i dalje je tukao i pljeskao po vodi dugo nakon što su komadi potonuli i rasuli se niz struju.

16

Proveli su dan u trnju i korovu pod razrušenim betonskim bunkerom. Pre rata sudnjeg dana, mora da je to bilo dragoceno skrivalište nekog pripadnika pokreta opstanka, ali sada je to bila samo ruševina - provaljena, izbrazdana mecima, opljačkana.

Nekada, u danima pre rata, Gordon je čitao da je bilo mesta u divljini koja su bila pretrpana ovakvim skloništima - prepunjena stvarima ljudi čiji je hobi bio razmišljanje o padu društva i fantaziranje šta će da učine kada se to dogodi. Postojale su čitave grupacije ljudi, radionice, posebni časopisi... čitava industrija je odgovarala na "potrebe" koje su išle daleko u odnosu na zahteve kampera i stanovnika divljine.

Nekima se naprosto dopadalo da sanjare, ili su pak uživali u relativno bezopasnoj ljubavi prema oružju. Bilo je malo pristalica Natana Holna, a većina je verovatno bila prestravljena kada su im se maštanja konačno ostvarila.

Kada je to vreme konačno došlo, većina "survivalista" - samotnjaka poginula je u svojim bunkerima, sasvim sama.

Borbe i neprekidne kiše uništile su ono malo ostataka koji su se zatekli nakon naleta pljačkaša. Hladna kiša sipila je po betonskim blokovima dok se troje begunaca smenjivalo u straži i spavanju.

Jednom su začuli povike i pljuskanje konjskih kopita po blatu. Gordon se trudio da deluje samouvereno, zbog žena. Potrudio se da ostavi za sobom što manje tragova, ali njegove dve pratilje nisu imale iskustva čak ni koliko izviđačice Vilametske Armije. Nimalo nije bio ubeđen da će uspeti da namagarče najbolje šumske tragače još od doba Kočiza.

Jahači produžiše dalje i nakon izvesnog vremena begunci su mogli da se bar malo opuste. Gordon zadrema.

Ovog puta nije sanjao. Bio je toliko iscrpljen da mu nije preostalo energije čak ni za utvare.

Te noći čekali su da izađe Mesec pre nego što su krenuli. Bilo je nekoliko staza koje su se često ukrštale, ali Gordonu je nekako polazilo za rukom da ih vodi u ispravnom pravcu, koristeći gotovo večiti led na severnoj strani drveća

kao vodiča.

Tri sata nakon zalaska sunca, naišli su na ruševine malog naselja.

"Ajlahi", prepozna ga Heter.

"Napušten je", primeti on. Mesečinom osvetljeni avetinjski grad delovao je sablasno. Činilo se da je u potpunosti očišćen, počev od imanja nekadašnjeg barona pa sve do najbednije straćare.

"Svi vojnici i njihovi robovi poslati su prema severu", objasnila je Marsija. "U poslednjih nekoliko nedelja mnogo je naselja ispražnjeno na taj način."

Gordon klimnu. "Vode borbe na tri fronta. Maklin se nije šalio kada je rekao da će do maja zauzeti Korvalis. Osvajanje Vilamete za njih je pitanje života ili smrti."

Predeo je izgledao kao mesečev pejsaž. Svuda je bilo mladica, ali gotovo nigde visokog drveća. Gordon shvati da to mora da je jedno od mesta na kojima su holnisti isprobavali obrađivanje zemlje prethodnim spaljivanjem biljnog sveta. Ali ova oblast nije bila plodan zemljoradnički kraj poput Vilamete. Eksperiment je očigledno doživeo neuspeh.

Heter i Marsija držale su se za ruke dok su hodale, oči su im strašljivo skakutale. Gordon nije mogao a da ih ne uporedi sa Denom i njenim ponositim, hrabrim amazonkama, ili sa srećnom optimističnom Abi tamo u Pajn Vjuu. Pravo mračno doba neće biti srećno vreme za žene, zaključio je. Dena je u tom pogledu bila u pravu.

"Da pogledamo iza velike kuće", rekao je. "Možda nađemo nešto hrane."

To im je podstaklo zanimanje. Potrčale su ispred njega do napuštenog imanja na kome su barikade i prepone okruživale čvrstu, predratnu kuću.

Kada ih je stigao našao ih je povijene nad dva tamna obličja neposredno kraj kapije. Gordon se lecnu kada vide da deru kožu sa dva ogromna nemačka ovčara. Njihovi gospodari nisu ih mogli povesti sa sobom na putovanje morem, shvatio je uz blagu mučninu. Nema sumnje da je holnistički baron Ajlahija više žalio svoje dragocene životinje nego robove koji će poumirati tokom masovne seobe do obećane zemlje na severu.

Meso je prilično zaudaralo. Gordon odluči da sačeka još malo, u nadi da će naći nešto bolje. Ali žene nisu bile toliko probirljive.

Do tog trenutka imali su sreće. Najzad se činilo da je potera skrenula zapadno, dalje od pravca u kom su krenuli begunci. Možda su ljudi generala Maklina do tog tenutka našli Džonijevo telo koje ih je pogrešno uputilo na trag prema moru.

Samo će vreme reći koliko će njihova sreća potrajati.

Uska, brza rečica tekla je severno od nedavno napuštenog Ajlahija. Gordon zaključi da se ne radi ni o čemu drugom do južne pritoke Kokile. Razume se, po okolini nije bilo pogodnih čamaca. Ali ionako se činilo da po bujici nije moguće ploviti. Biće prisiljeni da idu peške.

Stari put išao je istočnom obalom u smeru u kojem su želeli da podu. Nisu imali drugog izbora nego da ga iskoriste, i pored svih neizbežnih opasnosti. Planine su bile grupisane odmah ispred njih, masivno se ocrtavale pred mesečinom oblivenim oblacima i zatvarale sve ostale valjane prolaze.

Bar će tuda napredovati brže nego po blatnjavim stazicama. Ili se bar tako Gordon nadao. Bodrio je stoičke žene, terao ih da idu laganim, upornim korakom. Nijednom se Marsija i Heter nisu požalile niti pokazale razočarenje, a u očima nije im se mogao nazreti prekor. Gordon nije bio siguran da li ih je hrabrost gonila da koračaju dalje, milju za miljom, ili se radilo o očajanju.

Kada je već o tome reč, nije bio siguran zbog čega *on* ustraje. Čemu? Da bi živeo u mračnom svetu čiji je dolazak izgleda neizbežan? Kojom brzinom je prikupljao utvare, "odlazak na onu stranu" verovatno bi mu izgledao kao povratak kući.

Zašto? Pitao se. *Jesam li jedini živi idealista iz dvadesetog veka?*

Možda, razmišljao je. *Možda je idealizam zaista bolest, prevara, kao što je govorio Čarls Bezoar.*

I Džordž Pauhatan je bio u pravu. Ništa ne vredi boriti se za Velike Stvari... za civilizaciju, na primer. Jedino možeš da uspeš da mladi momci i devojke počnu da veruju u tebe - da traće živote beskorisnim gestovima, ne postižući ništa.

Bezoar je bio u pravu. Pauhatan je bio u pravu. Čak i Natan Holn, kakvo god da je bio čudovište, rekao je osnovnu istinu o Benu Frenklinu i njegovim ustavotvornim pajtašima - da su zavaravali ljude ne bi li poverovali u takve

stvari. Bili su propagandisti pred kojima bi Himer i Trocki pocrveneli kao amateri.

... *Mi smatramo očiglednim istinama...*

Ha!

A onda je tu bio Cincinatusov red, koga su stvorili oficiri Džordža Vašingtona koje je - nakon što su se napola upleli u buntovnički pokušaj prevrata - njihov ozbiljni zapovednik toliko postideo da su dali suznu, svečanu zakletvu... da će pre svega ostati farmeri i građani, a vojnici tek na potrebu i poziv domovine.

Čija je to zamisao bila, ta nečuvena zakletva? Obećanje je držano generacijama dovoljno dugo da se stvori ideal. U suštini, trajao je sve do ere profesionalnih vojski i tehnološkog rata.

To jest, do kraja dvadesetog veka, kada su određene snage donele zaključak da vojnike treba pretvoriti u nešto više od običnih ljudi. Pomisao kako se Maklin i njegovi pojačani veterani obrušavaju na Vilamećane koji ništa i ne sumnjaju izazivala je u Gordonu mučninu. Ali nije bilo ničega što bi on ili bilo ko drugi mogao učiniti da to spreči

Ni trenutka ne može da se promeni u tome, mislio je mračno. *Ali proklete utvare neće zbog toga prestati da me opsedaju.*

Južna Kokila bila je sve bujnija sa svakom prepešačenom miljom, dok su joj se pridruživali potoci sa okolnih bregova. Poče da sipi sumorna kišica, i začu se tutnjava grmljavine kao odgovor na riku bujice sa njihove leve strane. Kada su zaokrenuli za okuku na putu, nebo na severu osvetli se udaljenim blescima munja.

Pogleda podignutog prema svetlucavim oblacima, Gordon gotovo nalete na Marsijina leđa kada se ova naglo zaustavi. On ispruži ruku da bi je blago gurnuo, kao što je sve češće i češće činio poslednjih nekoliko milja. Ali ovog puta noge su joj bile kao ukopane.

Okrenula se da pogleda, a u očima joj je bila studen kakvu Gordon nije video za sedamnaest posleratnih godina. Prestravljen mračnim predosećanjem, prošao je pored nje i pogledao niz put.

Nekih tridesetak jardi dalje ležale su ruševine stare trgovine. Izbledeli natpis

oglašavao je rezbarije od mirtinog drveta po neverovatnim cenama. Dve zarđale automobilske olupine ispred zgrade bile su gotovo napola utonule u blato.

Za daščaru razvaljenih zidova bila su privezana četiri konja i dvokolice. Ispod naherene verande stojao je general Maklin prekrštenih ruku i smešio se Gordonu.

"Beži!" dreknuo je Gordon na žene kada se bacio u žbunje pokraj puta i otkotrljao iza trupca prekvirenog mahovinom sa Džonijevim oružjem u rukama Još dok je to činio, znao jeda se poneo kao budala. Možda je Maklin još uvek imao bledu želju da ga se dokopa živog, ali u puškaranju bio je unapred mrtav.

Znao je da je skočio instiktivno - da bi se udaljio od žene, da bi skrenuo pažnju na sebe i dao im priliku da se uklone. *Glupavi idealista,* prokleo je. Marsija i Heter jednostavno su i dalje stojale na putu, previše umorne ili očajne da bi se makar i pomerile.

"Pa to baš i nije bilo mnogo pametno", rekao je Maklin, glasom istovremeno i prijateljskim i pretećim. "Misliš da možeš da me ustreliš, *g. inspektore*?"

To je palo Gordonu na pamet. Razume se, stvar je zavisila od toga koliko će ga pojačani pustiti da mu priđe pre nego što pokuša. I da li će dvadeset godina stara municija još uvek valjati nakon potapanja u Rogu.

Maklin se i dalje nije micao. Gordon podiže glavu i kroz lišće vide da Čarls Bezoar stoji pored generala Obojica su izgledali kao lake mete tamo na otvorenom. Ali kada je napeo oružje i počeo da puzi napred, Gordon shvati, očajnički, da su bila *četiri konja.*

Neposredno iznad njegove glave začu se zvuk naglog lomljenja. Pre nego što je mogao da se makar i pomeri, slamajuća težina svali mu se na leđa i zabi mu grudnu kost u kundak puške.

Gordonova usta se razjapiše, ali vazduha nije bilo! Jedva da je mogao da trgne mišićima kada oseti da je podignut u vazduh za okovratnik. Oružje ispade iz prstiju koji gotovo da ništa nisu osećali.

"Je li ovaj čova stvarno rasturio dvojicu naših prošle godine?" Povika veselo podrugljiv glas kraj njegovog uva. "Malo mi deluje kao *naduvavanje.*"

Činilo se kao čitava večnost, ali najzad se nešto ponovo otvori unutar njega i opet je mogao da diše. Bučno je udahnuo, više mareći trenutno za vazduh nego

dostojanstvo.

"Ne zaboravi na trojicu vojnika u Agnesi", doviknuo je Maklin čoveku. "I za njih je odgovoran. To ukupno čini pet holnističkih ušiju na njegovom pojasu, Šone. Naš g. Kranc zaslužuje poštovanje.

A sada ga dovedi unutra, molim te. Ubeđen sam da će se i njemu i damama dopasti da se malo ogreju."

Gordonove noge gotovo da nisu doticale tlo dok ga je njegov zarobljivač napola nosio kroz grmlje i preko puta. Momak nije bio čak ni zadihan kada je s lakoćom tresnuo Gordona na trem.

Pod oštećenom nadstrešnicom, Čarls Bezoar piljio je gnevno u Marsiju; oči holnističkog pukovnika gorele su od stida i osvetoljubivosti. Ali Marsija i Heter gledale su samo u Gordona, ćutke.

Maklin čučnu pokraj Gordona. "Uvek sam cenio ljude koji su vešti sa ženama. Moram da priznam, g. Krance, izgleda da umete sa njima." "Nasmešio se. Onda je klimnuo svojem bikovskom pomoćniku. "Uvedi ga unutra, Šone. Žene imaju posla, a inspektor i ja treba da nastavimo nedovršeni razgovor."

17

"Znaš, sada sve znam o tvojoj ženi."

Gordonov pogled na plesnjivu, razrušenu trgovinu neprekidno se okretao. Bilo je teško usredsrediti pogled na bilo šta, a da i ne govorimo o čoveku koji mu je govorio.

Visio je o konopcu vezanim oko njegovih članaka na nogama, a ruke su mu visile na nekoliko stopa iznad blatnjavog, drvenog poda. General Maklin sedeo je pored vatre i deljao nožem prut. Gledao je u Gordona svaki put kada bi ih njegovi zaokreti doveli licem u lice. Uglavnom se smešio.

Stezanje u člancima, bolovi na čelu i grudnoj kosti nisu bili ništa u poređenju sa napetom težinom krvi koja mu se slivala u mozak. Kroz zadnja vrata Gordon je čuo slabašno jecanje - zvuk potresan sam po sebi,ali koji je predstavljao olakšanje nakon poslednjih pola sata. Maklin je najzad naredio Bezoaru da prekine i da ženama nešto da rade. U susednoj sobi imao je zarobljenika koga je trebalo negovati i nije želeo da se Marsija i Heter obeznane od batinanja dok još uvek može da ih iskoristi.

Maklin je takođe želeo da dovrši svoj razgovor sa Gordonom u miru i tišini. "Par tih luckastih vilamećanskih špijuna živeo je dovoljno dugo da ih ispitamo", rekao je blago holnistički zapovednik. "Ona u susednoj sobi do sada nije baš previše sarađivala, ali imamo izveštaje od naših invazionih snaga, tako da je slika prilično jasna. Moram da ti odam priznanje, g. Kranc. Bio je to poprilično maštovit plan. Šteta što nije upalio."

"Pojma nemam o čemu do đavola pričaš, Makline." Zadebljali jezik otežavao je Gordonu govor.

"Ah, ali sa lica ti vidim da *ipak* razumeš", rekao je njegov zarobljivač. "Više nema potrebe za tajnošću. Više ne treba da se brineš za svoje hrabre žene vojnike. Zbog njihovog načina napada iz potaje, zaista smo pretrpeli izvesne gubitke. Ali mnogo manje nego što si se nadao, uveravam te. Do ovog trenutka, razume se, svi tvoji "vilametski izviđači" su mrtvi ili u lancima. Ali čestitam ti na hrabrom pokušaju."

Gordonovo srce je tuklo. "Kopilane. Nemoj meni da odaješ priznanje. Bila je

to njihova ideja! Pojma nemam čak ni šta su nameravale!"

Po drugi put Gordon vide iznenađenje na Maklinovom licu. "Vidi, vidi", rekao je najzad varvarski poglavar. "Zamisli samo. *Feministkinje* u okolini u ovo doba. Dragi moj inspektore, čini mi se da stižemo u minut do dvanaest da spasemo jadni narod Vilamete!" Osmeh mu se vratio.

Samozadovoljstvo na tom licu bilo je nepodnošljivo. Gordon poče da traži bilo šta čime bi ga zbrisao. "Nikada nećete pobediti, Makline. Čak i ako spališ Korvalis, zgaziš svako naselje i razneseš Kiklopa u parčiće, narod nikada neće prestati da ti pruža otpor!"

Osmeh se zadržao, neporemećen. General zacokta i zavrte glavom. "Misliš da to nismo iskusili? Dragi moj druže, kako misliš da su Normani pripitomili ponosite, brojne Saksonce? Koju su tajnu Rimljani iskoristili da pokore Gale?

Zaista si romantičar, gospodine moj, kada toliko potcenjuješ moć terora.

Osim toga", produžio je Maklin kada je ponovo seo i nastavio da delje, "zaboravljaš da nećemo dugo ostati manjina. Regrutovaćemo nove pripadnike među tvojim sopstvenim ljudima. Bezbrojni mladi videće da je bolje za njih da budu gospodari, a ne robovi. I za razliku od plemstva srednjeg veka, mi novi feudalci verujemo da svi muškarci treba da dobiju priliku da se bore za prvu naušnicu.

To je prava demokratija, prijatelju moj. Ona prema kojoj je Amerika stremila pre ustavotvorne izdaje. Moji sopstveni sinovi moraju ubiti da bi postali holnisti, inače ima da prevrću đubre da bi potpomagali one koji to mogu.

Imaćemo regruta. Više nego mnogo, veruj mi. Sa neverovatno velikim stanovništvom kakvo imate tamo na severu, možemo da imamo - u toku jedne decenije - vojsku kakva nije viđena otkako se *"Franklinštajnovska"* civilizacija srušila pod sopstvenom iskvarenošću."

"Zašto misliš da će ti drugi neprijatelji dati tu deceniju?" Steže Gordon zube. "Misliš da će te Kalifornijci pustiti da uživaš u svojim osvajanjima sve dok ne zaližeš rane i podigneš armiju?"

Maklin sleže ramenima. "Govoriš o onome što vrlo slabo poznaješ, dragi druže. Sada kada smo se povukli, ta labava konfederacija na jugu raspašće se i zaboraviti na nas. A čak i kada bi *mogli* da odlože svoje večite sitne čarke i da

se ujedine, tim 'Kalifornijcima' o kojima govoriš bila bi potrebna čitava generacija da nas dosegnu u novoj oblasti. Do tada, bićemo više nego spremni za protivudarac.

A kao drugo - a to je najzabavniji deo - čak i ako nas budu gonili, moraće da prođu kroz teritoriju tvog prijatelja na planini Glava Šećera da bi nas dohvatili!"

Maklin se nasmejao izrazu na Gordonovom licu. "Misliš da nisam znao za tvoju misiju? Oh, g. Krance, zašto misliš da sam postavio zasedu da.sačeka tvoju grupu i da te dovede pred mene? Sve znam o vlastelinovom odbijanju da pomogne ikome izvan linije od Rozburga do mora.

Ali, zar to nije divno? 'Zid Kalahanovih planina' - slavni Džordž Pauhatan - čuvaće svoju dolinu i na taj način braniće nam bok dok se budemo učvršćivali na severu... sve dok na kraju ne budemo spremni da otpočnemo veliki poduhvat".

General se zamišljeno nasmešio.

"Često sam žalio što mi Pauhatan nikada ruje dopao šaka. Kad god bi se naše strane sukobile, večito bi iskliznuo, uvek je negde drugde pravio nevolje. Ali čini mi se da je ovako čak i bolje! Neka uživa još jedno desetak godina na svojoj farmi, dok ja osvojim ostatak Oregona. A *tada* će doći red na njega.

Čak i sa tvoje tačke gledišta, g. inspektore, uoeđen sam da se slažeš da će zaslužiti sve štagod ga tada bude zadesilo."

Nije mogao da mu odgovori drugačije do ćutanjem. Maklin lupnu Gordona štapom, taman dovoljno da ga zavrti. Posledica toga ie bila da Gordon nikako nije uspevao da se usredsredi na prednja vrata kada su se otvorila i kada se na njima pojavio par teških mokasina.

"Bil i ja proverili smo padinu", čuo je kako ogromni pojačani, Šon, govori svojem zapovedniku. "Našli smo iste tragove k'o oni što smo ih videli ranije, uz reku. Sigurno je isti onaj crni kopilan što nam je prekl'o straže."

Crni kopilan.

Gordon ćutke dahnu reč. ***Fil?***

Maklin se nasmeja. "Eto ti sad. Vidiš, Šone? Natan Holn nije bio rasista, pa ni ti ne treba da budeš. Uvek sam žalio što su rasne manjine u podređenom položaju tokom nereda i posleratnog haosa. Čak i jaki među njima imali su vrlo

malo šanse da se istaknu.

Pogledaj tog crnju vojnika napolju. Presekao je grkljan trojice naših stražara na reci. On je *jak,* i bio bi izvanredan regrut."

Čak i vezan naglavce i zaljuljan, Gordon je mogao da razazna kiseli izraz na Šonovom licu. Ali pojačani se nije glasno suprotstavio svom zapovedniku.

"Šteta što nemamo vremena da se igramo sa prikanom", nastavio je Maklin. "Idi i ubij ga, Šone."

Napravio se kovitlac uznemirenog vazduha i zdepasti veteran ponovo je izašao kroz vrata, bez ijedne reči i gotovo bez ikakvog šuma.

"Stvarno bih voleo da prvo upozorimo tvog izviđača", poverio se Maklin Gordonu. "Bilo bi zabavnije kada bi tvoj čovek tamo napolju znao da je suočen sa nečim - neuobičajenim." Maklin se ponovo nasmejao.

"Avaj, u ovim vremenima nije uvek pametno igrati pošteno."

Gordonu se učinilo da je i pre tog trenutka osećao mržnju. Ali ovaj ledeni bes nije ličio ni na šta čega se mogao prisetiti. "Filipe! *Beži*!" Kriknuo je svim glasom, moleći se da glas nadjača šum kišnih kapi. "Čuvaj se, to su..."

Maklinov štap fijuknu, tresnu Gordona u obraz i baci mu glavu unazad. Svet se zamuti i gotovo nestade u crnilu. Bilo je potrebno mnogo vremena da bi mu se oči izbistrile, dok je treptanjem otklanjao suze. U ustima oseti ukus krvi.

"Da", klimnuo je Maklin. "Muškarac si. To ti priznajem. Kada za to dođe trenutak, potrudiću se da i umreš kako takvom dolikuje."

"Nisu mi potrebne nikakve usluge", zagrcao je Gordon. Maklin se samo iscerio i nastavio dalje.

Par minuta kasnije stražnja vrata razrušene prodavnice otvorila su se. "Vraćaj se svojim ženama!" Zareža Maklin. Čarls Bezoar brzo je zatvorio vrata skladišne prostorije bez prozora - u kojoj su Marsija i Heter bez sumnje još uvek negovale drugog zarobljenika koga Gordon još nije video.

"Tek da vidiš da svaki jak čovek nije i prijatan", primetio je Maklin. "Ali koristan je. Za sada."

Gordon nije imao pojma da li su prošli sati ili samo nekoliko minuta kada se oštri povik prolomio kroz prozore zakucane daskama. Mislio je najpre da je to

samo krik neke rečne ptice, ali Maklin je žustro reagovao, ugasivši malu uljanicu i bacivši prašinu na vatru.

"Ovo je previše lepo da bi se upropastilo", rekao je Gordonu. "Izgleda da su momci napravili dobru poteru. Nadam se da ćeš me izviniti za par minuta?"

Dograbio je Gordona za kosu. "Naravno, ako samo pisneš dok nisam tu, ubiću te istog trenutka čim se vratim. Dajem ti časnu reč."

U ovom položaju Gordon nije mogao da slegne ramenima. "Nosi se do Natana Holna u paklu", rekao je.

Maklin se nasmešio. "Nema sumnje da i hoću, jednog dana." Onda pojačani izađe kroz vrata i potrča kroz tamu i kišu.

Gordon je visio dok je njegovo kretanje nalik na klatno polako prestajalo. Onda je duboko udahnuo i dao se na posao.

Tri puta pokušavao je da dohvati konopac vezan oko njegovih članaka. Svaki put pao bi nazad, ječeći od raskidajuće agonije nagle, trzave teže. Treći put bilo je gotovo previše da bi se moglo podneti. Uši su mu zvonile i skoro mu se činilo da čuje glasove.

Očima ispunjenim suzama činilo mu se da napola vidi publiku za svoju borbu. Sve sablasti koje su se prikupljale tokom godina pojavile su se da bi se nanizale po zidovima. Palo mu je na pamet da su možda zapisali njegova obećanja.

".. preuzme... od..." rekao je Kiklop u ime svih njih, šifrom treptavih svetlosti u žaru kamina.

"Odlazi", promrmljao je gnevno Gordon, kivan zbog svoje mašte. Nije imao vremena ni snage da ih traći na takve igre. Siknuo je oštro kroz zube kada se pripremio za novi pokušaj, a zatim svom je svom snagom zamahnuo naviše.

Ovog puta jedva je uspeo da uhvati konopac, klizav od kapi sa krova koji je prokišnjavao, i držao se za njega obema rukama. Čitavo telo podrhtavalo mu je od napora, presavijeno poput sklopljene britve, ali se nije usuđivao da pusti. U njemu naprosto nije ništa preostalo za još jedan pokušaj.

Pošto su mu obe ruke bile sasvim zauzete nije se usuđivao da pokuša da se odreši. Nije imao čime da preseče konopac. *Gore,* usredsredio se. *Biće ti bolje ako si uspravan.*

Lagano se podizao uz konopac, ruku pred ruku. Mišići su mu se tresli, pretećи grčevima, a u grudima i leđima osećao je jak bol, ali najzad je "stojao", članaka izvrnutih u petljama kanapa koji se usecao u njih, čvrsto se držeći dok se njihao poput kandelabra

Na drugoj strani, pokraj zida Džoni Stivens otvoreno se radovao. Trejsi Smit i ostale izviđačice Armije smešile su se. *Nije loše, za muškarca,* činilo se da govore.

Kiklop je sedeo u oblaku super ohlađene magle i igrao čekersa protiv zadimljene Franklinove peći. I oni su izgleda odobravali to što radi.

Gordon pokuša da se spusti da bi došao do čvorova ali to je izazivalo toliki pritisak u njegovim člancima da se gotovo onesvestio od bola. Morao je ponovo da se ispravi.

Ne tako. Ben Franklin zavrte glavom. Veliki Manipulator gledao ga je povrh svojih bifokalnih naočara.

"Povrh svojih... povrh svo-" Gordon se zagleda u debelu gredu o kojoj je visio konopac.

Onda pravo gore pa preko vrha.

Podigao je ruke i omotao konopac oko njih. *Radio si ovo u gimnastičkoj sali, pre rata,* rekao je sebi kada je počeo da poteže. *Da. Ali sada si mator čovek*

Suze mu potekoše kada je počeo da podiže, ruku pred ruku, pomažući se kolenima kada je mogao. Kroz izmaglicu između njegovih kapaka, njegove utvare izgledale su sve stvarnije što se više upinjao. Napredovale su od maštarija do prvoklasnih halucinacija.

"Samo napred, Gordone!" Povikala mu je Trejsi.

Poručnik Van pokazivao mu je dignute palčeve. Džoni Stivens osmehom mu je ulivao ohrabrenje pored žene koja mu je spasla život u ruševinama Judžina.

Sen kostura u šarenoj košulji i kožnoj jakni smešila mu se i pokazivala istrulele podignute palčeve. Povrh ogolele lobanje stojala je plava, zašiljena kapa sa bakarnim amblemom koji je svetlucao.

Čak je i Kiklop prekinuo svoje zanovetanje dok je Gordon ulagao u beskonačno uspinjanje sve što je imao.

Gore... ječao je, grabeći mokro kudeljno uže i boreći se protiv slamajućeg zahvata teže. *Penji se, bezvredni intelektualče... Mrdaj ili crkni...*

Jedna ruka poče da pipa povrh grubog drvenog nosača. Držao se tamo i pridružio joj drugu.

I to je bilo sve. Više nije imao šta da uloži. Visio je na pazuhu svojih ruku, nesposoban da se imalo pomeri. Kroz sumaglicu trepavica, svi fantomi gledali su gore u njega očigledno razočarani.

"Ma hajde, gubite se i progonite jedni druge", rekao im je u sebi, nesposoban da makar govori naglas.

"Ko će sada da preuzme odgovornost..." svetlucalo je ugljevlje u kaminu.

"Mrtav si Kiklope. *Svi* ste vi mrtvi! Ostavite me na miru!" Do krajnosti iscrpljen, Gordon sklopi oči da bi ih izbegao.

Ali tamo, u tami, susreo se s jednom utvarom koja je preostala. Onom koju je najviše koristio, bez ikakvog stida, i koja je koristila njega.

Bila je to nacija. Svet.

Lica, koja su se pojavljivala i bledela sa entoptičkim mrljama iza njegovih kapaka... milioni lica, izdatih i uništenih, ali još uvek željnih da se bore...

za Obnovljene Sjedinjene Države.

za *Obnovljeni svet.*

- za fantaziju... ali onu koja je uporno odbijala da umre - koja nije *mogla* da umre - sve dok on živi.

Gordon se zapanjeno upita. Da li je zbog toga toliko dugo lagao, pričao tolike bajke?... zato što su mu bile *neophodne? Zato* što nije mogao da dopusti da nestanu? Odgovorio je sebi.

Bez njih, sklupčao bih se i umro.

Smešno da sve do sada nikad nije na to gledao takvim očima, tako zapanjujuće jasno. U tami unutar njega san je blistao - makar ne postojao više nigde u svemiru -treptao poput dijatomeje, sišućne mrlje svetlosti što pliva u okeanu sumraka.

U središtu inače potpune tmine, činilo mu se kao da stoji pred njom. Činilo

mu se da je uzima u ruku, zadivljen njenom svetlošću. Dragulj je rastao. A u njegovim facetama video je nešto više od ljudi, više od generacija.

Čitava *budućnost* oblikovala se oko njega, obavijala ga, prodirala mu u srce.

Kada je Gordon sledeći put otvorio oči, ležao je povrh grede, nesposoban da se seti kako je tamo dospeo. Ne verujući, digao se u sedeći položaj i zažmirkao. Činilo mu se da sablasna svetlost izbija iz njega u svim pravcima, prolazi kroz razvaljene zidove ruševne zgrade kao da su *oni* tkanje snova a blistavi zraci jedina stvarnost. Blistavilo se širilo i širilo, bez ikakvih granica. Na kratko činilo mu se da u tom sjaju njegov pogled može da dopre svuda.

A onda, isto onako tajanstveno kao što je došao, njega nestade. Kao da je energija potekla u tajanstveni izvor iz koga je stigla, kakav god bio. Umesto nje, vratiše se fizički osećaji, stvarnost iscrpljenosti i bola.

Drhtavo, Gordon poče da petlja oko utegnutih čvorova stezača oko njegovih članaka. Njegova povređena, gola stopala bila su klizava od krvi. Kada je najzad razvezao konopce, cirkulacija koja se ponovo uspostavljala podsećala ga je na milione gnevnih insekata koji su podigli bunu pod njegovom kožom.

Njegove utvare najzad su nestale; kao da je grupicu koja ga je bodrila odnela ona neobična svetlost, šta god predstavljala. Gordon se pitao da li će se ikada vratiti.

Kada je spala i poslednja petlja, začuo je pucnje u daljini, prve otkako ga je Maklin ostavio samog. Možda, nadao se, to znači da Fil Bokuto još uvek nije mrtav. Ćutke, poželeo je sreću svojem prijatelju.

Pribio se uz gredu kada koraci priđoše vratima skladišta. Ona se polako otvoriše i Čarls Bezoar zagleda se u praznu odaju i labavi konopac koji je visio na sredini. Panika ispuni oči bivšeg advokata kada je izvukao svoj pištolj i kročio kroz vrata.

Gordonu bi se više dopadalo da je mogao da čeka da se čovek nađe pravo ispred njega, ali Bezoar nije bio idot. Izraz mračne sumnje pređe njegovim licem i on poče da podiže pogled...

Gordon skoči. Četrdeset petica odiže se i opali u istom trenutku kada su se sudarili.

U hormonskom naletu bitke Gordon pojma nije imao kuda je metak otišao,

niti čija je kost glasno prasnula u sudaru. Dograbio je pištolj kada su se skupa otkotrljali na pod.

"... ubiću te!" Režao je holnista i pokušavao da uperi četrdeset peticu u Gordonovo lice. Gordon je morao da se povije u stranu kada oružje ponovo zagrme i ugrize mu vrat usijana barutnim gasovima. "Stani!" Režao je Bezoar, kao da je navikao da ga svi slušaju. "Samo da te..."

Svom snagom napet protiv svog neprijatelja, Gordon iznenada pusti oružje jednom rukom i snažno zamahnu. Dok se automatsko oružje spuštalo prema njemu, njegova desna pesnica tresnu naviše u koren Bezoarove čeljusti. Telo ćelavog holniste trglo se kada mu je glava silovito udarila u pod. Četrdeset petica dva puta opali u zid.

A onda je Bezoar bio miran.

Ovoga puta Gordon je najgori bol osećao u ruci. Ustao je polako, uz oklevanje, polusvesno računajući na ono što je svakako bilo slomljeno rebro, kao dodatak na njegove mnogobrojne telesne povrede.

"Nikada ne pričaj dok se boriš", rekao je onesvešćenom čoveku. "To je gadna navika."

Marsija i Hester izletele su iz skladišne prostorije i izvukle Bezoarove noževe. Kada je video šta nameravaju gotovo da im je rekao da stanu i da umesto toga vežu čoveka.

Ali to nije učinio. Umesto toga pustio ih je da učine šta žele i okrenuo se da uđe kroz zadnja vrata u skladišnu prostoriju.

Unutra je bilo još mračnije, ali kada su mu se oči privikle, razaznao je vitku priliku koja je ležala na prljavom ćebetu u jednom uglu. Ruka se pruži prema njemu i tanki glas ga pozva.

"Gordone, znala sam da ćeš doći po mene... Zar to nije luckasto? Zvuči... zvuči kao bajka, ali... ali nekako sam naprosto znala."

Srušio se na kolena pokraj žene na samrti. Napravljeni su nespretni pokušaji da joj se očiste i zaviju rane, ali njena zamršena kosa i odeća isprskana krvlju skrivale su više povreda nego što se usuđivao da makar i pogleda.

"Oh, Dena." Okrenuo je glavu i sklopio oči. Njena ruka dohvati njegovu.

"Uspele smo da ih ugrizemo, dragi", rekla je tanušnim glasom. "Ja i ostale izviđačice... na nekim mestima doslovce smo zatekle kopilane sa spuštenim gaćama! To..." Dena je morala da se zaustavi kada ju je napad kašlja gotovo naterao da se presamiti i da izbaci kapljicu žućkaste tečnosti. Uglovi njenih usta bili su obojeni.

"Ne govori", rekao joj je Gordon. "Naći ćemo načina da te izvučemo odavde."

Dena dograbi Gordonovu iscepanu košulju.

"Nekako su saznali za naš plan... u više od pola mesta bili su upozoreni pre nego što smo mogle da udarimo..."

Možda se neka od devojaka zaljubila u svojeg silovatelja, kao što legende kažu da se dogodilo sa H-Hipermnestrom..." Dena zavrte glavom u neverici. "Trejsi i ja brinule smo se zbog te mogućnosti, zato što nam je teta Suzana pričala da se to ponekad dešavalo, u starim danima..."

Gordon pojma nije imao o čemu to Dena govori. Buncala je. U sebi se upinjao da dođe na neku zamisao, *bilo kakav* način da prenese očajno izranjavljenu i deliričnu ženu kroz milje i milje neprijateljske teritorije pre nego što se vrate Maklin i ostali holnisti.

U agoniji, shvatio je da to naprosto nije moguće.

"Mislim da smo upropastile stvar, Gordone... ali smo pokušale! Pokušale smo..." Dena zavrte glavom, suze su joj sipale kada ju je Gordon uzeo u naručje.

"Da, dušo, znam. Znam da ste pokušale."

I njegove oči se zamagliše. Ispod prljavštine i povreda, prepoznao je njen miris. I shvatio je - prekasno - koliko mu znači. Držao ju je čvršće nego što bi smeo, znao je to, ne želeći da joj da da ode od njega.

"Sve će biti u redu. Volim te. Ovde sam i pobrinuću se za tebe."

Dena uzdahnu. "Ovde si. Ovde si..." Uhvatila ga je za ruku. "Ovde..."

Telo joj se iznenada zateglo i ona uzdrhta. "Oh, Gordone!" Kriknula je. "Vidim... Možeš li i ti...?"

Oči su joj na trenutak srele njegove. U njima je bila svetlost koju je

prepoznao.

A onda je gotovo.

"Da, video sam", rekao joj je blago, još uvek držeći njeno telo u naručju. "Možda ne tako jasno kao ti. Ali sam i ja video."

18

U uglu spoljne sobe, Heter i Marsija bile su uposlene, okrenutih leđa su radile nešto u šta Gordon nije želeo da gleda.

Kasnije će je oplakivati. Ali trenutno je imao posla, na primer trebalo je da odvede te žene odatle. Šanse su im bile slabe, ali ako bude uspeo da ih otprati do Kalahanovih planina, biće na bezbednom.

Već i to će biti dovoljno teško, ali od tog mesta imao je drugih dužnosti. Morao je da se vrati do Korvalisa, na neki način, ako je to ljudski uopšte moguće, i da pokuša da oživi Deninu smešnu, divnu sliku o tome šta jedan heroj treba da učini - da umre braneći Kiklopa, možda, ili da vodi poslednji napad "poštara" protiv nepobedivog neprijatelja.

Pitao se hoće li mu Bezoarove čizme odgovarati, ili bi, sa tako gadno naduvenim člancima, možda bolje bilo da pođe bos. "Ne traćite vreme", zarežao je na žene. "Treba da brišemo odavde."

Ali kada se Gordon sagao da uzme Bezoarov automat sa poda, nečiji dubok, hrapavi glas progovori: "Veoma dobar savet, moj mladi prijatelju. I znaš, stvarno bih voleo da nazovem takvog čoveka *prijateljem.*

Naravno, to ne znači da te neću rasporiti ukoliko pokušaš da digneš to oružje."

Gordon ostavi pištolj tamo gde je stojao i teško se podiže. General Maklin zauzimao je otvorena vrata, sa bodežom spremnim za bacanje.

"Šutni ga od sebe", rekao je mirno.

Gordon posluša. Automat odlete vrteći se u prašnjavi ugao.

"Tako je bolje." Maklin vrati nož u kanije. Trznuo je glavom prema ženama. "Gubite se", rekao im je. "Trčite. Pokušajte da preživite, ako to želite i ako ste sposobne."

Razrogačenih očiju, Marsija i Heter provukoše se pokraj Maklina. One pojuriše u noć. Gordon nije sumnjao da će trčati po kiši dok se ne sruše.

"Pretpostavljam da se isto ne odnosi na mene?" pitao je umorno.

Maklin se nasmešio i zavrteo glavom. "Hoću da pođeš sa mnom. Treba mi

tvoja pomoć tamo napolju."

Natkrivena svetiljka osvetljavala je deo čistine preko puta, a pomagali su joj s vremena na vreme udaljeno sevanje i povremeni odsjaj mesečine preko ruba kišnih oblaka. Kiša koja je pljuštala pokvasila je Gordona do gole kože u roku od nekoliko trenutaka nakon što je počeo da hramlje napolju za Maklinom. Njegovi članci koji su još uvek krvarili ostavljali su ružičastu maglicu po barama u koje bi zakoračio.

"Tvoj crnac bolji je nego što sam mislio", rekao je Maklin, vukući Gordona na jednu stranu kružnog prostora osvetljenog lampom. "Ili to, ili je imao pomoć, a ovo drugo je vrlo malo verovatno. Da ga je neko pratio moji momci koji patroliraju po reci videli bi više tragova, a ne samo njegove.

Ali kako god bilo, Šon i Bil zaslužili su šta su i dobili zbog toga što su bili nepažljivi."

Po prvi put Gordon poče da nazire šta se dogodilo. "Hoćeš da kažeš..."

"Još nemoj da likuješ", odreza Maklin. "Moje trupe nalaze se na manje od milju odavde, a u vreći uz sedlo imam signalni pištolj. Ali ne vidiš da kukam za pomoć, ne?"

Ponovo se nasmešio. "Sada ću da ti pokažem zbog čega se vodi ovaj rat. I ti i tvoj izviđač ste ona vrsta jakih ljudi koja je trebalo da se pretvori u holniste. To se nije desilo zbog propagande nejakih uz koju ste odrasli. Iskoristiću priliku da ti pokažem koliko vas je to u stvari oslabilo."

Uz opaki stisak na Gordonovoj ruci, Maklin povika u noć.

"Crnče! Govori general Volsi Maklin. Imam ovde tvojeg zapovednika... tvog poštanskog inspektora Sjedinjenih Država!" On se isceri.

"Da li ti je stalo da zadobiješ njegovu slobodu? Moji ljudi biće ovde sa zorom, tako da ti preostaje vrlo malo vremena. Dođi ovamo! Borićemo se za njega! Tvoj izbor oružja!"

"Ne čini to, Filipe! On je poja-"

Gordonovo upozorenje pretvorilo se u jecanje kada je Maklin trgao njegovu ruku, i gotovo mu iščupao rame iz zgloba. Silina ga tresnu na kolena. Njegovo bolno rebro odasla talase šoka kroz čitavo njegovo telo.

"C, c. Hajde sad. Ako tvoj čovek nije već znao za Šona, znači da mi je sredio telohranitelja slučajnim pogotkom. A ako je tako, ne zaslužuje nikakvu posebnu pažnju, zar ne?"

Bio je potreban snažan napor volje, ali Gordon podiže glavu, sikćući kroz stisnute zube. Boreći se sa talasima mučnine koji su ga saletali, nekako je uspeo da se uspravi na noge. Iako se čitav svet okretao oko njega, odbijao je da ostane na kolenima pored Maklina.

Maklin ga nagradi dubokim graktanjem, kao da želi da kaže da ništa manje nije ni očekivao od pravog čoveka. Telo pojačanog treptalo je poput mačjeg - uzdrhtalo od iščekivanja. Čekali su zajedno, na samom rubu kruga svetlosti svetiljke. Minuti su prolazili sa kišom koja je dolazila i odlazila u nametljivim, gnevnim zavesama.

"Poslednja šansa, crnče!" U trenutku, Maklinov nož našao se na Gordonovom grlu. Zahvat poput anakondinog zavrnu mu levu ruku iza leđa. "Inspektor ti umire u roku od trideset sekundi, ukoliko se ne pojaviš. Počev od ovog trena!"

Pola minuta prošlo je sporije od svega što je Gordon ikada znao. Čudnovato, osećao se nekako izdvojeno, gotovo pomireno sa sudbinom.

Maklin najzad zavrte glavom, zvučeći razočarano. "Pa, šteta, Krance." Nož se pokrenuo ispod njegovog levog uva. "Izgleda da je pametniji nego što sam - "

Gordon se preznu. Ništa nije čuo, ali iznenada je shvatio da vidi još jedan par mokasina tamo na rubu svetlosti, ni petnaest stopa daleko.

"Bojim se da su tvoji ljudi ubili tog hrabrog vojnika koga si dozivao." Blagi glas novopridošlice nastavio je da govori kada se Maklin naglo okrenuo i postavio Gordona između njih.

"Filip Bokuto bio je dobar čovek", nastavio je tajanstveni glas. "Došao, sam umesto njega, da odgovorim na tvoj izazov kao što bi to on učinio."

Perlama ukrašena traka za kosu svetlucala je u svetlosti svetiljke kada je čovek širokih ramena zakoračio u krug. Njegova seda kosa bila je vezana u konjski rep. Izbrazdane crte njegovog lica gotovo su izražavale tužnu zamišljenost

Gordon skoro da je mogao da oseti Maklinovo zadovoljstvo koje se prenosilo kroz njegovo moćno stezanje. "Vidi, vidi. Prema opisima koje sam slušao, ovo

može biti samo *vlastelin imanja Glava Šećera*, koji je najzad sišao sam sa svoje planine! Zahvalan sam vam iznad svega, ser. Zaista ste dobrodošli."

"Pauhatane", stegao je Gordon zube, nemoćan da makar i zamisli kako i *zašto* je taj čovek tu. "Gubi se do đavola odavde, budalo! Nemaš šanse! On je pojačani!"

Fil Bokuto bio je jedan od najboljih boraca koje je Gordon znao. Ako je njemu jedva pošlo za rukom da iz zasede ubije slabijeg od tih đavola, i još je poginuo pri tom, kakvu je šansu mogao da ima ovaj starac?

Pauhatan je saslušao Gordonovo otkriće i namrštio se.

"Pa? Misliš, iz onih eksperimenata tokom ranih devedesetih? Mislio sam da su svi normalizovani ili pobijeni do trenutka kada je izbio slovensko-turski rat Zadivljujuće. To zaista objašnjava mnogo toga o poslednje dve decenije."

"Znači čuo si za nas", iscerio se Maklin.

Pauhatan ozbiljno klimnu. "Čuo sam, pre rata. Znam i zašto je taj eksperiment prekinut - uglavnom zbog toga što su se za eksperimente birali najgori ljudi."

"Tako su govorili slabići", složio se Maklin. "Jer su napravili grešku i prihvatili dobrovoljce iz redova jakih."

Pauhatan zavrte glavom. Čitavom svetu izgledalo je kao da se zabavljaju uglađenom raspravom o semantici. Samo je njegovo teško disanje pružalo nekakav znak osećanja

"Prihvatali su *ratnike*..." Naglasio je tu reč, "... taj uzvišeno luđački tip ljudi koji je tako dragocen kada je potreban, a toliki problem kada nije. Ta lekcija skupo je plaćena tokom devedesetih godina. Bilo je mnogo nevolja sa pojačanima koji su se vraćali kući još uvek zaljubljeni u ratovanje."

"*Nevolja* je pravi izraz", nasmejao se Maklin. "Dođi da te upoznam sa Nevoljom, Pauhatane." Odbacio je Gordona u stranu kao uzgrednu pomisao i isukao nož pre nego što je zakoračio prema svom starom neprijatelju.

Kada je po drugi put pljusnuo u jarak, Gordon je samo mogao da leži u blatu i ječi. Osećao se kao da mu je čitava leva strana pokidana i u vatri - kao da je ispunjena užarenim ugljevljem. Svest mu je treptala, a zadržala se samo zbog toga što je bio čvrsto rešen da joj ne dozvoli da se izgubi. Kada je, najzad, bio

ponovo sposoban da pogleda kroz bolom suženi tunel, video je dvojicu ljudi koji su kružili jedan oko drugoga na samom rubu male oaze svetlosti.

Razume se, Maklin sa samo poigravao sa svojim neprijateljem. Pauhatan je bio upečatljiv, za čoveka svojih godina, ali čudovišna stvar koja se napinjala u Maklinovom vratu, rukama i butinama činila je da mišići normalnog čoveka deluju patetično u poređenju. Gordon se prisetio Maklinovog žarača, raskinutog poput razvučene melase.

Džordž Pauhatan udisao je u žestokim, drhtavim grcajima, a lice mu je bilo crveno. I pored beznadežnosti situacije, deo duboko unutar Gordona bio je iznenađen da vidi tako očigledne znakove straha na vlastelinovom licu.

Mora da su sve legende zasnovane na lažima, shvati Gordon. *Svi preterujemo, i nakon izvesnog vremena počnemo i sami da verujemo u bajke.*

Činilo se da se još samo u Pauhatanovom glasu zadržala smirenost. Zapravo, zvučao je gotovo ravnodušno. "Ima nešto o čemu bi, čini mi se, trebalo da razmisliš, generale", rekao je između naglih udisaja.

"Kasnije", zarežao je general. "Kasnije možemo da raspravljamo o gajenju stoke i varenju piva, vlasteline. Trenutno imam nameru da te podučim nekim praktičnijim vesti nama"

Brz poput mačke, Maklin šibnu napred. Pauhatan odskoči u poslednjem trenutku. Ali Gordon oseti trnce kada je viši čovek zatim sunuo nazad sa zamahom koji Maklin izbeže za samo nekoliko inča.

Gordon poče da se nada. Možda je Pauhatan prirodni talenat, čija brzina - čak i u srednjim godinama - možda gotovo odgovara Maklinovoj. Ukoliko je tako - i još sa svojim većim rasponom ruku - možda bi mogao i da uspe da se drži podalje od neprijateljevog strašnog zahvata.

Pojačani ponovo nasrnu i dograbi protivnikovu košulju koja se rascepi. Ovoga puta Pauhatan ga je još tešnje izbegao, izvivši se iz izvezene odore i izbegavajući mećavu udaraca od kojih bi svaki oborio vola. Zamalo da mu pođe za rukom da uputi divljački udarac u protivnikove bubrege dok je niži čovek jurio pokraj njega. Ali tada, u trenutku, holnista odskoči i dograbi Pauhatanov zglavak.

Izazivajući sudbinu, Pauhatan kroči *unutar* zahvata i uspe da se oslobodi

protiv-zamahom.

Ali činilo se da je Maklin očekivao takav manevar. General kliznu pokraj svojeg protivnika, i kada se Pauhatan okrenu da bi ga sledio, žustro je ispružio šaku i dograbio drugu ruku višeg čoveka. Maklin se isceri kada je Pauhatan ponovo pokušao da isklizne, ovog puta bez uspeha.

To je to, mislio je Gordon razočarano. I pored ranijih razmimoilaženja sa Pauhatanom, Gordon pokuša da razmišlja šta bi mogao da učini da mu pomogne. Obazreo se u potrazi za nečim što bi mogao da zavitla na čudovišnog pojačanog, da makar skrene Maklinovo pažnju dovoljno dugo da bi mu se drugi čovek oteo.

Ali okolo je bilo samo blata i par raskvašenih prutova. Sam Gordon jedva da je imao snage da otpuzi sa mesta na koje je bio bačen. Mogao je samo da leži i gleda kraj, čekajući da dođe red na njega.

"Sad", rekao je Maklin svojem novom zarobljeniku. "Sad kaži šta imaš. Ali bolje je za tebe da to bude zabavno. Dok se smejem, živećeš."

Pauhatanovo lice se iskrivi dok je povlačio, isprobavajući Maklinov čelični zahvat. Ni nakon punog minuta nije prestao da duboko diše. Sada je izraz na njegovom licu izgledao udaljeno, kao da je potpuno ravnodušan. Glas mu je bio čudnovato ritmičan kada je konačno odgovorio.

"Nisam želeo sve ovo. *Rekao* sam im da ne mogu... previše star... sva sreća me napustila..." Duboko je udahnuo, zatim izbacio vazduh u obliku uzdaha. "Preklinjao sam ih da me ne pretvore. A sada, da se sve završi ovde...?" Sive oči zadrhtaše. "Ali to se nikada ne završava... izuzev smrću."

Slomljen je, pomisli Gordon. *Čovek je uništen.* Nije želeo da bude svedok tog poniženja. *A ja sam napustio Denu da tražim tog slavnog junaka...*

"Ne zabavljaš me, vlasteline", rekao je Maklin hladno. "Ne dosađuj mi, ukoliko ceniš poslednje preostale trenutke."

Ali Pauhatan je delovao rasejano, kao da razmišlja o nečemu *drugom,* kao da se koncentriše da se priseti nečega, možda, dok razgovor nastavlja samo iz pristojnosti.

"Samo sam... mislio da bi voleo da znaš da su se stvari malo promenile... nakon što si napustio program."

Maklin zavrte glavom, namrgođenih obrva. "O čemu do đavola govoriš?"

Pauhatan zatrepta. Drhtaj prođe njegovim telom i natera Maklina da se nasmeši.

"Hoću da kažem... da nisu želeli da se odreknu nečega što je toliko obećavalo kao pojačavanje... samo zbog toga što je prvi put bilo promašaja."

Maklin zareža. "Previše su se *plašili* da nastave. Previše su se plašili *nas?*

Pauhatanovi kapci su treperili. Još uvek je duboko udisao, silovitim, tihim udisajima.

Gordon je zurio. Nešto se *dešavalo.* Znoj je svetlucao u uljastim mrljama svuda oko njegovih ramena i grudi pre nego što bi ga sprala raspršena, jaka kiša. Mišići su mu se trzali kao da su ga uhvatili grčevi.

Gordon se pitao. Da li se to čovek raspada pred njegovim očima?

Pauhatanov glas zvučao je udaljeno, gotovo izgubljen u mislima. "... novi implanti nisu bili ni toliko krupni ni toliko moćni... bilo je zamišljeno da se to više zameni *uvežbavanjem* u određenim istočnjačkim veštinama... u biofidbeku..."

Maklinova glava trgla se unazad i on se grohotom nasmejao. "*Neohipijevski pojačani?* Oh! *Dobro je,* Pauhatane. Dobar blef! Sjajna mašta!"

Ali Pauhatan kao da nije slušao. Koncentrisao se, usne su mu se pokretale kao da recituje nešto što je upamtio nekada davno.

Gordon je piljio, treptajima uklanjao kišne kapi i još pažljivije gledao. Činilo se da slabašne *linije* zrače po Pauhatanovim rukama i ramenima, ukrštaju se preko njegovog vrata i grudi. Čovekovi drhtaji učestali su do ravnomernog ritma koji je sada delovao manje haotično a više... *svrhovito.*

"Za proces je potrebno i mnogo vazduha", rekao je Džordž Pauhatan blago, tonom prijateljskog razgovora. Još uvek duboko udišući, počeo je da se uspravlja.

Do tada Maklin je prestao da se smeje. Holnista je zurio u krajnjoj neverici.

Pauhatan je i dalje govorio, prijateljski. "Zatvoreni smo u sličnim kavezima... iako izgleda da se tebi tvoj dopada... Isto tako, izgleda da smo obojica zarobljeni poslednjom ohološću oholih dana..."

"Ti nisi..."

"Hajde, generale", nasmešio se Pauhatan bez ikakve zlobe svojem zarobljivaču. "Nemoj delovati toliko iznenađeno... valjda nisi poverovao da je tvoja generacija poslednja?"

Maklin mora da je u trenutku shvatio isto što i Gordon - da Džordž Pauhatan govori samo da bi dobio na vremenu.

"Makline!" Povikao je Gordon. Ali nije skrenuo pažnju holniste. U trenutku njegov dugački nož nalik na mačetu bio je napolju, vlažno svetlucajući u svetlosti svetiljke pre nego što je izmahnuo prema Pauhatanovoj nepokretnoj desnoj ruci.

Još uvek izvijen i nespreman, Pauhatan je reagovao munjevitim izvijanjem. Kada se spustio, udarac je odneo samo tanku traku sa njegove ruke, a on dograbi Maklina slobodnom rukom.

Holnista kriknu kada su se zajedno napeli, generalova veća snaga primicala je nož sve bliže i bliže.

Naglim korakom i trzajem boka, Pauhatan pade na leđa, bacivši Maklina preko glave. General slete na noge, ne popuštajući stisak i zauzvrat jako ga iskrenu. Vrteći se poput dve žbice na točku, bacali su jedan drugoga, povećavajući momenat sve dok ne nestadoše u crnilu van osvetljenog kruga. Začula se lomljava. Zatim ponovo. Gordonu je to zvučalo kao kad slonovi gaze šiblje.

Previjajući se od bolova koje je donosilo samo kretanje, on otpuza sa svetla dovoljno daleko da oči počnu da mu se prilagođavaju tmini i osloni se uz kišom natopljeni crveni kedar. Piljio je u pravcu u kom su nestali, ali nije bio sposoban da učini išta osim da posmatra borbu na vrhuncu i da gleda mala šumska stvorenja kako beže sa puta uništenja.

Kada su se dva suprotstavljena obličja ponovo pojavila na čistini, odeća im je bila u ritama. Po njihovim telima tekli su crveni potočići od brojnih posekotina i ogrebotina. Noža više nije bilo, ali čak i nenaoružani, dva ratnika delovali su zastrašujuće. Na njihovom putu nije ostajalo kupinjaka ni mladica. Zona uništenja sledila ih je gdegod bi borba skrenula.

Nije bilo nikakvog rituala, nikakve elegancije u toj borbi. Niža, moćnija

prilika opasno se približavala i pokušavala da dograbi svojeg neprijatelja. Viša se borila da održi odstojanje i zadavala udarce koji kao da su cepali vazduh.

Ne preteruj, reče Gordon sebi. *To su samo ljudi, i to još stari.*

Pa ipak, deo Gordona bio je zadivljen poput onih drevnih ljudi koji su verovali u gigante - u bogove nalik na ljude - od čijih bitaka su ključala mora i rušile se planine. Kada su borci ponovo nestali u tami, Gordon oseti nalet one vrste apstraktnog čuđenja koje bi mu uvek iskrslo u umu kada ga najmanje očekuje. Kao izdvojen od stvarnosti, razmišljao je kako je pojačanje ljudskih tela, kao i mnoge druge novootkrivene veštine, prvu upotrebu našlo u ratu. Ali tako je *uvek bilo*, pre otkrića drugih primena... sa hernijom, vazduhoplovnom industrijom, svemirskim letovima... A tek kasnije dolazile su *prave* primene.

Šta bi se dogodilo da rat sudnjeg dana nije došao... da se ova tehnologija pomešala sa svetskim idealima nove renesanse i da je raspodeljena na *sve* stanovnike sveta?

Za šta bi ljudi sve bili sposobni? *Šta bi nam bilo van dosega, ako bi postojalo išta takvo?*

Gordon se upro o grubo deblo kedra i uspeo da se podigne na noge. Jedan trenutak nesigurno se ljuljao, onda je stavio nogu pred nogu - i hramao korak po korak u pravcu zvukova lomljave. Uopšte nije razmišljao da pobegne, želeo je samo da bude *svedok* odigravanja poslednjeg velikog čuda nauke dvadesetog veka pod pljuskom i sevanjem u šumi mračnog doba.

Svetiljka je bacala oštre senke kroz izgažene trnjake, ali uskoro se našao izvan njenog domašaja. Gordon je sledio šumove sve dok, iznenada, sve ne prestade. Više nije bilo povika, ni teških udaraca, samo se čulo tutnjanje gromova i huka reke.

Oči su se privikle na tminu. Zaklanjajući ih od kiše, najzad ih je video - dok su se ocrtavala pred sivim oblacima - dva oštra, crvenkasta obličja na vrhu litice iznad reke. Jedno od njih je čučalo, pogureno i bikovskog vrata, nalik na legendarnog minotaura. Drugo je bilo više oblikovano nalik na čoveka, ali sa dugom kosom koja se vijorila na vetru poput istrgane zastave. Sada potpuno goli, dva pojačana suočavala su se, njišući se dok su teško disali pod režanjem oluje.

A onda, kao na dati znak, po poslednji put sastaviše se.

Grmljavina je tutnjala. Zaslepljujuće stepenice sevanja pogodiše planinu na suprotnoj strani reke, brišući šumske grane svojim urlikom.

U tom trenutku, Gordon vide priliku koja se ocrtavala na izlomljenom električnom stepeništu, ruku pruženih da bi držala drugo uskoprcano obličje iznad glave. Zaslepljujuće blistavilo trajalo je taman toliko da je Gordon mogao da vidi uspravnu senku kako se napinje, povija i baca drugu u vazduh. Crno obličje podizalo se punu sekundu pre nego što je električno blistanje nestalo i tama se ponovo sklopila.

Slika koja je ostala nakon toga kao da je bila usečena u njegove oči. Gordon je znao da se figura koja se okretala u vazduhu ponovo srušila - u kanjon i stenjem izbrazdanu, ledenu bujicu u dubini. Ali u svojoj mašti video je kako senka nastavlja naviše, kao da je bačena sa lica Zemlje.

Silni zastori kiše šibali su prema jugu niz uski tesnac. Gordon pipanjem nađe put nazad do debla palog drveta i teško sede na njega. Onda je naprosto čekao, nesposoban da makar i razmišlja o kretanju, dok su mu sećanja previrala poput nabujale, muljevite reke.

Najzad se sa njegove leve strane začulo lomljenje grančica. Nago obličje lagano izroni iz tame, umorno koračajući prema njemu.

"Dena je rekla da postoje samo dva tipa muškaraca koji se računaju", primetio je Gordon. "To mi se uvek činilo kao uvrnuta ideja. Ali nisam shvatao da je i *vlada* razmišljala na taj način, pre kraja."

Čovek se sruči na pokidanu koru pokraj njega. Ispod njegove kože poigravalo je i napinjalo se hiljadu majušnih, treptavih čvorova. Krv je kapala iz stotine ogrebotina po čitavom njegovom telu. Teško je disao, zagledan u prazninu.

"Okrenuli su svoju politiku, je li?" pitao je Gordon. "Na kraju su ponovo pronašli mudrost."

Znao je da ga je Džordž Pauhatan čuo i razumeo. Ali odgovora još uvek nije bilo.

Gordon je ključao. Bio mu je neophodan *odgovor*. Iz nekog razloga, duboko u sebi, morao je da zna da li su Sjedinjenim Državama upravljali, u tim poslednjim godinama pre propasti, časni muškarci i žene.

"Reci mi, Džordž! Rekao si da su napustili korišćenje ratničkog tipa. Koga su

onda *drugog* odabrali? Jesu li izabrali suprotno? *Odbijanje* vlasti? Ljude koji će se boriti dobro, ali uz oklevanje?"

Slika: zbunjeni Džoni Stivens - uvek željan da uči - koji ozbiljno pokušava da shvati enigmu velikog vođe koji je odbacio zlatnu krunu radi pluga. Nikada to nije stvarno objasnio mladiću. A sada je bilo prekasno.

"Pa? Jesu li oživeli stari ideal? Jesu li namerno tragali za vojnicima koji će najpre biti građani?"

Dograbio je Pauhatanovo rame koje je pulsiralo. "Proklet da si! Zašto mi nisi *rekao,* kada sam prešao čitav taj put od Korvalisa da te molim? Zar ne misliš da bih ja, od svih ljudi, razumeo?"

Vlastelin planine Glava Šećera delovao je malaksalo. Njegove oči sretoše se na kratko sa Gordonovim, a zatim ponovo pogledaše u stranu, poigravajući.

"Oh, možeš da se *kladiš* da bih uspeo, Pauhatane. Znam na šta si mislio kada si rekao da su velike stvari nezasite." Gordonova pesnica se stegla. "Velike stvari uzeće od tebe sve što voliš i opet će zahtevati još. Ti to znaš, ja to znam... i onaj smetenjak Cincinatus je to znao, kada im je rekao da mogu da *zadrže* svoju glupavu krunu!

Ali tvoja greška je bila što si mislio da se to *ikada* može svršiti, Pauhatane!" Gordon zašepa na noge. Praznio je svoj gnev vikom na čoveka. *"Jesi li iskreno mislio da bi odgovornosti ikada mogao da dođe kraj?"*

Kada je Pauhatan najzad progovorio, Gordon je morao da se sagne da bi ga čuo u grmljavini koja je odzvanjala.

"Nadao sam se... bio sam tako siguran da mogu..."

"Tako siguran da možeš da kažeš *ne* svim velikim lažima!" Gordon se nasmeja sarkastično, gorko. "Siguran da možeš da kažeš ne *časti, ponosu* i *domovini?*

Šta te je onda nateralo da promeniš mišljenje?

Ismejao si Kiklopa i obećanje tehnologije. Nisu te mogli pokrenuti ni Bog, ni samilost, ni Obnovljene Sjedinjene Države! Reci mi zato, Pauhatane, koja je to moć bila konačno dovoljno velika da te natera da slediš Fila Bokuta dovde i da me potražiš?"

Sedeći sa rukama preko lica najmoćniji živi čovek - usamljena relikvija doba polubogova - kao da se povukao u sebe poput malog dečaka iscrpljen, postiđen.

"U pravu si", zabrundao je. "Nikada joj nema kraja. Ispunio sam svoj deo, preplatio ga hiljadu puta!... Samo sam želeo da me puste da ostarim na mim. Zar sam previše tražio? Zar je previše?"

Oči su mu bile prazne. "Ali tome nikad, nikad nema kraja."

Pauhatan podiže pogled i onda sretnu i po prvi put izdrža Gordonov.

"Bile su to žene", rekao je tiho, odgovarajući najzad na Gordonovo pitanje. "Neprekidno nakon tvoje posete i onih prokletih pisama stalno su *govorile,*postavljale pitanja.

Tada je stigla priča o tom ludilu na severu, čak i u moju dolinu. Pokušavao sam... pokušavao sam da im objasnim da je to obično ludilo, to što su učinile tvoje amazonke, ali one..."

Pauhatan se zagrcnuo. Zavrteo je glavom. "Bokuto se stuštio da pođe ovamo sasvim sam... a kada se to desilo, one su tražile mene... stalno su išle za mnom i za mnom i *za mnom*..."

Zajecao je i pokrio lice šakama.

"Slatki bože na nebesima, oprosti mi. *Žene* su me naterale da to učinim."

Gordon zapanjeno zatrepta. Među krupnim kapima kiše, suze su tekle niz izbrazdano, brigama izjedeno lice poslednjeg pojačanog. Džordž Pauhatan drhtao je i jecao bolnom silovitošću.

Gordon se dotetura do grubog brvna pokraj njega, težina ga je ispunjavala poput obližnje Kokile, nabrujale od zimskih snegova. Siedećeg trenutka i njegove usne zadrhtaše.

Munja blesnu. Reka je u blizini urlala. A oni su zajedno plakali na kiši - naricali za sobom kako to samo muškarci mogu.

MEĐUZBIVANJE

Žestoka zima okleva
Dok okean ne ispuni svoju dužnost
i progna je – prolećem

IV

NI KAOS

1

Nova legenda širila se Oregonom, od Rozburga prema severu sve do Kolumbije, od planina sve do mora. Putovala je pismima i usmenom reči i rasla svakim prepričavanjem.

Bila je to tužnija priča od one dve koje su stigle pre nje - one koje su govorile o mudroj, dobroćudnoj mašini i o naciji koja se ponovo rađa. Bila je neprijatnija od njih. A ipak, ta nova bajka imala je važan element koji je nedostajao njenim prethodnicama.

Bila je istinita.

Priča je govorila o grupi od četrdeset žena - ludih žena, kako su mnogi smatrali - koje su među sobom delile tajni zavet: da će učiniti sve da dovrše užas rat i to da ga dovrše pre nego što svi dobri ljudi izginu pokušavajući da ih spasu.

Činile su to iz ljubavi, govorili su neki. Drugi su rekli da su to činile zbog domovine.

Bilo je čak i glasina da su žene na svoju odiseju do pakla gledale kao na neku vrstu kazne, ne bi li ispravile neke nekadašnje propuste ženskog roda.

Objašnjenja su bila različita, ali osnovna poruka bila je uvek ista, bilo da se širila usmenom reči ili preko pošte SAD. Po seocima, gradićima i farmama, majke, ćerke i žene čitale su pisma i slušale reči - i prenosile ih dalje.

***

Muškarci su ponekad briljantni i jaki, šaptale su jedna drugoj. Ali muškarci su ponekad i ludi. A luđaci mogu upropastiti svet

Žene, na vama je da ih procenite...

Više nikada se ne sme dozvoliti da stvari pođu ovim putem, govorile su jedna drugoj dok su mislile o žrtvi koju su učinile žene izviđači.

Nikada više ne smemo dozvoliti da se vekovna bitka između dobra i zla odigrava samo između muškaraca.

Žene, morate preuzeti odgovornost... i uneti sopstvene sposobnosti u borbu...

I uvek upamtite poruku: čak i najbolji ljudi - heroji - ponekad zaborave svoje

dužnosti.

Žene, morate ih podsećati s vremena na vreme...

2

28. april 2012.

Draga gospođo Tomson,

Hvala vam za vaša pisma. Neizmerno su mi pomogla tokom oporavka - naročito zbog toga što sam se plašio da su neprijatelji možda stigli do Pajn Vjua. To što sam saznao da ste vi, Abi i Majkl u redu vredelo mi je više no što ćete ikad znati.

Kada pominjem Abi, prenesite joj da sam juče video Majkla! Stigao je, zdrav i čitav, sa još pet dobrovoljaca iz Pajn Vjua koji su poslati da pomognu u ratu. Kao i većina naših ostalih regruta, činilo se da naprosto ne može da sačeka da stupi u borbu.

Nadam se da mu nisam previše pokvario odlučnost kada sam mu ispričao neka od svojih iskustava sa holnistima. Ali mislim da će sada biti pažljiviji na treningu i možda malo manje željan da jednom rukom donese pobedu. Na kraju krajeva, želimo da ga Abi i mala Karolina ponovo vide.

Drago mi je što ste mogli da primite Marsiju i Heter. Svi smo njihovi dužnici. Korvalis bi za njih bio šok. Pajn Vju treba da im omogući bolje prilagođavanje.

Recite Abi da sam dao njeno pismo nekim starim profesorima koji su pričali kako nameravaju da ponovo započnu predavanja. Postoji mogućnost da ovde bude obrazovana neka vrsta univerziteta u toku sledećih godinu dana - pod uslovom da rat pođe kako treba.

Razume se, ovo poslednje nije apsolutno sigurno. Stvari su se preokrenule, ali još imamo dalek, dalek put da pređemo protiv užasnog neprijatelja.

Vaše poslednje pitanje je zbunjujuće, gospođo Tomson, i ja čak ne znam da li umem da odgovorim na njega. Ne iznenađuje me da je priča o izvidačicama dospela čak i do vas, tamo gore u planinama. Ali treba da znate da čak ni mi ovde dole nismo sasvim načisto sa pojedinostima.

Sve što vam zaista mogu reći to je da, dobro sam znao Denu Spardžen. I ne, uopšte ne mislim da sam ja razumeo. Iskreno se pitam hoću li to ikada moći.

Gordon je sedeo na klupi pokraj korvaliskog poštanskog ureda. Leđa je

oslonio o grubi zid, hvatao zrake jutarnjeg sunca i razmišljao o stvarima koje nije mogao da napiše u pismu gospođi Tomson... stvarima za koje nije umeo da nađe reči.

Sve dok nisu ponovo zadobili naselja Češajr i Franklin,do ljudi Vilamete stizale su samo glasine, jer nijedna od žena izviđača nikada se nije vratila kući sa svojeg neovlašćenog zimskog poduhvata. Ali nakon prvih protivnapada, novooslobođeni robovi počeli su da povezuju delove priče. Lagano, detalji su se uklapali.

Jednog zimskog dana - zapravo, samo dva dana nakon što je Gordon napustio Korvalis na svojem dugom putu prema jugu - žene izviđači počele su da dezertiraju iz svoje armije građana i seljaka. Po dve ili tri odjednom umakle bi prema jugu i zapadu i predavale se neprijatelju, nenaoružane.

Neke su ubijene na licu mesta. Druge su silovali i mučili nasmejani luđaci koji nisu hteli ni da saslušaju njihove pažljivo naučene izjave.

Ali većina je primljena - kao što su se i nadale - pozdravljena nezasitim holnističkim apetitom za ženama.

One koje su uspele da pređu uverljivo su objašnjavale da im se zgadilo da žive kao seljačke žene i da žude za dodirom "pravih" muškaraca. Bila je to priča koju je trebalo da prihvate sledbenici Natana Holna, ili su bar tako zamišljale one koje su skrojile plan.

Ono što je usledilo bilo je teško, možda van svakog poimanja. Jer žene su morale da se pretvaraju, i to da se pretvaraju uverljivo, sve do ugovorene crvene noći noževa - noći kada je trebalo da spasu lomne ostatke civilizacije od čudovišta koje su je slamala.

Šta tačno nije pošlo kako treba još uvek nije bilo jasno dok se prolećna kontraofanziva probijala kroz prve nanovo zadobijene gradove. Možda je neki osvajač postao sumnjičav, pa je počeo da muči neku jadnu devojku dok ova nije priznala. Ili se možda neka žena zaljubila u svojeg grubog varvarina i otvorila srce u izdajničkom priznanju. Dena je bila u pravu kada je tvrdila da istorija kaže da su se takve stvari događale. Možda se tako nešto dogodilo i ovde.

Ili možda neke od njih naprosto nisu umele da lažu dovoljno dobro, ili da sakriju drhtavicu kada bi ih dodirnuli njihovi novi gospodari.

Štagod da je pošlo kako ne valja, ugovorena noć bila je zaista crvena. Tamo gde upozorenje nije stiglo na vreme, žene su pokrale kuhinjske noževe, te ponoći, i išle od sobe do sobe, ubijajući i ubijajući sve dok i same ne bi pale.

Na drugim mestima, naprosto su padale, proklinjući i pljujući svojeg neprijatelja u oči do poslednjeg trenutka.

Razume se, sve je bilo promašaj. To je svako mogao da predvidi. Čak i da je plan "uspeo", previše je malo osvajača umrlo da bi se osetila ikakva razlika. U vojničkom smislu, žrtvovanje žena vojnika nije postiglo baš ništa.

Čitav postupak bio je tragični fijasko.

Ali reči su se širile, preko borbenih linija i kroz doline. Ljudi su slušali, zgranuti, i vrteli glavama u neverici. I žene su slušale, i razgovarale jedna sa drugom, u tajnosti. Raspravljale su, mrštile se i razmišljale.

Konačno se vest proširila čak i daleko na jug. Do tog trenutka već prava legenda priča je najzad stigla i na planinu Glava Šećera.

A tamo, visoko nad ušćem bučne Kokile, žene izviđači najzad su izvojevale pobedu.

***

Mogu vam samo reći da se nadam da se to neće pretvoriti u dogmu, u religiju. U svojim najstrašnijim snovima vidim kako žene preuzimaju tradiciju davljenja svojih sinova, ukoliko ovi pokažu znakove da se pretvaraju u nevaljalce. Zamišljam ih kako obavljaju svoju dužnost deleći život i smrt pre nego što muško dete postane opasnost za sve one oko njega.

Možda je deo nas muškaraca "previše lud da bi mu se dopustilo da živi". Ali izvedeno do kranosti, to rešenje me užasava... kao ideologija, to je nešto što moj um ne može da obuhvati.

Razume se, verovatno će se stvari same srediti. Žene su previše razumne da bi išle u krajnosti. To je, možda, na kraju u onom pravcu gde leži naša nada.

A sada je vreme da se ovo pismo pošalje. Potrudiću se da ponovo pišem vama i Abi iz Kuz Beja. Do tada, ostajem vaš odani.

Gordon

"Kurir!"

Gordon mahnu mladiću koji je prolazio kraj njega u plavoj košulji i kožnoj jakni poštara. Mladić žurno stiže do njega i salutira. Gordon mu pruži koverat. "Hoćeš li da daš ovo na redovnu istočnu liniju za mene?"

"Da, ser! Smesta, ser!"

"Bez žurbe", nasmešio se Gordon. "To je samo lično..."

Ali mladić je već naglavce odjurio. Gordon uzdahnu. Stari dani bliskog drugarstva, kada je poznavao svaku osobu u "poštanskoj službi" bili su prošlost. Bio je previše iznad ovih mladih kurira da bi mogao da podeli sa njima lenjivi osmeh i možda minut ogovaranja.

Da, definitivno je došlo vreme.

Podigao se i samo se malo lecnuo dok je podizao teretne vreće za konja. "Ti bi znači ipak da izbegneš slavlje?"

Okrenuo se. Erik Stivens stojao je na sporednim vratima poštanskog ureda, grickao vlat trave i gledao Gordona skrštenih ruku.

Gordon sleže ramenima. "Čini mi se da je najbolje da odem. Ne želim zabavu u svoju počast. Čitava ta galama predstavlja samo traćenje vremena."

Stivens potvrdno klimnu. Njegova smirena snaga predstavljala je pravi blagoslov tokom Gordonovog oporavka - naročito njegovo odlučno odbijanje svih Gordonovih nagoveštaja da njega treba kriviti za Džonijevu smrt. Za Erika, njegov unuk umro je kao što se čovek samo može nadati. Kontraofanziva bila je za njega dovoljan dokaz i Gordon je odlučio da se oko toga ne raspravlja sa njim.

Starac zakloni oči i zagleda se preko obližnjih nakupina bašti prema južnom kraju autoputa 99.

"Dolazi još južnjaka."

Gordon se okrenuo i video kolonu ljudi na konjima koji su polako jahali prema severu, u pravcu glavnog logora.

"Fuuu", iscerio se Stivens, "gle kako su samo izbečili oči. Čovek bi pomislio da nikada pre nisu videli grad."

Zaista, grubi, bradati ljudi iz Soterlina i Rozburga, Kamasa i Kuz Beja ujahivali su u grad trepćući od vidljivog zaprepašćenja pred neobičnim

prizorima - generatorima na vetar i električnim vodovima koji su zujali, zaposlenim mašinskim radionicama i skupinama čiste, razgalamljene dece koja su se igrala u školskom dvorištu.

Nazvati ovo gradom možda je malo natezanje, primeti Gordon. Ali Erik je imao pravo.

Stara slava lepršala je prezaposlenim poštanskim uredom. U pravilnim razmacima, uniformisani kuriri skočili bi na konje i pohitali prema severu, istoku i jugu, nabijenih teretnih vreća.

Iz kuće Kiklopa razlivala se bogata muzika jednog drugog vremena, a u blizini mali, šareni balon klatio se u svojem okviru dok su u belo odeveni radnici oko njega raspravljali drevnim, tajanstvenim jezikom inženjerstva.

Na jednom boku malog vazdušnog broda bio je naslikan orao kako se uzdiže iz pepela. Na drugoj strani bio je grb nezavisne države Oregon.

Najzad, na samim vežbalištima, novopridošlice će naići na male grupe bistrookih žena-vojnika - dobrovoljaca iz čitave doline - koje su bile tu da bi obavile posao, isto kao i svi ostali.

Bilo je to previše za osorne južnjake da bi sve upili odjednom. Gordon se smešio dok je gledao grube, bradate borce kako zure razjapljenih usta i polako se prisećaju kako su stvari nekad izgledale. Pojačanja su stizala misleći o sebi kao o spasiocima jalovog, dekadentnog severa. Ali sada će se vratiti kući izmenjeni.

"Zbogom, Gordone", rekao je kratko Erik Stivens. Za razliku od nekih drugih, imao je dobru osobinu što je znao da oproštaj treba da bude kratak. "Neka te bog čuva i vrati nam se jednog dana."

"Hoću." Gordon klimnu. "Ako budem mogao. Zbogom, Erik." Zabacio je vreće na rame i pošao prema štalama, ostavljajući metež poštanskog ureda za sobom.

Stara atletska polja predstavljala su more šatora dok je prolazio pokraj njih. Konji su njištali, a ljudi marširali. Sa druge strane terena Gordon vide prepoznatijivu priliku Džordža Pauhatana koji je predstavljao svoje nove oficire starim drugovima po oružju i preoblikovao krhku Armiju Vilamete u novi Odbrambeni savez državne zajednice Oregona.

Na kratko, dok je Gordon prolazio, visoki čovek srebrne kose podiže pogled i sretnu se sa njegovim. Gordon klimnu, govoreći zbogom bez ijedne reči.

Na kraju je ipak pobedio - i doveo vlastelina sa njegove planine - iako će cena te pobede pratiti obojicu do kraja života.

Pauhatan mu zauzvrat uputi bledi osmejak. Obojica su do sada znala šta čovek čini sa takvim teretom.

Nosi ga, pomislio je Gordon.

Možda će jednog dana njih dvojica ponovo sesti skupa - na onom mirnom planinskom imanju, po čijim zidovima vise dečiji crteži - i razgovarati o plođenju konja i prefinjenoj veštini varenja piva. Ali to vreme doći će tek kada ih Velike stvari najzad budu ostavile na miru. Nijedan od njih nije nameravao da zadrži dah do tada.

Pauhatan je imao rat u kome je morao da učestvuje. A Gordon je imao sasvim drugačiji posao.

Dotakao je vrh svoje poštanske kape i okrenuo se da pođe.

Sve ih je zapanjio juče, kada je dao ostavku u Odbrambenom veću. "Moje dužnosti pripadaju naciji, a ne samo jednom njenom malom uglu", rekao im je, dopuštajući da veruju u stvari koje u dubini duše nisu bile laži.

"Sada kada je Oregon bezbedan", rekao je, "moram nastaviti svoj glavni posao. Postoje druga mesta koja treba povezati u poštansku mrežu, ljudi na drugim mestima koji su već predugo odsečeni od svojih sunarodnika.

Vi možete sasvim dobro da nastavite bez mene."

Svi njihovi protesti bili su uzaludni. Jer to je bilo *istina.* Pružio je sve što je mogao na ovom mestu. Sada će biti korisniji negde drugde. I onako, više nije mogao da ostane. U ovoj dolini sve će ga večito podsećati na štetu koju je napravio pokušavajući da čini dobro.

Gordon je odlučio da napusti grad još danas, umesto da ode na zabavu koja se priređivala u njegovu počast. Dovoljno se oporavio da bi mogao da putuje, sve dok bude išao polako, a već je rekao zbogom ostalima - Piteru Aageu i dr Lazarenskom - kao i ljušturi one jadne, mrtve mašine čije se sablasti više nije plašio.

Upravnik štale izveo je mladu kobilu koju je Gordon odabrao za ovaj deo putovanja. Još uvek duboko zamišljen, podesio je teretne torbe koje su sadržavale njegove stvari i pet funti pisama - pošte po prvi put adresirane na odredišta van Oregona.

Odlazio je potpuno miran u pogledu jedne stvari. Rat je bio dobijen, iako su ih svakako očekivali surovi meseci i godine. Deo njegove nove misije bio je da traži nove saveznike, nove načine da kraj primakne što je moguće bliže. Ali taj kraj već je i sada bio neizbežan.

Nije se plašio da će Džordž Pauhatan postati tiranin nakon što pobeda bude potpuna. Kada i poslednji holnista bude obešen, ljudima Oregona biće nedvosmisleno rečeno da se sami pobrinu da srede svoje poslove, ili neka se nose. Gordon je želeo da bude tu i gleda grmljavinu,ako iko bude ponudio krunu Džordžu Pauhatanu.

Poslužitelji Kiklopa nastaviće da šire sopstveni mit i ohrabruju ponovo rođenje tehnologije. Upravnici pošte koje je postavio Gordon nastaviće da lažu i ne znajući to, koristeći bajku o obnovljenoj naciji da povežu zemlju u celinu, sve dok bajka na kraju na bude nepotrebna.

Ili dok, verujući u nju, ljudi ne učine da se pretvori u istinu.

I, da, žene će nastaviti da govore o onome što se ovde zbilo zimus. Listaće zabeleške koje je Dena Spardžen ostavila za sobom, čitati iste stare knjige koje su čitale žene izviđači i raspravljati o pravu procenjivanja vrednosti muškaraca.

Gordon je zaključio da sada teško da je bilo bitno da li je Dena bila mentalno neuravnotežena. Zaostali efekti neće se znati za njegovog života. A čak ni on nije imao ni uticaja, niti želje, da se meša u legendu koja se širila

Tri mita... i Džordž Pauhatan. Među njima, narod Oregona bio je u dobrim rukama. Ostalo će verovatno uspeti da učine sopstvenim rukama

Njegov srčani konj zafrkta kada se Gordon vinuo u sedlo. Tapšao je kobilu i šaptao joj sve dok se nije primirila, cepteći od žudnje da krene. Gordonova pratnja već je čekala na kraju grada, spremna da ga otprati do Kuz Beja i čamca koji će ga prebaciti ostatak puta.

Do Kalifornije... pomislio je.

Sećao se amblema sa medvedom i zastavom i ćutljivog, umirućeg vojnika

koji mu je toliko rekao ne izgovorivši ni reč. Dugovao je nešto tom čoveku. I Filu Bokutu. I Džoniju, koji je toliko želeo da ide na jug i uveri se sam.

I Dena... kako bih voleo da i ti možeš sa mnom.

Otkriće sve za njih. Sada su svi bili sa njim.

Ćutljiva Kalifornijo, pitao se*, šta li je bilo sa tobom tokom svih ovih godina?*

Okrenuo je svoju kobilu i pohitao prema južnom putu, a iza njega ostalo je zveckanje i dovikivanje vojske slobodnih ljudi i žena, ubeđenih u pobedu - vojnika koji će se rado vratiti na svoje farme i u svoja naselja kada užasna dužnost najzad bude obavljena.

Njihov žamor bio je glasan, drzak, odlučan, nestrpljiv.

Gordon je jahao pokraj otvorenog prozora kroz koji je treštala snimljena muzika. Neko je danas rasipao struju. Ko zna? Možda je ta raskalašna rasipnost bila čak u njegovu čast.

Glava mu se podigla, i čak su se i konjske uši naćulile. Bila je to stara pesma Bič Bojsa, prepozna je on najzad, koju nije čuo već dvadeset godina... melodija nevinosti, nezadrživo optimistička.

Kladim se da i u Kaliforniji imaju struju, nadao se Gordon.

A možda i...

Proleće je bilo u vazduhu. Muškarci i žene klicali su kada se mali balon podigao u nebo, vrteći se oko sebe.

Gordon obode petama i kobila ubrza do galopa. Kada se našao van grada, više se nije osvrtao.

Orson Scott Card

OKO ZA OKO

Samo pričaj, Mik. Reci nam sve. Slušaćemo.

Pa, za početak, jasno mi je da sam činio strašne stvari. Čovek koji je bar upola pristojan neće ići i tražiti koga da ubije. Čak i ako može da ubija bez dodirivanja. Pa čak i ako to možeš tako da izvedeš da niko čak i ne sazna da su ubijeni, ipak, moraš se truditi da ih ne ubijaš.

Ko te je tako učio?

Niko. Mislim, to nije bilo u knjigama u baptističkoj Nedeljnoj školi - tamo su trošili sve vreme govoreći nam da ne lažemo, da ne kršimo zabranu rada subotom, da ne pijemo alkohol. Nikad nisu pomenuli ubijanje. Kol'ko se ja u to razumem, Gospod bog je smatrao da je ubijanje ponekad baš dobra fora, na primer kad je Samson ubijao pomoću magareće vilice. Hiljadu tipova poubijao, al' to je bilo o-kej jer to su sve bili Filistinci. Pa ono kad je palio repove lisicama. Taj Samson je bio baš neki bolesnik, al' ipak je dobio stranice u Bibliji.

Ja kol'ko razumem Isus je manje-više jedini tip kome je u Bibliji dato nešto mnogo prostora, a koji je govorio narodu da ne treba ubijati. Al' i za njega ima ona priča kako je ucepao nekog tipa i njegovu ženu zato što nisu davali dovoljno priloga hrišćanskoj crkvi. Uuu, bože, al' su gnjavili TV propovednici o tome. Ne, ne, nije mene religija navela na ideju da ne treba ubijati ljude.

Znate šta ja mislim da me je navelo? Lakat Vondela Kouna, eto šta. Mi smo u baptističkom Domu za decu, u gradu Eden u Severnoj Karolini, igrali košarku sve vreme. Na jednom džombastom zemljanom terenu, ali mi mislili da je to deo igre - da nikad ne znaš na koju stranu će lopta odskočiti. Oni momci u NBA, oni mnogo cinculiraju na tim svojim ravnim glatkim podovima.

Igrali smo basket jer inače šta bi drugo radili. Na televiziji uvek samo propovednici i ništa drugo. To je uvek stizalo kablom - Folvel iz Linčburga, Džim i Temi iz Čarlota, pa Džimi Svegart sav nešto napaljen, Ernest Eingli sav

kao patosan, pa Bili Grejem namešten k'o izvršni potpredsednik kod Gospoda boga lično - na našem televizoru nikad ničeg drugog nije ni bilo, i onda nije čudo da smo tokom cele godine boravili na košarkaškom terenu.

E sad, uglavnom, taj Vondel Koun, nije bio nešto mnogo visok, a nije ni osobito dobro šutirao na koš, a što se tiče driblinga, niko od nas nije bio ni pedeset posto dobar u tome. Al' Koun je imao laktove. Ostali momci ako te udare u igri, znaš da je bilo slučajno. Al' kad ti Vondel zakuca lakat u facu, svaki put pokuša da ti istera nos kroz uvo. Moš' se kladiš da smo *jako* brzo naučili da mu se sklanjamo. I tako je on pucao na koš kol'ko god mu se pucalo, i hvatao sve odbijene lopte do besvesti.

Ali vratili smo mu. Prosto, nismo računali njegove koševe. Uzvikujemo rezultate, ali tako kao da njegovi koševi uopšte nisu ni postignuti. A on je vrištao, pa se svađao, samo, mi stojimo i klimamo glavama i svi se slažemo između sebe tako da on nema koga da bije. I, čim bude postignut sledeći koš, mi povičemo novi skor - opet, bez onog Vondelovog. E jeste penio zbog toga. Cičao je da su mu oči ispadale, i ništa, niko nije priznavao njegove fušerski postignute koševe.

Taj Vondel, kad je imao četrnaest godina umro je od leukemije. Jer, vidite: nikad mi se taj dečko nije dopadao.

Ali sam od njega nešto naučio. Naučio sam koliko je nefer da neko postiže sve što hoće samo zato što ga nije briga koliko povređuje druge ljude. I kad sam konačno shvatio da sam otprilike najsmrtonosniji čovek na celom svetu, znao sam, odmah, da to nije u redu. Mislim, čak i u Starom zavetu Mojsi kaže da kazna treba da bude "samerena" zločinu. Oko za oko, zub za zub. Čak i Stiven, tako je rekao Stari Peleg pre nego što sam ga ubio pomoću raka prostate. E kad su Pelega odneli u bolnicu, otišao sam iz tog edenskog baptističkog dečjeg Doma. Jer ja nisam bio Vondel. Ja se *jesam* brinuo koliko ću povrediti ljude.

Al' bez veze, šta ima veze sve to. Mislim ne znam šta vi narode hoćete, o čemu da pričam.

Samo ti pričaj, Mik Pričaj nam šta god hoćeš.

E pa nisam ja zapeo da vam pričam celu svoju životnu priču. Mislim nisam stvarno bio počeo ništa da kapiram sve dok se nisam popeo u onaj bus u Rounouku pa bih zato mog'o od toga da počnem. Manje-više. Pamtim da sam

pažljivo nastojao da se ne naljutim kad ona gospođa ispred mene nije imala sitnine da plati tačno koliko je trebalo za autobus. I nisam se naljutio kad je taj vozač njoj rekao, onako sav naduven, da siđe. Nije fazon ubiti čoveka samo zbog tako nečeg. Ja uvek sebi to kažem kad me obuzme ljutnja. Nije fazon ubiti zbog tako nečeg. I, pomogne mi to, smiri me. Znači šta, proguram se ja pored nje i gurnem jedan dolar kroz prorez.

"To je za nas oboje", kažem ja.

"Ja kusur ne dajem", kaže on.

Mog'o sam samo da kažem "U redu" i da tako ostane, ali on je bio takav drkadžija da sam stvarno morao nešto da učinim da mu pokažem koliko ništa ne zna. Zato sam gurnuo još jedan novčić kroz prorez i rekao: "Sad je to tri'es pet za mene, tri'es pet za nju, i tri'es pet za sledećeg momka koji se ukrca a nema sitno".

Znači, možda sam ga i izazvao. Žao mi je zbog toga, ali i ja sam ljudsko biće, valjda. U svakom slučaju, razbesni se on. "Nemoj ti da se praviš pametan sa mnom, dečko. Ne moram ja tebe da pustim da se voziš, platio-ne platio".

E pa zakon kaže da mora da me pusti, a sem toga, ja sam belac, i to sa kratkom kosom, pa bi njegov gazda verovatno nešto preduzeo ako bih se ja žalio. Mogao sam to malo i da mu kažem i da mu začepim gubicu. Al', opet, i nisam mogao, jer onda bi me obuzela prevelika ljutnja, a nijedan čovek ne zaslužuje smrt samo zbog toga što je drkadžija. I, tako, ja pogledam u patos i kažem: "Izvinite, gospodine". Nisam rek'o "Izvinite *gospodine"* ili išta tako naduveno. Ne, rek'o sam tiho i iskreno, odistinski.

Da je on samo *prekinuo* tada, sve bi se završilo fino, znate? Bio sam ljut, tačno, ali sam naučio i kako da to zatvorim u sebe kao u flašu, i samo onako, držim čvrsto, pa se bes polako ocedi na sve strane i nikoga ne povredi. Ali taman kad sam se okrenuo da pođem ka sedištu, on cimne autobus napred, tako jako da sam poleteo nadole i spas'o sam se od padanja na pod tako što sam zgrabio rukodržač na jednom naslonu sedišta i praktično zgnječio onu jadnu gospođu koja je tamo sedela.

Neki drugi ljudi su tad povikali "Hej!" i to onako ljutito, i ja sad kapiram da su to na vozača povikali, jer su bili na mojoj strani. Ali kad se to dešavalo mislio sam da su besni na *mene;* plus, uplašio sam se što sam maltene pao; plus,

bio sam već onoliko ljut; i kad se sve to sabralo, izgubio sam kontrolu. Lepo sam,osetio u sebi - kao varnice u krvi; to se zavrtelo kroz celo moje telo, a onda je izbacilo taj jedan udar koji je poleteo iz mene i pogodio vozača. On mi je bio iza leđa, tako da ništa nisam video očima. Ali sam osetio kako se moja iskričavost spaja s njim, i počinje da mu uvrće utrobu, i onda se odvaja od mene tako da je više nisam osećao. Nisam više bio ni ljut. Ali sam znao da sam ga već otpisao.

Čak sam znao i gde. U jetru. Već sam bio veliki majstor za rak. Pa zar nisu svi koje sam ikad poznavao umrli od raka? Zar nisam u edenskoj javnoj biblioteci pročitao sve knjige o raku? Možeš da živiš bez bubrega, možeš i ako ti odseku jedno plućno krilo, možeš bez debelog creva a sa kesom u pantalonama, ali bez jetre ne možeš, a ne mogu ni da je transplantiraju. Taj čovek bio je već mrtvac. Ocenio sam: najviše dve godine. Dve godine, samo zato što je bio tako nadrkan i što je cimnuo autobus da bi oborio jednog klinca koji se pravio pametan.

Osećao sam se k'o pišaćka na ravnoj steni. Tog dana bilo je već blizu osam meseci od poslednjeg slučaja; naime još pre Božića je bilo - ja cele te *godine* nisam bio još nikog ušikao. To mi je bio najbolji dotadašnji rezultat u uzdržavanju, i bio sam uveren da sam uspeo da ukinem celu tu pojavu. Zakoračio sam preko te dame na koju sam bio naleteo, i seo sam do prozora; a onda sam samo gledao napolje a ništa nisam video. U glavi sam imao samo: žao mi je, žao mi je, žao mi je. Da li je imao ženu i decu? E pa to su brzo imali da budu udovica i siročići, sve zbog mene. Sa te daljine jasno sam ga osećao, onu iskričavost u njegovom trbuhu, koja je izazivala rast njegovog kancera a sprečavala da vatre njegovog tela spale izraslinu. Svim srcem sam želeo da poništim kancerozni proces kod njega, ali to nije bilo u mojoj moći. I, kao toliko puta ranije, pomislio sam da bih se ubio kad bih iole imao petlje. Nije mi uopšte bilo jasno zašto nisam i ja već umro od raka kad sam ga toliko stvarao drugima. Nije da nije, mrzeo sam sebe mnogo jače nego ikad ikog drugog.

Tek, počne ta dama do mene da govori. "Takvi ljudi baš nerviraju, zar ne?"

Nisam želeo ni sa kim da pričam, pa sam samo učinio "Hum!" i okrenuo se od nje.

"Baš si bio ljubazan što si mi pomogao", kaže ona.

Tad meni sine da je to ona ista koja nije imala tačan iznos para za kartu u sitnini.

"Ma ništa", kažem ja.

"Ne, nisi to morao da uradiš", kaže ona i dodirne moje farmerke.

Okrenuo sam se da je pogledam. Bila je starija, možda dva'est pet, a faca, kao, slađana. Bila je odevena tako lepo da sam znao da problem oko love za kartu nije bio zbog siromaštva. A šaku nikako da skloni sa mog kolena, zbog čega sam se nervirao, jer ona zla stvar koju činim dejstvuje mnogo jače ako dodirujem nekoga, tako da ja, uglavnom, ne pipam nikoga a ako neko pipa mene ne osećam se bezbednim. Najbrže što sam ikad ubio čoveka bilo je kad je jedan počeo da me 'vata u klozetu na autobuskom odmorištu kod autoputa 1-85. Dok sam izlazio, već je iskašljavao krv. Ne, pa njega sam stvarno pocep'o, i sad ponekad imam košmarne snove, vidim ponovo taj prizor kako on počinje da hvata vazduh a još me drži.

I znači nerviram se ja, stvarno, zato što me ona tako pipa u autobusu, mada znam da neće biti ništa loše. Ili, recimo, upola sam zbog toga bio nervozan, a drugo pola zato što je njena ruka stvarno ovlašno ležala na mojoj nozi, a krajičkom oka sam video kako joj se prsa kreću dok diše, i, sad, eto, ja imam sedamnaest godina i normalan sam u skoro svemu. Pa prema tome, ja jesam želeo da ona pokrene ruku, ali sam samo *upola* želeo da je pokrene natrag ka svom krilu.

To, do trenutka kad je rekla, osmehujući se: "Mik, želim da ti pomognem".

Tek posle još jedne sekunde shvatio sam da je izgovorila moje ime. Ja nisam poznavao nešto mnogo sveta u Rounouku, a nju sasvim sigurno ne. Pomislio sam: možda je to neka od mušterija gospodina Kajzera. Ali malo ko od takvih je znao moje ime. Čak sam na trenutak pomislio da me je ona možda videla u magacinu, na poslu, pa da je ispitivala gospodina Kajzera o meni, ili tako nešto. I kažem ja: "Vi ste mušterija gospodina Kajzera?"

"Mik Vinger", kaže ona. "Prvo ime ti je bilo napisano na cedulji koja je bila iglom prikačena za tvoje ćebe kad si ostavljen ispred ulaza u kanalizacijsko postrojenje u Edenu. Prezime si sam odabrao kad si pobegao iz edenskog baptističkog Doma za decu, a uzeo si baš to prezime verovatno zbog toga što je prvi film koji si u životu video bio 'Oficir i džentlmen'. Tad ti je bilo petnaest

godina, sad imaš sedamnaest a ubio si, u životu, više ljudi nego Al Kapone".

Kad je rekla moje celo ime i kako sam ga dobio, postao sam nervozan, jer jedini način da se to sazna bio bi ako, ako me je neko pratio godinama. Al' kad je pokazala da zna da sam ubijao, potegao sam gajtan autobusa, praktično se ispentrao preko nje da bih izašao, i u roku od oko tri sekunde bio sam napolju i već trčao. Godinama sam se plašio toga, da će neko saznati o meni. Ali još strašnije je bilo ukapirati da je ona morala tako *dugo* da zna o meni. Osetio sam se kao da mi je neko virio kroz prozor kupatila godinama, a ja tek sad saznao.

Trčao sam dugo, a to nije ni lako, jer je Rounouk brdovit. Međutim trčao sam pretežno nizbrdo, u grad, gde sam mogao da vrdam, da ulazim u zgrade pa da izlazim na njihova zadnja vrata. Nisam znao da li me ona sada pratila, ali pratila me je dugo, ili bar *neko* me je pratio dugo, pa kako da znam da li se to nastavlja?

A dok sam bežao, nastojao sam da smislim gde bih mogao otići. Iz grada sam morao, to je bilo sigurno. Nisam mogao da se vratim u magacin, čak ni da kažem zbogom, jako mi je bilo žao zbog toga jer će gospodin Kajzer pomisliti da sam zbrisao tek onako bez razloga, kao neki klinac kome uopšte nije važno da li ljudi računaju na njega. Možda će se on i zabrinuti za mene, kad se ne pojavim čak ni da uzmem svoju zalihu odeće iz sobe gde me je puštao da spavam.

Bilo mi je baš čudno to razmišljanje o tome šta će gospodin Kajzer misliti o mom odlasku. Odlazak iz Rounouka nije mogao da bude kao odlasci iz sirotišta, iz Edena, i konačno iz Severne Karoline. Jer na ta prva tri mesta, praktično i nisam imao od čega da se rastajem. Ali gospodin Kajzer je uvek bio stvarno iskren sa mnom, prava ljudina, nikad me nije ponižavao, nikad glumio velikog gazdu, čak je na neki tih način stao uz mene - postigao je da se među ljudima sazna da on ne želi da mene iko zeza. Zaposlio me je pre godinu i po dana, iako sam lagao da mi je već šesnaest, a on je sigurno znao da lažem. I za sve to vreme, nikad se na poslu nisam naljutio, ili bar ne toliko da bih izgubio kontrolu pa šiknuo nekog. Radio sam ljudski, nabacio sam mišiće za koje nikad nisam ni pomišljao da ću ih imati, a porastao sam sigurno dvanaestak santimetara, pantalone su mi stalno okraćavale. Znojio sam se, skoro svakog dana sam posle posla osećao bolove, ali svoju platu sam stvarno zarađivao, obavljao sam sve što i stariji momci, a gospodin Kajzer mi ni jedan jedini put nije stvorio

osećanje da me je zaposlio iz nekog milosrđa, dok su oni u sirotištu večito bili baš to nametali, kao da bi trebalo da im se zahvaljujem što me ne ostavljaju da umrem od gladi. Kajzerov magacin nameštaja bio je prvo mirno mesto u kome sam se ikad zadržao duže vremena, i prvo mesto gde niko nije umro mojom krivicom.

Sve sam ja to znao i ranije, ali tek kad sam potrčao shvatio sam koliko mi se ne odlazi iz Rounouka. Kao da neko umire. Toliko me je to obuzelo da neko vreme nisam mogao videti u kom pravcu idem, mada nisam ni plakao ni ništa slično.

Uskoro sam uvideo da idem ulicom Džeferson, i to onim delom gde ona proseca kroz jedan šumoviti breg; kasnije se širi i onda tamo imate prodavce automobila, i pljeskavica, i tako to. Automobili su prolazili pored mene, u oba smera, ali ja sam u tom trenutku imao druge stvari na umu. Pokušavao sam da razmislim: zbog čega se nikad nisam naljutio na gospodina Kajzera. Bilo je i ranije ljudi koji su sa mnom postupali lepo, nisam ja u životu recimo dobijao batine svako veče, ili, da mi nikad ne daju repetu ako sam mnogo gladan, ili da mi daju pseću hranu, ne, ništa od toga. Pamtio sam sve one ljude u sirotištu, oni su prosto pokušavali da me usmere da izrastem u hrišćanina i obrazovanog čoveka. Al', samo, nikad nisu naučili kako da budu dobri a da ne budu istovremeno i ogavni. Na primer, Stari Peleg, crnac domar, to je bio dobar matori rakun, i pričao nam je priče, i ja nikom nisam dozvoljavao da ga zove "crnčuga" čak ni iza njegovih leda. Ali bio je ipak i on sam rasista, a to sam znao po onome kad je uhvatio mene i Džodija Kejpela kako probamo ko može više puta da prekine pišanje u toku jednog pišanja. Obojica smo uradili tačno isto, je l' tako? Ali Peleg je mene samo oterao a onda je počeo da maklja Džodija, i Džodi je urlikao kao da umire, a ja vičem uporno i uporno: "Nije fer! I ja sam! Ti njega biješ samo zato što je crn!" ali Peleg uopšte ne sluša, a mislim bilo je ludo, ali ispalo je kao da tražim da bije i mene, uglavnom stvar me je *naljutila* baš jako, i pre nego što sam znao šta činim, osetio sam nezadrživu količinu iskrica i tresnuo sam ga, a pošto sam ga držao pokušavajući da ga odvučem od Džodija, tresnuo sam ga jako.

I šta sam onda mogao da mu kažem? Kad sam odlazio u bolnicu, on je tamo ležao sa cevčicom zabodenom u ruku i, ponekad, sa cevčicom u nosu. Pričao mi je priče kad je mogao da govori, a kad nije mogao, samo mi stiskao ruku.

Ranije je imao trbuh, ali pred smrt - pa, da sam hteo mogao sam da ga bacam u vazduh kao bebu. A to je nešto što sam ja njemu uradio, ne namerno, nego što nisam mogao da se uzdržim, ali ipak, ja. To je tako. Čak i ljudi koje sam čisto voleo imali su svoje zle dane, a onda, bog nek im je na pomoći ako se ja zadesim tamo, jer, ja sam bio kao neki bog zle volje, eto šta sam bio, bog bez milosti, jer nisam mogao ništa da im dam, ali pakleno je sigurno da sam mogao nešto da im oduzmem. Sve. Govorili su mi da ne treba da posećujem Starog Pelega jer je, kao, bolesno takvo postupanje, uporno odlaženje da gledaš nekog ko sve više propada. Gospoda Hauard i gospodin Denis oboje su dobili tumore zato što su pokušavali da me spreče da idem. Toliko je ljudi umiralo od raka tih dana, da su došli neki iz opštine da testiraju vodu, tražili ljudi hemikalije. Nije bilo zbog hemikalija, to sam znao, samo nisam im rek'o, jer bi me jednostavno zaključali u ludnicu a onda, moš' se kladiš da bi u toj ludnici bila *epidemija* u roku od nedelju dana.

Istina je da nisam znao, tokom najvećeg dela vremena nisam znao da sam ja izazivač toga. Prosto je narod umirao oko mene, svi koje sam ikad voleo, i to se činilo da se uvek razbole posle nekog događaja gde sam se ja mnogo naljutio na njih, a znate kako se klinci uvek osećaju krivim ako su vikali na nekog a taj neko odmah posle toga umre. Savetnik mi je čak pričao da su ta osećanja "savršeno prirodna", i stvarno, mislim, naravno, nisam bio kriv, ali, opet, nisam ni uspevao da ukapiram. I najzad je počelo da mi sviće da drugi ljudi ne osećaju to moje iskričenje, ne osećaju to što ja osećam, i da ne mogu da pogode kako se neko oseća ako ga ne pitaju. Mislim, znao sam kad će koja moja nastavnica da dobije "mecu" danima pre nego što su *one* znale, i trudio sam se da budem što dalje od njih tokom tih zeznutih dana. Lepo sam to osećao, kao da iz njih idu neke varnice. Onda, postojale su i neke osobe koje su umele da nekako uvuku čoveka - da ih voli: ništa ne kažu, ništa ne rade,ti samo uđeš u sobu i više ne možeš da skloniš pogled sa njih, želiš da budeš blizu njih - viđao sam druge klince kako osete to isto, prosto automatski počnu da ih vole, kapirate? Ali sam tad osećao kao da su počeli da gore, i odjednom u meni sve hladno i osetim potrebu da se zagrejem. O tome sam ponešto i govorio ljudima, ali su me gledali kao da sam šenuo dovoljno da odmah budem zaključan u dilkarnicu, i najzad ja ukapiram da jedino ja imam takva osećanja.

E to kad sam izbistrio sve one smrti su počele da se uklapaju. Svi oni kanceri,

svi oni dani koje su ti ljudi provodili u bolničkim krevetima pretvarajući se u mumije još i pre propisne smrti, sav onaj njihov bol zbog koga su ih zombisali drogama da ne bi sami sebi kidali utrobu u pokušaju da dopru do mesta koje toliko boli. Razdirani, sečeni, fiksani, zračeni, ćelavi, kost i koža, mole boga da umru, a ja sam znao da sam im ja to učinio. Počeo sam da uočavam i tačan trenutak kad to činim. Počeo sam da određujem i koja vrsta kancera će biti, i tačno na kom mestu, i koliko će opako biti. I svaki put sam pogodio.

Dva'es pet ljudi za koje znam, a verovatno i mnogi za koje ne znam.

A onda sam pobegao, i postalo je još gore. Autostopirao sam, jer, inače, kako da stignem igde? Ali svaki put sam se plašio tih ljudi koji su me uzimali u kola, pa ko god je počeo nešto nenormalno ili uopšte nešto sa mnom, dobio je od mene. Isto panduri, čim me neki otera sa nekog mesta, ja ga zavarničim. Tako da sam najzad počeo da zamišljam da sam ja sama Smrt lično, sa onim savijenim kopljem i kapuljačom na glavi, hodam okolo i ko god mi priđe, gotovo, kupio je parcelu. Eto šta sam bio. Bio sam najstrašnija stvar na svetu, bio sam porodica bez jednog člana, deca bez roditelja, mame koje plaču za mrtvim bebama, bio sam sve što ljudi najviše na svetu mrze. Jednom sam skočio sa nadvožnjaka da se ubijem ali sam samo uganuo zglavak. Stari Peleg je uvek govorio za mene da sam kao mačka, ne mogu umreti sem ako me neko odere, meso ispeče, i pojede, kožu uštavi, i od nje napravi papuče, iznosi papuče dok se skroz ne istanje i raspadnu, onda ih spali i promeša pepeo grabuljom, e tad, tad ću ja da budem mrtav. A ispada i da je bio u pravu jer evo još sam živ a to je blago čudo posle svega što mi se u poslednje vreme dešavalo.

U svakom slučaju, o takvim stvarima sam razmišljao dok sam pešačio ulicom Džeferson, kad, vidim da su mi jedna kola došla u susret, prošla, pa se okrenula i zašla mi iza leđa, prestigla me i stala Bio sam se sav nešto hipnotisao i čak sam mislio: ili me opet našla ona gospođa, ili je možda neko sa puškama da me izrešeta kao ono u filmu "Poroci Majamija", i bio sam totalno spreman da pojurim uz breg, kad, vidim, to je samo gospodin Kajzer.

Kaže on, kaže: "Baš sam išao na suprotnu stranu, Mik. Da te povezem na posao?"

Nisam mog'o da mu kažem šta sam preduzeo. "Ne danas, gospodine Kajzer",

kažem ja.

Ili po mom izgledu, ili već nekako, uglavnom pogodio je, jer, kaže: "Ti to mene napuštaš, Mik?"

Mislio sam samo ovo: ne diskutuj sa mnom, ni ništa, Kajzeru, ne želim da ti učinim zlo, toliko je u meni vatra i to jer sam kriv i jer mrzim sebe, da sam postao gola smrt koja čeka da jurne i šikne nekog, pa zar ne vidiš kako sa mene padaju varnice kao sa mokrog psa kapljice? I, kažem samo: "Gospodine Kajzer, ne bih želeo sada da pričam, stvarno ne bih želeo".

E pa to je bio čas kad je trebalo da on počne da navaljuje. Da mi drži predavanja kako moram da se naučim odgovornosti, i ono da ako ne ispričam sve što me tišti kako može iko da mi pomogne, pa ono da život nije besplatna vožnja nego čovek ponekad mora da radi i stvari koje ne voli, pa onda oni fazoni - bio sam prema tebi bolji nego zaslužuješ, tačno si ono što su me i upozorili za tebe, ti si nepostojan i nezahvalan i u duši si propalica.

Međutim on ništa od toga nije rekao. Samo: "Imao si lošu sreću u nečemu? Mogu da ti pozajmim na osnovu tvojih budućih plata, znam da ćeš tu akontaciju da mi vratiš".

"Ne dugujem nikakve pare", kažem ja.

A on: "Od čega god da bežiš, dođi sa mnom kući i bićeš bezbedan."

Šta sam mog'o da kažem? Vi ste gospodine Kajzeru taj kome treba zaštita, a ja sam onaj koji će vas po svoj prilici ubiti. Zato nisam ništa ni rek'o, a on je konačno samo klimnuo glavom i stavio mi šaku na rame i, ovaj, kaže: "U redu je, Mik. Ako ti ikad bude potrebno mesto za stanovanje ili zaposlenje, samo se vrati kod mene. Nađi mesto gde ćeš se neko vreme ustaliti, pa mi piši, i ja ću ti poslati tvoje stvari".

"Ma samo ih dajte sledećem momku", kažem ja.

"Ovakav kučkin sin i smrdljivi matori jevrejski cicijaš kao ja?" kaže on. *"Ja ni-kom-niš-ta* ne dajem."

E pa nisam mog'o a da se ne nasmejem, jer to je tačno ono što je predradnik uvek govorio kad je mislio da ga stari ne čuje. I čim sam se nasmejao, osetio sam u sebi hlađenje, kao da sam dotad goreo a neko mi izručio hladnu vodu na glavu.

"Pobrini se za sebe, Mik", kaže on. I da je mi svoju vizit-kartu i dvadesetaka a kad ja kažem ne, on to meni gurne u džep. Onda se vratio u svoja kola i izveo jedan od onih svojih suludih U-okreta preko saobraćaja i otišao u pravcu suprotnom od mene.

Pa, ako ništa drugo, bar mi je vratio mozak na tračnice. Uvideo sam da idem ulicom gde me može videti svako, bilo ko, kao što me je video na primer gospodin Kajzer. Znači bar dok ne izađem iz grada trebalo bi da se što manje vidim. A bio sam između dva brega, prilično strma, skroz obrasla zelenilom, i računao sam da mogu da se popnem, je l', i na jedan i na drugi, već kako poželim. S tim što mi je ona uzbrdica preko puta izgledala nekako privlačnija, nekako mi je bilo poželjnije da krenem tamo, i mislio sam: pa i to je dobar razlog da se opredelim, šta ćeš bolji. Znači pretrčim ja ulicu Džeferson, vrdajući da me ništa ne zgazi, pa zađem direktno u one praznine kao pećine ispod grana velikih borova, i grabi, grabi rukama - popnem se daleko gore. Bilo je mračno ispod lišća, ali nije bilo nešto mnogo hladnije nego na suncu, posebno što sam se i ja toliko naprezao. Pentrao sam se dugo i baš kad sam stigao do vrha tlo je počelo da se trese. Toliko sam nervozan bio, mislio zemljotres, nego onda čujem zvižduk voza i ukapiram da je to jedan od onih vozova koji tegle ugalj i koji su toliko teški da mogu da stresu bršljan sa zida kad prolaze. Stajao sam tako i slušao to, taj zvuk koji je dolazio sa svih strana istovremeno, tu pod svodom granja, i kad je to tutnjanje otišlo, iskoračio sam ispod listova na jedan proplanak.

A ona je bila tamo i čekala me, sedeći ispod jednog drveta.

Bio sam suviše iscrpljen za bežanje, i suviše uplašen: tek tako naleteti na nju baš kad sam mislio da sam se sakrio. Bilo je to kao da sam se pentrao namerno pravo prema njoj, celim putem uz taj breg, kao da je ona vezala za mene kanapčić i povukla me i preko ulice i uzbrdo. A ako je to mogla, onda kako od nje bežati, kažite mi to? Kud sam mogao da pođem? Ona bi me samo čekala iza nekog ugla. I zato sam joj kazao: "U redu, šta hoćeš?"

Mahnula mi je rukom da priđem. I, prišao sam, ali ne mnogo blizu, jer nisam znao šta joj je na umu.

"Sedi, Mik", kaže ona. "Treba da razgovaramo".

E pa da vam kažem, nije mi se uopšte sedelo, ni razgovaralo, nego mi se išlo

direktno odatle. Pa sam i pošao, naime, mislio sam da sam pošao. Počnem ja da koračam uveren da se u pravoj liniji udaljavam od nje, i u roku od tri koraka ukapiram da se uopšte ne udaljavam nego hodam u krug oko nje. Kao ona planeta na času iz nauke, što više se kreće sve više stiže nigde. Izgledalo je da ta gospođa ima više vlasti nad mojim nogama nego ja sam.

Zato sam seo.

"Nije trebalo da zbrišeš od mene", kaže ona.

U tom trenutku najviše sam se pitao da li išta nosi ispod te košulje. A onda sam pomislio, koji glup trenutak da o tome razmišljam. Ali sam ipak nastavio da o tome razmišljam.

"Je l' obećavaš da ostaneš tu gde si dok ne kažem što imam?" kaže ona.

Pokrenula se i bilo je kao da joj je odeća postala providna za sekund, ali ne baš sasvim providna. Nisam mogao da skinem pogled sa nje. Obećao sam.

A onda je iznenada bila opet samo žena. Ne neka ružna, ali ne baš ni preterano zgodna. Sem što me je gledala očima nalik na vatru. Opet sam bio uplašen, i hteo da idem, pogotovu što sam već počeo da mislim da mi ona stvarno nešto radi. Ali, bio sam obećao, i zato ja ostanem.

"Tako je to počelo", kaže ona.

"Tako je šta počelo?" kažem ja.

"Ovo što si upravo osetio. Što sam izazvala u tebi da osetiš. To uspeva samo kod ljudi kao što si ti. Niko drugi to ne može da oseti."

"Da oseti šta?" kažem ja. Znao sam šta ona hoće da kaže, ali nisam bio siguran da li je htela da kaže ono što sam ja znao. Ovaj, mislim, stvarno mi je bilo nezgodno da ona zna kakva sam osećanja imao prema njoj tokom tih dva-tri minuta pre toga.

"Oseti to", kaže ona, i meni to počne opet da se dešava: ni o čemu ne mogu da mislim sem o njenom telu. Trajalo je samo nekoliko sekundi. Onda sam znao sigurno da je to nešto što ona meni čini.

"Prestani", kažem ja, a ona: "Već sam prestala".

I, pitam ja nju: "Kako ti to radiš?"

"Svako to može u nekoj maloj meri. Žena pogleda čoveka, zainteresuje se, i

zato se njen bioelektrični sistem zagreva, dovodi do promene nekih mirisa, on te mirise oseća, zapaža nju, počinje da joj posvećuje pažnju."

"Inače to kao radi i u suprotnom pravcu?"

"Muškarci te mirise ispuštaju uvek, Mik. Samo, time ništa ne postižu. Ono što ženama pada na pamet ne zavisi od toga koliki je smrdljevak dotični dasa. Međutim, kao što rekoh, svako može to da radi. Međutim neke ljude ne privuče ženin miris, nego sam bioelektrični sistem. Miris nije ništa ako možeš da osetiš vrelinu same vatre. To je isto ono kao kad ti ubijaš ljude, Mik. Kad ne bi mogao tako da ih ubijaš, takođe ne bi mogao ovako jako da osećaš moje magnetske pulseve namerno poslate."

Naravno da nisam tada, iz prve, baš sve to razumeo, ili možda ja malo i pamtim to sa umetnutim onim rečima koje mi je ona objasnila tek kasnije. Al' tada, uglavnom, da, bio sam se malo i utronjao, jer sam vid'o da ona zna, i da može da deluje na mene, ali, bio sam i uzbuđen, jer je zvučala kao neko ko zna i neke odgovore, na primer zbog čega nehotično unesrećujem ljude.

Al' kad sam je pitao da sve objasni, nije mogla. "Mik, mi i sami tek počinjemo da razumevamo o čemu se tu radi. Postoji jedan švedski naučnik koji čini velike korake u tom pravcu. Poslali smo neke ljude tamo, preko okeana, da se sretnu s njim. Čitali smo njegovu knjigu, i moguće je da je neki od nas čak i razumeju. Moram ti reći, Mik, to što mi možemo ovo da radimo, ne znači da smo nešto specijalno pametni ili tako nešto. Ne prolazimo brže kroz koledž, ili bilo šta u tom fazonu. Ali znači da profani koji nas obaraju često umru nešto mlađi nego što bi inače".

"Ti si kao ja! I ti to možeš!"

Odmahnula je glavom. "Nije verovatno", kaže ona. "Ako sam stvarno besna na nekog, ako ga stvarno mrzim, ako se stvarno *trudim*, i ako istrajem nedeljama, mogu mu možda napraviti čir u želucu. Ti si u sasvim drugoj ligi nego ja. Ti, i tvoji."

"Nemam ja nikog", kažem ja.

"Ja sam ovde, Mik, zato što imaš nekog. Postoje ljudi koji su od trenutka tvog rođenja znali tačno šta si sposoban da učiniš. Ljudi koji su znali da ako u jednom trenutku ne dobiješ sisu punu mleka, ti nećeš samo plakati, nego ćeš nekoga ubiti. Znali su da ćeš da mitraljiraš smrću još iz kolevke. Zato su

isplanirali, još na početku, celu stvar. Dali te u sirotiše. Pustili da se razboljevaju i da umiru svi oni drugi ljudi, oni dobročinitelji, ali onda, kad odrasteš dovoljno da počneš da kontrolišeš tu moć, oni da te pronađu, kažu ti ko si, i povedu te kući da živiš kod njih."

"Znači ti si mi rodbina?" kažem ja.

"Ne na takav način da bi ti to primetio", kaže ona. "Ovde sam da te upozorim da se čuvaš svoje rodbine. Posmatramo te već godinama, a sad je vreme da te upozorimo."

"*Sad* je vreme? Petnaest godina sam ja proveo u tom sirotištu ubijajući svakoga kome je ikad bilo stalo do mene, a da su oni samo prišli - oni, ili ti, ili iko, da ste samo rekli, pa, Mik, kontroliši svoja osećanja ili ćeš ljudima nanositi zlo, da mi je neko samo kazao, Mik, mi smo tvoji i uz nas ćeš biti bezbedan, onda se možda ne bih toliko plašio sve vreme, možda ne bih pobio toliko sveta, a, jeste li ikad pomišljali na to?" U redu, možda nisam sve to baš kazao, ali to sam osećao, pa sam u svakom slučaju mnogo kazao, žešće sam je grdio.

A onda sam video koliko se uplašila, jer bio sam već sav iskričav, i shvatio sam da ću sledećeg časa da istrkeljam puna kola smrti na nju, i zato sam, kao, odskočio i dreknuo na nju da me ostavi na miru, kad ona ono najluđe, počne da pruža ruku ka meni, a ja vrisnem na nju "Ne pipaj me!" jer ako pipne ode sve, nezadrživo bi sve projurilo kroz nju i pokidalo joj utrobu, međutim ona i dalje pruža ruku, sve bliže, i zato ja kao otpuzim do jednog drveta, zagrlim drvo, pustim da drvo upije svu moju iskričavost, maltene kao da se trudim da ušikam *drvo,* ej. Možda sam i ubio to drvo, ko zna. Ili možda tako veliko drvo nije moglo da nastrada od mene nego je samo usisalo svu vatru iz mene, i kad me je ona najzad stvarno dodirnula, a, pa nikad me niko nije tako dodirnuo, zagrlila me je jednom rukom oko leđa, stisnula me šakom za rame, i rekla mi - a faca na milimetar od mog uva - kaže: "Mik, nisi mi naneo zlo."

"Ama ostavi me na miru", kažem ja.

"Nisi kao oni", kaže ona. "Zar to ne uviđaš? Oni vole ubijanje. Oni *koriste* ubijanje. Ali, nisu jaki kao ti. Kao prvo, oni moraju čoveka da dodiruju, ili nešto slično tome. Onda, moraju duže da se trude. Jači su nego ja, ali ne kao ti. Zato će oni tebe želeti, to ti je, Mik, sigurno, ali i plašiće te se, a znaš šta će ih najviše uplašiti? To što nisi ubio mene, to što možeš da *kontrolišeš* stvar tako."

"Ne mogu svaki put. Onaj šofer danas..."

"Pa nisi savršen. Ali, šta, trudiš se. Trudiš se da ne ubijaš. Pa zar ne vidiš, Mik? Nisi kao oni. Oni su ti možda familija, ali ne pripadaš im, a to će im postati i jasno, pa kad im postane jasno - "

A ja samo mislim na jedno od toga što je ispričala: moja familija. "Je l' ti to meni kažeš da ću sresti svog ćaleta i kevu?"

"Oni te sada zovu, i zato sam morala da te upozorim."

"Zovu?"

"Na onaj isti način kako sam te ja dozvala na vrh ovog brda. Samo, dabome, nisam te zvala sama, zvala je cela gomila nas."

"Ja sam prosto odlučio da pođem ovamo, da se sklonim sa druma."

"Tek tako si odlučio da pređeš drum i popneš se na ovo brdo, a ne na ono drugo? Ma, to tako funkcioniše. To je oduvek bilo u moći ljudskog roda, ali mi toga nikad nismo bili svesni. Gomila ljudi, kao, harmonizuje svoje bioelektrične sisteme, da bi dozvala nekoga da se vrati kući, i taj se vrati kući, posle nekog vremena. Ili se ponekad cela jedna nacija ujedini u mržnji prema nekome. Na primer, mrze iranskog šaha, ili, oni na Filipinima mrze Markosa."

"Tu dvojicu su išutirali napolje", kažem ja.

"Ali su obojica već bili na samrti, zar ne? Kad ceo jedan narod složno mrzi nekog, stalno ometa svom neprijatelju bioelektrični sistem. Neprekidna buka. I na kraju svi zajedno, milioni ljudi, postignu ono što ti postižeš kad samo sevne ljutnja u tebi."

Nekoliko minuta sam razmišljao o tome, i setio sam se svih onih mojih ranijih nagađanja da ja možda i nisam ljudsko biće. A sad: možda sam recimo ipak ljudsko biće ali u onom fazonu kao što su ljudska bića i tipovi sa tri ruke, ili oni ogromni kvrgavi stvorovi u hororićima koje sam gledao, oni što vrebaju gde će neki tinejdžeri da se tucaju pa ih napadnu i iskasape. I u svim tim filmovima uvek ljudi pokušavaju da ubiju takvog tipa ali ne mož' ga ubiti, probadaju ga, upucavaju, spaljuju, a on se uvek vraća, e pa ja sam to, toliko puta sam pokuš'o da se ubijem i ništa.

E, ne. Mislim, čekajte.

Da ja to pošteno, da ne biste mislili da sam šiznuo ili da lažem. Nisam skočio, ono, sa nadvožnjaka. To sam vam samo onako rek'o. Jesam jednom dugo stajao na nadvožnjaku i gledao kako prolaze kola. I kad god bi naišao veliki kamion ja sam govorio sebi, evo ovaj je, i onda, u pravom sekundu, sad! Al' nikad nisam baš stvarno skočio. Posle sam sanjao o skakanju, a u tim snovima svaki put me kamion samo odbaci a ja ustanem i odem hramljući. Kao ono kad sam bio klinac, pa sedeo u WC-u držeći one manje baštovanske makaze, one što imaju oprugu da se otvaraju same, i mislio: ako ja to sebi zaguram u stomak tačno ispod grudne kosti pa pustim drške, one će se otvoriti i napraviće gadnu ranu i razrezaće mi srce, ili već šta zakače. Pa sedim tol'ko dugo na WC-u da zaspim, i posle sanjam da jesam to učinio ali da ništa krv nije pošla jer sam ja kao besmrtan.

I, znači, nikad nisam pokušao da se ubijem. Ali sam o tome razmišljao sve vreme. Bio sam kao oni monstrumi u bioskopu, oni što masakriraju ljude ali se potajno nadaju da će neko ukapirati i prvi ubiti njih.

I ja lepo njoj kažem: "A što me niste prosto ubili?"

A ona, pazite, faca tako blizu do moje face, govori kao da je to nešto ljubavno, i ovako kaže: "Bio si mi već na nišanu puške, Mik, ali, nisam pucala. Jer sam videla nešto u tebi. Videla sam da ti možda pokušavaš da to kontrolišeš. Da možda i ne želiš da upotrebljavaš svoju moć ubijanja. Zato sam te pustila da živiš, i mislila sam da ću jednog dana da se nađem ovako, ovde, da ti kažem šta si i da ti dam malo nade."

Pomislio sam da je to nada u smislu da sad saznajem da su moji mama i tata živi i da me žele.

"Nadao sam se ja dugo al' sam to o'ladio. Neću da vidim ni ćaleta ni kevu, ako su mogli sve ove godine ovako da me ostave. A neću ni tebe da vidim, ako me nisi čak ni upozorila da se ne naljutim na Starog Pelega. Nisam hteo Starog Pelega da šiknem, ali nije se moglo zaustaviti! A ti mi nisi pomogla nimalo!"

"Mi smo o tome diskutovali", kaže ona. "Znali smo da ti, dok pokušavaš da sagledaš šta je šta i da ovladaš tom pojavom, ubijaš ljude. Pubertet je najgore vreme, čak gore nego prva godina života, i znali smo da će mnogo ljudi poumirati ako tebe ne ubijemo - i to da će umirati uglavnom ljudi koje ti najviše voliš. Tako je kod većine klinaca tvojih godina, najviše se ljute upravo na one

koje najviše i vole, međutim ti si u takvim slučajevima nezadrživo i ubijao, a kakve moraju biti posledice toga na tvoj um? U kakvu ćeš se osobu pretvoriti? Neki su govorili da nemamo pravo da te ostavimo u životu čak ni iz razloga proučavanja, jer bi to bilo kao da imamo lek protiv raka a ne dajemo ga ljudima jer želimo da vidimo kojom brzinom će bez leka umirati. Kao u onom eksperimentu gde je vlada pustila da neki sifilističari ostanu nelečeni samo da bi se gledalo kako će izgledati završni stadijumi bolesti, iako su u svako doba mogli te ljude spasti. Ali neki od nas su im govorili: Mik nije zarazna bolest, a kuršum nije penicilin. Ja sam im govorila: Mik je nešto specijalno. Odgovarali su: jeste, specijalno, dabome, ubija više nego iko od ostale takve dece, a mi smo *njih* ubijali iz puške ili gazili kamionima ili davili u vodi, gle sad, najgori je tu a ti zapela da ga štitiš."

Tad sam plakao jer sam poželeo da me *jesu* ubili, ali i zato što sam tada po prvi put pomislio da postoji neko ko se zalaže da ja treba da živim, mislim, nisam to tad baš dobro razumeo, a ni sad mi nije nešto mnogo jasno zašto vi mene ne ubijete, ali moram vam reći, to, to kad sam saznao da postoji neko ko zna šta sam ja ali ipak smatra da meni ne treba razneti glavu na komade, e pa to me je slomilo, cmizdrio sam kao bebište.

Malo po malo, jedno drugom vodi, ja ti plačem, ona me kao grli, i ubrzo mi bude jasno da ona ima volju da se potuca sa mnom tu, odmah, manje-više. Samo, kad sam to shvatio, uglavnom mi je pripala muka. "Pa kako možeš tako nešto da želiš!" provaljujem ja lepo glasno. "Pa ja ne mogu da se ženim! Ne mogu da imam dece! Jer bi ispala k'o ja!"

Nije se raspravljala sa mnom i nije tupila ništa o kontracepciji, pa sam kasnije zaključio da je moja prva misao bila tačna, naime da je ona htela baš da dobije bebu, a to znači da je pošandrcala skrozaka. Dignem ja lepo pantalone, ajde košulju opet na leđa, a to što se ona oblačila - pa nisam uopšte gledao na tu stranu.

"Mogla bih da te navedem na to", kaže ona meni. "Mogla bih ja to tebi da uradim. Ona ista sposobnost zbog koje možeš da ubiješ čoveka, čini te i osetljivim. Mogu da postignem da poludiš od želje za mnom."

"Onda zašto to ne uradiš?" kažem ja.

"A zašto ti ne ubijaš ako imaš mogućnost da se uzdržiš?"

"Zato što niko nema to pravo", kažem ja.

"E tačno tako", kaže ona.

"Inače ti si jedno deset godina starija od mene", kažem ja njoj.

"Petnaest", kaže ona. "Maltene dvaput starija od tebe. Ali to nema nikakve veze." Ne, mislim, rekla je, kao: "To nije ni od kakvog značaja", ili: "To je nebitno", ne znam, ona govori pravilnije nego ja ali ja ne mogu uvek da zapamtim rečenice u onom fazonu kako se ona izražava. "To blage veze nema", kaže, dakle, ona. "Otići ćeš kod tvojih, i možeš se kladiti da su spremili neku malu cicu koja te već čeka, i ta će znati ovo da uradi mnogo bolje nego ja, palnuće te tako da će na pantalonama zip sam da ti se otvori, jer to je ono glavno što oni hoće od tebe. Hoće da začneš decu, bebe. Što više beba, jer ti si im najjači koga su stvorili još od onih vremena kad je deda Džejk shvatio da se moć bacanja prokletstva prenosi sa oca na sina i sa majke na ćerku, i da on može da odgaja takvu vrstu potomstva kao što može da se gaji neka čista pasmina pasa ili konja. Upotrebiće te kao priplodnog pastuva, ali kad budu otkrili da ti se ubijanje ljudi ne dopada, i da ne voliš sa njima, i da ti nije po volji da primaš naređenja od onog ko je tamo sad na vlasti, ma ko to bio, e, tad će te ubiti. Zato sam došla da te upozorim. Osetili smo kad su počeli da te zovu. Znali smo da je došao čas. Pa sam došla da te upozorim."

Glavnina ovih njenih reči tada mi još nije nešto osobito značila. Sama ta ideja, da imam srodnike, bila mi je tako nova, da nisam mogao biti zabrinut da li će me ubiti ili uzeti za rasplod ili već šta. Ali uglavnom sam mislio o njoj. "Mogao sam te ubiti, znaš."

"Možda mi to nije bilo važno", kaže ona. "A možda mene i nije tako lako ubiti."

"A možda bi mogla i da mi kažeš kako se zoveš", kažem ja.

"Nemoguće", kaže ona.

"Šta nemoguće?" kažem ja.

"Jer ako odlučiš da pođeš sa njima, a znaš mi ime, onda *jesam* mrtva."

"Ne bih ja pustio da te iko ošteti", kažem ja.

Na to nije odgovorila. Samo mi je rekla: "Mik, ne znaš mi ime, ali ovo zapamti. Nadam se da će dobro ispasti od tebe, jer znam da si dobar čovek i da

nikad nisi nameravao nikog da ubiješ. Mogla sam udesiti da me voliš, ali nisam, jer hoću da ono što radiš, radiš po svom sopstvenom izboru. Ali od svega je najvažnije ovo: ako pođeš sa mnom, imaćemo šansu sa vidimo nema li ta moć možda i dobru stranu."

Mislite da ja nisam ranije pomišljao na to? Kad sam gledao kako Rambo upucava sve one male žutaće, razmišljao sam: pa, ja bih mog'o to isto, čak i bez mitraljeza. A ako bi neko mene uzeo za taoca kao kad je bilo sa brodom "Akile Lauro" u Sredozemlju, pa, ne bismo se brinuli da će teroristi da se izvuku nekažnjeno. Nego bi ubrzo svi oni trunuli po bolnicama. "Je l' ti radiš za državu?" kažem ja njoj.

"Ne", kaže ona.

Znači, ne očekuju da postanem vojnik. Tu se ja kao razočaram. Malo sam ja i zamišljao da bih mogao biti koristan u tom smislu. Al' nisam mog'o da se javim kao dobrovoljac ili ma šta u tom fazonu jer šta, ne mož' uđeš u kancelariju gde regrutuju i kažeš ja ubio dva'es-tri'es ljudi pomoću varnica koje mi izleću iz tela, pa ako ste raspoloženi mog'o bi tako da o'ladim i Kastra i Gadafija. Jer: ako ti poveruju, onda si ubica, a ako ti ne poveruju, onda si slučaj za dilkarnicu.

"A niko me inače nije ni zvao", kažem ja. "Da nisam tebe video danas, ne bih nikud ni otišao. Ostao bih kod gospodina Kajzera."

"Onda što si dig'o sve svoje pare iz banke?" kaže ona. "A kad si počeo da bežiš od mene, zašto prema autoputu gde se može autostopirati do Medisona, možda i dalje, i najzad drugim autostopom stići u Eden?"

Tad nisam imao šta da joj odgovorim, jer mi stvarno nije bilo jasno što sam povukao pare iz banke - osim ako je bilo istina to što je govorila i ako sam stvarno bio spremio plan da odem iz grada. Jednostavno neki impuls me je bio naveo da ugasim tu knjižicu, ništa naročito mi tada nije bilo na umu, samo sam nabio trista dolara u novčanik. Kad pomislim, zaista sam i bio krenuo u pravcu Edena, ali nisam *razmišljao* o tome, samo sam to *činio.* Baš kao što sam se uz ono brdo samo pentrao.

"Oni su jači od nas", kaže ona. "Iz tog razloga, mi tebe ne možemo da zadržimo ovde. U svakom slučaju moraćeš da pođeš, moraćeš da razrešiš ovo. Naš maksimalni rezultat bio je, da udesimo da u autobus uđeš uz mene, i, posle toga, da te dozovemo na ovaj breg."

"Pa onda što ne pođeš sa mnom?" kažem ja.

"Ubili bi me za dve sekunde, pred tvojim očima, i to ne bi bacali nikakve kletve, Mik. Odsekli bi mi glavu mačetom."

"Je l' oni tebe znaju?"

"Znaju *nas*", kaže ona. "Mi jedini znamo za postojanje tvojih, i zato smo jedini koji rade na tome da oni budu zaustavljeni. Neću da te lažem, Mik. Ako im se pridružiš, moći ćeš da nas nađeš, naučićeš kako se to radi, nije teško, a pošto možeš da dejstvuješ sa veće daljine, zaista možeš da nas razvališ. Ali ako se pridružiš *nama,* onda su oni gotovi."

"A recimo da ja u tom ratu ne želim da budem ni na jednoj strani", kažem ja. "I recimo da ja možda neću poći odavde u Eden. Možda ću u Vašingtonu da stupim u CIA."

"E, možda", kaže ona.

"I da nisi pokušala da me zaustaviš."

"Ne bih ja to", kaže ona.

"Tako je pravo", kažem ja. I onda jednostavno odem odatle, ovoga puta ne u krug nego pravo na sever, pored njenih kola, i niz prugu. Posle na drumu stopiram i nađem nekog da me poveze prema Vašingtonu i gotov posao.

Kad, oko šest sati uveče budim se ja, vidim da se kola zaustavljaju i da nemam pojma gde sam, spavao ceo dan, a tip mi kaže: "Evo", kaže, "evo, stigli smo, Eden, Severna Karolina."

Malo je falilo da se utronjam u gaće. "Eden!" kažem ja.

"Nisam morao mnogo da skrećem sa mog pravca", kaže dasa. "Bio sam poš'o u Burlington, a ovi seoski putevi su ionako lepši nego autoput. Pravo da ti kažem, rado bih da više nikad ne vozim po I-85."

Ali to je bio tačno isti onaj dasa koji mi je bio govorio da je krenuo iz Bristola u Vašington, zato što tamo ima posla, mora čovek da razgovara sa nekim u jednom ministarstvu, a evo sad njega u Edenu. Apsolutno nerazumno, sem ako se uzme u obzir objašnjenje one žene. Neko me je zvao, pa pošto ja nisam hteo da dođem, mene su uspavali i onda pozvali vozača, ne mareći ko je. I tako se ja nađem tu. Eden, Severna Karolina. Na smrt prepadnut, ovaj, pa, bar

malo uplašen, ali takođe sam mislio: ako je govorila istinu, onda dolazi moja porodica, videću svoju porodicu.

Tokom te dve godine, od kako sam kidnuo iz sirotišta, ništa se naročito nije promenilo. Ništa se u Edenu nikad i ne menja mnogo, a inače Eden i nije pravi grad, to je samo jedan kao-grad skrpljen od tri sela koja su rešila da se udruže da bi im gradske službe ispale jeftinije. Narod je većinom još uvek mislio o njima kao o tri zasebna sela. Nije tamo bilo nikog ko bi se nešto uzbudio da me vidi, niti ikog koga bih ja želeo da vidim. Pa, bar nikog živog. Pojma nisam imao kako će to moji da me nađu, ili ja njih, ali, u međuvremenu, pošao sam da vidim manje-više jedine ljude do kojih mi je ikada bilo stalo. Nadajući se da neće da poiskaču iz grobova da mi se osvete što sam ih pobio.

U to doba godine u to vreme još je bio pun dan, ali je neki žešći vetar naizmenično šibao pa prestajao, a na jugozapadu se mnogo nagomilali neki olujni oblaci, iza kojih je sunce već bilo počelo da tone. Takvo popodne obećava da te dobro ohladi, što je meni baš i odgovaralo. Još sam bio prilično prašnjav od onog veranja uz brdo tog jutra, pa bi mi jedna kišica bila dobrodošla. Uzmem jednu koka-kolu u nekom kiosku a onda odšetam da vidim Starog Pelega.

On je sahranjen najednom malom groblju pored jedne stare baptističke crkve. Ne crkve južnih baptista, nego *crnih* baptista, a to znači, ništa od raskošne zgrade sa učionicama i rektoratom, nego mala zgrada u vidu strogog belog bloka sa malim zvonikom i travnjakom koji kao da je ručno šišan. I groblje je bilo uredno čuvano. Nikog nigde, a mračno jer su prolazili olujni oblaci, međutim nisam se plašio tih grobova, i samo sam otišao do krsta Starog Pelega, Pa, nikad nisam znao da mu je prezime bilo Lindli. To mi i nije zazvučalo kao crnačko prezime, ali kad sam razmislio shvatio sam da mi *nijedno* prezime ne zvuči kao crnačko, jer je Eden još uvek taman toliko staromodan da starog crnca retko oslovljavaju prezimenom. Peleg je odrastao u statusu "Džim-crna-vrana" i nikad nije došao u fazu da insistira da ga zovu "mister Lindli". Stari Peleg. Nije me nikad zagrlio, niti me vodio u duge šetnje, niti mi pružao onu nežnu pažnju koja nateruje ljudima suze u oči jer je, kao, silno lepo imati roditelje. Nikad nije pokušavao da mi bude tata ili išta slično. A ako sam se nešto mnogo motao oko njega, on - cap, nađe mi neki posao, i prokleto dobro obezbedi da ga ja i uradim solidno. Ma nismo ni mnogo pričali, sem o

poslovima koje smo radili, što me je navelo da se začudim, dok sam tamo stajao, zbog čega mi se plače i zbog čega više mrzim sebe zbog ubistva Starog Pelega nego zbog svih drugih mrtvih koje sam oterao pod ledinu u tom gradu.

Nisam ni video ni čuo njihov dolazak niti sam namirisao parfem svoje mame. Ali sam znao da dolaze, jer sam osećao iskričavost u vazduhu. Nisam se ni okrenuo, ali sam znao tačno gde su i koliko su daleko, jer su bili *živahni.* Rasipali su varnice koje nikad nisam video ni na jednom živom stvoru osim na sebi. Idu i sijaju. Bilo je to kao da po prvi put u životu vidim sebe spolja. Ona dama iz Rounouka nije bila toliko živahna kao oni čak ni u trenucima kad me je navodila da se sav napalim za nju. Bili su baš kao ja.

Smešna stvar: upravo time su mi sve pokvarili. Nisam želeo da oni budu kao ja. *Mrzeo* sam svoju varničavost, a oni tako, eto, dolaze i pokazuju mi je, prisiljavaju me da vidim kako ubica izgleda spolja. Kroz koji sekund sam shvatio i da su *uplašeni* od mene. Prepoznao sam izgled straha, jer sam se setio kako se moj sopstveni bioelektrični sistem menja i oblikuje pod uticajem straha. Naravno ja tad misleći nisam upotrebljavao reči "bioelektrični sistem", uostalom možda baš i jesam jer mi je ona već bila rekla, ali, znate šta hoću da kažem. Oni su se plašili mene. A znao sam i da me se plaše zbog toga što sam izbacivao *onoliko* varnica koliko obično izbacujem kad sam toliko ljut na sebe da mi se čini da ću se raspasti. Stajao sam pored groba Starog Pelega, mrzeći sebe, i oni su, videći me, stekli utisak da se spremam da ubijem pola grada. Nisu znali da ja to mrzim sebe. Prirodna stvar, računali su da bih mogao biti ljut na *njih* što su me ostavili u tom sirotištu pre sedamnaest godina. A pošteno bi i bilo da im jednom jako zavrnem utrobu, ali, ja to ne radim, časna reč, ne radim više takve stvari, ne bih uradio tako nešto stojeći pored Starog Pelega koga sam voleo mnogo više nego to dvoje stranaca, ne bih se ispoljio kao ubica dok moja senka pada preko njegovog groba.

Zato sam se umirio najbolje što sam mogao i okrenuo, i, tu su bili: moja mama i moj tata. I mogu vam reći da sam se maltene zasmejao. Toliko godina sam gledao TV propovednike, pa smo se smejali dok nas ne bi stomaci zaboleli zbog one Temi Beker koja je uvek bila našminkana toliko debelo da bi mogla ispod toga biti i crnčuga (bilo je u redu da to kažemo jer je Stari Peleg prvi tako rekao) i sad, evo moje mame, našminkane jednako debelo, a na kosu naštrcala toliko laka da bi mogla da radi na građevini bez šlema. Pa počne sa onim istim

lepljivim lažnim osmehom, i počne da isplakuje one iste gadne zgusnute crne suze niz obraze, i počne da pruža ruke tačno kao da će reći "Hvala bogu gospodu", i, i onda, *stvarno* i kaže: "Hvala bogu gospodu, to je moj dečko" i priđe i poljubi me u obraz sa toliko pljuvačke da mi je pocurela niz lice.

Obrisao sam rukavom to mesto gde me je ožvalavila, i osetio sam kod mog matorog jedan sev besa; znao sam da je pomislio da ja to ocenjujem svoju majku, i da mu se to nije svidelo. E pa i ocenjivao sam je, priznati se mora. Parfemčine je bila nasula dovoljno da me nokautira, e, časna reč, k'o da je opelješila nekog iz Ejvona. Pokraj nje je stajao moj ćale u finom plavom poslovnom odelu, sa kosom nafeniranom, pa se moglo jasno videti da on zna, isto tako dobro kao i ja, kako pravi ljudi treba da izgledaju. Verovatno ga je bilo sramota, prosto sramota, da bude na javnom mestu viđen sa mojom kevom, pa ako je to, onda što nije jednom lepo rekao: mama, previše se šminkaš? Takve su bile moje misli, a tek posle sam se setio: ako imaš takvu ženu koja može da ti napravi tumor ako se naljuti, nećeš joj kazati da ima facu k'o da je spavala u mokroj piljevini i da se nasmrduckala k'o drolja. Belo đubre, eto šta je moja mama bila, i to si mogao da budeš siguran baš kao da na njoj stoji fabrička deklaracija "Belo đubre".

"Stvarno mi je drago da te vidim, sine", kaže moj tata.

Iskreno rečeno, nisam znao šta bih rekao. Meni *nije* bilo drago da ih vidim, sad kad su već bili preda mnom, jer nisu baš ličili na ono što momak iz sirotišta sanjari o izgledu svojih roditelja. Zato sam se malo kao nasmešio i opet pogledao dole ka grobu Starog Pelega.

"Ne izgledaš mnogo iznenađen što vidiš *nas*", kaže on.

Mogao sam već tog časa da mu ispričam o dami iz Rounouka, ali nisam. Nekako mi se nije činilo da je to dobro učiniti. Zato sam kazao: "Imao sam osećanje da me neko zove da se vratim ovamo. A vas dvoje ste jedini ljudi koje sam ikad sreo koji su iskričavi kao ja. Ako kažete da ste moji roditelji, računam da to mora biti tako."

Mama se zakikoće i kaže mu: "Čuj ovo Džesi, on za to kaže 'iskričenje'."

"Mi za to kažemo 'prašina', sine", veli tata. "Kad je neko kao mi, mi za njega kažemo da je prašnjav."

"Ti si bio vrlo prašnjava beba", kaže mama. "Po tome smo znali da ne

možemo da te zadržimo. Nikad ranije nismo videli toliko prašnjavu bebu. Otac Lem nas je naterao da te odnesemo u sirotiše pre nego što si prvi put dobio da sisaš mleko. Ti nisi ni jedan jedini put sisao." I maškara joj poteče bujicama niz lice.

"Čuj, Dini", kaže tata, "nije potrebno da mu sve govorimo baš ovde."

Prašnjav. To je bilo skroz bez veze. Ta pojava uopšte ne liči na *prašinu,* to su mrvice svetlosti, toliko blistave na meni da ponekad moram da žmirkam da bih video sopstvenu ruku kroz to iskričenje. "Pa to ne *izgleda* kao prašina", kažem ja.

A tata: "A kao šta po *tvom* mišljenju izgleda?"

A ja: "Kao iskre. Zato ja to zovem 'varnice'."

"Pa tačno isto tako izgleda i nama", kaže tata. "Samo oduvek to zovemo 'prašnjavost' pa bih rekao da je lakše da jedan dečko promeni reč nego da p... mnogo drugih promene reč."

Iz tih njegovih reči saznao sam, tog časa, mnogo štošta. Kao prvo, znao sam da laže kad kaže da to njima liči na varničenje. Ne liči im. Izgleda im onako kako ga i zovu. Kao prašina. A to je značilo da ja tu pojavu vidim daleko *svetlije* nego oni, i baš mi je prijalo to saznanje, naročito zato što je bilo jasno da tata *ne želi* da ja to shvatim i zato laže da i on vidi iskre. Želeo je da ja poverujem da je on za tu vrstu gledanja podjednako sposoban kao ja. Što je značilo da sasvim sigurno nije. Takođe sam saznao da on ne želi da ja saznam koliko familije imam, jer, počeo je neku reč na *p,* neki broj koji počinje slovom *p.* Pedeset? Petsto? Sama cifra nije bila ni upola tako važna kao činjenica da je on želeo tu cifru da sakrije od mene. Nisu imali poverenja u mene. Opet, što bi pa imali poverenja? Kao što je ona gospođica rekla, ja sam tu radnju radio bolje nego oni, a nisu mogli znati koliko sam ljut što su me napustili, pa zato nikako nisu želeli da se ja razbesnim i počnem da tamanim ljude. Osobito ne njih dvoje.

Stajao sam tako i razmišljao o tim stvarima, oni su se uskoro unervozili, i mama je rekla: "Nego, tata, može on to da zove kako god hoće, samo nemoj da ga naljutiš ili tako nešto."

A tata se nasmeje pa kaže: "Nije on ljut, je 1' tako da nisi, sine?"

Inače ne mogu i sami da pogledaju? Pa, dabome da ne mogu. Njima to liči na *prašinu,* znači ne mogu jasno to da vide, ni približno.

"Ne izgledaš previše srećan što nas vidiš", kaže tata.

"Dobro, Džesi", kaže mama, "ne navaljuj. Otac Lem je rekao: ne navaljujte na tog dečka, samo se upoznajte s njim, objasnite mu zašto smo morali tako mladog da ga izguramo iz gnezda, zato sada ti to objasni, Džesi, baš kao što je Otac Lem rekao da treba uraditi."

Tad mi je po prvi put palo na um da moji roditelji možda nisu *želeli* da dođu po mene. Došli su zato što ih je naterao taj Otac Lem. A možete se kladiti da su odmah skočili i rekli hoćemo, znajući kako Otac Lem koristi svoje - ali govoriću o Ocu Lemu kad dođe on na red, rekli ste da treba sve da pričam po redu, što se uglavnom i trudim.

Bilo kako bilo, tata je objasnio, isto kao dama iz Rounouka, jedino nije rekao ništa o bioelektričnim sistemima nego je rekao da sam ja od časa rođenja bio "očigledno izabran", da sam bio "Jedan od izabranih", a pamtio sam iz baptističke nedeljne škole da bi to značilo da sam jedan od onih koje je Bog spasao; samo ja nikad nisam čuo da neko bude spašen onog časa kad se rodio čak iako još nije ni kršten ni ništa. Videli su koliko sam prašnjav i znali su da ću poubijati gomilu ljudi pre nego što odrastem dovoljno da to počnem da kontrolišem. Zapitam ih: da li često ostavljaju bebe da ih odgajaju neznanci.

"Pa, bilo je to jedno desetak puta", kaže tata.

"I svaki put uspe?" kažem ja.

Spremio se da opet laže, video sam to po talasanjima svetlosti. Nisam znao da laganje može biti tako vidljivo, i baš mi je bilo drago da oni umesto varnica vide prašinu. "Najčešće", kaže on.

"Rado bih se sreo sa nekim od tih drugih", kažem ja. "Mora biti da imamo mnogo zajedničkog, ako smo odrasli misleći da nas naši roditelji mrze, kad je istina bila samo da su se plašili sopstvene bebe."

"Većinom su oni odrasli i otišli", kaže on, ali to laže, a najvažnije od svega jeste to što sam im ja praktično rekao da po mom mišljenju oni kao roditelji ne vrede ni koliko gomila balege, i da moj otac na to ume da uzvrati samo naklapanjem o tobožnjem razlogu zašto ne mogu da vidim nikoga od te druge

"siročadi". Iz ovog zaključujem da matori laže da bi prikrio nešto mnogo značajno.

Ali nisam ga tad pritiskao sa time, samo sam opet pogledao dole ka grobu Starog Pelega i zapitao se da li je Peleg ikad u životu izgovorio i jednu laž.

Tata kaže: "Nisam iznenađen što te nalazim ovde". Mislim da je bio nervozan i da je hteo da promeni temu. "On je jedan od onih koje si naprašio, je l' tako?"

Naprašio. Ta reč me je toliko naljutila. Ono što sam uradio Starom Pelegu nije bilo *naprašivanje.* Ljutnja me je sigurno izmenila toliko da su i oni primetili. Ali nisu shvatili smisao toga, jer mama mi je rekla: "Dakle, sine, ne želim da te kritikujem, ali nije u redu gorditi se zbog božjih darova. Zato smo i došli da te nađemo, jer bilo je potrebno da te poučimo zašto je Bog rešio da budeš jedan od izabranih, pa prema tome da tvoja sposobnost da uništavaš svoje neprijatelje ne treba da te ispunjava ponosom. Umesto da osećaš gordost, pripiši svu slavu Gospodu, i hvali ime Gospodovo, jer njegove smo sluge".,

Bilo mi je došlo da povraćam, toliko sam se na to naljutio. Slava! Stari Peleg, koji je vredeo deset puta više nego ovo dvoje belih lažova koji su me šutnuli napolje pre nego što sam i jedan jedini put dobio sisu - oni misle da ja treba da pripisujem *slavu* za onu njegovu strašnu agoniju i smrt *Bogu*? Ja Boga nisam baš nešto dobro poznavao, uglavnom zamišljao sam da izgleda stisnuto i ozbiljno kao gospođa Betel koja je držala nastavu u nedeljnoj školi kad sam bio klinac, sve dok nije umrla od leukemije. Jednostavno nikad nisam imao ništa da kažem Bogu. Ali ako mi je stvarno Bog dao moć da ubijem Starog Pelega, a posle zaželeo da ga ja slavim što sam Pelega ubio, e, u tom slučaju *imam* šta da kažem Bogu. Međutim ja nijednog trenutka nisam poverovao u to. Stari Peleg jeste verovao u Boga, ali ne u takvog koji bi ubio jednog starog crnca zato što se na njega naljutio neki glupi klinac.

Međutim skrenuo sam s priče, a evo šta je dalje bilo: tad me je otac po prvi put dodirnuo. Tresla mu se ruka. I sa dobrim razlogom se tresla, jer da sam bio ovoliko ljut samo godinu dana ranije, on bi počeo da krvari iz debelog creva još pre nego što bi stigao da skloni ruku sa mene. Ali već sam bio sposoban da se uzdržim i u ljutnji, a sem toga, smešna stvar, to drhtanje ruke sasvim je izmenilo i moja osećanja. Prethodno sam razmišljao o svojoj ljutnji što su me ostavili i o svojoj ljutnji što veruju da se ponosim ubijanjem ljudi, ali tad sam

shvatio da je za njih velika hrabrost to što su došli po mene, jer, kako su znali da ih neću ubiti? A ipak su došli. A to je nešto. Bez obzira što im je tako naredio Otac Lem, svejedno, došli su. Uvideo sam i da je bilo stvarno hrabro od mame to što mi je onako prišla i poljubila me u obraz, jer, da sam bio rešen da je ubijem, to mi je bila šansa da to učinim čak joj ne dajući ni vremena da ma šta objasni. Možda je to bila njena strategija da me pridobije, ili tako nešto, ali svejedno, bilo je hrabro. Sem toga ona nije odobravala da ljudi budu ponosni zbog ubistva, a to znači još poen u njenu korist. Najzad, imala je petlju da mi to kaže pravo u lice. Znači zapisao sam izvestan broj poena za moju mamu. Neka i izgleda ogavno kao Temi Beker, ipak se suočila sa svojim sinom ubicom hrabrije nego ćale.

On me je dodirnuo po ramenu, pa su me odveli do svojih kola. Jedan ogroman "linkoln-taun", verovatno su mislili da će me time impresionirati, ali ja sam samo mislio kako je moglo biti u dečjem Domu da smo samo imali para u iznosu cene tog automobila, čak i pre petnaest godina. Možda asfaltiran teren za košarku. Možda neke pristojne igračke koje nisu polomljene pa poklonjene. Možda poneke neiscepane pantalone, za promenu. Nikad u životu nisam se osetio tako siromašnim kao kad sam skliznuo na to čupkasto sedište i čuo kako stereo počinje da svira elevator-muziku meni u uvo.

U kolima je bio još neko. Što je bilo i razumno. Da sam ja njih oboje ubio ili nešto u tom fazonu, bilo bi potrebno da neko drugi odveze njihova kola kući, tačno? Tip nije bio neki osobit, u pogledu prašnjavosti ili iskričavosti ili već kako hoćete. Imao je samo malo toga, i videlo se da je u ritmovima straha. A. video sam i *zašto je,* uplašen, jer, držao je u rukama jedan crni povez za oči, i rekao: "Gospodine Jau, bojim se da ću morati ovo da vam stavim".

Pa, u prvom trenutku nisam ništa odgovorio, što ga je još više uplašilo jer je pomislio da sam lud, a razlog mog neodgovaranja bio je uglavnom taj što mi je toliko
vremena bili potrebno da shvatim da je mislio na *mene* kad je rekao "Gospodine Jau".

"To je naše prezime, sinko", reče mi tata. "Ja sam Džesi Jau, a tvoja majka je Mini Rej Jau, što znači da si ti Mik Jau."

"Pa jest, i uklapa se", kažem ja. Hteo sam da se našalim, ali su oni to

pogrešno shvatili, kao nekakvo ismevanje sa njihovim prezimenom. Al' ja sam tako dugo bio Mik Vinger da mi je sad bilo jednostavno smešno da budem Mik Jau, a sem toga, istina je da to ime *stvarno* zvuči smešno. Izgovarali su ga, međutim, kao da bi trebalo da se ja tim imenom ponosim, što je meni smešno, ali za njih je to prezime božjeg izabranog naroda, kao ono kad su Jevreji u Bibliji sebe nazivali Izraelitima. Ja to nisam tad znao, ali oni su tako izgovarali, baš ponosito. I najedilo ih je kad sam se s tim našalio, pa sam, zato, da bih pomogao da se njihovo raspoloženje popravi, dozvolio Biliju - tako se zvao taj u kolima - znači dozvolio sam Biliju da mi veže tu traku preko očiju.

Posle toga, bilo je mnogo seoskih puteva, i mnogo seoskih pričancija. O rodbini koju nikad nisam sreo, i o tome kako ću zavoleti ovu ili onu osobu, što mi je zvučalo sve manje verovatno, ako znate šta hoću da kažem. Davno izgubljeno dete vraća se domu svome a ti mu nadrndiš *crnu traku* preko očiju. Znao sam da idemo pretežno ka istoku, zato što sam ponekad osećao sunce kako sija kroz prozor do mene i osvetljava mi potiljak, ali to mi je bila sva orijentacija, znači ne nešto mnogo. Lažu me, neće ništa da mi pokažu, plaše me se. Mislim, kako god da pogledaš, nisu baš zaklali ugojeno tele za svog sina lutalicu. Bio sam, bez sumnje, na uslovnom dopustu. Možda čak i poveden na suđenje. A to je, mogao bih dodati, tačno ono kako i vi postupate prema meni, a to mi se sada ne sviđa ništa naročito više nego ono tada, ako ne zamerate što ubacujem i lične žalbe u ovo. Mislim, pre ili kasnije neko će morati da donese odluku da li da budem ubijen ili pušten na slobodu, jer ja neću moći večno da držim svoj temperament pod ključem kao pacova u kavezu, a razlika je u tome što pacov ne može da se istegne iz kaveza i razori vas, što ja lepo mogu, pa prema tome pre ili kasnije neko će morati da se doseti da morate ili da imate poverenja u mene ili da me ubijete. Lično bih radije da imate poverenja, jer dosad sam više ja dao razloga za da se veruje meni nego vi za da se veruje vama.

U svakom slučaju, vozikali su me duže od sat vremena. Mogli smo u tom roku da stignemo i do Vinstona, ili Grinboroua, ili Denvila, toliko smo dugo išli, a kad smo konačno stigli niko više nije govorio, a po hrkanju se činilo da Bili čak spava. Al' ja nisam spavao. Posmatrao sam. Jer ja iskričenje ne vidim

očima, nego nečim drugim, kao da moje varnice vide tuđe varnice, ako kapirate šta pokušavam da kažem, pa zato ta crna traka koja me je sprečavala da vidim drum apsolutno nije sprečavala da vidim ostale ljude u kolima sa mnom. Znao sam tačno gde je ko i šta ko oseća. Zapravo ja sam oduvek imao taj talenat da pogađam takve stvari o ljudima, čak i kad nisam mogao da vidim nijednu varnicu, ali ovo je bio prvi slučaj da posmatram nekog drugog iskričavca sem sebe samog. Znači sedeo sam i gledao kako mama i tata postupaju jedno s drugim, čak i kad se nisu dodirivali niti išta govorili - talasići ljutnje, talasići straha - a, pa da, tražio sam i ljubav ali je nisam video, a znam kako ljubav izgleda, jer svojevremeno sam je osetio. Njih dvoje su bili kao dve armije koje su podigle svoje bivake na dva suprotna brega i sad čekaju da se, u zoru, okonča primirje. Sprovode mere opreza. Šalju male grupe izviđača ka suprotnoj strani.

I što više sam se navikavao na tumačenje tih uzajamnih osećanja i misli mojih roditelja, sve lakše mi je bilo i da čitam ono u Biliju. To je kao kad naučiš da čitaš velika slova pa posle možeš i mala, tako da sam se pitao da li bih možda mogao da naučim da čitam čak i ljude koji uopšte nisu varničavi. Mislim to je bila samo ideja ali kasnije sam utvrdio da je bila pretežno tačna. Sad pošto sam imao i nešto prakse, u stanju sam da čitam iskričavce iz velike daljine, a mogu da čitam, po malo, i obične ljude, čak i kroz zidove i prozore. Nego, to sam kasnije saznao. Recimo kad ste me vi, narode, gledali kroz ogledala. Vidim i vaše mikrofonske žice u zidovima.

Znači, ovaj, tokom te vožnje video sam po prvi put šta sve mogu videti sa zatvorenim očima: tuđi bioelektrični sistem, njegov oblik, boju, spin, brzinu, tok i tako to, mislim, ja se takvim rečima služim, a inače nisam nešto mnogo knjiga o toj tematici pročitao. Jer ih nema. Možda taj švedski doktor ima neke super-pametne reči za to. A ja vam samo mogu reći kako ja to osećam. Tokom tog jednog sata vremena, toliko sam se izveštio u ovom gledanju, da sam video ne samo da je Bili uplašen, nego i to da se mnogo više plašio mame i tate nego mene. Prema meni je osećao ponajviše, kao, ljubomoru, i ljutnju. Malo me se i plašio, da, ali pretežno se ljutio na mene. Pomišljao sam da je možda tako ljut zato što sam ja tek tako iskočio niotkud a već iskričaviji od njega, ali onda mi pade na pamet da on verovatno ne može ni da vidi koliko sam iskričav, jer to njemu izgleda kao prašina, plus on verovatno nema dovoljno veštine u tome da

zapazi neke velike razlike između različitih iskričavih pojedinaca. To je otprilike ovako: kao - što više svetlosti stvaraš, to jasnije vidiš i tuđu svetlost. U tom fazonu, ja sam bio sa vezanim očima,ali sam ipak ja video jasnije nego iko drugi u tom automobilu.

Onda smo se vozili po šljunku jedno deset minuta, pa onda po nekom džombastom zemljanom putu, i onda iznenada opet po asfaltu, baš glatkom, jedno sto metara, i stali. Nisam čekao dopuštenje, skinuo sam crni povez za pola sekunde.

Nešto kao gradić, ali izgrađen od kuća koje su sve između i ispod drveća, tako da nigde nije načinjena praznina u lišću iznad glave. Možda pedeset ili šezdeset kuća, od kojih neke i prilično velike, ali, zbog drveća, bile su napola nevidljive, jer je bilo leto. Na sve strane su jurcala deca, čupava i prljava, od slinavacajoš u pelenama, pa sve do manje-više odraslih klinaca ne nešto mnogo mlađih od mene. Bogami, nas su u Domu držali u većoj čistoći. Ovi ovde: svi iskričavi. Većinom kao Bili, samo malo iskričavi, ali, svejedno, time je bilo objašnjeno zašto se ne peru mnogo često. Malo ima takvih mama koje su voljne da strpaju derište u kadu sa vodom, ako to derište može samom svojom ljutnjom da joj napravi bolest.

Bila je već noć, negde oko osam i trideset, ali čak ni najmlađa deca još nisu bila u krevetu. Zaključio sam da ovde puštaju decu da se igraju dok ne klonu i dok ne zaspe sama od sebe. Pade mi na um da možda i nije bilo tako loše što sam odrastao u sirotištu. Bar sam upoznao lepo ponašanje, a ne kao jedan klinac koji je izvadio pišu i počeo da piški tačno tu, pred svima nama, i još me gledao kako izlazim iz kola: piški on i ništa se ne nervira, kao da mu je to nešto najnormalnije. Kao pas kad obeležava drveće. Oseti potrebu pa zadovolji potrebu. Da sam ja to uradio, ikad, u Domu, lupetali bi mi šamarčine dok ne bih podilkanio.

Znam kako da se ponašam sa neznancima kad autostopiram, ali ne i kad ulazim u neko društvo, zato što siročad ne idu u posete nešto često, pa nisam stekao iskustvo. Znači bio bih stidljiv u svakom slučaju, čak i da nije postojala iskričavost. Tata je bio voljan da me odmah vodi pred Oca Lema, ali mama je uvidela da se nisam umio, možda je pogodila i da nisam bio u WC-u, pa me je žurno uvela u jednu kuću, a tamo su imali dobar tuš. Kad sam izašao iz kupatila, na stolu me je čekao sendvič sa hladnom šunkom. Na tanjiru; sendvič,

a tanjir na lanenoj prostirci protiv klizanja, i pored tanjira jedna visoka čaša mleka, tako hladnog da se po spoljašnjoj strani čaša znojila. Mislim, ako je neko iz sirotišta nekad sanjao kako bi to bilo imati mamu, ovo je bio taj san. Nije mi bilo bitno što moja mama ne liči na manekenku u Siarsovom katalogu. Osećao sam se čistim, sendvič je bio ukusan, a kad sam pojeo, čak mi je ponudila i kolačić.

Prijalo je, priznaću to, ali, istovremeno, osećao sam se prevarenim. Sve to mi je stiglo prokleto kasno. Trebalo je da se tako osetim kad mi je bilo sedam godina, a ne sad sa sedamnaest.

Ali trudila se, a nije bila baš ni ona sama kriva za sve, pa sam pojeo kolačić i popio ostatak mleka, a na mom časovniku je bilo napisano da je prošlo devet. Napolju je već bio polumrak, glavnina dece već je bila konačno otišla na spavanje, i, ulazi moj tata i kaže ovako: "Otac Lem kaže da ne postaje mlađi".

Lem je bio napolju, u velikoj stolici za ljuljanje iznetoj na travu. Ne biste ga nazvali debelim, ali imao je znatan trbuh. Ne biste ga nazvali ni starcem, ali bio je ćelav na temenu, a okolna kosa bila mu je pramenasta, bela i žuta. Ne biste ga nazvali ni ružnim, ali imao je neka mekana usta za koja sam mislio, dok je govorio, da mi se ne dopada kako se uvijaju.

Ma, do vraga, bio je debeo, mator i ružan, i mrzeo sam ga od časa kad sam ga video. Gnjecavko jedan. Nije bio iskričav ni koliko moj ćale, što je značilo da se ovde nije dolazilo na vlast putem posedovanja veće količine onog što mi imamo, šta god to bilo. Pitao sam se koliko mi je blizak rođak taj čovek. Ako taj ima decu koja liče na njega, trebalo bi ih udaviti iz milosrđa.

"Mik Jau", kaže Lem meni. "Mik dragi moj dečko, Mik dragi moj rođače."

"Dobro veče, gospodine", kažem ja.

"O, pa on je i vaspitan", kaže on. "Dobro smo činili što smo davali onoliko para dečjem Domu. Odlično su se brinuli o tebi."

"A vi ste davali priloge Domu?" kažem ja. Ako jesu, bogami nisu se baš nešto pretrgli.

"Malčice", veli on. "Dovoljno da pokrijemo troškove hrane, smeštaja i hrišćanskog obrazovanja za tebe. Ali ne za ma kakav luksuz. Nisi mogao odrasti mekan, Mik. Bilo je neophodno da odrasteš čvrst i jak. I da upoznaš

patnju, da bi mogao biti saosećajan. Dobri Bog dade ti čudesan dar, obilato posluženje njegove milosti, tanjir bogato natrpan silom božijom, pa smo morali da budemo sigurni da ćeš istinski zaslužiti da sedneš za sto na božijem banketu."

Malo je falilo da se osvrnem da vidim gde su kamere, toliko je njegovo pričanje zvučalo nalik na televizijsko propovedništvo.

I, kaže on: "Mik, već si položio prvi ispit. Oprostio si svojim roditeljima što su te ostavili da misliš da si siroče. Ostao si veran onoj svetoj zapovesti koja kaže 'Poštuj oca svojega i mater svoju, da na Zemlji budu dugi dani koje ti je Bog tvoj gospodar dodelio'. Znaš da bi te Gospod zatukao, da si digao ruku na njih. Jer, kažem ti istinito, dve su puške bile uperene u tebe sve vreme, i da su tvoj otac i mati otišli odande bez tebe, mrtav bi ostao na onom crnačkom groblju, jer Bogu se neće niko rugati."

Nisam bio siguran da li on to pokušava da me isprovocira ili da me uplaši, ili nešto drugo, ali prva dva je sigurno uspeo.

"Gospod te je odabrao za slugu, Mik, baš kao i nas ostale. Ostatak sveta to ne razume. Ali deda Džejk je to uvideo. Još davno, godine 1820, uvideo je da, ako on nekog mrzi, ne mora ni prstom da makne, onaj će već nekako umreti, pa ma ko da je. Jedno vreme mislio je da je on, Džejk, možda poput onih starih veštica, koje na čoveka bace prokletstvo pa se čovek sasuši i umre jer ga utuče sila đavolova. Ali Džejk bejaše bogobojažljiv čovek, i nije hteo ništa da ima sa Satanom. Živeo je u grubim vremenima, kad su se mnoge svađe završavale ubistvom, ali deda Džejk nijednom nije ubio. Nikad nije čak ni pesnicama napao čoveka. Bio je to miroljubiv čovek, zadržavao je svoj gnev u sebi, kao što Gospod i zapoveda u Novom zavetu. Prema tome, sigurno je da Džejk nije služio Satani!"

Glas Oca Lema odzvanjao je kroz celo seoce, jer on je tako jako govorio; i, vidim ja, gomila sveta uokolo stoji. Tu više nije bilo dece, nego sve odrasli, skupili se možda da čuju Lema ali još verovatnije da vide mene. Jer, kao što je rekla ona dama iz Rounouka, niko od njih nije bio ni upola iskričav koliko ja. Nisam znao da li oni to mogu da vide, ali *ja* sam video. U poređenju sa normalnim svetom, svi su bili itekako prašnjavi, dabome, ali u poređenju sa mnom, ili čak i sa mojom mamom i mojim tatom, bili su prilično tamna rulja.

"Proučavao je Sveto pismo da vidi šta znači to što svi njegovi neprijatelji pate od tumora, krvarenja, kašlja i truljenja, i naišao je na onaj stih u Postanju gde Gospod kaže Avramu: 'Ja ću blagosloviti one koji tebe blagoslove, a prokleću one koji tebe prokunu.' U srcu je Džejk znao da je Gospod izabrao njega baš kao što je izabrao Avrama. A kad je Isak prenosio božji blagoslov Jakovu, rekao je: 'Neka ti ljudi služe, i nek se narodi pred tobom poklone: proklet bio svaki koji tebe prokune, a blagosloven svako koji tebe blagoslovi'. Obećanja data patrijarsima ispunjena su još jednom u dedi Džejku, jer ko god je njega proklinjao, Bog je toga prokleo."

Dok je citirao iz Biblije Otac Lem je zvučao, pa šta da vam kažem, otprilike kao glas Boga lično. Osećao sam se uzvišeno, jer eto, saznao sam da je tu moć mojoj porodici dao Bog. Dao je moć celoj familiji, i to, prema rečima Oca Lema, zbog toga što je Gospod obećao Avramu da će imati dece koliko je zvezda na nebu, a to je neka žešća cifra, mnogo veća nego što je Avram mogao znati, pošto Avram nije gajio teleskop. I sad, to obećanje je preneto na dedu Džejka, a takođe i obećanje koje kaže "u tebi, sve porodice sveta biće blagosiljane". Znači deda Džejk je navalio na proučavanje knjige Postanja da bi ispunio ta obećanja, kao što su činili patrijarsi. Primetio je da su se svi oni dobrano pomučili da bi se ženili samo svojim rođakama - znate, Avram se oženio Sarom, ćerkom svog brata; a Isak se oženio svojom rodicom Rebekom; a Jakov, svojim rođakama Leanom i Rahelom. Zato je deda Džejk šutnuo svoju prvu ženu jer je bila nedostojna njega, što bi značilo da verovatno nije nešto jako iskričila, i spanđao se sa ćerkom svog brata, a kad je brat zapretio da će ga ubiti ako stavi ruku na tu devojku, deda Džejk je zbrisao s njom, a brat je umro od prokletstva, a to je tačno ono što se u Bibliji desilo Sarinom ćaletu. Znači deda Džejk je tačno razradio sistem. Pripazio je, takođe, da se svi njegovi sinovi ožene svojim bliskim rođakama, najbližim, tako da su svi ispali duplo iskričavi, kao kad pse pointere sparuješ samo sa pointerima i nikad ni sa jednom drugom sortom, da bi im rasa ostala čista.

Moglo se tu čuti još koješta i o Lotu i njegovim kćerima, pa onda ono da ako ostanemo verni, mi ćemo biti oni pokorni koji će dobiti u nasledstvo celu Zemlju jer mi smo izabrani narod pa će Gospod da šikne svakog ko nam stane na put, međutim, u tom trenutku sve se to svodilo na jednu stvar: imaš se oženiš s kojom god ženskom ti patrijarh kaže, a patrijarh je Otac Lem. On je bio taj

koji je svojevremeno naredio da se moja mama uda za mog tatu, iako se oni, koji su odrasli zajedno kao bliski rođaci, nikad nisu nešto jako voleli; a dao je takvo naređenje jer je video da su oboje specijalno izabrani, a to će reći da nije mog'o da nađe iskričaviji par. I čim sam seja rodio, znali su da je to kao neka potvrda o ispravnosti odluke Oca Lema, jer eto bog ih blagoslovnuo bebom koja praši više nego kiper-kamion na zemljanom putu.

Jedno veoma precizno pitanje postavi on meni, i to: da l' sam ikad tucao neku žensku. Kaže on meni ovako: "Da li si ti ikad prolio svoje seme među kćeri Išmaela i Esaua?"

Znao sam ja šta je prolivanje semena, jer o tome smo mi u Domu imali predavanja. Nisam bio baš načisto ko su mu te kćeri Išmaela i Esaua, ali pošto još nijednom nisam imao vruć randevu, smatrao sam da je prilično bezbedno da kažem "ne". Ipak, o tome jesam razmišljao jedan sekund, jer pala mi je na pamet ona dama iz Rounouka, ona koja me je bila napalila već samom činjenicom da je osećala želju prema meni, pa sam pomislio koliko je tada malo falilo pa da izgubim nevinost. Zapitao sam se da li je ta iz Rounouka ćerka Esaua.

Otac Lem je primetio to moje oklevanje, i onda nije hteo da pusti. "Ne laži me, dečko. Ja laž vidim". Pa, dobro, *ja* vidim kad neko laže, pa sam verovao da je moguće da i on može da vidi laž. Opet, mnogo puta mi se desilo da mi odrasli kažu da znaju da li lažem - ali, u polovini slučajeva optuživali su me da lažem iako sam govorio istinu, a u drugoj polovini slučajeva verovali su mi iako sam trućao laži tako velike da bi ih uz stepenište morala nositi dvojica. Znači, možda je mogao a možda i nije mogao. Zaključio sam da ću mu reći tačno onoliko istine koliko on želi. "Bilo mi je samo nezgodno da Vam kažem da nikad nisam imao devojku", kažem ja.

"Ah, svetske varke", kaže on. "Učiniše da promiskuitet izgleda tako normalan, da je mlad čovek postiđen ako treba da prizna svoju vrlinu". Onda mu oči zasvetlucaše. "Znam da su te deca Esauova motrila, u želji da ti ukradu ono što si rođenjem stekao. Zar nije tako?"

"Ne znam ko je to Esau", kažem ja.

Okupljeni narod oko nas počne nešto da mumla zbog ovoga.

"Mislim", kažem ja, "znam ko je bio Esau u Bibliji, brat Jakova, onaj koji mu

je za tanjir čorbe od graška prodao nasledstvo."

"Jakov bejaše zakoniti naslednik, istinski najstariji sin", kaže Otac Lem, "i ne zaboravi to. Esau bejaše onaj koji je otišao od svog oca, u divljinu, odbacio božje stvari i prigrlio laži i grehe sveta. Esau se oženio strankinjom, ženom iz tuđeg naroda! Razumeš li ti mene?"

Do tad sam već prilično dobro razumeo. U nekom trenutku nekome je dozlogrdilo da živi pod noktom Oca Lema, ili možda prethodnog patrijarha, pa je taj neko - zbrisao.

"Dobro se pazi", kaže Otac Lem, jer, deca Esaua i Išmaela još uvek sa zavišću gledaju blagoslove Jakovove. Oni žele da zagade čisto seme dede Džejka. Imaju dovoljnu količinu božjeg blagoslova da uvide da si ti izuzetan dečko, poput Josipa u Egipat prodatog, pa će ti oni i prići sa svojim kurvarskim planovima, kao što je žena Potifarova prišla Josipu, pokušavajući da te ubede da im daš svoje čisto i neiskvareno seme da bi njima pripao blagoslov koji su njihovi očevi odbacili."

Ne, pa mogu vam reći da mi se nije mnogo dopadalo da on toliko trakelja o mom semenu pred mešovitim muško-ženskim društvom, ali to nije bilo još ništa u poređenju sa onim sledećim što je preduzeo. Mahnuo je rukom jednoj devojci koja je stajala u gomili, i ona je prišla. Bila je blago loša, al' samo blago,u seljoberskom fazonu. Kosa kao miš; prljavštine puno - to mi je bilo jasno; držanje pleća, kao da tegli dve kofe u rukama; ali faca joj nije bila loša, i činilo se da ima većinu zuba. Slatka mala, al' ne baš moj tip, ako kapirate šta pokušavam da kažem.

Otac Lem nas je upoznao. To mu je bila kćerka; mogao sam to i pogoditi. Znači, kaže on njoj: "Hoćeš li za ovog čoveka poći?" Ona me zrikne i kaže: "Hoću". I nabaci, iznenada, veliki kez, i odjednom počne da se dešava ono isto, isto kao sa damom iz Rounouka, samo dvaput jače, jer, na kraju krajeva, ta iz Rounouka jedva da je bila nešto malo iskričava. Stojim ja, a u glavi samo i jedino mislim o tome kako bih voleo da je poskidam golu i opalim tu pred svima i kako ne bih ni mario što svi gledaju, eto, tako jako je bilo.

A i prijalo mi je, mogu vam reći. Mislim, ne može čovek da ignoriše jedno takvo osećanje. Ali, drugi jedan deo mene je stajao po strani i govorio mi: "Mik Vinger, budalštino glupa, ta ženska je privlačna kol'ko klozetska šolja, a svi ovi

ljudi gledaju kako pravi idiota od tebe", i, ovaj, naljuti se taj deo mene, jer nije mi se sviđalo da me ona prisiljava na nešto, niti da se to dešava pred svima, a specijalno mi se nije sviđalo da Otac Lem tu sedi i gleda svoju kćerku i mene kao da smo u nekom porno-magazinu.

E pa sad, ja kad se ljutim dobijam više iskrica, i, što sam se više ljutio, sve sam jasnije video kako ona to radi; bila je kao magnet koji me je privlačio. I čim sam pomislio o tome tako, da smo nas dvoje kao dva magneta, odmah sam povukao svu onu iskričavost iz ljutnje i upotrebio je za drugu svrhu. Ne da bih je ozledio ili ma šta tako, jer, nisam je tresnuo onako kao kad sam ubijao ljude. Samo sam, kao, okrenuo putanju njenih iskrica naopačke. Prevrnuo sam ih. Ona je sipala svoju iskričavost isto onako jako kao do tog trenutka, ali je sve odlazilo na neku drugu stranu, i od tog časa, kako da kažem, ona kao da je nestala za mene. Mislim, video sam je dobro, ali nisam nikako mogao da je *zapazim.* Nisam mogao da fokusiram oči na nju.

Otac Lem je skočio na noge, a ostali su jeknuli. Ta devojka je vrlo brzo prestala da iskriči ka meni, budite u to sigurni, i našla se na kolenima, i počela da povraća. Ili je imala neko vrlo slabo varenje, ili sam joj učinio nešto jače nego što sam mislio. Ona je, pretpostavljam, stvarno žešće kresala, pa kad sam ja sve to izvrnuo i izvrnuto bacio natrag na nju, eto - podigli su je ali jedva je mogla da hoda. Bila je i prilično histerična, plakala je i pominjala nešto kako sam grozan i ružan, što je možda i moglo da povredi moja osećanja, sem što sam u tom času bio na smrt uplašen.

Otac Lem je izgledao kao gnev božji. "Odbacio si sveti sakrament braka! Prezreo si družbenicu koju je Bog izabrao za tebe!"

E sad morate znati da ja u to vreme još nisam bio sve izbistrio, inače se ne bih toliko uplašio od njega; tad sam pomišljao da me on može na licu mesta ubiti nekim tumorom. Sem toga, sasvim sigurno je mogao reći tim ljudima da me ubiju batinama, ili već šta god je hteo, prema tome imao sam i pravo da se plašim. U svakom slučaju morao sam da smislim način da on prestane da se ljuti na mene, i valjda moj štos i nije bio tako loš, jer, upalio je, zar ne?

Kažem ja njemu, najhladnije što mogu: "Oče Lem, ona nije bila prihvatljiva kao družbenica". Nisam ja džabe gledao onolike TV propovednike. Umeo sam da pričam u biblijskom fazonu. Kažem ja: "Nije bila dovoljno blagoslovena da

mi bude žena. Nije bila blagoslovena čak ni koliko moja mama. Ne možete mi reći da je ona najbolja koju je Bog za mene spremio."

I, dabome, Lem se odmah umiri. "Znam ja to", kaže on. I eto gde on više ne govori kao propovednik, nego *ja* govorim kao propovednik a on pokorno. "Misliš li ti da ja to ne znam? Kriva su Esauova deca, eto o čemu se radi, Mik, moraš to da znaš. Imali smo pet devojčica daleko prašnjavijih od ove, ali morali smo ih dati u druge porodice, jer su bile kao ti, toliko jake da bi nehotično poubijale svoje roditelje."

A ja kažem: "Pa, mene ste vratili kući, zar ne?"

A on kaže: "Jeste, ali *živog,* Mik, a moraš priznati da je to povoljniji slučaj."

"Mislite, sve te devojke su mrtve?" kažem ja.

"Esauova deca", kaže on. "Upucali su tri; zadavili jednu, a telo one pete nismo nikad ni našli. Nijedna od njih pet nije doživela svoj deseti rođendan."

Setih se kako je dama iz Rounouka rekla da me je nekoliko puta imala na nišanu puške. Ali me pustila da živim. Zašto? Radi mog semena? Pa i tih pet devojaka su mogle postati nekakvo seme ili već šta. Pa ipak njih pet su poubijali a mene ostavili u životu. Nisam znao zbog čega. Pa, vraga, ja to ni sad ne znam, sem ako mislite da me držite ovako zaključanog do kraja mog života. Mislim, bilo vam je bolje da ste mi razneli lobanju kad mi je bilo šest godina: mogu da imenujem desetak dobrih ljudi koji bi u tom slučaju bili još živi, pa, prema tome, ako ne planirate da me pustite na slobodu, ne treba mi ni ova druga usluga, da ostajem živ.

U svakom slučaju, kažem ja njemu: "Nisam to znao. Žao mi je."

A on kaže: "Mik, jasno mi je koliko si razočaran, jer od Gospoda si dobio toliko blagoslova. Ali dajem ti časnu reč da je moja kćerka uistinu najbolja devojka stasala za udaju koju imamo ovde. Nisam pokušavao da ti je nametnem zato što mi je kćer - takav pokušaj bio bi svetogrđe, a ja sam pravi sluga Gospodov. Evo tu su ljudi koji mogu da posvedoče, koji ti mogu kazati da ti nikad ne bih dao svoju sopstvenu kćer da nam to nije najbolja koju imamo."

Ako im je ta najbolja, zaključio sam ja, onda zakoni protiv incesta uopšte nisu, glupi. Ali, kazao sam mu: "Onda bi možda trebalo da sačekamo da vidimo da li postoji neka mlađa, neka koja je sada suviše mlada za udaju". Setio sam se

priče o Jakovu iz Nedeljne škole, pa, pošto je njih Jakov tol'ko palio, zaključio sam da će to upaliti. I kažem ja: "Setite se da je Jakov služio sedam godina, pa je tek onda mogao da se oženi Rahelom. Voljan sam da čekam."

To ih je pakleno impresioniralo, budite sigurni. Kaže on: "Zaista imaš proročki duh, Mik. Ne sumnjam da ćeš jednog dana ti biti Otac ovde umesto mene, kad me Gospod bude poveo mojim ocima. Ali nadam se da ćeš takođe pamtiti da se Jakov pre ženidbe sa Rahelom oženio starijom sestrom, Leanom."

Onom ružnom, pomislio sam ja na to, ali nisam to rekao. Samo sam se osmehnuo i rekao mu da ću to pamtiti, i da će sutra biti puno vremena za te razgovore, jer je sad već mrak, a ja sam umoran, a sem toga danas mi se desilo mnogo stvari o kojima moram da razmislim. Stvarno sam se ufuravao u taj biblijski duh, jer, počeo sam ovako da provaljujem: "Setite se da je Jakov, da bi mogao sanjati o merdevinama ka nebu, morao prvo zaspati."

Svi su se nasmejali, ali Otac Lem još nije bio zadovoljan. Pristao je da pusti da ta stvar sa ženidbom pričeka nekoliko dana, ali postojalo je i nešto drugo, što nije moglo čekati. Pogleda on mene u oči pa kaže: "Mik, moraš učiniti jedan izbor. Gospod kaže: oni koji nisu za mene, ti su protiv mene. Jošua je kazao: odaberite danas kome ćete služiti. A Mojsije je rekao: 'Zovem nebo i zemlju kao svedoke da zabeleže da sam danas pred tebe stavio život i smrt, blagoslov i kletvu: zato život odaberi, da biste i ti i tvoje seme preživeli.'"

Mislim, stvarno, teško da biste to mogli reći jasnije. Mogao sam da biram: ili da živim tu među njegovim izabranim narodom,okružen prljavom decom, uz jednog ljigavog starca koji mi govori s kim da se ženim i da li smem da gajim sopstvenu decu, ili da se opredelim za odlazak, pa da mi prospu mozak ili možda samo šibnu jednu tvrdu dozu tumora - nisam bio sasvim siguran da li bi me sredili brzo ili polako. Nešto mi se činilo, međutim, da će biti brzo, da ne bih imao šansu za prosipanje semena kod kćeri Esauovih.

Zato sam mu dao svoje najsvečanije i najlicemernije obećanje da ću služiti Gospodu i da ću proživeti među njima sve dane svog života. Kao što vam rekoh, nisam bio načisto da li on može ili ne može da oseti da lažem. Ali, klimnuo je glavom i osmehnuo se, pa je izgledao kao da mi je poverovao. Ali nevolja je bila u tome što sam *ja* lepo video da *on* laže, a to je značilo da mi *nije* poverovao, što je dalje značilo da sam "u dubokom ka-ka", kao što je obično

govorio Gregi, jedan od radnika gospodina Kajzera. Zapravo, Lern je prilično i ljut i uplašen, mada je to nastojao sakrivati osmesima i čvrstim pritiskanjem poklopca na sebe. Ali znao sam da on zna da nemam nameru da ostajem ovde sa tim luđacima koji tucaju svoje srodnice i ostaju u neznanju najgorem što sam, valjda, ikad video. Ovo je opet značilo da on već planira kako će me ubiti, i to što pre.

Ne, bolje da ovde kažem ipak istinu, jer nisam bio, baš, *tako* pametan, tada. Tek negde na pola puta do kuće stvarno sam se zapitao da li mi je Lem poverovao, a posle, tek kad me je mama smestila u pidžamu, čistu i finu, i u sobu, isto čistu i finu, i kad je htela da odnese moje farmerke, košulju i veš da bi i *njih* učinila čistim i finim, e tek tad mi je palo na um da bih ja te noći mogao poželeti da imam na sebi nešto više odeće, a ne samo pidžamu. Stvarno sam se donekle ražestio pre nego što je konačno pristala da mi vrati moju odeću - plašila se da ću joj nešto učiniti ako ne da. Onda sam razmišljao da sam tim postupkom, nedavanjem odeće majci, možda još više pogoršao situaciju, jer bi sad oni mogli da pomisle da ja planiram da zbrišem, zbog čega bi moglo da se desi da me ubiju sad odmah čak i ako to prvobitno nisu nameravali, dakle ovaj... da sam pogoršao stvari. Međutim ako je baš ili-ili, bio sam više voljan da načinim jednu grešku, i bar imam svoje odelo, nego da načinim onu drugu grešku pa da posle moram da vrljam kroz ove predele u pidžami. Po seoskim putevima ne možeš daleko da stigneš u pidžami i bos, čak ni leti.

Čim je mama izašla i sišla niz stepenice, opet sam se obukao, uključujući i cipele, pa sam se onda uvukao pod pokrivače. Spavao sam ja nekad i pod vedrim nebom, pa mi nije smetalo što sam legao obučen. Ali prosto sam poludeo kad sam morao da stavim cipele na čaršav. Za tako nešto u dečjem Domu na mene bi vikali onoliko.

Ležao sam tako u mraku, pokušavajući da smislim šta bih. Bilo mi je prilično jasno kojim putem bih stigao iz ove kuće na drum, ali koja korist od toga? Nisam znao gde sam, ni kuda drum vodi, niti koliko daleko treba ići, a u Severnoj Karolini ne smete da zabasate mimo druma, preko šume i polja - jer, ako se ne sapletete o nešto u mraku, naletećete na neke ljude koji tu ilegalno proizvode alkohol ili marihuanu, pa će vam pucati pravo u glavu; a da i ne pominjem opasnost da vam iščupa grlo džukela nekog odgajivača duvana. Znači, jurcao bih drumom koji ne vodi nikud, oni bi se stuštili za mnom, i kad

bi došao čas da me pregaze, ne verujem da bi se prosečno vozilo sa četiri točka nešto jako zakašljalo zbog straha od raka.

Pomišljao sam da maznem jedan auto, ali, pojma blagog nemam kako se to ukrštaju žice da bi nešto krenulo. Ta veština se u sirotištu ne uči. Imao sam neku predstavu o tom postupku, jer sam nešto malo čitao o elektricitetu iz knjiga koje mi je bio pozajmio gospodin Kajzer, sa ciljem da se možda spremim za GED, ali tamo nije postojalo poglavlje o tome kako bez ključa poterati "linkolna". A nisam umeo ni da vozim. Sve ono što vi pokupite od svog tate ili prijatelja u školi, ja nisam pokupio ni od koga uopšte.

Možda sam tada zadremao, možda i ne. Ali iznenada sam primetio da vidim i u mraku. Naravno, ne gledanjem očima. Nego, da osećam kretanje ljudi. U prvi mah ne na velikoj daljini, mada sam i neke od tih udaljenijih osećao kao mrlje, nego uglavnom iz bliza: osećao sam ostale ljude u kući. Zbog toga što su iskričili, dabome, ali, dok sam ležao tamo i osećao ih kako plove tu i tamo, u ritmovima spavanja ili sanjanja, ili hodaju unaokolo, počeo sam da uviđam da sam ja i ranije, oduvek, osećao ljude, ali to nisam znao. Tada sam bio među neiskričavima, ali sam ipak uvek znao gde su, kao neke senke koje plove čoveku iza svesti, nisam čak ni znao da to znam, ali bile su tamo. Kao ono kad je Diz Ridl, u svojoj desetoj godini, dobio naočare, pa kad je odjedanput pojurio na sve strane, pocikujući i dernjajući se zato što vidi toliko stvari. A sve te stvari on je i ranije video, ali za polovinu nije znao šta su. Kao, sličice na novčićima, na primer. Diz je i pre znao da su novčići malo grbavi, ali nije znao da su to na njima sličice i slova i to. Znači tako je meni došlo ovo.

Ležeći tu, mogao sam u mozgu da napravim mapu koja bi obuhvatila čitavu gomilu raznih ljudi, i što sam se više trudio, bolje sam video. Ubrzo, ne samo ove u toj kući. Osetio sam, kao udaljenije i bleđe, i ljude u drugim kućama. Međutim, u svom umu nisam uopšte video zidove, tako da nisam znao da li je neko u kuhinji ili u kupatilu, o tome sam morao da razmišljam, a to je bilo naporno, zahtevalo je svu moju koncentraciju. Jedini orijentiri bile su mi električne žice koje sam mogao videti kad je struja proticala kroz njih, i zato, gde god je bilo upaljeno svelo ili uključen zidni sat ili nešto tako, osećao sam po jednu tanku liniju, stvarno tanku, ne nalik na senke ljudi. Nije to mnogo pomagalo, ali je davalo bar neku predstavu gde bi neki od zidova mogli biti.

Da sam samo mogao da znam ko je ko, možda sam mogao i naslutiti šta rade.

Ko spava, ko je budan. Ali nisam mogao čak ni da odredim ko je klinac a ko odrastao, jer nisam video veličine nego samo jačinu sjaja. I jedino po jačini sjaja sam znao ko je blizu a ko daleko.

Čista je sreća bila ono što sam onoliko dugo spavao tokom dana, dok me je onaj tip vozio od Rounouka do Edena. Dabome da nije bila sreća što me je vozio, jer mnogo je bolje bilo da uopšte nisam išao u Eden, ali to dugo spavanje mi je bar omogućilo da sad uspešnije odolevam snu dok su se stvari napolju postepeno smirivale.

U susednoj kući, grupa njih. Bilo je teško razaznati ih kao pojedince, zato što su troje u toj grupi bili daleko sjajniji od ostalih - zato sam i mislio da su negde bliže; ali posle nekog vremena shvatio sam da su to verovatno mama, tata i Otac Lem u grupi sa još nekima. U svakom slučaju, bio je to sastanak, okončao se posle nekog vremena, i onda su svi, sem Oca Lema, došli u ovu kuću gde sam ja bio. Nisam znao u vezi čega su se to bili sastali, ali sam znao da su uplašeni i ljuti. Pretežno uplašeni. Dobro, bio sam i ja. Ali smirio sam se, onako kako sam ranije vežbao, da ne bih slučajno ubio nekog. Tim smirivanjem ujedno sam smanjio svoju iskričavost, a cilj mi je bio da oni pomisle da spavam, Njihovo slabije viđenje iskričenja takođe je moglo u tom pogledu pomoći. Pomišljao sam da će oni, možda, svi da pojure na sprat i napadnu me, ali nisu; samo su čekali u prizemlju, a jedan od njih se popeo. Ni taj me nije napao. Otišao je u ostale sobe, probudio sve one koji su tamo spavali, i poveo ih u prizemlje i zatim napolje, iz zgrade.

E to me je bacilo u još veći strah, gori nego ikad. Sad, stvarno, nije bilo sumnje šta planiraju. Nisu hteli da ja, ako počnem da frcam varnice kad me oni napadnu, ubijem nekoga u blizini. Ipak, kad sam bolje porazmislio, bio je to i dobar znak: plašili su me se, i to sa razlogom. Mogao sam da dosegnem dalje i udarim opakije nego iko od njih. Videli su i da mogu da odbijem stvari bačene na mene, onda kad sam ćušnuo natrag Lemovoj kćeri ono što je ona pokušala da učini meni. Nisu znali koliko mogu.

Nisam to znao ni ja.

Konačno u kući nije ostao niko sem onih u prizemlju. Oko kuće je bilo drugih. Možda su motrili, možda i nisu, ali smatrao sam da ne bi trebalo da pokušavam izlazak kroz prozor.

Onda je opet neko počeo da se penje stepeništem, sam. Nije više imao koga da vodi dole, pa, prema tome, značilo je da sad dolaze po mene. Samo jedan čovek, ali šta mi je to vredelo - samo jedan odrastao čovek koji zna kako da upotrebi nož u jačem je položaju nego ja. Još se ja nisam sasvim razvio, ili se bar iskreno nadam da nisam, a moje jedine dosadašnje borbe bile su tuče pesnicama u dvorištu. Na trenutak sam poželeo da sam išao na časove kung-fua a ne provodio sate čitajući knjige iz matematike i prirodnih nauka da bih nadoknadio svoje onako rano ispadanje iz škole. Jaka pomoć, matiš i prirodne nauke, ako ću sad biti mrtav.

Najgore je bilo to što ga nisam mogao videti. Možda su izmestili sve klince iz kuće samo zato da me ne probude galamom ujutru. Možda samo hoće da budu fini. Ta osoba koja se penje možda samo dolazi da me proveri ili da mi donese čistu odeću ili tako nešto - nisam mogao znati. Onda kako da toj osobi uvrnem utrobu, ako ne znam da li me napada ili ne? Ali ako to neko dolazi da me ubije, svakako ću zažaliti što ga nisam zavrnuo još pre nego što mi je ušao u sobu.

E, ta odluka se donela sama od sebe. Toliko dugo sam ležao i pitao se šta ću i kako ću, da se on popeo, došao do moje sobe, okrenuo kvaku i ušao.

Pokušavao sam da dišem polako i pravilno, kao neko ko spava. Pokušavao sam da suzbijem varničenje. Ako me to neko samo proverava, da ode.

Nije otišao. Hodao je super-tiho, kao da ne želi da me probudi, i bio je stvarno uplašen. Toliko uplašen da sam konačno sa sigurnošću znao da on nije došao da me zatutka i poljubi za laku noć.

Zato sam pokušao da ga zavrnem, da bacim varnice ka njemu. Ali nisam ih uopšte imao! Mislim, nisam bio ni ljut, ni ništa. Nikad ranije nisam nikog pokušao da ubijem namerno, svaki put je to bilo zbog toga što bi me obuzela ljutnja; zatim sam gubio kontrolu i stvar se dešavala sama. A sad sam se toliko umirivao da više nikako nisam mogao izgubiti kontrolu. Uopšte nisam imao iskrice za odašiljanje, imao sam samo svoju normalnu svetlucavu senku, a on je već bio na domak mene, nisam više imao ni sekund za gubljenje, i zato sam se zakotrljao. Ka njemu, što je možda bilo glupo jer sam mogao naleteti na njegov nož, ali ja još nisam pouzdano znao da li on ima nož. Moja jedina misao bila je da ga oborim, ili gurnem, ili već nešto tako.

Oborio sam jedino sebe. Naleteo sam na njega i tresnuo na pod. I još me je

posekao po leđima. Ne nešto mnogo, više je rasparao moju košulju, ali ako sam se pre plašio, sad sam se uplašio sasvim, jer sam sad znao da on ima nož a ja ne. Uzmakao sam na-vrat-na-nos od njega. Kroz prozor nije dopiralo skoro ništa svetlosti, pa smo bili kao zatvoreni u nekom velikom ormanu, on nije video mene a ni ja njega. Sem što sam, naravno, ja ipak mogao da ga vidim na onaj drugi način, ili bar da osetim gde je, a pošto su varnice iz mene prštale kao lude mogao je isto da oseti i on, osim ako je bio slabiji nego što sam mislio.

Pa, i bio je slabiji nego što sam mislio. Plovio je tamo-amo, i jasno sam ga čuo kako fijuče nožem kroz vazduh ispred sebe. Pojma nije imao gde sam.

A ja sam neprestano pokušavao da se naljutim što više, al' nije mi baš uspevalo. Ne može čovek da se naljuti kad hoće. Možda glumac može, ali ja nisam glumac. Znači stojim ja, uplašen, al' ne mogu da izbacim onaj puls kojim bih ga šiknuo. Što sam više razmišljao o tome, sve sam mirniji bio.

To je kao da si celog veka nosio automatsku pušku u rukama, i povremeno pukim slučajem ubijao ljude kojima nisi stvarno želeo nikakvo zlo, a onda, kad po prvi put odlučiš da stvarno raspališ po nekome, ona se zaglavi.

Zato sam prestao da se trudim da se naljutim. Seo sam i udubio se u saznanje da ću umreti, i to sad, sad kad sam konačno ovladao sobom tako da više ne ubijam ljude slučajno, sad kad više nemam stvarnih samoubilačkih želja, *sad* ću biti šiknut. I to rukama ljudi koji čak nisu imali petlje da me napadnu otvoreno. Šunjaju se po mraku da me zakolju na spavanju. A na sastanku gde je rešeno da budem zaklan, prisustvovali su i moji dugo izgubljeni ali voleći mamica i tatica. Pa, do vraga, moj dragi slatki tatica je i sad tu u prizemlju: čeka da ubica siđe niz stepenice i saopšti mu da sam ja mrtav. Hoće li on tada zaplakati za mnom? Buuu huuu mog slatkog malog dečaka više nema? Mik je u hladnoj, hladnoj zemlji?

Bio sam besan. Tek tako. Prestani da razmišljaš o razljućivanju i počni da razmišljaš o onim stvarima koje, kad o njima misliš, bude ljutnju u tebi. Već sam bio toliko naiskričen od straha da sam sad, još i pod uticajem te ljutnje, postao gori nego ikad ranije, sa gorim nabojem, znate. Al' kad sam raspalio po protivniku, nije poletelo ka tipu koji je tu u mraku mahao nožem. Taj puls plamena poleteo je iz mene nadole i zario se pravo u dragog starog tatu. Čuo sam njegov vrisak. Osetio je, eto. Osetio. A osetio sam i ja. Jer ja uopšte nisam

to mislio da uradim. Tog dana sam ga po prvi put sreo, to mi je bio *otac,* a ipak, razorio sam ga gore nego ikad ikog. Nisam to planirao. Ne planira čovek ubistvo oca.

Odjednom ostanem zaslepljen svetlošću. U prvoj sekundi mislio sam da je to ona druga vrsta sjaja, iskrice, da to oni vrše osvetu, zavrću me. Onda sam ukapirao da su mi to zaslepljene oči, da se upalila sijalica iznad nas, u sobi. Tip sa nožem se konačno setio da je imao samo jedan razlog da ne pali svetlo, naime, da se ja ne bih probudio, te prema tome, sad kad sam budan može sasvim lepo i da upali da bi video šta radi. Srećom po mene, ta svetlost je zaslepila i njega koliko i mene, inače bi me on u trenu probušio. Ovako, imao sam vremena da se nekako smandrljam, unatraške, u suprotan ugao sobe.

Heroj nisam. Ali ozbiljno sam pomišljao da pojurim na njega, da napadnem čoveka sa nožem. Poginuo bih, ali nisam umeo ništa drugo da smislim.

Onda sam smislio nešto drugo. Setio sam se zbog načina kako sam osećao kretanje električne struje od prekidača za svetlost, kroz zid. To je elektricitet, a ona dama u Rounouku nazvala je ovo moje bioelektricitetom. Znači trebalo bi da budem u mogućnosti nešto tu da uradim, je l' tako?

Prvo sam pomislio da bih možda mogao da napravim negde neki kratki spoj, ali nije mi se činilo da imam u sebi dovoljno elektriciteta za tako što. Onda, da možda spojim sebe sa kućnom električnom strujom da bih imao više toga, ali setio sam se da za uključivanje sebe u kućnu struju ostali svet ima izraz *elektrokucija.* Mislim, možda ja i mogu da se uključujem u instalacije u stambenim zgradama, ali da sam to pokušao pa pogrešio, bio bih vrlo stvarno mrtav.

Ipak, mogao sam nešto. Meni na dohvat ruke bile je jedna stona lampa. Otrgao sam abažur i frljnuo ga na tog tipa, koji je još uvek stajao pokraj vrata premišljajući šta je onaj vrisak u prizemlju značio. Zgrabio sam lampu, upalio je, onda razbio njenu sijalicu o noćni stočić. Varnice. Onda više nije sijala.

Držao sam lampu u ruci kao oružje, da bi on pomislio da ću lampom odbijati njegov nož. Pa, da mi je plan propao, tako bih i činio. Ali dok me je gledao, spremajući se za borbu nožem protiv lampe, ja sam, kao, oslonio nazupčeni ostatak sijalice na krevet, i to na ćebe kojim je krevet bio pokriven. Onda sam upotrebio svoju iskričavost, bes koji je još bio u meni. Nisam to mogao baciti

na njega, naime mogao sam, ali bilo bi nešto kao kod onog vozača autobusa, šestomesečni slučaj raka pluća. Dok bi ovaj umro od toga, ja bih već nakupio šest meseci staža u grobu.

Zato sam pustio da se moja iskričavost nagomila i poteče mi niz ruku, pa niz lampu, kao da sam nagonio onu moju senku da u tom pravcu izraste. I, uspelo. Varnice su jednostavno sišle niz lampu, do vrha, i tamo se počele silno nagomilavati, a ja sam čitavo vreme razmišljao kako Otac Lem pokušava da me ubije zato što je njegova kćerka ružna, i kako me je naveo da ubijem sopstvenog tatu sa kojim još nisam proveo ni pola dana da ga upoznam, i, naboj se *povećavao.*

I povećao se dovoljno. U ostatku sijalice, naslonjenom na ćebe, počeše da iskaču varnice, one prave, one koje sam i *video* a ne samo osećao. U roku od dve sekunde to ćebe jeplanulo. *Onda* sam cimnuo lampu tako da je gajtan iskočio iz zida, bacio je na tipa, i dok je on izmicao lampi, ja zgrabim ćebe i jurnem na njega. Nisam bio siguran ko će se zapaliti, ja ili on, ali računao sam da će biti odveć iznenađen i upaničen da bi pomislio da me može ubosti i *kroz* ćebe, i stvarno, nije pomislio, ispustio je nož i pokušao da se otrese tog ćebeta. Što je išlo malo mučnije, jer sam ja sa svoje strane i dalje gurao ćebe na njega. Onda je pokušao da šturne kroz vrata, ali sam ga aknuo cipelom u skočni zglob jedne noge, pa je pao, još uvek mlatarajući da se otarasi ćebeta.

Uzeo sam nož i njime zasekao preko zadnje strane njegove butine. Iiii-suse al' je bio oštar. Ili sam možda bio toliko ljut i uplašen da sam zasekao mnogo jače nego što sam mislio da mogu. Tek, uđe nož do kosti. On je vrištao zbog vatre, iz noge mu je kuljala krv, tapeti su počeli da gore, a meni pade na pamet da neće moći dobro da me uhvate ako budu zauzeti gašenjem jedne stvarno lepe vatrice.

Takođe sam se dosetio da ni ja neću moći osobito dobro da bežim ako budem izgoreo u toj vatrici. Pomisao na to da bih mogao da nastradam u požaru skrenula mi je pažnju na činjenicu da je taj tip upravo umirao od vatre i da sam mu ja to radio, a takva smrt je podjednako strašna kao rak, a mene *baš briga,* jer već sam bio toliko ljudi ubio da mi ovo nije bilo ništa, naročito kad je neko takav pokušao i da me ubije, nije mi bilo žao ni zbog njegovog bola, nije taj osećao ništa više nego Stari Peleg, zapravo tu sam ja bio čak na neki način i zadovoljan, jer kao da sam se revanširao za Pelegovu smrt, iako sam ja zapravo

ubio obojicu. Mislim kako može čovek da im *vrati* za Pelegovu smrt ubijajući nekog drugog? Dobro, možda tu i ima neke logike, jer njihovom krivicom rastao sam u obdaništu a ne ovde. Ili je možda bilo logično jer je ovaj zasluživao da umre, a Peleg nije, pa je možda opravdano da neko ko zaslužuje da umre dobije smrt isto onako strašnu kao Peleg, ili već nešto. Ne znam. Sto posto je sigurno da nisam tad na to mislio. Samo sam znao da tu jedan dasa urliče i umire a da ja ne želim da mu pomognem i ne pokušavam da mu pomognem niti išta. Nisam, opet, ni uživao u tome, nisam razmišljao u fazonu "Gori, gade!" niti išta slično, ali znao sam, u tom času, da nisam čak ni ljudsko biće, da sam samo čudovište, kao što sam oduvek i mislio, kao u kasapilačkim filmovima. Ne, pa to je bilo direkt iz kasapilačkih filmova, neko gori i vrišti a pokraj njega monster jednostavno stoji u plamenu i *ne gori.*

E, da Istina je. Nisam goreo. Svud oko mene bili su plamenovi, ali su nekako uzmicali od mene, jer sam bio toliko naiskričen, od mržnje prema sebi koja je toliko porasla, da, kao, vatra nije mogla da se probije do mene. O ovome sam od tada dosta razmišljao. Mislim, čak ni taj švedski naučnik ne zna sve o tim bioelektričnim stvarima Možda kad se istinski naiskričim ništa drugo ne može da dopre do mene. Možda su zato neki generali u građanskom ratu jahali po otvorenom prostoru - ili to bejaše onaj general u drugom svetskom ratu, ne pamtim - a nijedan metak ih nije hteo, ništa ih nije pogodilo. Možda ako si dovoljno naiskričen, ništa ne može da te dohvati. Ne znam. Samo znam da sam odlučio, konačno, da otvorim vrata, i otvorio ih, i izašao napolje, tek kad je cela soba već uveliko gorela. Dabome, ovaj moj zavoj na ruci sada dokazuje da ni ja nisam mog'o da stisnem tu kvaku a da se ne opečem malčice, ali, da ja ostanem u toj sobi živ i čak ni jedna vlas kose na meni da ne bude oprljena, pa, trebalo je da to bude nemoguće.

Pošao sam hodnikom ne znajući koga još u kući ima. Još nisam imao naviku da posmatram ljude na osnovu njihove iskričavosti, pa nisam ni pomislio da prvo proverim. Samo sam se zaleteo niz stepenište držeći taj okrvavljeni nož. Ali nije bilo važno, svi su pobegli pre nego što sam stigao do prizemlja, svi sem tate. On je ležao na sred poda dnevne sobe, presamićen, sa glavom u bari izbljuvka i dupetom u bari krvi. Drhtao je kao da umire od hladnoće. Stvarno sam ga razbio. Stvarno sam ga iskidao iznutra. Mislim da me nije ni video. Ali to je bio moj tata, a čak ni monstrum ne ostavlja svog tatu da izgori. Zato sam

ga ščepao za ruke i pokušao da ga izvučem.

Samo, zaboravio sam da sam bio naiskričen gore nego ikad. Čim sam ga pipnuo iskričavost je jurnula iz mene i potopila ga Nikad ranije to nije tako pošlo, iskrice su ga okružile kao da je deo mene, kao da se ceo utopio u moju svetlost. Pokušavam da ga spasem i umesto da ga spasem ja ga tresnem i po drugi put i to opet gore nego ikog ikad ranije, e pa to više nisam mogao da podnesem, počeo sam da se dernjam.

Onda sam ga izvukao napolje. Bio je sasvim mlitav, ali, i ako sam ga možda ubio, i ako je možda unutra bio sav pretvoren u pihtije, nije bitno, neće goreti, jedino sam na to mislio, plus, da bi trebalo da se popnem natrag na taj sprat i lepo izgorim i gotovo.

Ali, kao što možete pogoditi, nisam tako učinio. Ljudi su vikali "Vatra!" i "Ne prilazi!" pa sam znao da će biti dobro da sevam odatle. Tatino telo bilo je opruženo po travi ispred kuće, a ja sam pobegao okolo, iza kuće. Učinilo mi se da čujem i neku pucnjavu, ali to su možda pucale i grede u vatri, ne znam. Samo sam pojurio oko kuće i niz drum, a ako je ikog bilo na mom putu, svi su mi se sklonili, jer bio sam toliko vruć da je i najmaloumniji idiot u tom selu morao videti moje varnice.

Trčao sam sve do kraja asfalta, pa potom po zemljanom drumu. Bilo je oblačno, mesečine skoro ništa, pa sam svaki čas zapadao sa druma u korov. Jednom sam i tresnuo, a kad sam se dizao, vidim: vatra iza mene. Zapalilo se celo selo, i krošnje drveća iznad kuća. Kad pomislim, kiše nije bilo nešto mnogo, pa je drveće bilo suvo. Zaključio sam da će te noći izgoreti mnogo više od samo jedne kuće, pa sam za sekund čak pomislio da me niko neće goniti.

Ali to mi je bila jedna od najglupljih ideja u životu. Mislim, ako su pre bili rešeni da me ubiju zato što sam rek'o da je kćerka Oca Lema ružna, onda šta mislite kako su bili raspoloženi prema meni kad sam spalio njihov skriveni gradić? Bilo je jasno da će me pojuriti čim shvate da me nema, i da ću moći da se smatram srećnim ako me upucaju brzo.

Čak sam pomislio i na mogućnost da siđem s puta i zapnem kroz šumu, bez obzira koliko je opasno. Ali odlučio sam da prvo odmaknem najviše što mogu drumom, sve dok ne vidim farove.

I tek što sam to odlučio, put se okončao. Svuda samo drveće i žbunje. Vratio

sam se, pokušavajući da nađem drum. Nema sumnje, tu je skrenuo ali ja nisam znao na koju stranu je skrenuo. Teturao sam se po travi kao slepac, i naravno tad sam video farove kako kreću od zapaljenih kuća - bar tri kuće su već gorele. Oni su već bili svesni da im je propao ceo gradić, verovatno su ostavili na licu mesta samo onoliko ljudi koliko je bilo potrebno da bi sklonili svu decu na bezbedno, a muškarci su pošli u poteru za mnom. To bih *ja* isto na njihovom mestu uradio, i do vraga sa tumorima, znali su da ne mogu stopirati sve njih pre nego što oni učine ono što su odlučili. A ja nisam umeo čak ni da nađem drum da bih bežao dalje. A kad farovi dođu tako blizu da mi se ukaže put, biće sasvim prekasno.

Spremio sam se da odjurim kroz šume, kad se odjednom, jedva sedam-osam metara od mene, upališe farovi nekog vozila, upereni tačno na mene. E stvarno je malo falilo da pokvasim gaze. Pomislio sam: Mik Vinger, ti si mrtav dečak, ove sekunde.

A onda sam čuo njen glas kako me zove: "Ovamo dolazi, Mik, idiote, ne stoj tu na svetlu, dolazi ovamo". Bila je to dama iz Rounouka. Još uvek je nisam mogao videti, zbog farova, ali prepoznao sam njen glas, i pojurio. Nije tu bio nikakav završetak puta, bila je to samo okuka, a ona se parkirala na mestu gde se put od zemljanog pretvarao u makadam. Dospeo sam do vrata tog njenog vozila - da li je to bio neki kamiončić, šta li - možda "blejzer" sa pogonom na četiri točka, znam da je imao menjač za pogon na četiri točka - uglavnom, vrata su bila zaključana, ona se dernjala na mene da "ulazim, ulazim" a ja na nju da je "zaključano, zaključano" i konačno je oslobodila bravu i ja se ukrcao. Poterala je unazad tako jako, a onda jurnula na makadam tako oštrim zaokretom, da je malo falilo da ispadnem, jer još nisam bio zatvorio vrata. Onda je tako pojurila napred, izbacujući šljunak iza sebe, da su se vrata zatvorila sama

"Veži se", kaže ona meni.

"Jesi me pratila dovde?" kažem ja.

"Ne, slučajno sam pošla na piknik baš ovamo", kaže ona. "Veži svoj prokleti *pojas. "*

I vezao sam, ali onda sam se okrenuo i pogledao pozadi. Iza nas je bilo pet-šest pari farova, i upravo su skakutali prelazeći sa zemljanog na makadam. Bili smo jedva kilometar i po ispred njih.

"Godinama tragamo za ovim mestom", kaže ona. "Mislili smo da je negde u oblasti Rokingem, eto koliko smo pogrešno tražili."

"A gde je?" pitam ja.

"Oblast Alamans", kaže ona.

A ja: "Ma baš me briga koja je oblast! Ja sam tamo ubio svog sopstvenog oca!"

A ona mi kaže: "Ne ljuti se sad, ne ljuti se na mene, žao mi je, samo se smiri". Jedino to je mogla da smisli, da me smiruje da ne poludim i ubijem je, a i ne zameram joj, jer nikad mi ništa nije bilo tako teško kao tog trenutka u kolima da se uzdržim a prosto ne puknem, a to bi je baš i ubilo. I šaka je počinjala da boli jako, na mestu gde sam bio uhvatio onu kvaku. U meni se nagomilavalo.

Vozila je mnogo brže nego što je iznosio domet farova. Pre nego što vidimo neku krivinu, već smo u nju uleteli i to daleko prebrzo, onda ona nagazi kočnicu i mi proklizamo, tako da ponekad nisam mogao da verujem da se još nismo isprevrtali i razbili. Svaki put se izvukla.

Nisam više mogao da gledam unazad. Seo sam lepo, sklopio oči, pokušao da se stišam, ali onda sam se setio svog tate koji mi se nije čak ni *dopao* ali koji je ipak bio moj tata, i sad ležao tamo u svojoj krvi i izbljuvku, pa sam se onda setio tipa koji je izgoreo u mojoj sobi, i mada mi je ranije bilo svejedno, sad mi svakako nije bilo svejedno, toliko sam bio razjaren, uplašen, toliko mrzeo sebe, da se više nisam mogao suzdržati, ali nisam mogao ni da ošinem nikoga, pa sam samo ponavljao da želim da umrem. Onda sam shvatio da su gonioci tako blizu da ih već osećam. Zapravo, ne da su bili blizu, ne, nego su bili toliko *ljuti* da sam osećao njihove varnice koje su frcale kao nikad ranije iz njih. E pa ako ih vidim mogu i da tresnem u pravcu njih, a? Ošinuo sam na tu stranu. Ne znam da li sam ih pogodio. Ne znam da li moj bio-elektricitet jeste ili nije nešto što mogu tako da bacam. Ali bar sam se ispraznio, a nisam zeznuo damu pored mene koja je vozila

Kad smo opet naišli na asfalt, video sam da do tad još ni pojma nisam imao šta je luda vožnja Nagazila je gas, a farove je gasila čim bi sagledala kakva je krivina ispred nas. Palila ih je tek kad bismo se našli na pola izlaznog dela krivine. Bilo je to nešto najluđe što sam ikada video, ali, i razumno. Nema

sumnje da su nas oni pratili gledajući naša svetla, prema tome kad se naša svetla ugase oni nekoliko trenutaka ne znaju gde smo. Takođe ne znaju da je tu krivina, pa zato mogu da se slupaju, ili moraju da uspore. Naravno, i mi smo imali vrlo dobru šansu da završimo ljubeći drveće, ali ona je vozila kao neko ko zna šta radi.

Naišli smo na prav deo druma, koji je započinjao raskrsnicom. Opet je ugasila farove, i ja sam pomislio da će možda skrenuti, ali nije. Terala je dalje i dalje i dalje, kroz mrkli rak. Mislim, ne, taj ravni deo je bio dug ali ne beskonačno dug, a ni najbolji vozač na svetu ne može znati koliko je prešao kroz mrak. I kad sam već mislio da ćemo sigurno da tafnemo u nešto, digla je nogu sa gasa i gurnula kroz prozor baterijsku lampu. Još uvek smo išli vrlo brzo, ali ta lampa je bila dovoljna da nam jedno mačje oko negde napred zasvetluca, znači ona je znala gde je krivina, a krivina je bila dalje nego što sam mislio. Projurili smo oko te krivine, i oko sledeće, sa svega dva treptaja baterijskom lampom, i tek onda je ponovo upalila farove.

Osvrnuo sam se da vidim mogu li ikog videti. "Izgubili su nas!" kažem ja.

"Možda", kaže ona. "Javljaj mi".

Zato sam pokušao da osetim gde su, i osetio sam jer su bili dovoljno iskričavi; ali, osetio sam jedva, jer bili su daleko iza nas. I to razdvojeni, razmrljani. "Pa oni su pošli kud koji", kažem ja njoj.

"Znači otresli smo se nekolicine", kaže ona. "Ali oni neće odustati, znaš."

"Znam", kažem ja.

"Ti si najvrućiji postojeći komad", kaže ona.

"A ti si ćerka Esauova", kažem ja.

"Vraga", kaže ona. "Ja sam pra-pra-praunuka Džejkoba Jaua, čoveka koji je nekim slučajem posedovao bioelektrični talent. Na primer, ako si visok i atletski razvijen, možeš igrati košarku; to je takva stvar, prosto jedan prirodni talenat Međutim on je poludeo i počeo da sparuje sve pripadnike svoje porodice. Zapali su u te stupidnosti kako su oni božji izabranici i tako nešto, a zapravo oni su, sve ovo vreme, samo obične *ubice*."

"E pričaj mi priču o tome", kažem ja.

"Ti to nisi mogao da sprečiš", kaže ona. "Nije imao ko da te pouči. Ne krivim

te."

Ali ja sam okrivljavao sebe.

Kaže ona: "Neznalice, eto šta su oni. E, moj deda nije hteo samo da čita Bibliju i ubija sve poreznike i šerife i druge koji su nam smetali. Želeo je da sazna šta smo. Takođe, nije hteo da se oženi droljom koju su našli za njega zato što nije bio mnogo prašan. Zato je otišao. Gonili su ga, našli, i pokušali da ga ubiju, ali izvukao se, i oženio se. Takođe je išao na fakultet, postao doktor, a njegova deca su odrasla znajući da moraju otkriti šta je *to,* ta moć. Radi se o nečemu kao u onim starim pričama o vešticama, o ženama koje se naljute a tebi odjednom počnu da crkavaju krave. Možda te žene nisu čak ni znale da su to izazivale. Razna dozivanja i prizivanja i ljubavne začaralice, pa, svako to može, baš kao što svako može da baci loptu prema košu pa da bar po neki put i ubaci. Ali neki ljudi ubacuju u koš bolje nego neki drugi. A Otac-Lemovi ljudi to rade bolje nego iko, i sve bolje i bolje, jer se genetski odgajaju za to. Moramo da ih zaustavimo, zar ne vidiš? Moramo ih sprećiti da nauče kako se to kontroliše. Jer sad mi imamo veće znanje o toj pojavi. Vezana je sa načinom kako ljudsko telo leči sebe. U Švedskoj su pokušavali da menjaju električne tokove oko tumora da bi ih lečili. Da bi lečili rak. Suprotno od onog što si ti radio, ali princip je isti. Znaš šta to znači? Kad bi se moglo kontrolisati, Lemovi ljudi bi mogli da budu izlečioci a ne ubice. Možda je dovoljno da to samo čine sa ljubavlju a ne sa mržnjom."

"A jeste vi pobili one devojčice u sirotištima sa ljubavlju?" kažem ja.

A ona samo vozi dalje, ništa ne kaže, samo vozi. Onda kaže: "Do đavola, počela kiša."

Za dve sekunde drum je bio mokar. Usporila je, mnogo. Padalo je sve jače. Osvrnuo sam se, i farovi su opet bili iza nas. Daleko iza nas, ali, video sam ih. "Opet su za nama", kažem ja.

"Ne mogu brže po kiši", kaže ona.

"Pada kiša i na njih", kažem ja.

"Kakve sam ja sreće, ne pada."

A tek ja: "To će ugasiti požar. Tamo pozadi gde oni stanuju."

A ona: "Nevažno. Preseliće se oni. Znaju da smo ih našli, po tome što smo

tebe pokupili. Znači preseliće se."

Izvinio sam joj se što joj stvaram probleme. Odvratila je ovako: "Nismo mogli da te pustimo da tamo pogineš. Morala sam da pokušam da uđem tamo i spasem te."

"Zašto?" pitam ja nju. "Zašto me ne pustiti da poginem?"

"Pa dopusti da to kažem na drugi način", kaže ona. "Morala sam da budem tamo, pa ako odlučiš da ostaneš sa njima, da te ubijem."

A ja joj kažem: "Baš si kraljica saosećajnosti, znaš?" Porazmislio sam o ovome. "Vi ste isti kao i oni, znaš?" kažem ja. "Htela si da budeš oplođena, tačno kao oni. Vi ste hteli da me uzmete kao priplodnog pastuva"

"Da sam te htela za *priplod*", kaže ona, "uradila bih to jutros na brdu. Juče ujutru. Ne bi ti odbio. A i trebalo je da te navedem, jer da si pošao sa njima, naša poslednja nada bilo bi tvoje dete ako bismo ga mogli odgajiti u pristojnu osobu. Međutim pokazalo se da si ti pristojna osoba, pa zato nismo morali da te ubijemo. Sad možemo da te prostudiramo i da o tom fenomenu učimo od najjačeg živog egz - eks - ne znam kako to da izgovorim, al' jasno vam je šta je htela da kaže to jest šta ja hoću da kažem.

I, kažem ja njoj: "Možda ja nisam raspoložen da me neko studira, da 1' ste mislili na to?"

A ona meni: "Možda tvoje raspoloženje ima značaj kao kad zlatna ribica prdne." U stvari, rekla je nešto slično, u tom smislu. .

Tad su otvorili vatru na nas. Kiša, ne kiša, gazili su do daske i došli u domet, a nisu inače ni loše gađali, jer prvi metak koji smo primetili prošao je kroz zadnje staklo, pa između nas, i napravio rupu u vetrobranu. Zbog toga se na staklu pojavilo bezbroj pukotina, tako da ona više nije mogla da vidi, tako da je još više usporila, što je značilo da su počeli još više da se primiču.

Baš tad jurnusmo oko jednog ugla i naši farovi su osvetlili grupu tipova koji su upravo izlazili iz automobila držeći puške u rukama. A ona kaže: "Najzad." Zaključim ja: to su njeni, došli su da nam smire situaciju. Ali izgleda da su te iste sekunde Lemovi ljudi probušili neku našu gumu, ili možda ona nije tog trenutka dovoljno pazila jer nije ni mogla dobro da vidi kroz takav vetrobran, uglavnom kliznemo mi u stranu i prevrnemo se, i nastavimo da se prevrćemo,

ukupno možda pet obrtaja, bilo je kao na usporenom filmu, valjamo se i obrćemo, valjamo i obrćemo, vrata se gužvaju, otvaraju i otpadaju, vetrobran se raspada i u mrvicama odleće, a mi samo visimo u svojim bezbednosnim pojasevima, ne govorimo ništa, možda sam samo ja kazao jednom "O bože moj" ili u tom fazonu, najzad drknemo u nešto, upravo to nas je vrlo jako protreslo u kolima, a onda je sve bilo gotovo.

Čuo sam kako pljašti neki mlaz vode. Mislio potok. Mož' se umijemo. Samo nije bio potok nego mlaz benzina, koji lije iz rezervoara. Onda čujem puščanu paljbu sa druma Nisam znao ko će koga tamo, ali sam znao: ako pobede pogrešni momci, vrlo rado će i nas gledati u finoj, vrućoj, benzinskoj vatri. Izlaženje je izgledalo lako. Pošto više nismo imali vrata, nismo morali da se pentramo kroz prozore ni ništa.

Naša kola su ležala na levoj strani, tako da je njen izlaz bio okrenut u zemlju.

Kažem ja njoj: "Mora se popnemo kroz moja vrata." Imao sam dovoljno mozga da se uhvatim rukom gore za ivicu kola pre nego što otkačim sigurnosni pojas, onda sam se izdig'o na ruke i čučnuo onako odozgo, navrh kola, da bih mogao da prihvatim njenu ruku i pomognem joj da se i ona izvuče iz kola.

Al' ona nije ni pošla. Dernjao sam se na nju, nije odgovarala Na trenutak sam pomislio da je mrtva ali onda sam video da su njene iskrice još tu. Smešno je kako nikad ranije nisam video njenu iskričavost, jer nisam znao kako se to gleda a sad sam je video iako je bila baš slaba Zapravo ne toliko da je bila slaba koliko je bila zauzeta, i sve oko nas mirisalo je na benzin. Nastavljala se i pucnjava. Pa i ako ne siđe niko da nas namerno zapali, video sam dovoljno razbijanja automobila u filmovima da znam da kola planu i bez šibice. Nisam želeo ni slučajno da budem blizu kola ako bude bum, ali ni da nju ostavim unutra. Ali nije mi bilo nešto mnogo jasno kako da se uvučem unutra i nju izvučem. Mislim nisam neki slabunjavko ali nisam baš ni Mister Univerzum.

Imao sam osećanje da mi je protekao možda čitav minut tako u tom sedenju na kolima dok nisam ukapirao da i ne moram da je izvlačim uvis, nego mogu kroz prednju stranu zato što vetrobran više nije postojao a krov se nije mnogo ulupao jer su ta kola imala krovnu gredu za slučaj prevrtanja - divna i pametna stvar, ta rol-greda. Skočio sam sa vozila. Nije padala kiša, ali je ranije na tom mestu padala pa je sve bilo klizavo i mokro. Uostalom možda je i od benzina

bilo klizavo, ne znam. Prišao sam kolima s prednje strane, razgurao deliće stakla nogom. Onda sam se delimično uvukao kroz vetrobranski otvor i posegnuo ispod nje i otkopčao njen zaštitni pojas, i pokušao da je izvučem, ali noge su joj bile nekako zavučene pod volan i trajalo je celu večnost, bilo je užasno, a ja samo slušam da l' diše, međutim ona ne diše, tako da su me hvatali sve veći strah i frustracija i samo sam mislio kako ona mora da živi, ne može da bude mrtva upravo mi je spasla život a sad je mrtva pa prema tome moram da je izvučem pa makar joj obe noge polomio, al' na kraju nije trebalo lomiti noge, nekako je iskliznula i ja je izvukoh iz vozila, koje se nije upalilo, ali kako sam ja mog'o da znam da neće.

Uglavnom tad mi nije ni do čega bilo sem do nje, nije disala, ležala je opružena po travi, vrat joj je visio sasvim mlitavo, a ja sam je držao plačući, prestravljen i ljut, pokrivao sam oboje iskricama kao da smo jedna osoba sasvim sam obavijao i sebe i nju iskricama i plakao i govorio: "Živi!" Nisam mogao ni da joj se obratim po imenu jer nisam znao kako se zove. Znam da sam drhtao kao od mraza a drhtala je i ona, sad je i disala, i počela da cvili kao da je neko upravo nagazio neko malo štene, a varnice su samo tekle i tekle oko nas oboje, i osetio sam se kao da je neko iz mene sve isisao, kao da sam mokar peškir koga je neko iscedio pa frkio u ćošak, a onda više ništa ne pamtim sve do časa kad sam se ovde probudio.

Kako si se osećao dok si to radio? Šta si joj uradio?

Bilo je, kad sam je pokrivao svetlošću, kao da preuzimam na sebe posao koji je trebalo da njeno telo samo uradi, bilo kao da je lečim. Možda mi je to palo na pamet zato što je nešto rekla o lečenju dok smo bili u kolima ali, kad sam je iznosio iz kola nije disala, a posle je opet disala. Zato zahtevam da mi se kaže da li sam je izlečio. Jer ako se izlečila kad sam je pokrio svojom svetlošću, onda možda nisam, ipak, ni svog tatu ubio, pošto je bilo nešto slično, *mislim* da je bilo nešto slično, dok sam ga ono izvlačio iz kuće.

Inače, dugo sam i pričao a vi meni niste kazali još ništa. Čak i ako mislite da sam ubica i želite da me ubijete, svejedno, možete mi reći o njoj. Je l' živa?

Jeste.

E pa kad mogu da je vidim? Što nije ovde sa vama ostalima?

Bila je na operaciji. Potrebno je izvesno vreme da se to zaceli.

Ali, da l' sam joj pomogao? Ili sam je uvrnuo? Morate mi kazati. Jer ako joj nisam pomogao, onda se nadam da ću pasti na vašem testiranju i biti ubijen, jer ne vidim nijedan dobar razlog zašto bih živeo ako mogu samo da ubijam i ništa drugo.

Pomogao si joj, Mik. Onaj poslednji metak pogodio ju je u glavu. Zato se slupala.

Ali nije krvarila!

Bio je mrak Mik. Nisi mogao da vidiš. Bio si sav umazan njenom krvlju. Ali to sad nije važno. Metak smo izvadili. Koliko zasad znamo, mozak nije oštećen. A morao je biti. Trebalo je da bude mrtva.

Znači jesam joj pomogao.

Jesi. Ali ne znamo na koji način. Sve one priče, znaš, o iscelenjima pomoću duhovnog dejstva. I polaganjem šaka na obolelo mesto. Možda si ti izveo nešto poput toga, neko stapanje bio-magnetskih polja. Postoje tu još mnoge stvari koje se nikako ne uklapaju. Ne vidimo kako bi malena količina elektriciteta, koja postoji u ljudskom bioelektričnom sistemu, mogla da utiče na nekoga udaljenog sto pedeset kilometara, pa ipak oni su te zvali i ti si došao. Potrebno je da te proučavamo, Mik. Nikad nismo imali nikog toliko moćnog kao što si ti. Iskreno ću reći, možda nikada nije ni postojao niko kao ti. Mada su, možda, sva ona izlečenja u Novom zavetu -

Neću da slušam ni o kakvim zavetima Otac Lem mi je dao dovoljno tih zaveta za ceo život.

Hoćeš li nam pomoći, Mik?

Kako?

Da nas pustiš da te proučavamo.

Ma proučavajte.

Možda neće biti dovoljno da samo gledamo kako lečiš neke ljude.

Nikog neću ubiti za vas. Ako pokušate da me prisiljavate da ubijem nekog za vas, ubijaću vas, tako da ćete morati da ubijete vi mene samo da biste se spasli, jasno?

Smiri se, Mik. Ne ljuti se. Ima dovoljno vremena da se o svemu razmisli.

Zapravo, drago nam je što ne želiš da ubiješ nikoga. Da si uživao u ubijanju, ili čak da si nastavio da ubijaš svakog ko te je naljutio, to jest da nisi stekao samokontrolu, ne bi doživeo svoj sedamnaesti rođendan. Mi, doduše, jesmo naučnici, ili, bar, konačno saznajemo dovoljno da možemo od sad početi da radimo kao naučnici. Ali pre svega smo ljudska bića, a nalazimo se u sred rata u kome se, kao oružje, upotrebljavaju deca kao što si ti. Ako ikad postignu da kod njih ostane, i sa njima sarađuje, neko sličan tebi, moći će da nas nađu i unište. To su od tebe želeli.

Tačno, i to je Otac Lem kazao, ne znam da li sam to ranije pomenuo: u fazonu da deca izraelska treba da poubijaju sve ljude, žene i decu u Kanaanu, jer idolopoklonici moraju nestati da bi bilo mesta za decu Boga

E pa, vidiš, zato je naša grana porodice otišla od njih. Nije nam se mnogo dopala ideja da cela ljudska rasa treba da bude satrvena i zamenjena ruljom ubilačkih, incestuoznih religijskih fanatika. Već dvadeset godina uspevamo da ih sprečimo da dobiju nekog kao što si ti, naime, ubijamo decu koja su tako moćna da ih oni moraju slati napolje da budu odgajana od strane drugih ljudi.

Sem mene.

Ovo je rat. Ne volimo da ubijamo decu. Ali to je kao kad bombarduješ fabriku u kojoj tvoji neprijatelji spremaju tajno oružje. Životi nekolicine dece - ali, ne, nije ni tako, lažem. Svađali smo se između sebe oko ovoga, i malo je nedostajalo pa da se dogodi rascep. Dopustiti tebi da živiš - to je bio stravičan rizik. Svaki put sam glasao protiv. I ne izvinjavam se, Mik. Sad kad ti znaš šta su oni, i kad si se opredelio da ih napustiš, sad mi je drago što sam na glasanjima gubio.

Al' zato oni sad neće dati više nijednu bebu u sirotište. Nisu tol'ko glupi.

Ali mi sad imamo tebe. *Možda možemo naučiti kako da onemogućavamo neke njihove poduhvate. Ili kako da lečimo žrtve njihovih napada. Ili kako da identifikujemo "iskričavost", kako to ti kažeš, iz daljine. Svakovrsne mogućnosti. Ali, Mik jednog dana, u budućnosti, moglo bi se desiti da nam ti budeš jedino preostalo oružje. Razumeš?*

Neću da razumem.

Znam.

I za to, da ja budem ubijen, zalagali ste se *Vi*?

Želeo sam da zaštitim ljude od tebe. Bilo je to najbezbednije. Mik, zaista mi je drago što je ispalo ovako.

Ne znam da li da Vam verujem, gospodine Kajzer. Lažov ste super-dobar. Ja sve vreme mislio da ste prema meni tako fini zato što ste prosto fini čovek.

Jeste fini čovek, Mik. Kajzer to jeste. Ali je i prokleto fini lažov. Bilo nam je nekako potrebno da se oba ta atributa ispoljavaju kod osobe kojoj smo poverili da te nadgleda.

Dobro, nije bitno, sad je to otpisano.

Šta je otpisano?

Pitanje da li da ja budem ubijen. Zar ne?

To će od tebe zavisiti, Mik. Ako ikad počneš da nam ludiš, ili da ubijaš ljude koji nisu deo ovog našeg rata -

Neću ja to činiti!

Ali ako bi se desilo, Mik. Nikad nije suviše kasno da te ubijemo.

Je l' mogu ja da je vidim?

Koga?

Onu gospođicu iz Rounouka! Inače baš bi bilo vreme i da mi kažete njeno ime, je l' tako?

Idemo. Može da ti kaže i ona sama.

John Kessel

JOŠ JEDNO SIROČE

I samo ja pobjegoh da kazujem tebi.

Jov

1

Probudio se u tami i smradu mnogobrojnih tijela; ljuljao se. Kad je pokušao podići glavu i pružiti ruku preko kreveta, otkrio je da se ne nalazi u svom krevetu. Nalazi se u platnenoj ležaljci, jednoj od mnogih što su se ljuljale u toj prostoriji.

"Carol?" Još uvijek napola u snu osvrnuo se oko sebe, a onda ponovo legao u nadi da će se probuditi i otkriti kako je sve ovo samo sanjao. Osjećao je odvojenost od samog sebe, onakvu kakvu je često iskusio u snovima. Međutim, soba nije nestala, a miris znoja, slane vode i, najjači od svih, smrad nekakvog ulja postali su još stvarniji. Kroz rešetkasti otvor iznad njega probijale su se kose zrake sve jačeg svijetla; čuo je šum vode i škripu platna,a ljuljanje nije prestajalo. Ljudi oko njega počeše se meškoljiti. Kroz polusan shvatio je da se nalazi na brodu.

Začušeise dva udarca u zvono, pa onda još dva.Većina ostalih je ustala, gunđajući i sklanjajući ležaljke.

"Što te boli, Fallon?" netko dovikne. "Ustaj."

2

Zvao se Patrick Fallon. Imao je trideset dve godine i radio kao mešetar za zastupničku firmu pri Chicago Board of Trade. Svakog utorka i četvrtka uveče

igrao je squash u jednom sportskom klubu. Živio je sa ženom po imenu Carol Bukaty.

Prošle večeri on i Carol otišli su na zabavu koju je priredio jedan od njegovih kolega sa svojom ženom. Kao što se to ponekad dešava, ova zabava izrodila se u razmjenu aluzija o seksu, naizgled neozbiljnih, ali prožetih sumnjom i željom da se nekoga povrijedi. Fallon je popio previše vina, pa je rekao domaćici neke stvari o Carol i odmah poželio da ih nije izgovorio. Za vrijeme vožnje do kuće ćutali su, ali čim su zatvorili vrata stana izbila je svađa. Nisu vikali, ali njegova tiha tvrdnja da je nimalo ne poštuje i njena da joj se zgadio njegov ispad sasvim su dobro pogodile cilj. U tri godine zajedničkog života dobro su se izvještili u međusobnom povrijeđivanju. Na kraju su se ipak pomirili i vodili ljubav.

Dok je ležao na rubu sna, pala mu je na pamet pomisao da je to što se desilo između njih glupo, ali ne i smiješno, i da tu nešto nije u redu.

Od popijenog vina boljela ga je glava; još je osjećao miris Carol. Kad je teturajući stupio na palubu, obasjanu jarkim sunčevim svijetlom, bio je gladan i ošamućen.

Sve je još uvijek bilo tu. Stvarno. Bio je budan. Okolo se protezao prazan ocean. Brod se lagano valjao, napredujući uz pomoć laganog vjetra. Iako je bilo rano jutro, već se osjećala vrućina. Nije čuo zvuk, niti osjećao vibracije nekakvog stroja. Buljio je oko sebe, nesposoban da spoji raštrkane impresije u koherentnu sliku. Sve se uklapalo u sliku starinskog jedrenjaka, usred veoma stvarnog oceana, što je bilo čisto ludilo u usporedbi sa mjestom na kojem je trebalo da se nalazi prema podacima u svom umu.

Čim su se protegli na jutarnjem suncu, ljudi su se prihvatili posla Svi su na sebi imali prljave košulje i platnene hlače. Većina je bila bosa. Nesigurnim koracima Fallon krene preko palube, nastojeći se ukloniti s puta ljudima koji su počeli ribati daske od kojih je paluba bila napravljena. Na jezeru Michigan nikada nije vidio ništa slično ovom brodu. Pokušavao je zanemariti miris soli, jer sama ta činjenica je isključivala mogućnost da se nalazi na jezeru Michigan. S druge strane, činilo mu se besmislenim da ovako mali brod plovi usred oceana. Znao je da Obalna straža ima jedrenjake za obuku kadeta, ali ovo svakako nisu bili kadeti.

Paluba je bila trošna izgrebana i zamašćena nekakvom uljastom masnoćom,

nalik na prozirni loj. Kroz crno lakiranu ogradu, nagrizenu djelovanjem atmosferilija, bili su nabijeni klinovi od bjelokosti za vezivanje jedara. Fallon dotače jedan - radilo se o nekakvom zubu. Za blokiranje jedara korišćena je također bjelokost, a nalazila se i na vitlu sidrenog lanca. Cijeli brod bio je napravljen od crnog drveta izblijedilog od utjecaja slane vode i sunca, te bjelokosti, korodirane od prljavštine i stalne upotrebe. Sa lijeve strane, na držačima od drveta i metala visila su tri duga čamca, zašiljena na oba kraja. Sa desne strane, na zadnjem dijelu palube, visio je još jedan takav čamac, a na uzvišenju iza glavnog jarbola dva su bila prevrnuta i čvrsto privezana. Kad se ovome doda veliki otvor na palubi i masivna struktura od opeka, smještena odmah iza glavnog jarbola, nalik na staromodnu peć, činilo se da jedva ima mjesta za kretanje dvadesetak ljudi. Bilo je očito da se nigdje ne može sakriti.

"Fallon! Spusti lakte na palubu ili ću ti zabiti u nju nos!" Prišao mu je niski čovjek, sa kosom boje pijeska. Temeljno građen i mišićav, očito je predstavljao nekakav autoritet. U njegovom cerenju miješali su se bezobrazluk i ozbiljnost. Ostali ljudi podigoše pogled.

Fallon mu se skloni s puta. Otišao je do jedne od grupica koje su prale palubu velikim ribaćim četkama i nečim nalik na metle, sa kožnim resama umjesto uobičajenih oštrih dlaka. To je podsjećalo na uvećanu verziju gumenih strugala za čišćenje stakla. Kod pranja su koristili morsku vodu. Spustio se na koljena i ruke, te zgrabio jednu četku, sve vrijeme praćen pogledom čovjeka sa kosom boje pijeska.

"To je dobar dečko. Zar ne, momci?"

Nekoliko ljudi se nasmijalo. Fallon poče ribati, koncentrirajući se na teksturu drveta. U početku je pokušavao izbjeći kvašenje ionako vlažnih hlača, u kojima je i spavao, ali uskoro shvati da je to uzaludan trud. Voda je prskala po ljudima prionulim na četke, a ulje se polako odstranjivalo i curilo, skupa s vodom, kroz otvore u ogradi. Kako se sunce podizalo, postajalo je sve toplije. S vremena na vrijeme pokušavali su mu se obratiti, ali nije odgovarao.

"Fallon je, izgleda, bolestan", reče netko.

"Možda ima koleru", reče drugi. "Nekako su mu mutne oči. Jesi li žedan, Fallon? Bole li te noge? Probada li te u utrobi?"

"Utroba mi je u redu", odgovorio je.

To je izazvalo smijeh. "Kaže da mu je dobro!" Mornar se obrati slabašnom starcu, naslonjenom na strugalo sa kožnim resama. "Pošalji poruku Kraljevskom poštom da su Fallonova crijeva sada u redu! Izgleda da mu je od ribanja laknulo."

"Čovječe, nemoj ovdje olakšati crijeva!" reče starac ozbiljno. Ljudi zaurlaše od smijeha, a slijedeća kofa vode rasu se između Fallonovih nogu.

3

Filmski junaci nalazili su se u sličnim situacijama. Vojnik sa amnezijom probudio bi se na farmi u Walesu. Ali, vojnik je uvijek pokazivao zbunjenost, izazivajući vlasnika farme i dosađujući ostalim radnicima pitanjima o tome gdje se nalazi i kako je tu dospio. Stalno bi im pričao o sjećanju na zlatokosu ženu u bijelom. Začudo - čudilo je to i samog Fallona - on se nije tako osjećao. Bio je zbunjen, uplašen i znatiželjan - ali nije želio privlačiti pažnju, niti pokušati objektivnu realnost oko sebe zamijeniti prividnom realnošću iz svojih sjećanja. Smatrao je da to nije posljedica niti jakog karaktera, niti zadivljujuće sposobnosti prilagođavanja. U stvari, sve što je radio tog prvog dana otkrivalo je njegovo neznanje onoga što je trebalo da zna raditi na brodu. Nije bio baš posebno pribran; po nekoliko minuta prestajao bi sa radom, omamljen strahom i tjeskobom, izazvanim neobičnošću onoga što mu se dešavalo. Ako je ovo bio san, onda je san jako stvaran. Ako je nešto san, onda su to prije bili Carol i Chicago Board of Trade.

Uprkos amneziji i neznanju onih oko sebe, vojnik iz filma uvijek je uspjevao pronaći racionalno objašnjenje svojih patnji. U Normandiji ga je po čelu okrznuo šrapnel, pa je poslan u sanatorij u Wessex. Za vrijeme zračnog napada odlutao je iz sanatorija, a na putu za Llanelly ukrcao ga je u svoj kamion čovjek koji je farmerima obavljao sitne poslove i razne usluge. Ovaj je u toku vožnje zaključio da bi mogao nešto zaraditi ako iznajmi jadnog vojnika kao radnika na farmi,predstavljajući ga kao svog slaboumnog rođaka. Dakle, mora da je neki fizičar na Univerzitetu u Chicagu, radeći na modernom ekvivalentu projekta Manhattan, slučajno stvorio snažno polje gravitacione energije, pa se vrtlog tog polja oslobodio i, na svom putu u ništavilo, prošao kroz grad, izvukavši Fallona iz njegovog kreveta u predgrađu. Usisao ga je kroz rupicu u tkivu prostora i vremena, da bi ga položio na ležaljku, smještenu na jedrenjaku iz sredine

devetnaestog stoljeća. Naravno.

Tog dana desetak puta ispao je budala. Iako je imao nešto malo iskustva u jedrenju po jezeru, skoro ništa nije znao o poslu koji je trebalo obavljati na ovom brodu. Osim ribanja palube i čišćenja opreme, ljudi su ribali i tvrdu čađ sa konopaca i greda jedara. Fallon se nije želio penjati po konopcima i jarbolima. Plašio se, pa je pokušavao pronaći dovoljno posla na palubi. Nije se raspitivao odakle svo to ulje i čađ; jedini izvor mogla je biti peć od opeka, sada čvrsto poklopljena dobropristajućim, drvenim poklopcem. Neke pukotine u palubi popunjavalo je nešto slično sasušenoj krvi, ali tek nakon usputne primjedbe jednog od mornara shvatio je da se nalazi na kitolovcu.

Posadu je sačinjavala čudna mješavina tipova ljudi i rasa. Bilo ih je crnih i bijelih. Na stražnjoj palubi, odvojeno od ostalih, sjedila je grupa od šest istočnjaka i nije učestvovala ni u kakvom poslu. Čuo se britanski i njemački akcent. Raznorodnu cijelinu dopunjavali su: nekoliko Polinežana, jedan Indijac, ogromni Afrikanac obrijane glave i skoro goli čovjek, od glave do pete istetoviran purpurnim spiralama, zavijucima i vrtlozima, te slikama i simbolima. Ništa od svega toga nije se moglo prepoznati kao neko lice ili poznata stvar. Nakon ribanja palube, oficir po imenu Flask dao je Fallonu da katraniše konopce. Radio je sam na prednjem dijelu broda, tako da se nije miješao sa ostalim mornarima. Ljudi su izgleda shvatili da sa njim nešto nije u redu, ali nisu ništa govorili i nisu mu zamijerali što se čudno ponaša.

Ruku zamrljanih katranom pitao se: kako su znali tko je on? Svima je bio poznat kao Fallon. Očigledno se nalazio među njima i prije nego što se probudio. Bio je član posade sa određenom ličnošću i udjelom u poslovima. Nije imao pojma kakav bi on to trebalo da bude. Osjećao je snažnu želju da se dokopa ogledala i provjeri odgovara li lice koje nosi onom licu koje je imao sinoć u Chicagu. Tijelo je bilo potpuno isto, sve do ožiljka od operacije slijepog crijeva, izvršene kada je imao devet godina. Ruke i dlanovi su potpuno odgovarali, a umor i žuljevi pokazivali su da se ne bavi dugo ovim poslom. Dakle, mora pretpostaviti da se ovdje nalazi njegova ličnost iz Chicaga, *pravi* Fallon. Pitao se luta li sada po njegovoj firmi na Van Burenu neki zbunjeni mornar iz devetnaestog stoljeća? Pomisao na to izazva osmijeh. Mornar u Board of Trade bi se sigurno lošije proveo od njega.

Dakle, svi su znali tko je *on*, iako se nije sjećao da je ikada prije bio ovdje.

Na brodu je postojao Patrick Fallon,a on je nekako ubačen u njegovu ulogu. Iz nepoznatih razloga, nepoznatom metodom. Izlaz...

Mogao je o ovome razmišljati kao o avanturi. Koliko je samo puta kao dječak sanjao o sličnim bijegovima od svakodnevnice? Sada, dvadeset i pet godina kasnije, evo ga u ostvarenom snu. Kad se vrati ovo će biti senzacionalna priča, ako uspije naći nekoga kome dovoljno vjeruje da bi mu je ispričao - ako se uopšte uspije vratiti.

Postojala je i jedna mogućnost o kojoj je pokušavao ne razmišljati. Ovamo je dospio dok je spavao, pa iako ova realnost nije pokazivala znake pripadanja snu i ako u ludosti postoji simetrija, tada će se slijedećeg jutra možda probuditi u svom krevetu. Logika je dozvoljavala tu mogućnost. Trudio se da ne polaže previše nade u logiku. Ona mu nije pomogla kad se našao s krive strane tržišta soje u decembru 1980.

Dugi, tropski dan je umirao; zalazak sunca bio je san iz prospekata turističkih agencija. Sudeći po Suncu, putovali su na istok. Fallon je čekao, sjedeći kraj smotka konopa i promatrajući kako kormilar kunja naslonjen na dugu polugu od bjelokosti, koja je služila kao kormilo. Nije bilo kotača sa ručkama, kakve je poznavao iz filmova Errola Flyna. Poluga je bila kost nekog davno ubijenog kita; još jedan primjer praktičnosti Yankeeja koji je sagradio ovog kitolovca. Čudno nevina, jeziva umjetnost. Toga popodneva Fallon je vidio nekoliko besposlenih mornara kako rezbare komade kosti, jedući svoju porciju usoljene svinjetine i tvrdog kruha.

"Fallon, ne možeš spavati ovdje, osim ako ne želiš da te Stari nađe kako ležiš na palubi." Obratio mu se visoki mornar, otprilike njegovih godina. Kad je Fallon dobio zadatak kod kante sa katranom, ovaj mornar je upravo sišao sa jarbola. Par minuta je ćutke promatrao što Fallon radi, a onda mu dao nekoliko korisnih smjernica o načinu kako se taj posao obavlja. Pošto je padala noć, Fallon nije uspio vidjeti izraz njegovog lica, ali u glasu se osjećao prizvuk koji je mogao označavati prikrivenu ljubaznost. Fallon je pokušao ustati, ali noge su mu se umrtvile od sjedenja, pa nije uspio. Mornar ga je uhvatio za ruku i pomogao mu da stane na noge. "Jesi li dobro?"

"Da", odgovorio je smeteno.

"Onda hajdemo dolje." Krenuli su ka rešetkastom otvoru blizu pramca.

"Eno ga", reče mornar, zastavši i gledajući ka krmi.

"Koga?" Fallon pogleda natrag i ugleda visoku, tamnu priliku velike brade, u dugom kaputu. Držala je ravnotežu uhvativši se rukom za konopce jedara. Uljna lampa iznad kompasa pomalo je osvetljavala tamno lice - i davala posmrtnu bijelinu nozi od bjelokosti koja je virila ispod crnog kaputa. Nepokretni čovjek teško se oslanjao na nju.

"Ahaba", reče mornar.

4

Dok je ležao u ležaljci pokušavajući zaspati, Fallona je opsedala realnost u kojoj se nalazio. Napredujući po mirnom moru brod ga je ljuljao poput nježnog roditelja. Slušao je udaranje vode o bokove *Pequoda*, uzdisaje povjetarca, korake noćne straže na palubi i povremeni prasak jedara uz škripanje križeva.. Znojio se u vrućini potpalublja. Teško je disao pokušavajući se smiriti. Zrak je bio zasićen mirisom pljesnivog platna i, sada je znao, kitovog ulja. U potpunoj tami stavio je ruke ispred lica i tek tada ih je počeo razaznavati. Dodirnuo je vrat i osjetio ispod brade klizavi sloj od znoja. Obliznuo je usne i okusio sol. Kroz otvor na palubi vidio je zvijezde, čiji sjaj nije umanjivao nikakav drugi izvor svijetlosti. Izgledaju li zvijezde iz knjige isto kao i one u stvarnosti?

Nalazi se u knjizi. Kad god je dolazio na tu pomisao nestajala je i najmanja nada da će zaspati. Svaka logična konstrukcija koju je smislio za orijentaciju u nastaloj situaciji, rušila se pred ovom apsurdnom činjenicom. Mogao je prihvatiti vremeplov ili nekakvo slučajno kozmičko pomicanje koje ga je usisalo u prošlost. Ali ne u knjigu. To je bila ludost; to je bila halucinacija. Znao je da će, ako sada zaspi, osvanuti u stvarnom svijetu. Međutim, ni u šta više nije bio potpuno siguran. Ležao je u tami, osluškivao šumove broda i nije mogao zaspati.

Na prvoj godini koledža, u predmetu Američka renesansa, koji je upisao da bi popunio broj društvenih predmeta, morali su čitati *Moby Dicka*. Do suza se dosađivao Melvillovom knjigom, boreći se sa beskrajnim rečenicama i smušenim špekulacijama nepovezanim sa tokom priče. Sjećao se nekih dijelova priče koji su ga zaokupili. Vidio je film sa Gregory Peckom u glavnoj ulozi. Ishmaela je glumio Richard Basehart, kralj SF filma. Na brodu nije vidio nikog

sličnog Richardu Basehartu. Sjetio se i oficira po imenu Flask. Također se sjećao da su svi harpunari bili divljaci. Queequeg.

Sjetio se da su na kraju svi, osim Ishmaela, poginuli.

Morao se vratiti. Spavaj, spavaj idiote, govorio je sam sebi. Nije mogao obuzdati smijeh; provaljivao je između čvrsto stisnutih usana. Fallonov smijeh zvučao je kao naporno hvatanje zraka, a ne kao nešto izazvano humorom; lajao je, smijuljio se i naglo uvlačio zrak, pokušavajući kontrolirati navale smijeha. U očima su mu bile suze i mahao je glavom, kao da je vezan za krevet u nekakvoj ludnici. Nekolicina ljudi se promeškoljila, psujući, a Fallon, lice u knjizi na čijoj poslednjoj stranici svi pogibaju, tresao se od neobuzdanog smijeha, plačući i znajući da neće zaspati.

5

Slijedećeg jutra, nakon neprospavane noći, Fallon je neprirodno jasno vidio sve detalje na palubi *Pequoda*. Još uvijek je bio malo omamljen, ali ako bude kontrolisao misli, umor će ga spriječiti u razmišljanju, pa neće osjećati tjeskobu koja je vrebala da ponovo provali. Fallon je oprezno čuvao svoje saznanje, ponašajući se poput čovjeka sa balonom napunjenim kiselinom u rukama.

Promatrao je okolinu sa objektivnošću znanstvenog promatrača, znajući da kad-tad san mora doći, a s njim, možda, i spas.

Dan je bio lijep i vedar, isti kao prethodni. Kitolovac je bio čist i spreman za posao; sva jedra podignuta su radi korištenja laganog povjetarca, a u osmatračnicama su se nalazili stražari. Po palubi su šetali besposleni mornari. Po stražnjoj palubi - nazivali su je krmena paluba - šetao je Ahab, začuđujuće stabilan za nekoga sa nogom od bjelokosti. Hodao je od kutije sa kompasom do glavnog jarbola, zastajući po nekoliko sekundi prije svakog okretanja. Fallon nije mogao od njega odvojiti pogled. Bio je mnogo stariji nego što ga je zamišljao u knjizi. Kosa i brada bili su još uvijek crni, osim bijelog poteza, nalik na stari ožiljak, koji se protezao duž cijelog lica. Lice je djelovalo iscrpljeno, a prazne oči utonule su u bore. Sjetio se momka sa odjela za trgovinu zlatom po imenu Tigue. Nekada je bio najbolji na cijelom odjelu - sad su ga nazivali izgoreni, misleći na vrlo dobro izvedenu umjetnu nestašicu na tržištu, koja ga je upropastila. Dok je očekivao neizbježnu propast, Tigue je u

očima imao istu prazninu kao i Ahab. Ipak, kad je Fallon već zaključio da je Ahab isto tako prazna ljuštura, čovjek je počeo zastajkivati na krajevima svoje staze. Zabuljio bi se ili u kompas, ili u zlatnik prikovan na jarbol, a tijelo bi mu se kočilo, obuzeto unutrašnjom strašću. Ponašao se kao da je fokus neke kozmičke leće, koja je koncentrirala svu sunčevu svjetlost na njega, tako da je svakog momenta mogao buknuti u plamenu.

Buljeći u zlatnik, Ahab je govorio sam sa sobom. Glas mu je zvučao obično i nešto više nego što je Fallon zamišljao. Fallon je bio jedini začuđeni i preplašeni promatrač ovog monologa.

"U vrhovima planina, kao i u svim velikim i uzvišenim stvarima, ima nešto bitno egoistično; pogledaj - tri vrha, ponosna poput samog Lucifera. Ovaj postojani toranj, to je Ahab; vulkan, to je Ahab; neustrašiva pobjednička ptica, i to je Ahab; sve to je Ahab. A ovaj okrugli globus je samo slika još okruglijeg globusa, koji, poput čarobnjakova ogledala, svakom pojedincu odražava njegovo vlastito, misteriozno biće..."

Sve ovo izgovarano je tonom čovjeka koji opisuje manji saobraćajni udes (smeđi Buick skrenuo je da bi izbjegao dječaka na bicikli, prešao žutu liniju i udario u kamion za prijevoz mlijeka, koji se kretao po Main Street ka jugu). Čim je završio, Ahab se okrenuo i, umjesto da nastavi šetnju, tiho sišao pod palubu.

Jedan od oficira - prvi oficir, pomisli Fallon - čiji je razgovor sa kormilarom prekinuo Ahabov govor, sada je prišao i gledao u zlatnik. Fallon se poče prisjećati što će se sada dogoditi. Iako ga nitko nije slušao, oficir je počeo glasno i teatralno govoriti o Trojstvu i suncu, nadi i očaju. Nakon toga prišao je još jedan oficir i govorio o brzom trošenju zlatnika, čitajući sa njega usporedbu između znakova zodijaka i života čovjeka. Bespotrebno i glupo, pomisli Fallon.

Slijedeći je došao Flask i računao koliko cigara može kupiti za zlatni dublon. Onda je zlatniku prišao starac koji je prethodnog jutra zalio Fallona vodom i pročitao s njega sudbinu broda u vladajućem znaku lava. Pa Queequeg, pa jedan od Istočnjaka, pa crni dječak - poslužitelj u kabinama.

Crnčić je dva puta obigrao oko jarbola, spuštajući se u niske čučnjeve i visoko se dižući na prste. Kad bi dospio pred dublon, zurio je u njega komično buljeći oči. Onda je stao. "Ja gledam, ti gledaš, on gleda, mi gledamo, vi

gledate, oni gledaju."

Ja gledam, ti gledaš, on gleda, mi gledamo, vi gledate, oni gledaju.

Svi su prišli i pogledali zlatnik; svi su iznijeli svoje viđenje. Tako je želio Melville da bi dokazao svoju tvrdnju. Fallon nije želio ni pokušati dokučiti o kakvoj se tvrdnji radi. Poslije ovih dramatičnih događaja Pequod se vratio u dosadnu rutinu, a Fallon čišćenju palube i katranisanju konopa. Na brodu je bilo mnoštvo konopa.

Kada je napravio pauzu otišao je do jarbola da lično pogleda zlatnik. Na površini su bili otisnuti obrisi tri planine, a na njihovim vrhovima nalazili su se plamen, toranj i pijevac. Iznad se nalazilo sunce i znaci zodijaka. Natpis je glasio: REPUBLICA DEL EQUADOR: QUITO. Težio je par unci, a po poslednjim cijenama u Londonu, koliko se Fallon sjećao, vrijedio je možda oko 1300 dolara. Naravno, ovim ljudima ne bi toliko vrijedio; ovdje je vrijedio novac iz predinflatornog vremena. Sjetio sam se da je dublon na jarbol prikovao Ahab, kao nagradu onome tko prvi spazi Moby Dicka.

Ja gledam, ti gledaš, on gleda, mi gledamo, vi gledate, oni gledaju.

Fallon je gledao, ali ništa se nije promijenilo. Kako je dan odmicao kroz brutalno vruće poslijepodne, njegov umor je sve više rastao. Kad je konačno došlo veče, a krčanje njegovog stomaka bar djelimično bilo umireno siromašnim obrokom, potpuno iscrpljen svalio se na ležaljku. Ovoga puta nije brinuo oko sna; svijest je nestala kao da je drogiran. Imao je živ san. Pod okriljem mraka pokušavao je skinuti dublon sa jarbola i baciti ga u more. Dok se trudio da ga ne primijeti kormilar, osluškivao je Ahabove korake po donjoj palubi; čuo je korak, pa tap, korak, tap. Bio je to jedan od onih snova u kojima se čovjek bori da izvrši neki jednostavan zadatak, a muči ga nedefinirani užas. Bojao se da bi ga Ahab svakog časa mogao uhvatiti. Ako ga uhvati, razotkrit će ga i poniziti pred indiferentnom posadom.

Nije mu uspijevalo. Iako je okrvavio prste, nije mogao zahvatiti ispod ruba kovanice. Začuo je kuckanje Ahabove kitove kosti; penjao se na gornju palubu; cijeli svijet suzio se na zlatnik, polomljene nokte i užasan strah. Dok je uzbuđeno pokušavao osloboditi dublon, čuo je kako mu se približavaju koraci, a ipak nije mogao pobjeći. Nije se usuđivao okrenuti. Nakon beskonačno duge zebnje ruka ga je zgrabila za rame i okrenula; srce mu se popelo u grlo. Iza

njega je stajala Carol, a ne Ahab.

Kada se probudio, teško je disao, a puls mu je snažno tukao. Još uvijek se nalazio na ležaljci, u pramračnom prostoru *Pequoda*. Ponovo je zatvorio oči i ostatak noći proveo u nervoznom polusnu. Kad je svanulo, još uvek se nalazio na istom mjestu.

Tokom dana nekoliko mornara bockalo ga je da već duže vrijeme preskače svoj red na osmatračnici. Odgovarao im je nerazumljivim mrmljanjem i nadao se da neće otići nekom oficiru. Želio je nestati. Želio je da se sve ovo završi. Kako su prolazili dani, mornari su prema njemu pokazivali sve veći prezir. Dani su prolazili, a nije se dogodilo ništa što bi ga oslobodilo. Svako jutro dublon se sjajio na suncu, predstavljajući centar broda, a Fallon nikako nije uspijevao pobjeći. Ja gledam, ti gledaš, on gleda, mi gledamo, vi gledate, oni gledaju.

6

Fallon je zauzeo svoj položaj kraj kofe sa katranom. Tu se bar malo mogao braniti od svoje zbunjenosti. Mogao se koncentrirati na miris i opip katrana. Sjećao se ljeta provedenih na katranom presvučenom putu ispred kuće djeda i bake u Elmiru. Sunce je proizvodilo sjajne mjehuriće na katranu po rubovima seoske ceste, a katran se lijepio za patike, te izazivao bakine grdnje kad bi napravio fleke u njenoj besprijekorno čistoj kuhinji. Skupa sa rođakom Sethom bušio je štapićem mjehure i promatrao kako se polako vraćaju sami u sebe. Kofa sa katranom na *Pequodu* bila je nešto na što se mogao koncentrirati. Katran je bio stvaran; zrak koji je udisao bio je stvaran - sam Tallon bio je stvaran.

Pred njim je podbočen stajao drugi oficir, Stubb. Buljio je u Fallona. Fallon je podigao pogled i ugledao čovjekov mali smiješak. U njemu nije bilo ni traga milosti.

"Vrijeme je da se popnemo, Fallon. Preskočio si svoj red, a mi ne želimo na brodu nikakve zabušante."

Fallon nije mogao smisliti što bi rekao. Klimavo se osovio na noge i obrisao ruke komadom platna. Nekoliko mornara promatralo je scenu, čekajući da se Fallon povuče ili da ga Stubb zgrabi.

"Penji se!" Stubb ga je gurnuo, tako da se okrenuo i nesigurno pošao ka konopcima. Na trenutak je pogledao preko ograde, u mirno more po kojem su klizili. Blago ljuljanje palube, na koje se tako brzo navikao, vratilo se sa zastrašujućom snagom. Stubb je još uvijek stajao iza njega. Duboko udahnuvši, podigao se na ruke i stao bosim nogama na ogradu. Sada je bio licem okrenut prema palubi i pokušao se penjati po mreži od konopa. Stubb ga je hladno promatrao i činilo se da čeka njegov neuspjeh. Očekuje ga. Penjanje je ličilo na uspon po ljestvama od konopa na seoskom sajmu: kad bi stao na prečku, ljestve bi se izvile u smjeru težine, a ljuljanje broda otežavalo mu je da nogom napipa slijedeću prečku. Što se više penjao, ljuljanje je postajalo sve jače. Nikada nije imao previše samopouzdanja a sada mu je smetalo i to što ga svi gledaju. Činilo mu se da svi vide koliko je uplašen, pa da djeluje kao idiot.

Postalo mu je mučno, a paluba se činila mnogo daljom nego što bi trebalo da bude. Zrak je bio težak, a vjetar nije donosio nikakvu svježinu i nije mu sušio znoj sa obrva i vrata. Očajnički je stiskao konope; pokušao je učiniti slijedeći korak, ali činilo se da su ga noge potpuno izdale. Ponižen, goreći od srama, a istovremeno u smrtnom strahu od pada - i drugih stvari; od cijele situacije; od činjenice da je ovdje gdje ne bi trebalo da bude, prevaren, ispsovan i smućen - omotao je ruke oko konopa, koljena su mu se tresla, a u stomaku je osjećao mučninu. Žuč je prijetila da provali kroz stisnuto grlo. Čvrsto stisnuvši oči plakao je i žarko želio da sve oko njega nestane.

"Fallon! Fallon, pseto, zašto se ne penješ? Penji se, bolje ti je, jer ako se ne popneš neću te pustiti natrag na palubu!" Stubb je gnjevno urlao. Fallon otvori oči i pogleda u crveno lice i bijesni pogled uperen u sebe. Možda dobije infarkt, pomisli Fallon.

Visio je tako na pola puta do vrha jarbola, nemoćan da se pomakne. Želim kući, mislio je. Pustite me kući. Stubb je bjesnio i ismijavao ga; ostali su se okupili i gledali ga smijući se. Fallon je zatvorio oči i pokušao nestati. Tada se začuo tresak, nalik na udarac tesarskog drvenog malja.

"U čemu je problem, gospodine Stubb?" Začuo je smireni glas. Ponovo je pogledao dolje. Podupirući se rukom na glavni jarbol, dolje je stajao Ahab i gledao u njega. Palac mu je dodirivao dublon.

Stubb je bio potpuno zatečen, kao da je Ahab nekakva prikaza, prizvana

potpuno neodgovarajućom čarolijom. Glavom je pokazao prema Fallonu.

Žmirkajući prema suncu, Ahab je neko vrijeme proučavao Fallona. Lice mu je djelovalo neprirodno blijedo u usporedbi sa drugim preplanulim licima, okrenutim ka Fallonu. Na blijedilu se ipak isticao bijeli ožiljak, pružajući se duž jednog obraza, nalik na predznak smrti. Topli povjetarac razbarušio mu je kosu. Bio je star; gegao se, pokušavajući se umiriti rukom naslonjenom na jarbol.

"Zašto se ne popneš?" doviknuo je Fallonu.

Fallon zatrese glavom. Pokušao je savladati još jednu prečku, ali, iako mu je noga pronašla konop, nije imao dovoljno snage za podizanje.

Ahab ga je i dalje promatrao. Činilo se da nije nestrpljiv ni ljut, već samo znatiželjan, kao da je Fallon životinja usred prometne avenije, skamenjena u strahu od prolazećih automobila. Izgledalo je kao da bi mogao neograničeno dugo tako stajati i promatrati. Stubb se nervozno premještao s noge na nogu. Njegov bijes bio je negiran i potisnut. Posada je i dalje mirno promatrala. Nekolicina je gledala u konope iznad Fallona. Konopi za koje se držao počeše se tresti, pa je i sam pogledao prema gore. Čovjek koji je bio na osmatračnici silazio je da mu pomogne.

"Bulkington!" vikne Ahab, mašući čovjeku da stane. "Ostavi ga!" Mornar se povukao gore i sjeo na gredu križa glavnog jedra. Cijeli Pequod je čekao. Ako je negdje bilo kitova za lov, i oni su čekali.

Vrlo jasno, tako da je Fallon čuo svaku riječ, Ahab reče: "Moraš se popeti. Zakleo si se skupa sa ostalima, a ja neću dozvoliti da pogaziš zakletvu. Hoćeš li je pogaziti? Moraš se popeti, ili ćeš sići i priznati da si kukavica i slabić."

Fallon se držao za konopce. Nije dao nikakvu zakletvu. Sve je to samo priča. Što ima veze ono što je uradio u priči? Ako treba da predstavlja lik u knjizi, zašto ne bi mogao odstupiti od očekivanog i učiniti ono što želi, umjesto da slijedi put koji mu pokazuju? Silaskom bi pokazao svoje pravo lice.

"Imaj vjere u sebe!" dovikne mu Ahab.

Iznad njega Bulkington je hraknuo i pljunuo, pazeći na vjetar i ljuljanje *Pequoda*, tako da je pogodio more, a ne palubu. Fallon izvi vrat i pogleda prema gore. Bio je to isti onaj ljubazni mornar koji mu je prvo veče pomagao da siđe u potpalublje. I dalje je visio. Kad je pogledao dolje, Ahab je još uvijek

stajaona istom mjestu i ljuljao se skupa sa valjanjem palube, očiju prikovanih na Fallona. Čovjek je bio lud. Melville je isto tako morao biti lud kad ga je izmislio.

Fallon stisnu zube i podiže se za još jedan korak prema osmatračnici. Nalazio se na polovini visine glavnog jedra, trideset stopa iznad palube. Koncentrirao se na svaku pojedinu prečku, mirno disao i penjao se. Kad je dospio do nivoa glavnog križa Bulkington se spustio ispod njega i pomogao mu. Složeno gibanje, koje nastane kada mornar stane na konop ispod križa, opet ga je nateralo da obgrli gredu, ali brzo je prebrodio krizu. Korak po korak nastavili su se približavati vrhu jarbola. Mornar se uvukao u lijevi obruč osmatračnice i pomogao Fallonu da uđe u desni. Nekoliko stopa iznad njihovih glava vijorila se zastava *Pequoda*.

"Eto nas, Fallone", reče Bulkington. Odmah zatim tako se žustro i naglo počeo spuštati, da je Fallonu zastao dah od straha da će čovjek pasti.

Daleko dolje, ljudi su se počeli micati. Ahab je izmijenio nekoliko riječi sa Stubborn. Nalik na skraćenu crnu lutku primakao se ogradi pridržavajući se rukom za jedan od konopa za natezanje jedara i ponovo pogledao prema Fallonu. Stavio je ruku oko usta i doviknuo: "Sada drži dobro otvorene oči! Ako vidiš njegovu peraju ili bok, zovi!"

Fallon se sada nalazio sam iznad svih. Uspeo je. Nije dao nikakvu zakletvu, pa nije bio obavezan da uradi bilo što, ako to nije želio. Svojevoljno se popeo na osmatračnicu i, ako je već trebalo da postane kitolovac, kakva bi šteta bila ako objavi da je ugledao kitove – normalne kitove? Ne one iz literature. Ne bijele.

Pregledao je horizont. Pod djevičanskim nebom do krajnjih granica svijeta protezalo se čisto i plavo, pomalo namreškano more, skrivajući u sebi mnoge tajne.

7

Fallon se navikao na miris *Pequoda*. Priviknuo se na znoj i prljavštinu, na zagušljivi smrad plijesni i nejaki miris rasola koji je pokušavao nadvladati zadah prostora za pakovanje.

U onom drugom životu nije baš uvijek bio pedantan. U kasnim šezdesetim, nakon što je napustio Sjeverozapadni, živio je u jednoj staroj kući u oronulom susjedstvu, sa još troje muškaraca i žena. Nazivali su je "Velika kuća", a za okolinu su vjerovatno bili hippy društvo. "Dlakavci". "Nakaze". "Otpadnici". Sada mu se taj rječnik činio stranim. Slivnik sa vječitom hrpom prljavog posuđa, posteri Fillmore Westa, ultraljubičasti i infracrveni izvori svjetla, žohari što su trčali i po toplini i po hladnoći, namještaj iz ranih pedesetih, čije su uglove tri mačke raznijele u dronjke. Taj život bio je isto toliko različit od njegovog svijeta kod Board of Trade kao i paluba *Pequoda*.

Napustio je sveučilište jer, kako je govorio sebi, tamo nije bilo ničega što nije mogao dobiti u sveučilišnoj biblioteci ili muvajući se po studentskoj organizaciji. Sada mu se činilo nevjerovatno da je onda toliko čitao: Skinnerov behaviorizam, Spenglerovu historiju, popularnu fiziku i Thomasa Kuhna, Friedmana i Galbraitha, Shawa, Conrada, Nabokova, kao i sve što je mogao pronaći od Hammetta, Chandlera, Macdonalda i njihovih imitatora. Kasnije nije mogao dokučiti kako je tako olako ostavio diplomu; nije znao da li je bio previše neodgovoran, ili previše spor, ili je bio iznad svega toga i slijedio vlastiti put. Sigurno je da sebe nije smatrao pobunjenikom, a revolucionarni žar, kojem su se divili njegovi prijatelji, sada mu se činio kao obično afektiranje, ili je to bio bar devedeset posto vremena, a nikada ga nije ni potpuno obuzeo. U gužvi na skupu Demokrata nije učestvovao, osim kao posmatrač. Ipak je jedan dio vremena provodio u stražnjoj sobi, slušajući grupu Doors i pušeći drogu, sve dok mu cijeli svijet ne bi izgledao kao malo veća verzija Velike kuće i njegovog kruga prijatelja. Čitao je *Put Zena*. Poznavao je Hessea i Kerouaca. Mrzio je Richarda Nixona i ismijavao Spiro Agnewa. Gore visoko u jedrima *Pequoda* te su mu se godine vratile u sjećanje jasnije nego za posljednjih pet godina, provedenih kod CBT-a. Koliko je samo sa dvadeset godina bio različita osoba. Shvatio je koliko je tek čudna osoba postao sa dvadeset i osam godina. Kakva zadivljujuća - i zastrašujuća - metamorfoza.

U jednom trenutku je rekao sebi da mu se smučilo stagniranje. Promatrao je kako nekolicina njegovih prijatelja pušenjem droge dovodi sebe u totalnu pasivnost. Prozreo je samoobmanu ostalih bogalja u Velikoj kući; bogaljima ih je nazvao u svađi sa Marty Sokolovim, nakon koje ih je demonstrativno napustio. Na odlasku je izjavio da ako prekida sa tim načinom života, to ne

znači da se predaje. Mogao je raditi bilo kakav posao jer nije žudio za novcem, ni za kućom u predgrađu. Želio je za sebe novi početak, kretanje naprijed, davanje smisla svakom novom danu. Napustio je pranje posuđa na sveučilištu, preselio se u prljavi stan bliže centru grada i počeo pratiti u novinama rubrike sa ponudama za posao. I dalje se često viđao sa svojim prijateljima, drogirao se možda nešto rjeđe, slušao muziku i čitao. Ali, bilo mu je dosta "pronalaženja sebe", a preko drugih je uočio da je pronalaženje sebe postalo dobar izgovor za nerad.

Martyjeva rođakinja bila je kurir kod Pearson Joel Chones na Chicago Mercantile Exchange. Povremeno je svraćala, drogirala se sa njima i išla na koncerte. Fallon je jednom sa njom spavao. Kasnije ju je nazvao i ona se raspitala, pa je uskoro ošišao kosu - ne prekratko - i također postao kurir kod Pearsona. Počeo se malo bolje njegovati. Svaki dan se tuširao i mijenjao donje rublje. Kupio je tri kravate i jednu uvijek nosio u dvorani za razmjenu, jer to je bilo jedno od pravila na burzi.

§§§

Fallonu je sinulo da bi trebalo pronaći Ishmaela, ako zbog ničeg drugog onda bar da vidi čovjeka koji će preživjeti nakon njegove smrti. Slušao je i promatrao; naučio je imena svih ljudi na brodu - znao je Flasha, Stubba, Starbucka, Bulkingtona, Tashtegoa, Dagooa i Queequega; identificirao je Fedallaha, vodećeg Filipinskog čamdžiju. Nije *bilo* Ishmaela. Isprava ga je to zbunilo, a onda se javila nada. Ako se realnost u kojoj se nalazi može razlikovati od realnosti u Melvillevoj knjizi u tako važnom detalju, zar se ne može razlikovati i na neki drugi način - neki način koji će dovesti do njegovog preživljavanja? Možda je ovaj Ahab predodređen da uhvati svog bijelog kita. Možda će se Starbuck dovoljno osokoliti, usprotiviti se luđaku i preuzeti brod. Ili nikada neće ni ugledati Moby Dicka.

Tada jedna uznemirujuća pomisao uguši nadu, prije nego što se uspjela potpuno razbuktati: u knjizi nije morao postojati Ishmael. Počinjala je sa: "Zovite me Ishmael." Ishmael je bio pseudonim nekog od ljudi, pa na *Pequodu* neće biti nikoga sa tim imenom. Fallon je sam sebi čestitao na dobro izvedenom literarnom detektivskom poslu.

Ipak, nada je odbijala da potpuno umre. Istina na *Pequodu* nije bila Ishmaela;

odnosno bilo tko na brodu, čije ime se nije posebno spominjalo, mogao je biti Ishmael. Bilo koji od anonimnih mornara unutar širokih granica dobi i karaktera - a Fallon se trsio da se sjeti što je narator rekao o sebi - mogao je biti Ishmael. Grčevito se uhvatio za tu činjenicu; razmatrao je tu mogućnost i pokušavao na sebi pronaći poznate karakteristike Ishmaela. Zašto da ne? Ako je apsurd vrijedio za činjenicu da se uopšte ovdje našao, onda zašto ne bi on bio taj koji je preživio? I više od toga, zašto i ne bi mogao postati taj preživjeli? Nitko drugi nije znao ono što je Fallon znao. Imao je pred svima prednost. Raditi će stvari koje je radio Ishmael, pa će možda postati on. Ako već mora biti lik u knjizi, zašto ne bi bio glavni junak?

§§§

Fallonov prvi kontakt sa srcem kapitalizma na CME bio je ujedno zastrašujući i zabavan. Zastrašujući jer je greškom isporučio nalog za kupovinu datiran na Maj trgovcu koji je obrađivao Jun, što je koštalo firmu deset hiljada dolara. Iz ove nesreće izvukao se samo zahvaljujući milosti Boga i svojoj hrabrosti. Otkrio je da ima sposobnost sakriti se iza fasade, koje promatraču zaokupljenom samim sobom izgleda onako kako taj posmatrač želi da mu izgleda. Ako je njegov pretpostavljeni očekivao od njega poštovanje i zainteresiranost, onda je Fallon bio pun poštovanjem ispunjene zainteresiranosti. To mu je uspijevalo bez unutrašnjih kompromisa sa samim sobom. Nije bio hipokrit.

Zabava je počela nakon što se uklopio i počeo gledati na burzansku trgovinu kao na jako kompliciranu partiju monopola. Ili, još bolja usporedba, kao obožavalac baseballa na trku za pobjedama u prvenstvu. Postojalo je u najmanju ruku isto toliko statistika kao i u dobroj sezoni baseballa, dovoljan broj ličnosti, strategija, velikih igara, grešaka, rizika i sreće. Početkom radnog dana Fallon bi ušetao u dvoranu - ogromnu prostoriju sa atmosferom koncertne dvorane, zidova prekrivenih tablama sa cijenama, polumračnu i klimatiziranu, ispunjenu stotinama trgovaca i agenata obučenih u jakne svijetlih boja - i obično bi ga atmosfera asocirala na godišnje susrete bivših studenata nekog sveučilišta. Kad bi na kraju dana hodao po podu od dasaka, prekrivenom gomilama papira nalik na konfete, dvorana je izgledala kao košarkaška dvorana nakon NCAA finala. Povrh svega, dajući cijeloj stvari onaj pomak u značenju koji imaju sve dobre šale, stajala je činjenica da je sve to trebalo nešto značiti;

igralo se sa pravim novcem, a jedna izmjena na ploči sa cijenama Treasury Bills stajala je nekoga hiljadu i sto dolara. Ono je ozbiljna stvar, dečko. Krvotok nacije - čak cijelog slobodnog svijeta. Fallon je jedva suzdržavao smijeh, stalno iznova fasciniran.

§§§

Prvi kontakt sa kitom - prvo spuštanje - Fallon je imao u Stubbovom čamcu. Osmatrač na prednjoj osmatračnici je zaurlao: "Eno ga, puše! Tri stupnja desno od pramca! Puše! Tri - ne, četiri komada!"

Ljudi su priskočili dugačkim čamcima i prebacili ih preko boka. Fallon se trudio da izgleda kao da pomaže. Dok se čamac spuštao u nadimajuće valove, Stubbova posada uskočila je u njega ne obaziruć se na mogućnost loma kostiju ili izčašenja zglobova. Stojeći na ogradi Fallon je sekundu oklijevao, a onda se bacio, osjećajući se kao da skače sa zgrade Svjetskog Trgovačkog Centra. Nespretno je doskočio, skoro srušivši jednog čovjeka. Zauzeo je mjesto kraj centralnog vesla i počeo ga vući. Kao onaj što je padao sa zgrade i brojao katove i Fallon je pomislio: Za sada je dobro. Čekao je da tresnu.

"Ne hrčite, spavalice, vucite!" vikne Stubb, tonom negdje između zafrkancije i ljutnje. "Vuci, Fallon! Zašto ne vučeš? Zar nikada nisi vidio veslo? Ne gledaj preko ramena, momče, nego *vuci*! Tako je bolje. Ne žurite, ljudi - sad mekano - ali, prokleti bili, vucite dok nešto ne slomite! Tashtego! Možeš li mi harpunirati neke ljude tako okrenut leđima? *Vuci*!"

Fallon je vukao sve dok nije pomislio da će mu mišići na rukama popucati, sve dok mu se slabine nisu počele grčiti kao da ih je stvarno harpunirao crnokosi Indijanac, koji je stajao na pramcu iza njegovih leđa. More je bilo nemirno, pa su uskoro bili smočeni od vodene prašine. Fallon je nakon nekoliko minuta zaboravio na progonjene kitove i stopio se sa ritmom veslanja, upadajući u lukavi tok Stubbovih kletvi i molbi, sad šaputanu, sad urlanu ludu propovijed. Koncentrirao se na veslo u rukama, sječenje valova oštrim pramcem. Organizam mu je postao jednostavan mehanizam, pluća su mu uvlačila suhi zrak u ritmu sa ljuljanjem čamca, a leđa su mu pucala od napora. Zatvorio je oči i čuo svoj puls u ušima, osjetio hladnu prašinu i vrelo sunce, vidio ružičastu izmaglicu krvi u kapcima okrenutim prema brutalnom svijetlu dana.

§§§

Sa dvadeset pet godina Fallonu su ponudili položaj u uredu na katu. Sa dvadeset sedam dobio je ponudu od DCB International da postane mešetar. U to vrijeme već je živio sa Carol. Zašto da ne prihvati? Još uvijek je bio izvan svega, sigurno zatvoren u sebe. Neka misle što god žele o njemu. U konačnoj analizi štitila ga je ona velika indiferentnost koju je prigrlio na isti način kako je noću stiskao Carol na svoje grudi. Nije bio hipokrit. Nije rekao ništa u što nije vjerovao. Neka oni projeciraju na njega njima drage fantazije. Nalazio se izvan i iznad svega toga, analizirajući budućnost za DCB International. U svakom ugovoru koji je prošao preko njegovog stola jasno je stajalo da DCB i njegovi mešetari ne odgovaraju za gubitke nastale kao posledica njihovih savjeta.

Tako je proveo slijedeće četiri godine, izdvojen iz te zbrke i gledajući svoje interese. Sa porastom zarade zahtjevi su mu postali mnogobrojniji. Sada je rijetko viđao staro društvo. Rođakinja Solokova rekla mu je da se on sada nalazi u New Yorku, gdje žica novac od stranaca na Times Squareu. Rekla je kako Solokov tvrdi da je to prilično dobar život. Tvrdio je da još uvijek pruža otpor sistemu. Fallon je u međuvremenu dovoljno odrastao da shvati kako nikad nitko nije uspio pobijediti nijedan sistem - kao da je uopće postojao neki sistem. Postojalo je samo kupovanje i prodavanje, podložno silama na tržištu i slabostima učesnika u transakcijama. Fallon se nalazio na rubu toga procesa i mirno ga promatrao, učestvujući koliko je potrebno (morao je jesti), a da ipak ostane siguran. Nije bio hipokrit.

§§§

"Do vraga s vama, momci, zar će nas preteći Ahabovi nevjernici? Vucite, savijte ih djeco, moji najdraži; jednoliko, jednoliko, skrenite desno! Tako, Fallon, da ti vidim znoj, momče, možeš li se oznojiti za mene?"

Dok su se dizali na valu činilo se da veslaju uzbrdo; na drugoj strani klizili su i dalje veslajući, derući se poput djece na toboganu, a Stubb im je cijelo vrijeme nešto dovikivao. Sa svoje desne strane Fallon ugleda Starbuckov čamac; začuo je šum vode ispod njega, a onda šum gibanja nečeg bržeg i većeg od čamca.

Iza njega Tashtego zagunđa.

"Pogodak, pogodak!" zaurla Stubb, a pokraj Fallona poče prolaziti konop takvom brzinom da je pjevao, zujao i dimio. Jedan od ljudi zasipao je vodom

mjesto gdje je konop, zategnut poput žice, prolazio preko ruba čamca. Tada se čamac iznenada trgne prema naprijed, a Fallon skoro ispadne od udarca vesla u prsa. Stenjući od bola, uspio je izvući veslo iz vode i držati ga u zraku. Stubb se napola podigao u svom sjedalu na krmi.

Letili su kroz vodu. Kako ih je kit vukao, čamac se trzao pri svakom udaru u val. Fallon se grčevito držao, ne više tako siguran da je imao sreću što nije ispao odmah na početku vožnje. Pokušavao se osvrnuti, ne bi li vidio monstruma koji ih je vukao, ali pošto se mogao samo napola okrenuti sve što je vidio od vodene prašine i divljeg gibanja bio je val okrunjen bijelom pjenom. Čučeći na pramcu Tashtego se zlobno cerio i izbacivao drvene blokove vezane za konop, čija je i namjena bila da svojim kočenjem zamore kita. Isto tako mogli ste pokušati zamoriti valjak.

Fallon nije mogao spriječiti ushićenost. Vidio je da su i ostali, držeći se ili pokušavajući vući konop u čamac, pocrvenjeli i teško disali.

Okrenuo se i ugledao kita.

§§§

U srednjoj školi Fallon je bio dobar plivač. Otprilike godinu dana nakon što je prešao kod CME sreo je Carol Bukaty. Uočio ju je dok je elegantno plivala po bazenu. Bila je najbolji plivač od svih prisutnih, čak bolja i od njega, iako bi je, možda, uspio savladati na kraćoj stazi. Predavala se vodi, ne boreći se pritiv nje; udarci dugih nogu bili su snažni i ujednačeni. Lako je disala, a zamasi su joj bili opušteni, a ipak snažni. Nije se trudila da pliva brzo, ali u vodi je djelovala toliko opušteno da je izgledalo kako bi mogla tako plivati danima. Fallon je sjedio na stepenicama na rubu bazena i posmatrao je cijelih pola sata, a da mu ni trenutak nije bila dosadna. Uzbuđivala ga je njena gracioznost u vodi. Znao je da će joj morati prići. Kliznuo je u bazen i počeo plivati iza nje.

Konačno je stala. Držeći se za žlijeb na kraju bazena, gurnula je naočale za plivanje na čelo i maknula mokru, smeđu kosu iz očiju. Zaustavio se kraj nje.

"Jako dobro plivaš", rekao je.

Još uvek je hvatala dah. "Hvala."

"Izgleda kao da nikad ne bi trebalo da izađeš iz vode. Kao da bi sve ostalo bilo spuštanje na neki niži nivo u usporedbi sa plivanjem." Bilo je čudno da je

izgovorio nešto takvo, a uopće to i nije želio reći. Nije znao da li još nešto želi osim njenog tijela.

Zbunila se, nasmiješila i izvukla na rub bazena, ostavljajući noge da se klate u vodi. "Ponekad se upravo tako osjećam", rekla je. "Ja sam Carol Bukaty." Vrlo poslovno mu je pružila ruku.

"Pat Fallon."

Nosila je sivo odijelo; bila je tanka i visoka, malih dojki, zašiljenog lica i smeđih očiju. Kasnije je otkrio da izvanredno pleše i da kupuje žensku odjeću za jednu od velikih robnih kuća u Chicagu, te da mnogo putuje, piše lošu poeziju, mrzi kuhanje, voli djecu i da joj se sviđa. Isprva ga je zanimala samo seksualno, iako je prvih nekoliko puta seks bio prilično loš. Postepeno se seks poboljšao, a u međuvremenu se Fallon zaljubio.

Nakon posla nalazili bi se u atletskom klubu; do kasnog popodneva igrali su neku vrstu tenisa, onda izlazili na večeru, pa bi pogledali neki film, a noći su provodili u njegovom ili njenom stanu. Upoznao je njenog oca alkoholičara, policajca u penziji, koji je pričao beskrajne priče o gradskoj politici i Daleyevoj mašini. Carol je s njim i njegovim roditeljima provela Božić. Nakon što su počeli živjeti skupa upali su u ugodnu kolotečinu. Njena privrženost činila ga je sigurnim. Nakon nekog vremena nije ju više želio onoliko kao prvih dana, odnosno prvih mjeseci, ali još uvijek mu je bila potrebna. Još uvijek mu je bilo važno da zna što ona radi i što misli o njemu. Ponekad mu je to i previše značilo, pomisli. S vremena na vrijeme poželio bi da je nema, ne zato što je bilo nekih stvari koje je mogao raditi samo bez njenog prisustva, već jednostavno zato što bi poželio biti bez nje.

Ponekad bi je promatrao ujutro dok se oblačila i pitao se kakvo bi to biće moglo biti i što radi u njegovoj sobi. Ponekad pak bi ležao kraj nje dok je spavala, milujući vršcima prstiju kratku smeđu kosu na njenoj slepoočnici, obuzet željom da je poseduje, da drži njenu glavu u rukama i zna sve o njoj, tresući se od frustriranosti jer je znao da je to nemoguće, a ponekad ga je to toliko izluđivalo da se jedva suzdržavao da je ne udari. S njim ili s njom nešto nije bilo u redu. Maštao je o tome koliko bi joj nedostajao kad bi umro, o odjeći koju bi nosila na njegovom sprovodu, o tome što bi pričala svojim budućim ljubavnicima kad njega više ne bi bilo.

Ako je Carol osjećala nešto slično u vezi s njim nikad mu to nije rekla. S druge strane Fallon nije ni pokušavao da objasni što osjeća, osim na jako zaobilazan način. Ona je trebalo da zna što on osjeća, ali, naravno, nije. Zbog toga, kad su stvari krenule loše, a počele su bivati sve gore i gore, nije joj mogao objasniti što nije u redu. Nije mogao to izraziti riječima, a nekih stvari koje su kod njega izazivale nezadovoljstvo sramio se i priznati. Ipak, morao je priznati da je ponekad osjećao kako između njih postoji samo nezadovoljstvo i da ništa ne osjeća prema njoj - a ponekad bi se smiješio i uživao u samom njenom prisustvu.

§§§

I pored toga što je kit bio zadivljujući stvor, pokazalo se da ga na kraju krajeva ipak nije teško ubiti. Umorio se. Kao što bi se i čovjek umorio pod napadima grupe stranaca. Usporio je gibanje kroz vodu i nije ih više s lakoćom vukao za sobom. Privukli su se do njega, a onda je Stubb zario harpun. Trzao ga naprijed natrag, izvukao ga pa ponovo zario. Obema rukama naslonio se na držak, a nogu prebacio preko ruba čamca, oslonivši se čizmom na stvorenje. Znojio se u potrazi za kitovim životom. Kad ga je konačno pronašao, kit je zadrhtao i zakoprcao se poslednji put, štrcnuvši prvo ružičastu izmaglicu, pa onda tamnu krv umjesto dotadašnje, kao perje bijele, vodene prašine. Na kraju je bio bespomoćan kao i čovjek, te se prevrnuo na leđa i umro. Stubb je bio dobro raspoložen, a ljudi su metodično nastavili svoj posao. Zavezali su konop oko velikog repa i, dok su se sjenke izduživale i sunce silazilo ka horizontu, vukli mrtvog kita prema *Pequodu*.

8

Te noći, za vrijeme komadanja i topljenja kita, Fallon je, možda kao potvrdu da se penjanjem na osmatračnicu vratio u norrnalu, dobio stvaran posao: sjekao je komade kitovog sala, koje su par mornara odsjecali od velikih traka ubacivanih na brod, u "listove Biblije". Brzo je uhvatio ruku, iako nije radio brzo kao Britanac Staley, koji je radio do njega i stalno ga podbadao da radi više. "Sve ja radim, Fallon", govorio je, kao da mu je jedina ambicija u životu da ne uradi više od svog dijela posla.

Fallon je postavljao komad sala na stol za rezanje tako da je koža ležala

prema dolje, pa je, koristeći nož kao sataru i imitirajući Staleya, sjekao salo na odreske nalik na listove knjige čiji hrbat je činila kitova koža. Listovi sala padali su postrance ili ostajali zalepljeni jedan za drugi, a stol je uskoro postao klizav od masnoće. Isprva je Fallon pazio da se ne povrijedi nožem, ali ako je pokušavao sjeći komade a da ih ne pridržava, klizili su po stolu. Staley ga je požurivao, radeći sa zavidnom vještinom, iako je Fallon primjetio da su mu ruke pune ožiljaka i da mu na srednjaku lijeve ruke nedostaje najgornji zglob...

Leđa i ruke uskoro su ga zaboljeli od umora, a dim iz topionice pekao mu je očr. Kad bi pokušao obrisati suze samo bi zamrljao lice masnoćom. Ipak, uz stalne psovke, dobro je obavljao posao. Psovanje je pomagalo, a činilo se da ga drugi bolje prihvataju kad psuje. Nakon završenog posla sutradan su očistili palubu, pa im je dozvoljeno da plivaju u okolici mirujućeg broda i podijeljena im je porcija groga. Sada su mu ljudi djelovali mnogo stvarnije,nego kad ih je promatrao sa svoje izolirane tačke uz kantu sa katranom. Mogao im se obraćati mnogo prirodnije nego ikad. Ali nije zaboravljao u kakvom se škripcu nalaze.

"Previše si ozbiljan, Fallon", rekao mu je Staley, nudeći mu svoj grog. "Gledao sam te kako tamo sjediš zadubljen u crne misli i to te dovelo do kukavičkog ponašanja. Sad si mnogo bolje, možda, ali upozoravam te da gledaš samo svoj posao pa ćeš možda preživeti ovo putovanje."

"Neću ga preživjeti. Nećeš ni ti - ukoliko ne preduzmemo nešto u vezi kapetana Ahaba."

Prišao im je Bulkington, koji ih je do tada promatrao sa strane. "Što je sa kapetanom Ahabom?"

Fallon je iskoristio šansu. "Zar vam se čini ispravno ovo njegovo traganje za bijelim kitom?"

"Kit mu je upropastio nogu", reče Staley.

"Govori se da mu je oduzeo i muškost", reče drugi tiše. "Usudio bih se reći da te dvije noge ni vi ne biste željeli izgubiti."

Fallon ih povuče u stranu i počne govoriti otvorenije. "Ako ništa ne poduzmemo izgubit ćemo mnogo više od muda. Čovjek je lud. Ako ne uspijemo ubijediti Starbucka da nešto poduzme, povući će nas sa sobom i potopiti ovaj brod. Vjerujte, ja znam."

Inače prijateljski nastrojen Bulkington nije više izgledao prijateljski. "Čudno govoriš, Fallon. Dali smo zakletvu i potpisali papire još prije nego što smo odjedrili dvesta metara od obale. Kapetan je kapetan. Ti govoriš o pobuni."

Morao je biti oprezan.

"Ne. Čekajte. Saslušajte me. Zašto su nas poslali na ovaj put? Mislite na - dioničare ili kako ih već zovete. Vlasnike. Poslali su nas da lovimo kitove."

"Bijeli kit je isto kit." Staley je djelovao razdraženo.

"Da, naravno, i on je kit. Ali postoje na stotine drugih kitova koje možemo uloviti i ubiti. Ne treba nain da gonimo baš toga. A zar se on nije zainatio da ulovi samo baš toga, Moby Dicka. Što je sa tim zlatnikom na jarbolu? To nam govori da traži samo osvetu. U papirima koje smo potpisali nije se spominjala osveta. Što mislite da bi vlasnici rekli kad bi znali šta on planira? Mislite li da bi odobrili ovo uzaludno, luđačko gonjenje?'

Staley je djelovao izgubljeno.

Bulkington je bio zainteresiran. "Nastavi."

Uspio je odškrinua vrata; povukao je argumente koje je u sebi već više puta ponavljao. "U Moby Dicku nema više ulja nego u nekom drugom kitu..."

"Kažu da je užasno velik", upade Staley.

Fallon napravi bolnu grimasu. "Valjda nije veći od dva druga kita. Ahaba ne zanima kitovo ulje. Da vlasnici znaju što namjerava, kao što ja znam, da znaju kako je samo bio bolestan onu sedmicu prije nego se pojavio iz kabine u kojoj živi, da su vidjeli sjaj u njegovim očima i karte koje čuva u svom ormariću..."

"Karte? Kakve karte? Bio si u njegovoj kabini?"

"Ne, ne baš", reče Fallon. "Vidite, ja znam neke stvari zato što držim otvorene oči i imam svoje izvore."

"Fallon, odakle si ti pao? Kunem se da ne mogu shvatiti pola onoga što govoriš. Izvori? Što ti je to?"

"Oh, Isuse!" Očekivao je više od Bulkingtona.

Staley se smrknuo. "Ne huli, čovječe! Neću slušati bogohuljenje."

Fallon je uočio novu šansu. "U pravu si! Oprosti. Ali, zar stari nije i sam

hulio one noći kad se polagala zakletva i to mnogo ozbiljnije nego što bih ja ikada mogao? Ako si bogobojažljiv čovjek, Staley, znaš da je to istina. Zar ćeš se pokoravati takvom čovjeku? Moby Dick je samo jedno od Božijih stvorenja, nesvjesna životinja. Zar je ispravno svetiti se životinji? Želiš li učestvovati u tome? Bogu to ne bi bilo po volji."

Staley je djelovao uznemireno, ali je i dalje bio tvrdoglav. "Ne trebaš mi ti govoriti što je volja Svemogućeg. Takvi kao ti to ne znaju. A Ahab je kapetan." Rekavši to otišao je na drugu stranu palube i odande ih promatrao, kao da se želi maksimalno distancirati od razgovora, a da ipak može pratiti što se dešava.

Fallon je bio ogorčen i umoran.

"Zašto ne odeš kod Staleya, Bulkington? Ne moraš ostati sa mnom, znaš. Ovo druženje neće popraviti tvoju reputaciju."

Bulkington ga je uporno promatrao. "Ti si čudak, Fallon. Kad sam te prvi put ugledao na *Pequodu* nisi mi ostavio nikakav dojam. Ali, možda ima nečega u tome što govoriš."

"Staley ne misli tako."

Bulkington potegne gutljaj groga.

"Zašto si pokušao ubijediti Staleya u Ahabovo ludilo? Takvog čovjeka ne možeš ubijediti ni da je nebo plavo, ako u papirima koje je potpisao stoji da je zeleno. Starbucka ili mene, možda. Ali, Staleya ne. Zar ne slušaš ljude s kojima razgovaraš?"

Fallon ga pogleda; visoki mornar ga je mirno posmatrao, strpljivo čekajući.

"U redu, imaš pravo", reče Fallon. "Imam osjećaj da te ionako ne bi bilo problema ubijediti. Znaš da je Ahab poremećen, zar ne?"

"Nije moje da o tome sudim. Ahab ima jače razloge od onih koje si ti naveo." Duboko je uzdahnuo, pogledao u nebo pa u ljude koji su plivali u sjenci broda. Nasmiješio se. "Trebalo bi se čuvati ajkula", rekao je.

"Možda nam danas svijet izgleda kao vrt, Fallon. Ali, moguće je da stari ima bolje oči nego mi."

"Znaš da je lud, a nećeš ništa da poduzmeš?"

"Stvar ne bi trpila previše duboko razmatranje." Bulkington je na trenutak

zašutio. "Znaš priču o čovjeku koji je rođen sa srebrnim vijkom u pupku? O tome kako ga je to mučilo, sve dok jednog dana nije odvio vijak da bi dokučio njegovu namjenu?"

Fallon je taj vic čuo još u osnovnoj školi.

"Otpalo mu je dupe."

"Ti i Ahab jako ličite na tog čovjeka."

Obojica su se nasmijali. "Ne moram odvrnuti pupak", reče Fallon. "Ionako ćemo svi izgubiti dupeta."

Ponovo su se nasmijali. Bulkington ga obgrli rukom oko ramena i nazdraviše Moby Dicku.

9

Jednog jutra pri ispumpavanju kaljuže netko je uočio da se sa vodom izbacuje i znatna količina kitovog ulja. Pozvan je Starbuck. Nakon što je lično obišao tovarni prostor otišao je na krmu i sišao pod palubu da razgovara sa Ahabom. Fallon upita jednog mornara što se dešava.

"Bačve cure. Morat ćemo negdje stati i iskrcati ih iz tovarnog prostora. Ako to ne učinimo izgubit ćemo mnogo ulja."

Nešto kasnije ponovo se pojavio Starbuck. Lice mu je bilo izrazito crveno, tako da je ličilo na čovjeka kojeg je udarila kap. Počeo je šetati po stražnjoj palubi, čvrsto stisnuvši ruke prekrižene na leđima. Čekali su da im kaže što da rade; stao je, zabuljio se u posadu, a onda im rekao da nastave sa poslom. "Nastavite pumpati", naredio je. "Nastavite sa osmatranjem." Nešto je kratko rekao kormilaru naslonjenom na kormilo od kitove kosti, pa se onda povukao u kut stražnje palube i počeo promatrati trag broda. Nakon nekog vremena sam Ahab je doteturao na palubu, pronašao Starbucka i obratio mu se. Tada se okrenuo ljudima na palubi.

"Smotaj gornja križna jedra", viknuo je, "i skrati glavna križna na oba jarbola; odmakni križ, podigni dizalice i isprazni glavni tovarni prostor."

Fallon se pridružio ostalima oko otvora tovarnog prostora. Kad je posao započeo koncentrirao se na podizanje i povlačenje, pazeći da ne prenapregne leđa. Čovjek sa otoka Man rekao im je da se nalazio ispred Ahabove kabine za

vrijeme razgovora Ahaba i Starbucka i da je Ahab zaprijetio Starbucku da će ga na mjestu ustrijeliti kada je oficir zatražio da prekinu gonjenje i isprazne tovarni prostor. Fallon se sjetio bijesnog izraza na Starbuckovom licu kad je izašao na palubu. Sinulo mu je da je Starbuck iz Melvilleove knjige bio prilično nesposoban; morao je biti takav kad je dozvolio luđaku da nastavi potjeru. Ali ovaj Starbuck - bilo da je to onaj iz knjige ili ne - nije volio način na koji su se stvari odvijale. Nije bilo razloga da Fallon samo sjedi i čeka razvoj događaja. Vrijedilo je pokušati.

Ali ne tog popodneva.

Rasizam je obezbijedio da najteži posao u vlažnom tovarnom prostoru dopadne obojenima - Dagoou, Tashtegou i Queequegu. Nisu se žalili. Radili su do koljena u kaljuži, u ubitačnoj vrućini i zagušljivoj atmosferi tovarnog prostora, verući se nespretno po bačvama punim ulja.

Kad je palo veče tri harpunara dobili su dozvolu da prekinu rad za taj dan. Izašli su na palubu preznojeni, izgrebani i prekriveni muljem. Fallon se strovalio kraj zida topionice; ostali su sjeli oko njega. Visokog Queequega je uhvatio napad kašlja, pa je sišao pod palubu da legne. Osjećajući kako mu se lepljivi znoj suši po rukama i vratu, Fallon je prikupljao snagu. Na nebu je bilo svega nekoliko oblaka, a mjesec je bio skoro pun. Tada je ugledao Starbucka kako stoji u pozadini stražnje palube, okrenut licem prema jarbolu. Da li on to promatra dublon?

Fallon se podiže na drhtave noge; osjećao se kao da su mu koljena od gume. Prvi oficir nije ga primjetio sve dok nije prišao sasvim blizu. Podigao je pogled.

"Da?"

"Gospodine Starbuck, hteo bih razgovarati sa vama."

Starbuck ga je pogledao kao da ga sada prvi put vidi. Fallon se trudio da djeluje ozbiljno i samopouzdano. U tome se ispraksirao kod DCB-a. "Da?"

Falon se postavio tako da je lice okrenuo prema glavnoj palubi, pa se Starbuck prema njoj okrenuo leđima da bi ostali licem u lice. Na taj način Fallon je mogao pratiti što se dešava iza Starbuckovih leda i vidjeti ako im netko priđe.

"Bilo je više nego očito da ste jutros, nakon razgovora sa kapetanom

Ahabom, bili jako ljuti."

Oficir je djelovao zbunjeno.

"Pretpostavljam da ste rekli Ahabu o curenju ulja, a on nije htio prekinuti svoj lov da bi se ispraznio tovarni prostor. Jesam li u pravu?"

Čovjek ga je oprezno promatrao. "Ono što se zbilo između mene i kapetana Ahaba nije ni tvoja ni posadina briga. Jesi li me zbog toga došao smetati?"

"Stvar se tiče mene", reče Fallon. "Tiče se i ostatka posade, a trebalo bi da se tiče i vas. Kapetanova naređenja nas obavezuju, a kakva nam on naređenja daje? Znam što mislite; znam da vas ova njegova lična osveta plaši i odbija. ***Znam*** što mislite. Mogao sam vam danas popodne na licu pročitati misli dok ste stajali tamo uz ogradu. Neće se zaustaviti dok nas sve ne pobije."

Izgledalo je kao da se Starbuck povukao u sebe. Fallon primjeti kako mu oči izgledaju izmučeno, uokvirene tamnim podočnjacima; smatrao je da nije pijanac, ali izgledao je kao osoba upravo probuđena nakon burnog vikenda. Skoro je mogao vidjeti kako pomalo presporo otkucava Starbuckov interni sat, a uz to se javlja ratobornost pijanca koji odbija da prizna istinu o sebi. Tako je počela i njegova zadnja svađa sa Steinom Jr. u mešetarskoj firmi.

"Vrati se na posao", reče Starbuck. Počeo se okretati.

Fallon mu stavi ruku na rame. "Morate..."

Okrenuo se sa iznenađujućom silovitošću i odgurnuo Fallona, tako da je ovaj posrnuo i skoro pao. Kormilar ih je posmatrao.

"Na posao! Ti ne znaš što ja mislim! Dati ću te izbičevati ako još nešto kažeš! Tako neiskusan čovjek nema mi što govoriti. Sad odlazi."

Fallon padne u vatru. "Proklet bio. Ti glupi..."

"Dosta!" Starbuck ga udari stražnjom stranom šake, na isti način kako ga je pokušao udariti Stein. Stein je promašio. Izgleda da je gospodin Starbuck bio uspješniji od Steina Jr. Fallon opipa povrijeđeni obraz. Najviše ga je boljelo što je izgledao kao neposlušni smutljivac kojem je pokazano njegovo mjesto. Dok je Fallon posrtao unatrag, Starbuck reče mirnijim glasom: "Brini se za svoju savjest, čovječe. Moju prepusti meni."

10

Ponovno sijevnu munja.

"Znam da je prkos pravi način za tvoje obožavanje. Nećeš biti milostiv ni prema ljubavi ni dubokom poštovanju; čak i na mržnju možeš odgovoriti samo smrću, a svi umiru!"

Ahab ih je doveo u srce tajfuna. Jedra su visila u krpicama, a po palubi su trčali ljudi, vičući uz vjetar i pokušavajući čvršće povezati čamce prije nego ih odnesu ili razbiju valovi. Stubb je pričepio lijevu ruku između jednog od čamaca i ograde; sada ju je pridržavao desnom, uz bolnu grimasu na licu. Vrhove jarbola dodirivala je vatra Sv. Elma. Ahab je stajao sa gromobranom u desnoj ruci. Desnu nogu oslonio je na vrat Fedallaha i recitirao munji. Fallon se čvrsto držao za priponu jarbola, pokušavajući se održati na nogama. Prizor je ujedno bio i smiješan i strašan.

"Sada se nijedna neustrašiva budala ne suprotstavlja tebi!" urlao je Ahab oluji. "Dugujem tebi nijemu, po mjestu neodredljivu moć, ali do poslednjeg daha svog potresnog života osporavat ću njeno bezuvjetno, nepotpuno vladanje mnome! Usred personificirane bezličnosti ovdje stoji ličnost!"

Divno, pomisli Fallon. Psihoblebetanje. Melville piše o oluji tako da bi Ahab dobio pozadinu na kojoj će se definirati. Izgleda da se u Melvilleovo vrijeme nije baš mnogo marilo za realizam. Okrenuo se i pokušao čvršće privezati čamac na zadnjoj palubi; krmu mu je već bio smrskao val koji je skoro sa sobom odnio tri čovjeka, uključujući i Fallona. Bljesnu munja, a dijelić sekunde kasnije začu se grmljavina. Sjetio se da ako uspiješ izbrojiti do pet, to znači da je munja udaljena milju; prema toj računici ova poslednja sijevnula im je iza dupeta. Većina članova posade buljila je otvorenih usta u Ahaba i u sjajne plamenove sablasnih boja koji su dodirivali jarbol. Svjetlo je imalo plavkastu nijansu živinih svjetiljki na parkiralištima. Isisavala je boju iz stvari koje je osvjetljavala, pa su lica preplašenih ljudi imala bolesnu boju ribljeg trbuha.

"Ti možeš oslijepiti, ali tada ću ja nastaviti pipajući. Možeš me satrti, ali ja ću postati pepeo!" Možeš se kladiti u to, pomisli Fallon. "Uzmi ove jadne oči kao izraz moga poštovanja prema tebi; uzmi ove propale ruke. Neću ti to..." Ahab je nastavio svoj bombastični govor. Fallonu više nije bilo ni najmanje stalo da sluša o čemu govori. Knjiga je bila previše. Ahab je razgovarao sa olujom i

Bogom iza nje; oluja mu je odgovarala sjevajući munjama na njegove kletve. Bilo je dramatično, teatralno; bilo je realno. Melvilleov svemir stvoren je tako da su se ovakvi dijalozi mogli odvijati; urlajući vjetar i tone vode, razbijajući valovi, lamatanje jedara, oznojeni i preplašeni ljudi, krv i morska voda - sve je stvoreno da bi se sa sigurnošću postigao željeni efekat. Ali, ovaj svemir bio je stvaran, a ponašao se na taj način jer ga je tako zamislio frustrirani, smeteni čovjek, progoneći svoju vlastitu opsesiju i usput stvarajući svijet kao iskrivljeno ogledalo svoje izobličene vizije.

"Iznad tebe postoji nešto, ti čisti duše, čemu je sva tvoja vječnost obično vrijeme, sva tvoja kreativnost čista mehanika..."

Na farmi u Massachusettsu postoji bivši mornar i trudi se da poveže pokidane konce, dok zbunjena žena pokušava rodbini objasniti njegovo čudno ponašanje.

"Čamac! Čamac!" vikne Starbuck. "Pogledaj svoj čamac, stari!"

Fallon pogleda prema čamcu i ustukne. Na nekoliko stopa od njega, na krmi čamca nalazio se prislonjen harpun, a vrh mu je oblivala ista svijetlost kao i jarbole. Sa nazubljenog vrha vijugale su dvije trake elektriciteta, nečujne u urliku oluje. Dok mu je srce ubrzano tuklo Fallon se povukao do ograde i čvrsto zgrabio bjelokost.

Ahab zatetura prema čamcu; Starbuck ga zgrabi za ruku. "Bog! Bog je protiv tebe, stari! Popusti! Ovo je loše putovanje! Loše je počelo, loše se i nastavilo; dozvoli da oslobodim križeve dok to još možemo učiniti, stari, i iskoristimo povoljni vjetar u krmu da krenemo kući, a onda ćemo započeti neko sretnije putovanje."

Da, da, konačno je Starbuck to izgovorio! Fallon zgrabi jednu praću, primjetio je da su se ostali također primakli konopcima, kao da će izvršiti Starbuckovo naređenje još prije nego ga izgovori. Vikali su, neki od olakšanja, neki od straha, a neki kao da se spremaju na pobunu. Da!

Ahab odbaci iz ruke kraj gromobrana. Dograbi harpun iz čamca i poče njime vitlati kao da je baklja; zateturao je prema Fallonu.

"Ti!" zaurlao je, posrćući da bi održao ravnotežu na nemirnoj palubi, a harpun je podigao na rame kao da namjerava probosti Fallona. "Samo probaj otpustiti taj konop i bit ćeš prikovan ovim čistim duhom!" Elektricitet na zupcima zujao je par inča od Fallona; osjećao je bockanje po koži i miris ozona.

Na slabinama je osjetio hladnoću ograde. Ostali mornari odmakoše se od konopa; Starbuck je na trenutak djelovao bolesno. Fallon ispusti praću.

Ahab mu se naceri. Okrenuo se, držeći objema rukama sijajući čelik ispred sebe, kao svećenik svijeću na misi za crkvene svetkovine.

"Svi vaši zavjeti da ćete loviti bijelog kita obavezuju vas isto koliko i mene obavezuju moji; a stari Ahab se zavjetovao srcem, dušom, tijelom, plućima i životom. A da biste znali kakvu muziku prati ovo srce, pogledajte! Ovako ja gasim svoj zadnji strah!"

Puhne i ugasi plamen.

§§§

Cijelu noć su plovili, a da nisu bacili sidra, usmjereni direktno u oluju, umjesto da plove sa vjetrom u krmu. Zaštitne cerade i mnoge stvari sa palube otpuhao je vjetar ili je odnijelo more. Gromobran je ležao na brodu, umjesto da ga vuku za sobom kao što bi trebalo. Čovjek za kormilom izranjavio je rebra pokušavajući brod održati na kursu. Kompas se okretao kao zvrk. Tek kasno poslije ponoći odsjekli su ostatke pokidanih jedara.

Do jutra je oluja znatno popustila, vjetar se okrenuo i plovili su po uzburkanom moru niz vjetar. Fallon i većina iscrpljenih, običnih mornara tada su dobili dozvolu da odu na spavanje.

11

Rasprava sa Starbuckom i neuspješni pokušaji da navede druge na otpor Ahabu izazvali su prezir prema Fallonu. Postao je izoliran isto kao i onda kad je prvi put došao k sebi na *Pequodu*. Samo Bulkington nije prema njemu pokazivao ni prezir ni strah, ali on nije želio ništa poduzimati u vezi sa situacijom. Radije je pričao, pa su često razgovarali što bi normalan čovjek poduzeo na njihovom mjestu. Fallonova nepristrasnost uvijek se gubila negdje na sredini ovih razgovora;

Zbog svega toga Fallon je počeo smatrati svoja dežurstva na osmatračnici nekom vrstom bijega. Gore je prvi put shvatio da se može na nekoliko trenutaka izdići iznad palube *Pequoda,* i to doslovno i figurativno; tamo mu se prvi put vratila volja nakon više dana provedenih u omamljenoj klonulosti. Ako bi imao

tu sreću da ugleda bijelog kita, neće dignuti uzbunu, ali je više puta objavljivao prisutnost manjih kitova. Kad bi ih ugledao, srce bi mu poskočilo od istinskog uzbuđenja.

Plovili su mirnim vodama Pacifika, krećući se istočno i južno od Japana. Susreli su *Rachel*, a posada im je ispričala svoj susret sa Moby Dickom, u kojem su izgubili tri čamca i kapetanovog sina. Fallon je malo prokopao po sjećanju. Na kraju knjige, onda kad već svi budu mrtvi, *Rachel* će pokupiti Ishmaela.

Susreli su *Delight*, na kojem se upravo odvijao pogreb. Sa osmatračnice na glavnom jarbolu Fallon je čuo kako Ahab i drugi kapetan dovikujući razgovaraju o još jednom neuspjelom pokušaju da se ulovi bijeli kit. Promatrao je kako mrtvaca, zašivenog u njegovu ležaljku, bacaju u more.

Dan je bio vedar, a nebo čelično plavo. More se valjalo u dugim, mirnim naborima. Pequod je živahno napredovao, gonjen povoljnim povjetarcem, pa je *Delight* ubrzo nestao u daljini iza krme. Zrak je bio svjež i čist sve do ruba vidljivog svijeta, gdje se činilo da se stapa sa tamnijim morem. Bio je to najljepši dan otkako je Fallon počeo stražariti na jarbolu.

Ovdje gore, iznad broda, skoro potpuno izvan svijeta ljudi, ljuljajući se na vrhu jarbola u ritmu dugih valova koji je bio ugođen sa njegovim disanjem, Fallon se oslobodio straha. Izgledalo je da se oslobodio i samog sebe. Tko je on? Patrick Fallon, analitičar u trgovačkoj firmi. Možda je to bila nekakva obmana; možda je taj svijet stvoren negdje u njemu i nametnuo mu se kao vizija. Bio je mornar na *Pequodu*. Mislio je da je ovo dio neke knjige, ali već godinama nije čitao.

Sjecanja na onaj drugi život nisu se dala ugušiti. Sjećao se prvog ljubavnog kontakta sa ženom - Sally Torrance, u dnevnoj sobi njene roditeljske kuće, dok su joj roditelji bili na skijanju u Minnesoti. Sjećao se posjekotine, zadobijene kad mu se palica za baseball raspala u ruci za vrijeme igre. Nije mogao poricati postojanje ožiljaka u sredini dlana.

Tko je to uopće htio poricati? Promatrao je obrušavanje albatrosa, započeto iznad njegove visine, a završeno nekoliko stopa iznad vode u pokušaju da se uhvati neka od riba što su se bacale visoko u zrak. Ne uspjevši, ptica se okrenula, dižući se laganim zamasima krila. U njenom nesvjesnom plesu

postojao je određeni ritam. Fallon nikada nije vidio nešto ljepše. Prebacio je ruke preko metalne ograde što ga je okruživala, osjećajući na leđima toplo sunce i pritisak metalne trake na tijelo.

Ovaj svijet bio je stvaran; prihvatao ga je. Prihvatao je i sjećanja kontradiktorna ovom svijetu. Ja gledam, ti gledaš, on gleda. Mogu li mu se u umu i srcu nalaziti dvije kontradiktorne stvari odjednom? Ako mogu, što bi mu se tada dogodilo? Prihvatao je postojanje albatrosa, riba i ajkula što su se nazirale ispod površine sa njegove visoke tačke promatranja. Prihvatao je ljepotu mora i njegovu blagost na ovaj krasan dan, kao i oluju koja ih je samo par dana ranije pokušala ubiti. *Delight*, govorio mu je razum - treba ostaviti razum na miru; nije ga mogao opteretiti više nego dosad - *Delight* je možda bio brod iz knjige koju je nekada pročitao, ali ni najmanje nije sumnjao da je čovjek, bačen u vodeni grob, bio potpuno stvaran.

Plavetnilo neba i mora, zvuk lepršanja zastave iznad njega, okus slanog zraka, pokretanje mora i same zemlje koje je izazivalo njegovo ljuljanje na vrhu jarbola, sjećanja i nagađanja, milovanje toplog sunca i ugrijanog metala - sav osjetilni svijet slivao se u Fallona. Nije mogao točno definirati što osjeća. U prsima mu je rasla neobuzdana radost. Pomirio se sa kompletnom percepcijom, sa svime što je znao i čega se sjećao, sa Carol, bilo gdje i bilo tko da je ona, sa Bulkingtonom i Dagoom i Starbuckom i Steinom Jr. i Velikom Kućom i Queequegom i CBT-om i Ahabom. Ahabom.

Zašto se tako dugo opirao svemu tome? Bio je živ. Što ga je gonilo da se tako uporno bori? Ono što mu se desilo bio je apsurd, ali što to i inače nije apsurd? Što ga je promijenilo od studenta u odustalog, propalog studenta, pa u analitičara, pa u mornara? Tko bi u stvari mogao biti Patrick Fallon? Ispružio je desnu ruku i okrenuo je pod zrakama sunca.

"Da li sam to ja, Bog ili netko treći što podiže ovu ruku?" Fallon je potpuno jasno čuo riječi, kao da su izgovorene samo za njega, kao da uopće nisu izgovorene, osim u mislima. Možda je stvarno Bog uzdigao ovu ruku, a ako je tako, onda tko je Fallon da dovodi u pitanje mudrost ili namjenu pokreta? To je bio samo pokret.

U plavetnilu dana javi se poremećaj.

Zašto ne bih imao izbora? Zašto bi mu taj Bog dao osjećaj slobode ako, u

stvari, On upravlja svakim Fallonovim dahom? Da li su Suđaje isplele ovaj miran dan, ispunjen plavetnilom i nalik na trans, samo da bi Fallon došao do ovih zaključaka, tako da bi u krajnjoj liniji ispalo da to čak i nisu njegovi zaključci, već dolazi kao posljedica poticaja neke sile izvana? A koja bi to druga sila mogla biti nego ona što je stvorila ovaj svijet, a tko je stvorio ovaj svijet nego Herman Melville, čovjek već odavno mrtav, čovjek bez ikakve veze sa Fallonom? Kakav bi mogao biti razlog za pokret? Ako je ovo stvaran svijet, onda zašto je Fallonu dat onaj život što ga je prije živio, upetljao se u njega, osjećao se zatvorenim u njega; zar samo zato da bi bio otrgnut i nespretno umetnut u ovu novu fantaziju? Čemu je to poslužilo? Koga je trebalo zadovoljiti?

Trenutak jedinstvenog zajedništva sa okolinom nestade; svijet se opet raspao na svoje sastavne elemente. More se i dalje valjalo. Brod se probijao po njemu. Vjetru su se ispriječila napeta jedra. Albatros se ponovo obrušio i kliznuo iznad površine toliko brzo da je predstavljao samo bijelu mrlju. Zgrabio je srebrnkasti odsjaj - leteću ribu usred leta. Spustio se na površinu i počeo proždirati plijen.

Dan nije više bio onako prelijep kao prije. Fallon je još uvijek pokušavao da ga upije i prihvati u sebe. Nije znao postoji li iza gibanja zemlje na njenom putu neka zloćudna sila, ili možda postoji neka dobroćudna sila, čije su namjere sakrivene od takvih kao što je on - ili možda nikakva sila nije postojala. Nije bilo njegovo da zna. On je bio običan mornar na *Pequodu*.

§§§

Kad je sišao sa osmatračnice čuo je od Bulkingtona da su Starbuck i Ahab razgovarali o povratku u Nantucket, te da je oficir na izgled skoro ubijedio kapetana da odustane od lova, ali je na kraju ipak doživio neuspjeh.

Fallon je znao da su blizu kraja priče. Neće proći dugo, a ugledati će bijelog kita. Tri dana kasnije Pequod će potonuti sa kompletnom posadom, odnosno onima što nisu prethodno poginuli u susretu sa kitom - svi će potonuti osim jednoga. Napustio je ideju da bi on mogao biti taj preživjeli. Usprkos svom trudu nije odgovarao liku Ishmaela. To bi bilo pretjerano pridavanje značaja sebi, pomislio je.

12

Iznenada ga je probudio zvuk budilnika. Srce mu je ubrzano tuklo. Pokušao ga je smiriti dubokim disanjem. Pored njega Carol se promeškoljila, pa nastavila spavati.

Osjećao se dezorijentirano. Otišao je u kupatilo i zabuljio se u njega kao da ga nikad prije nije vidio. Otvorio je ormarić sa ogledalom i prešao preko skoro prazne tube paste za zube, stare mašinice za brijanje, paketića žileta sa dvije oštrice, kapsula dervana i tetraciklina i osnovnog make-upa. Kad je zatvorio vrata ugledao je svoje preplanulo lice.

To jutro bio je usporen; kad je Carol ustala još uvijek je pio kafu, a na radiju je svirala neka stara stvar od Doorsa. Carol se nagnula nad njega i poljubila ga u tjeme. Činilo se da ga voli.

"Bolje ti je požuri", rekla je. "Zakasnit ćeš,"

Nije ga brinulo da li će zakasniti, a tek tada se sjetio što treba raditi. Mora otići do Board of Trade. Treba porazgovarati sa Steinom Jr, a na stolu će ga čekati hrpa poruka da se javi klijentima koji su ga zvali dok je bio odsutan. Obukao je sako svog ispruganog odijela i izašao.

Dok je čekao vlak shvatio je da nije bio nigdje odakle se moglo vratiti.

Njegov vlak već je bio prošao, pa je zakasnio. Ulice nisu bile ni blizu onako zakrčene kao što bi bile da je stigao sat ranije. Krenuo je ka sjeveru, po La Salle aveniji, između ukočenih, tamnih zgrada. Između njih videlo se vedro nebo, a temperatura je već počela rasti; dan će biti vreo. Poželio je da je ovo vikend. Da li je danas četvrtak? Nije moguće da je još uvijek srijeda. Zbunilo ga je to što nije siguran koji je danas dan.

Kad je kroz obrtna vrata ušao u predvorje Board of Trade, ugledao je zgodnu djevojku. Bila je mnogo ljepša od Carol i imala je onaj nesvjesni, ženstveni način hoda. Međutim, zamakla je za ugao prije nego je uspio napraviti par koraka. U liftu je naletio na Joea Wendelstadta i ovaj mu je počeo pričati o Brazilcu po imenu Raoul Lark, koji je radio za Cacexa u Chicagu, te kako je Lark neko veče pokušao pokupiti neku feministkinju. I uspio je. Ti Brazilci.

Fallon je izašao prije nego je Joe uspio doći do poente priče. Kad je stigao u svoj ured recepcionerka Molly rekla mu je da ga Stein želi vidjeti. Stein je smrdio na cigarete, što ga je navelo da se iznenada potpuno osvjesti. Nije oprao zube. Da li je ikada ranije to zaboravio? Na vrhu Steinovog nosa rastao je

prištić. U stvari, nije imao o čemu pričati sa Fallonom; kao i obično samo je tratio vrijeme. Tigue je bio bolestan ili je otišao na odmor.

Cijelo jutro Fallon se bavio računima raznih klijenata. S mukom se prisjećao burzovnih cifara od prošlog dana. Inače je uvijek imao odličnu memoriju za te brojke, što mu je omogućavalo da impresionira mnoge ljude koji su o burzi znali koliko i on. Ostatak jutra proveo je telefonirajući klijentima, uz kratki izlet u salu, gdje je razgovarao sa Parsonom na odjelu za trgovinu sojom.

Nazvala je Carol i pitala može li joj se pridružiti za ručak. Sjetio se da ima sastanak sa Kim, ženom iz CME koju je upoznao prošli tjedan. Izvinio se Carol i otišao prema Mercu.

Dok je žustro koračao ka zapadu po Jacksonu i približavao se mostu, shvatio je da cijelo jutro juri okolo, a da se jedva može sjetiti što je uradio otkada se probudio. Još uvijek se nije mogao sjetiti da li je srijeda ili četvrtak.

Kada je sa masom službenika na podnevnoj pauzi prelazio most, sunce se na trenutak ogledalo u uljastoj vodi rijeke. Oči mu se nisu odmah oporavile. Zastao je i netko je naleteo na njega.

"Oprostite", reče nesvjesno.

Na trenutak je zavladala tišina, a onda se vratiše zvukovi grada i ponovo je progledao. Stao je na rub mosta i zagledao se u vodu. Ulje na površini stvaralo je tamne vrtloge duginih boja. Zatresao je glavom i produžio.

Kim ga je prešla. Nije se pojavila na sastanku. Dugo je čekao kraj kase. Na kraju je zatražio da mu daju stol za dvoje. Pogledao je na sat, ali imao je problema da pročita tačno vrijeme. Treba li se već vratiti u kancelariju?

U tom trenutku netko sjede nasuprot njega. Bio je to starac u tamnom odijelu. Očito je prošao velika iskušenja. Na licu mu se čitala jaka bol ili tuga - a neposredno ispod toga izraza plamtila je mržnja. Iako mu je kosa bila crna (neopravdano neočešljana za centar Chicaga, a ovom ambijentu nije odgovaralo ni njegovo zgužvano odijelo), pramen bijele kose padao je na njegovo čelo, a tanki ožiljak protezao se od korijena tog bijelog pramena pravo niz lice, preskačući obrvu i oko da bi se nastavio duž lijevog obraza, skrenuo niz bradu i vrat i nestao ispod ovratnika košulje.

"Neće ti uspjeti", reče čovjek. "Ne možeš pobjeći. Kao i ostali potpisao si

papire i učestvuješ u dobiti sa tristotinom."

"Tristotinom dobiti?" Fallon se začudio.

"Tristoti dio opće katastrofe je tvoj. Nemoj mi zahvaljivati. Nije potrebno." Starac je sada djelovao još tužnije i još divljije, ukoliko je uopće moguće kombinirati te, naizgled nespojive emocije.

"Da budem iskren", rekao je, "da ovisi samo o meni ne bi se doslovno držao ugovora." Slegnuo je ramenima i raširio ruke. "Ali nije tako."

Fallonovo srce opet je ubrzano tuklo. "Ne sjećam se nikakvog ugovora. Niste jedan od mojih klijenata. Ne trgujem za vas. Dovoljno dugo sam u ovom poslu, gospodine, da bi potpisao..."

U čovjeku nabuja divljaštvo. U njemu je nešto gorjelo i činilo se da će zautlati ili zaplakati.

"*Ja* sam u poslu duže od *tebe*!" Izvukao je nogu ispod stola i zglavcima prstiju glasno kucnuo po njoj. Fallon vidje da je noga načinjena od bjelokosti. "I ja *tebi* mogu reći da si potpisao ugovor kad si se ukrcao na ovaj brod - ne postoji drugi način da se iskrcaš - i moraš služiti na njemu sve dok ponovo ne pristane ili ne potone ispod tebe!"

"Gosti u restoranu nastavili su jesti, nesvjesni ičega oko sebe. Fallon pogleda prema staklenoj površini na prednjem zidu prostorije i vide kako na njoj raste nivo morsko-zelene, uzmućene vode. Restoran i grad tonuli su na morsko dno.

13

Ovaj put iz sna ga je trglo mlaćenje nekakve batine po prednjoj palubi. I ostali su se prepali kao i on. Još uvijek sa snom u očima iskotrljao se iz ležaljke, navukao košulju i popeo se na palubu.

Na palubi se šepurio Ahab, pokazujući mahnitu nestrpljivost. "Penji se na jarbole!" zaurlao je.

Probuđeni ljudi ga poslušaše, neki od njih samo napola obučeni. Fallon se popeo među prvima, pa je uhvatio mjesto u jednom od metalnih obruča na glavnom jarbolu. Ispod njega trojica su stajala na glavnom križu. Pregledao je horizont i na milju ispred njih, nešto udesno, ugledao je mlaz vodene prašine, što je govorilo o prisutnosti kita. Kako se kit dizao i spuštao na širokim

valovima razabrao je da je bijel.

"Šta vidite?" duboko dolje vikao je Ahab. Da li je uočio da Fallon bulji u jednu tačku ispred njih?

"Ništa! Ništa, gospodine!" odgovori Fallon. Dolje u dubini Ahab i ostali na palubi djelovali su bespomoćno. Nije znao da li će njegova laž upaliti, ali postojala je mogućnost da ostali, budući da se nalaze niže od njega, neće uočiti Moby Dicka. Okrenuo se na drugu stranu i pretvarao se da pregledava horizont.

"Gornja križna jedra! - vršnjače! Pripremite se da me podignete i to na obe strane!" naredi Ahab. Sa glavnog jarbola do palube bačen je konop, čiji je donji kraj vezan za Ahabovu tvrdu nogu. Ahab je omotao konop oko ramena i ruke, pa su ga počeli dizati u zrak, prema vrhu jarbola. Pritisak konopa savijao je kapetana i lagano ga okretao. Vidik su mu zakljanjali konopi i jedra.

Prije nego je prevalio dvije trećine puta počeo je urlati.

"Puše! Puše! Grba mu je kao snježno brdo! To je Moby Dick!"

Fallon je bio dovoljno pametan da odmah i sam počne vikati i pokazivati rukom, a ljudi na ostala dva jarbola učiniše isto. Za minut su se svi sa palube popeli u jedrilje, pokušavajući vidjeti stvorenje koje traže već toliko mjeseci, a u čije postojanje je bar polovina sumnjala.

I kormilar se digao na vrške prstiju, pokušavajući da vidi kita. Kormilo od kitove kosti držao je ispod ruke.

Među posadom je izbila svađa i rasprava o tome tko je prvi ugledao kita. Uskoro su se složili da je to bio Ahab. On je izjavio da je sudbina odredila da on prvi ugleda kita. Fallon to nije mogao osporavati.

Dok su Ahaba spuštali na palubu izdavao je zapovijedi, pa su se tri čamca počela pripremati za gonjenje. Starbucku je naređeno da ostane i brine se o brodu.

Kada su počeli goniti kita more se umirilo tako da im je to olakšalo veslanje - iako je i dalje bilo strašno naporno pa su sjekli vodu, mirnu kao lokvu na nekoj farmi, brže nego ikada. Pored šuma njihovog čamca Fallon začu šum gibanja kita kojem su se očito približavali. Napeo je mišiće na rukama, leđima i u nogama, zapinjući još jače u ritmu Stubbovog laskavog skandiranja, pa se šum još više pojačao. Kriomice je bacio pogled preko ramena, vratio se veslanju, pa

ponovo pogledao.

Bijeli kit je glatko klizio morem, odajući utisak neizmjerne snage. Trag koji je ostavljao za sobom bio je širok i postojan kao škunin; valovi što ih je stvaralo njegovo široko, bijelo čelo širili su se kroz vodu u urednim nizovima, ne mijenjajući kut prema masivnom tijelu. Tri čamca lagano su poskakivala na ovim valovima, prilazeći bliže kitu; pjena Mobydickovog traga sada se nalazila paralelno sa njihovim čamcem i Fallon uoči kako se brzo gubi, a moru se vraća mirno lice, nesvjesno prolaska moćnog stvorenja. Iznad njihovih glava kružile su bijele ptice - poslužitelji, povremeno se spuštajući na površinu i uzlijećući uz lomatanje krila i kljunova. Jedna od njih sletjela je na slomljeno kopljište harpuna zabodenog u snježno bijela, grbava leđa kita; harpun je poskakivao gore-dolje od laganog ljuljanja kita na njegovom, snažnom probijanju kroz more. Kit je djelovao nesvjestan svega oko sebe. Čudno miran. Fallon je osjećao kao da su ušli u magični krug.

Znao je da je Ahabov čamac, sa čudnom posadom sačinjenom od Filipinaca, ispred njih i da se, bez sumnje, sprema da prvi napadne. Zatvorio je oči, nalegao na veslo i zaželeo da se to ne desi. Želio je samo nastaviti veslati, osjećati ritam veslanja i slušati prigušeni, insistirajući Stubbov glas kako im govori da daju sve od sebe. Želio je slušati bijeli šum kitovog gibanja kroz vodu, znati da možda uspijevaju s njim držati korak, znati da, ako se umori, može na trenutak pogledati preko ramena i vidjeti Moby Dicka. Neka taj čovjek sa fiks-idejom stane na pramac svoga čamca - ako je već predodređeno da tamo stoji i ako je to neophodno - neka stane tamo sa uzdignutim harpunom i neka koncentrira svoju mržnju u jedan trenutak čiste volje. Neka taj koncentrat pošalje na vrh harpuna, tako da njegova frustrirajuća ogromnost izazove fizički sjaj na vršku. Neka stoji tamo sve dok ga tako obuzdana volja ne zamrzne i neka kit u miru otpliva dalje.

Iznenada se začu pojačani šum vode i nekoliko neartikulisanih krikova. Prestao je vući veslo, a isto su učinili i ostali. Okrenuo se na vrijeme da vidi kako se kit izdiže iz vode, otkrivajući bokove i peraja plavkasto bijele boje mramora za nadgrobne spomenike. Zamahnuo je ogromnim repom i vertikalno zaronio. Zasu ih vodena prašina, a tišinu razbi zvuk sudara valova što su pohrlili da ispune prazninu, nastalu odlaskom stvorenja koje je do malo prije davalo težinu, smjer i položaj neodredljivom pružanju mirne vode. Iznad nestajuće pjene kružile su ptice.

Podigli su vesla. Čekali su.

"Otprilike sat", reče Ahab.

Čekali su. I ovaj dan bio je krasan. Nebo je imalo snažnu plavu boju, nalik na boju dna bazena na kojem je sreo Carol. Fallon se još jednom upita da li joj nedostaje, da li je stvarno nestao iz tog drugog života kad se uselio u ovaj - ali odbacio je te misli. Nisu imale značaja. U tom drugom svijetu nakon što ga je on napustio nije postojalo vrijeme; taj svijet nije postojao, ili, ako je i postojao, nivo njegove egzistencije nije bio istog nivoa egzistencije kao ovo grubo drvo na kojem je sjedio, nažuljano meso na njegovim rukama i zrak koji je udisao. Vrijeme je bilo definirano razmakom između njegovog udisanja i izdisanja. Vrijeme je određivala dužina sna o boravku u Chicagu, a nije mogao reći koliko je to trajalo, čak nije mogao definirati kad je počelo, a kad završilo. Možda još uvijek sanja. Riječi "sanjanje" i "lud" i "poznat" i sve ostale interesantne riječi koje je nakada znao nisu imale značenje. Vrijeme čekanje je bilo na izronjavanje Moby Dicka.

Povjetarac postade svježiji. More je postajalo nemirnije.

"Ptice! Ptice!" zaurla Tashtego toliko blizu njegovog uha da se trgnuo. Indijanac se napola uspravio, ljuljajući čamac i pokazujući na morske ptice, koje su se podigle u zrak i poletjele prema Ahabovom čamcu, udaljenom dvadesetak jardi.

"Tamo će izroniti", reče Stubb.

Ahab odmah ustade. Buljeći u vodu naslonio se na veslo za upravljanje i promijenio smjer svog čamca. Tada se zamijenio sa Fedallahom, a ostali su mu pomogli da pređe ljuljajući čamac. Podigao je harpun, a veslači se pripremiše da zaveslaju.

Fallon je gledao u more pokušavajući razabrati što to Ahab vidi. Ništa se nije vidjelo, sve dok iznenada ne eksplodira bijelina, jer se kit, u trenu kad je velikom brzinom izbio na površinu, prevrnuo. U slijedećem trenutku Ahabov čamac našao se u kitovim čeljustima, a sam Ahab, stojeći na pramcu, skoro točno između njih. Stubb je urlao i divlje gestikulirao, pa Fallonovi drugovi u neorganiziranoj žurbi navališe na vesla. Filipinci iz ugroženog čamca nabili su se na krmu, dok je Ahab, poput čovjeka koji pokušava otvoriti neposlušna vrata garaže, vukao i gurao Moby Dickovu čeljust, nerazumno pokušavajući da

odgurne kitov stisak. U nekoliko sekundi ispunjenih udarima vode, kricima i zbrkom, Moby Dick je pregrizao čamac na dva dijela, a Ahab se prevrnuo preko ruba tresnuvši na stomak kao kakav plivački početnik.

Tada je Moby Dick počeo kružiti oko smrskanog čamca i njegove posade. Ahab se borio da održi glavu iznad vode. Niti Stubb, niti Flask nisu mogli svojim čamcima prići dovoljno blizu da ga izvuku. Pequod je prilazio, a Ahab je konačno uspio viknuti dovoljno glasno da bi ga čuli, "Vozi na kita - otjeraj ga!"

Upalilo je. Pequod je pokupio ostatke čamca, dok su Fallon i drugovi uvukli Ahaba i njegovu posadu u svoj čamac.

Starac se strovalio na dno čamca hvatajući zrak, slomljen i iscrpljen. Tresao se i jaukao. Fallon je bio siguran da je gotovo sa lovom, da će Stubb i ostali vidjeti da je čovjek istrošen, da će Starbuck preuzeti komandu i odvesti ih kući. Ali, već nakon par minuta Ahab se podigao na lakat i pitao što je sa njegovom posadom, a nekoliko minuta nakon toga nastavili su gonjenje sa dvostrukim brojem veslača u Stubbovom čamcu.

Kako ih je savladala iscrpljenost Moby Dick je sve više odmicao. Nakon svega Fallonu se činilo da više ne može veslati. Pequod ih je pokupio, pa su punim jedrima nastavili uzaludno gonjenje sve do mraka.

14

Za vrijeme drugog dana smrskana su sva tri čamca. Mnogi su zadobili iščašenja i nagnječenja, a jednog čovjeka ugrizla je ajkula. Ahabova noga od bjelokosti se razmrskala, a jedan komadić zabio mu se u meso. Fedallah, kapetanova druga sjena, zapleo se u konop harpuna što ga je Ahab zabio u bijelog kita, te je ispao iz čamca i utopio se. Moby Dick je pobjegao.

15

Sve se odvijalo onako kako je Fallon znao da će se odvijati.

Usred noći otišao je da razgovara sa Ahabom, koji je kao i prošle noći spavao u jednom od otvora na palubi. Drvodjelac mu je izrađivao novu nogu, ovaj put od drveta. Ahab je ležao skupljen u tamnoj sjenci udubljenja. Fallon nije znao

čeka li ili spava.

Krenuo je niz stepenice, a već na drugoj strani je nesigurno zastao. Ahab podigne glavu. "Što ti treba?" upita.

Pitao se što će mu reći. Gledao je u čovjeka skupljenog u tami i pokušao zamisliti što ga pokreće; pokušao je u njemu vidjeti čovjeka a ne stvar. Da li je moguće da je kapetan samo čovjek, ili je i sam Fallon postao stiliziran i izobličen živeći u knjizi iz Melvilleove mašte"Rekli ste - danas dok ste razgovarali sa Starbuckom - rekli ste da je sve što se dešava fiksirano, određeno. Rekli ste da je sve već isprobano, milijardu godina prije nego što se desi. Je li to istina?"

Ahab se uspravi i nagne prema Fallonu, dovodeći lice u svjetlost lampi sa palube. Neko vrijeme ćutke ga je promatrao.

"Ne znam. Činilo mi se da je tako kad sam to izgovarao. Parsee je umro prije mene kao što je i prorekao. Ne znam."

"Zbog toga lovite kita."

"Zbog toga lovim kita."

"Kako može ovaj lov, ubijanje jedne životinje bilo što da vam otkrije? Kako to može opravdati vaš život? Kakvo ćete na kraju dobiti zadovoljenje, čak i ako ga otopite u ulje, čak i ako isjeckate cijelog Moby Dicka na listove Biblije i pojedete ga? Ne razumijem vas."

Kapetan ga je ozbiljno promatrao. Izgledalo je kao da osluškuje i unaprijed pogađa pitanja. U udubljenju je bilo jako mračno, te su jedva mogli razabrati jedan drugoga. Fallon je jednu ruku držao čvrsto stisnutu u šaku na leđima. Na slabinama je osjećao hladnoću oštrice satare koju je zatakao za pojas; bio je to isti onaj nož kojim se koristio za sjeckanje kita.

"Ako je sve nepromjenjivo fiksirano, tada nije ni važno ono što ja radim. Namjera i značenje su izvan mog i tvog dohvata. Mi treba samo da igramo svoje uloge, da budemo ono što nam je zapisano da budemo. Bolje je živjeti ulogu koja nam je dana nego se boriti protiv nje ili ispasti kukavica, kad ionako u svakom slučaju radnja teče dalje potpuno isto. Neki kažu da sam lud jer gonim kita. Možda jesam lud. Ali ako je moja sudbina da ga tražim, da lomim, palim i ubijam stvari i bića što mi što je na putu - tada pitanje moje ludosti nije

relevantno, shvataš li?"

Nije govorio u duhu svoga lika.

"Ako pak stvari nisu fiksirane i moja sudbina nije bila da mi kit odnese nogu i da mi se raspiruje nada u ovom gonjenju, onda kako je samo okrutan ovaj svijet. Nema milosrđa, jer nikakva sila, osim njegove vlastite ga ne kontrolira; satrt će naše živote iz čistog hira. Ne, ne iz hira, jer iza njega ne postoji volja. Nema graditelja ove bolnice Bedlam, a kad iz ludnice nestanu čuvari što spriječavaju njene stanovnike da rade što god žele? U ljudožderski nastrojenom svemiru, u kojem sva stvorenja love jedna druge, vodeći vječiti rat - od početka svijeta, zašto ja ne bi usmjerio svoju volju u bilo kom pravcu koji odaberem? Zašto ne bi podvrgnuo druge svojoj volji?" Glas mu je zvučao razumno i umorno. "Jesam li odgovorio na tvoje pitanje?"

Fallon je osjetio da se približava trenutak. Osjećao se laganim, kao da bi ga slijedeći nalet povjetarca mogao podići sa palube i odnijeti sa sobom. "Imam jednu ideju", rekao je. "Ona glasi - muči me već duže vremena,a uprkos svemu što se desilo i što ste vi rekli ne mogu je napustiti - ona glasi da je sve što se dešava..." Fallon mahne rukom tražeći riječ, "... samo priča. To je knjiga koju je napisao čovjek po imenu Herman Melville, a priča je lik po imenu Ishmael. Vi ste glavni lik u knjizi. Sve što se desilo su događaji iz knjige. Ja nisam lik iz te knjige, ili bar nisam se isprva nalazio u njoj. Živio sam drugačiji život, na drugom mjestu i u drugom vremenu, život u stvarnom svijetu, a ne u knjizi i..."

Ahab upadne tihim glasom: "Ovo ti nazivaš sređenom pričom iz knjige? Ne vidim nikakvog reda. Ako je sve tako uređeno, zašto me kit toliko muči?"

Fallon još jače stisne pesnicu na leđima. Ahab će ga natjerati da to učini. Osjećao je kako se niti situacije pletu upravo tako da bi od svih mogućih ostala samo ta krvava alternativa. Na slobodnom tržištu cijena budućnosti i cijena fizičke stvarnosti spajaju se u momentu isporuke.

"Nije lako uočiti red, priznajem", reče Fallon. Nervozno se nasmijao.

Ahab se nasmijao glasnije. "Svakako da nije. A kako znaš da taj drugi život o kome govoriš nije isto drama? Drama neke druge vrste? Kako znaš da su tvoje misli tvoje? Kako znaš da ovaj mali, tamni prostor nije pripremljen samo za nas, ili možda za nekog tko upravo sada čita o nama i pita se o smislu drame isto onako kako se mi pitamo o besmrtnosti svojih života?" Ahabov glas s**e**

podizao, dobijajući prizvuk strasti. "Kako možemo znati bilo što?" Zgrabio je lijevi zglavak, uštipnuo ga i protresao.

"Kako znamo što leži iza ove materije? Ovo meso je zid, slika na platnu, maska nacrtana na glumčevom licu, snijeg što leži na plodnom polju ili možda spaljenoj zemlji. Znam da je nešto iza; mora biti nešto, ali to se ne može dotaknuti jer mi se gušimo u ovom mesu i ovom životu. Kako znamo..."

"Prestanite! Prestanite!" vikne Fallon. "Molim vas, prestanite postavljati pitanja!

Vi ne bi trebalo da možete meni govotiti takve stvari! Ahab ne razgovara sa mnom!"

"Zar ovo nije ono što trebam reći?' Fallon je zadrhtao.

"Zar ovo nije prizor iz tvoje knjige?'

Spopala ga je vrtoglavica i mučnina. "Ne! Naravno da nije!"

"Onda zašto te to uznemirava? Zar to ne dokazuje da mi nismo dijelovi nekog većeg sna, da je ovo stvaran svijet, da je krv što teče našim venama stvarna krv, da bol što osjećamo ima značenje, da stvari koje radimo imaju posljedice? Mi razbijamo oblik postojanja svojim postojanjem. Zar to nije dovoljno umirujuće?" Sad je Ahab već vikao, pa su ljudi, koji su na palubi pokušavali osposobiti čamce za poslednji dan gonjenja i konačnu propast *Pequoda,* odložili čekiće i konope i osluškivali Ahabovo dokazivanje.

Sad je bio trenutak. Tresući se od bijesa i straha Fallon izvuče nož iz pojasa i skoči na starca. Kako je podigao oštricu za napad zapela mu je za rub uskog otvora. Stisak mu je popustio. Ahab podiže ruke i, uprkos razlici u godinama i pokretljivosti, uspije mu da zgrabi Fallonov zglavak prije nego je ovaj uspio zadati smrtonosni udarac. Skrenuti nož zabi se u gredu kraj Ahabove glave i ostade zaglavljen. Dok ga je Fallon pokušavao osloboditi, Ahab ga je nadlanicom tresnuo po vilici. Od udarca je posrnuo unatrag i snažno glavom udario o drugu stranu udubljenja. Na trenutak je izgubio svijest.

Kada je došao k sebi, pred njim je sjedio Ahab i snažnim rukama ga držao za ramena, pridržavajući ga i sprečavajući mu kretanje.

"Dobro je, Fallon, dobro je", rekao je. "Dobro si to izveo. Ali sada nema više igara, nema više drama, nema izvlačenja. Priznaj da ovo nije ona tvoja priča!

Priznaj da ne znaš što će se desiti u slijedećoj sekundi, a kamoli slijedećeg dana ili godine! Priznaj da smo ujedno i slobodni i sputani, osamljeni i pritješnjeni okolnostima u ovom svijetu koji mi stvarno nismo stvorili, ali imamo moć da utječemo na njega! Ostavi te ideje da postoji neki drugi život negdje drugdje, stvarniji od života koji sada živiš, neki drugi zrak, nekako čišći za udisanje, neka druga ljubav ili mržnja, važniji od ljubavi ili mržnje koje gajiš prema meni. Ostavi svoje fantazije i priznaj da si živ, te da u slijedećem trenutku možeš umrijeti. Čuješ li me, Fallon?"

Fallon je čuo, vidio, osjećao i dodirivao, ali nije znao. Pequod, natovaren divljacima i osamljenicima, plovio je kroz noć, a veliki, morski prekrivač i dalje se valjao kao što se valjao i prije pet hiljada godina.

Robert Silverberg

GILGAMEŠ U POGRANIČJU

Faust: Najpre ću te pitati o paklu. Reci mi, gde je pakao?

Mef: Pod nebesima.

Faust: Da, ali gde?

Mef: U utrobi elemenata ovih

Gde mučeni smo i gde zanavek ostaćemo:

Pakao međa nema, niti je zaokružen

U zasebno neko mesto; jer mi gde smo, tu je pakao

A gde je pakao, tu moraćemo biti zanavek:

I, da zaključim, kad čitav se svet rastoči,

Kada će svako stvorenje pročišćeno biti,

Sva mesta biće pakao koja nebesa nisu.

Faust: Hajde, mislim da je pakao bajka.

Mef: Da, misli tako, dok iskustvo ne promeni ti mišljenje.

Marlou: *Dr Faustus*

Izlomljena zelena munja zaplesa na obzorju i onda dođe vetar, zapara sa istoka poput oštrice noža, brišući ravnicom i podižući oblake sivo-mrke prašine. Gilgameš se široko nasmeši. Enlila mu, to beše vetar! Vetar-ubica lavova, ništa manje, vetar od koga se vazduh sušio i prskao. Zveri u divljini pružale su čoveku najveće zadovoljstvo u lovu kada je vetar takav, tvrd, oštar i grub.

Zažmirio je i zagledao se u daljinu, u potrazi za današnjim plenom. Njegov luk od nekoliko različitih vrsta najboljeg drveta, luk za čije napinjanje nijedan čovek osim njega nije imao snage - nijedan čovek osim njega i Enkidua,

njegovog voljenog, triput izgubljenog prijatelja - labavo mu je visio u ruci. Telo mu je bilo napeto i spremno. Dođite, zveri. Dođite da izginete! Gilgameš, kralj Uruka, danas će se poigrati sa vama!

Ostali ljudi u toj zemlji su pri odlasku u lov koristili vatreno oružje, te grešne mašine koje je donela Nova Smrt, što donose smrt sa velikog rastojanja, uz mnogo buke, vatre i dima; ili su koristili još smrtonosnije laserske uređaje iz čijih su gadnih ždrela izbijali plamičci belo-plavog plamena. Kukavičke stvari, sve te mašine za ubijanje! Gilgameš ih se gadio, kao što se gadio većine naprava pripadnika Nove Smrti, tih mlitavih i razmetljivih dođoša Pakla. Ne bi ih on dotakao ni po koju cenu. Tokom svih hiljada godina koje je bitisao u ovom ne-svetu nikada nije koristio drugo oružje izuzev onog koje je znao još za prvog života: bodež, koplje, dvokraka sekira, lovački luk, dobri bronzani mač. Bila je potrebna veština da bi se lovilo takvim oružjem. A bili su tu i fizički napori: rizik nije bio mali. Lov je predstavljao nadmetanje, zar ne? Znači da je morao postavljati i svoje zahteve. U stvari, ako je zamisao bila da se lovina iskasapi na najbrži i najlakši način, onda bi najpametnije bilo vinuti se visoko iznad lovišta u oružnoj platformi i baciti malu nuklearnu bombu, eh, i razneti pet kraljevstava divljih zveri jednim jedinim udarcem!

Znao je da ima onih koji ga smatraju budalom zbog takvih stavova. Cezar, na primer. Nadmeni, hladnokrvni Julije sa svetlucavim pištoljima za pojasom i lakim automatom preko ramena. "Zašto ne priznaš?" pitao ga je Cezar jednom, dovezavši se svojim džipom dok se Gilgameš spremao da krene put otvorenih bespuća Pakla. "To je čista poza, Gilgamešu, sve to ustrajanje na strelama, bodežima i kopljima. Nije ti ovo stari Sumer."

Gilgameš frknu. "Lov devetmilimetarskim automatima? Lov ručnim bombama, minama i laserima? To nazivaš sportom, Cezare?"

"To nazivam prihvatanjem stvarnosti. Da li ti u stvari mrziš tehnologiju? U čemu je razlika između korišćenja luka i strele i korišćenja vatrenog oružja? 1 jedno i drugo je tehnologija, Gilgamešu. Nije to isto kao da loviš životinje golim rukama."

"I to sam radio", reče Gilgameš.

"Bah. Prihvatam tvoju igru. Veliki, mišićavi Gilgameš, prosti, nevini, mišićavi junak bronzanog doba! To ti je čista gluma, prijatelju moj! Pretvaraš

se da si nedotupavni, tvrdoglavi varvarin debele lobanje zato što ti odgovara da te puste na miru da loviš i lutaš, i tvrdiš da zapravo želiš samo to. Ali u potaji sebe smatraš boljim od svih onih koji su živeli u erama mekšim od tvoje. Želiš da povratiš gadne i prljave običaje najdrevnijih starina, nije li tako? Ukoliko sam te pravilno pročitao, ti provodiš vreme u muvanju po onom ogavnom Pograničju sa lukom i strelom pod miškom sve dok ti se ne bude učinilo da je pravi trenutak da napraviš *puč* koji će ti dati u ruke vrhovnu vlast na ovom mestu. Nije li tako, Gilgamešu? Imaš neku luckastu fantaziju da zbaciš Satanu lično i da nam svima budeš vladar. A onda ćemo ponovo da živimo po gradovima od blata i da pravimo male pileće škrabotine po glinenim tablicama, onako kako je uvek trebalo. Šta kažeš na to?"

"Kažem da je to velika besmislica, Cezare."

"Da li je? Ovo mesto je prepuno kraljeva, imperatora, sultana, faraona, šahova, predsednika i diktatora, i svaki od njih želi da ponovo bude Broj Jedan. Ne verujem da si ti neki izuzetak."

"U tome silno griješ."

"Sumnjam. Imam osećaj da veruješ da si najbolji od svih nas; ti, nepokolebljivi ratnik, veliki lovac, graditelj ogromnih hramova i visokih zidina, blistava svetlost vodilja drevnog junaštva. Misliš da smo svi dekadentni i degenerisani nitkovi i da si ti jedini čovek sa pravim vrlinama. Ali ti si ohol i ambiciozan kao i bilo ko od nas. Zar nije tako? Ti si prevarant, Gilgamešu, ogromni, mišićavi prevarant!"

"Ako ništa, bar nisam ljigava i varljiva zmija kao ti, Cezare, koji na glavi nosi periku i kradom posmatra ženske tajne kad to zaželi."

Činilo se da to razobličavanje nije uznemirilo Cezara. "I tako provodiš tri četvrti svog vremena ubijajući glupa čudovišna stvorenja po Pograničju i sve daješ od sebe da svi saznaju da si previše ponosit da bi pri tom imao ikakve veze sa modernim oružjem. Ali mene nećeš prevariti. Ne sprečava tebe vrlina da ubijaš poštenom Rigbijevom dvocevkom od .470. To ti je intelektualna oholost, ili možda najobičnija lenjost. Slučajno se zgodilo da je luk oružje uz koje si odrastao pre ko zna koliko hiljada godina. Voliš ga zato što ga poznaješ. Ali kojim jezikom sada govoriš, eh? Da li je to ono tvoje vrskavo naklapanje sa Eufrata? Ne, izgleda da je engleski, zar ne? Da li si odrastao govoreći engleski,

Gilgamešu? Da li si odrastao vozeći se po džipovima i motorima? Očevidno su *neki* novi običaji prihvatljivi i za tebe."

Gilgameš sleže ramenima. "Govorim sa tobom engleski zato što se sada na ovom mestu govori engleski. U srcu još uvek govorim starim jezikom, Cezare. U srcu ja sam još uvek Gilgameš od Uruka, i loviću kako lovim."

"Uruk je davno pretvoren u prašinu. Ovo ti je zagrobni život, prijatelju moj. Ovde smo već dugo. I bićemo zauvek, ukoliko ne grešim. Novi ljudi neprekidno donose nove ideje na ovo mesto i nemoguće je ne primećivati ih. Čak ni ti to ne možeš. Nije li to na tvojoj ruci ručni sat? Gilgamešu? *Digitalni* sat, ništa manje?"

"Loviću kao što sam lovio", reče Gilgameš. "Nema sporta kada to činiš vatrenim oružjem. Nema vrline."

Cezar zavrte glavom. "Nikad nisam mogao da shvatim lov sporta radi. Da ubiješ par jelena, da, ili par veprova dok logoruješ u nekoj bednoj galskoj šumi, a tvoji ljudi bi mesa. Ali lov? Masakriranje gnusnih životinja koje čak nisu ni za jelo? Apola mi, za mene su to besmislice!"

"To i ja sve vreme pričam."

"Ali ako već moraš da loviš, izbegavanje poštene lovačke puške."

"Nikada me nećeš ubediti."

"Ne", složio se Cezar sa uzdahom. "Pretpostavljam da neću. Trebalo je da nađem pametnija posla nego da raspravljam sa jednim reakcionarom."

"Reakcionarom! U moje vreme smatrali su me radikalnim", reče Gilgameš. "Kada sam ja bio kralj Uruka..."

"Baš tako", reče Cezar uz smeh. "Kralj Uruka. Zar je ikada bilo kralja koji nije bio reakcionaran? Samo stavi krunu na glavu i ima da ti zavrti mozak. Tri puta mi je Antonije nudio krunu, Gilgamešu, tri puta, a..."

"... ti si je triput odbio, da. Sve to mi je poznato. 'Da li to ambicija beše?' Smatrao si da ćeš imati vlast i bez obeležja. Koga si to pokušavao da obmaneš, Cezare? Bruta nisi, koliko sam čuo. Brut reče da si bio ambiciozan. A Brut."

To ga je ubolo. "Proklet bio, ne govori to!"

"...beše častan čovek", zaključi Gilgameš, uživajući u Cezarevoj neprilici.

Cezar zareža: "Ako to ikada ponovo čujem..."

"Neki kažu da je ovo mesto za mučenje", reče Gilgameš ozbiljno. "Ukoliko je to zaista tako, tvoje je da te proguta poezija drugog čoveka. Ostavi me mojim lukovima i strelama, Cezare, i vrati se svom džipu i svojim nebitnim intrigama. Ja sam budala i reakcionar, da. Ali ti pojma nemaš o lovu. Niti me imalo razumeš."

****

Sve to je bilo pre godinu, dve, ili možda pet - sa ručnim satom ili bez njega, nije bilo moguće voditi valjano računa o vremenu u Paklu, gde se nepokretno, rumeno oko Raja nikada nije micalo sa neba - a sada je Gilgameš bio daleko od Cezara i svih njegovih ljubimaca, daleko od uzburkanog središta Pakla i zamornog brbljanja takvih poput Cezara, Aleksandra, Napoleona i onog bednog čovečuljka Gevare koji je petljao ne bi li se dokopao vlasti na ovom mestu. .

Neka ih, neka petljaju koliko vole, ti bedni čovečuljci poslednjih dana. Jednog dana možda će spoznati mudrost, a nije li to svrha ovog mesta, ukoliko ikakva svrha postoji?

Gilgamešu se više dopadalo povlačenje. Za razliku od svih tih bivših imperatora, kraljeva, faraona i šahova, nije osećao nezajažljivu želju da preoblikuje Pakao po sopstvenom liku. Cezar je grešio u pogledu Gilgamešovih želja, kao što je grešio i u pogledu njegovog izbora lovačke opreme. Ovde napolju u Pograničju, sred turobne, sušne i ledene krajine Pakla, Gilgameš se nadao da će spoznati mir. To je bilo sve što je sada želeo: mir. Želeo je mnogo više, nekada, ali to beše davno.

On začu neko komešanje u kržljavoj šikari.

Lav, možda?

Ne, pomisli Gilgameš. Nije bilo lavova u Paklu, samo čudnovatih stvorenja ne-sveta. Ružnih, dlakavih stvorova tupih njuški, sa brojnim nogama i mračnim, užagrenim očima, i ljigavih, svetlucavih stvorova sa licima žena i telima izobličenih pasa, i još gore, mnogo gore. Neki su imali naborana, kožasta krila, neki su bili naoružani šiljatim repovima nadignutim kao kod škorpije, a neki su imali usta dovoljno široka da u jednom zalogaju progutaju čitavog slona. Sve su

to bili ovakvi ili onakvi demoni, znao je Gilgameš. Nije važno. Lov je lov; lovina je lovina; na polju okršaja sve zveri su iste. Taj fićfirić Cezar to nikada neće ni početi da shvata.

Izvukavši strelu iz tobolca, Gilgameš je lako položi na luk i stade da čeka.

****

"Da si ikada bio u Teksasu, H.P, video bi da ovo mnogo podseća na njega", reče krupni čovek razvijenih prsa, snažnih ruku i vrlo preplanule kože. Dok je široko gestikulirao jednom rukom, lagano je držao volan landrovera sa tri prsta druge i nemarno vodio vozilo u poskakujućoj cik-cak putanji preko ravnog predela bez puteva. Čvornovato sivo-zeleno grmlje prekrivalo je šljunkovito tlo. Nebo je bilo crno od uskovitlane prašine. U daljini su se uzdizale goletne planine poput tamnih,krzavih zuba. "Divan je. Divan. Toliko liči na Teksas da mu skoro ni dlačica ne fali, eto takav ti je ovaj predeo."

"Divan?" Reče drugi čovek nesigurno. "Pakao?"

"U ovom delu svakako. Ali ako misliš da je Pakao divan, treba da vidiš Teksas!" Krupni čovek se nasmeja i dade gas, a landrover poče da se propinje i bacaka užasnom brzinom.

Njegov saputnik, mršavi čovek isturene vilice, isto toliko bled koliko je onaj drugi bio bronzan, sedeo je vrlo mirno na putničkom sedištu, skupljenih kolena i laktova uvučenih u sopstvena rebra, kao da u svakom trenutku očekuje siloviti udarac. Njih dvojica putovali su beskrajnim, pustošnim bespućima Pograničja već mnogo dana - koliko mnogo, to ne bi znali čak ni drevni bogovi. Njih dvojica bili su ambasadori: Njihove Ekselencije Robert E. Hauard i H.P. Lavkraft iz Kraljevstva Nove Svete Dijabolične Engleske, izaslanici Njegovog Britanskog Visočanstva Henrija VIII na dvor Sveštenika Jovana.

U drugom životu bili su pisci, maštari, ljudi koji su izmišljali bajke; ali sada su se zatekli zarobljeni u nečemu daleko fantastičnijem od svega što se moglo naći u njihovim pričama, jer ovo nije bilo ni bajka ni fantazija. Bila je to stvarnost Pakla.

"Roberte..." Reče bledi čovek nervozno.

"Mnogo liči na Teksas, da", nastavi Hauard, "samo što je Pakao bleda indigo

kopija prave stvari. Samo gruba prva skica i to je sve. Vidiš onu peščanu oluju što se diže eno tamo? *Mi* smo ti imali prave peščane oluje, pustošile su čitave pokrajine! Vidiš onu munju? U Teksasu ti je to tek plamičak!"

"Kad bi vozio samo malo sporije, Bobe..."

"Malo sporije? Ktuluovih mi brkova, čoveče, pa i *vozim* sporo!"

"Da, siguran sam da veruješ da to činiš."

"A o tebi sam uvek slušao, H.P. da si voleo da te ljudi voze punom brzinom. Sedamdeset, osamdeset milja na sat, to si najviše voleo, tako kažu priče."

"U drugom životu čovek umire samo jednom, a onda sav bol prestaje", odvrati Lavkraft. "Ali ovde, gde do Pogrebnika možeš da se vraćaš i vraćaš, a kada dođeš nazad sećaš se svakog trenutka konačne agonije u najblistavijim bojama - e ovde, dragi prijatelju Bobe, treba se mnogo više plašiti smrti, jer njen bol ostaje zauvek sa čovekom, a čovek može da umre hiljadu smrti." Lavkraft uspe da se bledo, turobno nasmeši. "Popričaj o tome sa nekim profesionalnim ratnikom, Bobe, nekim Trojancem, Hunom ili Asircem - ili možda sa nekim gladijatorom, nekim ko je umirao i umirao i umirao. Pitaj ga o tome: umiranje, ponovno rođenje i bol, užasno mučenje u kome ponovo proživljavaš svaku pojedinost. Užasna je stvar umreti u Paklu. Bojim se umiranja ovde više nego što sam se ikada bojao za života. Neću ovde bespotrebno da rizikujem."

Hauard šmrknu. "Bože, da tebe neko shvati! Kada si mislio da ćeš živeti samo jednom, terao si ljude da šibaju sa tobom po autoputu milju na minut. Ovde, gde niko ne ostaje dugo mrtav, želiš da vozim poput starice. Pa, pokušaću, H.P. ali sve u meni vrišti da pohitam kao vetar. Kada živiš u velikoj zemlji, naučiš da pokrivaš teritoriju onako kako i treba. A Teksas ti je najveća zemlja koja postoji. Nije to obično mesto, to ti je stanje uma."

"Kao i Pakao", reče Lavkraft. "Iako, uveravam te, Pakao nije Teksas."

"Teksas!" Zabrunda Hauard. "Prokletstvo mu božje, kako bih voleo da si ga video! Boga mi, H.P, kako bismo se proveli,ti i ja, da si samo došao u Teksas. Dva gospodina od pera kao što smo nas dvojica da prašimo zajedno kao đavo i da šibamo od Korpus Kristija do El Pasa i natrag, da se nagledamo svega i usput da se napričamo jedan drugome neverovatnih priča! Kunem se, duša bi ti se od toga olakšala, H.P. Takva lepota da možda čak ni ti ne bi mogao da je

zamisliš. To veliko nebo. To usijano sunce. A otvoren prostor! Čitava carstva mogla bi da stanu u Teksas i da ih više nikada ne nađu! Taj tvoj Rod Ajland, H.P. - mogli bismo da ga bacimo odmah tamo iza Kros Plejnsa i da ga zagubimo iza prosečne čvornovate kruške! Ovo što vidiš ovde daje ti samo nagoveštaj te veličanstvene lepote. Iako priznajem da i ovo ovde u sebi krije poprilično lepote."

"Voleo bih kada bih mogao da delim tvoje oduševljenje ovim predelom, Roberte", reče Lavkraft tiho, kada se činilo da je Hauard rekao sve što je hteo.

"Ne dopada ti se?" Upita Hauard, zvučeći iznenađeno i pomalo povređeno.

"Mogu da kažem jednu dobru stvar o njemu: bar je daleko od mora."

"Toliko bar priznaješ, ha?"

"Znaš koliko mrzim more i sve što ono sadrži! Njegova mrska stvorenja - te gnusne isparine slanog vazduha koje se uzdižu nad njima..." Lavkraft zgađeno zadrhta. "Ali ova zemlja - ova gorka pustinja - zar ti se ne čini turobna? Zar ti se ne čini zastrašujuća?"

"Ovo je najdivnije mesto koje sam video otkako sam došao u Pakao."

"Možda je lepota odveć prefinjena za moje oko. Možda mi u celosti izmiče. Ja sam uvek bio gradski čovek."

"Hoćeš da mi kažeš, ako dobro shvatam, da ti sve ovo izgleda gnusno. Je li tako? Tmurno i sablasno poput Visoravni Lenga, eh, H.P?" Hauard se nasmeja. "Sterilni bregovi od sivog granita... sumračna prostranstva stenja, snega i leda..." Začuvši kako ga citira, i Lavkraft se nasmeja, iako ne baš od srca. Hauard produži: "Ja bacim pogled na Pograničje Pakla i ugledam nešto što mnogo liči na moj Teksas,i zato mi se dopada. Za tebe je ono zlokobno poput mračnog i ledenog Lenga, u kome ljudi imaju rogove i kopita, hrane se lešinama i pevaju himne Niarlathotepu. Oh, H.P, H.P, o ukusima ne vredi raspravljati, zar ne? Ama, čak postoje neki ljudi koji bi... auuu, boga ti! Pazi onamo!"

Naglo je pritisnuo kočnice landrovera i uz trzaj zaustavio vozilo. Nešto sitno i zlokobno, užagrenih očiju i krastavog tela đipi iz skrovišta i zaždi preko puta pravo pred njima. Sada se okrenulo prema njima, sevajući očima pokraj njihovog puta, režeći i sikćući plamenove.

"Paklena mačka!" Povika Hauard. "Pakleni Kojot! *Pogledaj* samo tu nakazu,

H.P. Jesi li ikada video toliko ružnoće u tako maleckom pakovanju? Šogotu bi otpali papci od straha da ga vidi, eto šta bi bilo!"

"Zar ne možeš da produžiš pored njega?" Pitao je Lavkraft uzrujano.

"Hoću prvo da ga pažljivije pogledam." Hauard je čeprkao pored svojih čizama i izvadio pištolj iz opasača na podu kola. "Zar ti se koža ne ježi kad pomisliš da se voziš po zemlji punoj rugoba koje kao da su došle pravo iz neke tvoje priče, ili moje? Hoću da pogledam tu malu vampirsku mačku pravo u oči."

"Roberte..."

"Čekaj ovde. Sad ću ja."

Hauard skoči sa landrovera i hladnokrvno pođe prema siktavom stvorenjcu koje je stajalo na zemlji. Lavkraft je usplahireno gledao. Stvorenje je svakog časa moglo da skoči na Boba Hauarda i da mu razdere grlo jednim zamahom jezivih žutih očnjaka - ili možda da zarije gubicu u njegove grudi, tražeći Teksašaninovo toplo, drhtavo srce...

Stajali su i gledali jedno u drugo, Hauard i malo čudovište, na rastojanju od najviše dvanaest stopa. Jedan dugačak trenutak nijedno od njih nije se micalo. Hauard, sa pištoljem u ruci, naže se da pogleda zver kao što bi neko pogledao divlju mačku koja se isprečila na ulazu u jazbinu. Da li hoće da je ustreli? Ne, pomisli Lavkraft: ispod sveg razmetanja robusni Hauard bio je iznenađujuće osetljiv na sve vrste krvoprolića i nasilja.

A onda stvari počeše da se dešavaju veoma brzo. Iz šipražja sa leve strane naglo izbi mnogo veća životinja: proždrljivo pakleno stvorenje krokodilske glave i snažnih, mišićavih nogu koje su se završavale čudovišnim zakrivljenim kandžama. Jedna strela prolazila mu je sa jedne na drugu stranu drhtavog tkiva ispod masivnog grla i gnusna, tamna demonska krv kuljala je niz odbojno plavo-sivo krzno zveri. Manja životinja, videći da je veća tako ranjena, smesta skoči na njena leđa i radosno zabi očnjake u njeno rame. Ali trenutak kasnije iz istog šipražja izbi zapanjujuće krupan čovek, veliki crnokosi i crnobradi čovek odeven samo u parče tkanine oko bedara. On je očevidno bio lovac koji je ranio veće čudovište, jer u ruci je držao luk zastrašujućih dimenzija, a na leđima tobolac sa strelama. Bez imalo straha div dograbi grozno stvorenjce sa leđa

ranjene zveri i zavitla ga odatle; a onda,vinuvši se sa druge strane, izvuče blistavi bronzani nož i jednim silovitim zamahom zabi ga u zver koja mu je bila lovina, kao *coup de grace* koji natera zver da se teško sruči.

Za sve to bio je potreban samo jedan tren. Lavkrafta, koji je virio kroz prozor landrovera, ošamuti snaga i brzina udarca i prestravi veličina i hitrina polunagog lovca. On baci pogled prema Hauardu koji je stajao sa strane, dok je njegova sopstvena upečatljiva figura izgledala patuljasto pokraj crnobradog čoveka.

Jedan trenutak Hauard je delovao kao gromom pogođen, paralisan zaprepašćenjem i divljenjem. Ali onda je on prvi progovorio.

"Kroma mu", promrmljao je, upiljen u giganta. "Ovo je svakako Konan od Akvilonije i niko drugi!" Tresao se. Napravio je oklevajući korak prema ogromnom čoveku, ispružio obe ruke u neobičnom gestu - da li je to bila predaja? "Gospodaru Konane?; promrmlja Hauard. "Veliki kralju, jesi li to ti? Konane? Konane?" I pred zaprepašćenim Lavkraftovim očima Hauard pade na kolena pored umiruće zveri i pogleda sa strahopoštovanjem i nečim nalik na ushićenje prema divovskom lovcu.

****

Bio je to do tog trenutka pošten dnevni ulov. Tri zveri oborene nakog duge i uspešne potere; svaki hitac odapet u metu; svaka životinja vešto odrana, meso spremljeno kao mamac za druge paklene zveri, kože i glave pažljivo sklonjene za valjano čišćenje kad padne veče. Tako dobro obavljen posao donosio je pravo zadovoljstvo.

Pa ipak je u srcu svega toga bila praznina, pomisli Gilgameš, koja ga je ostavljala turobnog i neveselog koliko god su čisto njegove strele hitale prema cilju. Nijednog trenutka nije osetio pravo ispunjenje, onaj čisti osećaj dovršenja, radost dostignuća koja je bila u suštini jedina stvar koju je tražio.

Zbog čega je bilo tako? Da li je to bilo zbog toga - kako su hrišćanski mrtvi mračno ponavljali - što je ovo bio pakao, gde po definiciji ne može biti radosti?

Za Gilgameša bila je to glupost. Oni koji su ovde dolazili očekujući večno kažnjavanje zaista su dobijali večno kažnjavanje, i ono je bilo čak i jezivije od

onoga što su predviđali. To su i zaslužili, ti pravi vernici, ti lakoverni Novi Mrtvi, ta vojska naivnih hrišćana.

Bio je zaprepašćen kada je njihova vrsta po prvi put nagrnula u Pakao, sam Enki zna pre koliko hiljada godina. O kakvim su stvarima govorili! Reke ključalog ulja! Jezera katrana! Demoni sa trozupcima! To su očekivali, a Administracija je drage volje požurila da im ispuni želju. Bilo je mnogo Gradova Mučenja za one koji su to želeli. Gilgameš je imao problema da shvati zašto bi to iko želeo. Niko među Starim Mrtvima nije mogao da ih shvati, te apsurdne Nove Mrtve sa njihovom opsednutošću kažnjavanjem. Kako ih je ono Sargon nazivao? Mazohisti, to je bio pravi izraz. Patetični mazohisti. Ali onda se onaj podmukli mali Makijaveli usudio da protivureči, rekavši: "Ne, moj gospodaru, bilo bi kršenje zakona Pakla poslati pravog mazohistu na mučenje. Jedini koji odlaze su oni jaki, razmetljivci, hvalisavci, oni koji su u dubini duše kukavice." I Avgust je imao nešto da kaže na tu temu, i Cezar, i ona egipatska kučka Hatšepsut se umešala, ona sa lažnom bradom i prodornim očima, a onda su svi počeli da blebeću u glas, pokušavajući da shvate hrišćanske Nove Mrtve. Sve dok konačno Gilgameš nije rekao, pre nego što je izašao iz sobe: "Nevolja sa svima vama je što pokušavate da uhvatite smisao ovog mesta. Ali da ste ovde toliko koliko ja..."

Morao je da prizna da stvarnost Pakla nije nimalo nalik na ono što su sveštenici obećali. Kuća Praha i Tmine, tako su je nazivali u Uruku, nekada davno. Mesto na kome mrtvi žive u večitoj noći i tuzi, kao ptice, sa krilima umesto odore. Tamo gde žitelji imaju prašinu umesto hleba i blato umesto mesa.Gde kraljevi zemlje, gospodari, visoki vladari, žive ponizno bez krune i prisiljeni su da čekaju demone poput slugu. Nikakvo čudo što se plašio smrti, verujući da ga to očekuje za sva vremena!

Eto, zapravo je sve bilo običan mit i budalaština. Gilgameš se još uvek sećao Pakla kakav je bio kada je prvi put stigao u njega: mesto veoma nalik na Uruk, bar se tako činilo, sa građevinama od cigle, ravnih krovova i okrečenim, i hramovima koji su se uzdizali na visokim platformama sa mnogo stepenika I tu je zatekao sve junake starine, koji su živeli onako kao uvek: svog oca Lugalbandu, i Enmarkera, njegovog oca, i Ziusudru, koji je sagradio lađu pomoću koje je čovečanstvo preživelo Potop, i ostale sve dalje do praskozorja vremena.Tako je bilo tamo gde se Gilgameš obreo; bilo je drugih oblasti, otkrio

je on kasnije, koje su bile sasvim drugačije, mesta gde su ljudi živeli po pećinama ili po klimavim kolibama od trske, i drugih mesta po kojima su obitavali Kosmati Ljudi bez ikakvih kuća. Najveći deo toga sada je nestao, jer su ga silno izmenili oni koji su stigli u Pakao u novim danima, i zaista je mnogo bespotrebne ružnoće i ideoloških budalaština ušlo tokom poslednjih vekova uz prtljag Novih Mrtvih. Ali ipak, zamisao da je čitava ova prostrana oblast - beskrajno veća od njegove voljene Zemlje na Dve Reke - postoji samo radi kažnjavanja mrtvih zbog njihovih greha činila se Gilgamešu previše luckasta da bi se shvatila ozbiljno.

Zbog čega je, onda, radost lova tako izbledela i istrošila se? Zbog čega nije bilo nimalo starog ushićenja dok sledi lovinu, dok napinje veliki luk, dok odapinje strelu pravo na cilj?

Gilgameš je mislio da zna zbog čega, i to nije imalo nikakve veze sa kažnjavanjem. Tokom mnogih hiljada godina života u Paklu lov mu je donosio silne radosti.

Ako je zadovoljstvo sada nestalo, bilo je to samo zbog toga što poslednjih dana lovi sam; zbog toga što Enkidu, njegov prijatelj, njegov brat, njegovo drugo ja, nije sa njim. To i ništa sem toga: jer bez Enkidua se nikada nije osećao potpunim još otkako su se prvi put sreli, porvali i zavoleli jedan drugog bratskom ljubavlju, nekada davno u gradu Uruku. Taj veliki, mišićavi čovek, plećat, visok i snažan koliko i sam Gilgameš, taj rutavi stvor visokih urvina: nikada Gilgameš nije voleo nikoga koliko Enkidua.

Ali činilo se da je sama Gilgamešova sudbina htela da ga gubi ponovo i ponovo. Enkidu ga je prvi put napustio veoma davno, dok su još živeli u Uruku, onog mračnog dana kada su bogovi odlučili da se osvete zbog prevelike gordosti i kada su poslali groznicu koja uze Enkiduov život. Kada za to dođe vreme i Gilgameš dopade smrti i dospe do Pakla, i tu otkri da je ovaj sasvim drugačiji od onoga što su učili sveštenici i učeni ljudi Zemlje; tu je počeo da traga za Enkiduom i jednog divnog dana ga je našao. Pakao je tada bio mnogo manje mesto i činilo se da svak zna svakoga; pa čak i tako bila je potrebna čitava večnost da bi mu ušao u trag. Oh, radosti tog dana u Paklu! Oh, to pevanje i plesanje, grdni praznik koji se nastavljao i nastavljao! Velika je dobrodušnost u tim danima vladala među stanovnicima Pakla i svima je bilo drago zbog Gilgameša i Enkidua. Minos sa Krita održao je prvo veliko slavlje u

čast njihovog ponovnog susreta, a onda je bio red na Amenhotepa, zatim na Agamemnona, a četvrtog dana domaćin je bio tamni, vitki Varuna, kralj meluhanski, a potom su se petog dana heroji okupili u drevnim odajama naroda ledenih lovaca gde je glavni bio jednooki Vi-otin, a pod je bio posut kljovama mamuta, a posle toga...

Pa, tako je to dugo trajalo, to veliko slavlje ponovnog ujedinjenja. Beše to davno pre nego što su stigle horde Novih Mrtvih, svi ti prljavi, mali nejunački ljudi nejunačkih vremena, koji su sa sobom dovodili svoje ogavne male demone i svoj mračni i iščašeni instrumentarijum prokletstva i kažnjavanja. Pre nego što su stigli, Pakao je naprosto bio mesto u kome se živeo zagrobni život. Bilo je to tada drukčije, daleko srećnije mesto.

Tokom nebrojenih godina živeli su Gilgameš i Enkidu u Giglamešovoj palati u Paklu, kao što su u starim danima živeli u Zemlji na Dve Reke. I sve je bilo dobro, sa mnogo lova i gozbi, i bili su srećni u Paklu čak i kada su Novi Mrtvi počeli da dolaze, donoseći sve svoje užasne promene.

Bili su to bedni ljudi, ti Novi Mrtvi, smušenih duša i slabašne pameti, a njihova nevažna, tričava rivalstva i isprazne, hvalisave poze predstavljali su veliku neugodnost. Ali Gilgameš i Enkidu držali su se podalje od njih dok su ovi iznova prolazili sve ludosti svojih života, svoje budalaste krstaške pohode, idiotske trgovačke ratove i besmislena teološka trućanja. Nevolja je bila u tome što su sa sobom u Pakao doneli ne samo svoje luđačke ideje, već i svoje proklete dijaboličke moderne sprave, a najgore od svega bilo je surovo oružje koga su nazivali vatrenim, koje je bučno ubijalo izdaleka na najsramotniji, kukavički način. Junaci znaju kako da uzvrate na udarac borbene sekire ili zamah mača; ali šta može čak i junak protiv metka iz daljine? Enkida loša sreća dovede između dve zavađene grupe tih puškonosaca, hrpe trućavih Španaca i rulje nadmenih Engleza, koje je pokušao da pomiri. Razume se, nisu želeli nikakav mir i uskoro su praštali hici, a Gilgameš stiže na poprište baš u trenutku kada je naboj jedne arkebuze probio plemenito srce njegovog dragog Enkidua.

Niko u Paklu ne umire zauvek; ali neki su zadugo mrtvi, a takav je slučaj bio sa Enkiduom. Jer Pogrebniku se dopade da ga drži u limbu nekoliko stotina godina, ili koliko je već prošlo - uvek je bilo teško određivati takve stvari u Paklu. Uglavnom, bilo je strašno dugo, i Gilgameš ponovo oseti onaj užasni nalet usamljenosti koji je moglo da izleči samo Enkiduovo prisustvo. Pakao se i

dalje menjao, i promene su sada nailazile vrtoglavom, zapanjujućom brzinom. Činilo se da na svetu ima daleko više ljudi nego ikada u starim danima, a velike vojske marširale su svakog dana u Pakao, silne gomile neotesanih stranaca koji bi nakon vrlo kratkog intervala dezorijentacije i zbunjenosti hitro navalili da preoblikuju čitavo mesto u nešto isto toliko neskladno i odbojno koliko i svet koji su ostavili za sobom. Dođe parna mašina, sa svojom bukom i štektanjem, pa nešto zvano dinamo, a potom su oštra, iskričava električna svetla blistala u svakoj ulici gde su se nekada nalazile lampe i podigoše se fabrike i počeše da sipaju sve moguće vrste čudnih stvari. I sve više i više i više, bez prekida, bez milosti. Železnica. Telefoni. Automobili. Buka, dim, svuda čađ, bez načina za skrivanje pred svim tim. Industrijska revolucija, tako su je zvali. Satani i njegovoj hrpi birokrata Administracije izgleda da su se dopadale sve novotarije, kao i skoro svima ostalima, osim Gilgamešu i nekolicini drugih osobenjačkih konzervativaca. "Šta to pokušavaju?" pitao je Rable jednog dana. "Da pretvore ovo mesto u Pakao?" A sada su Novi Mrtvi donosili takve stvari kao što su radio uređaji, helikopteri i kompjuteri, a svi su govorili engleski, tako da je Gilgameš, koji je preko volje naučio novotarski grčki kada su to počeli da zahtevaju Agamemnon i njegovi ljudi, sada bio prisiljen da ovlada još jednim složenim, jezikolomnim načinom govora. Bilo je to za njega užasno vreme. A onda se najzad Enkidu ponovo pojavi, daleko u jednom od hladnih severnih krajeva; zatim se probio do juga i nakon izvesnog vremena bili su ujedinjeni po drugi put, i za Gilgameša, kralja Uruka još jednom je sve bilo potaman.

Ali sada su ponovo bili razdvojeni, ovoga puta nečim hladnijim i nemilosrdnijim od same smrti. Bilo je to neverovatno, ali posvađali su se. Između njih su pale reči, ružne reči sa obe strane, uvrede kakve tokom hiljada godina nijednom nisu izmenjene između njih ni u zemlji živih ni u zemlji Pakla, i najzad Enkidu reče nešto što se Gilgameš ni u snu nije nadao da čuje, a to je bilo: "Sit sam te, kralju Uruka. Ako mi ikada ponovo pređeš put, oduzeću ti život." Zar su to mogle da budu Enkiduove reči, ili je to bio, pitao se Gilgameš, neki demon Pakla u Enkiduovom obličju?

Kako god bilo, više ga ne beše. Nestao je u metežu i isprepletanim stazama Pakla i skrio se od Gilgameša; a kada Gilgameš odasla ljude u potragu, vratiše mu se samo reči: "Ne želi da razgovara sa tobom. U njemu prema tebi nema ljubavi, Gilgamešu."

To nije moglo biti. Moralo se raditi o veštičjim činima, mislio je Gilgameš. Bila je to svakako neka mračna sila iz Pakla Novih Mrtvih, koja je mogla okrenuti brata protiv brata i navesti Enkidua da ustraje u svom gnevu. Kada dođe trenutak, bio je siguran Gilgameš, Enkidu će nadvladati čaroliju koja mu je zarobila dušu i ponovo se otvoriti za ljubav prema Gilgamešu. Ali vreme se odužilo, na čudan, zaobilazni način Pakla, a Enkidu se nije vraćao u naručje svoga brata.

Šta se tu moglo učiniti osim da se lovi, čeka i nada.

****

I tako je tog dana Gilgameš lovio po pustošnom pograničju Pakla. Ubijao je i ubijao, a sada, kasno toga dana, probio je strelom grlo monstruma jezivijeg nego što je to uobičajeno čak i u Paklu; ali stvor je bio užasno žilav i samo je odgrmeo dalje, dok mu je tamna krv kapala iz prostreljene čeljusti.

Gilgameš se dade u poteru. Greh je udariti i raniti, a ne ubiti. Jedan dugačak, naporni sat trčao je tamo-amo po toj pustošnoj zemlji. Trnovite biljke udarale su ga zlobnošću vražića, a žestoki vetar šibao ga oblacima prašine oštre poput biča. Ali čudovišna zver je još uvek bila brža, iako joj je krv poput bujice kuljala na sušno do.

Gilgameš nije mogao dopustiti sebi da oseti umor, jer u njemu je bilo božanske snage zahvaljujući tome što je bio potomak božanskog Lugalbande, svog velikog oca koji beše i kralj i bog. Ali imao je teškoća da nastavi. Tri puta je izgubio plen sa videla i sledio ga je samo po krvavom tragu. Bledocrveno, nepokretno oko koje je bilo sunce Pakla kao da mu se rugalo, uzdižući se večito pred njim kao da želi da juri zauvek bez prestanka.

A onda ugleda stvorenje, još uvek pokretno, ali očigledno na izmaku snaga; teturalo se na rubu gustiša niskih, izvitoperenih stabala sluzavog lišća. Gilgameš bez oklevanja navali napred. Stabla su ga požudno dohvatala, prekrivala ga svojom sluzi, poput besramnih kurtizana pokušavala da mu gurnu lišće između nogu; ali on ih je odbijao udarcima i najzad izbi na čistinu na kojoj se mogao suočiti sa životinjom.

Neka ogavna zverčica Pakla pripila se za rame njegove lovine, kidala okrvavljenu parčad mesa i upropašćivala kožu. Jedan landrover bio je parkiran

u blizini, a kroz njegov vetrobran virio je bled čovek neobičnog izgleda i duge vilice. Drugi čovek, rumenog lica i bikovskog izgleda, stajao je blizu Gilgamešove lovine koja je urlala i frktala.

Sve po redu. Gilgameš posegnu, otrže ogavnog, siktavog strvinara sa leđa veće životinje i zavitla ga u stranu. Onda je punom snagom zabio bodež u ono što se nadao da predstavlja srce ranjene životinje. U trenutku zarivanja Gilgameš oseti kako grudi monstruma prožima snažan grč i kako ga napušta njegov pakleni život.

Posao je bio obavljen. I opet, nikakvog ushićenja, nikakvog osećaja ispunjenja; samo neka vrsta turobnog, pepeljavog popuštanja napetosti koju je do tada stvarao neobavljeni posao. Gilgameš povrati dah i obazre se.

Šta je to? Rumeni čovek je izgleda imao napad nekakvog ludila. Uzdrhtao, klecav, oznojen - pade na kolena - oči su mu suludo blistale...

"Gospodaru Konane?" kriknu čovek. "Veliki kralju?"

"Konan ne predstavlja nijedno od mojih imena", reče Gilgameš zbunjeno. "A nekada sam bio kralj Uruka, ali na ovom mestu ne vladam ničim. Hajde, čoveče, digni se sa kolena!"

"Ali ti si slika i prilika Konana!" zaječa rumeni čovek hrapavim glasom. "Apsolutna slika i prilika!"

Gilgameš oseti navalu snažne antipatije prema tom tipu. Još samo trenutak i počeće da slini. Konan? Konan? To ime nije mu ništa značilo. Ne, čekaj: nekada je upoznao Konana, nekog malog Kelta koga je sreo u krčmi, prikana sa tupim nosem, teškim jagodicama i crnom kosom koja mu je padala niz lice, pijanog, mušičavog čovečuljka koji je neprestano zazivao zaboravljene sitne bogove koji nikome nisu ništa značili - da, on je sebe nazivao Konanom, koliko se Gilgameš sećao. Napio se, uznemiravao krčmaricu, čak je pokušao i da je napastvuje, to je bio taj. Gilgameš ga je bacio u otvorenu pomijaru ne bi li ga naučio pameti. Ali kako je ovaj zadrigli tip ovde mogao da me zameni sa nekim takvim? Još uvek je nešto mumlao, buncao o zemljama čija imena Gilgamešu nisu predstavljala ništa - Simerija, Akvilonija, Hirkanija, Zamora. Prava besmislica. Takva mesta ne postoje.

A taj odsjaj u očima tog tipa - kako ga je samo gledao? Pogledom obožavanja, gotovo pogledom kakav bi žena uputila čoveku kada odluči da mu

se potpuno preda.

Gilgameš je u svoje vreme često viđao takve poglede, i od žena i od muškaraca; i kod žena ih je dočekivao sa dobrodošlicom, ali nikad i kod muškaraca. Namrgodio se. Šta on misli da sam ja? Da li misli, kao što su mnogi pogrešno verovali, da zbog toga što volim Enkidua tolikom ljubavlju predstavljam muškarca koji će zagrliti muškarca onako kako se grle muškarci i žene? Jer nije tako. Čak ni ovde u Paklu nije tako, reče Gilgameš sebi. Niti će ikada biti.

"Reci mi sve!" preklinjao ga je rumeni čovek. "Svi ti poduhvati koje sam sanjao u tvoje ime, Konane: pričaj mi kakvi su zaista bili! Ono na snežnim poljima, kada si se susreo sa ćerkom snežnog diva - i kada si jedrio na *Tigrici* sa kraljicom Crne Obale - i kada si se stuštio na glavni grad Akvilonije i posekao kralja Numedidu na njegovom sopstvenom prestolu..."

Gilgameš je zgadeno gledao čoveka kako puzi podno njegovih nogu.

"Hajde, prijatelju, sada prestani da bulazniš", reče on mrzovoljno. "Na noge! Silno grešiš u vezi sa mnom, kako mi se čini."

Drugi čovek je sada izašao iz landrovera i krenuo da im se pridruži. I taj je bio čudno stvorenje, mršav kao kostur i beo poput leša, sa vratom vodene ptice koji kao da je na jedvite jade držao njegovu glavu duge brade. Bio je i obučen neobično, sav u crno, i prekriven slojevima i slojevima odeće, kao da se plaši i najslabije hladnoće. Pa ipak je oko sebe širio blag i zamišljen izgled, sasvim različit od unezverenog i grozničavog ponašanja njegovog prijatelja. Možda je učen čovek, pomisli Gilgameš, ili sveštenik; ali šta bi ovaj drugi mogao da bude, samo bogovi znaju.

Mršavi čovek dotače rame onog drugog i reče: "Saberi se, čoveče. Ovo svakako nije Konan."

"Slika i prilika! Prava slika i prilika! Njegova visina - veličanstvenost - način na koji je ubio onu zver..."

"Bobe - Bobe, Konan je izmišljotina! Konan je fantazija! Ti si ga stvorio u potpunosti. Hajde sada. Diži se. Diži se." A Gilgamešu je rekao: "Hiljadu izvinjenja, dobri gospodine. Moj prijatelj se... ponekad lako uzbudi..."

Gilgameš se okrete na drugu stranu, sležući ramenima, i pogleda svoju

lovinu. Nije on imao nikakvog posla sa tom dvojicom. Valjano dranje ogromne zveri možda će mu odneti ostatak dana; a zatim je trebalo odvući veliku kožu natrag do logora i odlučiti šta da uzme od nje kao trofej...

Iza sebe začuo je duboki glas rumenog čoveka.

"Izmišljotina, H.P? Kako možeš biti siguran u to? I ja sam mislio da sam izmislio Konana; ali šta ako je ovaj stvarno živeo, šta ako sam ja samo uleteo u neki moćni primordijalni arhetip, šta ako je autentični Konan u ovom trenutku pred nama..."

"Dragi Bobe, tvoj Konan je imao plave oči, zar ne? A oči ovog čoveka su crne poput noći."

"Pa..." nevoljno.

"Bio si toliko uzbuđen da nisi primetio. Ali ja jesam. Ovo je neki varvarski ratnik, da, neki veliki lovac bez sumnje, nekakav Nimrod, Ajaks. Ali ne Konan, Bobe! Dopusti mu da ima sopstveni identitet. Nije on tvoja izmišljotina."

Prišavši Gilgamešu, čovek izdužene vilice mu se obrati na formalan i uštogljen način: "Dobri gospodine, ja sam Hauard Filips Lavkraft, i nekada sam živeo na Providenci, Rod Ajland, a moj sadrug je Robert E. Hauard iz Teksasa, koji je drugi život proveo, baš kao i ja svoj, u dvadesetom stoleću posle Hrista. U to vreme bili smo po zanimanju pisci priča i meni se čini da vas je pobrkao sa junakom koga je sam izmislio. Olakšajte duši njegovoj, preklinjem vas, i recite nam vaše ime."

Gilgameš podiže pogled. On otre čelo nadlakticom ne bi li skinuo trag krvi čudovišta i srete čovekov mirni pogled. Ovaj drugi bar nije bio luđak, koliko god čudno izgledao.

Tiho, Gilgameš reče: "Čini mi se da njegovoj duši nikako ne može biti olakšano. Ali znajte da sam Gilgameš, sin Lugalbande."

"Sumer Gilgameš?" prošapta Lavkraft. "Gilgameš koji je tragao za večnim životom?"

"Gilgameš sam ja, da, koji beše kralj Uruka u vreme kada je to bio najveći grad Zemlje na Dve Reke i koji je u svojoj ludosti verovao da postoji način da se prevari smrt."

"Čuješ li ovo, Bobe?"

"Neverovatno. Nezamislivo!" promrmlja drugi.

Gilgameš duboko uvuče vazduh i reče strašnim tonom: "Ja jesam Gilgameš koji sve stvari spoznade, tajne stvari, istine o životu i smrti, a naročito o smrti. Bio sam par boginji Inani u krevetu Svetog Braka; ubijao sam demone i govorio sa bogovima; i sam sam dva dela bog, a samo jednim delom smrtnik." On zastade i zagleda se u njih, puštajući da upiju te reči koje je deklamovao toliko puta u prilikama nalik ovoj. A onda tišim glasom dodade: "Kada me smrt uze, odnese me u ovaj ne-svet koga nazivaju Paklom, gde provodim vreme kao lovac, i zato sada tražim da me ostavite, jer kao što vidite imam svojih poslova." Ponovo se okrenuo.

"Gilgameš!" reče Lavkraft ponovo u čudu.

A onaj drugi reče: "Kada bih živeo ovde makar i do kraja vremena, H.P, nikada se ne bih navikao. Ovo je fantastičnije nego što bi to bilo naletanje na Konana! Zamisli samo: *Gilgameš!"*

Zamoran posao, pomisli Gilgameš: sve to strahopoštovanje, sve to neumereno hvaljenje.

Problem je bio sa tim prokletim epom, razume se. Shvatio je zbog čega se Cezar toliko nervirao kada su ljudi pokušavali da mu podilaze navođenjem Šekspirovih stihova. "Eto, čoveče, on je kao Kolos opkoračio ovaj uski svet", i tome slično: Cezar bi pozeleneo do trećeg sloga. Jednom kada te stave u stihove, otkrio je Gilgameš, kao što su to posle njega otkrili Odisej, Ahil, Cezar i mnogi drugi, tvoje pravo ja počinje da nestaje, a lik iz pesme obuzima te u potpunosti i pretvara u kliše koji hoda. U tom pogledu naročito je bio opasan Šekspir: pitajte Ričarda III, pitajte Magbeta, pitajte Ovena Glenduvra . Naći ćete ih kako se vuku po Paklu, uvek na tri ćoška, jer svaki put kada otvore usta ljudi očekuju da kažu nešto kao: "Kraljevstvo za konja!" ili "Da li to nož pred sobom vidim ja?" Ili "Duhove iz strašnih dubina prizivam." Gilgameš je morao da živi sa takvim stvarima gotovo od trenutka kada je dospeo u Pakao; jer su ubrzo potom napisali pesme o njemu, sve te pompezne, visokoparne stvari, čitavu hrpu priča o Gilgamešu raznih stepena zasnovanosti u stvarnosti, a onda su Vavilonci i Asirci, pa čak i oni smrdljivi Hititi što samo žderu belog luka navalili da ih prevode i da ih kite tokom sledećih hiljadu godina, tako da su ih svi s kraja na kraj poznatog sveta znali napamet, pa čak i kad su ti narodi nestali

i kada su im jezici zaboravljeni nije bilo prekida, jer su ti narodi iz dvadesetog veka pronašli čitavu stvar, nekako dešifrovali tekst i učinili da ponovo postane popularan na sve strane. Tokom vekova načinili su ga svačijim omiljenim herojem za sve namene, a to je predstavljalo đavolski teret: jedan deo njega nalazio se u legendi o Prometeju, u onoj stvari o Herkulu, u priči o Odisejevim-lutanjima, pa čak i u keltskim mitovima, što je verovatno predstaljalo razlog zbog koga ga je taj puzavac Hauard nazivao Konanom. Bar je taj drugi Konan, ona blebetava i razbalavljena pijandura, bio Kelt. Ali, Enlilovih mu ušiju, to što su svi očekivali da živiš u skladu sa mitskim podvizima heroja dvadeset ili trideset veoma različitih kultura bilo je veoma zamorno! A i neprijatno, s obzirom da su pravi Herkul, Odisej, i još neki drugi takođe živeli ovde i bili prilično posesivni kad su u pitanju mitovi prikačeni uz *njih,* iako su ovo naprosto predstavljali varijante njegovih, mnogo starijih.

Bilo je nečega u pričama o Gilgamešu, razume se, naročito u delovima o njemu i Enkiduu; ali pesnik je presolio priču gomilom pretencioznih umetničkih besmislica, kao što će to pesnici uvek činiti, a uostalom prilično je zamaralo kad su svi svodili tvoj dugački i složeni život na istih dvanaest poglavlja i iste tričave obrate i fraze. I tako se desilo da je i Gilgameš počeo da citira glavno pevanje o Gilgamešu, ono o njegovoj potrazi za večnim životom - pa, taj deo i nije baš bio toliko daleko od srži istine, iako su poprilično zavrnuli dalje slatkim malim 'maštovitim' dodacima - tako što je od njega skovao rečenicu kojom se predstavljao: "Ja jesam čovek koji sve stvari spoznade, tajne stvari, istine o životu i smrti." Čitav navod dolazio je pravo iz usta pesnika. Zamorno. Baš zamorno. On besno zabi bodež pod kožu mrtvog čudovišta i dade se na posao oko dranja, dok su dva čovečuljka iza njega i dalje mrmorila i rogoborila između sebe, zapanjeni što su naleteli na Gilgameša iz Uruka u toj turobnoj i samotnoj zabiti Pakla.

****

Čudna su se osećanja komešala u duši Roberta Hauarda i uopšte mu se nisu dopadala. Još je mogao i da oprosti sebi što je tokom jednog smušenog trenutka verovao da je taj Gilgameš njegov Konan. Nije to bilo ništa više osim umetničkog temperamenta na delu, koji ga je poneo u naletu naglog, grozničavog oduševljenja. Naići iznenada na ogromnog, mišićavog džina od

čoveka koji secka gnusnog monstruma malim bronzanim bodežom i pomisliti da je to sigurno moćni Simerijanac - pa, bila je to stvar koja se dala shvatiti. Ovde u Paklu brzo bi se naučio da možeš da naletiš na doslovce svakoga. Mogao si da igraš kockice sa lordom Bajronom, da podeliš vrč slatkog vina sa Menelajem ili da raspravljaš sa Platonom o Ničeovim idejama dok ovaj stoji odmah tu pored vas i krevelji se,i nakon izvesnog vremena počeo bi da uzimaš takve stvari kao normalne, manje ili više.

I zbog toga, zašto ne bi mislio da je taj prikan Konan? Svejedno što su Konanove oči bile druge boje. To je bilo bez značaja. Izgledao je kao Konan u svim bitnim pogledima. Bio je Konanove veličine i snage. I delovaoje kraljevski ne samo u fizičkom pogledu. Činilo se da poseduje Konanovu hladnu inteligenciju i složenost duše, Konanovu kraljevsku hrabrost i Konanov nepokorni duh.

Nevolja je bila u tome što Konan, veličanstveni simerijanski ratnik iz 19,000 p.n.e, nije nikada postojao, osim u Hauardovoj mašti. A u Paklu nije bilo izmišljenih karaktera. Mogao si se sresti sa Rihardom Vagnerom, ali teško da si mogao da naletiš na Zigfrida. Viljem Osvajač, to da; Viljem Tel ne.

To je u redu, reče Hauard u sebi. Njegova fantazija o sretanju sa Konanom ovde u Paklu nije bila ništa do malo otužnog narcizma: bilo je bolje zaboraviti je. Naići na pravog Gilgameša - ah, koliko je to bilo zanimljivije! Autentični sumerski kralj - stvarni titan iz svitanja istorije, a ne neka naduvana figura načinjena od papira i željnih, maštarskih snova; smrtnik od krvi i mesa koji je živeo požudnim životom, vojevao strašne bitke, išao rame uz rame sa drevnim bogovima i borio se protiv neizbežnosti smrti, i koji je u svojoj smrti došao do besmrtnosti mitskog arhetipa - ah, to je bilo nešto što je vredelo upoznati! Sa druge strane, Hauard je morao da prizna da iz razgovora sa Konanom ne bi mogao da nauči ništa više nego što bi otkrio propitivanjem sopstvenog lika u ogledalu. Ili bi ga susret sa "pravim" Konanom, kada bi to bilo ikako moguće, bacio u užasnu konfuziju i protivurečja duše od kojih ne bi bilo oporavka Ne, pomisli Hauard, u svakom slučaju je bolje da ovaj čovek bude Gilgameš nego Konan. Sa time se već pomirio.

Ali ova druga stvar - ta iznenadna zbunjujuća žudnja da se baci pred noge gigantu, da ga ponesu njegove ruke, da ga skrši njegov čvrsti zagrljaj...

Sta je to bilo? Odakle je *to* došlo? Usijanog mu srca Ahrimanovog, šta li je to trebalo da znači?

Hauard se sećao jedne prilike u prethodnom životu, kada se spustio do brane Cisko i gledao radnike na konstrukciji kako se svlače i zaranjaju: lepo građeni ljudi, puni samopouzdanja, elegantni, opušteni. Kratko vreme ih je posmatrao i uživao u njihovom fizičkom savršenstvu. Mogle su to biti nage grčke statue koje su iznenada oživele, skupina požudnih Apolona i Zevsova. A onda dok ih je slušao kako viču, smeju se i opsceno podvriskuju poče da oseća gnev, jer ih je iznenada video kao prostačke, bezumne životinje, prirodne neprijatelje sanjara poput njega. Mrzeo ih je onako kako slabi uvek mrze jake, te divne svinje koje su mogle da zgaze sanjare i njihove snove kako god žele. Ali potom se seti da ni on nije slabić, da je on, nekada tanan i loman, zahvaljujući teškom trudu postao veliki, jak i nabijen. Nije imao tako divno telo kao ti ljudi - bio je previše mesnat, previše masivan - ali svejedno, reče sebi, nije bilo čoveka čija rebra ne bi mogao da polomi kada bi došlo do tuče. I otišao je sa tog mesta pun gneva i misli o krvavom nasilju.

Šta li je sve to značilo? Taj jedva potisnuti bes - da li je to bila nekakva mračna, skrivena požuda, neka žudnja najbestijalnije grešnosti? Da li je gnev koji je narastao u njemu prikrivao gnev koji je trebalo da usmeri na sebe zbog toga što je gledao te gole muškarce i uživao u tome?

Ne. Ne. Ne. Ne. Nije on bio nikakav degenerik. U to je bio siguran.

Želja muškarca za muškarcem predstavljala je znak dekadencije, znak propasti civilizacije. On je bio čovek neukroćenih granica, a ne neki slabašni, iskrivljeni sodomit koji je uživao u prljavštini i razbludnom zlu. To što u svom kratkom životu nikada nije imao ženu bilo je zato što nije imao prilike, a ne zbog sklonosti prema onoj drugoj, sramotnoj vrsti odnosa. Živeći svoj život u onom malom i zabačenom prerijskom gradu, posvećen majci i pisanju, odabrao je da se ne stavi na raspolaganje prostitutkama i ženama sumnjivog morala, ali bio je siguran, samo da je poživeo još nekoliko godina i da se oglasila žena koja bi za njega bila ona prava, svakako bi je uzeo strasno i u najluđoj razuzdanosti.

Pa ipak - pa ipak - trenutak kada je prvi put kradom bacio pogled na džinovskog Gilgameša i pomislio da je to Konan...

Taj nalet elektriciteta kroz čitavo njegovo telo, a najsnažnije kroz slabine - šta

je to drugo moglo biti nego želja, trenutna, snažna i sveobuhvatna? Za *muškarcem?* Nezamislivo! Čak ni taj slavljeni heroj - čak ni taj veličanstveni, kraljevski stvor...

Ne. Ne. Ne. Ne.

U Paklu sam, a ovo je moje mučenje, reče Hauard sebi.

Gnevno je odmeravao korake duž landrovera. Očajnički se borio protiv crne bujice koja je sada pretila da ga proguta, kao što se to dešavalo mnogo puta u njegovom prethodnom životu i ovom zagrobnom životu. Ta iznenadna grešna i iskvarena osećanja, mislio je Hauard: ona nisu ništa drugo nego dijabolično izopačenje mog prirodnog duha, čiji je cilj da me bace u očaj i gađenje na sebe samoga! Kroma mu, odupiraću se! Ištarinih mi grudi, neću popustiti pred tom iskvarenošću!

Istovremeno zateče svoje oči kako kradom skreću prema rubu obližnjeg šibljaka, gde je Gilgameš još uvek klečao nad životinjom koju je ubio.

Kako izuzetni mišići šaraju ta široka pleća, te gvozdene butine! Kakva nesvesna požuda u načinu na koji je gulio kuštravu kožu stvorenja, iako je morao da se kupa u tamnoj krvi da bi to činio! Ti vodopadi sjajne crne kose koje je labavo vezivao prsten ukrašen draguljima, ta gusta, crna brada koja se kovrdžala u zbijenim uvojcima.

Hauardovo grlo se osuši. Nešto u dnu njegovog stomaka vezalo se u užasan čvor.

Lavkraft reče: "Hteo bi da popričaš sa njim, zar ne?"

Hauard se naglo okrenu. Oseti kako su mu obrazi postali grimizni. Bio je sasvim siguran da se krivica punom jasnoćom vidi na njegovom licu.

"Šta to do đavola pričaš?" zarežao je. Šake mu se same od sebe skupiše u pesnice. Činilo se da na čelu ima traku plamena. "O čemu bih ja uopšte želeo da pričam s njim?"

Činilo se da je Lavkrafta zaprepastio Hauardov preteći ton i izgled. On napravi korak nazad i povuče ruku skoro kao da želi da se zaštiti. "Kakve čudne reči! I da ih izgovaraš baš ti, od svih ljudi, sa svojom ljubavlju prema antičkim vremenima, svojom dubokom i neprekidnom strašću za izgubljenim misterijama svih tih maglovitih, davno iščezlih orijentalnih carstava! Ama,

čoveče, zar ne postoji ništa što ne bi želeo da saznaš o sumerskim kraljevima? O Uruku, Nipuru, Uru Čaldijskom? Tajnim ritualima boginje Inane u mračnim prolazima ispod zigurata? Činima koje su otvarale dveri Podzemnog sveta, vraćanjima koja su oslobađala i vezivala demone sveta bez zvezda? Ko zna šta bi nam mogao ispričati? Bobe, pred nama je čovek star šest hiljada godina, heroj praskozorja vremena!"

Hauard šmrknu. "Ne verujem da je taj prekomerno narasli kučkin sin spreman da nam kaže makar i jednu jedinu prokletu stvarčicu. Njega samo zanima da zdere kožu s tog prokletog stvorenja!"

"Skoro je završio. Zašto se ne bismo malo zaustavili, Bobe? I pozvali ga da malo posedi sa nama. Da ga ubedimo, da ga nagovorimo da nam priča o životu na obali Eufrata!" Sada su Lavkraftove crne oči svetlucale kao da je i on osetio neku neobičnu požudu, a čelo mu je bilo iznenađujuće blistavo od pojačanog znojenja; ali Hauard je znao da je jedina stvar koja je obuzela Lavkrafta žudnja za znanjem, glad za arkanskim spoznajama drevne starine za koje je Lavkraft verovao da će se prosuti sa usana tog mesopotamskog junaka. Ta ista žudnja bolela je i njega. Razgovarati sa čovekom koji je živeo pre Vavilona, koji je koračao ulicama Ura dok Abraham još nije bio rođen...

Ali postojale su i druge žudnje pored gladi za znanjem, grešne žudnje koje su se morale poricati po svaku cenu...

"Ne", reče Hauard oštro. "Hajdemo smesta do đavola odavde, H. P. Ovaj prokleti mračni predeo počinje da me nervira."

Lavkraft ga čudno pogleda. "Ali zar mi nisi upravo govorio koliko divan..."

"Prokleto bilo sve što sam ti govorio! Kralj Henri očekuje da pregovaramo i stvorimo savez za njega. Nećemo obaviti posao u ovom bundoku!"

"Čemu?"

"Bundoku. Necivilizovanoj divljini. Pojam koji će početi da se koristi nakon našeg vremena, H.P. Zabit, znaš? Nikada nisi poklanjao mnogo pažnje dijalektima, je l' da?" On povuče Lavkrafta za rukav. "Hajde. Taj prokleti veliki majmun neće nam ništa reći o svom životu i vremenu, garantujem. Verovatno se ionako ne seća ničega vrednog pomena. I izgleda mi dosadno. Izvini me, H.P. ali deluje mi kao neverovatan seronja, okej? Uopšte više nisam željan njegovog društva. Imaš li šta protiv, H.P ? Možemo li da se odvezemo, šta

misliš?"

"Moram priznati da me ponekad zbunjuješ, Bobe. Ali, razume se, ako ti..." Iznenada se Lavkraftove oči raširiše od zaprepašćenja. "Lezi, Bobe! Iza kola! Brzo!"

"Šta..."

Strela dolete uz zvižduk kroz vazduh i prođe tik pored Hauardovog levog uva. Zatim još jedna, pa još jedna. Jedna strela odbi se od boka Landrovera uz neugodan tresak. Druga nalete pravo i zabi se, podrhtavajući, inč duboko u metalu.

Hauard se naglo okrete. Video je konjanike, njih tuce, možda tuce i po, kako su se stuštili na njih iz tame prema istoku, odapinjući strele dok su prilazili.

Bili su to vižljasti, čvrsti ljudi orijentalnog roda, odeveni u prsnike od grimizne kože, a jahali su poput demona. Atovi su im bili mali, plamenooki pakleni konji ravnih čela, koji su se kretali kao da bi ih kratke noge koje su mahnito grabile mogle odneti do najdaljih granica ne-sveta bez ijednog trenutka odmora.

Uz borbene pesme, urlanje, ratnike žute kože kao da je zahvatio mahniti bes. Mongoli? Turci? Ko god bili, grabili su prema landroveru kao glasnici Smrti lično. Neki su vitlali dugim, opako zakrivljenim oštricama, ali većina je nosila male lukove neobičnog izgleda sa kojih su sipali strele neverovatnom brzinom.

Dok je čučao iza landrovera uz Lavkrafta, Hauard zinu prema napadačima u paralizi zaprepašćenja. Koliko je često opisivao ovakve scene? Perjanice koje se viju po vazduhu, uzdignuta koplja, zviždukavi oblak metar dugačkih strela! Grmljavina kopita, divljački ratni poklici, zvuk udara varvarskih strela o štitove Akvilonaca! Konji koji se propinju i zbacuju jahače... Vitezovi u okrvavljenim oklopima stropoštavaju se na zemlju... obličja u gvozdu prekrivaju bojno polje...

Ali ovo što se sada odigravalo nije bila herojska pripovest o hiborejanskom junaku. Ovo su pravi konjanici - pravi koliko i bilo šta drugo na ovom mestu - divljački streljali preko ove mrazne, vetrovite ravnice u bespuću Pakla. Ovo su bile prave strele; mogle su procepiti meso stvarnim udarcem i izazvati pravu agoniju najužasnije vrste.

Pogleda na drugu stranu prema Gilgamešu. Divovski Sumer pognuo se iza prevrnutog trupla životinje koju je oborio. Moćni luk mu je bio u ruci. Dok je Hauard zapanjeno gledao, Gilgameš nanišani i odape. Strela pogodi najbližeg konjanika, prolete kroz prsnik, grudni koš i sve ostalo i izlete na čovekova leđa. Ali ratnik u naletu je ipak uspeo da ispusti poslednju strelu pre nego što je pao. Ona pohita nepravilnom putanjom, zujeći hitro prema Gilgamešu i probode meso njegove leve podlaktice.

Sumer hladno pogleda strelu koja mu je virila iz ruke. On se namršti i protrese glavom, onako kako bi učinio da ga je ugrizao stršljen. A onda - baš kao što bi Konan učinio; kako nalik na Konana! - Gilgameš naže glavu prema ramenu i *pregrize* strelu na pola odmah ispod perca. Svetla krv briznu iz rane kada je istrgao dva dela strele iz ruke.

Kao da se nije dogodilo ništa važno, Gilgameš podiže luk i posegnu za drugom strelom. Krv je kuljala niz njegovu ruku, ali izgledalo je da on uopšte nije svestan toga.

Hauard je gledao kao u šoku. Nije mogao da se pokrene, jedva da je imao volje da udahne. Sumaglica mučnine pretila je da ga proguta. Za njega nije predstavljalo ništa da sa radosnim zanosom slaže okrvavljene gomile odsečenih glava, ruku i nogu u svojim pričama; ali pravo krvoproliće i nasilje bilo koje vrste zapravo ga je užasavalo kad god bi bacio pogled na njega.

"Oružje, Bobe!" reče Lavkraft pored njega. "Upotrebi *oružje!"*

"Šta?"

"To. To."

Hauard spusti pogled. Za pojas mu je bio zataknut pištolj koji je poneo iz landrovera kada je pošao da pogleda malu zver na putu. Sada ga je izvukao i zapiljio se u njega, staklastog pogleda, kao da mu na dlanu počiva jaje baziliska.

"Sta to radiš?" pitao je Lavkraft. "Ah. Ah, Daj meni." On nestrpljivo otrže pištolj iz Hauardovih ukočenih prstiju i jedan trenutak se zagleda u njega kao da nikada pre toga nije imao oružje u rukama. Možda i nije. Ali onda, dograbivši pištolj obema rukama, on se oprezno podiže iza haube landrovera i opali.

Strahoviti zvuk eksplozije probi se kroz oštru vrisku konjanika. Lavkraft se

nasmeja. "Pogodio sam jednog! Ko bi pomislio..."

On ponovo opali. U istom trenutku Gilgameš obori još jednog napadača svojim lukom.

"Povlače se!" kriknu Lavkraft. "Alhazreda mi, *ovo* nisu očekivali, kladim se!" Ponovo se nasmejao i nanišanio pištoljem, "Ia!" Kriknuo je glasom koji Hauard nikada ranije nije čuo kod stidljivog i obrazovanog Lavkrafta. *"Shub-Niggurath!"* Lavkraft opali po treći put. *"Ph'nglui mglw'nafh Cthulhu R'lyeh wgah'nagl fhtagn!"*

Hauard oseti kako mu se graške znoja slivaju niz telo. Ova njegova nepreduzimljivost - ova paraliza - ova sramota - šta bi Konan mislio o tome? Šta bi Gilgameš? A Lavkraft, taj krotki i povučeni čovek, onaj koji se plašio riba u moru, hladnih vetrova zime Nove Engleske i tolikih drugih stvari, smejao se, uzvikivao te neverovatne besmislice i sipao metke poput nekog gangstera koji upravo doživljava najlepšu zabavu u životu...

Sramota! Sramota!

Ne mareći za rizik, Hauard se uspuže u kabinu Landrovera i poče da pipa okolo tražeći drugi pištolj koji je ležao negde na podu. On ga nađe i kleknu pored prozora.

Sedam ili osam azijata bilo je ispruženo po okolini, mrtvo ili na samrti, u krugu od sto metara oko kola. Ostali su se povukli na sigurno rastojanje i kaskali u nemirnim krugovima. Činilo se da ih je zaprepastilo neočekivano žestok otpor tamo gde su očekivali lako i veselo kasapljenje usred ove neutabane krajine.

Šta su sada radili? Prikupljali su se u zbijenu grupicu, konja zbijenih gubicu uz gubicu. Dogovarali su se. A sada su dvojica počela da vade iz jahačkih torbi nešto što je ličilo na neku vrstu ratnog stega i da ga razapinju između dve bambusove motke: duga žuta traka sa lepršavim krvavocrvenim krajevima, na kojoj su sjajno crnim bili ispisani masni orijentalni znakovi. Ozbiljan posao, očigledno. A sada su se poredali u vrstu, okrenuti prema landroveru. Pripremali su se za očajnički samoubilački napad - ili je bar tako izgledalo.

Gilgameš, koji je uspravno stajao bez zaklona, hladno namesti još jednu strelu. Nanišanio je i čekao da navale. Lavkraft, sav rumen od uzbuđenja, u potpunosti preobražen tuđinskim radostima oružane borbe, naže se napred i

napeto osmotri, pištolja zapetog i spremnog.

Hauard zadrhta. Oseti kako ga stid preplavljuje u vatrenim naletima. Kako je *mogao* da se skriva dok su ta dvojica nosila čitavo breme bitke? Iako mu se ruka tresla, on ispruži pištolj kroz prozor i nanišani najbližeg konjanika. Prst mu se zateže na obaraču. Hoće li moći da pogodi sa tolikog rastojanja? Da. Da. Samo napred. Umeš dobro da koristiš pištolj. Krajnje je vreme da iskoristiš za nešto svoju uvežbanost. Obori tog malog žutog kopilana sa konja jednim praskom Kolta .380, da. Pošalji ga pravo u Pakao - ne, već je u Paklu, pošalji ga Pogrebniku na recikliranje, da, tako je... pripremi se... nanišani...

"Čekaj", reče Lavkraft. "Ne pucaj."

Šta bi? Kada je Hauard, sa naporom, spustio pištolj i olabavio svoju zgrčenu, drhtavu ruku, Lavkraft je, zaklanjajući oči od vilinskog sjaja nepokretnog sunca, jedan dugi, ćutljivi trenutak pažljivo osmatrao neprijateljske ratnike. Onda se okrenuo, posegao prema zadnjem delu landrovera, preturao jedan trenutak i najzad izvadio omot od abake koji je sadržavao njihovu punomoć potpisanu od kralja Hernija.

A onda - šta je radio?

Kročio je u potpunosti na videlo, visoko podignutih ruku, i počeo da maše omotom, da ide prema neprijatelju? "Ubiće te, H.P! Lezi. Lezi!"

Lavkraft, ne osvrćući se, kratko mahnu Hauardu da ćuti. Onda nastavi mirni hod prema udaljenim konjanicima. Ovi su delovali zbunjeno koliko i Hauard. Sedeli su bez pokreta, napetih lukova, sa tucetom strela uperenih pravo u Lavkraftovo telo.

Potpuno je pobrljavio, pomisli zbunjeno Hauard. Nikada i nije bio baš uravnotežen, ne? Uvek je napola verovao u sve one stvari o drevnim Bogovima, dimenzionim kapijama i bogohulnim ritualima po mračnim padinama bregova Nove Engleske. A sada još i sve to pucanje - sve uzbuđenje...

"Odložite oružje, svi vi", povika Lavkraft glasom neverovatne snage i punoće. "U ime sveštenika Jovana, naređujem vam da odložite oružje! Mi vam nismo neprijatelji! Mi smo ambasadori na putu do vašeg cara!"

Hauard huknu. Počeo je da shvata. Ne, Lavkraft ipak nije bio šašav.

On još jednom pogleda onu dugu, žutu ratnu zastavu. Da, da, nosila je ratni

znak Sveštenika Jovana. Ti mahniti konjanici sigurno su bili deo pograničnih patrola iste one nacije zbog čijeg su vladara njih dvojica toliko putovali. Hauard se oseti posuđeno, shvativši da je u žaru bitke Lavkraft bio toliko razuman da je zastao dovoljno dugo da pažljivo pogleda natpis na barjaku - i toliko hrabar da izađe mašući svojim diplomatskim papirima. Svitak pergamenta sa njihovim kraljevskim punomoćjem bio mu je u ruci i pokazivao je mali pečat kralja Henrija sa crvenom trakom.

Konjanici se upiljiše, počeše da mrmljaju između sebe i onda spustiše lukove. Gilgameš, koji je takođe spustio svoj luk, pogleda zbunjeno. "Vidite li?" povika Lavkraft. "Mi smo glasnici kralja Henrija! Zahtevamo zaštitu vašeg gospodara, suverena Avgusta Je-lu Ta-Šiha!" Osvrnuvši se preko ramena, on pozva Hauarda da mu se pridruži; i nakon samo jednog trena oklevanja Hauard skoči sa lendrovera i pođe napred. Bilo je to vrtoglavo osećanje, izložiti se tim zagasito žutim strelcima. Osećao se gotovo kao da stoji na rubu ogromnog ponora.

Lakraft se nasmeši. "Sve će da bude u redu, Bobe! Ta zastava koju su razmotali - na sebi nosi znak Sveštenika Jovana..."

"Da, da. Shvatam."

"I gle - daju nam znak da možemo bezbedno da produžimo. Razumeli su šta sam im rekao, Bobe! Veruj mi!"

Hauard klimnu. On oseti nalet silnog olakšanja i čak neku vrstu radosti. On sa uživanjem pljesnu Lavkrafta po leđima. "Valjan posao, H.P! Nisam imao pojma da u sebi kriješ tako nešto!" Sada kada je izronio iz svog straha, on oseti kako mu duh zahvata luđačka slatkorečivost. On mahnu konjanicima, mlatarajući rukama divljom žestinom. "Hoj! Kraljevi glasnici!" dreknu on. "Izaslanici smo njegovog britanskog veličanstva kralja Henrija VIII! Odvedite nas vašem caru!" A onda pogleda prema Gilgamešu, koji je stajao namršten, još uvek spremnog luka. "Hej tamo, kralju Uruka! Odloži oružje! Sada je sve u redu! Bićemo ispraćeni na dvor Sveštenika Jovana!"

****

Gilgameš nije bio sasvim siguran zbog čega je dopustio da ga povedu. Uopšte ga nije zanimala ni poseta dvoru Sveštenika Jovana, niti bilo kom

drugom dvoru. Nije želeo ništa osim da ga puste da lovi sam i luta po divljini i da na taj način bar malo olakša svoj jad.

Ali štrkljavi, dugovrati čovek i njegov razmetljivi prijatelj crvenog lica pozvali su ga da pođe sa njima u njihovom landroveru, a dok je stajao namršten zbog toga, oni ružni mali žuti ratnici pokazivali su hitrim, nestrpljivim pokretima da i on treba da se popne. Pa je to i učinio. Činilo se da bi pokušali da ga napadnu kada bi odustao; i iako ih se nije plašio, ni najmanje, neki poriv koji nikako nije mogao da shvati natera ga da se povuče pred verovatnoćom nove bitke i da se naprosto popne u vozilo. Možda mu je za izvesno vreme bilo dosta usamljeničkog lova. Ili je možda to bilo zbog toga što je rana na njegovoj ruci počinjala da boli i trne, sada kada se uzbuđenje bitke povlačilo i činilo mu se da bi bila dobra ideja da je pogleda neki hirurg. Meso oko nje bilo je gadno naduveno i modro. Ta strela probila ga je skroz naskroz. Trebalo bi da mu očiste i zaviju ranu; a onda može da ode.

I tako je onda krenuo na dvor Sveštenika Jovana. I eto, sedeo je ćutljiv i mrgodan u zadnjem delu tih buđavih kola sa mrljama od gljivica i vozio se sa tom dvojicom vrlo neobičnih tipova pripadnika Novih Mrtvih, tih učenjaka ili pripovedača ili šta su već tvrdili da jesu, dok ih je jedan konjanik Sveštenika Jovana vodio u logorište svog monaha.

Onaj koji je sebe nazivao Hauard, onaj koji nikako nije mogao da se uzdrži od stidljivih, kratkih pogleda prema njemu, poput neke zaluđene učenice, sedeo je za volanom. Sada je, bacivši pogled nazad na svog putnika, rekao: "Reci mi, Gilgamešu: jesi li ikada ranije imao posla sa Sveštenikom Jovanom?"

"Čuo sam ime, toliko mi je poznato", odvrati Sumer. "Ali znači mi vrlo malo."

"Legendarni hrišćanski car", reče onaj drugi, mršavi, Lavkraft. "Onaj za koga se govorilo da vlada tajnim kraljevstvom negde u maglovitim zaleđima središnje Azije -iako je to, prema nekim izvorima, bilo u Africi..."

Azija - Afrika, - imena, samo imena, mislio je Gilgameš turobno. Bila su to mesta negde na drugom svetu, ali pojma nije imao gde bi mogla biti.

Takvo mnoštvo mesta, tako puno imena! Bilo je nemoguće sve popamtiti. Nijedno od njih nije imalo nikakvog smisla. Svet - njegov svet - Zemlja - graničila se sa Dve Reke, Idignom i Baranunuom, koje su Grci radije nazvali

Tigar i Eufrat. Ko su bili ti Grci i s kakvim pravom su promenili imena rekama? Sada su svi koristili ta imena, čak i sam Gilgameš, osim u kutku svoje duše.

A iza Dve Reke? Pa, daleko prema istoku nalazila se vazalna država Arata, a u tom pravcu bila je i Zemlja Kedrova u kojoj je urlao i rikao Huvava, demon što bljuje vatru, a u istočnom planinama nalazila su se kraljevstva varvarskih Elamita. Prema severu pružala se zemlja zvana Uri, a u pustinjama prema severu živeo je divlji narod Martu, a na jugu bilo je ostrvo blaženih Dilmun, koje je bilo poput raja. Da li je na svetu bilo ičega osim toga? Pa, bila je tu Meluha, daleko iza Elama, u kojoj su ljudi imali crnu kožu i fine crta lica, pa Punta na jugu, gde su takode bili crni, sa pljosnatim nosevima i debelim usnama, a bila je još jedna zemlja čak i iza Meluhe, sa narodom žute kože koji je kopao dragoceno zeleno kamenje. I to je bio svet. Gde su mogla biti sva ta mesta novih dana, ta Afrika, Azija, Evropa i ostali, Rim, Grčka, Engleska? Možda su neka od njih naprosto bila nova imena za stara mesto. Sama Zemlja imala je brojna imena posle njegovog vremena - Vavilon, Mesopotamia, Irak i druga. Zašto su joj bila potrebna sva to imena? Nije imao pojma. Novi ljudi smišljali su nova imena: činilo se da je svet ustrojen na toj način. Ta Afrika, ta Azija - Amerika, Kina, Rusija - čovečuljak po imenu Herodot,Grk, pokušao je jednom da mu sve objasni, izgled sveta i imena njegovih mesto, crtao je mapu na parčetu starog pergamenta, a mnogo kasnije neki smeteni tip po imenu Merkator učinio je isto, a jednom posle toga govorio je o takvim stvarima sa Englezom po imenu Kuk; ali stvari koje su mu govorili protivurečile su jedna drugoj i on nije mogao da nađe nikakvog smisla u svemu tome. Bilo je to preteško, naći smisao u svim tim stvarima. Nebrojene nacije uzdigle su se nakon njegovog vremana, to carstva koja su se dizala i rušila i padala u zaborav, sve te izgubljene dinastije, kapetani i kraljevi s vremana na vreme pokušao bi da popamti njihov redosled, ali ništa nije vredelo. Nekada u ranijem životu pokušao je da ovlada sveukupnim znanjem, da. Apetiti su mu bili bezgranični: za znanjem, za zdravljem, za moći, za ženama, za samim životom. Sada mu se sve činilo kao najobičnija ludost. Ta zbrka zbunjenih i zbunjujućih mesto, sva to prostranstva i udaljena kraljevstva nalazila su se na drugom svetu: što bi sada njemu mogla da znače?

"Azija?" reče on. "Afrika?" Gilgameš sleže ramenima. "Sveštenik Jovan?" On posegnu u uskomešane, nagomilane krajeve svojih sećanja. "Ah. Ima jedan

Sveštenik Jovan, čini mi se, što živi u Novom Paklu. Čovek crne kože, prijatelj onog nakinđurenog matorog lažova ser Džona Mendevila." Sada mu se sve vraćalo. "Da, mnogo puta sam ih video zajedno, u onoj prljavoj, bednoj krčmi u kojoj uvek možete naći Mendevila. Njih dvojica neprekidno pričaju jedan drugom šašave priče, svaka od njih još veća laž nego prethodne."

"Neki drugi Sveštenik Jovan", reče Lavkraft.

"To je Susenios Etiopljanin, čini mi se", reče Hauard. "Nekadašnji afrički tiranin i obožavatelj jezuita, sada duboko zaglibljen u viskiju. On je jedan od mnogih. Ima sedam, devet, možda i čitavo tuce Svештenika Jovana u Paklu, to sigurno znam. Možda i više."

Gilgameš prazno primi tu izjavu. Sada je njegovom povređenom rukom išla vatra gore-dole.

Lavkraft je govorio: "... ne pravo ime, već samo titula, i to još iskvarena. Nikada nije postojao *pravi* Sveštenik Jovan, samo raznorazni vladari po raznoraznim dalekim mestima, za koje su pripovedačima po Evropi dopadalo da ih nazivaju Svештenikom Jovanom, hrišćanskim carem, velikim, tajanstvenim, neznanim monarhom nepreglednih oblasti. A ovde u Paklu brojni su oni koji su za sebe izabrali to ime. Ono znači vlast, razumeš?"

"Vlast i veličinu!" dreknu Hauard. "I poeziju, boga mu!"

"Znači taj Sveštenik Jovan koga ćemo da posetimo", reče Gilgameš, "u stvari nije Sveštenik Jovan?!"

"Njegovo ime je Je-Lu Ta-Ših", reče Hauard. "Kinez. Iz Mandžurije, zapravo, dvanaesti vek nove ere. Prvi car u oblasti Kara-Kitaj, sa glavnim gradom u Samarkandu. Vladao je uglavnom skupinom Mongola i Turaka, a oni su ga zvali Gur Kan, što znači 'vrhovni vladar', i to se nekako pretvorilo u 'Jovan' do trenutka kada je došlo do Evrope. A govorili su i da je hrišćanski sveštenik, *prezbiterijanac Jovan,* 'Sveštenik Jovan'", nasmeja se Hauard. "Prokleti šašavi kopilani. Nije bio ništa više hrišćanin od tebe. Budista, eto šta je bio, prokleti šamanistički budista."

"Pa zašto onda..."

"Mit i konfuzija!" reče Hauard. "Velika ljudska fabrika besmislica na poslu! I ne bi ti ni čuo za to, ali kada je dospeo u Pakao taj Je-Lu Ta-Ših je smesta

osnovao za sebe drugo carstvo na istoj vrsti teritorije na kakvoj je živeo i tamo nazad i kada je ovuda prošao Ričard Barton i ispričao mu o Svešteniku Jovanu i o tome kako su Evropljani još davno govorili o njemu pod tim imenom i pripisivali mu sve moguće basnoslovne poduhvate, on je rekao, da, da, ja sam stvarno Sveštenik Jovan. I zbog toga se on sada prozvao tim imenom, on i još devetorica ili desetorica drugih, od kojih su većina Etiopljani, kao prijatelj tvog prijatelja Mandevila."

"Nisu mi oni prijatelji", reče Gilgameš kruto. On se zavali i poče da masira bolnu ruku. Oko landrovera predeo je sada počinjao da se menja: brdovitiji, sa nelepim, niskim stablima debelih trupova, koja su virila pod neobičnim uglovima iz purpurnog zemljišta. Tu i tamo u daljini njegov oštri pogled uspe da razazna rasute grupe crnih šatora po padinama brežuljaka, i krda malih paklenih konja koji su pasli u njihovoj blizini. Gilgameš sada požele da nije dozvolio da ga uvuku u ovu ekspediciju. Šta je njemu trebao Sveštenik Jovan? Jedan od tih skorojevićkih moćnika među Novim Mrtvima. Jedan od nebrojenih vladarčića koji su uspostavili sićušne kraljevine po prostranim, beskrajnim pustarama Pograničja - i još uz to vladao pod lažnim imenom - još jedan bedni nitkov. Još jedan naduvani nikogović koji samo što ne pukne od gordosti bez pokrića...

Uostalom, kakve to veze ima. Neko vreme će se zaustaviti u zemlji Svešteni ka Jovana, a onda će krenuti dalje, sam, daleko od ostalih, i kao i uvek tugovati za svojim izgubljenim Enkiduom. Činilo se da nema načina da izbegne tu sudbinu koja je ležala na njemu, tu gorku samotinju, bilo da je kraljevao u blistavom Uruku ili lutao bespućima Pakla.

****

"Njihove ekselencije P.E. Lavkraft i Hauard E. Robert", podviknu majordom veličajno, iako netačno, i udari tri puta svojim skiptrom od bledozelenog zada obrubljenim zlatom o pod od crnog mramora u carskoj odaji Svešteni ka Jovana. "Presvetli emisari njegovog britanskog veličanstva kralja Henrija VIII iz Kraljevstva Nove Svete Dijabolične Engleske."

Lavkraft i Hauard napraviše par koraka napred. Je-Lu Ta-Ših kratko klimnu i mahnu elegantnom šakom, ukrašenom noktima dugim čitav inč, nemarno

potvrdivši da je to primio k znanju. Činilo se da ga presvetli emisari ne zanimaju naročito, niti, očigledno, ono što je nateralo njegovo britansko veličanstvo kralja Henrija da ih pošalje.

Carev hladni, oholi pogled okrenu se Gilgamešu, koji se upinjao da se održi na nogama. Počeo je da oseća groznicu i vrtoglavicu i počeo je da se pita kada će iko primetiti da u ruci ima rupu koja curkom curi. Na kraju krajeva, čak je i on imao granice izdržljivosti, iako se obično trudio da prikrije tu činjenicu. Nije znao koliko će još dugo moći da izdrži. Bilo je trenutaka kada je herojsko ponašanje bilo herojsko proseravanje, a ovo je bio jedan od njih.

"... i njegovo pokojno veličanstvo Gilgameš od Uruka, sin Lugalbande, veliki kralj, kralj Uruka, kralj kraljeva. Gospodar Zemlje na Dve Reke po milosti Enlila i Ana", zabrujao je majordom na isti uzvišeni način, samo jednom spusti vši pogled na kartu koju je držao u ruci.

"Veliki kralj?" reče Je-Lu Ta-Ših, fiksirajući Gilgameša jednim od najprobojnijih pogleda koji su se ikada spustili na njega, bar koliko se sećao. "Kralj kraljeva? To su vrlo visoke titule, Gilgamešu od Uruka."

"Obična fraza", odvrati Gilgameš, "za koju sam mislio da će odgovarati tokom mog boravka na tvom dvoru. U stvari sada nisam kralj baš ničega."

"Ah", reče Je-Lu Ta-Ših. "Kralj Baš-Ničega."

A to si i ti, moj gospodaru Sveštenič e Jovane. Gilgameš nije dopustio sebi da to kaže naglas, iako su se reči probijale prema vrhu njegovih usta i preklinjale ga da budu izgovorene. *A isto tako i svi samozvani gospodari i lordovi mnogih oblasti Pakla.*

Tanani čovek boje ambre koji je sedeo na prestolu naže se napred. "A gde se onda, pitam se, nalazi zemlja Baš-Ničega?"

Neki od dvorana počeše da se cere. Ali činilo se da je Sveštenik Jovan sasvim ozbiljan, iako nije bilo moguće biti potpuno siguran u to. Bio je očigledno opasan čovek, shvati Gilgameš brzo: podmukao, prepreden, ohol, žilave i čvrste inteligencije. Ni po čemu zaludni i sitni razmetljivac koja je Gilgameš očekivao u ovom zabačenom i turobnom kutku Pakla. Koliko god da mu je carstvo bilo sitno i opskurno, Sveštenik Jovan je upravljao njime, očigledno čvrstom rukom. Veličanstvenost blistave palate koju su mu sagradili otrcani potčinjeni ovde na rubu ničega i solidnost malog, ali čvrstog grada koji ju je okruživao to su

potvrđivali. Gilgameš je znao ponešto o gradnji gradova i palata. Glavni grad Sveštenika Jovana nosio je znake neprekidnog teškog rada tokom mnogih vekova.

Dugi pogled bio je nepopustljiv. Gilgameš, boreći se sa plamenim bolom u svojoj ruci, uzvrati carev pogled isto tako ozbiljno i reče:

"Zemlja Baš-Ničega? To je zemlja koje nikad ne beše, a uvek će je biti, moj gospodaru. Njene granice su nigde, glavni grad svuda, a niko je od nas nikada neće napustiti."

"Ah. Ah. Zaista. Lepo rečeno. Ti si od Starih Mrtvih, zar ne?"

"Vrlo starih, moj gospodaru."

"Stariji od Čin Ši Huang Tija? Stariji od gospodara Šanga i Hsija?"

Gilgameš se zbunjeno okrete Lavkraftu, koji mu polušapatom reče: "Drevni vladari Kine. Tvoje je vreme bilo još pre njihovog."

Slegavši ramenima, Gilgameš odvrati: "Nisu mi znani moj gospodaru, ali čuo si šta kaže britanski ambasador. On je učen čovek: to mora biti istina. Reći ću ti da sam mnogo stariji od Cezara, stariji od Agamemnona i vrhovnog komandanta Ramzesa, stariji čak i od Sargona. I to poprilično."

Je-Lu Ta-Ših razmišljao je o tome jedan trenutak. Onda napravi još jedan od svojih malih gestova odbijanja, kao da odbacuje čitav koncept relativnih starosti u Paklu. Uz suv smeh rekao je: "Znači, veoma si star, kralju Gilgamešu. Čestitam ti. Pa ipak, narod ledenih lovaca reći će ti da smo ti, ja, Ramzes i Sargon stigli tek juče; a za Kosmate ljude, i ledeni lovci su obične novopridošlice. I tako dalje i dalje. Tome nema početka, zar ne? Baš kao ni kraja."

Ne čekajući na odgovor upita Gilgameša: "Kako si zadobio tu užasnu ranu, veliki kralju Baš-Ničega?"

Bar je primetio, pomisli Gilgameš.

"Nesporazum, moj gospodaru. Može biti da su granične patrole ponekad suviše revnosne."

Jedan od dvorana naže se prema caru i promrmlja nešto. Zamišljeno čelo Sveštenika Jovana se namršti. On jedva primetno podiže savršeno ocrtanu

obrvu. "Ubio si devetoricu, je li?"

"Napali su nas pre nego što smo imali priliku da pokažemo diplomatske isprave", umeša se Lavkraft brzo. "Bila je to u potpunosti samoodbrana, moj gospodaru Sveštenič e Jovane."

"Ne sumnjam." Činilo se da car razmišlja na trenutak, ali samo na trenutak, o okršaju koji je koštao života devetoricu njegovih konjanika; a onda je, sasvim vidljivo, odbacio i tu stvar iz središta svoje pažnje. "Pa, sad, gospodo ambasadori..."

Iznenada se Gilgameš zanjiha, zatetura, poče da pada. Zaustavio se jedva na vreme, posegnuvši za masivnim stubom od porfira i držeći se za njega sve dok nije bio stabilniji. Kapljice znoja slivale su mu se niz čelo u oči. Počeo je da se trese. Činilo mu se da se ogromni kameni stub skuplja i širi. Talasi vrtoglavice prožimali su ga i on iznenada poče da vidi dvostruko. Sve se mutilo i umnožavalo. Duboko je uvukao dah, pa ponovo, i ponovo, prisiljavajući se da ostane na nogama. Pitao se da li to Sveštenik Jovan igra neku igru sa njime, ne bi li video koliko će dugo potrajati njegova snaga. Pa, ako mora, prokle Gilgameš, ostaće zauvek pred Svešteni kom Jovanom ne pokazujući ni traga slabosti.

Ali sada je Je-Lu Ta-Ših najzad bio voljan da pokaže tračak samilosti. Bacivši pogled prema jednom od svojih paževa car reče: "Pozovi mog lekara i reci mu da donese svoju opremu i svoje napitke. Ta rana trebalo je da bude previjena pre čitavog sata."

"Hvala, moj gospodaru", promrmlja Gilgameš, trudeći se da odagna ironiju iz svojeg glasa.

Doktor se pojavio gotovo smesta, kao da je čekao u predvorju. Još jedna igrica Sveštenika Jovana, možda? Bio je to zdepast čovek, širokih ramena, čupave kose, već dobrano iza srednjih godina, sa ponašanjem koje je bilo žustro i razmetljivo, pa ipak nekako toplo, umirujuće. On povuče Gilgameša kraj sebe na niski divan prekriven sivo-zelenom kožom nekog krastavog paklenog zmaja, onda se zapilji u ranu, promrmlja nešto nerazumljivo grlenim jezikom koji je Sumeru bio nepoznat i pritisnu debelim prstima oko rubova rascepljenog mesa sve dok ne poteče sveža krv. Gilgameš oštro kriknu, ali se nije trgao.

"*Ach, mein lieber Freund,* moram vas ponovo povrediti, ali to je za vaše

sopstveno dobro. *Verstehen sie?*"

Doktorovi prsti zabiše se dublje. Širio je ranu, ispirao je, čistio nekom bistrom tečnošću koja je grizla poput usijanog gvožđa. Bol je bio tako jak da je u njemu bilo gotovo neke vrste zadovoljstva: bio je to bol koji pročišćava, čišćenje duše.

Sveštenik Jovan reče: "Koliko je teška, dr. Švajceru?"

"*Gott sei dank,* duboka je, ali čista. Zalečiće se bez posledica."

Produžio je da pritiska i ispira, mrmljajući blago Gilgamešu dok je radio: *"Bitte. Bitte. Einen Augenblick mein Freund."* Svešteniku Jovanu reče: "Ovaj čovek je sačinjen od čelika. Uopšte nema nerve, neverovatna otpornost na bol. Imamo ovde jednog od velikih heroja, *nicht wahr?* Vi ste Roland? Ili možda Ahil?"

"Ime mu je Gilgameš", reče Je-Lu Ta-Ših.

Doktorovo čelo se ozari. "Gilgameš, Gilgameš sumerski? *Wunderbar! Wunderbar!* Baš taj čovek. Tragač za životom. *Ach,* moramo razgovarati, prijatelju moj, vi i ja, kada se budete osećali bolje." Iz svoje medicinske opreme on izvuče hipodermičku iglu zastrašujućeg izgleda. Gilgameš je gledao kao iz velike daljine, kao da ta utrnula, naduvena ruka pripada nekom drugom. "*Ja, ja* svakako moramo razgovarati, o životu, o smrti, *mein Freund,* o *filozofiji!* Imamo toliko toga da razgovaramo!" On zabode iglu ispod Gilgamešove kože. "Eto. *Genug.* Sedite. Odmarajte se. Izlečenje počinje."

****

Robert Hauard nikad nije video tako nešto.Moglo je to biti nešto pravo sa stranica jedne od njegovih priča o Konanu. Veliki vo je dobio strelu pravo kroz najdeblji deo podlaktice, ali ju je naprosto iščupao i nastavio da se bori. A potom se ponašao kao da rana ne predstavlja ništa više od ogrebotine, sve to vreme dok su se sat za satom vozili prema gradu Sveštenika Jovana i zatim kada su podvrgnuti dugačkom ispitivanju od strane službenika dvora, a onda je stajao tokom čitave te beskonačne ceremonije na dvoru - bože svemogući, kakvo iskazivanje izdržljivosti! Istina, Gilgameš je najzad počeo da se ljulja i u stvari je izgledao kao da je na rubu nesvesti. Ali svaki običan smrtnik bi već

davno bio nokautiran. Heroji su stvarno *bili* drugačiji. Bili su potpuno drugi soj. Pogledaj ga sada, sedi tamo i baš ga briga dok taj matori švapski medicinar macka i krpi na taj nemarni, konjušarski način, čak ni da uzdah ispusti. Ni uzdah!

Iznenada Hauard oseti želju da priđe Gilgamešu, da ga teši, da ga pusti da nasloni glavu na njega dok ga doktor obrađuje, da mu briše znoj sa čela... Da, da ga teši na otvoreni, grubi, muški način... Ne. Ne. Ne. Ne.

Ponovo se pojavio, taj užas, neizreciva stvar, užasni, puzavi pakleni poriv koji se dizao iz ponora njegove duše...

Hauard uspe da ga odbije. Zagradio ga je, sklonio sa videla. Porekao da mu je ikada pao na um.

Lavkraftu je rekao: "I to mi je neki doktor! Kladim se da je diplomirao u čikaškim klanicama!"

"Zar ne znaš ko je to, Bobe?"

"Neki matori Holanđanin koji je dolutao ovamo za vreme peščane oluje i zatim ga je mrzelo da ode."

"Zar ti ime dr Švajcera ništa ne znači?"

Hauard prazno pogleda Lavkrafta. "Pa valjda u Teksasu nisam imao prilike da čujem bogzna šta."

"Oh, Bobe, Bobe, zbog čega uvek moraš da izigravaš tolikog kauboja? Hoćeš da mi kažeš da nikada nisi čuo za dr Švajcera? *Alberta* Švajcera? Velikog filozofa, teologa, muzičara - nikada nije bilo većeg izvođača Bahovih dela, i nemoj slučajno da mi kažeš da nisi čuo ni za Baha..."

"Sra-anje, H.P, ti to pričaš o onom matorom seoskom doktoru preko?"

"Koji je osnovao kliniku za leprozne u Africi, u Lambarenu, da. Koji je posvetio život pomaganju, pod najprimitivnijim uslovima, po najzabačenijim prašumama..."

"Stani malo, H.P. To ne može biti istina."

"Da jedan čovek toliko postigne? Uveravam te. Bobe, da je bio vrlo dobro poznat u naše vreme - možda ne baš u Teksasu, ali ipak..."

"Ne. Ne radi se o tome da li je mogao da uradi sve to. Nego što je ovde. U

Paklu. Ukoliko je taj matori čudak stvarno napravio sve što kažeš, onda je on prokleti *svetac.* Osim ukoliko nije mlatio svoju ženu kad niko ne gleda, ili tome slično. Šta jedan svetac radi u paklu, H.P?"

"Šta *mi* radimo u Paklu?" Pitao je Lavkraft.

Hauard pocrvene i skrenu pogled. "Pa - pretpostavljam, bilo je stvari u našim životima - stvari koje su se mogle smatrati grehom, u najstrožem smislu..."

"Niko ne shvata pravila Pakla, Bobe", reče Lavkraft blago. "Greh možda nema nikakve veze sa tim. Gandi je ovde, da li to shvataš? Konfučije. Da li su *oni* bili grešnici? Da li je to bio Mojsije? Abraham? Pokušavamo da primenimo sopstvena bedna, plitka verovanja, naše patetične srednjoškolske predstave o kažnjavanju za rđavo ponašanje, na ovo neverovatno bizarno mesto gde smo se zatekli. Kojim pravom? Nismo čak ni počeli da shvatamo šta Pakao zapravo predstavlja. Znamo samo da je prepun herojskih pokvarenjaka i pokvarenih heroja - i ljudi kao što smo ti i ja - a izgleda da je i dr Albert Švajcer tu. Velika misterija. Ali možda će jednog dana..."

"Šš", reče Hauard, "Sveštenik Jovan nam govori."

"Moja gospodo ambasadori..."

Žurno mu se okrenuše. "Vaše veličanstvo?"

"Ta misija koja vas je dovela ovamo: vaš kralj želi savez, pretpostavljam. Zašto? Protiv koga? Opet se zavadio sa nekim papom?"

"Sa sopstvenom kćerkom, bojim se", reče Hauard.

Sveštenik Jovan izgledao je kao da se dosađuje. Igrao se smaragdnim skiptrom.. "Mislite na Meri?"

"Elizabetu, vaše veličanstvo", reče Lavkraft.

"Vaš kralj je stvarno svadljiv čovek. Ali mislio sam da u Paklu ima dovoljno papa da se zanima, tako da nema potrebe da se zavadi sa sopstvenim kćerkama."

"To su najsvadljivije žene u Paklu" reče Lavkraft. "Na kraju krajeva, njegova su krv, a svaka od njih je kraljica sa sopstvenom bučnom, galamdžijskom kraljevinom. Elizabeta, moj gospodaru, poslala je grupu svojih istraživača u Pograničje, a kralju Henriju ta ideja se ne dopada."

"Stvarno", reče Je-Lu Ta-Ših, iznenada opet zainteresovan. "Ni meni. Ona nema šta da traži u Pograničju. Nije to njena teritorija. Trebalo bi da je ostatak Pakla dovoljno veliki za Elizabetu. Šta to ovde traži?"

"Čarobnjak Džon Di rekao joj je da se u ovim krajevima može naći izlaz iz Pakla."

"Nema izlaza iz Pakla."

Lavkraft se nasmeši. "Ja to ne mogu prosuditi, vaše veličanstvo. U svakom slučaju, kraljica Elizabeta je priklonila poverenje tom mišljenju. Njen Volter Rejli rukovodi ekspedicijom, a sa njime su geograf Heklajt i pet stotina vojnika. Oni prolaze dijagonalno preko Pograničja odmah tu južno od tvoje teritorije, sledeći neku kartu koju im je nabavio taj dr Di. Priča se da ju je dobio od Kaljostra, koju je kupio od Hadrijana u vreme dok je Hadrijan još uvek bio vrhovni komandant legija Pakla. Navodno se radi o službenom Sataninom dokumentu."

Činilo se da to nije ostavilo utisak na Sveštenika Jovana. "Pretpostavimo, čisto onako rasprave radi, da *postoji* izlaz iz Pakla. Zbog čega bi kraljica Elizabeta želela da ode? Pakao nije baš tako loš. Ima nekih manjih neudobnosti, to da, ali čovek nauči da se snađe. Zar misli da bi vladala na Nebu kao ovde - pod pretpostavkom da Nebo uopšte postoji, što baš i nije dokazano?"

"Elizabetu uopšte ne zanima da sama napusti Pakao, veličanstvo", reče Hauard. "Kralj Henri se plaši da će ona, ako nađe izlaz, da ga proglasi svojim vlasništvom, da osnuje koloniju oko njega i da naplaćuje taksu za prolazak kroz dveri. Gdegod vodio, kralj Henri veruje da će biti milioni spremnih da rizikuju, i Elizabeta će prikupiti sav novac Pakla. Tu zamisao ne može da zanemari, shvatate? On misli da je već i sada previše lukava i agresivna, i mrzi i samu zamisao da bi mogla postati još moćnija. Ima nešto u vezi s tim što je povezano i sa majkom kraljice Elizabete - to je bila Ana Bolen, Henrijeva druga žena - bila je divlja i svojeglava i on joj je odrubio glavu zbog preljube, pa sad misli da Ana stoji iza Elizabetinih manevara i da pokušava da mu se "osveti preko..."

"Poštedite me tih pojedinosti", reče Je-Lu Ta-Ših malo iznervirano. "Šta Henri očekuje od mene?"

"Da pošaljete trupe da vrate Rejlijevu ekspediciju pre nego što pronađe nešto korisno za Elizabetu."

"A kakve ću ja koristi imati od toga?"

"Ukoliko je izlaz iz Pakla na vašoj granici, vaše veličanstvo, zar biste želeli da gomila elizabetanskih Engleza podigne koloniju odmah pokraj vaših vrata?"

"Nema izlaza iz Pakla", ponovi smireno Sveštenik Jovan.

"Ali šta ako svejedno podignu koloniju?"

Sveštenik Jovan je ćutao jedan trenutak. "Shvatam", rekao je konačno.

"Kao uzvraćanje za vašu pomoć", reče Hauard, "ovlašćeni smo da vam ponudimo trgovinski ugovor pod izuzetno povoljnim uslovima."

"Ah."

"I garanciju o vojnoj zaštiti u slučaju invazije na vašu teritoriju od strane neke neprijateljske sile."

"Ako su armije kralja Henrija toliko moćne, zašto se sam ne pozabavi Rejlijevom ekspedicijom?"

"Nema vremena za opremanje i slanje armije preko tako velikog rastojanja", reče Lavkraft. "Elizabetini ljudi već su krenuli, pre nego što je bilo poznato išta o planu."

"Ah", reče Je-Lu Ta-Ših.

"Razume se", produžio je Lavkraft, "bili su tu i drugi vladari Pograničja kojima je kralj Henri mogao da se obrati. Pominjalo se ime Moamera Gadafija i jednog od Asiraca - Asurnasirpala, čini mi se - a nekoje pomenuo Mao Ce Tunga. Ne, rekao je kralj Henri, zatražićemo pomoć Sveštenika Jovana, jer je on monarh silne moći i veličine i njegova reč je zakon za udaljene oblasti Pakla. Sveštenik Jovan, zaista, to je onaj čiju pomoć moramo tražiti!"

Čudna nova iskra pojavi se u očima Je-Lu Ta-Šiha. "Razmatrali ste mogućnost saveza sa Mao Ce Tungom?"

"Bio je to samo jedan od predloga, vaše veličanstvo."

"Ah. Shvatam." Car se podiže sa svog prestola. "Pa, treba pažljivije razmotriti te stvari, eh? Ne smemo doneti odluku na brzinu." On pogleda preko ogromne, svodovima natkriljene prestone dvorane prema divanu gde je dr Švajcer još uvek radio oko Gilgamešove rane. "Tvoj pacijent, doktore - kako glasi dijagnoza?"

"Čovek od čelika, vaše veličanstvo, čovek od čelika! *Gott sei dank,* on zaceljuje pred mojim očima!"

"Zaista. Hodite, onda. Verujem da ćete svi želeti da počinete; a onda ćete upoznati punu gostoljubivost Sveštenika Jovana."

****

Puna gostoljubivost Sveštenika Jovana, otkrio je Gligameš uskoro, nije bila mačiji kašalj.

Odveden je do privatne odaje zidova prekrivenih crnom klobučinom - neka vrsta šatora pod krovom - u kojoj su ga uz kikot okružile tri devojke iz posluge koje su mu bile jedva do boka, i skinule mu odeću. Nežno su ga odgurnule u ogromnu mermernu kadu punu toplog mleka, gde su ga okupale sa puno ljubavi i masirale mu bolno telo na najintimniji način. Nakon toga su ga odenule u prefinjenu odoru od žute svile.

Potom je odveden do careve velike sale, gde se prikupio čitav dvor, blistavo i dostojanstveno mnoštvo. Upravo se odvijala neka vrsta koncerta, sedam ozbiljnih muzičara sviralo je muziku punu oštrih zvukova škripanja i trzanja žica. Gongovi su treštali, trube brujale, sviraljke ispuštale vilinske, prodorne zvuke. Poslužitelji odvedoše Gilgameša do počasnog mesta povrh hrpe krznenih prostirki na kojoj je bila naslagana gomila kadifnih jastuka.

Lavkraft i Hauard su već bili tamo, poput Gilgameša odeveni u veličanstvenu svilu. Obojica su delovala nekako uznemireno - čak iščašeno. Hauard, rumen i razgalamljen, jedva je uspevao da se skrasi na mestu: smejao se, mlatarao rukama, toptao nogama po krznu, poput dečačića koji je napravio nešto vrlo nevaljalo i sada pokušava da to prikrije preteranim veseljem. Lavkraft, sa druge strane, delovaoje smušeno i izgubljeno, sa staklastim pogledom nekoga ko je nedavno izudaran.

Baš su ta dvojica čudaci, mislio je Gilgameš.

Jedan se muči da se prikaže glasnim i veselim, a tu i tamo dopusti ti da baciš pogled na dušu koja ključa divljim maštarijama o mačevima koji vitlaju i potocima krvi. Ali u stvarnosti kao da ga sve užasava. Onaj drugi, iako je čudnovato dalek i mračan, očigledno nije baš toliko šašav, ali i on odaje utisak

da je u neprestanom ratu sa samim sobom, užasnut od mogućnosti da se ikakva vrsta ljudskih osećanja probije kroz složenu fasadu njegovog manirizma. Jadne lude mora da su bile do ludila prestravljene kada su služavke počele da ih svlače, da ih polivaju toplim mlekom i da im trljaju tela. Bez sumnje se još uvek nisu oporavili od tog neočekivanog zadovoljstva, mislio je Gilgameš. Mogao je zamisliti krike užasa dok su ih te male Mongolke obrađivale. *Šta to* radiš? *Ostavi moje pantalone! Ne pipaj me tu! Molim ne - ooh - ah* -ooh! *Oooh!*

Je-Lu Ta-Sih, posađen na visoki presto od slonovače i oniksa, veličajno mu mahnu, kao veliki kralj drugom velikom kralju. Gilgameš mu gotovo neprimetno klimnu u odgovor. Sva ta pompa i formalnosti bili su mu užasno dosadni. Na kraju krajeva, toliko toga je izdržao u prethodnom životu. A tada je *on* bio na visokom prestolu, pa je čak i tada čitava stvar bila čista dosada. A sada...

No to zapravo nije bilo ništa dosadnije od bilo čega drugog. Gilgameš je davno shvatio da to predstavlja pravo prokletstvo Pakla: svaki trud ovde je bio besmislen, obična grmljavina bez munja. I tome nije bilo kraja. Tu i tamo moglo se desiti da umreš ako si nepažljiv ili ako nemaš sreće, ali pre ili kasnije ponovo bi došla nova prilika, zavisno od Pogrebnikovog ćefa. Nije bilo bega od večitog trajanja svega. Nekada je očajnički žudeo za večnim životom, i naučio da ne može dobiti takvu stvar, bar ne u svetu smrtnika. Ali sada je stvarno dospeo na mesto gde je mogao živeti večno, ili je bar tako izgledalo, ali u tome nije bilo nikakve radosti. Njegovi najponositiji snovi sada su bili da odsluži svoje vreme u Paklu i zatim da mu bude dozvoljeno da usni večitim snom. Nije video način na koji bi to mogao da postigne. Život se ovde naprosto nastavljao i nastavljao - veoma nalik ovom koncertu, tom beskrajnom letu zvrrndanja, okidanja i škripanja.

Neka osoba sa bledim licem evnuha priđe i ponudi mu zalogaj pečenog mesa. Gilgameš je znao da će kasnije platiti za to - to se uvek dešavalo kada pojedeš nešto u Paklu - ali sada je bio gladan, i zato ga je sažvakao. A zatim još jedan, pa još jedan, i uz to još i vrč fermentiranog kobiljeg mleka.

Pojavi se grupa plesača, muškaraca i žena u bleštavim, tamnim odorama. Izvodili su razne stvari sa mačevima i upaljenim bakljama. Drugi evnuh prinese Gilgamešu poslužavnik sa tajanstvenim slatkim specijalitetima i on se prihvati obema rukama, ne mareći za posledice. Jeo je halapljivo. Telo mu je, dok je

prezdravljalo, mahnito tražilo goriva. Pokraj njega, čovek po imenu Hauard lokao je kobilje mleko kao da je voda i sve se više opijao, a drugi, onaj po imenu Lavkraft, sedeo je i mrgodno posmatrao plesače, ne dirajući išta. Činilo se da drhti kao usred snažne mećave.

Gilgameš zatraži drugi vrč. Upravo u tom trenutku stiže doktor i veselo se smesti na hrpu prostirača pokraj njega. Švajcer se nasmeši sa odobravanjem kada Gilgameš srčano nategnu piće. "*Fuhlen Sie sich besser, mein Held, eh?* Ruka, više ne boli? A rana se zatvara. Tako brzo se oporavljate! Takva snaga, takva moć isceljivanja! Vi ste božije čudo, dragi Gilgamešu. Blagoslov Svevišnjeg je na vama." On posegnu za sopstvenim vrčem od poslužitelja u prolazu, povuče dug gutljaj i iskezi se. "*Ach,* to njihovo mlečno vino! I *ach, ach,* ta *verfluchte* muzika! Šta bih sada dao za ukus poštenog mozela na jeziku i za zvuk tokate i fuge u D molu u ušima! Bah - znate li ga?"

"Koga?"

"Baha! Baha, Johana Sebastijana. Najvećeg muzičara, božjeg ličnog pesnika. Video sam ga jednom, samo jednom, pre mnogo godina." Švajcerove oči su blistale. "Bio sam još nov ovde. Nisam tu bio ni pune dve nedelje. Bilo je to u vili kralja Fridriha - Fridrih Veliki, znate za njega? Ne? Pruski kralj? *Der alte Fritz?* Nije važno. *Es macht nicht.* Čovek je ušao, sasvim običan, ne biste ga zapazili u gomili, shvatate? Počeo je da svira na harpsihordu i nije odsvirao ni tri akorda kada sam rekao, ovo je Bah, ovo mora biti pravi Bah, i pao bih na kolena pred njim, ali sam se stideo. A bio je on. I rekoh sebi, zbog čega je Bah u Paklu? Ali onda sam rekao, kao što ste možda i vi rekli, kao što mislim da svako na svom mestu mora reći pre ili kasnije, a zbog čega je *Švajcer* u Paklu? 1 znao sam da je to zbog toga što Bog skriva svoje tajne. Možda sam ovde poslat da se staram o prokletima. Možda je i Bah zbog toga tu. Ili smo i mi prokleti; a možda ovde niko nije proklet. *Es macht nicht aus,* sve to spekulisanje. Greška je, a *vielleicht* i greh, umišljati da možemo shvatiti kako radi um Božji. Ovde smo. Imamo svoje dužnosti. Dovoljno nam je to da znamo."

"Tako sam i ja nekada mislio", reče Gilgameš. "Kada sam bio kralj Uruka, i konačno sam shvatio da moram umreti.da pred tim nema skrivanja. U čemu je onda smisao svega, pitao sam se. I rekoh sebi: bogovi su nas postavili ovde da ispunjavamo svoje dužnosti, i to nam je cilj. I tako sam potom živeo, i umro."

Gilgamešovo lice se smrklo. "Ali ovde... ovde..."

"I ovde imamo svoje dužnosti", reče Švajcer.

"Možda ti. Za mene jedinu dužnost predstavlja da provedem vreme. Imao sam nekad prijatelja da nosi sa mnom taj teret..."

"Enkidu."

Gilgameš iznenadnom žestinom dograbi koščati doktorov zglavak. "Znaš za Enkidua?"

"Iz pesme, da. Pesma je vrlo slavna."

"Ah. ah. Pesma. Ali stvarni čovek..."

"O njemu ne znam ništa, *nein*."

"Mog je stasa, vrlo krupan. Brada mu je gusta, kosa kuštrava, ramena šira čak i od mojih. Svuda smo putovali zajedno. Ali ovde smo se posvađali i on je u besu otišao od mene, govoreći: nikada mi nemoj preći put. Govoreći: u sebi nemam ljubavi prema tebi, Gilgamešu. Govoreći: ako se ponovo budemo sreli oduzeću ti život. I od tada nisam čuo ništa o njemu."

Švajcer se okrete i pažljivo zagleda u Gilgameša."Kako je to moguće?Čitav svet zna za ljubav Enkidua prema Gilgamešu!"

Gilgameš zatraži još jedan vrč. Ovaj razgovor budio je bol u njegovim grudima, bol uz koga je ono što je uzrokovala rana ličilo na najobičniji svrabež. Piće tu nije pomagalo: ali svejedno je pio.

On duboko udahnu i reče mirno: "Posvađali smo se. Između nas su pale teške reči. Rekao je da više ne oseća ljubav prema meni."

"To ne može biti istina."

Gilgameš sleže ramenima i ne odgovori.

"Voleo bi da ga opet sretneš?" Pitao je Švajcer.

"Ne želim ništa drugo."

"Znaš li gde je?"

"Pakao je veći od čitavog sveta. Mogao bi biti bilo gde."

"Naći ćeš ga."

"Kada bi ti znao kako sam tragao za njim..."

"Naći ćeš ga. Toliko znam."

Gilgameš zavrte glavom. "Ukoliko je Pakao stvarno mučilište, onda je to mučenje, da ga nikada ne nađem. Ili, ukoliko uspem, da me prezre. Ili da digne ruku na mene."

"Nije tako", reče Švajcer. "Mislim da i on pati za tobom koliko i ti za njim."

"Zašto me se onda kloni?"

"Ovo je Pakao", reče Švajcer blago. "Podvrgnut si probi, prijatelju moj. Ali nijedna proba ne traje večito. Čak ni u Paklu. Čak ni u Paklu. Iako si u Paklu, imaj vere u Gospoda: uskoro ćeš imati svog Enkidua, *um Himmels Willen."* Sa smeškom, Švajcer reče: "Car te zove. Idi do njega. Mislim da ima da ti kaže nešto što će ti se dopasti."

****

Sveštenik Jovan reče: "Ti si ratnik, zar ne?"

"Bio sam", odvrati Gilgameš ravnodušno.

"General? Vođa ljudi?"

"Sve je to daleko za mnom", reče Gilgameš. "Ovo je zagrobni život. Sada idem svojim putem i ne staram se za druge. Pakao je pun generala."

"Rečeno mi je da si ti bio vođa nad vođama. Rečeno mi je da si se borio kao bog rata. Kada bi ti navalio, čitave nacije odlagale su oružje i padale pred tobom na kolena."

Gilgameš je čekao i ništa nije govorio.

"Nedostaje ti slava bojnog polja, zar ne, Gilgamešu?"

"Zar?"

"Šta bi bilo kada bih ti ponudio komandovanje nad svojom vojskom?"

"Zašto bi to učinio? Šta ti ja značim? Šta meni znači tvoj narod?"

"U Paklu smo one nacionalnosti koju želimo. Šta bi rekao kada bih ti ponudio komandovanje?"

"Rekao bih ti da praviš grdnu grešku."

"To nije ma kakva armija. Deset hiljada ljudi. Odgovarajuća podrška iz vazduha. Taktičko nuklearno oružje. Najjača vatrena moć u Pograničju."

"Nisi me razumeo", reče Gilgameš. "Ratovanje me ne zanima. Ništa ne znam o modernom oružju i ne marim da naučim. Našao si pogrešnog čoveka, Svešteniče Jovane. Ako ti je potreban general, traži Velingtona. Traži Marlboroa. Romela. Tiglat-Pilezara."

"Ili Enkidua?"

To neočekivano ime pogodi Gilgameša poput toljage. Na zvuk toga lice mu usplamte, a čitavo telo grčevito mu se zatrese. "Šta ti znaš o Enkiduu?"

Sveštenik Jovan pridiže prekrasno negovanu ruku "Dopusti meni tu povlasticu da postavljam pitanja, veliki kralju."

"Izgovorio si ime Enkidua. Šta znaš o Enkiduu?"

"Najpre da raspravimo o drugim stvarima koje su od..."

"Enkidu", reče Gilgameš nepomirljivo. "Zašto si pomenuo to ime?"

"Znam da je bio tvoj prijatelj..."

"Da *jeste*."

"Vrlo dobro, da *jeste* tvoj prijatelj. I čovek velike srčanosti i snage. Koji je slučajno u ovom trenutku gost na dvoru velikog neprijatelja mog carstva. I koji se, ako sam dobro shvatio, upravo u ovom trenutku priprema za rat protiv mene."

"Šta?" Gilgameš je piljio u njega. "Enkidu je u službi kraljice Elizabete?"

"Ne sećam se da sam to rekao."

"Nije li kraljica Elizabeta ta koja je upravo sada poslala vojsku da prodre na tvoju teritoriju?"

Je-Lu Ta-Ših se nasmeja. "Rejli i njegovih pet stotina budala? Ta ekspedicija je apsurd. Pobrinuću se za njih zajedno popodne. Mislio sam na potpuno drugog neprijatelja. Reci mi: da li si čuo za Mao Ce Tunga?"

"Ti prinčevi Novih Mrtvih - ima toliko imena..."

"Kinez, čovek iz Hana. Car Marksističke Dinastije, koja će doći daleko nakon

mog vremena. Prepreden, tvrdoglav, tvrd. Ne malo šašav. Vodi nešto što se zove Nebeska Narodna Republika, tu na severu odavde. Govori svojim podanicima da možemo pretvoriti Pakao u Nebo ukoliko ga budemo kolektivizirali."

"Kolektivizirali?" Reče Gilgameš sa nerazumevanjem.

"Ako pretvorimo sve seljake u kraljeve, a kraljeve u seljake. Kao što rekoh: ne malo šašavo. Ali ima horde lojalnih sledbenika, i oni čine štogod im kaže. Namerava da osvoji čitavo Pograničje, a počeće upravo na ovom mestu. Nakon toga imao bi čitav Pakao za svoje luđačke ideje. Bojim se da Elizabeta paktira sa njim - da je čitava ta besmislica o potrazi za izlazom iz Pakla samo maska, da u stvari njen Rejli špijunira moje slabe tačke za nju, da bi ona mogla da proda informaciju Maou."

"Ali ako je Mao neprijatelj svih kraljeva,zašto bi Elizabeta stupila u savez sa..."

"Očigledno nameravaju da iskoriste jedno drugo. Elizabeta bi pomogla Maou da me zbaci, Mao bi pomogao Elizabeti da gurne svog oca sa prestola. A potom, ko zna? Ali ja nameravam da udarim pre nego što iko od njih bude mogao da mi naudi."

"Šta je sa Enkiduom?" Reče Gilgameš. "Pričaj mi o Enkiduu."

Sveštenik Jovan razmota svitak kompjuterskog listinga. Prelazeći pogledom preko njega, čitao je: "Ratnik Starih Mrtvih, Enkidu Sumer - Sumeri su tvoj narod, ne? - stigao na dvor Mao Ce Tunga dana toga i toga - navodna svrha posete, lovačka ekspedicija u Pograničju - praćen američkim špijunom koji se izdaje za novinara i pisca, izvesnim E. Hemingvejem - tajni sastanci sa Kublaj Kanom, ministrom rata Nebeske Narodne Republike - sada uvežbava komunističke trupe za invaziju na Novi Kara-Kitaj..." Car podiže pogled. "Da li te ovo zanima, Gilgamešu?"

"Šta želiš od mene?"

"Taj čovek je tvoj slavni prijatelj. Poznaješ mu um kao sopstveni. Odbrani nas od njega i daću ti šta god poželiš."

"Samo želim", reče Gilgameš, "prijateljstvo sa Enkiduom."

"Onda ću ti poslati Enkidua na srebrnoj tacni. Vodi za mene borbu protiv

Maovih trupa. Pomozi mi da predvidim strategije kojima ih je podučavao tvoj Enkidu. Zbrisaćemo marksističku kopilad i pohvatati im generale, a tada će Enkidu biti tvoj. Ne mogu ti garantovati da će želeti da ti ponovo bude prijatelj, ali biće tvoj. Šta kažeš, Gilgamešu? Šta kažeš?"

****

Po svim ravnicama Pakla od obzorja do obzorja prostrle su se legije Sveštenika Jovana. Grimizni i žuti barjaci lepršali su na pozadini tmurnog neba. U središtu formacije stajala je klinasta skupina strelaca jahača u kožnim oklopima; na svakom boku bili su odredi teško naoružane pešadije; careve tenkovske jedinice bile su isturene na čelu i bez žurbe su se kotrljale po grubom, ispucalom zemljištu. Falanga transatmosferskih oružanih platformi obezbeđivala je vazdušnu podršku visoko iznad njih.

Oblak prašine u daljini pružao je dokaz da nadolazi vojska Nebeske Narodne Republike.

"Svih mu demona Stigije, jesi li ikada video ovako otkačen prizor?" povika Robert Hauard. On i Lavkraft imali su povlašćeni vidik sa svojih mesta u carskoj komandnoj loži, blistavoj pagodi zaštićenoj svetlucavim poljem sila. Bio je tu i Gilgameš, odmah preko puta sa Sveštenikom Jovanom i oficirima iz vrhovne komande Kara-Kitaja. Car je gledao u niz televizijskih monitora, a jedan od njegovih ađutanata je grozničavo kucao naredbe za kompjuterskim terminalom. "Nema nikakvog prokletog smisla", reče Hauard. "Konjanici, tenkovi, oružane platforme, sve smešano u isto vreme - zar ti podivljali kučkini sinovi tako vode rat?"

Lavkraft stavi prst pred usne. "Ne viči toliko, Bobe. Hoćeš da te čuje Sveštenik Jovan? Upamti da smo mu gosti. I ambasadori kralja Henrija."

"Ama, ako me čuje, nek' me čuje. Gledaj samo tu šašavu zbrku! Zar Sveštenik Jovan ne shvata da napadaju kineski boljševici iz dvadesetog veka i to oružjem dvadesetog veka? Šta tu vrede konjanici, za ime božje? Napad konjice na tešku artiljeriju? Lukovi i strele protiv haubica?" Hauard se grohotom nasmeja. "Strelice sa nuklearnim bojevim vrhovima, je li u tome stvar?"

Lavkraft blago reče: "Koliko nam je poznato, baš o tome se radi."

"Znaš da to nije moguće. H.P, iznenađuješ me, čovek sa tvojim naučnim znanjem. Znam da su sve te nuklearne stvarčice došle posle našeg vremena, ali svakako si upućen u teoriju. Kritična masa na vrhu strelice? Ne, H.P , znaš ti isto tako dobro kao i ja da to ne može da funkcioniše. Pa čak i kad bi moglo..."

U očajanju Lavkraft zamlatara rukom da ućuti. Pokazao je preko odaja prema glavnom monitoru pred Sveštenikom Jovanom. Na ekranu se pojavi rumeno lice nekog snažno građenog čoveka sa gustom belom bradom.

"Nije li to Hemingvej?" Pitao je Lavkraft.

"Ko?"

"Ernest Hemingvej. Pisac. *Zbogom oružje. Sunce se ponovo rađa.*"

"Nikada nisam podnosio njegove stvari", reče Hauard. "Blesavo sranje o gomili pijanih slabića. Siguran si da je to on?"

"Slabića, Bobe?" reče Lavkraft zapanjeno.

"Čitao sam samo jednu knjigu, o onim Amerikancima u Evropi koji idu na borbe bikova, napijaju se i blesave se sa tuđim ženama i to je bilo sve što sam mario da iskusim od g. Hemingveja. Kažem ti, H.P, zgadio sam se. A kako je tek bilo napisano! Sve te kratke rečenice - nikakve magije, nikakve poezije, H.P..."

"Daj da pričamo o tome neki drugi put. Bobe."

"Nikakve vizije junaštva - nikakve svesti o uzvišenim strastima koje oplemenjuju i..."

"Bobe - molim te..."

"Usredsređivanje na otrcano, prljavo, izopačeno..."

"Postaješ apsurdan, Bobe. Potpuno si pogrešno protumačio njegovu životnu filozofiju. Da si se samo pobrinuo da pažljivo pročitaš *Zbogom oružje...*" Lavkraft ljutito zavrte glavom. "Nije sad vreme za literarne rasprave. Gle - gle tamo." On pokaza glavom prema daljem kraju odaje. "Jedan od crvenih ađutanata nas zove. Nešto se dešava."

Zaista je došlo do nekakvog razvoja događaja. Činilo se da se Je-Lu Ta-Ših istovremeno savetuje sa četvoricom ili petoricom ađutanata. Gilgameš, rumen, uzbuđen, krupnim koracima je žustro tumarao napred-nazad pred

kompjuterima. Hemingvejevo lice još je bilo na ekranu i takođe je delovalo uzbuđeno.

Hauard i Lavkraft žurno pređoše sobu. Car im se okrenu. "Zatražen je pregovarač na bojnom polju", reče Sveštenik Jovan. "Kublaj Kan već stiže. Dr Švajcer će pregovarati u moje ime. Taj čovek, Hemingvej, biće nepristrasni posmatrač - *njihov* nepristrasni posmatrač. Hoćete li vas dvojica da siđete dole, kao diplomate neutralne sile, da držite stvari na oku?"

"Biće nam čast da pomognemo", reče Hauard dostojanstveno.

"A koji je cilj pregovora, moj gospodaru?" pitao je Lavkraft.

Je-Lu Ta-Ših mahnu prema ekranu. "Hemingvej misli da se ovo može srediti pojedinačnom borbom - Gilgameš protiv Enkidua. Uštedeće nam municiju, poštedeti Pogrebnika gomile posla. Ali nema saglasnosti u vezi sa pojedinostima." Delikatno je prigušio zevanje. "Možda se sve može srediti do ručka."

****

Bila je to neobično odabrana grupa. Glavni pregovarač Mao Ce Tunga bio je gojazni, veličanstveno odeveni Kublaj Kan, čije su tamne, prepredene oči odavale utisak velikog lukavstva i snage. On je u prethodnom životu i sam bio car, ali se ovde očigledno prihvatio manje odgovornih obaveza. Pored njega bio je Hemingvej, krupan i težak, dubokog glasa i opuštenog, gotovo arogantnog ponašanja. Mao je poslao i četiri niska čoveka u identičnim plavim uniformama sa crvenim zvezdama na grudima - "Drugovi iz Partije", prošaputa neko - i, neobično, jednog od Kosmatih ljudi, isturenih obrva i gotovo bez čela, jedno od stvorenja iz najdrevnijih vremena. I on je nosio komunistički znak na svojoj uniformi.

Bio je tu još jedan pripadnik grupe - masivni čovek mišićavih grudi, mrgodnih obrva i žestokog, usplamtelog pogleda, koji je stojao sam iza ostalih...

Gilgameš je jedva mogao da podnese da ga gleda. I on je stojao malo izdvojen iz grupe, uživajući u britkoj oštrici vetra koji je duvao bojnim poljem. Žudeo je da pohite ka Enkiduu, da ga obujmi rukama, da jednim radosnim

zagrljajem zbriše svu gorčinu koja ih je razdvajala... -

Kada bi samo bilo tako prosto!

Glasovi Maovih pregovarača i petorice koju je poslao Sveštenik Jovan - Švajcera, Lavkrafta, Hauarda i dvojice oficira Kara-Kitaja - probiše se do Gilgameša kroz zavijanje vetra.

Činilo se da najviše priča Hemingvej. "Vi ste pisci, je l' da? G. Hauarde, g. Lavkrafte? Žao mi je što nisam imao to zadovoljstvo da se sretnem sa vašim radovima."

"Radilo se o fantaziji", reče Lavkraft. "Bajke. Vizije."

"Tako? Objavljivali ste u *Argosy? The Postu?"*

"Pet stvari u *Argosy,* ali bili su to vesterni", reče Hauard. "Uglavnom smo pisali za *Weird Tales.* A H.P. i par stvari u *Astounding Stories."*

"Weird Tales" reče Hemingvej. *"Astounding Stories."* Senka gađenja promače njegovim licem. "Mm. Ne čini mi se da sam poznavao te magazine? Ali pisali ste dobro, zar ne, gospodo? Iznosili ste ono što zaista osećate, prave stvari, i radili ste to čisto? Razume se. Znam da jeste. Bili ste pošteni pisci, inače nikada ne biste stigli u Pakao. To se podrazumeva." On se nasmeja, veselo protrlja ruke i pokroviteljski obgrli Hauarda i Lavkrafta. Hauarda je to izgleda uspaničilo, a Lavkraft je izgledao kao da želi da potone u zemlju. "Pa, gospodo", brundao je Hemingvej, "Šta da radimo? Imamo mali problem, jedan od heroja želi da se bori goloruk, a drugi sa - kako to beše nazvao - dezintegratorskim pištoljem. Vi ćete bolje od mene znati o čemu se radi: zvuči mi kao nešto pravo sa stranica *Astounding Stories.* Ali to ne možemo da dozvolimo, ne? Golim rukama na fantastičnu futurističku nauku? Postoji jedan dobar način za borbu, a to je jednak sa jednakim, a svi ostali načini su rđavi."

"Daj da navali na mene pesnicama", doviknu Gilgameš iz daljine. "Kao što smo se borili prvi put, kad su nam se putevi ukrstili na Tržnici Zemlje."

"On se boji da koristi novo oružje", odvrati Enkidu.

"Boji?"

"Doneo sam lovačku pušku, fino oružje kalibra 12, moj dar bratu Gilgamešu. On je skočio kao da sam mu pružio zmiju otrovnicu."

"Laži!"grmeo je Gilgameš. "Nisam se plašio! Prezirao sam ga, jer je kukavičko!"

"On se plaši svega što je novo", reče Enkidu. "Nisam mogao da poverujem da Gilgameš od Uruka može da zna za strah, ali on se plaši nepoznatog. Nazvao me je kukavicom, zato što sam hteo da lovim puškom. Ali ja mislim da je on kukavica. A sada se plaši da se bori protiv mene uz pomoć nepoznatog. Zna da bih ga zbrisao. On se plaši smrti čak i ovde, znate li to? Smrt je uvek za njega bila najveći užas. Zašto? Zbog toga što predstavlja uvredu njegovoj ličnosti? Ja mislim da se o tome radi. Previše je gord da bi umro - previše gord da prihvati dar božji..."

"Zdrobiću te golim rukama!" zaurla Gilgameš.

"Dajte nam dezintegratore", reče Enkidu. "Da vidimo da li sme da dodirne to oružje."

"Kukavičko oružje!"

"Opet me nazivaš kukavicom? Ti, Gilgamešu, koji se treseš od straha kad god..."

"Gospodo! Gospodo!"

"Plašiš se moje snage, Enkidu!"

"Ti se plašiš moje veštine. Sa tim tvojim patetičnim prastarim mačem, tvojim jadnim lukom..."

"Zar Enkidu koga sam voleo da me tako ismeva?"

"Ti si prvi počeo ismevanje kada si bacio lovačku pušku nazad u moje ruke, odbio moj dar, nazvao me kukavicom..."

"Oružje, to sam rekao, bilo je kukavičko. Ne ti, Enkidu."

"Ista stvar."

"Bitte, bitte", reče Švajcer. "Nije to način!"

I ponovo Hemingvej: "Gospodo, molim vas!"

Nisu obraćali pažnju.

"Mislio sam..."

"Rekao si..."

"Sramota.."

"Strah..."

"Trostruka kukavica!"

"Pet puta petostruki izdajnik!"

"Lažni prijatelj!"

"Isprazni hvalisavac!"

"Gospodo, moram da vas zamolim..."

Ali Hemingvejev glas, koliko god snažan i čvrst, potpuno nestade u gnevnoj rici koja se zaori iz Gilgamešovog vrata. Vrtoglavi damari besa počeše da biju u njegovim grudima, grlu, slepoočnicama. Više nije mogao da izdrži. Tako je počelo i prvi put, kada je Enkidu došao do njega sa tom lovačkom puškom, a on ju je vratio i onda su počeli da raspravljaju. Ono što je isprva bilo obično neslaganje, najpre je preraslo u vruću raspravu, zatim u svađu, i potom upućivanje gorkih optužbi. A onda je došlo do reči u besu kakve nikada ranije nisu izmenjane između njih, onih koji su bili bliži nego braća.

Taj puta nije došlo do tuče. Enkidu je naprosto otišao, izjavivši da je njihovom prijateljstvu došao kraj. Ali sada - dok je ponovo slušao te reči - izazvane tom raspravom oko same metode kojom će se boriti - Gilgameš više nije mogao da se uzdrži. Preplavljen besom i osujećenjem, on pohita napred.

Enkidu ga je čekao, blistavog pogleda.

Hemingvej pokuša da se umeša između njih. Koliko god bio krupan, prema Gilgamešu i Enkidu izgledao je kao dete i oni ga bez po muke odbaciše u stranu. Skokom od koga zemlja zadrhta, Gilgameš uz udarac nalete na Enkidua i dograbi ga obema rukama.

Enkidu se nasmeja. "Znači ipak će biti po tvome, Gilgamešu! Golim rukama!"

"To je jedini način", reče Gilgameš.

Najzad. Najzad. Nije bilo rvača ni na ovom ni na drugom svetu koji se mogao meriti sa Gilgamešom od Uruka. Zgaziću ga, pomisli Gilgameš, kao što je on pogazio naše prijateljstvo. Polomiću mu kičmu. Zdrobiću mu grudi.

Kao jednom davno, borili su se poput razjarenih bikova. Gledali su se oko u

oko dok su se nadmetali. Stenjali su, vikali, rikali. Gilgameš je urlao uvrede na jeziku Uruka i svim drugim jezicima kojih se mogao setiti; a Enkidu je siktao i žestio se na Gilgameša jezikom zveri koji je govorio nekada, dok je bio divlji čovek, onim oštrim režanjem lavova iz ravnice.

Gilgameš je žudeo da oduzme Enkiduu život. Voleo je tog čoveka više od samog života, pa ipak se molio da uspe da polomi Enkiduov vrat, da čuje oštri zvuk lomljenja njegove kičme, da ga odbaci poput iznošenog ogrtača. Tako je silna bila njegova ljubav da se pretvorila u zaslepljujuću mržnju. Poslaću ga opet Pogrebniku, mislio je Gilgameš. Izbaciću ga iz Pakla.

Ali iako se borio kao nikada do tada, Gilgameš nije mogao da savlada Enkidua. Vene mu iskočiše na čelu; konci kojima mu je bila zašivena rana popucaše i krv mu poteče niz ruku; pa ipak se još uvek upinjao da baci Enkidua na tlo, a Enkidu se i dalje držao. I uzvraćao mu, snagom na snagu, i uspeo da ga zaustavi. Jedan dugačak trenutak stajali su tako isprepletani, zagledani jedan drugome u oči, upleteni u neraskidivi spoj.

A onda, nakon dugog vremena, Enkidu reče, kao što je rekao nekada davno: "Ah, Gilgamešu! Nema nikog poput tebe na čitavom svetu! Blažena bila majka koja te rodila!"

Bilo je to kao kada se sruši brana i kada životvorne vode pokuljaju na letom isušena polja Zemlje.

I od Gilgameša u tom trenutku dođoše po drugi put izgovorene reči: "Postoji jedan koji je kao ja. Ali samo jedan."

"Ne, jer Enlil tebi dade kraljevstvo."

"Ali ti si mi brat", reče Gilgameš, a onda su se nasmejali, pustili jedan drugoga i zakoračili unazad, kao da se vide po prvi put, i ponovo nasmejali.

"Velika je to ludost, ova borba između nas", povika Enkidu.

"Velika ludost zaista, brate."

"Šta će tebi lovačke puške i dezintegratori?"

"A zašto bih ja mario ako ti odabereš da se igraš takvim igračkama?"

"Zaista, brate."

"Zaista."

Gilgameš se obazre. Svi su ljudi piljili u njih - četvorica ljudi iz partije, Lavkraft Hauard, Kosmati Čovek, Kublaj Kan, Hemingvej, svi zapanjeni, razjapljenih usta. Samo se Švajcer smešio. Doktor im priđe i tiho reče: "Niste povredili jedan drugog? Ne. *Gut. Gut.* Onda idite odavde, obojica, skupa. Smesta. Šta je vas briga za Svećenika Jovana i njegove ratove, ili za Maoa i njegove? Ovo se vas ne tiče. Idite. Smesta."

Enkidu se nasmeši. "Šta kažeš, brate? Hoćemo li zajedno u lov?"

"Sve do Pograničja, i ponovo nazad. Ti i ja i niko drugi."

"I lovićemo strelama i kopljima?"

Gilgameš sleže ramenima. "Dezintegratorima, ako tako želiš. Nuklearnim bombama. Ah, Enkidu, Enkidu...!"

"Gilgamešu!"

"Idite", prošaputa Švajcer. "Smesta. Napustite ovo mesto i ne osvrćite se. *Auf Wiedersehen. Gluckliche Reise! Gottes Name,* idite sad!"

****

Dok je gledao kako odlaze, kako skupa idu u uskovitlane vetrove Pograničja, Robert Hauard iznenada oseti snažan bol gubitka i žalosti. Kako su divni bili, ta dvojica junaka, ta dvojica divova, dok su se upinjali i borili! A potom taj iznenadni čarobni trenutak kada su shvatili ludost svoje čarke, kada više nisu bili neprijatelji nego braća...

A sada su otišli, i on je stajao među ostalima, tim strancima...

On je želeo da bude Gilgamešov brat, ili možda - jedva da je to priznavao sebi - i nešto više nego brat. Ali to nikako nije moglo biti. I, znajući da to nije nikako moglo biti, znajući da je čovek koji je toliko podsećao na Konana za njega zauvek izgubljen, Hauard oseti kako se u njemu prikupljaju suze.

"Bobe?" reče Lavkraft. "Bobe, jesi li dobro?"

Sra-anje, pomisli Hauard. *Muškarci ne plaču. Naročito ne pred drugim muškarcima.*

On se okrenu prema vetru, da Lavkraft ne bi mogao da mu vidi lice. "Bobe? Bobe?"

Sra-anje, pomisli Hauard opet. I pusti suze da poteku.

Roger Zelazny

VARIJACIJA JEDNOROGA

Bizarni prizor plamenova, kolevka svetlosti, kretao se spretnom, gotovo prefinjenom promišljenošću, ulazio u stvarnost i izlazio iz nje poput olujom prostreljenog trenutka večeri; ili je možda tmina između dva bleska više odgovarala njegovoj najstvarnijoj prirodi - kovitlacu crnog pepela što se prikuplja vrludavim ritmom u znak odgovora na zamirući zvuk pustinjskog vetra niz korito sasušenog potoka iza zgrada, kovitlacu praznom pa ipak ispunjenom, nalik stranicama nepročitanih knjiga ili tišini između nota pesme.

Opet nestade. Pa se ponovo vrati. I ponovo.

Silina, kažete. Da, potrebna je određena snaga identiteta za takvo ukazivanje pre ili posle određenog trenutka. Ili oboje.

Dok je iščezavao i pojačavao se još je i napredovao, kretao se kroz toplo popodne, vetar mu je brisao tragove. To jest, onda kada je bilo tragova.

Razlog. Uvek mora da postoji razlog. Ili razlozi.

Znao je zbog čega je tu - ali ne zbog čega je *tu*, na tom određenom mestu.

Predviđao je da će to ubrzo shvatiti, dok se primicao napuštenom nizu građevina stare ulice. Međutim, znao je da razlog može da dođe i pre toga, ili posle. Pa ipak. privlačenje je postojalo, a silina njegovog bića je bila takva da mu je morao biti sve bliži.

Zgrade su bile oštećene i ruševne, neke od njih su pale, a sve su bile sasušene, prašnjave i napuštene. Između podnih dasaka rastao je korov. Ptice su se gnezdile po krovnim gredama. Svuda je bilo tragova divljih stvorova; a on ih je sve znao onako kako bi oni poznavali njega da su se sreli licem u lice.

Ukoči se, jer negde odnapred, sleva, začu najneprimetniji, neočekivani zvuk. U tom trenutku upravo je ponovo klizio u postojanje i tako mu se ocrtaše obrisi,

koji nestadoše hitro, poput duge usred pakla, ali golo prisustvo nakon toga bilo je nesumnjivo.

Nevidljiv, ali stvaran, moćan, ponovo se pokrenu. Prema tragu. Prema znaku. Napred. Napeto. Ispod izbledelog natpisa SALUN na tabli koju je nagrizlo nevreme. Kroz krila pokretnih vrata (jedno od njih nahereno).

Pauza i osmatranje.

Sa desne strane bar, sav prašnjav. Iza njega naprslo ogledalo. Prazne boce. Porazbijane boce. Bakarni nogostup, pocrneo, okoreo. Sleva i pozadi stolovi. Različitih stepena očuvanosti.

Čovek koji sedi za najboljim primerkom čitave skupine. Leđima okrenut vratima. Leviske. Pešačke čizme. Izbledela plava majica. Uza zid sa njegove leve strane naslonjen zeleni ruksak.

Pred njim, na stolu, nacrtani su bledi obrisi šahovske table, zamrljani, izgrebani, gotovo uništeni.

Fioka u kojoj je našao šahovske figure još uvek je bila dopola otvorena.

Taj čovek više nije mogao da izdrži da prođe pokraj šahovske table, a da ne reši neki problem ili da ponovo odigra neku od svojih boljih partija, isto kao što nije mogao da izdrži bez disanja, cirkulacije krvi ili održavanja relativno stabilne telesne temperature.

Posetilac priđe bliže, i možda su po prašini za njim ostajali tragovi, ali niko ih nije primetio.

I on je igrao šah.

Gledao je dok je čovek ponavljao poteze onoga što je možda bila njegova najbolja partija, sa predtakmičenja za svetsko prvenstvo pre sedam godina. Posle toga je otpao - iznenađen da je čak i dotle dospeo - jer nikada nije dobro igrao pod pritiskom. Ali na tu partiju uvek je bio ponosan, i oživljavao ju je u sebi, kao što sva razumna bića oživljavaju određene prekretnice svojih života. Nekih dvadeset minuta bio je potpuno nedostupan za svaki pristup spolja. Bio je blistav i pročišćen, čvrst i prozračan. Bio je najbolji.

Posetilac zauze mesto naspram njegovog, sa druge strane šahovske table, i zagleda se. Čovek uz smešak završi partiju. Potom opet poreda figure, ustade i donese limenku piva iz ruksaka. Otvori je.

Kada se vratio, otkri da se pešak ispred belog kralja pomerio na e4. On se namrgodi. Osvrnu se, pogleda po baru, srete sopstveni pogled u prljavom ogledalu. Pogleda pod sto. Onda gucnu pivo i sede.

Pružio je ruku i pomerio sopstvenog pešaka na d5. Trenutak kasnije, vide kako se beli konj lagano podiže u vazduh i lebdi, da bi se spustio na f3. Dugo je piljio u prazninu za suprotnim krajem stola pre nego što je pomerio sopstvenog konja na c6.

Beli konj pokrenu se i uze mu pešaka. Ne obraćajući pažnju na apsurdnost situacije on pomeri pešaka na d6. Potpuno je zaboravio na odsustvo opipljivog protivnika kada se beli konj vratio na c6. Zastao je da gucne piva, ali čim je spustio limenku na sto ova se ponovo podiže, pređe preko table i naže se. Usledi zvuk klokotanja. Onda limenka pade na pod i odskoči uz šupalj zvuk.

"Izvinjavam se", reče on, podiže se i vrati se do ruksaka. "Ponudio bih i tebi jedno, samo da mi je palo na pamet da si stvor kome bi se to moglo dopasti."

On otvori još dve limenke, vrati se sa njima spusti jednu na dalji kraj stola a drugu kraj sopstvene desnice.

"Hvala", začu se blag, čist glas iz tačke negde iza toga.

Limenka se podiže, malo naže i vrati na sto.

"Ime mi je Martin", reče čovek.

"Zovi me Tlingel", reče onaj drugi. "Mislio sam da je tvoja vrsta izumrla. Drago mi je da si bar ti preživeo da mi omogućiš ovu igru."

"Ha?" reče Martin. "Još uvek smo svi bili tu kada sam poslednji put pogledao - pre par dana."

"Ne mari. Mogu za to da se postaram kasnije", odvrati Tlingel. "Zaveo me izgled ovog mesta."

"Oh. Avetinjski grad. Znaš, ja puno lutam po takvim mestima."

"Nije bitno. Primakao sam se prelomnoj tački vaše karijere kao vrste. Toliko osećam."

"Bojim se da te baš ne razumem."

"Nisam ubeđen ni da to želiš. Pretpostavljam da bi hteo da pojedeš tog piona?"

"Možda. Da, hteo bih. Šta si to pričao?"

Konzerva sa pivom se podiže. Nevidljivo biće ponovo otpi.

"Pa", reče Tlingel, "u najprostijim crtama, vaši - naslednici - su postali nestrpljivi. Pošto je vaše mesto u opštem rasporedu stvari toliko važno, imao sam dovoljno energije da dođem i proverim."

"Naslednici? Ne razumem."

"Jesi li u poslednje vreme video nekog grifona?"

Martin se zakikota.

"Čuo sam priče", rekao je, "i video fotografije koje su navodno snimljene u Stenovitim planinama. Novinarska patka, razume se."

"Razume se da mora tako da izgleda. Tako ti je to sa mitskim stvorenjima."

"Hoćeš da kažeš da je bio pravi?"

"Svakako. Svet vam je u lošem stanju. Kada je navodno uginuo poslednji grizli, otvorio se prolaz za grifone - baš kao što je smrt poslednjeg epiornisa dovela jetija, dodo je doveo čudovište iz Loh Nesa, golub putnik saskvača, plavi kit krakena, američki orao baziliska..."

"Ne možeš to da mi dokažeš."

"Popij još malo."

Martin posegnu za konzervom, zaustavi ruku i zapilji se.

Stvorenje dugo približno dva inča, sa ljudskim licem, lavljim telom i pernatim krilima sedelo je blizu konzerve s pivom.

"Mala sfinga", produži glas. "Došle su kada ste iskorenili poslednji virus velikih boginja."

"Hoćeš da kažeš da svaki put kada izumre neka prirodna vrsta, njeno mesto zauzme neka mitska?" Upita on.

"Jednom reči - da. Sada. Nije uvek bilo tako, ali vi ste uništili mehanizam evolucije. Sada ravnotežu ponovo uspostavljamo mi iz jutarnje zemlje - mi, koji nikada nismo stvarno bili ugroženi. Vraćamo se kada dođe trenutak za nas."

"A ti - šta god bio, Tlingele - kažeš da je ljudska vrsta ugrožena?"

"Veoma. Ali tu se ništa ne može učiniti, znaš? Daj da nastavimo igru."

Sfinga odlepršа. Martin gucnu pivo i pojede pešaka.

"Ko", reče on zatim, "treba da nam bude naslednik?" ,

"Skromnost mi gotovo zabranjuje", odgovori Tlingel. "U slučaju tako istaknute vrste kao što je tvoja, bilo je prirodno da to bude najdražesnija, najinteligentnija, najvažnija vrsta od svih nas."

"A šta si ti? Mogu li te ikako videu?"

"Ovaj - da. Pokazaću ti se malo."

Konzerva piva se podiže, isprazni, pade na pod. Usledila je serija brzih, čegrtavih zvukova koji su se udaljavali od stola. Vazduh zatreperi nad velikim prostorom nasuprot Martinu,poče da tamni unutar sve šireg okvira. Obrisi su postajali svetliji, unutrašnjost crna poput katrana. Obličje se pokrenu, poče da poskakuje po salunu; mnoštvo sitnih tragova papaka koji su se prikupljali po podu, šarali ga. Uz konačni, gotovo zaslepljujući blesak, stvorenje potpuno izbi na videlo, a Martin jeknu, pokušavajući da ga sagleda.

Crni jednorog[3] drskih, žutih očiju šepurio se pred njim, podigao se na zadnje noge da bi zauzeo heraldičku pozu. Plamenovi su još sekundu blistali oko njega, zatim nestadoše.

Martin se povuče, pridigavši jednu ruku kao u odbrani.

"Pogledaj me!" Izjavi Tlingel. "Eto me, stojim pred tobom, ja, drevni simbol mudrosti, vrline i lepote."

"Mislio sam da je tipski jednorog beo", reče Martin najzad.

"Ja sam arhetipski", odvrati Tlingel i spusti se na sve četiri, "i posedujem vrline veće od običnih."

"Kao što su?"

"Daj da nastavimo igru."

"A šta je sa sudbinom ljudske rase. Rekao si..."

"... a čavrljanje ostavimo za kasnije."

---

3 Autor je mitskog jednoroga snabdeo papcima umesto kopita da bi ovaj mogao udovima da pokreće šahovske figure (prim. prev.)

"Razgovor o Uništenju čovečanstva teško mogu smatrati čavrljanjem."

"A ako imaš još piva..."

"Dobro", reče Martin, povlačeći se prema ruksaku kako mu se stvorenje primicalo, "evo malo pivca..."

Nešto je iščezlo iz igre. Dok je Martin sedeo pred abonosnim rogom Tlingelove pognute glave, poput insekta koji tek što nije proboden iglom, shvatio je da je sa njegovom igrom gotovo. Osetioje pritisak od trenutka kada je ugledao zver - a onda još i sav taj razgovor o neizbežnom sudnjem danu. Svaki prosečni pesimista mogao bi to da mu kaže i da ga nimalo ne uznemiri, ali iz ovako neobičnog izvora...

Njegovog dotadašnjeg oduševljenja nestade. Više nije bio u vrhunskoj formi. A Tlingel je bio dobar. Veoma dobar. Martin otkri da se pita da li bi mogao da izvuče pat.

Nakon izvesnog vremena, video je da ne može i predao partiju.

Jednorog ga pogleda i nasmeši se.

"Ne igraš loše - za ljudsko biće", reče on.

"Umeo sam ja i mnogo bolje."

"Nije sramota izgubiti protiv mene, smrtnice. Čak i medu mitskim stvorovima malo je onih koji mogu da pruže dobru partiju jednom jednorogu."

"Drago mi je što se nisi u potpunosti dosađivao", reče Martin. "Hoćeš li sad da mi kažeš kakva je to bila priča o uništenju moje vrste?"

"Ah, to", odvrati Tlingel. "U jutarnjoj zemlji, u kojoj žive takvi kao što sam ja, osetio sam kako mi je do nozdrva poput blagog vetrića dospela mogućnost da izumrete, uz nagoveštaj otvaranja puta za nas..."

"Kako to treba da se dogodi?"

Tlingel sleže ramenima, njegov rog opisa putanju po vazduhu kada je pomerio glavu.

"Stvarno ne znam.Predosećanja su retko određena. U stvari, baš sam došao da to otkrijem. Trebalo je da to već učinim, ali si me skrenuo pivom i dobrom igrom."

"Može li biti da si pogrešio?"

"Sumnjam. To je drugi razlog zašto sam ovde."

"Molim te, objasni."

"Imaš li još piva?"

"Još dva, čini mi se."

"Molim te."

Martin ustade i donese ih.

"Prokletstvo. Na ovom jednom odlomila se ručica", reče on.

"Stavi ga na sto i čvrsto drži."

"Dobro."

Rog hitro suknu nadole i probi vrh konzerve.

"... Koristan za razne stvari", primeti Tlingel i izvuče ga.

"Drugi razlog zašto si ovde..." Podseti ga Martin.

"Radi se o tome da sam ja poseban. Mogu da radim stvari koje ostali ne mogu."

"Kao na primer?"

"Da otkrijem vašu slabu tačku i da utičem na razvoj događaja da je iskoriste, da - požurim stvari. Da pretvorim mogućnost u verovatnoću, a onda..."

"*Ti* bi da nas uništiš? Lično?"

"Nije to ispravan način za posmatranje stvari. To više podseća na šahovsku partiju. U istoj meri radi se o iskorišćavanju slabosti protivnika koliko i o iskazivanju sopstvene snage. Da niste od ranije pripremili teren, bio bih nemoćan. Mogu da utičem samo na ono što već postoji."

"1 kako će biti? Treći svetski rat? Ekološka katastrofa? Mutirana bolest?"

"Stvarno trenutno ne znam, i zato bih voleo da prestaneš da mi postavljaš pitanja na taj način. Ponavljam da trenutno samo posmatram. Samo sam predstavnik..."

"Meni ne zvuči tako."

Tlingel je ćutao. Martin poče da skuplja figure. "Hoćeš li ponovo da poredaš

figure?"

"Da još malo zabavljam svoga ubicu? Ne, hvala."

"Baš ti i nije neki način za gledanje na stvari..."

"Osim toga, bile su to poslednje limenke."

"Oh." Tlingel se čežnjivo zagleda u figure koje su nestajale sa vidika, a onda primeti: "Spreman sam da ponovo igram sa tobom bez dodatnog osveženja..."

"Ne, hvala."

"Ljutiš se."

"Ti ne bi, da su nam položaji obrnuti?"

"Antropomorfizuješ stvari."

"Dakle?"

"Ah, pretpostavljam da bih."

"Mogao bi da nas malo ostaviš na miru, znaš - pusti nas da bar sami pravimo svoje greške."

"Ali baš i niste to radili sami, sa svim tim stvorenjima koja su nasledili moji drugari."

Martin pocrvene.

"Okej. Jedan nula za tebe. Ali to ne mora da mi se dopada."

"Dobar si igrač. To sam video..."

"Tlingel, kada bih ponovo igrao najbolje što umem, mislim da bih mogao da te pobedim."

Jednorog frknu i ispusti dva tanka pramena dima. .

"Ne baš *toliko* dobar", reče Tlingel.

"Čini mi se da to nikada nećeš proveriti."

"Da li to naslućujem nekakav predlog?"

"Možda. Koliko ti vredi još jedna partija?"

Tingel se zakikota.

"Daj da pogodim: hoćeš da kažeš da ako me pobediš želiš moje obećanje da

neću uticati svojom voljom na najslabiju kariku čovekovog postojanja i slomiti je."

"Razume se."

"A šta dobijam ako pobedim?"

"Zadovoljstvo igre. To i želiš, ne?"

"Uslovi mi zvuče malo ćoškasto."

"Ne ukoliko ćeš sigurno da pobediš. To neprestano tvrdiš."

"U redu. Poredaj figure."

"Prvo hoću da ti kažem nešto što treba da znaš o meni."

"Da?"

"Ja ne igram dobro kad sam pod pritiskom, a ova igra će za mene značiti užasnu napetost. Ti bi voleo da igram najbolje što mogu, te?"

"Da, ali bojim se da ne znam kako bih podesio tvoje sopstvene reakcije na igru."

"Verujem da to mogu i sam ukoliko između poteza imam više vremena nego što je uobičajeno."

"Dogovoreno."

"Mislio sam mnogo vremena."

"Šta imaš na umu?"

"Trebaće mi vremena da zaboravim sve, da se opustim, da se vratim na poziciju kao da ona predstavlja jedini problem..."

"Misliš da odlaziš odavde između poteza?"

"Da."

"U redu. Koliko vremena?"

"Ne znam. Možda par nedelja."

"Neka bude mesec dana. Konsultuj se sa stručnjacima, upotrebi kompjutere. Možda igra zbog toga bude za nijansu zanimljivija."

"Stvarno nisam to mislio."

"Onda pokušavaš da dobiješ u vremenu."

"To ne mogu da poričem. S druge strane, vreme će mi stvarno biti potrebno."

"U tom slučaju, i ja imam nekih uslova. Hoću da ovo mesto bude očišćeno, popravljeno, da bude življe. Sada je haos. Osim toga, želim pivo na krigle."

"Okej. Pobrinuću se za to."

"Onda se slažem. Da vidimo ko će da igra prvi."

Martin prebaci crnog i belog pešaka iz ruke u ruku ispod stola. Onda podiže i ispruži ruke. Vrh crnog roga dotaknu Martinovu levu ruku.

"Pa", slaže se sa mojom glatkom i sjajnom kožom", izjavi jednorog.

Martin se nasmeši, poreda za sebe bele figure, a crne za svoga protivnika. Čim je završio, gurnuo je svog pešaka na e4.

Tlingelov fini, abonosni papak pomeri se da bi gurnuo pešaka ispred crnog kralja na e5.

"Ako sam dobro shvatio, sada želiš mesec dana, da razmotriš sledeći potez?"

Martin ne odgovori, već gurnu konja na c6. Tlingel smesta pomeri konja na f6.

Martin otpi gutljaj piva i gurnu lovca na b5. Jednorog pomeri drugog konja na c6. Martin smesta izvrši rokadu, a Tlingel mu konjem uze pešaka.

"Mislim da ćemo uspeti", reče Martin iznenada, "samo ako nas ostavite na miru. "Umemo da učimo na osnovu sopstvenih grešaka, kada za to dođe vreme."

"Za mitska bića vreme zapravo ne postoji. Tvoj svet je poseban slučaj."

"Zar nikada ne pravite greške?"

"Kada to učinimo one su nekako poetske."

Martin zareža i pomeri pešaka na d4. Tlingel smesta uzvrati pomerivši konja na d6.

"Moram da prestanem", reče Martin i ustade. "Počinjem da se nerviram, a to će uticati na moju igru."

"Znači ideš?"

"Da."

On pođe po svoj ruksak. "Vidimo se ovde za mesec dana?"

"Da."

"Vrlo dobro."

Jednorog se podiže, zatopta po podu, a svetla mu zaplesaše po crnoj dlaci. Iznenada, ona blesnuše i bljunuše na sve strane kao u nekakvoj nemoj eksploziji. Usledio je talas tame.

Martin se nađe prislonjen uza zid, sav uzdrhtao. Kada je spustio ruke sa očiju, video je da je sam, osim što su tu bili konji, lovci, kraljevi, kraljice, njihovi topovi i pešaci oba kralja.

On izađe.

Tri dana kasnije Martin se vratio malim kamionom u kome su bili generator, drvenarija, prozori, razne alatke, farba, materijal za čišćenje, vosak. Brisao je i usisavao prašinu, zamenio istrulelu drvenariju. Postavio je prozore. Ribao je stari nogostup sve dok ovaj nije zasijao. Farbao je i četkao. Navoštio je pod i izglancao ga. Zapušio je rupe i oprao stakla. Odneo je sve otpatke.

Trebao mu je dobar deo nedelje dok nije pretvorio staro mesto od ruševine u nešto što je ličilo na salun. Onda se odvezao, vratio svu unajmljenu opremu i kupio kartu za Severozapad.

Velika, vlažna šuma bila mu je drugo po redu omiljeno mesto za pešačenje i razmišljanje. A sada je tražio potpuno drugačiju okolinu, totalno prepravljanje prizora. Svejedno što je sledeći potez izgledao očigledno, čak standardno. Pa ipak, nešto mu nije dalo mira...

Znao je da je to više od obične igre. Pre toga bio je spreman da ponovo otputuje, da lenjivo šeta po senkama, da se nadiše svežeg vazduha.

Dok se odmarao, leđa oslonjenih o istureni koren divovskog drveta, on izvadi mali šahovski komplet iz ruksaka i stavi ga na kamen koji je dogurao u blizinu. Počinjala je fina, magličasta kiša, ali drvo ga je za sada štitilo. Ponovio je otvaranje sve do Tlingelovog povlačenja konja na d6. Najprostije bi bilo uzeti konja lovcem. Ali nije napravio taj potez.

Izvesno vreme posmatrao je tablu, onda oseti kako mu kapci otežavaju, zatvori ih i zadrema. Možda je potrajalo svega nekoliko minuta. Nikada posle toga nije bio sasvim siguran.

Nešto ga prenu. Nije znao šta. Zatrepta nekoliko puta i ponovo zatvori oči. Onda ih je žurno otvorio.

U tom položaju oborene glave, spuštenog pogleda, on ugleda par ogromnih, dlakavih, bosih stopala - najveći par nogu na koji se njegov pogled ikada spustio. Stajale su pred njim bez pokreta, okrenuta nadesno.

Lagano - vrlo lagano - on podiže pogled. Nije bilo potrebno mnogo, kako se ispostavilo. Stvorenje je bilo visoko samo oko četiri i po stope. Pošto je gledalo u šahovsku tablu, a ne u njega, on iskoristi priliku da ga podrobno osmotri.

Bilo je neodeveno, ali vrlo kosmato, tamno smeđeg krzna, očigledno mužjak, isturenih obrva, uvučenih očiju koje su se po boji slagale sa njegovom dlakom, teških ramena, sa petoprstim šakama suprotstavljenih palčeva.

Ono se iznenada okrete i pogleda ga, a njegovi brojni, blistavi zubi zablistaše.

"Beli pešak treba da jede pešaka", reče ono nazalnim glasom.

"Ha? Ma hajde", reče Martin. "Lovac jede konja."

"Daš mi crne figure pa da odigraš taj potez? Ima da te izgazim."

Martin spusti pogled na njegova stopala.

"... Ili mi daj bele i pusti da uzmem tog pešaka. Pa ću i onda isto da ti uradim."

"Uzmi bele", reče Martin i ispravi se. "Da vidimo znaš li šta pričaš." On posegnu za svojim ruksakom. "Hoćeš pivo?"

"Šta je to pivo?"

"Rekreaciono pomagalo. Čekaj trenutak."

Pre nego što su dokusurili pakovanje od šest.konzervi, saskvač - čije je ime, saznao je Martin, bilo Grend - dokusuri Martina. Grend je hitro zašao u opasnu središnjicu, poterao ga u labavo sigurnu poziciju i doveo do položaja odakle je video neminovni kraj i predao partiju.

"Đavolska igra", izjavi Martin, nasloni se na drvo i osmotri majmunoliku

priliku pred sobom.

"Da, mi Velika Stopala poprilično smo dobri, kad već moram da kažem. To nam je jedina zabava, a toliko smo đavolski primitivni da ne posedujemo bogzna koliko šahovskih tabli i figura. Većinom igramo u glavi. Nema ih mnogo koji mogu da nam se približe?"

"A jednorozi?" Pitao je Martin.

Grend lagano klimnu.

"Oni su otprilike jedini koji mogu da nam pruže dobru partiju. Malo su svileni, ali fini. Samo, mnogo su samouvereni. Čak i kad greše. Razume se, nisam video nijednog otkako smo napustili jutarnju zemlju. Šteta. Imaš još tog piva?"

"Bojim se da nemam. Ali znaš šta, biću ovde za mesec dana. Doneću ti još ako hoćeš da se sretnemo ovde i ponovo igramo."

"Martine, dogovorili smo se. Jao, izvini. Nisam hteo da te nagazim."

Ponovo je počistio salun i doneo bačvu piva koju je postavio ispod bara i okružio ledom. Doneo je barskih stolica, običnih stolica i stolova koje je nabavio u gudvilskoj prodavnici. Obesio je crvene zavese. Do tada već je palo veče. Poredao je figure, pojeo laku večeru, razmotao vreću za spavanje i proveo noć na tom mestu.

Sledeći dan brzo je prošao. Pošto se Tlingel mogao pojaviti u svakom trenutku, nigde nije išao, već je umesto toga obedovao i radio na šahovskim problemima. Kada je počelo da se smrkava, pripalio je nekoliko uljanica i sveća.

Sve je češće gledao na sat. Počeo je nervozno da hoda po prostoriji. Nije mogao da pogreši. Ovo je bio taj dan. On...

Začu kikot.

Okrenuvši se, ugleda glavu crnog jednoroga koja je lebdela nad šahovskom tablom. Dok je posmatrao, materijalizova se i ostatak Tlingelovog tela.

"Dobro veče, Martine." Tlingel se okrete od table. "Mesto izgleda nešto bolje. Dobro bi došlo malo muzike..."

Martin ode iza bara i uključi tranzistorski radio koji je doneo sa sobom. Vazduh ispuniše zvuci gudačkog kvarteta. Tlingel se lecnu.

"Baš se i ne slaže bogzna kako sa atmosferom mesta."

On promeni stanicu, pronađe jednu sa kantri muzikom.

"Bolje nemoj", reče Tlingel. "Nešto se gubi u prenosu."

On isključi radio.

"Imamo li dobru zalihu pića?"

Martin izvadi zemljani vrč od čitavog galona - najveću posudu za pivo koju je uspeo da nađe, iz trgovine neobične robe - i stavi ga na bar. Za sebe napuni mnogo manju kriglu. Odlučio se da opije zver, ukoliko je to uopšte moguće.

"Ah! Mnogo bolje od onih metalnih konzervi", reče Tlingel, uronivši njušku na trenutak. "Vrlo dobro."

Vrč je bio prazan. Martin ga ponovo napuni.

"Hoćeš da mi ga doneseš do stola?"

"Svakako."

"Jesi li lepo proveo mesec?"

"Valjda."

"Odlučio si šta će biti sledeći potez?"

"Da."

"Da ga vidimo."

Martin sede i pojede pešaka.

"Hm. Zanimljivo."

Tlingel je dugo gledao u pod, a potom podiže nogu čiji se papak razdvoji da bi dohvatio figuru.

"A ja ću da uzmem lovca ovim konjićem. Pretpostavljam da ćeš sada želeti još jedan mesec da odlučiš šta ćeš sledeće." Tlingel se naže i isprazni vrč.

"Daj, da razmislim", reče Martin, "dok ti budem punio vrč."

Martin je sedeo i zurio u tablu tokom još tri dolivanja. Zapravo ništa nije planirao. Samo je čekao. On je Grendu uzvratio tako što je konjem pojeo lovca,

i imao je spreman sledeći Grendov potez.

"Dakle?" reče Tlingel. "Šta misliš?"

Martin otpi mali gutljaj piva.

"Skoro sam spreman", rekao je. "Strašno dobro podnosiš pivo." Tlingel se nasmeja.

"Rog jednoroga je detoksikant. Kada ga poseduješ to ti je univerzalan lek. Čekam onaj topli sjaj, a onda upotrebim rog da sagorim sav višak i da se zadržim upravo u tom stanju.

"Oh", reče Martin. "Zgodan trik."

"Ako si previše popio, samo mi dodirni rog i odmah ću da te vratim u normalno stanje."

"Ne, hvala. U redu je. Samo ću gurnuti tog malog pešaka ispred kraljičinog topa za dva polja."

"Stvarno..." reče Tlingel. "Baš zanimljivo. Znaš, čini mi se da na ovom mestu baš nedostaje klavir - znaš ono, rinkitink, fanki... Misliš li da bi mogao to da nabaviš?"

"Ne umem da sviram."

"Šteta."

"Pretpostavljam da bih mogao da unajmim klaviristu."

"Ne. Ne bih voleo da me vide druga ljudska bića."

"Ako je stvarno dobar, pretpostavljam da bi mogao da svira i vezanih očiju."

"Nije važno."

"Žao mi je."

"Dosetljiv si ti. Siguran sam da ćeš nešto smisliti do sledećeg puta."

Martin klimnu.

"Osim toga, zar na ovakvim mestima nije svuda po podu bila posuta piljevina?"

"Mislim da jeste."

"To bi bilo baš lepo."

"Šah."

Tlingel se unezvereno zagleda u tablu.

"Rekao sam 'jah' a ne šah. Jah. To se ponekad kaže umesto da."

"Oh. Stvarno. Pa, kad smo već tu..." Tlingel gurnu pešaka na d6.

Martin je samo gledao. Grend to nije uradio. Na trenutak, pomislio je da odatle nastavi sam. Pokuša da razmišlja o Grendu kao o savetniku koji mu je bio potreban do te tačke. Odagnavao je od sebe ideju da grubo i sirovo nahuška jednog od njih na drugog. Sve do d6. A onda se prisetio partije protiv saskvača koju je izgubio.

"Ovde ću da podvučem crtu", reče on. "i da iskoristim svoj mesec."

"Važi. Da popijemo još po jedno piće pre nego što kažemo jedan drugom laku noć?"

"Naravno. Što da ne?"

Posedeli su još izvesno vreme, a Tlingel mu je pričao o jutarnjoj zemlji, o prastarim šumama i ustalasanim ravnicama, o visokim, nazubljenim planinama i purpurnim morima, o čarobnim i mitskim zverima.

Martin zavrte glavom.

"Uopšte ne shvatam zašto ste toliko zapeli da dođete ovamo", rekao je, "Kad imate takvo mesto za dom."

Tlingel uzdahnu.

"Pretpostavljam da to možeš nazvati održavanjem koraka sa grifonima. To je ovih dana stvar prestiža. Onda dobro. Do sledećeg meseca..." Tlingel se diže i okrete. "Sada sam uspostavio potpunu kontrolu. Gle!"

Obličje jednoroga poče da bledi, izgubi oblik, pobele, nastavi da bledi i nestade, poput slike koja ostaje u očima i kada pravog prizora više nema.

Martin priđe baru i natoči sebi još jednu kriglu. Bilo je šteta da propadne ono što je preostalo. Izjutra požele da je jednorog ponovo tu. Ili bar njegov rog.

Dan je bio siv i on je držao kišobran iznad šahovske table na kamenu. Kapljice su padale sa listova uz turobne šumove lupkanja dok su pogađale

tkaninu. Tabla je postavljena onako kako je izgledala nakon Tlingelovog d6. Martin se pitao da li se Grend seća, da li je dobro vodio računa o tome koji je dan...

"Zdravo", reče nazalni glas negde iza njega i sleva.

On se okrete i vide Grenda kako obilazi drvo, koračajući preko ogromnog korena ogromnim stopalima.

"Zapamtio si", reče Grend. "Baš dobro! Nadam se da si zapamtio i ono o pivu?"

"Doneo sam čitav sanduk. Možemo odmah ovde da otvorimo bar."

"Šta je to bar?"

"To ti je mesto gde ljudi idu da piju - gde nema kiše - onako malo mračno, radi atmosfere - i tamo sede na stolicama za velikom tezgom ili uz male stolove - pa pričaju - a ponekad ima i muzike - i piju."

"Hoćemo li to sve imati ovde?"

"Ne. Samo mrak i piće. Osim ako ne računaš kišu kao muziku. Mislim figurativno."

"Oh. Svejedno, čini mi se baš zanimljivo mesto."

"Jeste. Ako pridržiš kišobran iznad table, napraviću ti najbolji ekvivalent koji ovde možemo imati."

"Važi. Ej, ovo mi liči na verziju one partije od prošli put"

"To i jeste. Počeo sam da se pitam šta bi bilo da je krenula ovim tokom umesto onako kako je išla."

"Hmmm. Da vidimo..."

Martin izvadi četiri pakovanja po šest limenki i otvori pivo.

"Evo."

"Hvala."

Grend uze pivo, čučnu i dodade kišobran Martinu.

"Još uvek sam beli?"

"Aha."

"Pešak na e6."

"Ozbiljno?"

"Da."

"A za mene bi najbolje bilo da pojedem tog pešaka ovim."

"I ja bih rek'o. Onda ću ja da sredim tvog konja ovim."

"Ja bih da vratim konja na b2."

"... A ja ću ovog da prebacim na c3. Mogu li da dobijem još jedno pivo?" Sat i četvrt kasnije, Martin predade partiju. Kiša je prestala i on zatvori kišobran.

"Još jednu partiju?" upita Grend.

"Da."

Popodne je bilo na izmaku. Pritiska više nije bilo. Ova je bila samo za zabavu. Martin je isprobavao luđačke kombinacije, predviđao sa velikom jasnoćom, kao onog dana...

"Remi", rekao je Grand mnogo kasnije. "Ali ova je bila baš dobra. Mnogo si se popravio."

"Bio sam opušteniji. Još jednu?"

"Možda kasnije. Pričaj mi još malo o barovima."

To je i učinio. A na kraju: "Kako sve ovo pivo utiče na tebe?" Upita on.

"Malo mi se vrti. Ali sve je u redu. Još mogu da te smažem treću partiju." Tako je i učinio.

"Ali za čoveka nisi loš. Uopšte nisi loš. Doći ćeš opet idućeg meseca?"

"Da."

"Dobro. Hoćeš da doneseš još piva?"

"Dok god imam love."

"Oh. Donesi onda malo gipsa. Napraviću ti par lepih otisaka stopala, pa možeš da ih prodaš. Čujem da se mogu baš lepo unovčiti."

"Neću zaboraviti."

Martin se podiže i sakupi šahovske figure.

"Vidimo se."

"Ćao."

Martin je opet usisavao i brisao, dovezao je automatski pijanino i posuo piljevinu po podu. Postavio je svežu bačvu. Obesio je po zidovima reprodukcije postera iz vremena kada je bar bio moderan i par ogavnih starih slika koje je našao u starinarnici. Postavio je pljuvaonice po strateškim mestima. Kada je završio, seo je za bar i otvorio bocu mineralne vode. Slušao je zujanje vetra Novog Meksika i šum čestica peska o prozorska stakla. Pitao se hoće li taj sušni, turobni zvuk da obuhvati čitav svet ako Tlingel pronađe način da ukloni čovečanstvo ili će ga - uznemiravajuća misao - naslednici njegove vrste pretvoriti u nešto nalik mitskoj jutarnjoj zemlji.

To ga je grizlo izvesno vreme. Onda se digao i namestio tablu zaključno sa crnim pešakom na d6. Kada se okrenuo da raspremi bar video je niz tragova papaka koji su mu se primicali preko piljevine.

"Dobro veče, Tlingele", rekao je. "Šta ćeš za piće?"

Iznenada, jednorog je bio tu, bez prethodne pirotehnike. On priđe baru i stavi jedan papak na nogostup.

"Kao i obično."

Dok je Martin točio pivo, Tlingel se obazre.

"Mesto se malčice popravilo."

"Drago mi je da tako misliš. Hoćeš malo muzike?"

"Da."

Martin poče da pipa po zadnjoj strani pijanina, nađe prekidač malog kompjutera sa akumulatorskim napajanjem koji je upravljao mehanizmom za sviranje i zamenjivao sopstvenom memorijom bušeni kotur sa notama. Klavijatura smesta ožive.

"Vrlo dobro", izjavi Tlingel. "Jesi li smislio potez?"

"Jesam."

"Daj da onda pređemo na to."

On napuni jednorogov vrč i donese ga do stola.

"Pešak na e6", reče on i napravi potez.

"Šta?"

"Upravo to."

"Daj mi trenutak. Hoću da razmislim o tome."

"Slobodno."

"Poješću pešaka", reče Tlingel nakon duge pauze i još jednog vrča.

"Onda ću ja da pojedem ovog lovca."

Kasnije: "Konja na e7", reče Tlingel.

"Konja na c3."

Nastade neobično duga pauza pre nego što je Tlingel pomerio konja na e3. Do đavola sa Grendovim savetima, odluči iznenada Martin. Već je toliko puta pretresao ovaj deo. On pomeri konja na e5.

"Promeni pesmu na toj stvari!" zareža Tlingel.

Martin ustade i posluša.

"Ni ta mi se ne dopada. Nađi bolju ili ugasi!"

Nakon još tri pokušaja, Martin ga ugasi.

"I daj mi još piva!"

On napuni obe posude.

"Dobro."

Tlingel pomeri lovca na e7.

Činilo se da je trenutno bilo najbitnije sprečiti jednoroga da napravi rokadu. Zato Martin odigra kraljicom na h5. Tlingel ispusti tih, prigušeni zvuk, a kada Martin pogleda, vide da iz jednorogovih nozdrva izbija dim.

"Još piva?"

"Molim te."

Kada se vratio sa pivom, vide da je Tlingel lovcem pojeo njegovog konja. Činilo se da nema nikakvog izbora, ali je ipak dugo proučavao poziciju.

Najzad reče: "Lovac uzima lovca."

"Razume se."

"Kako topli sjaj?"

Tlingel se zakikota. "Videćeš."

Vetar se ponovo podiže, poče da zavija. Zgrada zaškripa.

"Okej", reče Tlingel i odigra kraljicom na d7.

Martin je gledao. Šta da radi? Do sada je sve išlo kako treba, ali... On ponovo oslušnu vetar i pomisli koliko rizikuje.

"To je sve, narode", rekao je i zavalio se u stolici. "Nastavak idućeg meseca."

Tlingel uzdahnu.

"Nemoj još da mi bežiš. Daj mi još jedno pivo. Da ti pričam o svojim lutanjima po tvom svetu u poslednjih mesec dana."

"U potrazi za slabim tačkama?"

"Imate ih na sve strane. Kako ih samo podnosite?"

"Teže je izaći na kraj s njima nego što misliš. Imaš neki savet?"

"Daj piva."

Pričali su dok se nebo na istoku nije zarudelo i Martin zateče sebe kako u potaji pokušava sve da popamti. Kako je veče odmicalo, njegovo divljenje prema jednorogovim analitičkim sposobnostima sve je više raslo.

Kada su konačno ustali, Tlingel se zatetura. "Jesi li dobro?"

"Samo sam zaboravio da se detoksiram. Jedan trenutak. Onda ću da nestanem."

"Čekaj."

"Šta 'oćeš?"

"I meni bi dobro došlo."

"Oh. Hvataj se, onda."

Tlingelova glava se spusti i Martin uhvati vrh roga vrhovima prstiju. Kroz njega proteče prijatan, topao osećaj. On zatvori oči da bi uživao u njemu. Glava mu se razbistri. Bol koji se prikupljao oko njegovih sinusa nestade. Zamor

iščeze iz njegovih mišića. On ponovo otvori oči.

"Hvala..."

Tlingel je nestao. Za sobom je ostavio samo pregršt vazduha.

"... ti."

"A ovo je moj prijatelj Rael", izjavi Grend. "On je grifon."

"Primetio sam."

Martin klimnu kljunastom stvoru zlatnih krila. "Drago mi je što smo se upoznali, Raele."

"Isto", dreknu ovaj piskavim glasom.

"Imaš piva?"

"Šta - ovaj - da."

"Pričao sam mu o pivu", objasni Grand, napola se izvinjavajući. "Neka uzme deo moga. Neće da pravi belaja."

"Ma naravno. Jasna stvar. Svaki tvoj prijatelj..."

"Pivo", dreknu Rael. "Barovi!"

"Nije baš bogzna kako bistar",prošapta Grend."Ali dobar je drug. Biće mi drago ako ga budeš lepo primio."

Martin otvori prvo pakovanje i dodade grifonu i saskvaču po pivo. Rael smesta probi limenku kljunom, ispi je, podrignu i ispruži kandžu.

"Piva!" Zakreštao je. "Još piva!"

Martin mu pruži još jedno.

"Znači još uvek se baviš onom prvom partijom?" reče Grend, proučavajući tablu. "Bogami, *to* je stvarno zanimljiva pozicija."

Grend otpi i zagleda se u tablu.

"Sreća da ne pada kiša", primeti Martin.

"Oh, padaće. Samo malo čekaj."

"Još piva!" dreknu Rael.

Martin mu dodade još jedno ne gledajući.

"Odigraću pešaka na b6", reče Grend.

"Zezaš se."

"Jok. A ti ćeš onda da pojedeš tog pešaka lovčevim pešakom. Je li tako?"

"Da..."

Martin pruži ruku i učini to.

"Okej. Sada ću da gurnem konja na d5."

Martin ga uze pešakom.

Grend gurnu topa na e1.

"Šah", izjavi on.

"Da. To je način", primeti Martin. Grend se zakikota.

"Opet ću da pobedim tu partiju", reče on. "Jesi pokvarenjak."

"Još piva?" reče Rael tiho.

"Naravno."

Kada mu dodade još jedno pivo, Martin primeti da se grifon nalegao na deblo.

Nakon nekoliko minuta, Martin gurnu kralja na f8.

"Aha, to sam i mislio da ćeš da uradiš", reče Grend, "Znaš šta?"

"Šta?"

"Igraš kao jednorog."

"Hm."

Grend gurnu topa na a3.

Kasnije, kada se po njima blago spusti kiša i kada ga je Grend ponovo pobedio, Martin shvati da već duže vreme vlada tišina. On baci pogled na grifona. Rael je zavukao glavu pod levo krilo, stao na jednu nogu, teško se nalegao na drvo i zaspao.

"Rekoh ti da neće praviti puno problema", primeti Grend.

Posle još dve igre, piva više nije bilo, senke su se izdužile, a Rael je počeo da

se meškolji.

"Vidimo se idući mesec?"

"Aha."

"Jesi li doneo gipsa?"

"Jesam."

"Hajde onda. Znam dobro mesto prilično daleko odavde. Ne bismo hteli da ljudi počnu da se motaju po *ovim* krajevima. Daj da napravimo para."

"Da kupimo piva?" reče Rael, provirivši ispod krila.

"Idući mesec", reče Grend.

"Ideš?"

"Ne verujem da možeš da nas nosiš obojicu", reče Grend, "a nisam ubeden da bih to trenutno voleo čak i da možeš."

"Onda zdravo", zakrešta Rael i vinu se u vazduh, sudarajući se sa granjem i stablima, a onda se najzad probi kroz prekrivač krošnji i nestade.

"Ode jedna poštena momčina", reče Grend. "Taj sve vidi i nikad ne zaboravlja. Zna svuda pravo stanje stvari - po šumama, vazduhu - čak i pod vodom. A i velikodušan je, kad god nešto poseduje."

"Hm", primeti Martin.

"Da napravimo otiske", reče Grend.

"Pešak na b6? Ozbiljno?" reče Tlingel. "Dobro. Lovčev pešak ima da ga smaže."

Tlingelove oči se suziše kada je Martin gurnuo konja na d5.

"Bar je igra zanimljiva ako ništa drugo", primeti jednorog. "Pešak uzima konja."

Martin pomeri topa. "Šah."

"Sledeći potez ima da bude od tri vrča. Budi ljubazan pa mi donesi prvi."

Martin je premišljao dok je posmatrao Tlingela kako pije i razmišlja. Gotovo da je osećao krivicu što ga je treskao sa centralom poput saskvača na leđima.

Sada je bio ubeđen da će jednorog izgubiti. U svakoj varijaciji ove partije koju je igrao kao crni protiv Grenda izgubio je. Tlingel je bio veoma dobar, ali saskvač je bio čarobnjak koji se bavio skoro isključivo mentalnim šahom. To nije bilo pošteno. Ali nije se radilo o ličnoj časti, ponavljao je sebi. Igrao je da bi zaštitio svoju vrstu pred natprirodnom silom koja je mogla izazvati treći svetski rat tajanstvenom manipulacijom umovima ili mađijski izazvanim kvarom na kompjuterima. Nije se usuđivao da pusti tog stvora da radi šta hoće.

"Vrč broj dva, molim."

On donese novi. Proučavao je stvorenje dok je ono proučavalo tablu. Bilo je divno, shvati on po prvi put. Bilo je najdražesnije živo biće koje je ikad video. Sada kada je pritisak bio na rubu da iščili i kada je mogao da ga gleda bez skrame straha koja je ranije uvek bila prisutna, mogao je da zastane da bi mu se divio. Ukoliko je nešto *moralo* da nasledi ljudsku rasu, bilo je i gorih izbora koji su mu padali na pamet...

"A sada broj tri."

"Stiže."

Tlingel ga isprazni i gurnu kralja na f8.

Martin se smesta naže i gurnu topa na a3.

Tlingel podiže pogled, zagleda se u njega.

"Nije loše."

Martin požele da pobegne. Opčinio ga je plemeniti izgled stvorenja. Tako je želeo da igra sam i pošteno pobedi jednoroga. A ne ovako.

Tlingel vrati pogled na tablu, a onda gotovo nemarno gurnu konja na e5.

"Navali. Ili će ti trebati još jedan mesec?"

Martin tiho zareža, gurnu topa i pojede konja.

"Naravno."

Tlingel pojede topa pešakom. Poslednja varijacija sa Grendom nije tekla na ovaj način. Pa ipak...

On gurnu topa na c6. Kada je to uradio, učini mu se da vetar počinje neobično da fijuče među ruševnim zgradama.

"Šah", reče on.

Do đavola s tim, odluči on. Dovoljno sam dobar za sopstvenu završnicu. Daj da to odigramo.

Gledao je i čekao i konačno vide kako Tlingel gura kralja na g8.

Gurnuo je lovca na h6. Tlingel gurnu kraljicu na e7. Fijuk se ponovo začu i sada je zvučao bliže. Martin uze pešaka lovcem.

Glava jednoroga se podiže i kao da je jedan trenutak osluškivala. Onda je Tlingel spusti i pojede lovca kraljem.

Martin gurnu topa na g3.

"Šah."

Tlingel vrati kralja na f8.

Martin gurnu topa na c6.

"Šah."

Tlingel gumu kralja na g8.

Martin vrati topa na g3.

"Šah."

Tlingel vrati kralja na f8, podiže pogled i zagleda se u njega, a zubi mu se ukazaše.

"Izgleda da imamo partiju bez pobednika", izjavi jednorog. "Hoćeš još jednu?" "Da,' ali ne u sudbinu čovečanstva."

"Zaboravi. Davno sam se toga ostavio. Shvatio sam da ipak ne bih voleo da živim ovde. Suviše sam probirljiv.

"Osim kada se radi o ovom baru." Tlingel se okrete kada se novi zvuk začu neposredno pred vratima. "Šta je to?"

"Pojma nemam", odvrati Martin i podiže se.

Vrata se otvori še i uđe zlatni grifon.

"Martine!" dreknu on. "Piva! Piva!"

"Uh - Tlingele, ovo je Rael, i... i..."

Sledila su ga još tri grifona. Onda uđe Grend i još trojica od njegove vrste.

"...a ovo je Grend", reče Martin umorno. "Ostale ne poznajem."

Svi zastadoše kada su ugledali jednoroga.

"Tlingele", reče jedan od saskvača. "Mislio sam da si još uvek u jutarnjoj zemlji."

"I jesam, na neki način. Martine, kako to da se poznaješ sa mojim nekadašnjim sunarodnicima?"

"Pa - uh - Grend je moj šahovski savetnik."

"Aha! Počinjem da shvatam."

"Nisam ubeđen da je zaista tako. Ali daj da svi najpre popiju po jedno piće."

Martin uključi pijanino i podeli svima pivo.

"Kako ste našli ovo mesto?" pitao je Grenda dok je to činio. "I kako ste dospeli ovamo?"

"Pa..." Grend je delovao postiđeno. "Rael te je sledio dovde."

"Sledio je mlažnjak?"

"Grifoni su prilično brzi."

"Oh."

"Uglavnom, ispričao je to svojim rođacima i nekima iz mog naroda. Kada smo videli da su grifoni odlučili da te posete, zaključili smo da je najbolje da i mi pođemo da ne naprave neku gužvu. Oni su nas doveli."

"Hm... Shvatam. Baš zanimljivo..."

"Nikakvo čudo što si tu igru sa svim varijacijama igrao kao jednorog."

"Uh - da."

Martin se okrete, priđe kraju bara.

"Dobrodošli svi", reče on. "Imam jedno malo saopštenje. Tlingele, pre izvesnog vremena stavio si izvestan broj primedbi u vezi sa mogućim ekološkim i urbanim katastrofama i manjim opasnostima. A i ideja kako se zaštititi od nekih."

"Sećam se", reče jednorog.

"Preneo sam ih svom prijatelju u Vašingtonu koji je nekada bio član mog

šahovskog kluba. Rekao sam mu da rad nije u celosti moje delo."

"Tako i treba."

"Predložio je da grupu o kojoj se radi, ko god bili pripadnici, pretvorimo u trust mozgova. On bi se onda potrudio da plati ponešto za njene napore."

"Nisam došao ovamo da bih spašavao svet", reče Tlingel.

"Ne, ali si puno pomogao. A Grend mi reče da grifoni, iako im je rečnik pomalo ograničen, znaju skoro sve što se može znati o ekologiji."

"To je verovatno istina."

"Pošto su nasledili deo Zemlje, u njihovom bi interesu bilo da pomognu da se sačuva. Pošto nas je toliko već ovde, mogu da uštedim sebi malo putovanja i da odmah predložim da odredimo mesto za susrete - na primer ovde, jednom mesečno - pa da me upoznate sa svojim jedinstvenim tačkama gledišta. Mora biti da više od ikoga znate kako jedna vrsta može da izumre."

"Razume se", reče Grend, mašući kriglom, "ali zapravo bi trebalo da pitamo i jetije. To ću ja, ako ti odgovara. Je li ta stvar što dolazi iz velikog sanduka muzika?"

"Da."

"Dopada mi se. Ako napravimo tu stvar sa trustom mozgova, imaćeš dovoljno novca da održavaš ovo mesto?"

"Kupiću čitav grad."

Grend je razgovarao sa grifonima kratkim, grlenim glasovima, a oni su mu odgovarali kreštanjem.

"Dobio si trust mozgova", reče on, "a oni bi hteli još piva."

Martin se okrete Tlingelu.

"Ono su bile tvoje primedbe. Šta ti misliš?"

"Moglo bi da bude zabavno", reče jednorog, "da navratim tu i tamo." A onda: "Toliko što se tiče spašavanja sveta. Reče li ti da si za još jednu partiju?"

"Nemam šta da izgubim."

Grend je preuzeo vođenje bara kada su se Tlingel i Martin vratili za sto. On pobedi jednoroga nakon trideset i jednog poteza i dodirnu izduženi rog. Dirke

pijanina spuštale su se i dizale. Male sfinge zujale su oko bara i lizale proliveno piće.

Connie Willis

SIDON U OGLEDALU

Blizu smo letjelice za spiralno spuštanje. Ne mogu vidjeti sidrena svjetla letjelice, a na površini Paylaya nema nikakvih karakterističnih oblika Sjećam se kako su odande izgledala svjetla manastira, vlasništva Dragulje: isprekidani niz crvenih, zelenih i zlatnih svijetlećih ukrasa za Božično drvce. Kad se približite možete vidjeti crvenu crtu ispod zgrada i pomisliti da vidite vrućinu Paylaya, ali u pitanju je refleksija svjetala na površini i metalpapiru ispod Draguljine kuće i kockarnice.

"Ni možiš viditi toplinu", rekla je Dragulj dok smo se udaljavali od letjelice, "ali ćiš ji ositit. Jisu li ti cipili u ridu?"

Cipele su mi bile dobre, ali nespretne za hodanje. Kod kuće bih u njima sigurno pao, ali ovdašnja jača gravitacija skoro da ih je prikovala za površinu. Imale su plastični đon debeo šest inča, izrezan u finu mrežu koja je djelovala krhko kao i toranj za sidrenje. Međutim, bile su jače nego što izgledaju, a nisu uopće propuštale toplinu. Ništa nisam osjećao, pa sam, na pola puta do Draguljine kuće, kleknuo i pipnuo tlo boje čađi. Bilo je toplo, ali ne onoliko toplo koliko sam očekivao pošto sam hodao po zvijezdi.

"Ostavi malo duži ruku", reče mi Dragulj. Učinio sam to i trgnuo čađavu ruku, pa je strpao u usta.

"Brzo si ugriji, zar ni?" rekla je. "Kad bi ovdi bušač pao ili izašao biz cipila, umro bi od toplotnog udara za manji od sat vrimina. Zato sam i mislila da ji bolji doći i požilit ti dobrodošlicu na Paylay. Tako zovu ovu izbušinu zvizdu. Pritpostavlja si da bi mogao kupiti minirali sa poda, ali ni možiš. Moraš načiniti bušotinu i na nju montirati komprisor, uzdajući si u Boga da nićiš odlititi u zrak dok to radiš."

Od helija u zraku oboje smo imali piskutav glas. Nije mi rekla da je više od

dva sata čekala pokraj plastičnog tornja za sidrenje letjelice i da joj se tabani prže u povišenim cipelama. Plastika nije baš dobar izolator. Za disipaciju topline koja je izbijala kroz tanku koru Paylaya puno bolja bi bila otvorena rešetka od metala, ali nisu smjeli dozvoliti prisustvo metala u količinama većim od apsolutno neophodne. Razlog su vodik i kisik u atmosferi,čija je smjesa mogla eksplodirati i na najmanju iskru.

Prije nego sam napustio letjelicu, pilot mi je trebao oduzeti sav metal i potencijalne izazivače požara, ali Dragulj ga je prekinula prije nego me je stigao upitati što imam. "Uduplaj bušotinu, hoćiš li?" rekla je. "Žilim si vratiti pri počitka drugi smini. Zakasnili sti sat vrimina"

"Žao mi je, Dragulju", rekao je pilot "Naletili smo na trideset posto već na kilometar visine i morao sam preći na jedrenje." Ponovo je pogledao papirić u ruci. "Slijedeće stvari smatraju se krijumčarenom robom. Njihovo posjedovanje je nezakonito i može dovesti do izgnanstva sa Paylaya Imate li: sonični upaljač, elektromagnet, šibice..."

Dragulj korakne naprijed, spuštajući nogu kao da se boji da će tlo popustiti. "Naravno da nima. On ji klavirista."

Pilot se nasmijao i rekao: "U redu, Dragulju, vodi ga", a ona je zgrabila moju torbu i povela me prema Sv. Pjeru. Pitala me za mog ujaka, pričala mi o samostanu i djevojkama i kako im je zbog svog imena dala kućna imena po draguljima Rekla mi je da je Taber, vlasnik kockarnice u susjedstvu samostana krstio mali niz kuća koje smo vidjeli u daljini Sv. Pjer po svecu zaštitniku bušača, a sve to vrijeme tabani su joj se pržili kao meso na vatri, a da to nije niti pomenula.

Nisam je mogao dobro vidjeti. Na čelu je nosila trakom pričvršćenu kemlum (skraćeno od kemijske luminiscencije) svjetiljku, a jednu je donijela i za mene. Međutim, one nisu davale dovoljno svjetla, a osim toga lice joj je bilo u sjeni. Ujak mi je rekao da ima veliki ožiljak preko cijelog lica, koji završava ispod brade. Rekao je da ga je zadobila u borbi sa sidonom.

"Skoro joj je presjekao žilu kucavicu", rekao je ujak. "Uspio bi da ga nisu skinuli s nje. Zasjekao je još nekoliko bušača"

"Što je uopće radila sa sidonom?" upitao sam. Nikad nijednog nisam vidio, ali čuo sam o njima Bile su to lijepe, krvavo-crvene životinje sa gustim, mekim

krznom i kandžama oštrim poput britve. Mogli su djelovati pitomo i po godinu dana, pa da onda iz njih bez upozorenja provali nasilje. "Ne možeš ih pripitomiti."

"Dragulj je mislila da može", rekao je moj ujak. "Donio ga je sa sobom jedan bušač kad se vratio sa Solfatare, smještenog u kavez. Netko ga je pustio, pa je pobjegao. Dragulj je pošla da ga traži. Našla ga je opečenih šapa a pretrpio je i toplotni udar. Sjela je na tlo i držala ga u krilu dok nije stigla pomoć. Insistirala je da ga odnese u samostan i pretvori u kućnog ljubimca. Nije mogla vjerovati da ga neće uspjeti pripitomiti."

"Ali sidon se ne može promijeniti", rekao sam. "On je kao mi. Čak ni ne zna što radi."

Ujak nije ništa rekao, pa sam nakon minute nastavio: "Misli da i nas može pripitomiti. Zato je voljna da me uzme, zar ne? Znao sam da postoji razlog zašto će me uzeti, a nije nam dozvoljen pristup na Solfataru. Misli da me može spriječiti da kopiram."

Ujak opet nije ništa odgovorio, pa sam njegovu šutnju shvatio kao potvrdu. Nije odgovorio ni na jedno moje pitanje. Iznenada je izjavio da odlazim, iako nitko nije napustio planetu još od vremena zabrane. Kad bih mu postavio pitanje, odgovarao bi izjavama koje nisu na njih davale nikakve odgovore.

"Zašto moram poći?" pitao sam. Bojao sam se odlaska; bojao sam se onoga što možda sledi.

"Želim da kopiraš Dragulj. Ona je velikodušna i dobra osoba Od nje možeš mnogo naučiti."

"Zašto ne bi ona došla ovamo? Ković je došao."

"Na Paylayu vodi jedan samostan. Na cijeloj zvijezdi nema više od dvadesetak djevojaka i bušača. Mjesto je potpuno bezbjedno."

"A što ako se tamo nalazi neka zla osoba? Što ako kopiram nju i ubijem nekoga kao što se već desilo na Solfataru? Što ako se desi nešto loše?"

"Dragulj vodi čisti samostan. Nema sotova ni pervova, a djevojke se lijepo ponašaju. Nije ni nalik na kuće sreće. Što se tiče samog Paylaya, ne treba te brinuti što je u pitanju zvijezda Ima koru debelu skoro dvije hiljade stopa što znači da jedva postoji radijacija. Ljudi mogu hodati po njoj bez ikakve zaštitne

odjeće. Naravno, postoji radijacija iz vodikovih bušotina, ali ti im nećeš dolaziti niti blizu."

Uspio mi je uliti samopouzdanje u vezi svega, osim onog važnog. Sada, dok sam teško koračao iza Dragulj preko čađavog ugljevlja Paylaya, poznavao sam sve opasnosti, osim one najveće - sebe.

Nisam vidio ništa nalik na bušotinu. "Gdje su?" upitao sam, a Dragulj upre prstom u smjeru iz kojeg smo došli.

"Tamo, što dalji od Sv. Pjira i maksimalno miđusobno razmaknuti, tako da budala koja hoći napraviti trostruku bušotinu ni moži svi pobiti kad odliti u zrak. Prvi sidon ji disitak kilomitara u tom pravcu."

"Sidon?" rekoh preplašeno. Ujak mi je rekao da su bušači ubili sidona i od njegovog krzna napravili tepih odmah nakon što je napao Dragulj.

Nasmijala se. "Tako ih zovu. Zato što iksplodiraju, a da ni ni uspijiš shvatiti što ti pogodilo. Trudi si da budu maksimalno sigurni, ali komprisorska oprima ji od mitala, a mital znači iskrinji. Ponikad cilo nibo iznad njih budi osvitljino kao Božično drvci. Izgradili smo Sv. Pjira što smo dalji mogli i u cilom mistu nima ni komadić mitala, ali svugdi izbija vodik. I hilij. Zar ovako pištići ni zvučimo kao par budala?"

Opet se nasmijala, a dok smo tako stajali promatrajući crni horizont; primjetio sam da mi nogama postaje neugodno vruće.

Do niza svjetala trebalo je prevaliti veliki put kroz tamu. Cijelim putem promatrao sam Dragulj i pitao se jesam li je već počeo kopirati. Naravno da ne bih znao. Isto tako nisam znao ni da kopiram ujaka. Jednog dana zamolio me da mu odsviram jednu pjesmu, a ja sam sjeo za klavir i počeo svirati. Kad sam završio, upitao me: "Otkada si u stanju da to izvedeš?" a ja nisam znao. Znao bih jedino kad sam već obavio kopiranje, a i onda samo ako mi netko kaže. Vukao sam se iza Dragulj i pokušavao, intenzivno pokušavao da je kopiram.

Trebalo nam je skoro čitav sat da stignemo do grada, a kad smo stigli mogao sam vidjeti da to uopće nije grad. Ono što je Dragulj nazvala Sv. Pjer sačinjavale su samo dvije zgrade prekrivene metalpapirom i nasađene na dva metra visoke plastične konstrukcije, te gomila gusto postavljenih šatora na

visokim stubovima. Nijedna od zgrada nije imala znak iznad vrata, već samo niz višebojnih kemlum svjetala razapetih ispod krovišta. Svjetla su bila prilično jaka, a pojačavala ih je i refleksija na metal-papiru. Dragulj je ipak sa glave skinula svoju svjetiljku i približila je šupljim, drvenim stepenicama, kao da ja bez njenog svjetla ne bih vidio da se popnem do ulaznih vrata visoko iznad nas.

"Zašto tako hodaš?" rekla je kad smo stigli na vrh stepenica. Prvi put sam ugledao njen ožiljak. U obojenoj svjetlosti svjetiljke duž cijelog lica protezala se crna raspuklina naborane kože, i bila je mnogo šira nego što sam zamišljao.

"Kako to hodam?" rekao sam i pogledao u svoje noge.

"Kao da ni možiš podniti da ti nogi dodiruju tlo. Moji nogi su si prigrijali tamo kod litilici. Tvoji nisu. Zato nimoj tako hodati."

"Žao mi je", rekao sam. "Neću to više raditi."

Nasmiješila mi se i ožiljak malo izblijedi. "Sada samo naprid, pa ćiš upoznati divojki. Ni zamiri ako ništo kažu u vizi tvog izglida. Nikad pri nisu vidili Oglidalo, ali to su dobri divojki." Otvorila je vrata od metalpapira postavljenog debelim slojem izolacije. "Ovdi skidamo vanjski cipili i u samostanu nosimo natikači."

Unutra je bilo osjetno svježije. Okružen kemlumima roza boje, na stropu se nalazio plastični ventilator, koji se aktivirao povišenjem temperature. Našli smo se u predsoblju sa vješalicama za visoke cipele i svjetiljke. Nekoliko ih je visilo, ljuljajući se na svojim kaiščićima.

Dragulj sjedne na stolicu i počne otkopčavati masivne cipele. "Nimoj nikad izlaziti biz cipila i svitiljki", rekla je. Mahnula je rukom prema vješalici. "Malini sa kaišima od ribrastog papira su za grad. Traju samo oko sat vrimina Ako idiš do bušotina ili litilici uzmi oni viliki."

U roza svijetlu izgledala je drugačije. Ožujak se jedva primjećivao. I glas joj je bio drugačiji, dublji. Zvučala je kao starija osoba nego tamo kraj letjelice. Osvrnuo sam se i pogledao oko sebe.

"Upumpavamo dušik i kisik iz bušotini iza kući", rekla je. "Dok su sa divojkama, bušači ni voli da im glasovi budu piskavi od hilija. Ni možiš si osloboditi niti hilija niti kisika. Svugdi curi. Najbolji što možimo postići ji da ih razridimo. Tribaš biti sritan što nisi bio ovdi u početku, pri nigo što ji iz

bušotina izašla atmosfira. Morao bi nositi odilo za vakuum." Polako se izvukla iz cipela. Tabani su joj bili puni mjehura. Pokušala se dignuti, ali je odmah ponovo sjela.

"Zovi Karni". rekla je. "Rici da donisi sa sobom zavoj."

Okačio sam svoje vanjske cipele na vješalicu i otvorio unutrašnja vrata. Tijesno su prijanjala na okvir, mada su se otvarala samo dodirom. Bila su napravljena sa istom izolacijom kao i vanjska vrata. Vodila su u luksuznu sobu punu zavjesa, krznenih tepiha i visećih kemluma koji su stvarali mala jezerca zeleno, roza i zlatno obojene svjetlosti. Pored jednog zida, na izrezbarenom plastičnom postolju, nalazio se klavir. U sobi nisam mogao nikoga vidjeti, a zbog buke ventilacije nisam ni čuo nikakve glasove. Otišao sam do drugih vrata prekrivenih zavjesom, prešavši preko tepiha od krvavo-crvenog krzna.

"Dragulj?" rekao je ženski glas. Ventilacija se isključila, a ona ponovi: "Dragulj?" Skoro sam prošao pored nje, a da je uopće nisam vidio. Sjedila je na stolici presvučenoj bijelim somotom u maloj udubini u zidu, koja bi bila prozor da ovo nije Paylay. Imala je na sebi bijelu odjeću od papirnatog atlasa sa dugom suknjom. Kosu je sakupila na vrhu glave, a oko dugog vrata nosila je niz bisera. Sjedela je spokojno, sa rukama na krilu i glave neznatno okrenute od mene.

"Da li si ti Karni?" rekao sam.

"Ne", odgovorila je, a da nije podigla pogled. "Što je?"

"Dragulj je ispržila noge", rekao sam. "Potrebni su joj zavoji. Ja sam novi klavirista."

"Znam", reče djevojka. Podigla je glavu u pravcu stepenica i zovnula "Karni. Donesi kutiju za prvu pomoć."

Niz stepenice je dotrčala djevojka u narančasto-crvenom ogrtaču i bez cipela. "Da li je Dragulj?" obratila se djevojci u bijeloj haljini, a kad joj je ova klimnula, protrčala je pored nas u drugu sobu. Mogao sam čuti šuplji zvuk uslijed otvaranja izoliranih vrata. Djevojka u bijelom nije se ni pomakla da pođe i vidi Dragulj. I dalje je potpuno mirno sjedila u bijeloj stolici, ruku položenih u krilu.

"Draguljine noge su u prilično lošem stanju", rekao sam. "Zar ne možeš bar otići da je vidiš?"

"Ne", rekla je i pogledala u mom pravcu. "Zovem se Biser", reče. "Imala sam jednog prijatelja koji je svirao klavir."

Čak ni tada ne bih pogodio da je slijepa, ali me je ujak na to upozorio. "Većina djevojaka su pridošlice koje je Dragulj unajmila za posao na Paylayu odmah s broda, tako da ih kuće sreće nisu uspjele uništiti", rekao mi je ujak. "Sa sobom je dovela samo nekoliko djevojaka sa Solfatare. One koje su sa njom radile u kući sreće iz koje je otišla. Mislim da su to Karni, Safir i ona slijepa Biser."

"Slijepa?" začudio sam se. Solfatara je dosta daleko, ali bilo koje mjesto ima doktora.

"Otkinuo je... optički živac bio je prerezan. Napravili su implantaciju očne jabučice i ponovo spojili sve mišiće, ali to je samo estetski popravak. Ona ništa ne vidi."

Čak i nakon svih onih priča o Solfatari, šokirala me pomisao da je netko mogao napraviti nešto takvo. Sjećam se da sam razmišljao koliko je taj čovjek morao biti nevjerovatno okrutan da bi napravio takvu stvar. Bilo je milosrdnije odmah je ubiti, nego je ostaviti ranjenu i bespomoćnu na onakvom mjestu kao što je Solfatara.

"Tko joj je to uradio?" upitao sam.

"Bušač", odgovori, a u tom trenutku mnogo je ličio na Kovića. Zbog toga sam upitao: "Da li je to bio isti čovjek koji je Koviću slomio ruke?"

"Da", odgovorio je ujak.

"Da li su ga ubili?" rekao sam, ali to nije bilo pitanje koje sam namjeravao postaviti. Htio sam pitati da li ga je ubio Ković, ali sam rekao "su".

Moj ujak, a sada više uopće nije ličio na Kovića, odgovorio je: "Da, ubili su ga", kao da je to bilo pravo pitanje.

Implantacija očne jabučice i spajanje mišića izvedeni su vrlo dobro. Oči su joj imale prelijepu blijedo sivu boju, a netko ju je naučio da njima prati glasove. Ništa u nagibu njene glave, očima ili mirnim rukama nije mi pokazivalo da je slijepa, niti izazivalo sažaljenje. Dok sam stajao i gledao je, bio sam sretan: sretan što su ga ubili, a nadao sam se da su mu prethodno iskopali oči.

Sa kutijom za prvu pomoć pored nas protrči Karni. Gledajući dolje u Biser

rekao sam: "Idem vidjeti da li joj mogu pomoći." Ponovo sam ušao u predsoblje i promatrao kako Karni na Draguljine noge stavlja nekakvo ulje, pa zatim mrežasti štitnik, pa preko svega zavoj.

"Ovo ji Karniol", reče Dragulj. "Karni, ovo ji naš novi svirač klavira."

Nasmiješila mi se. Izgledala je vrlo mlada Mora da je bila tek dijete kad je sa Dragulj radila u kući sreće na Solfataru.

"Kladim si da možiš raditi svakakvi niobični i zanimljivi stvari sa tim rukama", rekla je i zakikotala se.

"Nimoj ga zizati", reče Dragulj. "Ovdi ji da svira klavir."

"Ja sam na to i mislila. Ni izglidaš kao pravo oglidalo. Znaš ono svitlucavo? Koga ćiš kopirati?"

"On nići kopirati nikoga", oštro reče Dragulj. "On ći svirati klavir i to ji svi. Da li ji vičira gotova?"

"Ni. Bila sam u kuhinji, a Safir niji još ni došla tamo." Ponovo je pogledala u mene. "Kada nikoga kopiraš, da li izglidaš kao on?"

"Ne", rekao sam. "Misliš na kameleona."

"Uopći ni misliš", reče joj Dragulj i ustane. Kad se oslonila na noge malo se trgnula. "Idi posudi jidan par papuča od Granata. Niću moći obući svoji. I rici Safiru da brzinom dvostruki bušotini odi u kuhinju."

Dozvolila je da joj pomognem do stepenica, ali uz njih je otišla sama. "Kad si Karni vrati, rici joj da ti pokaži tvoju sobu. Ovdi radimo u sminama od po osam sati, a uskoro ji vrimi smini. Ako žiliš, do vičiri možiš vižbati."

Popela se dva stepenika i stala. "Ako ti Karni budi postavljala još nikakva glupa pitanja, rici joj da sam ja poručila da ti ostavi na miru. Ni žilim čuti viši nikakvi gluposti o kopiranju i Oglidalima. Ovdi si da sviraš klavir."

Nastavila je uz stepenice, a ja sam se vratio u muzičku sobu. Biser je još uvijek sjedila u bijeloj stolici, a nisam znao da li se i na nju odnosi uputstvo da me ostavi na miru, pa sam sjeo na tvrdi, drveni stolac i razgledao klavir.

Mostovi za žice i kutija bili su od drveta, ali umjesto metalnih imao je plastične žice. Isprobao sam neke akorde i učinilo mi se da ima dobar zvuk, uprkos plastičnim žicama Odsvirao sam još nekoliko akorda i par skala, a onda

pogledao u imena pjesama odloženih na držač za note. Naravno da ne znam čitati note, ali po naslovima sam vidio da većinu znam.

"To nije glupost, zar ne?" reče Biser, "To o kopiranju." Govorila je polako i bez akcenta kao Dragulj i Karni.

Skupa sa stolcem okrenuo sam se prema njoj. "Ne", rekao sam. "Ogledala moraju kopirati. Ona tu ne mogu ništa učiniti. Čak ne znaju ni koga kopiraju. Dragulj mi ne vjeruje. A ti?"

"Kad si slijep nije najgore ono što ti ljudi rade", rekla je i upravila slijepe oči u mom pravcu. "Najgore je to što ne vidiš tko ti to radi."

Kroz vrata iza zavjese uđe Karni. "Ja bi tribala da ti upoznam sa okolinom", rekla je. "Oh, Bisiru, žilila bi da ga možiš viditi. Na svakoj ruci ima osam prstiju i jako ji visok. Skoro do stropa. A koža mu je svitlo crvina"

"Kao sidonova", reče Biser, još uvek gledajući u mene.

Karni pogleda u krvavo-crveni tepih na kojem je stajala "Upravo tako", rekla je i odvukla me na kat da bi mi pokazala moju sobu, odjeću koju ću nositi i da bi mene pokazala ostalim djevojkama. Već su bile odjevene za smenu u duge haljine od papirnatog satena, čije boje su se slagala sa njihovim imenima. U kosi začešljanoj prema gore, Granat je imala ružičasto-crvene kemlume,a Smaragd je nosila osvijetljeni ovratnik.

Karni se preda mnom obukla. Izašla je iz ogrtača i navukla narančasto-crvenu haljinu, kao da mene i nema. Zamolila me da joj oko ruku zavežem trake sa žmirkavim, narančastim svjetlom. Podigla je riđe kovrdže da bih trake kemluma mogao vezati na stražnjoj strani ramena. Tada nisam mogao zaključiti da li me pokušava zavesti ili navesti da je kopiram, ili me jednostavno želi uvjeriti da je stvarno tako naivno dijete kao što se pretvara da jeste.

Što god da je pokušavala izvesti, tada sam mislio da nije uspjela. Uspjela me samo uvjeriti u ono što mi je ujak već rekao. Uprkos njenoj mladosti i gluposti, sad sam vjerovao da je bila na Solfatari i upoznala sve najgore što su imale ponuditi kuće sreće: sotove i pervove. Sada mislim da je time smjerala samo to da bude okrutna, jednostavno me je izazivala kao da sam životinja u kavezu.

Dok sam za večerom promatrao kako Safir stavlja Biserin tanjur između postavljenih oznaka, pitao sam se da li je Karni ikad bila okrutna prema Biseru

kao što je bila *prema* meni, mičući joj tanjir ili stolicu tako da ih ne može naći.

Safir je postavila i ostale tanjure. Oči su joj bile tamnoplave i odražavale su neku staru gorčinu, pa sam pomislio da Dragulj nije trebala sa Solfatare dovesti nijednu djevojku osim Biser. Ona je bila jedina koju Solfatara nije uništila. Sačuvalo ju je njeno slijepilo, pomislio sam. Bila je zaštićena od svih užasa, jer ih nije vidjela. Pomislio sam da je možda slijepilo štiti i od Karni. Možda je tajna u tome što je ona sigurno unutar svoga slijepila i tu je nitko ne može povrijediti, a Dragulj to zna. Tada se nisam sjetio čovjeka koji ju je oslijepio. Od njega nije bila zaštićena.

Dragulj je zatražila mir. "Žilim da zažiliti dobrodošlicu našim novom klaviristi", rekla je. Pružila je ruku preko stola i potapšala Karni po ruci. "Hvala ti što si ga upoznala sa svima i privila moji nogi", rekla je i pomislio sam da je Biser ipak sigurna. Dragulj je pripitomila Karni i sve ostale. Nisam pomislio na to da je tako Dragulj pripitomila i sidona, pa sada njegovo krzno leži na podu ispred vrata sobe za kartanje.

Za moju prvu smjenu Dragulj me je obukla u svečanu odjeću sa crno-crvenim ovratnikom nalik na pseću ogrlicu. Ja i Dragulj smo stajali na vratima i pozdravljali bušače. Ispod čađavo-crnih radnih jakni i oni su bili svečano obučeni. Jakne su imale mnoštvo džepova natrpanih raznim alatima. Skupa sa svjetiljkama, vješali su ih na vješalicu u predsoblju, a onda sjedali i otkopčavali visoke cipele rukama skoro isto tako crvenim kao i moje. Prethodno su oprali ruke i lice, ali ipak ispod noktiju i u svakoj crti na dlanu zaostalo je crnilo od čađi. Lica su im bila surova i oznojena, a svi su od kaiša svjetiljke preko čela imali široku, blijedu traku. Jedan, kojeg je Dragulj nazvala Scorch, imao je spaljene obrve i dio kose na glavi.

"U ovoj smini sristi ćiš skoro svi bušači. Kockarnica si zatvara na pola naši smini, pa ći i ostali prići kod nas. Ja i Tabir rasporidili smo smini tako da ji ništo uvik otvorino."

Nije me predstavljala. Neki bučaši su znatiželjno zagledali moje ruke sa osam prstiju, a jedan se najprije iznenadio, pa onda razljutio. Činilo se da će nešto reći, a onda se predomislio, pocrvenivši i potamnivši u licu tako jako da je otisak svjetiljke ličio na ožiljak.

Kad su svi ušli u muzičku sobu, Dragulj me je odvela do klavira, posjela me na stolac i raširila mi ruke preko klavijature. Tada je rekla: "Momci, ovo ji moj novi klavirista Pozdraviti ga"

"Kako si zovi, Dragulju?" upita jedan čovjek. "Dati ćeš mu luksuzno imi kao i divojkama?"

"Nisam o tomi razmišljala", rekla je. "Što ti misliš?"

Busač koji je onako jako pocrvenio reče glasno: "Mislim da ga tribaš nazvati sidonom i izbaciti ga vani da izgori na Paylayu. On ji Oglidalo."

"Vić imam Karniol i Granat. A jidnom sam imala i sidona. Mislim da ću ga nazvati Rubin." Mirno je pogledala u čovjeka. "Slažiš li si sa tim, Jick?"

Lice mu je opet potamnilo i pocrvenilo. "Nisam mislio ništa loši, Dragulju", rekao je. "Radiš istu stvar koju si radila sa sidonom; primaš ništo što ći si okrinuti protiv tibi. Na Solfataru ni dozvoljavaju pristup Oglidalima"

"Mislim da ji to dobra preporuka, uzimajući u obzir čimu svi dozvoljavaju pristup na Solfataru", odgovori mimo Dragulj. "Sot-kockari, kradljivci bušotina, pirvirsi..."

"Vidila si kako ji ono Oglidalo ubilo bušača. Stajalo ji tamo prid svima i nitko ga ni mogao zaustaviti. Nitko. Bušač ji molio za milost svojim zavizanim rukama, a Oglidalo ji navalilo na njiga sa sot-oštricom, smišići si dok ji to radila."

"Da", reče Dragulj. "Vidila sam. Vidila sam mnogi stvari na Solfataru. Ali, ovo ji Paylay. A ovo ji moj klavirist, Rubin. Mislim da čovika ni triba staviti van zakona svi dok ništo ni uradi, slažiš li si Jick?" Stavila mi je ruku na rame. "Znaš li 'Back Home'?" upitala je. Naravno da sam znao. Znao sam sve pjesme bušača. Prije nego mu je netko polomio ruke, Ković je svirao u svim kućama sreće na Solfataru. Uvijek je počinjao program sa 'Back Home'.

"Onda sviraj", rekla je. "Pokaži im što možiš, Rubinu."

Odsvirao sam je sa mnogo ukrasa i oktavnih raspona, svirajući sa svojih osam prstiju sve one maštovite stvari koje je Ković izvodio sa pet. Stao sam i čekao. Ventilatori za dušik se isključiše, pa nastade potpuna tišina. Za vrijeme pjesme, Dragulj je stajala kraj Jacka i stavila mu ruku na rame, pokušavajući ga pripitomiti. Pitao sam se da li je uspjela. Jack pogleda u mene, pa u Dragulj, pa

ponovo u mene. Zavuče ruku u džep košulje, a dok ju je izvlačio srce mi je skoro stalo.

"Dragulj ji u pravu", rekao je. "Ni triba donositi sud o čoviku dok ni vidiš što ći uraditi. Dobro sviraš", reče i pruži mi cigaru, umotanu u plastičnu foliju. "Dobrodošao na Paylay."

Dragulj mi klimne, pa sam ispružio ruku i uzeo cigaru. Nespretno sam skinuo klizavu plastiku, a onda potrošio čitav minut da otkrijem koji se kraj stavlja u usta. Kad sam je stavio u usta, posegnuo sam rukom u košulju da uzmem upaljač. Nisam znao šta će se desiti kad zapalim. Pošto nisam potpuno razumeo šta se dešava, cigara je mogla biti napunjena barutom. Dragulj mi nije djelovala zabrinuto, ali je ona isto tako pogrešno ocijenila sidona.

Prsti mi se sklopiše oko upaljača, ventilatori za dušik iznenada se uključe, a Jack lijeno reče: "Sa čimi ćiš pripaliti, Rubinu? Na Playlay nima šibica!"

Dragulj se nasmiješi, a ostali su se grohotom smijali. Skrušeno sam izvukao ruku, izvadio cigaru iz usta i pogledao je. "Zaboravio sam da se na Paylayu ne može pušiti", rekao sam.

"Kao i svaki bušač koji si spusti litilicom", reče Dragulj. "Sa koliko ono pridošlica si izvio isti trik, Jack?"

"Sa svakim", reče Jack, sijajući od zadovoljstva "Upalio ji i kod tibi, Dragulju, a ti nisi pridošlica"

"Niji istina, ti utrostručina bušotino laži", rekla je. "Čujmo još ništo, Rubinu", rekla je. "Što žilite da vam Rubin odsvira, momci?"

Scorch vikne ime pjesme i ja mu je odsviram, pa onda slijedeću, a da uopće nisam bio svjestan o kojima se radi. Razmišljao sam o šali. Pridošlici se ponudi cigara i onda promatra kako je pokušava pripaliti na zvijezdi gdje nikakav otvoren plamen nije dozvoljen. Jako dobra šala koju je Jack izveo uprkos onoga što je vidio na Solfataru, da bi pokazao Dragulji kako o meni ne misli kao o sidonu i da će pričekati prije nego me osudi.

A skoro je bilo prekasno. Što bi se dogodilo da sam pripalio cigaru? Da li bi samo zgrada odletjela u zrak u obliku plamene kugle ili bi katastrofa zahvatila cijeli Sv. Pjer? U gornjim slojevima atmosfere omjer vodika i kisika bio je toliko visok da smo već na visini od kilometra morali isključiti strojeve i

spuštati se u spirali, jedreći. Ovdje su ventilatori upumpavali dodatni kisik. Pola Paylaya moglo je odletjeti u zrak.

Znao sam kako se to desilo. Dragulj je prekinula pilota prije nego me je stigao upitati za upaljač. Zbog toga što su je pekle noge, sada je u njenoj kući bio ispravan upaljač. A upravo je ubijedila Jacka da nisam opasan.

Prestao sam svirati i praznim pogledom zabuljio se u klavijaturu. Tako sam jako zubima stisnuo neupaljenu cigaru da sam je skoro pregrizao. Ljudi su i dalje izvikivali naslove pjesama, ali Dragulj stane između njih i mene i postavi na držač nota note jedne pjesme. "Dosta je bilo žilja", rekla je. "Sada će Bisir pivati za vas."

Biser ustane i bez ičije pomoći dođe do klavira. Zaustavila se svega inč daleko od mene i sa sigurnošću spustila ruku na kraj klavijature. Pogledao sam u note. Prije početka pjevanja ugledao sam niz nota a tu verziju nisam poznavao. Znao sam pjesmu onako kako ju je znao Ković, a to znači da je počinjala skupa s pjevanjem. Nisam joj mogao dati znak klimanjem glave, niti je mogla vidjeti moje ruke na tipkama

"Ne znam uvod", rekao sam. "Znam samo stihove. Što da radim?"

Prignula se ka meni. "Kad budeš spreman, stavi ruku na moju, a ja ću odbrojiti do tri", rekla je i ponovo se uspravila, ostavljajući ruku gde je bila

Pogledao sam u njenu ruku. Karni joj je rekla kakve su moje ruke, ali ako je lagano dodirnem samo srednjim prstima, možda neće razlikovati moj dodir od ljudskoga. Više od svega želio sam da je ne preplašim. Pomislio sam da ne bih mogao podnijeti da se trgne na moj dodir.

Sada mislim da bi bilo bolje da jeste i da bi to lakše podnio nego ovo što sada sjedim sa njenom glavom u krilu i čekam. Da se trgla, Jack bi to vidio. Vidio bi da se povukla od mog dodira, a to bi *mu* bio dovoljan razlog da me zgrabi za pseću ogrlicu i izbaci kroz vrata, snažno me gurajući niz drvene stepenice, toliko snažno da mi iz džepa ispadne upaljač. Vjerovatno bi me ostavio da se kuham u pećnici Paylaya

"Zašto si to učinio?" upitala bi Dragulj. "Samo joj ji taknuo ruku."

"Nikada viši joj nići ništa učiniti", rekao bi on i predao Dragulju upaljač. I nikada više joj ne bi ništa učinio.

Ali, nije se trgla. Dok sam vratio ruku na tipke, udahnula je. Nakon što sam odbrojio do tri, udario sam prvu notu. Počeli smo zajedno. Nisam ništa izvodio. Glas joj je bio sladak, iskren i bogat. Nisam joj bio potreban.

Nakon završetka pesme pljeskali su joj i počeli izvikivati naslove drugih pjesama Neke nisam znao i upravo sam se pitao kako ću im to objasniti, kad je Dragulj rekla: "Dosta sada, momci. Nimojmo potrošiti našig klaviristu ujidnoj smini. Nika odi malo odspavati. Opit ći biti ovdi za slidiću sminu. Tko žili jidnu partiju karata?" Pružila je ruku i spustila poklopac na klavijaturu. "Pođi pridnjim stipinicama", rekla mi je. "Bušači vodi divojki stražnjim."

Biser se naže prema meni i reče: "Laku noć, Rubine", a onda uze Jacka za ruku kao da je tačno znala gdje je, i ode kroz vrata pokrivena zavjesom u sobu za kartanje. Za njom krenu ostali parovi, sve dok djevojke nisu bile zauzete. Nakon toga krene i raštrkani niz pojedinaca. Kad su svi otišli, Dragulj je odvezala teške zastore koji padoše preko vrata

Otišao sam na kat, skinuo papirnate natikače i neudobni ovratnik, te sjeo na rub kreveta. Dragulj ga je napravila tako da je na dno normalnog kreveta dodala stolić. Razmišljao sam o Biseru i Jacku, pa odlučio da na početku slijedeće smjene predam Dragulji upaljač. Pitao sam se koga kopiram. Pogledao sam u malo, plastično ogledalo iznad kreveta, pokušavajući u svom licu pronaći Dragulj ili Jacka.

Sjetio sam se da mi je cigara ostala na držaču nota. Nisam želio da je tamo pronađe Jack i možda pomisli da sam je odbio. Obuo sam natikače i sišao u prizemlje. U muzičkoj sobi nije bilo nikoga a preko vrata sobe za kartanje još uvijek su visili teški zastori. Otišao sam do klavira i uzeo cigaru. Bila je skroz ižvakana na jednom kraju, pa sam potpuno odgrizao upropašteni dio. Stavio sam drugi kraj u usta i sjeo na klavirski stolac, raširivši ruke koliko god sam više mogao preko klavijature.

"Koliko sam razumio, ti si Ogledalo", reče muški glas iz udubljena sa Biserovom stolicom. "Nekad sam znao jedno Ogledalo. Ili je ono znalo mene. To je pravo stanje stvari, zar ne?"

Skoro sam rekao: "Ne ti trebalo da sjediš u toj stolici", ali otkrio sam da ne mogu govoriti.

Čovjek je ustao i krenuo prema meni. Bio je obučen kao i ostali. Imao je

široki, crni okovratnik, nalik na pseću ogrlicu. Ruke i lice bili su mu skoro bijeli, a na čelu nije imao svijetlu traku. "Zovem se Taber", rekao je polagano i razvučeno, bez brzog skraćivanja i iskrivljavanja samoglasnika, što je karakteriziralo govor ostalih. Pitao sam se da li je došao sa Solfatara Svi ostali, osim Bisera, kratili su samoglasnike, grizući ih kao što sam ja grizao cigaru. Činilo se da samo Biser nema akcent, kao da ju je slijepoća zaštitila i od govora Solfatara

"Dobrodošao u Sv. Pjer", rekao je, a ja sam osjetio jak strah. Lagao je Dragulj. Nisam znao tko je bio Sv. Pjer, ali kad je izgovorio to ime, znao sam da nije bio svetac zaštitnik bušača. Davanje tog imena gradu bila je neka neizgovorena Taberova šala, koju je samo on razumio.

"Moram otići gore", rekao sam, a ruka sa cigarom mi je podrhtavala. "Dragulj je u sobi za kartanje."

"Oh", rekao je, lijeno vadeći cigaru iz džepa i odmotavajući je. "Je li i Biser tamo?"

"Biser?" Toliko sam se uplašio da sam jedva disao.

Lupkao se po džepovima svečanog odijela, a onda zavukao ruku u džep košulje. "Da. Znaš, ona je slijepa. Ona ljepotica" Iz džepa je izvukao upaljač, lagano pritisnuo okidač i pogledao me. "Kakva šteta što je slijepa. Kad bih bar znao što se desilo. Nikom živom nikad nije rekla, znaš", reče i kvrcne upaljačem.

To nije bio pravi upaljač. Nakon momenta obamrlosti vidio sam da u njemu nije bilo tekućine. Još dva puta ga je aktivirao, držeći ga uz vrh cigare u groznoj pantomimi, a onda ga vratio u džep.

"Volio bih da otkrijem što se desilo", rekao je. "Dobro bih iskoristio to znanje."

"Ne mogu ti pomoći", rekao sam i krenuo prema stepenicama

"Mislim da možeš." Stao je pored mene. "Zar Ogledala ne služe baš za to", rekao je, povukao zamišljeni dim iz neupaljene cigare i puhnuo mi ga u lice.

"Neću ti pomoći", rekao sam glasno, nadajući se da će me čuti Dragulj i da će doći i reći Taberu da me ostavi na miru, kao što je to učinila sa Karni. "Ne možeš me prisiliti da ti pomognem."

"Naravno da ne mogu. To se ne odvija tako. Ali, ti to naravno znaš", rekao je i pustio me da prođem.

Ostatak smjene sjedio sam na krevetu, držao upaljač u rukama i čekao da kažem Dragulji što mi je rekao Taber. Ali, slijedeća smjena je bila za spavanje, a onu poslije svirao sam po željama bušača čitavih osam sati. Skoro sve to vrijeme Taber je stajao kraj mene i otresao zamišljeni pepeo po mojim rukama

Poslije smjene Dragulj me je upitala nije li me možda Jack ili netko drugi gnjavio, a ipak joj nisam ništa rekao za Tabera. Za vrijeme slijedeće smjene za spavanje sakrio sam upaljač između madraca i opruga kreveta.

Za vrijeme budnih smjena trudio sam se da što više budem uz Dragulj, pokušavajući joj biti od koristi i pokušavajući da ne kopiram njen način hoda na zavijenim stopalima Kad nisam svirao, nosio sam bušačima tacnu sa čašama napunjenim vodom i ledom razblaženim pićem i popunjavao račune za one koji su željeli odvesti djevojku na kat. Za vrijeme slobodnih smjena naučio sam da baratam sa opremom za slanje računa na Solfataru, da perem veš, a nakon nekoliko tjedana Dragulj me je angažirala kao ispomoć kod pregleda djevojaka. Osim standardnog skaniranja OSZ (opće stanje zdravlja), što se moralo vršiti u svakom samostanu, Dragulj je tražila i znakove pervova i ožiljke od sotova. Laknulo mi je kad sam vidio da je Biser netaknuta. Mislio sam da je možda Taber na neki način muči.

Nakon skaniranja dok se Biser oblačila Dragulj nas je ostavila same, pa sam joj rekao: "Taber je jako zao čovjek. Želi te povrijediti."

"Znam", rekla je. Mirno je stajala dok sam joj na leđima zakopčavao niz dugmadi u obliku bisera.

"Zašto?"

"Ne znam", odgovorila je. "To je nešto nalik ponašanju sidona"

"Misliš da on ne može ništa učiniti u vezi s tim, da nije svijestan onoga što radi?" bijesno sam je pitao. "Točno zna što radi."

"Bušači su običavali štapovima dražiti sidona u kavezu", rekla je. "Ipak, nisu ga mogli dohvatiti, pa ga nisu ni mogli stvarno ozlijediti. Taber to nije mogao podnijeti. Natjerao je bušače da mu daju ključ od kaveza samo zato da bi ga

mogao dosegnuti. Samo zato da bi ga mogao povrijediti. Reci mi, zašto je želio da povrijedi sidona?"

"Zato što je bio bespomoćan", odgovorio sam, pitajući se da li je čovjek koji je oslijepio Biser bio takav. "Zato jer se sidon nije mogao braniti."

"Ja i Dragulj smo bile u istoj kući sreće na Solfataru", rekla je. "Tamo sam imala jednog prijatelja; bio je klavirista kao i ti. Bio je visok kao ti, a to je najbolji čovjek kojeg sam ikada poznavala. Ponekad me podsjećaš na njega." Sa sigurnošću je otišla do vrata, kao da ne odbrojava zapamćeni broj koraka. "Kavez je sigurno mjesto sve dok nitko nema ključ. Ne brini, Rubinu. On ne može ući." Okrenula se i pogledala me. "Hoćeš li doći i svirati za mene?"

"Hoću", rekao sam i pošao za njom u muzičku sobu. Prije početka smjene, dok su se ostale djevojke na katu oblačile, voljela je sjediti u bijeloj stolici i slušati kako sviram. Bolje od ostalih shvaćala je da mogu svirati samo one pjesme koje sam kopirao od Kovića. Do samog kraja Dragulj je mislila da znam čitati note, a Taber mi je čak donio note nekih pjesama sa Solfatara. Biser bi jednostavno rekla naslov pjesme i ako bih je znao, odsvirao bih je. Nikada nije zatražila neku koju nisam znao, mislim samo zbog toga što je pažljivo slušala zahtjeve bušača i moja odbijanja. Zbog toga sam joj bio zahvalan.

Sjeo sam za klavir i pogledao Biserinu sliku u ogledalu. Zamolio sam Dragulj da mi postavi ogledalo, tako da mogu vidjeti što se zbiva iza mojih leđa. Rekao sam joj da ga želim zato da bi mi ona mogla signalizirati kad da zasviram, ukoliko ljudi postanu grubi i bučni, ili kada da napravim pauzu. Stvarni razlog bio je što nisam želio da mi Taber bude iza leđa, a da ja to ne znam.

"Back Home", rekla mi je Biser. Jedva sam je čuo od buke ventilatora za dušik. Kad sam počeo svirati, ušao je Taber. Brzo je otišao do nje i umirio se. Od buke ventilatora i moje svirke nije ga čula Zaustavio se na pola metra od nje; dovoljno blizu da je može dodirnuti, ali taman izvan njenog dohvata.

Izvadio je cigaru iz usta i prignuo se, kao da će joj nešto reći. Umjesto toga napućio je usne i nježno puhnuo. Skoro sam vidio dim. Isprva se činilo da ništa ne pri-mećuje, ali onda je zadrhtala i čvršće obavila oko sebe šal od sjajnih vlakana.

Prestao je i nasmiješio se, pa pružio ruku i lagano je dotakao vrškom cigare po ramenu, kao da je namjerava opeći, a onda brzo povukao ruku izvan njenog

dohvata Zamahnula je kroz zrak; ponavljao je tu malu pantomimu sve dok nije ustala i bespomoćno ispružila ruke ispred sebe, ne bi li se zaštitila od nečega što nije vidjela. Istovremeno, on se brzo i tiho povukao do vrata, tako da kad je ona uzviknula: "Tko je to? Tko je tu?" odgovorio je lijeno otežući: "Ja sam, Biseru. Upravo sam ušao. Jesam li te uplašio?"

"Ne", rekla je i sjela. Ali, kad ju je uzeo za ruku trgla se, onako kako sam pomislio da će se trgnuti na moj dodir. Sve to vrijeme nisam napravio nijednu grešku u sviranju.

"Samo sam došao da te nakratko posjetim", reče Taber, "i čujem malo svirke vašeg klaviriste. Svaki dan je sve bolji, zar ne?"

Biser nije odgovorila U ogledalu sam vidio da joj ruke ponovo nepomično leže u krilu.

"Da", rekao je i došao do mene. Otresao je zamišljeni pepeo sa nezapaljene cigare na moje ruke. "Sve bolji i bolji", rekao je tiho. "Skoro da vidim svoje lice na tebi, Ogledalo."

"Što si rekao?" upita uplašeno Biser.

"Rekao sam da moram naći Dragulj zbog nekog posla, a onda se vratiti u susjedstvo. Jack je danas našao novu bušotinu vodika; stvarno bogatu bušotinu."

Otišao je kroz sobu za kartanje prema kuhinji. Sjedio sam za klavirom i pratio ga u ogledalu, sve dok se za njim nisu zatvorila kuhinjska vrata.

"Sve vreme je Taber bio u sobi", rekao sam. "On ti je... radio neke stvari."

"Znam", rekla je.

"Ne trebaš mu to dozvoliti. Moraš ga spriječiti", rekao sam divlje i odmah shvatio da je ona bila svjesna da ga ni ja nisam sprečio. "On je zao čovjek."

"Nikad me nije zatvorio", rekla je nakon nekog vremena "Nikad me nije vezao."

"Nije znao kako", rekao sam, shvaćajući da je to prava istina "Želi da ja otkrijem umjesto njega."

Pognula je glavu do prekrštenih ruku, djelujući skoro skroz opuštena i ničim ne pokazujući o čemu misli. "A hoćeš li?" upitala je.

"Ne znam."

"Pokušava te navesti da ga kopiraš, zar ne?"

"Da"

"Što ti misliš, da li mu uspijeva?"

"Ne znam", rekao sam. "Ne mogu reći kada nekoga kopiram. Zvučim li ti kao Taber?'

"Ne", rekla je toliko uvjerljivo da mi je laknulo. Već neko vrijeme zabrinuto sam osluškivao svoj govor, nadajući se da ću uhvatiti izobličene samoglasnike Draguljinog slenga; u strahu očekujući spori, lijeni Taberov govor. Mislio sam da nema ni jednog ni drugog, ali sam se plašio da možda ne bih bio svjestan i kad bi nešto od toga stvarno čuo.

"Znaš li koga kopiram?" upitao sam je.

"Hodaš kao Dragulj", rekla je i malo se nasmiješila "Bijesni zbog toga"

Tek na kraju smjene shvatio sam da mi ni ona, kao ni ujak, nije odgovorila na pitanje.

Ispostavilo se da je Jackova nova bušotina toliko velika da mu je bila potrebna ekipa za ispomoć u postavljanju kompresora, pa nekoliko smjena jedva da se netko pojavljivao, uključujući i Tabera. Zbog slabog intenziteta posla Dragulj je čak dozvolila nekim devojkama da pređu privremeno u kockarnicu. Taber nije odlazio do bušotine, ali ipak se nije često pojavljivao. Kad bi došao, najveći dio vremena provodio je na katu sa Karni, tiho razgovarajući s njom i stalno škljocajući upaljačem, kao da to ne može spriječiti. A kada su kompresori postavljeni i sidon proradio, ljudi su se vratili u Sv. Pjer, pa je imao previše posla da bi stigao navratiti.

Kad je jednom došao, zatekao me je samog sa Biserom. "Taber je, Biseru", rekao je prije nego sam uspio udariti po dirkama akord upozorenja, "Taber je stigao". Nije imao cigaru ni upaljač i čak mi se nije niti obratio. Dok je razgovarao sa Biser, držala je ruke prekrižene na krilu i glavu okrenutu od njega. Skoro sam povjerovao da mu neće uspjeti, da je ništa ne može povrijediti i da je sigurna u svojoj sljepoći.

Imali smo toliko posla da mi se Dragulj jedva stizala obratiti, a obično su to

bili oštri ukori. Govorila mi je da ako nemam ništa pametnije raditi od toga da je kopiram, neka bar poslužujem za barom i slala me da dijelim razvodnjeno piće, izvađeno u čast novog sidona. Sama je sredila račune za taj tjedan, a ja sam obavio skaniranje djevojaka

Ležeći gola ispod skenera, Biser je djelovala mirno i neozlijeđeno. Karni je ispod ruke imala sot-ožiljke. Nisam je prijavio. Da je Dragulj saznala, poslala bi Karni natrag na Solfataru, a ja sam želio da Taber i dalje obrađuje nju, daje joj sotove i pokušava je navesti da mu pomogne. Vjerovao sam da će tako odustati od mene. Nisam se usudio pomisliti da je odustao od Biser, ali sam smatrao da on i Karni sami neće uspjeti da je povrijede. Ne bez moje pomoći. Ne dok kopiram Dragulj.

Rekao sam Biseri za Karni. "Mislim da uzima sotove." Bili smo sami u muzičkoj sobi. Dragulj se na katu borila sa računima. Karni je bila u kuhinji, jer je bio njen red da kuha večeru. "Vidio sam nešto jako nalik na ožiljke."

"Znam", rekla je Biser, pa sam pomislio ima li nešto što ona ne vidi, uprkos svoje slepoće.

"Trebaš biti oprezna. Taber joj ih daje. Koristi je da bi povrijedio tebe. Nemoj joj ništa reći."

Nije ništa rekla, pa sam se okrenuo prema klaviru i čekao da mi kaže naslov pjesme.

"Rodila sam se u kući sreće. Majka je tamo radila. Da li si to znao?" rekla je tiho.

"Ne", odgovorio sam i dalje držeći ruke na klavijaturi. Nisam je pogledao.

"Sve ove godine govorila sam sebi da sam sigurna sve dok nitko ne zna šta se desilo."

"Zar Dragulj ne zna?"

Odmahnula je glavom. "Nitko ne zna. Majka je izjavila da joj je prijetio sa sot-oštricom, tako da nije mogla ništa učiniti."

U tom trenutku uključiše se ventilatori za dušik. Zvuk me trgnuo i pogledao sam u ogledalo. Video sam sidona u ogledalu, a na njegovom crvenom krznu stajao je Taber. Karni ga je pustila kroz kuhinju i pojačala ventilaciju. Stajao je između bučnih ventilatora, smješeći se i otresajući zamišljeni pepeo na tepih

kraj Biserine stolice. Digao sam ruke sa klavijature i položio ih u krilo. "U kuhinji je Karni. Ne znam da li su vrata zatvorena."

"Jedan bušač stalno je dolazio u kuću", reče Biser. "Bio je jako zao, ali majka ga je voljela. Rekla je da tu ne može ništa učiniti. Mislim da je to bila istina." Na trenutak je slijepim očima pogledala direktno u ogledalo; poželio sam da Taber škljocne upaljačem, a znao sam da ga drži u ruci, tako da ga Biser čuje i povuče se u svoj sigurni i tihi kavez.

"Bilo je to negdje oko Božića", rekla je, a ventilatori se ugasiše. Nastavila je u potpunoj tišini: "Imala sam deset godina i Dragulj mi je poklonila malu, zlatnu ogrlicu sa biserom kao privjeskom. Tada je imala samo četrnaest godina, ali je već radila u kući. U muzičkoj sobi postavili su drvce i okitili ga malim, raznobojnim svjetlima nanizanim na konac. Da li si ikad vidio takva svjetla; crvena zelena i zlatna nanizana skupa?"

Pomislio sam na nizove višebojnih kemluma koje sam vidio iz letjelice za spiralno spuštanje. To je bilo prvo što sam vidio na Paylayu. Nitko joj nije rekao, pomislio sam, sve ovo vrijeme nitko joj nije rekao. Na pomisao o ogromnom kavezu dobrote izgrađenom oko nje, ruka mi se trgla i udarila po rubu klavijature. Čula je zvuk i podigla glavu.

"Je li ovde Taber?" upitala je, a ruka mi je zastala iznad klavijature.

"Ne, naravno da nije", odgovorio sam, a ruka mi se spustila natrag u krilo, poput letjelice na sidrište. "Reći ću ti ako dođe."

"Bušač je majci poslao haljinu sa crvenim, zelenim i zlatnim svjetlima, istim kao na drvcu", reklaje Biser. "Kad je došao rekao je:'Izgledaš kao Božično drvce,' i poljubio je u obraz. 'Što želiš da ti poklonim za Božić?' pitala ga je majka 'Dat ću ti sve što zaželiš.' Sjećam se da je stajala u svojoj osvijetljenoj haljini ispod drvca." Zastala je za trenutak, a kad sam pogledao u ogledalo vidio sam da je glavu okrenula tako da se činilo da gleda direktno u Tabera. "Zatražio je mene."

"Šta ti je uradio?" upitao sam.

"Ne sjećam se", rekla je. Ruke su joj se borile sa zrakom, pa umirile i znao sam što joj je uradio. Zatvorio ju je i nikada više nije pobjegla. Zavezao joj je ruke i nikada se nije oslobodila. Pogledao sam u svoje prekrižene ruke; nisu se opirale.

"Zar ti nitko nije došao pomoći?"

"Klavirista", rekla je. "Razvalio je vrata. On mu je polomio obje ruke, tako da više ne bi mogao svirati. Klavirista je prisilio majku da zove doktora. Rekao joj je da će je ubiti ako to ne učini. Kad je prišao da mi pomogne, pobjegla sam. Nisam željela da mi pomogne. Željela sam umrijeti. Trčala sam, trčala i trčala, ali nisam vidjela gdje bih pobjegla."

"Da li je ubio bušača koji te je oslijepio?" upitao sam.

"Dok me je tražio, majka je bušača pustila kroz stražnji izlaz. Trčala sam i trčala, a onda pala. Klavirista je došao i držao me na rukama sve dok nije stigao doktor. Natjerala sam ga da mi obeća da će ubiti bušača. Natjerala sam ga da mi obeća da će me dokrajčiti", rekla je tako tiho da sam je jedva čuo. "Ali nije to učinio."

Ventilatori se ponovo uključiše, pa sam pogledao u ogledalo, ali Tabera više nije bilo. Karni ga je pustila kroz stražnji izlaz.

Nije navraćao nekoliko smjena. Onda je došao i rekao Dragulju da odlazi na Solfataru. Biseru je rekao da će joj donijeti poklon, a meni je šapnuo: "Što želiš za Božić, Rubinu? Zaslužio si poklon."

Dok je on bio odsutan Jack je našao još jednu bogatu bušotinu i to odmah do one prve. Dragulj je zaključala piće. Ljudi nisu željeli slušati muziku. Razgovarali su o udvostručavanja pa čak i o utrostručavanju bušotine. Bio sam im zahvalan. Nisam bio siguran da mogu svirati vezanih ruku.

Dragulj mi je rekla da idem dočekati Tabera na sletište, ali se predomislila. "Zabrinuta sam za ti sotirani budali oko Jickovog sidona. Udvostručivati bušotinu. Mogli bi razniti cilu zvizdu. Bolji ostani i pomozi mi."

Taber je stigao prije početka smjene. "Večeras ću ti donijeti poklon, Biseru", rekao je. "Znam da će ti se svidjeti. Rubin mi je pomogao da ga odaberem." Uočio sam trzanje Biserinih ruku, ali moje se nisu ni pomakle.

Čekao je skoro do kraja smjene, provodeći najveći dio vremena u sobi za kartanje sa Karni. Ona se teško naslanjala na njega Već je dobila svoj poklon. Oči su joj se sjajile od sot-kriške, a jedan put je posrnula i skoro pala

"Donesi mi cigaru, Rubine", doviknuo mi je. "I pogledaj u unutrašnji džep

jakne. Svima sam donio poklon." Držeći ruke pred sobom, u sredini muzičke sobe usamljena je stajala Biser. Nisam je pogledao. Otišao sam u svoju sobu na katu, uzeo ono što mi je trebalo, vratio se u predsoblje gdje je visila Taberova jakna i uzeo cigaru iz džepa. Tu mu je bio i upaljač.

Poklon je bio tanki paketić, zamotan u crveno-zeleni papir. Uzeo sam ga i, skupa sa cigarom, odnio Taberu. U međuvremenu prešao je u muzičku sobu i sjeo na Biserovu stolicu. U krilu mu je sjedila Karni, zagrlivši ga oko vrata

"Nisi donio upaljač, Rubinu", rekao je Taber. "Nema veze. Znaš li koji je danas dan?"

"Ja znam", tiho je rekla Karni, a Taber joj stisne ruku, opušteno naslonjenu na njegovo rame.

"Danas je Božič", rekao je, izgovarajući ime sa akcentom stanovnika Solfatara. Maknuo je ruku sa Karnine i zavalio se, puckajući cigaru. Sa izrazom bola u očima sjajnim od sota, Karni je drugom rukom uzela svoju pocrvenjelu ruku i položila je na grudi. "Mislio sam da bi mogli čuti nekoliko Božičnih pjesama Znaš li neku Božičnu pjesmu, Rubine?"

"Ne", rekao sam.

"Tako sam i mislio", rekao je Taber. "Zato sam ti donio poklon." Mahnuo mi je cigarom. "Hajde, otvori ga."

Pokidao sam crveno-zeleni papir i izvadio svežanj nota. Bilo je to desetak Božičnih pjesama. Sve sam ih znao.

"Biseru, ti ćeš za mene otpjevati jednu Božičnu pjesmu, zar ne?" rekao je Taber.

"Ne znam nijednu", rekla je. Nije se bila makla sa mjesta na kojem je stajala

"Sigurno znaš", reče Taber. "U kućama sreće na Solfataru sviraju ih svakog Božića. Ma hajde. Rubin će ti svirati."

Sjeo sam za klavir, a Biserje došla i stala kraj mene, položivši ruke na kraj klavijature. Stavio sam note na držač i položio ruke na klavijaturu.

"On zna", rekla je tiho, tako da je nitko drugi ne bi čuo. "Rekao si mu."

"Ne, to je slučajnost. Možda je na Solfatari stvarno Božić. Na Playlayu nitko ne pazi na kalendar. Možda jeste Božić."

"Ako si mu rekao, ako zna kako se to desilo, više nisam sigurna. Moći će ući. Moći će me povrijediti." Teturavo je koraknula unatrag do klavira, kao da želi pobjeći. Uhvatio sam je za zglavak.

"Nisam mu rekao", prošaputao sam. "Nikad mu ne bih dozvolio da te povrijedi. Ali, ako ne otpjevaš pjesmu, znat će da nešto nije u redu. Prvo ću je odsvirati." Kad sam pustio njenu ruku, ostala je opuštena i mirna na kraju klavijature.

Odsvirao sam pjesmu i stao. Verzija koju sam znao nije imala uvod, pa sam prste desne ruke raširio preko jedne i pol oktave početnog akorda, a lijevom joj dotakao ruku.

Trgla se. Nije odmakla ruku, niti napravila neki pokret koji bi oko nas okupljeni ljudi primjetili. Ali, rukom je prošao drhtaj. Pričekao sam trenutak, a onda je snažno pritisnuo svim svojim prstima i počeo svirati. Uspjela je otpjevati cijelu pjesmu, a moje ruke su sa sigurnošću i lakoćom letile po klavijaturi, iako prije nisu bile u stanju da odsviraju jedan jedini akord upozorenja. Kad smo završili, ljudi su zatražili drugu, pa sam njene note stavio na držač. Stajala je mirno i tiho, pomirena sa sudbinom.

Tada Taber upitno podigne pogled, a Dragulj se namršti i napola okrene prema vratima. Kroz debela, unutrašnja vrata nahrupi Scorch i stane, pokušavajući vratiti dah. Još uvijek je na čelu imao svjetiljku, a kad se previo, hvatajući dah isprekidanim dahtanjem, vidjelo se da mu je dio glave bez kose crven kao i lice i da se na njemu počinju javljati mjehuri.

"Jidan od sidona ji iksplodirao, zar ni?" rekla je Dragulj, a ožiljak joj je potamnio, podsjećajući na crnu pukotinu preko lica "Koji?"

Scorch još uvijek nije mogao govoriti. Potvrdio je kretnjom cijelog tijela, presavivši se u pojasu, a onda se pokušao uspraviti.

"Jickova", konačno je izgovorio. "Pokušao ji utrostručiti bušotinu i cila stvar ji odlitila u zrak."

"Oh, Boži", uzvikne Safir i otrči u kuhinju.

"Ima li žrtava?" upita Dragulj.

"Jick ji mrtav, a dvoji su jako opičini - Paulsin i bušač koji ji došao sa Tabirom za vrimi prošli smini. Ni znam mu imi. Upravo su stavljali komprisor."

Dok je govorio bušači su oblačili jakne i odlazili u pretsoblje po cipele. Taber je podigao Karni sa krila i ustao. Safir se vratila iz kuhinje, obučena u hlače i noseći kutiju za prvu pomoć. Granat je prebacila svoj šal Scorchu preko ramena i pomogla mu da dođe do Biserine stolice.

Taber mirno upita: "Ima li još sidona u blizini?" Djelovao je potpuno nezabrinuto, skoro kao da se zabavlja. Karni se mlohavo navalila na njega. Lijeva ruka mu je bila zgrčena, a palac se pokretao gore-dole, kao da škljoca upaljačem.

"Moj", reče Scorch. "Niji uhvatio, ali komprisor i Jickova odića još uvik gori." Skrušeno je pogledao u Dragulj. "Nisam imao čimi ugasiti vatru. Drugu dvojicu sam odvukao na platformu moga komprisora da si ni bi skuhali."

Biser i ja nismo se makli od klavira. Pogledao sam u ogledalo, očekujući da Taber kaže: "Dragulju, ja ću ostati. Ovdje ću se pobrinuti za sve što je potrebno", ali nije. Razdvojio se od Karni. "Idem u kockarnicu po nosila, pa ćemo se ovdje naći", rekao je.

"Donijet ću ti jaknu", rekao sam, ali već je bio otišao. Bušači i Safir nagrnuše na vrata. Granat otrči na kat. Dragulj krene u predsoblje da obuče cipele.

Ustao sarri i otišao u predsoblje. "Dozvoli da pođem sa tobom", rekao sam.

"Ostani ovdi i čuvaj Bisir", reče Dragulj. Nije mogla gurnuti zavijenu nogu u cipelu. Sagnula se i počela odmotavati zavoj.

"Granat može ostati. Trebat će vam pomoć za nošenje nosila"

Bacila je zavoj i, mršteći se, nabila nogu u cipelu. "Ni poznajiš put. Mogao bi si izgubiti i pasti u sidon. Ovdi si sigurniji." Pokušala je obući drugu cipelu. Ustala je, nabila zavijenu nogu u cipelu, pa sjela da zakopča kaiševe.

"Nigdje nisam siguran. Molim te, ne ostavljaj me. Bojim se da će se nešto desiti."

"Kad bi svi sidoni iksplodirali, vatra ni bi dospila ovamo."

"Ne bojim se ja sidona", rekoh hrapavim glasom. "Jednom si pustila sidona u kuću i vidiš što ti se dogodilo."

Ispravila se i pogledala me. Na crvenom licu isticao se ožiljak, crn i topao kao lava. "Sidon ji životinja. Ni moži si pomoći." Oprezno je ustala,

isprobavajući nogu sa koje je skinula zavoj. "Tabir idi sa mnom", rekla je.

Nije bila skroz slijepa, kao što sam se plašio da jeste, ali ipak nije shvaćala. "Zar ne razumiješ?" rekao sam blago. "Iako će otići sa tobom, ipak će ostati ovdje."

"Jesi li spremna, Dragulju?" reče Taber. Pojavio se sa svjetiljkom na čelu, noseći veliki paket umotan u crveno-zeleni papir.

"Moram gori po svitiljku. Ostali su samo gradski svitiljki", rekla je Dragulj i otišla uz stepenice.

Taber mi pruži paket "Morat ćeš umjesto mene predati Biseri poklon za Božić", rekao je.

"Neću."

"Kako znaš?" upitao je.

Nisam odgovorio.

"Kad sam odlazio preko puta, želio si mi donijeti jaknu. Zašto mi je sada ne doneseš? Ili nećeš ni to uraditi?"

Skinuo sam jaknu sa vješalice i čekao da se vrati Dragulj.

"Hajdimo", reče Dragulj; dok je silazila niz stepenice jedva se primjećivalo da šepa. Odnio sam mu jaknu. Pružio mi je paket i uzeo sam ga Gledao sam kako oblači jaknu, očekujući da se lupne po džepu i provjeri da mu je upaljač na mjestu. Dragulj mu dade rezervnu svjetiljku i paket zavoja. "Hajdimo", ponovila je. Otvorila je ulazna vrata i krenula niz stepenice.

"Pobrini se za Biser", reče Taber i zatvori vrata.

Vratio sam se u muzičku sobu. Biser se nije ni pomakla. Granat i Karni pokušavale su podignuti Scorcha iz stolice i odvesti ga na kat. Karni se jedva držala na nogama. Prišao sam i podigao ga.

"Sjedni, Karni", rekao sam, a ona se strovalila u stolicu. Malo je raširila koljena i otvorila usta; trenutno je zaspala.

Odnio sam Scorcha uz stepenice do Granatine sobe, a onda pričekao dok je ona preko kreveta raširila ležaljku za opečene, gdje sam ga trebao položiti. U stolici se bio onesvijestio, ali kad sam ga spuštao u ležaljku došao je k sebi. Po crvenom licu rasli su mjehuri od opekotina pa je teško govorio. "Tribao sam

ugasiti vatru", rekao je. "Ostali sidoni ći uhvatiti. Rikao sam Jicku da ji priblizu."

"Oni će ugasiti požar", rekao sam. Granat je završila testiranje ležaljke i klimnula mi. Nježno sam ga položio, pa smo počeli užasni postupak guljenja odjeće sa njegovog tijela.

"Kriv ji taj novi bušač što ji jutros došao sa Tabirom. Bio ji pod uticajem sota. Sa sobom ji imao upaljač. Upaljač. Cila zvizda ji mogla odlititi u zrak."

"Ne brini", rekao sam. "Sve će biti u redu." Okrenuo sam ga na bok i počeo ga oslobađati košulje. Smrdio je na pečeno meso. Prije nego što smo mu uspjeli skinuti košulju, ponovo se onesvijestio, a to nam je olakšalo skidanje ostataka odjeće. Granat mu je na zglavak pričvrstila infuziju i odmah počela dodavati antibiotike. Rekla mi je da se vratim u prizemlje.

Biser je još uvijek stajala kraj klavira. "Scorch će se izvući", rekao sam glasno, da bi prikrio zvuk uzimanja Taberovog paketa. S njim u rukama krenuo sam prema kuhinji. Ventilatori su radili punom snagom zbog stalnog otvaranja vrata, ali ipak sam rekao: "Granat traži vode za njega."

Dospio sam do vrata sobe za kartanje. U tom trenutku Karni se trgla i pospano rekla: "To ji Bisirin poklon, zar ni, Rubini?"

Stajao sam na sidonu, tačno ispod ventilatora.

Oblizujući usne potpuno se uspravila u stolici. "Otvori ga, Rubinu. Žilim viditi što ji to."

Biser je stisnula ruke u pesnice. "Da", rekla je, gledajući pravo u mene. "Otvori ga, Rubine."

"Ne", rekao sam. Otišao sam do klavira i položio paket na stolac.

"Onda ću ga ja otvoriti", reče Karni i skoči iz stolice. "Tako si zao,Rubinu. Jadna Bisir ni može sama otvoriti svoj Božični poklon još od kada ji oslipila." Počela je brljati u govoru, tako da sam jedva razumio što govori. Tek u drugom pokušaju uspjela je zgrabiti paket i oteturati do Biserine stolice. Čvrsto ga je stisnula na grudi. Sotovi su je sada stvarno uhvatili. Za nekoliko trenutaka izgubit će svijest. "Molim te", rekao sam bezglasno, moleći kao što mora da je Biser molila u onoj zaključanoj sobi, vezanih ruku, dok joj se on približavao sa oštricom. "Požuri, onesvijesti se."

Karni nije uspijevala otvoriti paket. Slabašno je trzala zelene vrpce i vukla papir. Odustala je i zatvorila oči. Utonula je duboko u stolicu, prebacivši ruke preko naslona i duboko dišući otvorenim ustima

"Odvest ću te na kat, Biser", rekao sam. "Možda Granat treba pomoć oko Scorcha"

"U redu", rekla je, ali se nije pomakla. Stajala je nagnute glave, kao da nešto osluškuje.

"Oh, kako ji lipa!" reče Karni čistim i jakim glasom. Sjedila je uspravno, ruku položenih na neotvoreni paket "To ji haljina Bisiru. Zar niji krasna, Rubini?"

"Da", rekao sam, gledajući u Karni. Ponovo je ležala mlitavo zavaljena, tiho hrčući. "Prekrivena je zelenim, crvenim i zlatnim svijetlima, Biseru, kao Božično drvce.

Paket klizne iz Karninih ruku i padne na pod. Ventilatori se uključe, a Karni se okrene u stolici. Podvukla je noge pod sebe i naslonila glavu na naslon za ruke. Počela je glasnije hrkati.

Rekao sam: "Želiš li je probati. Biser?" i pogledao prema njoj, ali već je bila nestala.

Pošto nisam dobro vidio uz slabašno svjetlo gradske svjetiljke vezane za čelo, potrošio sam skoro čitav sat da je nađem. Ležala je licem okrenuta prema tlu kraj sidrišta letjelice.

Odvezao sam svjetiljku i položio je kraj nje, tako da je mogu bolje vidjeti. Rub suknje se dimio. Gazio sam ga sve dok se nije ugasio i zdrobio pod nogom. Kleknuo sam kraj nje i prevrnuo je.

"Rubine?" rekla je. Glas joj je bio piskav od helija i jako promukao. Jedva sam ga prepoznao. Sigurno ni ona ne bi bila u stanju prepoznati moj. Mogao sam joj reći da sam Dragulj, ili Karni, ili Taber koji ju je došao ubiti, a ne bi uočila razliku. "Rubine?" ponovila je. "Da li je Taber ovdje?"

"Ne", rekao sam. "Samo sidon."

"Ti nisi sidon", rekla je. Usne su joj bile suhe i ispucale.

"Onda što sam?" Primakao sam bliže svjetiljku. Lice joj je djelovalo jako rumeno; skoro isto onako crveno kao i Draguljevo.

"Ti si moj dobar prijatelj, klavirista i došao si da pomogneš."

"Nisam došao da ti pomognem", rekao sam, a oči mi se napuniše suzama "Došao sam da te dokrajčim. Ne mogu tu ništa učiniti. Kopiram Tabera."

"Ne", rekla je, a to nije bilo "ne" ni protesta, ni užasa, ni iznenađenja, već jednostavno iznošenje činjenice. "Nikad nisi kopirao Tabera"

"On je ubio Jacka", rekao sam. "Naveo je nekog jadnog bušača pod utjecajem sota da digne u zrak sidona, tako da bi on imao alibi za tvoje ubojstvo. Mene je ostavio da te ubijem umjesto njega."

Ruke je položila na tlo, dlanova okrenutih prema dolje. Kad sam ih podigao i položio na njenu suknju, prekrižene kao i uvijek, nije se trgla pa sam pomislio da je izgubila svijest.

"Draguljine noge su mnogo bolje", rekla je i oblizala usne. "Jedva da šepaš. Po načinu kako si hodao, znala sam da je Karni pod utjecajem sota prije nego je došla u sobu. Slušala sam kako ih sve kopiraš, čak i jadnog, pokojnog Jacka. Nikad nisi kopirao Tabera. Niti jedan jedini put"

Dopuzio sam do nje i stavio njenu glavu u krilo. Dok sam je podizao, kosa se oslobodila i rasula. Krajevi su se zavrtali, pretvarajući se u tamne vitice pepela. Uski rubovi plastične mreže potplata cipela zabadali su se u meso nogu kao usijano željezo. Progutala je suho i rekla: "Razvalio je vrata i poslao po doktora, a onda je krenuo da ga ubije. Zakasnio je. Majka ga je pustila na stražnji izlaz."

"Znam." Moje suze padale su po njenom vratu i grlu. Pokušao sam ih obrisati, ali već su se bile osušile. Koža joj je bila vruća i isušena Dok je govorila, jedva je pomicala ispucane usne.

"Onda se vratio i držao me na rukama dok smo čekali doktora. Ovako kao ti sada. Pitala sam ga: 'Zašto ga nisi ubio?' a on je rekao: 'Hoću'. Tada sam ga zamolila da me dokrajči, ali nije htio. Nije ubio ni bušača, jer su mu ruke bile polomljene i izrezane."

"Moj ujak ga je ubio. Zato smo sada u karanteni. On i Ković su ga ubili", rekao sam, iako je tada Ković već bio mrtav. "Vezao ga je i izvadio mu oči sot-oštricom." Zato je Dragulj dozvolila da dođem na Paylay. Dugovala je to mom

ujaku, jer je ubio bušača. Ali, što je ujak želio da uradim? Koga da kopiram?

Svjetiljka je sve slabije svijetlila, a traka za vezivanje počela se dimiti, ali nisam je pokušao ugasiti. Nepomično sam klečao na zemlji, držeći Biserinu glavu u krilu.

"Skoro sam odmah u početku shvatila da me kopiraš, ali nisam ti rekla, jer sam se nadala da ćeš ti umjesto mene ubiti Tabera. Uvijek kad si mi svirao, sjedila sam i zamišljala kako sidon čupa Taberovo grlo, nadajući se da ćeš kopirati moju mržnju. Nikada nisam vidjela ni Tabera ni sidona ali mislila sam na ljubavnika moje majke i zvala ga Taber. Žao mi je što sam ti to uradila, Rubine."

Sklonio sam joj kosu sa lica i čela. Prsti su joj po licu ostavili čađavi trag nalik na ožiljak. "Ubio sam Tabera", rekao sam.

"Dok si svirao, jako si me podsjećao na Kovića", rekla je. "Zvučao si upravo kao on. Mislila sam da maštam o Taberovom ubojstvu, ali nisam. Čak ni ne znam kako sidon izgleda. Mislila sam o Koviću i čekala da dođe i dokrajči me." Sada je disala plitko i jako ubrzano, uzimajući zrak skoro između svake riječi. "Kako izgleda sidon, Rubinu?"

Pokušao sam se sjetiti kako je izgledao Ković, kad je došao da potraži mog ujaka. Slomljene ruke bile su inficirane, a lice crveno od groznice koja ga je uskoro i ubila. "Želim da me kopiraš", rekao je ujaku. "Želim da, prije nego što umrem, naučiš od mene svirati klavir. Želim da umjesto mene ubiješ jednog čovjeka Želim da mu izvadiš oči. Želim da uradiš sve ono što ja ne mogu."

Nisam se mogao sjetiti kako je izgledao, osim da je bio jako visok, skoro kao moj ujak ili ja. Činilo mi se da je ličio na ujaka, ah sigurno je bilo obrnuto. "Želim da me kopiraš", rekao je ujaku. Želio je da ujak uradi ono što on nije mogao. Biser ga je zamolila da ubije bušača, a on joj je obećao da hoće. Tada ga je zamolila da je dokrajči, a on je i to obećao, iako je bio u stanju da je ubije isto toliko koliko je bio u stanju da svira klavir uništenim rukama. Ipak, nikada nije shvatio koliko dobro Ogledala kopiraju, ni kako slijepo to rade. Dakle, moj ujak je ubio bušača, a ja sam dokrajčio Biser, ali oba ubojstva je izvršio Ković.

"Sidoni su jako visoki", rekao sam, "i sviraju klavir."

Nije odgovorila. Papirnata traka na svjetiljci bukne. Gledao sam kako gori.

"Nema veze što nisi ubio Tabera", rekla je. "Ali, nemoj dozvoliti da krivicu za moje ubojstvo svali na tebe."

"Ubio sam Tabera", rekao sam. "Dao sam mu pravi upaljač. Stavio sam mu ga u džep jakne prije nego je otišao do sidona."

Pokušala se sjetiti. "Reci im da si ga kopirao i da nisi mogao ništa učiniti u vezi toga", rekla je, kao da me nije čula.

"Hoću", rekao sam, gledajući u tamu.

Negdje iza horizonta nalazio se Taber. Gleda u ovom pravcu i pita se da li sam je već ubio. Uskoro će izvaditi cigaru i staviti palac na otponac upaljača, a sidoni će početi eksplodirati jedan za drugim, poput niza svjetiljki. Pitam se hoće li imati vremena da shvati da je ubijen; hoće li se uspjeti zapitati tko ga je ubio.

I ja se pitam, klečeći ovdje sa Biserinom glavom u krilu. Možda sam stvarno kopirao Biser. Ili Dragulj, ili Kovića, ili čak Tabera. Ili sve njih. Najgora stvar nije ono što ti rade, već to što ne znaš tko ti to radi. Možda nisam nikoga kopirao i možda sam ja taj koji je ubio Tabera. Nadam se da je tako.

"Trebao bi se vratiti prije nego zadobiješ opekotine", govori mi Biser. Tako je tiha da je jedva čujem.

"Hoću", govorim joj, ali ne mogu. Zavezali su me i zatvorili, pa sada čekam da dođu i dokrajče me.

Greg Bear

TEŠKO IZBORENO

Za vreme dinastije Han, istoričari su carskim ukazima postavljani da pišu istoriju Kineske carevine. Jedino oni su odlučivali šta će biti zabeleženo, a šta ne. Mada su pojedini imperatori pokušavali, nijedan nije uspeo da obezbedi sebi pristup do gvožđem okovanog sanduka u koji je svaki dokument polagan odmah posle nastajanja. Istoričari su radije išli u smrt nego da izdaju ono što im je povereno na čuvanje.

Na kraju svake vladavine, kutija je otvarana i dokumenti iz nje su objavljivani, što je možda koristilo sledećem vladaru. Sem tih dokumenata, imperijalna Kina praktično i nema nikakve druge istorije.

Nit opstaje proizvoljnošću.

Ljudi su je nazivali meduzom. Njene duge, upletene trake gasa lutale su preko prostora od pedeset parseka, svetlucajući plavom, žutom i karmin-crvenom bojom. Jezgro je bilo avetinjski zeleno, isprksano mrljicama vodenaste crne boje. Pet-šest protozvezda kružilo je oko jezgra, a isto toliko mutnih konglomeracija sakupljalo se u ulegnućima magnetskog polja te magline. Meduza je bila ogromna materica za rađanje zvezda - ali je takođe bila i sporna teritorija.

Kad god je Prafreks gledala Meduzu, na ekranima ili kroz brodske prozore, činilo joj se da je maglina zlovoljna poput odane majke koja pokazuje zloslutno lice da bi zaštitila svoju decu. Prafreks nikad nije imala majku, ali je viđala majke u nekim fibovima.

Sa pet godina, Prafreks je bila dovoljno odrasla da shvati misiju broda *Melanže* i svoju ulogu u toj misiji. Već je savladala četiri godine školskog

programa na brodu. Do svoje prve bitke, Prafreks će imati obrazovanje i iz Priče i iz Znanja. Sticaće praksu i uvežbanost u kobajagama; u spavanju, sanjaće kako prodire u ogromne crveno-bele semenske brodove Seneksa i pronalazi um nakota. "Cap, cap", učini ona usnama, ali nečujno, da kazilac ne bi pomislio da su njene misli odlutale.

Kazilac se zapilji u nju sa svog mesta u centru sferične učionice. Njeni drugari su zurili tačno u centar, sa fokusom negde blizu kaziočeve paukaste katedre; čekali su nevolju, neki su se vrpoljili. "Koliko granskih individua ima u jednom seneksanskom nakotnom umu?" upita on. Pogledao je uokolo, po učionici. Zagledao je jedno po jedno lice. Opet se usredsredio na nju. "Pra?"

"Pet", reče ona. Ruke su je bolele. Napumpali su je jaoćom u prošloj budnoći. Već je bila visoka tri metra, i već u vragol-stanju; na njenim dugim, tankim udovima još nije bilo ni približno dovoljno mesa, a na njenim prstima su se još videli izukrštani ožiljci od hirurških operacija koje su izvršene da bi prsti bili prilagođeni rukavicama.

"Šta ćeš naći u nakotnom umu?" Kazilac je naborao svoje ravnodušno lice raširenо preko glave čekića široke koliko i njegova pleća. Neke od femkinja smatrale su da su kazioci privlačni. Takve nisu bile mnogobrojne - a Pra nije bila jedna od njih.

"Jaram", reče ona.

"Šta se nalazi u jarmu nakotnog uma?"

"Fibovi."

"Konkretnije? I to zapravo nisu samo fibovi, znaš."

"Informacije. Seneksanski podaci."

"Šta ćeš uraditi?"

"Cap", reče ona sa osmehom.

"Zašto, Pra?"

"Jaram ima genus-memoriju ekipe. Capni jaram, prosipaš i živote pet granskih individua u ekipi."

"A nakot da capneš, Pra?"

"Ne", reče ona svečanim tonom. Bila je to nova instrukcija, na snazi tek od

začeća njene klase. "Nakon očuvati za vrhovne gornje." Kazilac nije kazao šta će biti učinjeno sa seneksanskim nakotima. To se nje nije ticalo.

"Fino", reče kazilac. "Kazuješ dobro, za nekoga ko je uvek u poluputovanju."

Ko šeta mozgom, pomisli Prafreks. Kazilac ume da izvodi koješta sa rečima, ali, sa njenog stanovišta, ono što je ona radila tokom Priče bilo je šetanje mozgom, traganje za svojom budućnošću. Ona već ima punih pet godina, uskoro će napuniti šest. Stara. Neki ugledaju Senekse pre svog četvrtog rođendana.

"Cap, cap", učini ona usnama.

Ariz se na svojoj najširoj podiji klizao po vrlo tankom sloju tečnog amonijaka, razmišljajući o svom novom zadatku. Njemu je Meduza bila poznata pod drugim imenom, onim koje je iskazivalo koliko su vremena i truda Seneksi u nju uložili. Za Ariza je ova protostelarna maglina imala malo ili nimalo tajni. On i njegova četiri granska druga, koji su, zajedno sa presudno važnim nakotnim umom, sačinjavali jedan od šest timova ukrcanih u ovaj semenski brod, proveli su već devedeset tri orbite u patroliranju po maglini, a svaka orbita je trajala - uključujući i bezvremenske periode izvan statusne geometrije - oko sto trideset ljudskih godina. Prolazili su kroz gasne pipke, mapovali upadajuće mase, ispitivali stenovite akrecione diskove zvezda koje su zalazile u glavni niz. Svakim merenjem i ažuriranjem nakotni umovi su precizirali svoju predstavu o onome što će ova maglina biti kroz stotinu generacija, kad seneksanski plan konačno dozri.

Seneksi su bili stari skoro koliko i galaksija. Postigli su svemirski let u vreme zvezdanog globusa, kad je galaksija bila sferična. Nisu bili ni hitra ni blistava rasa. Za svako veliko dostignuće bilo im je potrebno na hiljade generacija, i to ne samo zbog njihovih materijalnih hendikepa. U tim vremenima elementi teži od helijuma bili su retki, mogli su se naći samo oko onih zvezda koje su pohlepno apsorbovale ogromne količine praiskonskog vodonika, plamtele žestoko i plavo, i eksplodirale rano, prožimajući nejasno izdvojene galaktičke krake ugljenikom i azotom, litijumom i kiseonikom. Elementi teži od gvožđa tada jedva da su i postojali. Biologije hladnih gasno-gigantskih svetova razvijale su se sa daleko manjom paletom hemijskih kombinacija, dok su rađale

decu zvezda primarne populacije II.

Ariz je, čak i sa ograničenom perspektivom granske individue, bio svestan da .su, sve u svemu, ljudska bića koja su oponirala semenskom brodu adaptabilnija i vitalnija. Ali ne i iskusnija. Seneksi su, sa svojim milijardama godina, često uspevali da se sa ljudima bore ravnopravno. A Arizova perspektiva se širila sa svakim novim danom provedenim na ovom novom zadatku.

U ranim generacijama ove borbe, Seneksi su, zbog svoje mentalne nepomičnosti i kulturne krutosti, izbegavali svaki kontakt sa rasama iz zvezdane populacije Jedan. Nikada nisu započeli program uništavanja života na mladim, odnedavno životonosnim svetovima; bio bi to zadatak monumentalnih razmera, a verovatno uzaludan. I zato, kad su se javile zvezdoplovne kulture, Seneksi su se povlačili, vraćali se u utvrđenja starih zvezda, pre nego što je moglo doći do okršaja sa novim živim vrstama. Odstupali su tokom tri generacije, oko trideset hiljada ljudskih godina, gajeći svoje nakote na hladnim gnezdovnim svetovima oko crvenih patuljaka, čuvajući rezerve, spremajući se za neizbežne sukobe.

Kao što su Seneksi i očekivali, mlade rase iz populacije I osetile su potrebu da zađu čak i u drevne šume, među prve zvezde galaksije. Uletele su divljački, sa besomučnom pohlepom, sa svom snagom i promenljivošću organizama koji su evoluirali iz bogatije skupe elemenata. Evoluirala je, u izvesnom smislu, i biologija sama, ostavljajući Senekse za sobom.

Ariz podiže gornju poluloptu svog tela; na prednjoj površni polulopte njegovih pet silicijumskih očiju bilo je raspoređeno u krst. On je pamtio ta vremena, i mnogo ranija vremena takođe, iako njegov tim tada nije postojao. U nakotnom umu nalazile su se uspomene selektirane iz ukupno dvanaest milijardi godina prethodnog iskustva; a to je, čak i jednome Seneksu, količina znanja dostojna strahopoštovanja. Gurnuo je sebe, svojim zadnjim podijama, napred.

Ariz je, kroz nakotni um, imao pristup do memorije prethodnih ste hiljada generacija, a ipak je nakotni um bio mlađi od svojih sopstvenih granskih individua. Tokom izvesnog vremena, u stadijumu larvi koje žive u tečnosti, granske individue su nosile svaka svoju vreću sa podacima, i svaka vreća je bila potrebna da bi se od tih delova mogla sklopiti celina memorije. Granske

individue su plovile kroz mora amonijaka i bile nošene povetarcima kroz guste, tople gasne zone, razvijajući pri tom, u svojim telima - protoplazmičkim grudvama prečnika tri do četiri metra - svaka svoju ličnost, pod teretom prošlosti, i to čak ne kompletne prošlosti. Nije ni čudo da im nedostaje fleksibilnost, razmišljao je Ariz. Većina granskih individua imala je dovoljno svesti da uvidi taj svoj nedostatak, a naročito dobro su to uviđale one individue kojima je, kao njemu, bilo dato da vrše poređenja sa istorijama rasa iz populacije I - ali ništa se nije moglo učiniti. Seneksi su zadovoljni da ostanu ono što jesu. Menjati se, to bi bilo neizrecivo odvratno. Ako treba birati između izumiranja i promene, izumiranje je poželjnije... maltene.

Ali sada su bili žestoko pritisnuti. Naktni um se upustio u izvesne eksperimente. Između svih timova u semenskom brodu, Arizov tim je odabran da nadgleda eksperimente, a Ariz je odabran da bude glavni istraživač. Pre dve orbite, zarobili su šest ljudskih embriona u jednoj rasplodnoj aparaturi, a takođe i jedan visoko cenjeni memorijski blok. U protekle tri-četiri generacije Seneksi su većinu svojih bitaka vodili sa ljudskih bićima. Baš kao što Seneksi dominiraju među rasama populacije II, ljudska bića su počinjala da dominiraju među svojima.

Već ranije je bilo eksperimenata sa ljudskim embrionima. Nekim embrionima je dopuštano da se razvijaju normalno; u razvoj drugih Seneksi su se mešali, iz razloga kojih Ariz nije bio svestan. Ta mešanja nisu bila osobito uspešna.

Ariz je naslućivao da će ovi noviji eksperimenti krenuti drugačijim pravcem; postoje sada na njega pao fokus eksperimenata na ovom semenskom brodu, verovao je da će on, Ariz, dobiti potpunu vlast nad ovim ljudskim oblicima. Skoro svaka granska individua bi se raspala pod takvim teretom, ali Ariz ne. Nalazio je da su ljudski oblici prilično interesantni, na njima svojstven užasan način. A ti oblici bi, na kraju svega, mogli biti ključ opstanka Seneksa.

Jaoće su očvršćivale njeno vragol-stanje. Ležala je u bolu tokom jedne budnoće, ne usuđujući se da sklopi oči; njen um se menjao, i ona se plašila da bi spavanje moglo biti i njen kraj. Nije joj bilo lako da razlikuje košmare od svog života; neki košmari su, zapravo, bili oštriji.

U spavanju joj se i prečesto dešavalo da se nađe u seneksanskoj klopci. Tada

se ona uzaludno bori, biva sve dublje uvučena, njena mržnja se beskorisno troši protiv takve sile...

Kad je Prafreks izašla iz krutosti, pomoćnik kazioca joj je dao odsustvo. Zaputila se zelenilskim stazama *Melanžea,* kruto koračajući kroz plitku gravitaciju. Šake su je svrbele. Njen um kao da je ostao skoro prazan, posle napora i uzbuđenja u proteklih nekoliko budnoća. Još nikada nije u sebi osećala takvu smirenost i jasnoću. Sada je dvostruko mrzela Senekse: prvo zbog njihovog urođenog zla, a drugo zbog onoga što je morala, pod komandom svojih gornjih, pretrpeti da bi se osposobila za borbu protiv Seneksa. Logika tu nije bila važna. Prafreks je bila smirena, pouzdana. Iz budnoće u budnoću bila je sve zrelija. Kazilac je to nazivao izrazom "bojno pupljenje": mržnja izlazi i rascvetava se, a cvetovi hvataju sunčani sjaj njegove nastave i od toga sintetišu čistu borbenost.

Zelenilske staze su bile privremeno uzdignute iz lavirinta brodskih oklopa i štitova. Obična providna plastika i čelične geodezijske površine formirali su čipkastu mrežu iznad vrtova, propuštajući zračenja potrebna da bi vetegacija rasla duž staza. Ovde nije bilo mašina koje bi čoveka žurno ponele napred i u unutrašnjost broda. Bilo je potrebno pešačiti. Hodanje je luksuz i privilegija.

Prafreks je, bez mnogo shvatanja, spuštala pogled na zalenilo sa obe strane staza. Biljke su bile *lepe.* Jest, tako čovek treba da kaže, to treba da misli, ali šta to znači? Daju prijatnost? Prafreks nije bila sigurna šta znači biti zadovoljan, sem kad misliš "Cap!" Promirisala je jedan cvet za koji je na natpisu stajalo da cveta samo u svetlosti mladih zvezda kod kojih fuzija još nije počela. Upravo su bili u blizini jedne takve zvezde, i zelenilske staze su bile prekrivene blistavom crnom i električnom zelenom bojom tih cvetova. Za druge biljke, kojima ne odgovara toliko zamračenje, bile su postavljene lampe. Neki tehničar je omogućio da se sunca pojavljuju u odabranim plastičnim pločama kad ih posmatraš iz određenih uglova. Pametni su ti tehničari.

Njoj se mnogo više dopadao izgled tehničara nego kazilaca ali u tome se nije razlikovala od većine. Tehničarima je potrebna elastičnost mozga, kaziocima prostor za magacioniranje u mozgu. Tehničari su jaki i upravljaju jakim mašinama, kao u avanturističkim filmovima, gde su tehničari često učesnici. Poželela je da je sad na zelenilskim stazama sa njom jedan tehničar. Jaoće su povećale njenu receptivnost - u ogledalima je primećivala izvestan sjaj u svojim

očima - ali nije bilo nikakve šanse da se uspostavi oplodna veza. U ovom trenutku svog vragol-stanja Prafreks je bila sasvim neplodna. Druge vrste sastanaka bile su sasvim obična stvar.

Digla je pogled i videla jednu figuru udaljenu bar sto metara, kako sedi najednom dozvoljenom parčencentu tla blizu staze. Hodala je nemarnim načinom, sa onoliko gracioznosti koliko je mogla da postigne uz tu ukrućenost. Nije tehničar, vide ona uskoro, ali to je nije razočaralo. Suviše miran.

"Gornji", reče on, dok se primicala.

"Donja", odvrati ona. Jeste, mlađa je, ali ne mnogo - on je verovatno star šest ili sedam brodskih godina ali nije ga bilo lako klasifikovati.

"Baš fino vragol-stanje", prokomentarisa on. Njegova kosa bila je crna. Bio je niži od nje, ali nešto u njegovoj gradi podsećalo ju je na rukavičare. Njegov kompliment je prihvatila jednim klimnućem glave, i pokazala prstom ka tački pokraj njega. Pokretom joj je pokazao da sedne, što je ona i učinila, i bučno odahnula, masirajući kolena

"Jaoće?" upta on.

"Loša etapa", uzvrati ona.

"Ti si rukavičarka." Posmatrao je ožiljke koji su se na njenim šakama sve slabije videli.

"Ne mogu da pogodim šta si ti", reče ona.

"Neborac", reče on. "Podešavalac mandata."

O mandatima je znala veoma malo, samo toliko da je po zakonu svaki brod obavezan da nosi jedan mandat, i da je malo kome iz sastava posade dopušteno da u to zaviri. "Neborac, a?" razmišljala je. Nije ga prezirala zbog ovoga; čovek nikad ne oseća jake negativnosti prema članu posade. Nije osećala ništa naročito intenzivno. Suviše mirna.

"Radio sam s našim u ovoj budnoći", reče on. "I to, valjda, prenapomo. Rekli su mi da šetam." Preterana marljivost u radu smatrana je, na *Melenžeu,* erotičnom crtom. Ipak, nije osetila preteranu receptivnost prema njemu.

"Rukavičari šetaju posle nezgodnog rašćenja", reče ona.

Klimnuo je glavom. "Zovem se Klevo."

"Prafreks."

"Uskoro u bitke?"

"Nadam se. Večito čekanje."

"Znam. Upravo su mi dozvolili pristup mandatu tokom pet-šest budnoća. Sve stvari meni nove. Vrlo srećan."

"Možeš li o tome da pričaš?" upita ona. Informacije o brodu, određenim rangovima nedostupne, bile su odlična roba za trampu.

"Nisam siguran", reče on mršteći se. "Rekli su mi, oprez."

"E, slušam."

On bi mogao poticati od rukavičarskih predaka, razmišljala je, a od tehničarskih verovatno ne. Nije bio mnogo mišićav, ali nije bio ni visok ni mršav koliko rukavičari.

"Ako mi ti pričaš o rukavicama."

Osmehujući se, digla je šake i razmrdala svoje kratke, zdepaste prste. "Sigurno."

Nakotni um je u svome rezervoaru plovio u bestežinskom stanju, pridržavan na istom mestu pomoću ugljeničnih šipki sa odbojnicima. Metal je na seneksanskim brodovima bio velika retkost, više iz tradicije nego iz razloga neke stvarne materijalne limitacije. Koliko je Ariz mogao da nasluti, Seneksi su metal koristili toliko škrto iz istih razloga - on se napreže da se priseti malih ćuraka informacija o ljudskoj prošlosti koje je uspeo da izvuče iz onog memorijskog skladišta - iz istih razloga iz kojih su *Rimljani sa Stare Zemlje smatrali da je poljoprivreda jedina istinski otmena profesija* -

A ta *poljoprivreda,* to je gajenje *biljaka* radi hrane i sirovina. *Biljke* su analogne frithima koje Seneks, dok je u stadijumu larve, proždire, s tim što frithi nisu zeleni niti miruju vezani za podlogu.

Uvek je nalazio određenu fascinaciju u takvom proširivanju svog uma, koje je bilo potrebno da bi mogao shvatiti ljudske ideje. Imao je tako malo vremena za duboko zalaženje - a to je baš dobro, naravno, jer njega su poslali da odgovori na određena pitanja, a ne da padne do dna kaljuge ljudskih ogavnosti.

Plovio je pred nakotnim umom, a sve ove misli kružile su kroz njegova tkiva.

Ariz nije imao centralni nervni sistem, niti stvarno diferencirane organe, izuzev onih koji su se bavili spoljašnjim svetom - oči, udovi, permeumi. Nakotni um je, međutim, sav bio jedan centralni nervni sistem, vreća viskoznih tečnosti, zaštićena tankim odbojnicima, oko deset metara u prečniku.

"Jesi li već ispitivao ljudski memorijski aparat?" pitao je nakotni um.

"Jesam."

"Da li je nama moguće da komuniciramo sa ljudskim oblicima?"

"Već smo kreirali spojeve za vezu sa njihovim mašinama. Da, verovatno je da možemo komunicirati."

"Da li ti pada na um da u našem dugom ratu sa ljudskim bićima nismo nikad ranije pokušali da komuniciramo?"

To je bilo komplikovano pitanje..Zahtevalo je da upitani poseduje nekoliko osobina koje Ariz, kao granska individua, nije trebalo da ima. Ljubopitljivost, na primer. Granske individue ne postavljaju pitanja. Ne ispoljavaju inicijativu, sem one koja potiče od nakotnog uma.

Uvideo je, sa velikom nelagodnošću, da mu je to pitanje već ranije palo na um. "Nikada ranije nismo uhvatili ljudsku memorijsku zalihu", reče on, dajući time delimičan odgovor. "Nismo mogli da komuniciramo bez tako obimnog izvora informacija."

"Ipak, kao što kažeš, i u prošlosti smo bili u stanju da koristimo ljudske mašine."

"Ovaj problem je znatno kompleksniji."

Nakotni um zastade. "Da li smatraš da je timovima bilo zabranjivano da komuniciraju sa ljudskim bićima?"

Ariz oseti nešto što je, za jednu gransku individuu, predstavljalo najveće moguće približavanje očajanju. Da li ovo njega smatraju nedostojnim? Da li ga optužuju za ponašanje neprilično granskoj individui? Njegova lojalnost prema nakotnom umuje nepokolebljiva. "Smatram."

"A koji bi mogli biti naši razlozi za to?"

"Izbegavanje zagađivanja."

"Tačno. Mi ne možemo sa njima komunicirati i ostati nezagađeni baš kao što ne možemo hodati po njihovim svetovima, disati njihovu atmosferu." Opet tišina. Ariz utonu u pasivno stanje. Čim mu se nakotni um ponovo obratio, Ariz momentalno pređe u svesno stanje.

"Da li znaš u čemu se razlikuješ?" pitao je um.

"Ja se ne..." Opet, oklevanje. Lagati svome nakotnom umu, to je za njega nemoguće. Ali semantika je zategla zamku oko njega, splela ga je komplikacija u signalima koji su, zračenjem, putovali između njih. On nije bio svestan da se razlikuje; pitanja nakotnog uma sugerisala su da bi mogao biti. Ali on nikako ne može i da se suoči sa tom činjenicom, i da je analizira, sve u toku istog, kratkog vremena. Signalisao je svoju muku.

"Ti si koristan timu", reče nakotni um. Ariz se istog trena umiri. Njegove misli postadoše trome i prijemčive. Postoji mogućnost iskupljenja. Ali kako se to on razlikuje? "Treba đa pokušaš da komuniciraš, ti, sa tim oblicima. Dok budeš tako umešan, nećeš stupati ni u kakvu komunikaciju sa svojim drugovima." On je izgnan. "A kad ta misija bude okončana i izvesne činjenice prenete meni, rasućeš se."

Ariz se borio sa kompleksnošću ovih naređenja. "Kako sam ja različit, vredan takvog zadatka?'

Površina nakotnog uma bila je mirna poput neuznemirene bare. Nejasne crne mrlje koje su označavale organe za zračenje cirkulisale su polako po unutrašnjosti, a zatim se vratile i rasporedile jedna iznad druge, time se fokusirajući na njega. "Ti ćeš izgajiti novu gransku individuu. Ona neće imati tvoje mane, ali neće ni biti korisna za mene ako se ovakva situacija još jednom dogodi. Tvoje rasipanje doneće olakšanje, ali biće i ožaljeno."

"Kako sam različit?"

"Mislim da to već znaš", reče nakotni um. "Kad dođe čas, novu gransku individuu ćeš nahraniti svim svojim uspomenama sem onim o kontaktu sa ljudima. Ako ne doživiš čas kad ona dospe do tog stadijuma rasta, odabraćeš druga koji će taj zadatak obaviti umesto tebe."

Sitna ružičasta tačka pojavi se na zadnjoj strani Arizove lopte. On zaplovi napred i prisloni svoj najveći permeum na prohladnu površinu nakotnog uma. Ključ i komanda prođoše, i Arizovo telo postade sposobno za reprodukciju. Tad

je dat signal za otpuštanje. On napusti komoru.

Dok je plovio kroz razređenu struju tečnog amonijaka kojom su zidovi bili obloženi, osećao se višesmisleno stimulisanim. On je u poziciji privilegije i anateme. Dali su mu blagoslov - i osudili ga. Da li je ijedna druga granska individua ikad doživela tako nešto?

Onda mu poštede jasno da je nakotni um u pravu. On se razlikuje od svojih drugova. Nijedan od njih ne bi postavljao takva pitanja. Nijedan od njih ne bi ostao živ posle nagovešteja da će komunicirati sa ljudskim oblicima. Da mu ovaj zadatak nije dat Ariz bi se, svejedno, morao rasuti.

Ružičaste tačka poče da raste, zatim da stvara sivkaste pahuljice. Probi se kroz kožu, i Ariz je uzgredno, maltene bez razmišljanja, ostruga o jedan hodnički zid. Tačka se tu priljubi, ispusti radio-talasni signal donekle nalik na uzdah, i poče da apsorbuje hranljive materije iz amonijaka.

Ariz ode da osmotri oblike.

Klevo ju je zainteresovao, ali jednom vrstom interesovanja koja je za nju bila nešto novo. Nije postala osobito prijemčiva. Umesto toga, osećala je neko mentalno grickanje, kao da je gladna ili kao da su joj ubrizgali nekakve moždane jaoće. Ono što joj je Klevo rekao o mandatima otvorilo je temu o kojoj ona nikada ranije nije razmišljala. Kako su sve stvari nastale - i kakvo je njeno mesto u njima?

Mandati su mali predmeti, objasnio joj je Klevo; jedan mandat ima nešto malo više od jednog kubnog metra zapremine. U svakom mandatu se nalazi celokupna istorija i kultura ljudskog roda, najtačnija moguća, izvučena iz svih postojećih izvora. Mandat svakog broda se ažurira svaki put kad se brod vrati do neke kontaktne stanice. Nije verovatno da će se u toku njihovog životnog veka *Melenže* vratiti do neke kontaktne stanice, jer prosečni životni vek članova je teko kratak.

Klevu su dati sitni poslovi - da proverava podatke i unosi brodske zabeleške - a to mu je omogućilo da izvuče pojedine male uzorke iz mandate. "Imamo *mandatum,* naredbu, da nosimo zabeleške", objasni on, "i mi nosimo *mandata."* Osmehnuo se. "To je igra reči", reče on. "Nekakva."

Prafreks svečano klimnu glavom. "I odakle smo?"

"Sa Zemlje, naravno", reče Klevo. "To svako zna."

"Mislim, odakle smo *mi* - nas dvoje, posada."

"Iz rasplodnog odeljenja. Zašto pitaš? To znaš."

"Da." Namrštila se, koncentrišući se. "Mislim, ne dolazimo iz istog mesta kao Seneksi. Ni na isti način."

"Ne, to su gluposti."

Uvidela je da jesu gluposti - Seneksi su u svakom pogledu drukčiji. Šta se ona bori da pita? "Da li je njihov fib kao naš?"

"Fib? Istorija nije fib. Ili bar glavnina nije. Fibovi su nerealni. Istorija je nadfib."

Ona je, na neki mutan način, znala da su fibovi nerealni. Međutim, nije joj se dopadalo da se ružno govori o nečemu tako prijatnorn. "Fibovi su zabavni", reče ona. "Uče nas da capamo."

"Može biti", reče Klevo neubedenim načinom. "Pošto sam neborac, ne gledam fibove o cap-cap."

Fibovi bez capanja, to je za nju bilo skoro nezamislivo. "Baš dosadno," reče ona.

"Pa, naravno da ćeš ti to reći. Meni bi fibovi o capanju mogli biti dosadni – je l' ti to palo na pamet?"

"Mi se razlikujemo", reče ona. "Kao što se Seneksi razlikuju."

Klevo zinu. "Ma koješta. Mi smo posada. Mi smo ljudi. Seneksi su..." On odmahnu glavom kao da ga kljukaju gorkoćama.

"Ne, mislim..." Zastala je, ne znajući sigurno da li ovim ne zalazi u nedozvoljenu teritoriju. "Ti i ja, hrane nas različito, dobijamo različite jaoće. Ali na krupan način se razlikujemo od Seneksa. Oni nisu napravljeni, niti rade, kao ti i ja. Ali..." Opet je bilo teško izraziti se. Osetila je razdraženost. "Ne priča mi se više s tobom."

Jedan kazilac, koga Prafreks nije poznavala, dođe stazom. Pruži ruku Klevu, a Klevo je prihvati. "Zapanjuje koliko vas dvoje gravitirate jedno ka drugome",

reče kazilac. "Odlazi, vragol-stanje", reče on zatim, obraćajući se njoj. "Na pogrešnoj si zelenilskoj stazi."

Više nikada nije videla tog mladog istraživača. Pošto je rukavičarski trening već počeo, svrab pobuđen u susretu sa njim ubrzo je izbledeo, a Cap se vratio na svoje nad-mesto.

Seneksi su imali svoje načine da saznaju da su ljudska bića u blizini. Dok su stizale informacije o flotama i pojedinačnim krstaricama na udaljenju koje iznosi manje od jednog procenta prečnika magline, sticao se utisak da semenski brod postaje topliji, manje gostoljubiv. Sve je bilo ultraljubičasto od brige, a nova granska individua na zidu morala je biti štićena specijalnim silicijumskim peharom da bi se izbegle distorzije. Nakotni um je automatski naredio da taj kornikulum izraste; ali, u slučaju da brod bude probijen, taj tvrdi spoljni omotač neće nimalo pomoći.

Ariz je svoju ličnu zbunjenost zatrpao tovarom posla. Prodro je u ljudsku zalihu memorije tako duboko da je pronašao instrukcije za upotrebu. Ta stvar je sebe nazivala *mandatom* (iz spojnog mehanizma ta reč je izlazila u vidu povezane serije izzračenih simbola); čak i jednostavna preliminarna uputstva bila su Arizu teška. Bilo je to kao da plivaš kroz privatno more neke druge porodice, ali, naravno, neizmerno tuđinskije od toga; kako se on mogao povezati sa iskustvima koja nikada nije doživeo, sa problemima i potrebama koji se pred njegovom vrstom nikad nisu pojavili?

Osposobio se da govori nekoliko ljudskih jezika, na nekoliko radio-frekvencija, ali još nije odlučio kako će proizvoditi modulirani zvuk za ljudske oblike. Bila je to uznemiravajuća perspektiva. Čime može da vibrira? Neki permeum može da vibrira, veoma malo - takvi signali se koriste kad se granske individue spajaju da bi načinile nakotni um - ali njemu se nije činilo verovatnim da će takve vibracije ikad moći da kontroliše dovoljno tačno. Pre bi moglo ljudsko biće da komunicira sa Seneksom putem kontrolisanog zračenja iz svog nervnog sistema! Ljudi u svojim disajnim prolazima imaju izdvojene organe za proizvodnju tih vibracija; možda se te strukture mogu imitirati. Ali on još nije detaljno proučio mrtve oblike.

Novu gransku individuu je posmatrao po jednom ili dvaput tokom svakog

osmatračkog perioda. Nikad ranije nije video indukovanu zamenu. Normalni proces sastoji se u tome da dva nakotna uma razmene plazmu i formiraju nove pupoljke, za cele ekipe, a onda da te pupoljke razmene i gaje. Kasnije pupoljci bivaju odbačeni i počinju slobodno da plivaju, kao individualne larve. Kroz tečnu i gasovitu atmosferu seneksovskog sveta larve često plivaju i hiljadama, pa i desetinama hiljada kilometara daleko, ali se neizbežno vrate i primaknu ostalim larvama iz svoga tima. Zamena može biti nađena i uzeta iz zasebno stvorene grupe "generičkih" larvi, ali samo ako je tokom svojih lutanja uništena larva, ili više njih. Uništenje celog tima znači reproduktivni neuspeh.

U sazrelom timu, zato, nakotni um inicira nastajanje zamene samo ako je jedna granska individua uništena. U suštini, dakle, Ariz je već smatran mrtvim.

Pa ipak, bio je još uvek od koristi. To ga je zabavljalo, ako se ta seneksanska emocija uopšte može tako nazvati. Bilo mu je teško da sebi uskrati veze sa drugovima, ali je vreme ispunjavao tako što se, kroz spojne mehanizme, upućivao u duboka ronjenja kroz mandat.

I ljudska bića su bila spojena sa tim mandatom, i to kroz svog surogatnog roditelja, i zato su mirovala.

Retko je podnostio izveštaje nakotnom umu. Dok ne bude uspostavio komunikaciju, on praktično neće imati šta da javi.

Kroz ovu svoju brigu Ariz je osećao, kao i svi ostali, da se bliži bitka. Od nje bi mogao zavisiti uspeh ili neuspeh celog njihovog rada u ovoj maglini. U strateškim razmerama, neuspeh na ovoj tački ne bi morao biti od bitne važnosti. Ali Seneksi su u prošlosti suviše često posmatrali stvari u strateškim razmerama. Sada su njihova starost i iskustvo - njihova mirnoća - radili protiv njih. Kako drukčije objasniti odluku da se komunicira sa ljudskim oblicima? Gde će takvi pokušaji odvesti? Ako on uspe.

A sebe je dovoljno poznavao da uvidi da će najverovatnije uspeti.

Osećao je već izvesnu naklonost prema njima, sad dok je kroz debeli stakleni zid zurio u njihovu izolovanu komoru, kože blede od pomisli na njihovu vrelinu i njihovu otrovnu herniju. Bolesnu naklonost. Mrzeo je sebe zbog toga. I prepuštao se punom uživanju u tome. On je upravo zahvaljujući toj naklonosti izuzetno koristan za tim. Ako je on defektna individua, i ako jedino ovako može da služi, onda neka tako bude.

Ostale granske individue su posmatrale njegove prolaske sa distance, ne izričući nikakve sudove. Ariz je bio mrtav, mada je još radio i još se kretao. Njegovo žrtvovanje bilo je stravično. Ipak, on neće postati heroj. Takvoga kao što je Ariz niko neće podržavati.

Užasna to vremena bejahu, grozan sukob.

Zaplovila je u jedan jezik, i naučila ga za tren; ničim nije bila ometana. Zaplovila je kroz istoriju i nagrabila je koliko god je mogla jer izvor te istorije činio se neiscrpnim. Trudila se da razlikuje otvoreno-očnost - to je ova gola, bledo sivo-smeđa komora sa jednim debelim zelenim zidom iza kog plovi nešto mutno i okruglo - i zatvoreno-očnost, a to je ono kad ona opet uskoči u jezike i istoriju, lišena fiksiranih temelja.

U otvoreno-očnosti, videla je Mam sa prijatnim udovima i blagim glasom, Mam sa tim cevima, i ispružanjima hrane, i uklanjanjem otpadnih materija. Kroz Mamine žice ona uči. Mam je negovala još jedno nešto nalik na nju, i još jedno nešto različito od svih troje, nešto više nalik na onaj mutni okrugli oblik iza zelenog zida.

Bila je vrlo mlada, a sve to je bilo misterija.

Bar je znala svoje ime, i šta se od nje očekuje. Nalazila je neku malu utehu u tome.

Prafreksi su namestili njene rukavice, i ona ode u praksenu komoru; njene rukavice su je maltene vukle, jer uključene nerve u desnom kažiprstu još nije spojila, tako da je njena kontrola brzine bila nepouzdana.

Tamo je tokom šest budnoća neprekidno letela, sa drugim rukavičarima, tamo-amo kroz mračne prostore, tako da su ličili na vragol-stanjske komete. Na dalekim zidovima nasumice su se palile slike raznih sazvežđa i maglina, a ona se po njima orijentisala kao noćna ptica. Njeni rukavični partneri bejahu Ornin, muškarac izuzete vitkosti, i Ben, crvenokosa ženska, a takođe i specijal-projektne sestre Ya, Trajs i Damu, tek stigle iz rasplodnog odeljenja.

Kad je prepustila rukavicama upravljanje, osetila se slobodnijom nego ikada pre. Da li rukavice stvarno kontrolišu? To pitanje nije bilo važno. Kontrola je

bila na nekom necentriranom mestu, iza njenih očiju i ispred njenih prstiju, kao da nju nešto vuče, po divnoj srebrnoj žici, tamo gde je najbolje ići. I kao da je nešto nagoni da čini ono najbolje. Jedva je nazirala polje koje je teklo iz dlanova debelih, masivnih rukavica, jedva je osećala milujući, život-održavajući uticaj tog polja. Uistinu, jedva je osećala ili videla išta sem situacija, meta, pogodnih prilika, uspeha i neuspeha capanja. Neuspeh je oštar bol. Nju nikada ne prekorevaju zbog neuspeha; ukor se već nalazi u samoj njenoj krvi, i u trenucima neuspeha ona se oseća kao da bi najradije umrla. Ali onda se ukaže bolja šansa, ona uspeva, Cap! - i sve oko nje, te zvezde, taj seneksanski semenski brod, i *Melanže,* sve izgleda kao deo divnog sna koji je samo njen.

Intenzivna je bila Prefreks u tim Kobajagama.

Kad je inicijalnoj praksi došao kraj, počele su igre ulaženja.

Specijal-projektne sestre su, jedna po jedna, prelazile u hiperbolične formacije. Njihova rukavična polja su ispružala produžetke, energije sve tri su se kombinovale. Ulazile su, a pred njima je bila imitacija seneksanskog semenskog broda, u četiri brilijantne boje - crvenoj, beloj, ultraljubičastoj i radio-boji. Imitacija mržnje puna, pred njima. Njihovi repovi su proletali kroz spoljašnji sloj štitova semenskog broda, umotavali se kao duga svilena kosa položena po vodi; one su počinjale da apsorbuju fantastične količine energije, i da blistaju kao užarene zvezdice naspram siluete broda. Počele su odvlačenje štitova; i odista, sa pouzdanošću toplogije, u spiralama sile se, na strani suprotnoj od sestara, morao pojaviti otvor koji se onda razirisovao do prečnika dovoljnog da rukavičari prođu. Sestre počeše da uvijaju sile, Prafreks vide kako se rupica pod njima širi.

Vežba se završi. Vragol-štanjski rukavičari se nađoše bačeni u iznenadni mrak. Prafreks je bila sasvim nespremna za ovaj izlaz iz kobajage; njen um je još uvek bio koncentrisan na capanje. Zbog ovog gubljenja orijentacije poludela je kao mušica koja je iz noći iznenada uletela u dan. Srljala je sve dok je nisu blago pridržali i usmerili. Potekla je niz jednu cev, polje se polako neutralisalo, najzad se zaustavila, još urukavičena, a njeno telo se trzalo kao od bockanja i peckanja.

"Šta se kog nakota desilo?" razvika se ona. Počinjao je bol u šakama.

"Štednja energije", odgovori mehanički glas. Iza Prafrekse, ostali vragol-stanjski rukavičari počeše da se svrstavaju u red u hvatnoj cevi, svi sem specijal-projektnih sestara. Iz ove vežbe su Ya, Trajs i Damu povučene rano, i zamenjene simulacijama. Nije bilo načina da one učestvuju a da funkcionišu samo prividno. Njih tri uđoše u cev razrukavičene i pomogoše svojim drugovima da se prilagode nadmoćnosti realnog.

Dok su izlazili iz kobajažne komore, pored njih prođe druga smena rukavičara, mladih, u nezrelijem vragol-stanju. Ya podiže šake, a oni joj uzvratiše salutiranjem. "Množiti se svakim danom sve više", progunđa Prafreks. Brinula ju je pomisao da, uz toliko mnoštvo boraca, ona lično neće uspeti da izvede nijedno zadovoljavajuće capanje. Da li je slavno biti rukavičar ako je svako rukavičar?

Umigoljila se u svoj tesni ležaj, oduševljena i razdražena. U mislima je ponovila poslednju simulaciju, dodala nedostajuće Cap! a onda se sumorno zapiljila u svoja mala, uzana stopala.

Tamo, napolju, Seneksi čekaju. Možda su u istom stanju kao ona - spremni za bitku, nervozni zbog toga što ih neko još uvek drži zauzdane. Razmišljala je o svom neznanju, o svojoj nemoći da oceni da li je medu neprijateljima tako nešto uopšte moguće. Pomislila je na istraživača Kleva. "Blank", promrmlja ona. "Blank, blank." Nepotrebne su bile takve misli; humanizovati Senekse, to je nedostojno jednog rukavičara.

Ariz pogleda taj instrument, isteže u njega jednu podiju, i voljnu. Iz drugog kraja izadoše zvuci ljudskog jezika, tanki i cijukavi u helijumskoj atmosferi. Zvuk ga ispuni gađenjem i dubokim uzbuđenjem. On izvuče instrument iz želatinoznih pipaka konstrukcionog zida i ugura ga, kroz jedan rastegnuti permeum, u unutrašnjost svog tela. Duboko udahnu amonijak i opet kliznu ka komori sa ljudskim oblicima.

Progura se kroz uski ulaz u osmatračku sobu. Prilagodivši oči vrelini i sjaju iza providnog zida, ugleda prvo okrugli, mutirani oblik - rezultat njihovih neuspešnih eksperimenata. Zaokrete loptu svoga tela i pogleda ostale.

Neko vreme se nije mogao odlučiti ko je ružniji - da li je taj mutirani oblik, ili dvoje normalnih. Onda pomisli kako bi bilo kad bi ljudi pokušali da petljaju

sa nekim Seneksima i pretvaraju ih u ljudske oblike... Pogleda loptasto ljudsko biće i sav se skupi, kao od iznenadne toplote. Ariz sa tim eksperimentima nije imao nikakve veze. Bio je zahvalan što bar to može reći.

Bilo je očigledno da ljudski pupoljci - jaja - imaju, čak i pre oplođenja, svaki svoju podešenost za određenu funkciju. Ovi zdravi ljudski oblici su pokazivali dovoljnu različitost - i ne uzimajući u obzir *polne* karakteristike - da njome nagoveste i različitost funkcija. A svako od tih bića ima po četiri podije, po dve optičke naprave, i *glavu* na koju su popete slušne sprave, mirisna sprava, i jedan permeum zvani *usta.* Bar su bez dlake, pomisli on, za razliku od nekih drugih vrsta iz populacije I, o kojima je Ariz učio od mandata.

Ariz nasloni vrh vokalizatora na zvuk-propusnu ploču i progovori.

"Halo", začu se zvuk unutar komore. Mutirani oblik diže pogled. Taj oblik je ležao na podu: ogromni naduveni stomak sa strane pridržan pomoću četiri skoro sasvim beskorisne podije. Ovaj oblik je najčešće proizvodio zvuke visoke frekvencije neprekinute. Sad oblik prestade s tim i oslušnu, istovremeno vukući cev kojom je bio spojen sa mašinom za gajenje i nadzor.

"Halo", uzvrati mužjak. Taj oblik se isključi iz cevi i sede na proširenje na suprotnom kraju komore.

U jednom uglu stajaše instrukciona i surogat-roditeljna mašina, nezgrapna parodija ljudskog bića, sa udovima predugim a glavom premalenom. Ariz je jasno video da su konstruktori izbegli da pažljivije pogledaju ljudsku anatomiju.

"Zovem se..." reče Ariz dodajući svoj ime, koje se, međutim, ispolji kao interval besmislene bele buke. Moraće to malo bolje. Komprimovao je i adaptirao frekvencije. "Zovem se Ariz."

"Zdravo", reče mlada ženka.

"Kako se vi zovete?" To je već dobro znao, jer je mnogo puta slušao njihove razgovore.

"Prafreks", reče ženka. "Ja sam rukavičarka."

Ljudski oblici sadrže vrlo malu količinu genetske memorije. Kao nakotnu oznaku dobijaju, pretpostavio je Ariz, svoje ime, profesiju i rudimente životnosredinskog znanja. To kao da im je veštački nadodato; po svemu sudeći, u prirodnom stanju rađaju se kao skoro potpuni blankovi. U to, međutim, nije

mogao biti siguran, jer je ljudska reproduktivna hernija izuzetno prefinjena i komplikovana.

"Ja sam nastavnik, Prafreks", reče Ariz. Logička struktura tog jezika i dalje mu je zadavala bol.

"Ne razumem te", odvrati ženka. "Ti učiš mene, ja učim tebe."

"Imamo Mam", reče mužjak, pokazujući prstom ka mašini. "Ona nas poučava."

Ta njihova "Mam" je uključena u mandat. Oduzeti to ljudima - oduzeti im mašinu koja je, esencijalno, jedini ekvivalent seneksanske memorijske vreće - bilo bi nezamislivo. Dovoljno je zlo već i to što ljudi nisu po prirodi opremljeni svaki svojim delom znanja.

"Znate li gde ste?" upita Ariz.

"Gde živimo", reče Prafreks. "U otvoreno-očnosti."

Ariz otvori jedan portal da im pokaže zvezde i deo magline. "Možete li gledanjem kroz prozor da odredite gde ste?"

"Među svetlima," reče Prafreks.

Ljudska bića, dakle, za razliku od drugih rasa iz Populacije I, nemaju urođenu sposobnost da na osnovu rasporeda zvezda odrede svoju poziciju.

"Ne razgovaraj sa time", reče mužjak. "Sa nama razgovara Mam."

Ariz u mandatu potraži neko objašnjenje o tom imenu koja su oni nadenuli uzgajno-nadzornoj mašini. Mandat mu objasni da je "Mam" verovatno prirodni izraz za onog roditelja koji nosi matericu. Ariz odseče toj mašini dotok energije.

"Mam više ne funkcioniše", reče on. Zatražiće od konstrukcionog zida da sastavi neku manje prepoznatljivu mašinu koja bi ih spajala sa mandatom i hranom. Želeo je da oni udobnost i potpunost povezuju isključivo sa njim, Arizom.

Mašina klonu, a ženski oblik se otrže od zabodne cevi. Poče da plače, a ta je reakcija za Ariza bila potpuna misterija. Njegova veza sa mandatom nije bila dovoljno bliska da mu pruži i odgovore o jadikovanju i o vlazi iz očiju. Posle nekog vremena mužjak i ženka legoše i pređoše u uspavano stanje.

Mutirani oblik načini još neke meke zvuke i pokuša da se primakne

providnom zidu. Podiže svoje tanke ručice kao da moli. Drugo dvoje nisu hteli da imaju nikakve veze sa tim okruglim; a sad je okrugli oblik hteo da pođe sa njim. Možda su biolozi delimično uspeli u pokušaju transformacije; možda je taj oblik više seneksanski nego ljudski.

Ariz brzo ustuknu kroz vrata, u prijatnu prohladnost i u sigurnost hodnika.

Beskrajni orbitalni ples: detekcija, primicanje putanja, udaljavanje, zatim široki povratni zamah, varke i proziranje varki; plesači su bili *Melanže* i seneksanski semenski brod. Bilo je neizbežno da ljudski brod stigne protivnika: ljudski brodovi su bili brži, i bolje su poznavali više geometrije.

Ispunjena veštinom i znanjem, Prafreks je čekala, osećajući se kao zrela voćka koja samo što nije pala sa drveta. U toj tački obuke, neposredno pre nego što budu upotrebljena, vragol-stanja su bila veoma receptivna. Njoj je dopušteno da uzme ljubavnika; dat im je mali zaseban stan blizu spoljašnjih zelenilskih staza.

Taj kontakt je bio, u svojim ograničenim okvirima, zadovoljavajući. Njen ljubavnik je bio jedan stariji rukavičar po imenu Kamneks, i dok su ležali i odmarali se u svojoj sobici, umireni vazdušno-plesnim fibovima, on joj je pričao o minulim bitkama, o specijalnim taktikama, o načinima kako da se ostane živ.

"Da ostanem živa?" upita ona, zbunjena.

"Naravno." Njegovo smeđe lice pomno je motrilo prizor zelenilskih staza, kroz maleni prozor sobice.

"Ne razumem," reče on.

"Većina rukavičara ne preživi", reče on strpljivo.

"Ja ću preživeti."

On joj se okrete. "Imaš šest godina", reče on. "Veoma si mlada. Ja imam deset. Gledao sam. Uskoro ćeš biti upotrebljena po prvi put, puna si pouzdanja. Ali većina rukavičara će nastradati. Oni nas gaje na hiljade. Mi smo na raspolaganju da budemo potrošeni. Zasnovani smo na najboljim rukavičarima iz prošlosti, ali ne opstaju čak ni najbolji."

"Ja hoću", reče Prafreks, isturajući vilicu.

"Vi to uvek kažete", promrmlja on.

Prafreks se za tren zagledala u njega

"Poslednji put kad sam te poznavao", reče on, "uporno si to ponavljala. I evo te opet, u novoj svežini."

"Koji poslednji put?"

"Gospodine Kamneks", prekide ih mehanički glas.

On ustade, spusti pogled ka njoj. "Mi rukavičari uvek mnogo pričamo. Oni ne vole da znamo. Ali kad jednom saznamo, šta onda mogu tu da učine?"

"Učinili ste prekršaj", reče glas. "Molim javite se u *S*."

"Ali sada ako potraješ, znaćeš više nego što kazilac kaže."

"Ne razumem", izgovori Prafreks polagano, precizno, gledajući ga pravo u oči.

"Isplatio sam svoj dug", reče Kamneks. "Mi rukavičari se pomažemo. A sad idem po svoju kaznu." On izađe iz sobice. Prafreks ga više nije videla, sve do dana svoje prve upotrebe.

Semenski brod se zarivao u protozvezdu koja se zagrevala. Led i stene su padali ka središtu, i da bi se od njih zaštitio, brod je digao štitove. Ova maglina se zgusnula iz posebno bogatog jata eksplodiranih zvezda četvrte i pete generacije, koje su imale mnoštvo planeta; razmrvljeni ostaci tih planeta sada su padali po Arizovom brodu kao grad.

Nikada Ariz nije bio tako izolovan. Nijedna druga granska invidivua nije mu se obraćala; sad nije ni viđao nijednu. Davao je izveštaje nakotnom umu, ali čak i tu je nailazio na sve topliji i topliji prijem, tako da je na kraju jedva uspevao da izdrži takvu komunikaciju. Posledica toga - takođe predviđena planom, uvide on - bila je, da se još više približio svojim štićenicima ljudskim formama. Osećao je više saosećanja prema njima. Otkrio je da čak i između jednog ljudskog bića i jednog Seneksa može postojati most potrebe - potrebe da se bude koristan.

Nakotni um se interesovao za jedno pitanje: sa kojim stupnjem uspešnosti bi ti oblici mogli biti ubačeni u ljudski brod? Da li bi ih ostali ljudski oblici

prihvatili i trpeli sve dok ovi ne izvrše sabotažu, ili bi saboteri bili otkriveni? U njihovu nastavu već su bile ubacivane seneksanske instrukcije.

"Mislim da će biti prihvaćeni u zabuni bitke", odgovori Ariz. On je odavno pogodio generalne crte planova koje je nakotni um spremio. Komuniciranje sa ljudskim oblicima imalo je samo jednu svrhu: da budu upotrebljeni kao mamci i pobunjenici. Oni su bili oružja. Poznavanje ljudskih aktivnosti i ljudskog ponašanja nije bilo samo sebi cilj; videći šta se dešava sa njim samim, Ariz je u potpunosti shvatio zašto nakotni um ne želi da takva proučavanja idu dalje.

Uskoro će ih izgubiti, i njegov rad će time biti završen, razmišljao je Ariz. On će biti previše zaprljan ljudskošću. Biće eliminisan, a njegova zamena počeće novu egzistenciju; ona će se veoma malo razlikovati od Ariza - ali će biti, rezonovao je on, prilagođena. Zamena neće imati Arizovu neobičnost.

Pristupio je svom poslednjem susretu sa nakotnim umom, pripremajući se za poslednji zadatak - okončavanje samoga sebe. U hladnoj, tečnošću ispunjenoj komori čekala je velika crvena-i-bela vreća, centar njegovog tima, život njegov. Obožavao je nakotni um. Ni u kom slučaju ne bi mogao kritikovati postupke te vreće. *Pa ipak* -

"Traže nas", izračio je nakotni um. "Da li su oblici spremni?"

"Jesu", reče Ariz. "Nova naučenost je čvrsta. Oni veruju da su u potpunosti ljudska bića." Što su i bili, sa izuzetkom te nove naučenosti. "Prkose ponekad." O mutiranom obliku nije rekao ništa. Taj neće biti upotrebljen. Ako ovu bitku dobiju, taj oblik će verovatno biti bačen, zajedno sa Arizovim telom, u fuzioni gorionik, radi kompletnog očišćenja.

"Onda ih pripremi", reče nakotni um. "Biće isporučeni u vektor za pozicioniranje i transfer."

Tama i čekanje. Prafreks se smestila u cev za izbacivanje, kao metak upravo ubačen u pušku. Kroz rukavice su do nje dospevala daleka komunikacijska mrmljanja, slična glasovima koji se šire kroz šupljine cevi. *Melanže* se bližio punoj spremnosti.

Iako je njen brod bio ogroman, Prafreks je znala da će prema semenskom brodu biti patuljast. Sećala se nekih nejasnih detalja o strukturi semenskog

broda, ali glavnina tih informacija bila je bezbedno uskladištena, na takav način da nije mogla uticati na njen svesni um. Prafreks nije čak bila sigurna ni kakva će taktika biti primenjena. U kobajagama je bar to bilo jasno. A sad takve informacije ili nisu stigle, ili su čekale u nedostupnom delu memorije, odakle će biti izvučene odgovarajućim okidačima.

Nešto više informacija biće joj dato neposredno pre lansiranja. Opštu proceduru je već znala. Semenski brod se duboko zario u protozvezdu, i tu se skrivao iza geometrijske distorzije i kompletnog haosa elektromagnetske energije. *Melanže* će prići, pa ako treba i sudariti se. Proboj unutra. Oslobađanje. Nađi. Capaj. Prsti su je boleli. Nešto pre lansiranja biće joj date poslednje jaoće - za kaljenje - i ona će napustiti vragol-stanje. Postaće odrasla rukavičarka. Biće žena

Ako se vrati.

vratiću se

Mogla bi postati deo rasplodnog; njene receptivnosti bi se završavale ekstazom a ne samo blagom toplinom; davala bi drugo stanje, prirodno rođene rukavičare. U ovom trenutku bila je zadovoljna i samim razmišljanjem o tome. Velika je to čast.

Prsti su je boleli još više.

Dođe okaljajući, poslednji talas jaoća. Zatim naiđoše bojni podaci. Dok su prelazili u njenu podsvest, ona u jednom sevu sagleda -

Stene i led, gusti oblak prašine i gasa koji svetluca crveno ali izgleda mračan, zvezda nigde, ovog puta nema orijentacije prema sazvežđima. Upali se svetionik, koji će ostati njeno jedino sredstvo orijentisanja kad rukavice izgube inercijalnu orijentaciju i uključe se na metu.

Semenski brod

bejaše kao

senka u senci

dvadeset dva kilometra u prečniku a ipak nosi

samo šest timova

ISPALJIVANJE i ona leti!

Podaci: Melanže se ukopao u semenski brod, zario se duboko u unutrašnjost, kao njuška mesoždera koji nasrće ka vitalnim organima.

Instrukcije: jato tragača već juri kroz semenski brod, u potrazi za nakotnim umovima, nakotnim komorama, granskim individuama. Rukavičari će krenuti za tragačima.

Prafreks sada jasno vidi sebe. Ona je velika osvetnička kometa, donosilica zlih predznaka i zle kobi, ona kao nož juri kroz staklo, kroz led, i kroz razređeni hladni helijum kao da tu ničeg nema; metak je ispaljen i sada šiba brzinom od više stotina kilometara na sat kroz brod Seneksa, sledeći tragače.

Semenski brod se sad ne može povući u više geometrije. Prikovan je prisustvom *Melanžea.* Pripadao je *Melanžeu.*

Ove informacije potapaju njenu svest, donoseći joj ogromno zadovoljstvo. Ona se obrušava oranž-i-sivim hodnicima, treskajući o zidove kao metak koji rikošetira. Praktično na samom početku nailazi na jednu gransku individuu koja klizi po amonijačnom sloju protiv naleta vetra, pokušavajući da stigne do jedne oklopljene komore. Cap! ali njeno prvo capanje je suviše lako, ne donosi zadovoljstvo, nije ni blizu onome što je očekivala. Iza nje, u njenom posle-talasu, ta granska individua se pretvara u razasute grudvice plazme. Ona roni dublje.

Ariz prebacuje ljudska bića njemu poverena do vektora pomoću kojih će biti lansirana. Ovi oblici su opremljeni simulacijama ljudskog oružja, šake su im obuhvaćene odvratnim sivim rukavicama.

Semenski brod je u smrtnoj opasnosti; malo je nedostajalo pa da bitka bude u jednom jedinom potezu izgubljena. Celovitost semenskog broda ne može se održati. Mora doći do samouništenja u kome će i ljudski brod biti uništen, s tim da jedan deo semenskog broda preživi, i u njemu oni timovi koji uspeju da pobegnu.

Vektori lansiraju ljudske oblike. .Ariz se trudi da odredi koji će deo semenskog broda biti odabran da preživi; on se ne sme zateći tamo. Njegov posao je svršen, i on mora umreti.

Rukavičari se šire kroz centralnu šupljinu semenskog broda, razaraju velike, hladne pogonske motore, mimoilaze štitovima izdvojeni plamen fuzije i postrojenja za reprocesovanje, uništavaju mašineriju koja je bila načinjena pre formiranja njihove Zemlje.

Specijal-projektne sestre prelaze u vodstvo. Odjednom se zbunjuju. Našle su jedan nakotni um, ali taj nije jako zaštićen. Okružuju ga, spremaju se za capanje -

Taj um se žrtvovao, da bi ih privukao lakom plenu i time odvukao od nekog drugog dela semenskog broda. Uviđajući to, one ubijaju brzo i jure dalje.

Arizov nakotni um se priprema da beži. Počinje da se omotava fluksnim vezama dok se kreće kroz brod prema zamrznutom delu. Od njegovih pet granskih individua, tri su već mrtve; um oseća kako drugi nakotni umovi umiru. Arizov zamenski pupoljak takođe je ubijen.

Postupajući prema Arizovoj obuci, ljudski oblici se zaleću hodnicima koji vode daleko od glavne akcije. Specijal-projektne sestre nailaze na podmetnutog mužjaka, dopuštaju mu da leti sa njima... sve do časa kad je uperio svoje omžje. Trajs zamalo da pogine od njegovog Cap! Druge dve istog trena pucaju na taj oblik. On odlazi u smrt plačući, obuzet pometnjom još od prvog trena svog lansiranja.

Onaj deo broda u kome će nakotni um naći zaklon sadrži u sebi i komoru u kojoj su ta ljudska bića odgajana, a u komori se još uvek nalazi mandat. Svi ostali umovi su mrtvi, uviđa Ariz; ljudi su se tako brzo obrušili na njih. Šta on sad da radi?

Negde, daleko, jedan puls patnje: još jedna granska individua umire. Ariz to oseća. Ispituje ostatke semenskog broda. On je poslednja granska individua. Sad ne može da se raspe; mora da obezbedi opstanak nakotnog uma.

Prafreks, strelovito promičući kroz semenski brod koji se raspada, u potrazi za novim šansama nailazi na nekog povređenog rukavičara. Ona poziva medi-tragača i hita dalje.

Nakotni um se smešta u izabrani deo. Umov sistem za podršku je oštećen; um ulazi u stanje fluksne vezanosti, koje je izolovano od vremena, brže nego što bi trebalo. Zatvarači od penušavog električnog leda ne uspevaju sasvim da zapreče pristup u taj deo broda, ne na vreme: Ya, Trajs i Damu uleću. One frenetično pozivaju sekače vezanosti i održavaoce, jer imaju instrukcije da, ako je moguće, zarobe poslednji nakotni um.

Ali klopka pada na Ya i režeća polja je otkidaju od njenih rukavica. Hitnuta je niz mračno, raspadajuće okno duž koga se otvaraju nebrojene crvene pukotine jer integritet broda popušta. Vukući za sobom trag srebrnog praha, ona se zamrzava. Udara o jednu barikadu i rasprskava se u krhotine.

Ledeni zatvarači se i dalje sklapaju. Trajs, uhvaćena između njih, frenetično nastoji da se iščupa, i naleće na region sve jače fluksne vezanosti. Njene rukavice se raspadaju na tvrde komade, a ona ostaje ulivena i umrznuta u jedan ledeni zid, kao insekt zarobljen u površini jezera zimi.

Damu vidi da nakotni um ulazi u poslednju fazu svog fluksnog vezivanja. Posle završetka vezivanja, oni neće moći da ga dotaknu. Ona počinje očajničko capanje ali prekasno.

Ariz okreće pomoćne energije fluksa protiv nje. Njeno capanje se odbija od regiona vezivanja, Damu je zahvaćena interferentnim obrascem i tu vibrira sve dok i najsitnija od njenih čestica ne zaustavi svoj učvoreni vrtložni spin tako da Damu jednostavno postaje prostor i pržeća svetlost.

Nakotni um je, međutim, ozleđen. Iz jednog dela tela mu cure informacije. Očajnički traži mesto za skladištenje, mesto gde bi se informacije mogle ubaciti pre nego što nastupi poslednji talas vezivanja.

Ariz šalje jedan spojni mehanizam ka površini nakotnog uma. Srebrnasta jezerca vremeno-vezivanja trepere i oko Ariza, i oko uma. Oštećeni delovi nakotnog uma transferišu svoje podatke u poslednje raspoloživo memorijsko sredstvo - u ljudski mandat.

Sada su u mandatu i ljudske i seneksanske informacije.

Srebrnasta jezerca se spajaju, Ariz uzmiče. Više ne može da oseti nakotni um. Nakotni um je postao nedohvatljiv, ali još ne i bezbedan. Ariz mora odbaciti

ovaj deo daleko od glavnine semenskog broda. Onda mora da obavije i čitav taj deo novim fluksnim vezivanjem, mora ga zatvoriti u čauru fizike i tako zaštititi od poslednjeg ljudskog razaranja.

Ariz pažljivo brodi kroz malobrojne preostale hodnike. Helijumska atmosfera se skoro sasvim razasula, čak i tu. On se napreže da se priseti svih procedura. Uskoro će semenski brod eksplodirati, uništavajući tako i ljudski brod. Do tada oni moraju biti daleko.

Crvena od gneva, Prafreks prati njegovu jedva primetnu formu; kroz barikade od leda motri na njega, i bliži se trenutku najprijatnijeg capanja. Prepušta komandu svojim rukavicama i vidi jedan oblik iza sebe, taj oblik nosi rukavice koje nisu prave, nisu kao njene, ali su sposobne da je uhvate napetim poljima, da blokiraju capanje, da povuku dve forme jednu ka drugoj. Fragment broda se odvaja, toplina kulja iz protozvezdanog oblika. Njih dve se kovitlaju u sopstvenom vrtlogu sile, dve komete bliznakinje spojene čvrsto - jedna crvena, jedna sumorno siva.

"Ko si ti?" vrišti Prafreks dok se njih dve primiču jedna drugoj kroz polja. Njihove okoline se stapaju u jednu okolinu. Njih dve se rvu. U mraku i konfuziji one su povučene za fragmentom broda, izvučene iz protozvezdanog oblaka, i Prafreks vidi lice one druge, svoje lice.

Semenski brod se samouništava. Fragment je hitnut daleko od protozvezde, iznad one ravni u kojoj ćejednom postojati planete i njihove orbite, daleko od osakaćenog, umirućeg *Melanžea.*

U očajanju, Prafreks koristi svu svoju snagu da se zaburgija u fragment. Helijum duva mimo njih dve, promiču delići mrtvih granskih individua.

Ariz uspeva da odmah uhvati taj par i da obe forme zatvori u komoru za ljudske forme. Istovremeno preuređuje strukturu fragmenta tako da u komori mogu ostati i njih dve, i mutirani oblik, i mandat. On ima malo vremena, ali dovoljno da se koncentriše na njih. Opasne su. Njihove snage su maltene izjednačene, ali njegov oblik slabi brže nego prava rukavičarka. One plove po komori, odbijaju se od zida do zida, prinuđujući mutante da se puzanjem zavuče u ugao i da temo zavija od straha.

Moglo bi biti korisno sačuvati jednu i zarobiti drugu formu. Iako su spletene, moguće ih je pažljivo izrezati iz njihovih polja i uvesti u neku grubu vrstu spavanja, pre nego što rukavičarka oslobodi svoje oružje. On može da odbaci te rukavice - i prave i lažne - i da priključi obe ove forme na Mam, a i mutante takođe. Možda se iz neuspeha ovog eksperimente može nešto naučiti.

Isecanje i hvatanje je završio još i pre nego što je završio to planiranje. Sad se njegovi pokreti usporavaju pod uticajem fluksnog vezivanja koje se širi. Priključuje ljudska bića na Mam, zatim proverava da li je fluksna veza nakotnog uma ispravno smeštena unutar fluksne veze celog broda. To je njegov poslednji postupak.

Fragment pada u jednostavnije geometrije.

Sve ostaje tako kao da oni nikad nisu ni postojali.

Bitka je bila završena. Pobednika nije bilo. Ariz postade svesten proticanja vremena, strese tromost sa sebe, i otpuza kroz bolno suve hodnike da opet pokrene životno-sredinsku opremu. U čitavom fragmentu, mašine, mukotrpno, počeše opet da rade.

Koliko generacija? Sazvežđa neprepoznatljiva. On izvede tragove zvezda, pronađe dobro znane spektre i tipove,ali ostarele. Veće fluksno vezivanje nije bilo ispravno. Nije bio u stanju da nađe maglinu u kojoj se bitka odigrala. Na tom mestu su se nalazile zvezde prijatno sredovečne, okružene mladim planetarna.

Ariz siđe iz svoje improvizovane opservatorije. Klizio je po fragmentu, ustanovljavao limitacije svog novog doma, naišao na tvrdu, ogledalsku površinu vremenske čaure u koju se nakotni um zatvorio. Fluksno vezivanje je tu bilo čvrsto; Ariz nije znao nikakav način da ga ukine. Vremenom, vezivanje će verovatno ipak popustiti - ali to bi moglo trajati nekoliko životnih vekova. Semenskog broda više nema. Izgubili su i nakotnu komoru i zalihu.

On je ostao poslednja granska individua iz svog tima. To sad više nije bilo važno; on nema sposobnost da bilo šta započne bez nakotnog uma. Ako je fluksno vezivanje večito - a i takav kvar se događa - onda bi on, Ariz, mogao isto tako biti i mrtav.

Zatvorio je svoje misli oko sebe i skoro sasvim potonuo, a onda je osetio da iz komore za oblike dopire alarm. Mehanizam za spoj sa mandatom isključio

se; nova verzija Mam ne radi ispravno. On pokuša da opravi opremu, ali bez konstrukcionog zida bio je maltene bespomoćan. Najbolje što je mogao postići bilo je da namesti privremeno snabdevanje hranom kroz staru Mam, onu u ljudskom obliku. Kad je to završio, osmotrio je zarobljenicu i dva oblika, onda onu beznogu, bezruku drugu Mam koja im je dotad služila kao veza sa spojnim mehanizmom i sa samim životom.

Provela je čitav svoj život u sobi jedva osam sa deset metara, ne mnogo višoj od njene visine. Sa njom je bio Grejd, a bilo je tu i okruglo biće koje nije govorilo i čije ime - ako ima ime - nije saznala. Neko vreme je postojala Mam, zatim Mam druge vrste, ni približno tako zadovoljavajuća. Ona jedva da je imala ikakvu svest da je čitava njena egzistencija bila jadna, skučena, na ovaj ili onaj način nepotpuna.

Neki drugi okrugli oblik, odvojen od njih providnom preprekom, povremeno se javljao glasom ili gestom.

Grejd ju je održao mentalno normalnom. Sklopili su zaveru. Prilikom odvajanja od spojnog mehanizma - od onog što je njima bilo poznato pod nazivom "zatvoreno-očnost" - oslanjali su se jedno na drugo, pokušavali da se snađu u stvarima, i to: u onome što su znali instiktivno, u onome što im je davano kroz spojni mehanizam, i u onome što im je biće iza prepreke govorilo.

Prvo su znali svoja imena, i to da su rukavičari. Znali su da su rukavičari borci. Kad im je Ariz preko spojnice dao instrukcije za borbu, prihvatili su ih željno, ali i nelagodno. Te instrukcije kao da se nisu uklapale sa onima ugrađenim duboko u njihove instinkte.

Posle pet godina provedenih pod takvim uslovima, postala je introspektivna. Nije ništa očekivala, ništa tražila osim iskustva u zatvoreno-očnosti. Otvoreno-očnost sa Grejdom izgledala je kao jedva nešto više od sna. Obično su uspevali da ignorišu čudno okruglo stvorenje koje je bilo u komori sa njima; to stvorenje je provodilo skoro sve svoje vreme uključeno u mandat i u Mam.

Jednu stvar je znala sa punom sigurnošću. Njeno ime je Prafreks. Govorila je to i u otvoreno-očnosti i u zatvoreno-očnosti: to ime, svoju jedinu izvesnost.

Nedugo pre bitke, bila je u nekom stanju nalik na san bez snova, kao robot kome daju instrukcije. Onaj Prafreksin deo koji je tokom pet godina zatvoreno-

očnosti i otvoreno-očnosti stekao personalitet, suzbijen je letačkim instrukcijama koje joj je Ariz uprogramirao. Letela je na način kako rukavičari, po svemu sudeći, moraju leteti (iako se činilo da rukavice nisu baš u redu). Borila se, rvala se (učinilo joj se) sa samom sobom; ko bi mogao biti siguran u ma šta?

Odavno je došla do zaključka da ne treba suviše priželjkivati realnost. Posle bitke povukla se u mandat - u zatvoreno-očnost - itekako željno.

A šta i mari? Ako je otvoreno-očnost manje shvatljiva čak i od zatvoreno-očnosti, onda otkud njoj ovo dodijavajuće osećanje da je otvoreno-očnost tako potrebna, da je obavezna? Trudila se da zaboravi.

Ali neka promena se dogodila i sa zatvoreno-očnošću. Pre bitke, informacije su bile selektirane. Sad je mogla da luta kroz mandat potpuno slobodno. Činilo joj se da oseća miris nekih novih informacija, potpuno neznane vrste, kao miris dalekog okeana. Jedva da je znala gde bi počela. Spotače se o:

- da sve letelice moraju nositi po jedan, bez obzira koje su veličine i klase, baš kao što svaka individua nosi mapu vrste. U mandatu će biti sve informacije o našoj vrsti, uključujući i tačnu, necenzurisanu istoriju, jer ako smo naučili išta, naučili smo da cenzurisano i netačno izveštavanje izobličuje vid vođama. Vođe moraju imati pristup do istine. To je njihova odgovornost. Nadređeni ne smeju verovati u ono što se, iz ovog ili onog razloga, govori podređenima. Podređenima se govore laži. Vođe moraju tražiti i dobijati izveštaje što je tačnije moguće, inače ćemo biti oslabljeni i srušeni -

Kakve li su divne snove te *vođe* morale imati. Imale su i neki unutrašnji talenat zvan *istina*, ostvarivan upotrebom *mandata*. Prafreks je jedva mogla poverovati u to. Dok je obavljala svoja prva istraživanja u novim poljima zatvoreno-očnosti, počela je da povezuje reč *mandat* sa svojim iskustvom. Ona se tu nalazi: u mandatu.

I to samo ona. Svojevremeno je istraživala zajedno sa Grejdom. Sad od Grejda nije bilo ni traga.

Učila je brzo. Uskoro je hodala duž jedne plaže na Zemlji, zatim po jednoj plaži na nekom svetu zvanom Miriadni, pa po drugim plažama, koje su dolazile i nestajale sve jačim ocrtavanjem, zatim izbleđivanjem. Ubrzanim prelaženjem kroz mnoge takve prizore, dobila je jedan zamućeni *eidos* i na taj način saznala

šta znači reč "plaža" kao apstrakcija. Plaža je granica između dve vrste zatvoreno-očnosti, i to između vode i kopna; u otvoreno-očnosti ne postoji ništa što bi odgovaralo tim pojmovima.

Neke plaže imaju pesak. Neke imaju oblake - *eidos* oblaka je baš privlačan. A jedna plaža ima - ima nju i ona po toj plaži beži, uplašena, vrišti.

Povikala je, ali ta figura je nestala. Prafreks ostade na plaži pod zalenkasto-žutim suncem, na planeti zvanoj Kirena; osećala se usamljenijom nego ikad.

Istraživala je dalje, nadajući se da će naći Grejda, ako ne i figuru koja je ličila na nju. Grejd ne bi bežao od nje. Grejd bi -

Ona okrugla stvar iskrsnu pred njom, grčeći svoje bespomoćne udove. Sad je bio red na nju da navali u bekstvo, prepadnuta. Nikad ranije nije srela to okruglo biće u zatvoreno-očnosti. Ono se kreće; ono ima svrhu. Preko zemlje, preko oblaka, preko drveća i stena, preko vetra, vazduha, jednačina, i preko jednog ruba fizike, ona pobeže. Što je dalje bežala, što je udaljenija bila od tog okruglog sa ručicama i malom glavom, sve manje se bojala.

Grejda nikad ne nađe.

Uspomene na bitku bile su sveže i bolne. Pamtila je bol u šakama sa kojih su rukavice nevešto smaknute. Njenu životnu okolinu, koja se srušila, zamenilo je nešto nejasno. Prafreks je zapala u duboki dremež i predala se snovima.

Ti snovi su joj bili totalno neznani. Ako je u lučnoj putanji njenog sna postojalo skretanje na levo, sanjala je o filozofijama i jezicima i drugim stvarima sa kojima nije mogla uspostaviti nikakvu vezu. Okret na desno vodio je do istorija i nauka toliko nerazumljivih da su predstavljale košmare.

Bilo je to izuzetno neprijatno spavanje, i nije joj bilo nimalo žao kad je otkrila da ne spava stvarno.

Ključni momenat je nastupio kad je otkrila kako da uspori svoje zaokretanje i menjanje teme snova. Ušla je u neku prijatnu zonu u kojoj nije ništa znala ali koja kao da nije bila opasna. Videla je ogromno prostranstvo vode, ali to nju nije plašilo. Tu supstancu je identifikovala kao vodu tek kad ju je zahvatila šakom i podigla. S one strane vode bio je pod od pomičnih čestica. Iznad obe te pojave bio je otvoreni prostor, ne crn ali ipak očigledno prostor, koji je odvlačio

njene oči ka intenzivnom bledo plavo-zelenom. Pojavila se i ona figura na koju je naišla u semenskom brodu. Figura nje same. Figura poče da je goni. Ona poče da beži.

I to pravo preko granice, u seneksanske informacije. Tad je znala da ovo što vidi ne može nikako poticati iz nje same. Ona prima podatke iz nekog spoljašnjeg izvora. Možda su je zarobili. Moguće je da nju sada prinudno ispituju. Kazilac je govorio o takvim mogućnostima, ali rukavičarima nije rečeno kako da se brane u konkretnim situacijama. Umesto toga im je rečeno - izrazima koji ne dopuštaju nikakvu dvoumicu - da je samouništenje jedini odgovor. Zato je pokušala da se ubije.

Bila je u sedećem položaju, u ledeno hladnoj crvenoj-i-beloj sobi; njena stopala su bila na domak neke tečnosti kojom je pod bio pokriven, ali ipak nisu doticala površinu te tečnosti. Informacije o ovome nisu odgovarale njenim čulima - bile su nekako mutne i neuklopljene. Za razliku od onih drugih informacija, ove nisu dopuštale ni učestvovanje, ni pokret. Sve je bilo sasvim ukočeno.

Nije mogla da nađe nikakvo sredstvo niti način da izvrši samoubistvo. Odlučila je da sklopi oči i jednostavno zaželi da se raspadne. Međutim sklapanje očiju dovodilo je samo do potonuća u varke, plićeg ili dubljeg - pojavljivale su se druge kategorije, teme, vizije. Nije mogla da zaspi, nije bila umorna, nije mogla umreti.

Nošena kao list na površini vodenog toka, plovila je. Njene misli počeše da se raspliću. Zamislila je sebe kako plovi po vodi zvanoj okean. Otvorenih očiju. Sasvim slučajno naiđe na:

Uputstvo. Dobrodošli u uvodnu upotrebu mandata. Pošto ste vi neborac-procesor, vaše su dužnosti sledeće: da održavate ovaj mandat, da dajete bitne informacije svojim nadređenima, i, ako zatreba, da štitite ili uništite mandat. Ovaj mandat je vama prvi neposredni starešina. Ako mu zatreba održavanje, bićete na usluzi. Kad ste spojeni sa mandatom, kao sada, možete da istražujete bilo koji aspekt informacija tako što ćete zatražiti isporuku. Isporuku tražite tako što nagovestite jezgro vaše teme.

Prafreks! povika ona nečujno. Šta je Prafreks?

Odgovor dođe od glasa koji je zvučao drugačije.

A, pa to je priča i po. Ja sam bio njen biograf, sređivač njenih životnih traka (referenca: DŽORDŽ MEKNEKS), i dobro sam je poznavao u poslednjim godinama njenog života. Rođena je u previranju godine 26.468. Evo odabranih traka iz njenog života. Odaberite naglaske. Analiza sledi.

"Hej! Ko si ti? Ovde sem mene postoji još neko..."

"Šššššš! Slušaj. Pogledaj ovu. Ko je ona?" Gledali su i slušali informacije.

"Ej, pa ona je *ja*... na neki način."

"Ona je *mi."*

Dva i po metra visoka bejaše. Kosa njena - crna i gusta, ali kratka; ruke i noge mišićave iako izdužene vežbanjem i hormonalnim terapijama. Sedamnaest joj je godina bilo; u sunčevom sistemu rođena, a takvih je ptica oko nje bilo malo; jedno vreme bila je veoma loše raspoložena. Jer, kud god bi krenula, ptice su joj postavljale pitanja o njenoj majci, Džej-eks. "Jesi li bolja od nje?"

Naravno da nije bila bolja! Ko bi mogao to biti? Ali bila je dobra; tako su govorili instruktori. Primakla se završetku obuke; nameravala je da svoj posao radi dobro, bez obzira da li će ostati ptica ili diplomirati i postati sokolica. Na pitanja o njenoj majci najčešće je reagovala stiskanjem usana i besnim pogledom.

Na Mersioru, teren za vežbu je zapremao četiri hiljade hektara i imao sopstveno pristanište. Teren je bio podeljen na tri dela: zemlju, kosmos i misao. Trening u sve tri oblasti bio je obavezan za žutokljunce, ptice koje žele da postanu sokolovi. Prafreks je bila žutokljunka trećeg stepena. Položila je zemlju - iako joj je borba u uslovima pritisnutosti na tlo bila odvratna - i već dve godine obuke u svemiru. Svi su govorili da nije teško položiti zemlju i kosmos, već da je teško, posle planetarnih i blisko-orbitnih akcija, izdržati četiri godine misli.

Prafreks nije bila introspektivan tip. Mogla je vredno da uči, ako joj je to odgovaralo. Hitro je savladala matematiku oružja, fizika joj je bila laka ako je bila direktno aplikativna; ali bili su joj dosadni i teorija službe, i polinstrukt - predmeti sa kojima je imala dodira samo u pred-ptičjim kursevima.

Još od kad je bila mala devojčica, od samo pet -

- Pet! Pet čega?

i kad je videla brodove, bojna odela, i fibove svoje majke, znala je da neće moći da bude srećna dok i ona ne krene u avanture, dok ne ugleda semenski brod na nišanu, dok ne ubedi nekog Seneksa u nadmoć krajnjeg -

- Capanje! Ova priča o capanju!

- A šta je to?

- Pa ti si ja, trebalo bi da znaš.

- Nisam ti, a nas dve nismo ona.

Capanje, reče mandat, i dogodi se pomak podataka.

"Sutra dobijate svoje prve implante. Oni će vam omogućiti da se koordinirate sa motorima zero-angularne faze - ZAP motorima. Takođe, da pronalazite metu mnogo brže nego što biste mogli prostom biologikom. Implanti će vam, naravno, biti uneti kroz nos - mala iritacija i mali problem sa sinusima, ništa više - u limbični sistem. Priključci i digitalni adapteri biće vam ugrađeni u kasnijem periodu obuke. Ima li pitanja?"

"Da, gospodine." Prafreks, na vrhu sferične učionice, ustade, zbog čega je sokolski instruktor morao zaokrenuti svoju platformu. "Imam problema sa matematikom zero-angularne faze. Sa redukcijom momentuma realnog."

I drugi žutokljunci trećeg stepena zapijukaše da sa tom matematikom imaju problema. Sokolski instruktor uzdahnu. "Ne želimo da instaliramo varalice svima vama. Dovoljna je nevolja već i to što su potrebni implanti za dopunu biologike. Individualno učenje je mnogo poželjnije. Da li tražite varalice?" Bejaše to izazov. Svi odbiše, ali Prafreks se tajno osmehnu. Dobro je znala taj nastavni predmet. Jednostavno ju je obuzimalo veliko zadovoljstvo pri ponovnom slušanju objašnjenja o tome. Tako ona može da učvrsti svoje već temeljito znanje. Drugi, oni koji nisu tako dobro naučili, imaće koristi. Ona ne traći vreme. Uživa u svom oružju - onom koje će koristiti protiv Seneksa.

"Zero-angularna faza, tj. faza nultog ugla. je privremena redukcija realitetnih momentuma." Jednačine i pleksne veze pojavljivali su se pred svakim

učenikom dok je instruktor govorio. "Elementi nerealnosti mogu se izvući iz svojih gnezda i uvesti u sukob ako se postavi barijera između participatorskog principa i asumpcije realnog. Za determinisanje efektivnosti participatora koristi se konvenientni model koji nazivamo uglom faze. Nulti ugao faze postiže se neprozirnim probabilitelnim poljem u skladu sa modifikovanim Furijeovim računom o separaciji realnih talasa. Isto se može postići i refleksijom ovakvog zraka - što je uspešno protiv-sredstvo protiv zero-angularne faze, zato što je zrak uvek podložan kombinovanju a kombinanta je uvek vremenski reverzirana. Prave misli, ili *Gedanken* -"

- Zero-angularna faza. Ova uči capanje.

- Mrzi ih prilično, a?

- Senekse? Pa oni su Seneksi.

-Meni se čini... da je otvoreno-očnost svet Seneksa. Kakvo je značenje toga?

- Takvo, da smo zarobljenici. Tebe su uhvatili pre mene.

-Auh.

Vesti su stigle dok se oporavljala od implantacije. Semenski brodovi su još jednom povredili ljudski prostor. Izbacili su ptice-kukavice na trideset pet svetova. Bile su to nedavno kolonizovane planete. Ptice-kukavice su uništile sve živo, zatim pokušale da zaseju seneksanskim formama. Starešine su reagovale sterilisanjem površina tih planeta. Niko nije pobedio, obe strane su pretrpele gubitke. Sticao se utisak da su Seneksi tako zli da čak i ne žele uspeh, nego samo destrukciju.

Mrzela ih je. Nije bila u stanju da zamisli ništa gore od njih.

Prafreks, dvadeset tri godine stara. Kroz godinu dana biće kvalifikovana da bude soko na jurišnoj krstarici. Demonstriraće svoju mržnju.

Ariz oseti da klizi ka okončajnom razmišljanju, duhovnom stavu koji uvek prethodi samouništenju granske individue. Ima li ikakvog posla za njega? Fragment je spašen, ali po koju cenu, i radi čega? Nije postignuto ništa. Maglina je izgubljena, ili je bar on tako pretpostavljao. Stvarni ishod on

verovatno nikad neće doznati.

Osetio je blagu iritaciju zbog nedostatka spektra odgovora. Bez svrhe, granska individua je samo suvišna plazma.

Zavirio je unutra, pogledao zarobljenicu i oblike; svi su bili ukopčani u mandat.

Pitao se što će s njima. Kako bi ljudi postupili kad bi se našli u njegovoj situaciji? Energičnije, verovatno. Nastavili bi da se bore. To su uvek činili. Čak i bez vođa, bez shvatljive svrhe, čak i poraženi. Šta im to daje takvu izdržljivost? Jesu li superiorni, zaslužniji? Ako su bolji, da li je ispravno da se Seneksi protive njihovom trijumfu?

Od silne zbunjenosti Ariz se uspravljao i krutio. Predugo proučava ta ljudske bića. Stvarno su ga zarazila. Ali evo, najzad, nagoveštaja svrhe. Postoji jedno pitanje na koje treba odgovoriti.

Obavio je pripreme. Bilo je znakova da fluksna vezanost nakotnog uma nije permanentna, štaviše da se razmotava veoma brzo. Kad se nakotni um pojavi, Ariz će mu dati ocenu, odgovor.

Shvatao je, ne preterano jasno, da je, po seneksanskim standardima, sada totalni luđak.

On će uključiti sebe u mandat, poboljšaće donekle izolujuću spojnicu koju je ranije koristio da traga za pojedinim odgovorima. On, zarobljenica i oblici zagnjuriće se u ljudsku istoriju zajednički. Biće kao mladunci koji sisaju mleko od životinje-majke iz populacije I - što je tačno suprotno od seneksanskog procesa gde mladi daju hranu i informacije nakotnom umu.

Mandat će ili nahraniti, ili otrovati. Ili oba.

- Da li je volela?

- Šta - misliš, da li je primala?

- Ne, da li je ona - mi - ja - davala?

- Ne razumem.

- Pitam se da li bi me *ona* razumela...

Ljubav, reče mandat, i podaci potekoše.

Prafreks: ima dvadeset devet godina. Raspoređena je na jednu krstaricu u novom programu gde će najbolji, ali neisprobani borci biti bacani u najžešće akcije bez ikakvog uvoda. Svrha ovog programa bila je da se vidi do koje mere uspešno vežbovni Teren priprema borce; neki su smatrali da je to nerazumno, ali Prafreks je smatrala da je savršeno zadovoljavajuće.

Bila je to jurišna krstarica od milion tona, sa odredom od pedeset tri sokola i sa osamdeset članova redovne posade. Prafreks će biti upotrebljena u drugom talasu napada, posle početnog tvrdoborenja.

Plašila se. To je bilo dobro: strah poboljšava bazičnu biologiku, ako se njime rukuje kako treba. Krstarica će zadreti u seneksanski prostor i osvećivaće se za ranije seneksanske programe sa slanjem ptica-kukavica. Oni će verovatno morati da se bore protiv trnskih i semenskih brodova.

Borba će biti žestoka.

Jurišni brod je poslednji put porekao nadređenost realnog i uvukao se, jedva, u jedan mučan, odvratan sunđer-prostor. Prikupljajući se ponovo, izronio je, daleko iznad galaktičke ravni.

Prafreks je sedela u sokolskim boravišnim prostorijama i gledala rotirajuću simuliranu snežnu grudvu zvezda. Crveno kodirane cifre palile su se duž granice poznate seneksanske teritorije, označavajući stare zvezde, mračne školjke ugašenih zvezda, celu avetinjsku matičnu teritoriju gde su oni prvobitno stekli moć, u vreme kad je zemaljsko sunce bilo mladunac izmaglicama obavijen. Jedna zelena zvezdica pokazivala je poziciju jurišne krstarice.

Ispijala je sunđer-prostorne dodatke, baš kao i svi ostali, ali se osećala izolovanom zbog svog početništva i straha. Svi su izgledali tako smireno. Većinom su to bile četvorke i petice - borci koji su sad kretali u svoju četvrtu ili petu pravu bitku. Bilo je i deset jedinica, a na vrhu odreda nekolicina iskusnih sokola sa devet do dvadeset pet bitaka iza sebe. Nijedne tridesetice nije bilo. Tridesetice retko idu u boj: oni malobrojni koji prežive toliko okršaja bivaju povučeni iz aktivne službe i upućeni da, pod rukovodstvom polinstruktora, rade u "PR servisu", propagandnom odeljenju. Na kraju se često pojave u fibovima, gde glume slabo i izgledaju nesrećni.

Ipak, kad je bila naivnija, Prafreks je kao svoje heroje prihvatila jedan

muško-ženski par tridesetica koji je gledala u seriji fibova - Kumnaksa i Arol. Bili su natprosečni glumci.

Iz dana u dan trenirali su u svojim bojnim odelima. Posada je žurno radila, a sokoli su počinjali da uče kroz implante, što se u žargonu već počelo nazivati Znanjem, za razliku od Priče, učenja u učionici. Saznavali su pozadinu, u količinama taman dovoljnim da zagolicaju njenu radoznalost, ali ne dovoljnim da izazovu morbidnu zainteresovanost.

- Eno onoga opet. Osećaš?

- Znam ja to. Da. Onaj loptasti, deo otvoreno-očnosti...

- Seneks?

- Ne, brat bez imena.

- Tvoj... brat?

- Nije... Ne znam.

- Može li nas on povrediti?

- Nikad nije. Pokušava da priča s nama.

- *Ostavi nas na miru!*

- On odlazi.

Ipak, bilo je tu pojedinih informacija koje ona nikad ranije nije dobijala, informacija koje su samo borci imali privilegiju da. saznaju, da bi im to pomoglo u radu. Stariji sokoli su pričali o prošlosti, kad su podaci bili slobodno dostupni. Po prostorijama su kružile priče o Seneksima, tako da je Prafreks uspela da sklopi ponešto o njihovom poreklu i usponu.

Prema tvrdnjama jednog sokola "dvadesetice", prvi seneksanski svetovi bili su velike, hladne mase gasa koje su kružile oko blistavih mladih sunaca skoro sasvim lišenih metala. Njihove gasno-gigantske planete orbitovale su oko tih sunaca na daljinama od po više stotina miliona kilometara, i bile su zaprašene ogrtačima obližnjih mrtvih zvezda; bitni elementi - ugljenik, azot, silicijum i fluor - skupili su se na nekima od tih planeta u dovoljnim količinama da dozvole postojanje drugopopulacijske biologije.

U hladnim amonijačnim morima lipidi su se kombinovali u kompleksne lance. Uzdigao se i procvetao jedan praiskonski oblik života. Tokom miliona godina evoluirale su rane seneksanske forme. Proces se, u poređenju sa zemaljskom evolucijom, odvijao u početku veoma brzo. Mehanizmi razmnožavanja i evolucije delovali su na komplikovane načine, ali su bili hemijski jednostavni. Nije bilo takmičenja između životnih oblika sa različitim genetskim bazama. Na Zemlji je utrošeno mnogo vremena u izabiranju između mnogobrojnih mogućih načina da se genetsko znanje prenosi.

A među ranim Seneksima smrti nije ni bilo, izuzev od grabljivica. Smrt se pojavila mnogo kasnije, samonametnuta iz socijalnih razloga. Gigantske kolonije proto-plazmičnih individua postepeno su se razložile u timove sad dobro znane.

Uskoro je počelo prenošenje informacija kroz pupljenje granskih individua; brzo su se razvijale kulture čiji je zadatak bio da štite bezbednost larvi, da im omogućuju pregrupisanje i formiranje novog nakotnog uma. Tehnologije su bile ograničene slabom raspoloživošću teških materijala, ali Seneksi su neko vreme postizali ekspanziju i sa veoma malo tehnologije. Bili su dobro adaptirani na svoju životnu okolinu, grabljivica je bilo veoma malo, nije bilo potrebno da love jer su iz atmosfere i iz slojeva tečnog amonijaka apsorbovali lutajuće hranljive materije. Pošto su njihova čula bila podešena na radiotalasne i mikrotalasne frekvencije, ubrzo su Seneksi rasporedili grupe svojih granskih individua u radio-teleskopske lance, kojima su prodirali kroz tešku atmosferu i ispitivali univerzum veoma detaljno, naročito posvećujući pažnju veoma aktivnom centru mlade galaksije. Ogromni mlazevi materije koji su šikljali iz drugih galaksija emitujući visoko-energetska zračenja služili su im kao udaljena zamena za laboratorije. Fizika je za njih bila primitivna nauka.

Pošto se u rasplodnim ciklusima gubilo malo ili nimalo znanja, kulturni porast je ponekad bio brz; pošto je balast starog znanja često bio težak, kulturni porast se ponekad usporavao do puzanja.

Koristeći vodu kao građevinski materijal, koristeći tehnike koje ljudi ni sad nisu potpuno shvatili, Seneksi su se pripremali da sa svojih rodnih svetova krenu na put.

Prafreks se pitala, slušajući starije sokole, kako su ljudi saznali sve to. Da li

su zarobili i saslušavali neke Senekse? Ili je sve to teorija? Da li iko stvarno zna - iko koga bi ona mogla pitati?

- Slaba je.

- Zašto slaba.

- Za rukavičare je najbolje da ignorišu izvesna saznanja. Neka pitanja treba prepustiti vrhovnim gornjim.

- Da li si ikad pomislila da ovde, unutra, možeš da odgovoriš na njena pitanja, naša pitanja?

- Ne. Ne. Prvo uči o meni - o nama.

Jedan sat pre bitke Prafreks je pokušala da nađe neko mesto gde bi bila sama. To na jurišnom brodu nije bilo teško. Veličina broda bila je daleko iznad svake proporcije u odnosu na malobrojne sokole i članove posade. Bilo je mnogo oblasti u brodu gde je ona mogla nabaciti environ na sebe i onda hodati ili ploviti kroz tišinu, okružena tamnim oblicima opreme obavijene plekservom. U funkcionisanju broda postojalo je tako mnogo stvari koje ona nije razumela, nisu je učili. Zašto nositi tako mnogo viškova opreme i oružja - daleko više nego što će ikada zatrebati čak i zamenicima? Mogla je da zamisli neke mogućnosti - na primer, starešine na Mersioru bi mogle želeti da njihove krstarice budu prilagodljive za različite misije - ali još više od neznanja mučilo ju je pitanje zašto je u neznanju. Zbog čega je potrebno držati borce u mraku u vezi sa tolikim brojem tema?

Provlačila se kroz hladne bezgravitacijske tunele, osećajući izvesno strahopoštovanje pred tolikom usamljenošću i tišinom. Jedan tunel je skretao ka spoljašnjosti, ka koritu krstarice. Oklevala je, virnula niz dugi hodnik zrakom svog environa, onda je kratki pisak upozori da se našla u blizini drugog člana posade. Trgla ju je pomisao da bi mogao postojati još neko radoznao kao ona. Potrebu za lutanjem su ostali sokoli i članovi posade većinom odavno nadrasli i svrstali u detinjarije. Prafreks se navikla da bude različita - oduvek je, sa izvesnim ponosom, sagledavala sebe kao malo nenormalnu. Spretno je pohitala tunelom, šireći ruke a skupljajući noge uz telo kao što bi činila u bojnoj odeći.

Tunel je bio ispunjen vrlo slabo vidljivom mlečno-zelenom izmaglicom, koja je upijala zrak njenog environa. Tunel, međutim, nije mogao biti duži od par stotina metara, a bio je i sasvim prav. Piskutanje signala postade jače.

Razaznala je, ispred sebe, demontirani mehur za oružje. Time je izmaglica bila objašnjena: pri niskom pritisku nastupa difuzija plekservnog aerosola. U mehuru je sedeo jedan čovek čiji je environ svetlucao bledom ljubičastom bojom. On je bio prozirnuo jednu sekciju mehura i sad je zurio napolje, u zvezde. Kad se ona primakla, okrenuo se i ravnodušno osmotrio njen izgled. Izgledao je kao soko - imao je boračko telo, visoko, mršavo, sa smeđom kosom iznad kože bele poput brodskog korita, krupne oči sa zenicama tako tamnim da joj se činilo da bi mogla pogledati kroz njegovu glavu u svemirski prostor onostran njega

"Niža", reče ona kad su se njihovi environi dotakli i spojili.

"Viši. Šta ćeš tu?"

"Upravo sam ja htela tebe to da pitam."

"Ti bi trebalo da se pripremaš za predstojeću borbu", ukori je on.

"To i činim. Potrebno mi je da neko vreme budem sama."

"Da." On se opet okrete zvezdama. "Nekad sam i ja tako."

"Sad se ne boriš?"

Odmahnuo je glavom. "Penzionisan. Sad sam istraživač." Trudila se da ne izgleda impresionirano. Prelaženje iz jedne struke u drugu bilo je skoro nemoguće. U vojnoj službi je bitalenat neuobičajen. "Koja vrsta istraživanja?" upita ona.

"Ovde sam da bih obavljao korelacije saznanja o neprijatelju."

"Nećeš imati mnogo toga da nađeš, kad mi završimo sa nultom fazom." Bilo je potrebno, učtivosti radi, da on kaže "Moć tome" ili kakvu drugu ohrabrujuću fazu. On ne reče ništa. "A što želiš da ih proučavaš?"

"Čovek treba da poznaje svoje neprijatelje da bi se protiv njih mogao boriti kako valja. Neznanje je poraz."

"Istražuješ taktiku?"

"Pa ne baš."

"Onda šta?"

"Ti ćeš tokom ove budnoće biti u žestokom tvrdoboru. Evo da ti nešto predložim: idi, bori se dobro, posmatraj, onda dođi kod mene i reci mi šta si videla. Onda ću odgovoriti na tvoja pitanja."

"Da obavestim tebe pre nego svoje neposredno pretpostavljene?"

"To ovlašćenje ja imam", reče on. Njoj niko nikad nije rekao laž; nije čak ni pomišljala da bi on mogao lagati. "Željno čekaš?"

"Veoma."

"Radićeš šta?"

"Napad na seneksanske borce, zatim lov na granske individue i nakotne umove."

"Koliko boraca kreće?"

"Dvanaest."

"Veliki cilj, a?"

Klimnula je glavom.

"Dok budeš tamo, pitaj se: za šta se oni bore? Razumeš?"

"Ja..."

"Postavljaj sebi pitanje radi čega se oni bore. Samo to. Onda se vrati meni."

"Kako se zoveš?"

"Nije važno", reče on. "Sad pođi."

Vratila se u pripremni centar baš kad su počeli tonovi upozoravanja na sunđer-prostor. Nadsokoli pridoše postrojenim borcima proveravajući opremu i one telesne tačke koje odaju mentalni stav. Prafreks dopusti da joj na lice namaknu izvajanu senzornu masku. "Spremna!" reče nadsoko. "Za tvrdu borbu!" Pljesnuo ju je po ramenu. "Srećno."

"Hvala vam, gospodine." Sagnula se i ukliznula u svoje bojno odelo. Duž linije za lansiranje, jedanaest drugih sokola je upravo činilo to isto. Starešine i ostali članovi posade napustiše komoru. Dvanaest crvenih zraka se opruži niz lansirnu cev. Bojna odela se automatski uzdigoše i svrstaše svako uz svoj zrak. Polja počeše da se vrtlože oko njih kao srebrnaste tkanine u pomičnoj vodi,

onda se zaustaviše i stvrdnuše u hladne svetlucave zidove koji su pulsirali dok se lansirna energija nagomilavala.

Ona postade svesna taktike. Brodski senzori postadoše deo njene informacione mreže. Videla je seneksanski trnski brod - dvanaest kilometara u prečniku. Korito je bilo prošarano pticama-kukavicama koje su virile kao crvi iz crvene voćke, kao zmije spremne da se brane.

Bila je uplašena i oduševljena, toliko uzbuđena da se njena telesna temperatura počela povećavati. Bojno odelo je izvelo odgovarajuću korekciju.

Pri odbrojavanju, kod brojeva deset i devet ona se prebaci sa biologike na kiber. Implant - koji je nedeljama apsorbovao veliki deo njenih misaonih procesa - postade Prafreks.

Neko vreme joj se činilo da se pretvorila u dve osobe. Biologika se nastavljala, i u toj oblasti se čak mogla malo opustiti, kao da gleda fib.

U elektronskom vremenu kibera, poletanje njenog bojnog odela za zrakom odigravalo se sa. skoro snoviđajnom sporošću. Videla je zvezde i signalno svetlo krstarice, orijentisala se koristeći obe te referentne mogućnosti, a za to vreme je letela sa ostalima, u formaciji u obliku mač-cveta, prema trnskom brodu koji je trebalo napasti. Ptice-kukavice se povukoše u ogromno crveno brodsko korito kao crvi u jabuku. Onda se, u kvadrantu najbližem mač-cvetnoj formaciji, pojaviše stotine crnih tačkica.

Izletale su zmije; svakom je pilotirala po jedna seneksanska granska individua. "Tvrdobor!" reče ona sebi u biologici pre nego što je taj deo potpuno prepustio vlast kiberu.

Zašto smo bačeni iz tame kroz led i vatru, varnica pljusak? Zagonetka; možda pakao da izgradimo.

Tu i tamo udarimo, stvorimo kratkotrajni sjaj, propadamo

i opet dođemo na početak.

Po svom zatamnjivanju

lepotu svoju sagledamo.

U krugu, goreći zajedno,

stvorimo Empirianu, najvišu sferu neba,

iscrpljenu. Osećamo hujanje zapaljivih oluja

ali ipak tamnimo i bledimo.

Novi bes plamti, novo svetlo, pada kao sunce kroz blatni led, pada blizu, rotira plavo i blistavo.

Vremenom se i to zamori. Pocrveni, Združujemo se, poredimo prošlosti, hladni na zgurenim stazama, sivimo.

I opet.

Mi smo prateći tok pepela u kaši. Izlazimo, ispadamo, spavamo.

Reke se stvaraju iznad i ispod nas. Gore se uvijaju gvozdene zmije, treskaju, režu, zvone, gledaju helijumske oči, vide sokol-pahuljice, signale nepopustljivih mišića i energetskih zuba. Koja glad istiskuje našu otrovnu pljuvačku?

Ona poleće, udara kristalni let,

i magla bude sivo-zelena od amonijačne kiše.

Odasvud obale nedogledne između kojih sanjamo svoje živote brodeći, nošeni plimom jaote.

- Ona je to napisala. Mi. Jedna od njenih, naših pesama.

- Pesama?

- Pa, mislim da je "pesma" nešto kao fib.

- Ne razumem šta ta pesma kaže.

- Ma svakako da razumeš! To ona priča o tvrdom borenju.

- O capanju? I to je sve?

- Ne bih rekla da je to sve.

- A ti si je razumela?

- Ne celu...

Ležala je na leđima u svom ležaju, nogu prekrštenih, očiju sklopljenih, osećajući kako se dominacija implanta postepeno povlači - ta nadmoć kibera - i osećajući, takođe, maltene prijatan bol u leđima. Preživela je svoju prvu bitku.

Trnski brod se povukao, teško oštećen, površine tako spržene i izbrazdane da iz nje više nikada neće izleteti ptice-kukavice.

Taj brod će postati olupina ili mamac. Biće izvan akcije. *Satisfakcija - sprečena akcija. Sa-tis! Fak-ci-ja! Spre-če-na! ak-ci-ja!*

Ipak, pošto je od dvanaest boraca izginulo osam, Prafreks nije u celosti doživljavala oduševljenost te pesmice. Zmije su se borile baš dobro. Ona bi čak mogla reći: hrabro. Mamile su, žrtvovale se, sarađivale, prikazujući timski rad uspešan koliko i u njenom timu. Strategija je donela pobedu krstarici. Bolji pristup, bolja taktika. I možda čak i iznenađenje, mada finalna analiza još nije bila data.

Bez tih prednosti, moglo se desiti da svi izginu.

Otvorila je oči i zagledala se u obrazac žmirkajućih svetlosti na plafonskom p-nelu svetlosti koje su svake sekunde ponavljale svoje tajne kodove, tako da je implant, duboko unutra, dobijao nove instrukcije svaki put kad bi ona pogledala gore. Samo kad se bude borila znaće šta je sada gledala.

Vratila se u onaj tunel najbrže što je mogla. Otplovila je nagore, ka mehuru, i tamo našla njega, okruženog paketima informacija iz najnovijeg tvrdobora. Čekala je dok nije preusmerio svoju pažnju ka njoj.

"Dakle?" reče on.

"Postavljala sam sebi pitanje za šta se oni bore. I veoma sam ljuta."

"Zašto?"

"Jer ne znam. *Ne mogu* da znam. Oni su Seneksi."

"Da li su se dobro borili?"

"Izgubili smo osmoro. Osmoro." Pročistila je grlo.

"Da li su se dobro borili?" ponovi on, sa oštrinom u glasu.

"Bolje nego što je meni ikad rečeno da će moći."

"Da li su ginuli?"

"U dovoljnom broju."

"Koliko si ih ubila?"

"Ne znam." A znala je. Osam.

"Ubila si osam", reče on, pokazujući prstom ka paketima. "Upravo sad analiziram tu bitku."

"Ti si iza onoga što mi čitamo, što se saopšti?" upita ona.

"Delimično jesam", reče on. "Dobra si sokolica."

"Znala sam da ću biti", reče ona tiho, jednostavno.

"Pošto su se borili hrabro..."

"Kako mogu Seneksi biti hrabri?" upita ona oštro.

"Pošto su se", ponovi on, "borili hrabro, zašto?"

"Žele da žive, da obavljaju svoj... posao. Baš kao ja."

"Ne", reče on.

Bila je zbunjena, njen um je skakao sa jedne krajnosti na drugu, prvo se opirući, zatim popuštajući suviše.

"Oni su Seneksi. Nisu kao mi." "

Kako se zoveš ti?" upita ona, izbegavajući tu temu.

"Klevo."

Njena slava još nije počela, a njen pad je već bio uveliko u toku.

Ostvarivši spoj, Ariz oseti kako nakotno-umna zaliha znanja hitno preneta u mandat počinje da izrasta oko njega poput ledenih kristala na staklu. On je stajao unutar jedne, statične scene. Tranzicija iz žive memorije u ljudsku mašinsku memoriju dovela je ili do kodiranja, ili do neke redukcije detalja; u svakom slučaju, memorija je bila hladna, ne dinamična. Moraće se vršiti poređenje i nova korelacija, ako to ikad bude moguće.

Koja količina ljudskih podataka je morala biti izbačena da bi se oslobodio prostor za ovo?

Obazrivo je počeo da nastupa u ljudsku memoriju, prizivajući teme manje-više nasumično. U toku kratkog vremena njegovog odsustva, veliki deo onoga što je Ariz naučio kao da se u njegovom umu izgubio ili pomešao. Granske individue bi trebalo da imaju permanentnu memoriju; ali ljudski podaci se, iz nekog razloga, nisu učvršćivali. Bilo je potrebno tako mnogo napora da se samo

započne razumevanje različitih modusa mišljenja.

Ustuknuo je od sociooloških informacija, trudeći se da ostane u okvirima fizike i matematike. Tu je mogao bez preteranog napora obavljati konverzacije iz ljudskog u svoj sistem mišljenja.

Onda se dogodilo nešto neočekivano. Osetio je doticaj drugog uma, blago ispitivanje od strane nekoga ko je bio još više čudan zbog toga što je sa sobom nosio nagoveštaj dobro-poznatosti. Taj neko je iskazao nešto što predstavlja seneksanski pozdrav, ali pogrešan, jer tim pozdravom bi se granska individua poslužila u obraćanju drugoj granskoj individui iz istog tima: grub prekršaj, jer taj neko očigledno nije bio niti iz istog tima, niti, čak, iz iste familije. Ariz pokuša da se povuče. Kako je moguće da se u mandatu sretnu umovi? Odstupajući, on zagazi u široki region nerazumljivih podataka. Taj region nije imao nijednu karakteristiku drugih ljudskih regiona koje je do tada bio pogledao.

- To je za mašine - reče onaj drugi um. - Nisu svi kulturni podaci unutar granica biologike. Sad si u zoni gde se čuvaju kiberski programi i planovi. Oni su stvarno dostupni samo mašini uključenoj u mandat.

- Iz koje si ti familije? - upita Ariz. To je prvo korak-pitanje u sekvenci koju Seneksi koriste za identifikacione zahteve u hitnim slučajevima.

- Nemam familiju. Nisam granska individua. Nemam pristup aktivnim nakotnim umovima. Učio sam od mandata.

- Onda šta si?

- Ne znam tačno. Sličan sam tebi.

Arizu je bilo jasno s kim ima posla Bio je to um onog mutiranog oblika, onog koji je ostao u komori, i koji je moljakao kad se Ariz približavao providnoj barijeri.

- Moram sad da idem - reče taj oblik.

Ariz opet ostade sam u nerazumljivoj džungli. Premestio se polako, obazrivo, u seneksanski sektor, zahtevajući od mandata teme koje su mu bile dobro znane. Ako može da se sretne sa jednim oblikom, nesumnjivo može i sa drugima - možda čak i sa zarobljenicom.

Ideja grozna - i fascinirajuća. Koliko je njemu bilo poznato, takva intimnost

između jednog Seneksa i jednog ljudskog bića nikad ranije se nije dogodila. Ipak, u tom metodu je postojalo nešto izrazito seneksansko, kao da granske individue, uključujući se u nakotni um i tragajući po pradrevnim memorijama, ostvaruju međusobni dodir umova.

Strah se smanjivao. Posle smrti njegovih drugova, vezivanja njegovog nakotnog uma u fluksnu vezu, i posle njegovog gubljenja svrhe, malo koje dalje zlo mu se može desiti.

Po prvi put je Ariz osetio neku malu meru *slobode.*

Nastavila se priča o prvoj Prafreksi.

U ranim fazama, posećivala je Klevoa sa gnevom jedva prikrivenim. Njegov metod joj je smetao, njegovi ciljevi nikad nisu bili precizno iskazani. Šta on hoće od nje, i da li uopše nešto hoće?

A ona od njega? Njihovi sastanci bili su tajni, mada ne baš zabranjeni. Ona je sad bila sokolica prvog stupnja, jedinica, i imala je znatnu ličnu slobodu između vežbi. U dalekim zonama krstarice, zatvorenim za saobraćaj, nije bilo monitora, tako da su njih dvoje mogli raditi šta god su hteli. Sastajali su se na mestima blizu brodskog korita, obično u oružnim mehurima koji su se mogli otvarati da bi se videle zvezde; tu su razgovarali.

Prafreks nije bila naviknuta na duge razgovore. Sokoli nisu odgajani za pričljivost, niti odabirani po kriterijumu radoznalosti. Ipak, ovaj bivši soko, Klevo, pričao je mnogo i bio je najradoznalija osoba koju je ona ikad upoznala, radoznaliji i od nje, a ona je sebe smatrala izuzetno radoznalom osobom.

Često se ljutila na njega, naročito kad se igrao nečega što je ona nazivala "igrom vođenja". Vodio ju je, naime, od pitanja do pitanja kao instruktor, ali bez elemenata instruktaže i bez ikakve jasnoće svrhe.

"Šta misliš o svojoj majci?"

"Da li je to važno?"

"Meni nije."

"Onda zašto pitaš?"

"Zato što si ti važna."

Prafreks slegnu ramenima. "Bila je fina majka. Rodila me je sa dobro odabranim nasleđem. Odgajila me je kao kandidatkinju za sokolstvo. Pričala mi je svoje priče."

"Svaki soko koga znam bi ti zavideo na tome što si slušala sedeći na kolenu Džej-Eks."

"Pa nisam joj bila uopšte na kolenu."

"Govorna taktika."

"Da pa, bila mi je važna."

"Bila je neudata po svojoj volji?"

"Da."

"Znači, oca nemaš."

"Odabrala je ne uzimajući podatke o pojedincu."

"Onda se ti zapravo ne razlikuješ baš toliko od Seneksa."

Narogušila se. Poče da se odguruje, udaljuje. "Eto! Opet me vređaš."

"Ni najmanje. Čitavo ovo vreme postavljam jedno pitanje, a ti ga ne čuješ. Koliko dobro poznaješ neprijatelja?"

"Poznajem ih dovoljno dobro da ih uništavam." Nije mogla verovati da je to njegovo jedino pitanje. Njegova govorna taktika bila je veoma čudna.

"Da, možda dovoljno da dobiješ bitke. Ali ko će dobiti rat?"

"Biće to dug rat", reče ona tiho, lebdeći nekoliko metara daleko od njega. On se vrteo u mehuru, zaklanjajući zamućeni lanac zvezda. Krstarica se pripremala za još jedno iskliznuće iz statusne geometrije. "Oni se bore dobro."

"Bore se sa ubeđenjem. Da li veruješ da su zli?"

"Oni nas uništavaju."

"Mi uništavamo njih."

"Znači, pitanje glasi", reče ona, smešeći se svojoj pronicljivosti, "ko je prvi počeo?"

"Ma ne", reče Klevo. "Čini mi se da više ne postoji jasan odgovor na to pitanje. Naši vođe su očigledno zaključili da to nije važno. Ne. Mi smo novo,

Seneksi su staro. Staro mora biti zamenjeno novim. To je konflikt koji se rađa iz suštinske razlike između Seneksa i ljudskih bića."

"Jedino u tome se razlikujemo? Oni su stari, mi nismo toliko stari? Ne razumem."

"Nije ni meni sasvim jasno."

"Najzad, eh!"

"Seneksima su dugo bile potrebne samo gas-gigantske planete slične njihovim matičnim svetovima", nastavi Klevo, neuznemiren. "Živeli su u miru milijardama godina pre nego što je naš svet stvoren. Ali, dok su se prebacivali sa zvezde na zve-zdu, naučili su da koriste i druge tipove svetova. Nas su najviše interesovale stenovite zemljolike planete. Postepeno smo i mi naučili da koristimo gasne gigante. U trenutku susreta sa njima, obe strane su već bile zagazile u teritoriju one druge strane. Njihova tehnologija je toliko neverovatna, toliko različita od naše, da smo mi prilikom prvih susreta mislili da oni moraju poticati iz neke druge geometrije."

"Odakle znaš sve to?" reče Prafreks žmirkajući ka njemu podozrivo.

"Nisam više soko", reče on, "ali vredeo sam suviše da bih bio prosto odbačen. Moje iskustvo je bilo preširoko, moje sposobnosti odveć korisne. Zato sam stavljen u istraživačku službu. Čini se da je to bezbedno mesto za mene. Imam vrlo malo dodira sa svojim drugovima." Pogledao ju je u oči. "Moramo pokušati da upoznamo svog neprijatelja, bar malo."

"To je opasno", reče Prafreks, maltene instinktivno.

"A, jeste. Ono što poznaješ, ne možeš mrzeti."

"Mrzeti moramo", reče ona. "To nam daje snagu. Seneksi mrze."

"Moguće je da mrze", reče on. "Ali zar ne bi volela da jednom... sedneš i popričaš sa jednim, posle bitke? Porazgovaraš sa borcem? Saznaš kakva je njegova taktika, kako ti je prešao u nekom potezu, uporediš..."

"Ne"! Prafreks se naglo odgurnu niz cev. "Sad isklizavamo. Moram da se spremim."

- Pametna je. Ostavlja ga. Lud čovek.

- Zašto to misliš?

- Pa on bi prekinuo borbu, ukinuo capanje.

- Ali bio je soko.

- A sokolovi postaju rukavičari, valjda. Ali i rukavičari greše. Kao ti.

- Da li znaš da su te iskoristili? I kako?

- To mi je sve sad mutno.

- Nema joj spasa ako ostane s njim. Ko je ono?

- Neko sluša sa nama.

- Prepoznaješ?

- Ne, i nema ga više.

Sledeća bitka je bila tako opaka da se mogla svrstati u paklenu borbu. Prefreks je bila u bojnom odelu, nogu privršćenih u zglobu, kao da se sprema na skok. Krstarica je izašla iz sunđer-prostora i uletela u borbu pre nego što su dodaci za sunđer--prostor mogli da razviju svoje puno delovanje na organizme ljudi. Bila je ošamućena, dezorijentisana. Nadsokoli su se samo mogli nadati da će problem biti rešen prebacivanjem sa biologike na kiber.

Nije znala šta napadaju. Taktika je kao poplava pristizala u implant, ali ona je dobijala samo odjeke toga; još nije bila spojena. Osećala je sve konfuzno. To ju je brinulo. Starešine ne mogu biti zbunjene.

Krstarica je trpela oštećenja. Bar to je Prafreks mogla da oseti, i došlo joj je da vrišti od osujećenosti. Onda joj narediše da se stopi sa implantom. Biologika postade kiber. Prafeks se našla u Znanju.

Krstarica se bila reintegrisala iznad jedne gas-gigantske planete. Sad su se nalazili sedamdeset devet hiljada kilometara iznad gornje atmosfere. Štetu su trpeli od ledenih mina - koje su Seneksi pripremali, tako što su prilagođavali komade leda i podešavali ih da ostanu u sunđer-prostoru sve dok se u blizini ne reintegriše neki ljudski brod. Tada su ti komadi izranjavali, prepuni inercije i sve one rezidualne nestabilnosti koja se pojavljuje pri neuspešnom izlasku u statusnu geometriju. Izlazak takve vrste je neuspešan za brod - ali vrlo uspešan za oružje.

Ledene mine su, u blizini krstarice, napuštale nadmoć realnog, razdirući krupne komade brodskog korita. Lansirne linije nisu oštećene. Borci su se svrstali uz svoje zrake i zatim su razbibereni po svemiru. Raširili su se u klasični mač-cvet.

Ta planeta bejaše hladno gnezdo. Sadržina atmosfere nije bila poznata starešinama, ali Seneksi su u tom zvezdanom sistemu bili veoma aktivni; njihova aktivnost se koncentrisala na ovaj svet. Starešine su odlučile da rizikuju. Borci su pojurili ka atmosferi. Krstarica poče da polaže singularitetna jaja, velike crne zrnaste ovoide koji kao da su ostavljali za sobom senku razvučenu u dugi trag - zato što su u njima postojale započete disrupcije statusne geometrije, sposobne da preobrate gasnog giganta u kratkoživuće sunce.

Imali su ograničeno vreme. Borci će se grupisati na sankama za spuštanje, i sići u regione tečne vode gde Seneksi obično imaju uzlaznostrujne energane. Borci će prvo uništiti sva postrojenja, zatim će pojuriti u regione tečnog amonijaka da potraže skrivene ptice-kukavice, a onda pogledati šta je to na ovoj planeti toliko važno.

Prafreks se, zajedno sa petoro drugih boraca, pope u jedne sanke. Mutno-providni regioni atmosfere, sada sve bliži, iskrili su se od seneksanskih senzora. Paučinasti zraci poleteše iz njihovih šest senki, obarajući senzore. Poče drmanje zbog otpora atmosfere. Vrisak, vrelina, onda još jednom razilaženje u cvet, ovog puta iz sanki na dubini od dvesta kilometara. Njihove sanke usporiše i stadoše u mestu. Te sanke će im biti jedini način povratka. Bojna odela ne bi mogla da ih izvuku iz tako dubokog gravitacijskog bunara.

Spustila se dublje. Naduveno, bledo crvenilo zvezde koja im je služila kao orijentir počelo je da nestaje iza drugog sloja oblaka, ocrtavajući pojedine slojeve oranžom i purpurom. Na nivou tečnog amonijaka dadoše joj instrukciju da uključi trajno memorisanje svega što vidi. Nije "videla" mnogo, ali drugi senzori su zapažali mnogo stvari, a sve to je njen implant procesovao. "Ovde postoji život", reče ona sebi. Samonikli život. Još jedan primer kako Seneksi gaze i elementarnu pristojnost: upliću se u sudbinu jednog sveta na kome se razvija samostalna, kompleksna biologija.

Temperatura se podiže do nivoa amonijačnih isparenja, zatim do nivoa tečne

vode. Bojno odelo je trpelo ogroman pritisak, tako da su se njene zalihe energije praznile daleko brže nego što je očekivala. Na ovom nivou gustina organskih materija u atmosferi bila je izuzetno velika.

Seneksanske zmije se digoše iz dubina, prođoše u visinu, zatim se okrenuše da napadnu odozgo. Prafreks je dobila zadatak da roni duboko; ostalima iz njenih sanki bilo je naređeno da ostanu na ovom nivou, da bi branili nju. Dok je padala, grupa boraca iz još jednih sanki uđe u prostor koji je ostao iza nje, da bi odbrana bila udvojena.

Tragala je za karakterističnom radijacijskom krivuljom ulazno-strujne energane. Našla ju je na donjoj granici nivoa tečne vode; njeno bojno odelo se nije moglo spustiti dublje od toga i ostati bezbedno.

Seneksi su koristili energiju konvekcionih struja ovog gasnog giganta na većoj dubini nego što je bilo uobičajeno. Iznad energane nalazio se drugi objekt, skoro neprimetan, sa nekarakterističnom krivuljom. Razdvajalo ih je deset kilometara prostora. Energana je hranila svog pratioca uzanim energetskim zracima.

Usporila je. Dvoje drugih boraca, oslobođenih iz kratkog okršaja u visinama zauzeše pozicije pomagača, nekoliko desetina kilometara iznad nje. Njen implant je tragao za podesnom taktikom. Prafreks će za trenutak odustati od zero-angulame faze, baviće se izviđanjem. Osetila je da iz energane i pratećeg manjeg postrojenja izviru zvuci - ne uzgredno proizvedena buka, nego ritmični, namerno proizvedeni zvuci. Privučeni tim zvucima, pristizali su talasi krupnih crvastih organizama, slični lancima kobasica punjenih gasom. Svaka kobasica bila je po nekoliko desetina metara duga, nigde deblja od dva metra, i ličila je izdaleka na seneksanske bojne zmije. Ta crvolika bića bila su ovde urođenici, primamljeni u gornju ploveću strukturu. Iz tog gornjeg postrojenja nijedno crvasto biće nije izlazilo. Njeni pomagači se razmakoše, spustiše, postaviše bočno od nje.

Odluku je donela maltene trenutno. Videla je da se urođenici približavaju u određenom poretku. Ako se uklopi u taj poredak, ona bi mogla da uđe u tu strukturu neprimetno.

- To je meljač. Ona ga ne prepoznaje.

- Šta je to meljač?

-Trebalo bi da mala to capne! Ružna sprava: Seneksi ih stalno koriste. Obujme celu planetu meljačima, kao pticama-kukavicama, ali radi krupnijih operacija.

Stvorenja su bila protiskivana kroz separaciona polja. Tu su Seneksi žnjeli njihovu organsku materiju. Lakši elementi su izlazili iz dna postrojenja, da postanu sirovina za novi, seneksanski rast. Teži elementi su nagomilavani za kasniju upotrebu.

Crvolika bića, i Prafreks usred njih, uleteše u separator. Unutrašnjost je bila stotinama metara široka. Po olovno belim zidovima bile su raspoređene ravne sive mašine. Izmaglica prašnog izgleda odzvanjala je šupljom bukom, kricima crvolikih bića koja su gubila život u ovoj klanici. Prafreks pokuša da se povuče, ali bila je zahvaćena selektorskim poljem. Njeno odelo poče da se trza tamo-amo, zatim Prafreks, posle silovitog kovitlanja, ulete u spremište za pregled. Izdvojili su je iz separatora; njen plan da snimi a onda uništi tu strukturu osjećen je radom automatskog filtera.

"Informacije dovoljne." Komandna logika, uprogramirana u implant pre lansiranja, sada je preuzimala vlast. "Zero-angulamom fazom razoriti i energanu i dodatno postrojenje." Prafreks je lebdela u spremištu, još uvek pomalo ošamućena. Nešto je bledelo. Kiber se počeo isključivati i opet uključivati, uz šištanje. Implant je prestajao da funkcioniše, te je vraćao vlast biologici. Selektorska polja su poremetila sve Prafreksine funkcije, sve do procesora u njenim oružjima.

Obazrivo je ispitivala pale sisteme, jedan po jedan, zaključujući šta može i šta ne može da uradi. Ovo je potrajalo čak trideset sekundi - vreme astronomski dugo po merilima implanta.

Fazno oružje je još mogla upotrebiti. Ako dobro odmerava i ne rasipa energiju, imala je mogućnost da se probije iz spremišta, i da, sa svojim pratiocima, manevriše i napada do uništenja energane i separacionog postrojenja. Do povratka u sanke njen implant će možda naći nove elektronske puteve i osposobiti se dovoljno za odbranu. Nije mogla znati šta će je čekati pri povlačenju, ali to joj sad nije ni bilo važno.

Suzila je zračne podešivače i okrenula se, razbacujući oko sebe gomilu ledenih gromada i fosforescentne muljaste prašine. Uključila je zrak. Kad je načinila rupu dovoljno veliku da je mogla da prođe, pomakla je bojno odelo oprezno napred, prosekla sebi put kroz još zidova i prepreka, i izletela iz spremišta u slobodni pad. Okrenula se i obasula postrojenje mrežom širokuogaone paljbe, istovremeno šaljući svojim pratiocima poruku o svojoj situaciji.

Pratioci nisu bili na vidiku. Separator je počinjao da se raspada, šaljući svoje komade kroz neprovidnu atmosferu. Ritmički zvuk prestade, a rulje crvastih bića počeše da se razilaze.

Zaustavila je svoj pad i otisnula se nekoliko kilometara uvis - pravo u formaciju seneksanskih zmija. Energije je imala taman dovoljno za stizanje do sanki, nikako dovoljno da se ujedno i bori, i da obaspe svojim zracima elektranu.

Njen kiber je još bio van upotrebe.

Signal sanki bio je slab. Nije imala vremena da izračuna njegov pravac na osnovu inercionog utvrđivača pravca. Sem toga, i taj utvrđivač je bio kibernetizovan, a svi kibernetski delovi su posle prolaska kroz separatorska polja bili nepouzdani.

Zašto se oni bore tako dobro? Klevovo pitanje je zagušivalo njene misli.

Psujući, nastojala je da to izbriše i da sve svoje sposobnosti usmeri na upravljanje bojnim odelom.

Ako su snage ujednačene, ne možeš pobediti svoje neprijatelje ako ih ne razumeš. A ako ih stvarno razumeš, zašto se borite, zašto ne razgovarate?

Klevo joj to nikad nije kazao baš tim rečima, ali je ona sama stigla do tog razmišljanja.

Ne budi samo automat sa uzanim rasponom izbora. Nikad ne potcenjuj neprijatelja.

Bile su to stare teze sa trenažnog terena, delimično izgubljene u kasnijoj obuci, potom pojačane od strane Kleva.

Ako se bore kao ti, možda je i njihovo borbeno razmišljanje donekle slično tvome. Koristi to.

Izolovana, gubeći brzo energiju, nije imala izbora. Isključila je svoj potisak i počela da pada u kovitu. Jasno se moglo videti: pada ka svom visokopritisnom grobu. Oni će osetiti njene energetske nivoe, možda će primetiti čak i prestanak poljne aktivnosti ako ona isključi štitove. Ako joj dopuste da pada i ne pokušaju da je unište - ako se koncentrišu na aktivne borce, one iznad njih - njoj će ostati dovoljno energije da potone u regione vodene pare, daleko ispod energane, i da se zatim na terminalnim strujama tiho popne u domašaj. Uz dovoljno sreće, mogla bi da ukrsti nekoliko linija capanja i uništi energanu.

Imala je nekoliko minuta vremena raspoloživog za agonizovanje nad ovim planom. Padajući, tresena vetrovima koji bi je mogli odbaciti kilometrima daleko od domašaja, vrtela se kao zalutala snežna pahuljica.

Nije mogla izdvojiti energiju čak ni za utvrđivanje da li oni nju posmatraju i da li mere njen potencijal.

Možda ih je potcenila. Možda će imati taman toliko temeljitosti da joj priđu i da je unište, prosto da bi bili sigurni. Možda imaju nepisana pravila ponašanja slična njenima, možda se i oni oslanjaju na intuiciju. U obuci na terenu intuicija je nerado gledana - daleko je manje pouzdana nego kiber.

Padala je. Temperatura se povećavala. Pritisak na njeno odelo počeo je da sužava njen dovod vazduha. Upotrebila je borački trans i smanjila obim svog disanja.

Padala.

I izašla iz transa. Probila se kroz gusti dim iscrpljenosti. Isplanirala capnu mrežu. Prebrajala svoje rezerve. Potisnula sebe u jedno uzlazno strujanje, ispod energane. Ta termalna struja ju je ponela kao oluja tihu hartijicu; Prafreks poče da lepršа tamo-amo ispod svoje mete. Gigantska usisna polja su pulsirala iznad nje; produžeci tih polja bili su nevidljivi, ali munjama oivičeni. Ona još nije otvarala paljbu.

Na rubu nesvesti. Unutrašnjost odela skoro neizdrživo vruća.

Bila je samo mutno svesna da ispaljuje mrežu zraka. Zraci nestadoše u polumraku. Nju termalna struja izgura kroz jedan magleni sloj, i ona ugleda energanu koja je lebdela u visinama, iznad bistro-atmosferske turbulencije. Capni zraci su prosekli kroz usisna polja, kroz čvorove gde su ta polja stvarana, i kroz telo energane, stvarajući oko sebe blistavo plavu Čerenkovljevu

radijaciju. Prvo je počela da se razlama površina energane, zatim središnji slojevi, najzad glavni oslonci. Komade je odletalo vibrirajući, gonjeno internom besomučnošću svoje molekularne, zatim atomske, zatim čestične disrupcije. Baš kao što su joj svojevremeno govorili na vežbovnom terenu, kad su opisivali efekte zero-angularnih faznih zraka, energana je sve manje bila ubeđena u svoju realnost. "Materija sanja", govorio joj je instruktor pre deset godina. "Sanja da je stvarna. San održava tako što neprestano menja pravila, ali na takav način da rezultati ostaju konstantni. Ako narušiš san materije, menjanje pravila počeće da daje rezultate koji više neće biti konstantni. Nastupiće neodrživost."

Kliznula je ustranu, iz te ulazne struje, našla drugu, pitala se, dokono, do koje visine će biti dignuta. Radoznalost do zadnjeg sekunda života. Pa, da vidimo, rekla je sebi; završni eksperiment.

Sad joj je bilo hladno. Implant je treperio, pokazujući znake reorganizovanja. Nije ga upotrebila. Ne bi bilo razumno razvlačiti vreme koje je preostalo do smrti. Nimalo razumno.

Sanke, kojima je pilotirao jedini preživeli borac, doploviše ispod nje skoro neprimetno.

Ariz je čekao u nepomičnosti seneksanske memorije; njegovo razmišljanje je privremeno svedeno na slabašno šuškanje. Nije mu bilo jasno šta čeka.

- Dođi.

Način oslovljavanja bio je pogrešan. Ariz prepoznade taj glas. Njegove misli se pokrenuše, i on pođe za mutnim prisustvom napolje, izvan seneksanske teritorije.

- Upoznaj svog neprijatelja.

Prafreks... ime jednog od ljudskih oblika poslanih protiv njihove sopstvene rase. Osećao je da je prisutna u mandatu, zatvorena u memorijski blok. Dotakao je blok i pokupio bitne elemente: ključ, uzlazno-strujna elektrana, bitka viđena sa Prafreksine tačke gledišta.

- Vidi kako te tvoj neprijatelj vidi.

Osetio je još jedno prisustvo, slično Prafreksinom. Bilo mu je potrebno neko vreme da shvati da je ljudska zarobljenica samo još jedna reprodukcija tog

oblika, naime...

Da su obe te Prafrekse reprodukcije one ženke čija je slika sačuvana u memorijskom bloku. Ariza trojstvo nije impresioniralo - seneksanski misticizam, koga nikad nije bilo mnogo, bio je više usmeren ka peticama i šesticama - ali koincidencija je bila upadljiva.

- Saznaj kako tvoj neprijatelj *vidi* tebe.

Video je kako meljač obrađuje organsku materiju - crvolike urođenike - u okviru priprema za zasejavanje skupljača deuterijuma. Ova operacija je evidentno bila u toku već neko vreme: crvolika populacija bila je znatno proređena, u poređenju sa svojom uobičajenom gustinom. Na takvim gas-gigantskim planetarna, crvasta bića su bila česta vrsta/tip. Mutirani oblik ga blago gurnu u jedan određeni kanal memorije, onaj u kome su bile zabeležene emocije prvobitne Prafreks. Njoj je seneksanska procedura bila *odvratna*. Bila je to reakcija slična onome što bi Ariz mogao osetiti kad bi u ponašanju nekog Seneksa primetio nešto zabranjeno. Međutim, istrebljivanje je nešto savršeno prirodno; analogno je ljudskom prečišćenju *hrane* pre *jela*.

Stvar je uneta u memoriju. Ta crvasta bića su inteligentna. Imaju svojevrsnu civilizaciju. Ljudskim dejstvom na toj planeti sprečeno je da Seneksi potpuno istrebe ta bića.

- Pa šta ako su bila *inteligentna*? uzvrati Ariz. Ta bića se ne ponašaju niti misle kao Seneksi, niti kao ijedna vrsta kompatibilna sa Seneksima. Prema tome, ta bića nisu poželjna. Kao ni ljudska bića.

- Ti bi istrebio ljude?

- Mi želimo da se zaštitimo od njih.

- Ko kome nanosi veću štetu?

Ariz nije reagovao. Taj smer ispitivanja je nerazumljiv. On poteče Prafreksinom memorijom, potiskivan još jednim aspektom totalne slobode, zbunjenošću.

Zamenili su joj taj implant. Prafreksine oštećene udove i kožu su brzo popravili ili regenerisali, i u roku od četiri budnoće, pod intenzivnom terapijom obično rezervisanom za starešine, ona je ponovo stekla punu meru svojih

refleksa i brzine. Tražila je pravo slobodnog kretanja po krstarici tokom plovidbe natrag, na popravku. Njen zahtev je ispunjen.

Klevoa je prvo potražila u istraživačkom odeljenju. Nije bio tu, ali je našla njegovu poruku, koju joj je dodao jedan nasmešeni mladi član posade. Pročitala je brzo:

"Slobodna si i izvan akcije. Uči neko vreme, onda dođi da me potražiš. Ono staro mesto nije oštećeno. Manje je privatno, ali još uvek je dobro. Uči! Markirao sam najbolja mesta."

Namrštila se na tu poruku, onda je dodala tom članu posade, koji je revnosno izbrisa i vrati se svojim dužnostima." Ona je želela da razgovara sa Klevom, ne da uči.

Ali, postupila je po njegovom uputstvu. Potražila je označena mesta u brodskoj memoriji. Nije bilo ni približno onako dosadno kako je ona očekivala. Osetila je, zapravo, da učeći te stavke uči više o Klevou i o pitanjima koja on postavlja.

Stara literatura nije bila ni približno tako živopisna kao fibovi, ali se razlikovala u dovoljnoj meri da neko vreme drži Prafreksino interesovanje. Pokušala je da stvori imitacije onoga što je čitala, ali je to izbrisala. Nefibne priče su bile teže nego što se to njoj činilo. Čitala je o kazni, o dužnosti; čitala je o mestima zvanim raj i pakao, reči nekog pisca koji je umro pre nekoliko desetina hiljada godina. Pomažući se priručnikom koji su obezbedili urednici, bila je u stanju da shvati glavninu onoga što je čitala. Uključivala je tu biblioteku u svoj implant, i na taj način uspevala da pročita po nekoliko stotina romana na sat.

Neke zalihe znanja su gubile oštrinu. Nisu bile korišćene decenijama, možda vekovima.

Na pola posla, postade nestrpljiva. Ode iz istraživačkog odeljenja. Rukovodeći se opet intuicijom, nije krenula u mehur kao što joj je rečeno, nego pravo u memorijsku centralu, dve palube ispod istraživačkog odeljenja. Tamo vide Klevoa, uključenog u informativni stub, zadubljenog u neki aspekt istorije brodova. Primetio je njeno prilaženje, izvukao svoj utikač, zaokrenuo sedište. "Čestitam", reče, smešeći joj se.

"Tvrdobor", potvrdi ona, osmehujući se.

"Možda bolje i od toga", reče on.

Pogledala ga je upitno. "Kako to misliš bolje?"

"Malkice sam prisluškivao kanale starešina."

"Pa?"

- *Opasan* je!

"Preporučili su te."

"Za šta?"

"Ne još za status heroja. Do toga ćeš morati da imaš još mnogo borbi. A kad ga dobiješ, verovatno ti neće prijati. Tad nećeš biti borac." Prafreks je ćutke stajala pred njim.

"Moguće je da poseduješ dragoceni raspored gena. Starešine smatraju da si se držala izuzetno dobro pod nemogućim uslovima."

"Je l' jesam?"

Klimnuo je glavom. "Možda će tvoj tip biti sačuvan."

"A to znači?"

"Spremaju jedan program. Žele da uzmu najbolje borce i da ih reprodukuju - kloniraju - da bi dobili ujednačene odrede vrhunskih boraca. O tome se govorkalo u moje vreme - nisi čula?"

Odmahnula je glavom.

"Nije to nova stvar. Već desetinama hiljada godina se takvi projekti obavljaju, s vremena na vreme. Smatraju da bi ovog puta moglo biti uspešno."

"Nekad si bio borac", reče ona. "Da li su sačuvali tvoj tip?"

Klevo klimnu glavom. "Imao sam nešto što ih je interesovalo, ali, čini mi se, ne kao borac."

Prafreks pogleda svoje kratkoprste šake. "Bilo je grozno", reče ona. "Znaš šta smo našli?"

"Postrojenje za istrebljivanje."

"Želiš da ih bolje razumem. E, pa, ne mogu. Odbijam. Kako mogu da rade takve stvari?" Sa zgađenim izrazom na licu, ona odgovori na sopstveno pitanje. "Zato što su Seneksi."

"Ljudi su", reče Klevo, "radili veoma slične stvari, ponekad i gore."

"Nisu!"

- Nisu!

"Jesu", reče on čvrsto. Uzdahnuo je. "Uništavali smo cele seneksanske planete, satrli smo i neke planete sa inteligentnim rasama sličnim nama. Niko nije nevin. Ne u ovom univerzumu."

"O tome nas nikad nisu učili."

"Od toga ne bi postala bolja sokolica. Ali takvo znanje može učiniti da budeš bolje ljudsko biće. Veća dubina ličnosti. Hoćeš li da budeš svesnija?"

"Misliš, da više učim?"

Klimnuo je glavom.

"Zašto misliš da me *ti* možeš učiti?"

"Zato što si razmišljala o onome o čemu sam te pitao. O seneksanskom načinu razmišljanja. I zato što si preživela na mestu gde neki drugi soko možda ne bi. Gornji misle da je to u tvojim genima. Moglo bi biti. Ali je i u tvojoj glavi."

"Zašto ne kažeš starešinama?"

"Kazao sam", reče on. Slegnu ramenima. "Suviše sam im dragocen, inače bi me opet uhapsili, i to još odavno."

"Ne žele da ja učim od tebe?"

"Pa ne znam", reče Klevo. "Pretpostavljam da znaju da pričaš sa mnom. Mogli bi to da spreče, ako bi hteli. Možda su pametniji nego što ja mislim." Opet je slegnuo ramenima. "Naravno da su pametni. Mi se samo ponekad ne složimo."

"A ako budem učila od tebe?"

"Zapravo ne od mene. Od prošlosti. Od istorije, i onoga što su drugi ljudi mislili. Ja zapravo nisam ništa sposobniji od tebe... ali znam neke deliće istorije. Više ću te usmeravati, nego poučavati."

"Jesam koristila tvoja pitanja", reče Prafreks. "Ali, da li će ikad više biti potrebno da ih tako koristim - da tako razmišljam?"

Klevo klimnu glavom. "Naravno."

- Ućutala si se.

- Ona mu popušta.

- Odavno je ona njemu popustila.

- Trebalo bi da bude uplašena.

- Da li si se ti - mi - ikad plašile izazova?

- Nismo.

- Ni Seneksa, ni zabranjenog znanja.

- Neko sluša sa nama. Oseti -

Klevo ju je prvo proveo kroz istoriju prošlih ratova, ocenjujući da je to u skladu sa njenom profesijom. Njen um je lutao, ali je ipak dovoljno dobro pratila gradivo; ponekad se postavljao suviše profesorski, ali otkrila je da joj to ne smeta suviše. Dok su se probijali kroz zamršaje prošlosti, njegov stav se nije menjao. Ali, menjala se njena percepcija njegovog stava. Menjao se i način kako je percipirala samu sebe.

Videla je da se u svim ratovima prva faza sastoji u tome da dehumanizuješ neprijatelja, da svedeš protivnike na neki niži nivo tako da oni mogu biti ubijeni bez žaljenja. Kad protivnici nisu bili ljudska bića, odnosno kad se već u startu radilo o nekoj drugoj živoj vrsti, ovaj zadatak je bio lakši. U kasnijem toku ratovanja, ova taktika je često dovodila do potcenjivanja neprijatelja, što je imalo katastrofalne posledice.

"Mi Senekse ni slučajno ne potcenjujemo", rekao je Klevo. "Gornji su prepametni za to. Ali odbijamo da ih shvatimo, a zbog toga bi se moglo desiti da ovaj rat traje beskrajno dugo."

"Onda zašto gornji to ne uvide?"

"Zato što smo sve više zarobljenici jednog obrasca. Borimo se već toliko dugo da smo počeli da gubimo sebe. To se pogoršava." Opet je počeo da govori profesorskim tonom, i njoj je bilo jasno da Klevo recituje nešto što je formulisao pre više godina i što je samome sebi ponovio hiljadu puta. "Nijedan rat nije toliko važan da bismo mi, radi pobede u njemu, uništili svoje umove."

Sa ovim se nije slagala; po njenom shvatanju stvari, poraz u ratu sa Seneksima bi značio izumiranje ljudskog roda.

Najčešće su se sastajali u onom oružnom mehuru, jedinom neupotrebljavanom mehuru te vrste koji je ostao neoštećen. Susretali su se dok se brod baškario u realnosti, između dva provlačenja kroz sunđer-prostor. On je sa sobom donosio memorijske zalihe u prenosivim modulima, pa su zajedno čitali, slušali, doživljavali. Nikad nije pridavala veliku važnost onome što je učila; njeno interesovanje bilo je fokusirano na Klevoa. Ipak, učila je.

Ostatak svog vremena provodila je trenirajući. Bila je svesna svoje sve veće izolovanosti od ostalih sokola, nastale zbog neizvesnosti oko njenog statusa. Da li će njen genotip biti sačuvan, ili neće? Odluka nije doneta. Što više je učila, to manje je želela da dobije tu čast. Privlačenje takve pažnje moglo bi biti opasno, smatrala je Prafreks. Opasno po koga ili po šta, to nije znala.

Klevo joj je pokazivao kako su slike heroja korišćene za indoktrinaciju ptica i sokola, kako su postajale nerealni, idealizovani, standardi ponašanja. Posledice nisu bile uvek dobre; neki borci su činili tragične greške upinjući se da budu više nego što iko može biti ili odbijajući da postupe fleksibilno.

Rat svakako nije bio fib. Ipak, činilo se da ga starešine, u sve većem broju, shvataju kao fib. Nesposobni da postignu strateške pobede protiv Seneksa, rukovodioci ljudske rase su se opredelili za dugi rat iscrpljivanja i odlučili, koliko se moglo videti, da prilagode sva ljudska društva potrebama tog napora.

"Postoje gornji o kojima nikad ništa ne čujemo, a koji donose odluke kojima oblikuju čitave naše živote. Oni će uskoro odlučivati da li ćemo se mi rađati ili ne, ako o tome već ne odlučuju."

"To zvuči paranoično", reče ona, oprobavajući novu reč i novi pojam, nedavno naučen.

"Možda."

"Sem toga, već vekovima je tako - nisu svi gornji poznati."

"Ali to se pogoršava", reče Klevo. Pokaza joj svoje projekcije. Ako trendovi budu nastavljeni bez izmene, borci i drugi učesnici u ratovanju biće, proticanjem vremena, tretirani na sve mehaničniji način, tako da će najzad postati mašine, što gornji i žele.

- Ne.

- Ćuti. Kakva su njegova osećanja prema njoj?

Bilo je neizbežno da se on oseti odgovornim za promene u njoj, zato što je učila pod njegovim tutorstvom. Bila je izvanredan borac. Nikako nije mogao biti siguran neće li njegove intervencije umanjiti njenu borbenu sigurnost. Ipak, on sam se svojevremeno borio dobro, iako se menjao na sličan način. Borio se dobro - sve do dana kad je prekomandovan u istraživačko odeljenje. Rukovodioci su zaključili da će od njega biti, izvan borbe, više koristi, a manje štete.

Klevoa je pokretalo, između ostalog, i ogorčenje zbog tog prekomandovanja. Gornji su, stavljajući borca među istraživače, učinili glupost. Borci su žilavi. Ako se neka istina skriva, baš će je borci najverovatnije otkriti i dati dalje. Postojalo je među borcima pravilo, retko otkrivano neposrednim starešinama, nikada onima vrhovnim koji, mnogo parseka daleko, sede u svojim strategosferama. Pravilo je: ono što jedan borac sazna, a što može pomoći drugima, mora se preneti drugovima, pa makar zbog toga usledila i kazna. Klevo se jednostavno pridržavao tog nepisanog pravila.

Prenosio je drugovima činjenicu da su stvari nekada bile drugačije. Da rat menja ljude, vlade, društva, i da društva mogu u ogromnoj meri da izmene svoje pripadnike, naročito sada - da izmene njihove živote i njihov način mišljenja. Stvari bi mogle biti još jače izdeljene na slojeve. Boračka sloboda je iluzija, droga -

- Nije!

koju koriste da bi mržnja bila trajna.

"Onda zašto zadržavaju sve te podatke u memorijama?" upita ona. "Mislim, proučiš ih i sve bude jasno."

"Još ima važnih ljudi koji smatraju da bismo mi jednog dana mogli poželeti da nađemo put povratka. Plaše se da ćemo izgubiti svoje korene, ali..."

Njegovo lice odjednom pokaza punu smirenost.Pružila je ruku da ga dodirne,a on se malo trgao, i, u mehuru, okrenuo ka njoj.

"Šta je bilo?" upita ona.

"Nije im to organizovano. Izgubićemo te informacije. Brodski starešina će sve više ograničavati pristup do njih. Sa vremenom, raspašće se, kao što se u ovim memorijama već i desilo sa nekim informacijama. Već neko vreme imam plan da sve informacije stavim u jednu memorijsku napravu..."

- *On* je konstruktor mandata!

"i da postignem da gornji stave po jednu takvu jedinicu u svaki brod, a i istraživače koji bi o toj jedinici vodili brigu. Treba institucionalizovati ovo što sada, na neki rastresit način, još uvek radimo, i što počinje da nam unepovrat izmiče. Sad radim na ovome, ali sam na rubu. Bar me puštaju da radim. Ali uskoro ću imati toliko dokaza da oni neće moći da se usprotive u diskusiji. Dokaza o tome šta se dešava društvima koja pokušaju da prikriju svoju istoriju. Takva društva sasvim polude. Gornji su još uvek dovoljno razumni da slušaju; možda ću uspeti ovo da proguram." Pogledao je van, kroz providni mehur. Sa jedne strane zvezde su počele da se razmrljavaju: krstarica je tragala za ulazima u sunđer-prostor. "Da se vratimo mi."

"Gde ćeš biti posle povratka iz rata? Svi ćemo biti negde upućeni."

"To neće biti skoro. Zašto pitaš?"

"Želela bih da učim još."

Osmehnuo se. "Nije to tvoj jedini razlog."

"Ne treba niko da mi objašnjava koji su moji razlozi", reče ona razdražljivo.

"Nešto se mnogo nećkamo", reče on. Pogledala ga je oštro, zbunjena i razdražena. "Hoću reći", nastavi on, "mi smo sokoli. Ratni drugovi. Sokoli se sparuju *ovako.*" Pucnuo je prstima. "A ti i ja se neprestano provlačimo mimo toga."

Prafreks nije dozvolila da joj se na licu pojavi ikakav izraz.

"Zar se prema meni ne osećaš receptivno?" upita on tonom koji nije bio daleko od zadirkivanja.

"Tako si prokleto superioran. Ukočen", odreza ona.

"A ti nisi?"

"Samo hoću da kažem da nije sve u tome", reče ona nešto blaže.

"Zaista nije", prošaputa on jedva čujno.

Začuli su daleke sirene.

- Uvek je isto bilo.

- Šta?

- Stvari pre mene nisu uopšte bile različite.

- Ne budi smešna. Sve je tu.

- Ako je Klevo načinio mandat, onda je on i uneo to u njega. Nešto neistinito.

- Šta si se toliko uznemirila?

- Ne volim da čujem da je sve u šta ja verujem samo... fib.

- A ja, čini mi se, razliku između fiba i stvarnosti nikad nisam ni znala. Otvoreno-očnost za mene nikad nije bila osobito realna. Ovo sad nije stvarnost, ti nisi stvarna... ovo je zatvoreno-očnost. Prema tome, čemu uznemirenje? Ti i ja... čak nismo kompletna ljudska bića. Osećam te. Ti čezneš da capaš, da se boriš, i to ti je manje-više sve. A ja sam, čak i u poređenju sa tobom, samo senka. Međutim, ona je cela. Ona ga voli. Ona je manje žrtva nego ti ili ja. Znači, mora biti da se nešto promenilo.

- To ti kažeš da su se stvari pogoršale.

- Ako je mandat laž, onda sam i ja laž. Odbijaš da prihvatiš. Ja *moram* da prihvatim, inače bih bila nešto manje nego čak i senka.

- Ne odbijam ja da prihvatim. Samo je teško.

- Ti si sa ovim počela. Razmišljala si o ljubavi.

- Ti si!

- Znaš li šta je ljubav?

- Recepcija.

Prvi put su vodili ljubav u oružnom mehuru. Nije ih to iznenadilo; štaviše, tako su obazrivo pristupili seksu, da su bili nespretni. Ona je postajala sve receptivnija, on je napustio svoje odbrambeno držanje. Uradili su to brzo, maltene frenetično, daleko od onog orkestriranog dugotrajnog baleta kojim se sokoli ponose. Nije bilo glume. Nisu izigravali umetnike seksa. Bili su u međusobnoj zavisnosti. Telesno zadovoljstvo koje su razmenili bilo je samo trunčica u odnosu na njihove emocije.

"Nismo mnogo dobri kao par", reče Prafreks.

Klevo slegnu ramenima. "To je zato što smo stidljivi."

"Stidljivi?"

Objasnio joj je. U prošlosti - u nekim etapama prošlosti, jer promene te vrste su mnogo puta nastupale i odlazile - seksualni odnos je bio nešto mnogo više od fizičke razmene i čak više od izraza drugarstva. Bio je potvrda da između dvoje ljudi postoji vezanost.

Slušala je i samo napola verovala. Čudnom i odvratnom joj se činila ta vrsta ljubavi - kao i sve ostalo što je naučila. Šta ako jedan soko bude izgubljen, a onaj drugi nastavi da voli? To bi nesumnjivo bilo smetnja tvrdoboru. Ali bila je i fascinirana. Stidljivosti - strah od otkrivanja sebe drugome. Oklevanje da se pokaže istina, ili smušenost pred istinom da je druga osoba važna, da ti je važnija nego što si mislio da može biti. Ideja da su takve emocije nekada mogle postojati, a da sad izgledaju tako tuđe, samo je još više isticala udaljenost prošlosti, baš kao što je Klevo bio pokušao da joj kaže. A činjenica da je ona takve emocije počela osećati samo je dokazivala da ona, Prafreks, nije tako udaljena od prošlosti kao što bi možda, dostojanstva radi, želela da bude.

Ni na trenažnom terenu, ni među sokolima u odredu, kompleksne emocije nisu podsticane. One smetaju kompleksnom delovanju. Jednostavnost i

direktnost, eto šta je bilo poželjno.

"Ali mi smo sve do sada, rekla bih — samo pričali", reče Prafreks, držeći ga za ruku i pregledajući njegove prste jedan po jedan. Bili su veoma slični njenima, ali su bili nešto produženi, da bi mogli bolje kuckati po tipkama nego što to sokolski prsti mogu.

"Razgovor je najljudskija stvar za koju smo sposobni."

Nasmejala se. "Znam šta si", reče ona, primičući se tako da su najzad njene oči bile u visini njegovih prsa. "Ti si gnjavator. Nisi tip za žurke."

"Otkud ti.znaš za žurke?"

"Davao si mi da čitam literaturu, pa sam i čitala. Ti si po duši instruktor. Kazivanjem vodiš ljubav." Obuzimalo ju je neko neobično osećanje, maltene strah. Digla je pogled ka njegovom licu. "A mogu reći i da mi se dopada kako vodiš ljubav, u ovom smislu. Fizički."

"A ti primaš dobro", reče on. "U oba smisla."

"Ovo što mi pričamo", prošaputa ona, "nije činjenični govor. Nego govor radi uživanja" Obrnula se zalazeći svojom kosom u milovanje njegove šake. "Po pretpostavci, uživanje je dekadentno. Onaj tip što je pisao o raju i paklu; on bi to nazvao grehom:"

"Govor radi uživanja podrazumeva da neko može sagledavati i doživljavati stvari drugačije nego ti. Priznavanje individua. A i ti i ja smo deo kraja svega toga"

"Čak i ako ubediš gornje?"

Klimnuo je glavom. "Oni žele da ponavljaju uspehe, bez rizika. Nove individue su rizične, zato oni proizvode.

Doplovila je do njega, nastojeći da isprazni svoj um kao što je ranije činila da izagna dodijavajuću svesnost da je on u pravu. Smatrala je da sad razume socijalnu strukturu oko sebe. Stvari je sagledavala kao nove. Rekla mu je to.

"Ovo je opredeljivanje za jednu putanju", reče Klevo. "Nije naše definitivno mesto."

- Ali jeste mesto gde smo *mi*. Koliko smo *nas dve* različite?

- Ali ovde, unutra, ima toliko istorije. Kako bi istorija mogla biti završena za nas?

- Razmišljala sam. Znamo li mi koji je događaj poslednji zabeležen u mandatu?

- Nemoj, sad plovimo udalj od Prafreks...

Ariz oseti da i on plovi sa njima. Preleteše preko nebrojenih milenijuma, prvo u jednom smeru, pa u suprotnom. Postade očigledno da je u davnoj prošlosti jedna godina donosila isto onoliko promena koliko hiljadu godina u poslednjim periodima zabeleženim u mandatu. Klevov glas ih je pratio iako su bili daleko od Klevovog perioda i od informacija o Prafreksi.

"Tiranija je smrt istorije. Borili smo se protiv Seneksa tako dugo da smo postali slični njima. Nemamo promene, naša mladost se bliži kraju, dolazi nam starost. Ništa važno se ne menja, samo se razrađuju postojeći obrasci."

- Onda, koliko puta smo bile ovde? Koliko puta smo umrle?

Ariz više nije bio siguran. Da li je ovo bilo prvo zarobljavanje ljudskih bića u čitavom ratu? Da li mu je nakotni um rekao sve? Zar Seneksi nemaju *istoriju,* šta god to bilo -

Akumulirani životi živućih, mislećih bića. Njihove akcije, misli, strasti i nade.

Mandat je udovoljio čak i njegovom zbunjenom, neljudskom zahtevu. Akciju i misao je Ariz mogao razumeti, strast i nadu ne. Možda bez ta dva zadnja fenomena ne može biti *istorije.*

- Vi istoriju nemate, reče mu mutirani oblik. Postojali su milioni sličnih tebi, čak milioni sličnih tvom nakotnom umu. Koji je poslednji događaj zabeležen u nakotnom umu a koji se nije dešavao i hiljadama puta pre toga, na način toliko blizak da se zbog pogodnosti sve te repeticije mogu stopiti u jedan podatak?

- To si shvatio? obrati se Ariz obliku svojim pitanjem.

- Jesam.

- Na koji način uspevaš da shvatiš - je li to zato što smo te načinili tako da budeš nešto između ljudskog bića i Seneksa?

- Nije samo to.

Zahtevi dveju sestara bliznakinja, od kojih je jedna bila zarobljenica a druga oblik, počeše opet da ih odvlače u prošlost, preko mutnih sivih milenijuma vekova koji su protekli repetitivno. Opet poče da se manifestuje istorija, različitost zapisa.

Tokom povratka na Mersior, četiri okršaja. Prafreks se dobro pokazala u svakom. Nosila je u sebi nešto specijalno, jednu misao koju ni Klevou nije rekla, čak ni tokom njihovih poslednjih dana na vežbovnom terenu.

Koristeći sokolsku slobodu, zatražila je posle-tvrdoborni stan u neposrednoj blizini terena, u relativno neprenaseljenoj zoni "Kćeri grada". Znala je da neće biti vraćena u borbu dok se ne donese nekoliko važnih odluka - medu kojima je najvažnija bila odluka o njenom statusu.

Klevo je počeo sa svojom molbom rukovodiocima srednjeg nivoa. Dali su mu dužnosti na tlu, da bi mogao dograditi svoje predloge. Tokom tog perioda njih dvoje su mogli biti zajedno.

Imali su stan od šesnaest kvadratnih metara, ne elegantan nego (po rečima rent--opovaca) *prirodan*. Klevo je govorio da je to "mansarda"; traganjem po njegovim memorijskim blokovima otkrila je da je to pogrešna upotreba reči, ali je pretpostavila da on hoće da dočara nešto od opšteg tona.

Poslednjeg dana ležala je na Klevovoj ruci, na svijenom unutrašnjem delu njegovog lakta. Bili su se, pre toga, prepustili, tokom nekoliko sati, prirodnom spavanju. On se još nije probudio. Digla je pogled ka njegovom licu, posegnula rukom gore da opipa njegovu ruku.

Ta ruka se razlikovala od ruku drugih ljudi prema kojima je ona bila receptivna. Jedinstvena je to ruka bila. Ta misao ju je zabavljala. Nikad nije bilo recepcije poput njihove. Ovo je početak. Ako oboje budu klonirani, ova ljubav i ova recepcija će se ponavljati bezbroj puta. Klevo i Prafreks će se sretati, on će

nju poučavati, otvarati joj oči.

Iako ponavljanje doprinosi umiranju istorije, Prafreks je, na neki način, bila zadovoljna. To je bila ta tajna misao koju je ona nosila u bitke. Ona će svaki put preživeti, ma gde bila, ma koliko se otegao lanac njenih dvojnica. Primaće Klevoa, on će nju podučavati. Ako sad jedno od njih dvoje pogine - to će se nastaviti u budućnosti. Smrt istorije možda i nije tako loša stvar. Ljubav će moći da traje večno.

Nije više imala ni najminimalniji strah od smrti, čak iako je imala sadašnja zadovoljstva da za njih živi. Njeno funkcionisanje se izoštrilo. Ona će njega zadovoljiti tako što će postizati sve ono što on ne može. A ako on zapadne u stanje u kome ga je mnogo puta našla, stanje introspekcije, kad iznova doživljava svoje nekadašnje bitke i zavidi joj na njenoj sadašnjoj aktivnosti, onda, u redu, nije ni to loše. Sve što se između njih dešava je dobro.

- *Bilo je* dobro.

- *Bilo.*

Kliznula je sa njegove ruke i izišla iz uzanog odeljka za spavanje, prošla kroz dimno obojenu vazdušnu zavesu i ušla u dnevnu sobu. Tamo je sedelo troje ljudi, dvoje sokolova i jedna gornja koju nikad nije videla. Digoše poglede ka njoj.

"Ispod", reče Prafreks.

"Iznad", uzvrati žena. Bila je obučena u mrko i zeleno, boje terena, ne broda.

"Mogu li pomoći?"

"Da."

"Onda, moja dužnost?"

Pokretom je pozvaše da dođe bliže.

"Primala si jednog istraživača."

"Jesam", reče Prafreks. Na brodu njihovi susreti nisu mogli ostati tajna, a još manje je to moglo biti njihovo zajedničko stanovanje u blizini terena. "Da li je to bilo protiv dužnosti?"

"Ne." Gornja ju je oštro gledala, upijajući pogledom Prafreksinu perfektnu bojnu formu, beznapornu eleganciju sa kojom je Prafreks stajala, gola, u sredini sobice. "Ali, doneta je jedna odluka. Pitanje tvog statusa je rešeno."

Ona oseti drhtaj.

"Prafreks", reče joj stariji soko. Prepoznala ga je iz fibova, i njega i njegovu pratilju: to je Kumnaks, ona je Arol. Njeni nekadašnji heroji. "Tebi i tvom partneru ukazana je čast. Imate dragocen raspored gena..."

Ostatak je jedva čula. Rekli su joj da će biti vraćena u borbu, a kad nakupi iskustva i pozadinskog znanja u meri koju će oni smatrati dovoljnom, biće prebačena u polinstruktorsko odeljenje. Tada će njenim bitkama doći kraj. Ona će biti korisnija kao primer, kao junakinja.

Heroji nikad nemaju partnere druge funkcije. Sokolski heroji čak ne mogu biti partneri bivših sokola.

Klevo iskorači iz vazdušne zavese. "Dužnost", reče gornja. "Ovo stanovanje se prekida. Vas dvoje ćete imati zasebna mesta boravka, zasebne dužnosti."

Otišli su. Prafreks mu pruži ruku, ali je Klevo ne prihvati.

"Nema svrhe", reče on.

Odjednom ju je obuzeo gnev. "Dići ćeš ruke od ovoga? Da li sam suviše očekivala? *Koliko jako?*"

"Možda jače nego ti", reče on. "Znao sam da to naređenje stiže. A ipak nisam otišao. To može umanjiti moje šanse kod vrhovnih gornjih."

"Onda sam vrednija bar od tvoje rasplodne istorije?"

"Sada si ti istorija. Ona vrsta istorije koju oni stvaraju."

"Osećam se kao da umirem", reče ona zapanjenim glasom. "Šta je ovo, Klevo? Šta si mi uraadio?"

"I ja osećam bol", reče on.

"Povređen si?"

"Zbunjen."

"To ti ne verujem", reče ona. Gnev se opet dizao u njoj. "Znao si, a nisi ništa preduzeo?"

"Bilo bi to suprotno dužnosti. Lošije ćemo proći ako se opiremo."

"Pa kakva je onda korist od tvoje velike, slavne istorije?"

"Istoriju imaš ti", reče Klevo. "Ja samo beležim."

- Zašto su ih razdvojili?

- Ne znam. On se tebi ionako nije dopadao.

- Da, ali sada...

- Vidiš? Ti si ona. Ali senka. Ona je bila cela.

- Ne razumem.

- Obe ne razumemo. Vidi šta će se dogoditi sa njom. Iščupali su ono najbolje iz nje.

Prafreks je išla u bitku još osamnaest puta a onda je umrla onako kako heroji često ginu, naime, u punom zamahu onoga što je najbolje umela da radi. Nije utvrđeno zbog čega je bila bolja pre tog rastanka, ali se sigurno zna da je posle rastanka bila lošija kao sokolica. Odgovori na pitanja o tom njenom popuštanju spadali bi u jednu izumrlu kategoriju znanja, postoji veoma mali broj mogućnosti da se do takvih odgovora dođe, nijednom od tih mogućnosti ova naprava ne raspolaže.

- Znači, krenula je napolje, borila se i poginula. O njoj nikad nisu pravili ni fibove. Ubilo ju je ovo?

- Ne bih rekla. Borila se dovoljno dobro. Poginula je na isti način kao i drugi sokoli.

- Ali da nije bilo ovoga mogla je živeti.

- Kako ja mogu to znati bolje od tebe?

- Njih dvoje - ja i on - mi smo se ponovo sreli, znaš. Upoznala sam jednog Klevoa jednom, na mom brodu. Nisu mi dopustili da dugo ostanem s njim.

- Kako si reagovala na njega?

- Bilo je tako malo vremena, ne znam.

- Da pitamo.

Bilo je neizbežno da se, na hiljadama dužnosnih stanica, Prafreksine vizije delimično ostvare, da se povremeno događaju susreti njih dvoje. Klevoi su bili mnogobrojni, Prafrekse takođe. Svaki brod je u kompletu nosio i po nekoliko Klevoa i Prafreksa. Prafreks je bila dobar tip, iako nikad onoliko uspešna koliko je original bio. Ona je -

- Ona nikad nije dostigla podjednaku uspešnost. Zatupili su njenu oštricu. A nisu to ni znali!

- Mora biti da su znali.

- Onda, znači, nisu želeli pobedu!

- To mi ne znamo. Možda su postojale važnije konsideracije.

- Aha, na primer ubijanje istorije.

Ariz se strese u svome telu koje se zagrevalo. Osetio je vrtoglavicu kao da će početi da pupi, onda se savladao. Nešto ga je izvlačilo iz mandata, zvalo njegovoj dužnosti.

Pregledao je ljudske oblike i zarobljenicu. Nekako nisu bili isti. Koliko vremena su već zadubljeni u mandat? Proverio je brzo, frenetično, još uvek se ne odazivajući na poziv. Rekonstruisana Mam bila je u kvaru. Niko od ovih nije dobijao hranu, već neko vreme. Istanjili su se, pobledeli, postali hladniji.

Umirao je čak i naduveni mutant-oblik, izgubljen, kao i ostali, u mandatu.

On usmeri svoju pažnju na drugu stranu. Konfuzija odasvud. Da li je on sada ljudsko biće ili Seneks? Da li je toliko pao, da sad razume ljude? Krenuo je prema izvoru poziva, prema ruševinama privremene nakotne komore. Hodnici su bili pokriveni amonijačnim ledom koje je pekao njegovu podiju dok se Ariz klizao preko njega. Nakotni um je izašao iz svog fluksnog vezivanja. Sistemi za hitnu podršku nisu radili dobro; nakotni um je pretrpeo oštećenja.

"Gde si bio?" upita um.

"Pretpostavio sam da neću biti potreban dok se ne vratiš iz fluksne

vezanosti."

"Nisi pazio!"

"Zar je postojala potreba? Toliko daleko smo otišli kroz vreme, da su sve naše akcije zastarele. Nebula je kolapsirala, stvar je rešena."

"Mi to ne znamo. Neko nas goni."

Ariz se okrete ostacima senzorskog zida i vide da ih neko, zaista, goni. On je u vršenju svoje dužnosti bio popustio.

"Nije to tvoja krivica", reče nakotni um. "Dat ti je zadatak koji te je zagadio i upropastio tvoje funkcije. Sad ćeš se prosuti."

Ariz je oklevao. Postao je toliko različit, toliko zagađen, da je zaista *oklevao* iako je dobio direktnu komandu od nakotnog uma. Ali nakotni um je oštećen. Bez Ariza, bez znanja koje je Ariz sakupio, šta može nakotni um učiniti? Nakotni um ne razmišlja ispravno.

"Postoje izvesne činjenice koje moraš znati, važne činjenice..."

Ariz oseti talas gađenja, straha zasnovanog na neshvatanju, i nečeg sličnog ljudskom gnevu, kako zračenjem navire iz nakotnog uma. I posle svega što je naučio, i posle sveg svog menjanja, on tom talasu nije mogao odoleti.

On oseti kako se rastapa - dobrovoljno, iako protiv svoje volje; ta razlika više nije bila važna. Podija klonu ispod njega, i on pade na jednu stranu, na površinu smrznutog amonijaka. Oseti opekotine od toga, ali ne pokuša da se digne. Pre svog kraja, uvide iznenađujuće jasno šta zapravo znači biti granska individua, ili nakotni um, ili ljudsko biće. Taj uvid, tako dragocen, iscure iz njega, kroz permeum, i zamrznu se na amonijaku.

Nakotni um opet uspostavi kontrolu nad fragmentom, u onoj meri u kojoj je to bilo moguće. Ali nije raspolagao nikakvim odbrambenim oružjima koja bi zasluživala to ime. Smiren, pripremajući se za svoje sopstveno prosipanje, nakotni um je čekao da se potera završi.

Mam dade znak za uzbunu. Preseče vezu sa mandatom. Oslabljeni, jedva sposobni da puze, ljudi se pogledaše užasnuto i skliznuše u suprotne uglove komore.

Bili su u nedoumici: koja od njih dve je bila zarobljena, a koja odgajeni oblik-mamac? Činilo se da to nije važno. Obe su bile izmršavele do kostiju, umazane sopstvenim izmetom. Okrenuše se istim pokretom da se zapilje u naduvenog mutanta. Taj stvor je sedeo u svom uglu. Majušna glava je delovala neskladno na ogromnom grudnom košu, ručice i nožice su jedva funkcionisale i kad su bile zdrave. Stvor im se bledo nasmeši.

"Osetile smo te", reče jedna od Prafreksi. "Bio si sa nama tamo unutra."

Njen glas je bio tiho graktanje.

"Beše to moje mesto", odvrati stvor. "Moje jedino."

"Tvoje ime, funkcija?"

"Ja sam... To znam. Ja sam istraživač. Tamo unutra. Znao sam sebe, unutra."

Žmirkale su ka tom obliku. Ta glava. Nešto poznato na njoj, čak i sada.

"Ti si Klevo..."

Oko njih se, odasvud istovremeno, začu buka, koja je zaglušila nejake reči tog oblika. Pred njihovim očima, nešto je raseklo njihovu komoru kao pomorandžu i razljuštilo kriške na sve strane. Nestade svetla. Okruži ih hladnoća.

U komoru uplovi gola ljudska ženka, okružena majušnim verzijama sebe same, kao anđelka oko koje lete njene male vilinske pratilje. Bila je mršava kao zmija. Na sebi je imala samo po jedan srebrni prsten oko oba šačna zglavka i jedan uzani torus oko struka. U tami je svetiucala plavičasto i zeleno.

Dve Prafreks počeše nejako da pomiču usne, ali je u zamalo-vakuumu to pitanje ostalo bez zvuka. *Ko si ti?*

Osmotrila ih je bez izraza na licu, onda raširila ruke kao da se sprema da poleti. Rukavice nije imala, ali pripadala je njihovom tipu.

Kao što je učinila i nebrojeno mnogo puta ranije, kad god je nalazila ovakve seneksanske eksperimente - bez obzira što se činilo da je ovaj eksperiment stariji od većine drugih - uzdigla je jednu ruku nešto više. Plavozeleni sjaj se pojačao, raširio u talasima ka unakaženim zidovima, obuhvatio oblike koji su se već ledili i sleđeni umirali. Perfektna, anđeoska, ona ostavi olupinu iza sebe;

ostaci su još neko vreme odavali nepostojani sjaj, zatim zgasnuli.

Anđelke su uništile sve delove fragmenta semenskog broda, sve sem jednog. Taj jedan su ostavile neoštećen.

Onda su poletele dalje, milioni njih, u jatima gustim poput izmaglice, pročešljavajući prostore između zvezda, pod komandom samo jedne sile, nadmoći realnog.

Nije im bio potreban nikakav drugi gospodar. Nije postojala mogućnost da one počnu pogrešno da funkcionišu.

Mandat ostade da pluta kroz tamu i hladnoću. Memorija je u njemu još uvek bila ispravna, ali jedini njegov život sastojao se u brzo bledećim tragovima nedavnog prolaženja umova kroz njega; Ti tragovi su se kratko vreme grčili, maltene kao živi, ali samo po pravilima sve nižih kvantnih energetskih stanja. Najzad se osvetli jedna malena uspomena.

Prafreksina poslednja pesma, objasni mandat refleksno.

Kako vatre rastu!

Mir promiče

pored sveg izgubljenog pamćenja.

Nekako uvek promašimo ta jedna vrata,

i osudimo sebe na kruženje.

Pepeo zvezdama, laži dušama,

hajde da se vrtimo oko slivnika i rupa.

Ubij dobre, prožderi mlade.

Zauvek i posle zauvek

ti i ja nikad gotovi.

Taj trag izblede i nestade. Posle toga je, oko mandata, univerzum veoma brzo ostario.

James Patrick Kelly

STAKLENI OBLAK

Filip Ving je bio iznenađen kada je otkrio šta radi njegova žena sredom popodne. "Čemu si pristupila?"

"Jedan prijatelj me je pozvao da pristupim studijskoj grupi pri misiji." Dejzi dopuni čašu iz vinske boce. "Bila sam dvaput, to je sve. Nisam pristupila ničemu."

"Kakvim se to studijama baviš?"

"Prisustvujem - to nije isto kao da imam nameru da se preobratim. Samo razgledam." Otpila je gutljaj vina i čekala da Ving ponovo sedne. "Do sada nisu rekli ni reč o besmrtnosti. Uglavnom pričaju o istoriji."

"Istoriji?Istoriji?Ali Glasnici nisu ovde dovoljno dugo da bi naučili išta o istoriji"

"Sedam godina. Prvi kontakt je bio pre sedam godina." Ona uzdahnu i iznenada poče da drži predavanje. "Kulturalna evolucija sledi predvidljive obrasce. Postoje zanimljivi odnosi između čovečanstva i nekih drugih vrsta sa kojima su Glasnici uspostavili kontakt."

Ving zavrte glavom. "Ne shvatam. Zajedno smo već koliko? Od pedeset prve? Godinama, a samo je gostionica bila važna. Neka bace nuklearnu bombu na Ženevu, pa šta? Revolucija u Meksiku, ko mari?"

"Marim za tebe", rekla je.

To ga je na trenutak zaustavilo. On odsutno napuni čašu iz vinske boce i popi gutljaj pre nego što je shvatio da je ono što je pijuckala kao domaće vino zapravo sintetički rizling. On ga sa naporom proguta. "Ko je prijatelj?"

"Šta?"

"Prijatelj koji te je nagovorio da odeš u misiju. Ko je to?" Ving je samo nagađao da se radi o muškarcu. Nagađanje se pokazalo ispravnim.

"Redovni član." Dejzi skrenu pogled sa njega i klimnu glavom prema svetlosnoj skulpturi na zidu. "Znaš Džima Mek Kolija."

Jedino mu je bilo poznato da je Mek Koli lokalni umetnik koji se pročuo praveći svetlosne mehurove neobičnog oblika. Ving je posmatrao igru pastelnih svetlosti na njenom licu, pokušavajući da je vidi očima tog preobraćenika. Dejzi nije bila lepotica, iako je umela da bude veoma dražesna kada obrati pažnju na detalje. Nije se trudila da počešlja kosu svaki put kada je razbaruši vetar, niti je mnogo marila za bore u uglovima svojih očiju. Imala je inteligentno, njuhempšajrsko jenkijevsko lice oštrih crta. Izgledala je kao neko ko se razume u prave stvari. Ving je nije voleo bez razloga; on se privuče preko ležaja i poškaklja je nosom ispod uva.

"Ne golicaj." Nasmejala se. "I ti si pozvan, znaš." Povukla se ali ne daleko. "Novog Glasnika, Ndavua, zanima umetnost. Pomenuo je Stakleni Oblak nekoliko puta. Stvarno bi trebalo da odeš. Mogao bi nešto da naučiš." Uručivši mu poziv, ona ga poljubi.

Filip Vong nije imao vremena da proučava istoriju; bio je previše zauzet brigom o drugom svetskom čudu. Solon Petropulos, osobenjački pripadnik Grčke grupacije za transport, darivao je Zadužbinu Sedam Čuda neizmernim bogatstvom. Ta zadužbina predstavljala je Petropulosov megalomanski dar vekovima. Pomagala je konstrukcije - neki su ih nazvali umetnošću – u monumentalnim razmerama. Vulgarna namena Čuda bila je da privuku mase. Trebalo je da to budu mesta na koja bi mogao da dode neki francuski *secretaire* ili peruanski *campesino* ili čak alžirski *mullah* i da posmatra večni duh Solona Petropulosa, čoveka koji se balzamovao novcem.

Ving je proveo pet godina na Jejlu usavršavajući struku, ali kada je diplomirao, shvatio je da je napravio grešku. Ponuđeno mu je nekoliko poslova, ali nijedan koji je želeo. Studirao je arhitekturu sa neverovatno naivnom nadom da će mu jednog dana neko dati da konstruiše građevinu veliku poput njegovih ambicija. Želeo je da konstruiše međaše, a ne programirane fabrike za izradu ovogodišnjeg modela bivak-tuba za mase previše siromašne da sebi obezbede

prave stanove. Umesto da radi, odlučio je da leto nakon diplomiranja provede stopirajući po Apalačima. Sam.

Dok se uspinjao uz Vebsterov greben u Krafordovom useku, igrao je igru poezije protiv zamora. Zefir masira artritično drvo. Nalazio se na svega nekoliko kilometara od svratišta Izvor Mispa Apalačkog planinarskog kluba gde je nameravao da provede noć. Dok promiskuitetno prodire u nebo-šećerlemu.Ving je od toga napravio igru, jer zapravo nije verovao u poeziju. Kameni zubi grizu solipsistička stopala. Nizak oblak je klizio nad usekom kada je kasno popodnevno sunce izronilo iz naoblake u neravnu traku plavog neba na obzorju. Nešto čudno se desilo sa svetlošću i oblak se na trenutak preobratio. Oblak od stakla. "Stakleni oblak", promrmljao je. Nije bilo nikoga da ga čuje. Stao je, gledajući oblak a ne videći ga, osetivši umesto toga moćnu unutrašnju viziju. Mogao je da vidi sebe kako lebdi s njim i po prvi put shvatio na šta ljudi misle kada govore o inspiraciji. Nastavio je da razmišlja o staklenom oblaku čitavim putem do svratišta, čitave te noći. Još uvek je razmišljao o njemu nekoliko nedelja kasnije, kada je stiga do vrha Kahtadina, severnog kraja puta, i razmišljao o njemu na hoveru prema Konektiketu. Obavio je neka istraživanja i napravio skice, čudno uživajući u neizmernoj zaludnosti svega toga. Te jeseni zadužbina Sedam Čuda otvorila je severnoamerički konkurs za konstrukciju. Filip Ving, neprijavljeni, nezaposleni, nesigurni dvadeset sedmogodišnji arhitekta stavio je jedinu inspiraciju svog života na disk i prijavio se na konkurs zbog toga što nije imao pametnija posla.

Sada dok je iz hovera gledao dole na Krafordov Usek, Ving nije mogao a da ne zavidi tom mladiću koji je bazao kroz šumu, prepun ambicije i, istovremeno, očajnički uplašen da je samo prosečan. U dvadeset sedmoj Ving nije mogao ni da zamisli nevolje u koje bi mogao da se uvali jedan tridesetogodišnjak. Planovi i sastanci, kompromisi i ugovori. Taj željni mladi čovek nije shvatao šta znači dohvatiti dugu na samom početku karijere, tako da sve što dode kasnije izgleda sivo i beznačajno. Taj žestoki mladić nikada nije iskusio pravu ljubav, niti je užasnuto gledao kako vreme haba pravu ljubav.

Mašina kopačica je nagrizala deonicu NH puta 302 koja je prolazila kroz Usek. Njeni noževi sekli su u komade asfalt prekriven ledenom pokoricom. Potom je guseničar sa širokim raonikom podizao bituminozne ostatke i tovario ih u kamione koji će ih odneti u postrojenja za recikliranje u Konkordu. Kada

jednom stari autoput bude skinut sve do temelja od tucanika doći će ekipe koje će položiti podzemne šine za Stakleni oblak. Kada dođe jugovina, mašina za polaganje asfalta velika poput brahiosaura izbljuvaće asfalt da pokrije put. Put 302 kroz Krafordov Usek predstavljao je poslednju fazu trase dugačke dvadeset i sedam kilometara koja je sledila postojeće puteve kroz srce nacionalne šume Bele Planine.

"Neće još dugo", reče pilot hovera. "Pričaju o testiranju pod napajanjem za deset nedelja. Tri meseca i kraj."

Ving nije ništa rekao. Deset nedelja. Ukoliko se još neki sudija prezervacionista ne odluči da umeša prste, ili Sedam Čuda zaključe da je protraćio dovoljno novca i tuže ga zbog prekoračenja. Projekat je već kasnio dve godine i odavno je sažvakao obilni predviđeni budžet. Ving je bio svestan da je pravio greške, iako ih je priznavao samo sebi samom. Ponekad se brinuo da je možda protraćio priliku. Mahnuo je pilotu, koji podiže hover i krenu južno, prema Severnom Konveju.

Hover je bio vlasništvo Džemini Građevina, vodeće kompanije konzorcijuma koji je dobio ugovor da sagradi Oblak i njegovu trasu. Ving je znao da je pilotu naređeno da ga drži u vazduhu koliko je to moguće. Svaki minut koji provede u inspekciji trase značio je minut manje proveden sa Laportom i Alzom nad obračunskom listom novodovršene platforme za dokovanje. Laport, direktor projekta, nije tajio svoje negodovanje što mora da traći dragoceno vreme sa Vingom. Laport je jasno stavljao do znanja da smatra kako je Ving glavni krivac za lošu sudbinu projekta.

Hover se spusti na svoje sletne odbojnike poput starca koji ulazi u vruću kupku. Ving je čekao da se kovitlaci prljavog snega i otpadaka povuku. Teren na kome su se izvodili radovi bio je zasut plastičnim čašama za kafu, zgnječenim limenkama piva i dovoljno ambalaže od vitamase da se njom prekrije Mont Vašington.

Ving iskoči iz kabine, a pozdravi ga vetar oštar poput brijača; nije bilo odbora za dobrodošlicu. On pređe smrznuto sletno polje prema poljskim uredima, skupini povezanih komercijalnih bivak-tuba koje su izgledale poput niza plastičnih kobasica koje je odbacio neki nepažljivi džin. Tuba Sedam Čuda bila je prazna, a telelink je zvonio. Ving bi odgovorio na poziv, ali baš je to bila

jedna od onih stvari zbog kojih je Laport besneo. Umesto toga pošao je prema sledećim vratima, do Džeminija, u potrazi za Fredom Alzom. Ving je sumnjao da su neki od problema projekta nastali zbog sukoba između Laporta i Alza, Džeminijevog terenskog nadglednika. Žena koju nije prepoznao sedela je za CAD[4] ekranom, jela kolač od vitamase i odsutno zurila u detalje feroplastične strukturne rešetke.

"Gde su svi?" reče Ving.

"Odoše u grad da ga vide kako odlazi."

"Njega?"

"Mislim da je 'njega'. Glasnika: Ne-Davi ili tako nešto."

"Šta je taj tražio ovde?"

"Možda je tragao za preobraćenicima. Sa besmrtnošću možda i ima nade da nešto postigne." Ona zagrize kolač i pogleda ga po prvi put. "A ko si ti uostalom?"

"Arhitekta."

"Je li?" Nije izgledala impresionirana. "A gde ti je šlem?"

Ving je znao šta se priča o njemu; da je arogantni kučkin sin sa gomilom kompleksa većom od Keopsove piramide. Jedno vreme je živeo u skladu sa tom reputacijom. Inženjerka nije čekala da čuje čitavu tiradu; otperjala je napolje i ostavila Vinga da se puši zbog protraćenog popodneva. Ubrzo potom, banuše Alz i Laport, smejući se. Verovatno njemu.

"Izvini što si nas čekao, File", Laport podiže obe ruke u šaljivoj predaji, "ali imamo dobrih vesti."

"Većje dva i trideset osam! Ova drtina od projekta kasni već dvadeset i jedan mesec, a vi izigravate turističke vodiče prokletim svemircima."

"File." Alz metnu šaku na njegovo rame. "File, saslušaj me na trenutak, hoćeš?" Ving požele da ga tresne po ruci. "Mentor Ndavu upravo je izneo velikodušnu ponudu u ime zajednice Glasnika." Alz je govorio brzo, kao da misli da će Ving eksplodirati ukoliko zastane. "Govorio je o velikoj novčanoj

---

4 Computer Aided Design - konstruisanje pomoću kompjutera (prim. prev.)

uplati, specijalnom daru koji bi trebalo da nas dovede pravo do dovršenja. Kaže da Glasnici žele da potpomažu izuzetna umetnička dostignuća, čvrsta lova i tome slično - treba da budeš ponosan, da znaš. Ako to dobijemo, sve su šanse da dignemo Oblak do Memorijalnog dana. Deset nedelja, File."

Ving je gledao čas Alza, čas Laporta. Nešto se dešavalo, nešto neobično i zastrašujuće. Ljudi nisu bez razloga pružali odrešenu kesu da spasu ugrožene projekte - a naročito ne Glasnici, koji nikada nisu pokazali ništa više od pristojnog zanimanja za radove čovečanstva. Tri godina autoterapije naučilo je Vinga da teži da od igre slučaja stvara zaveru. Ali ovo je bilo stvarno. Najpre Dejzi, a sada i Oblak; svemirci su mu se približavali. "Možemo li proći bez njih?"

Alz se nasmeja.

"Pa nisu to čudovišta, File", reče Laport.

Suza kanu niz Vingov obraz. Njegove oči uvek su suzile kada bi ušmrkao previše Fokusa. Dvometarski CAD ekran koji je ispunjavao jedan zid njegovog studija prikazivao je južnu fasadu planiranog sedišta za SEE-obalu, lokalnu stanicu telelinka. Nešto nije bilo u redu sa nizom isturenih prozora smeštenim na novi kosi krov. On trepnu, a kompjuter zameni crtež menijem. Dvostruki treptaj izmenio je kursor na ekranu sa crtačkog u mod za brisanje. Njegove oči zaigraše; prozora nestade.

Znao je da će projekat SEE-obala doneti više nevolja nego što je vredan. Džek Kongami pokušavao je da nagura previše zgrada na premalo prostora, parče rečne obale zaglavljeno između trgovine iz osamnaestog veka i hotela iz devetnaestog veka. Da mu je data mogućnost da gradi u veću visinu od pet spratova, ne bi bilo problema. Ali SEE-obalu trebalo je ugraditi u ekskluzivnu istorijsku oblast Portsmauta, gde su propisi o zoniranju bili isklesani u granitu.

Bio je to pošten posao, a ugovor tipa procenat na cenu značio je da će da zaradi lepe pare, ali kao i sve ostalo što je radio nakon Oblaka,Vingu je posao bio dosadan. Zgrada je bila čist kič: tehno bunker koji se krije iza georgijanske fasade. Isti slučaj kao i sa njegovim ostalim novijim projektima: klijenti su kupovali sigurnu marku proizvoda, a umetnička vizija neka ide do đavola. Razume se, očekivali su da im uruči gradnju na tanjiru po ceni uporedljivoj sa

korejskim robotskim fabrikama. Nije važno što je pola lokalnih organizacija bilo nesposobno, a drugo pola unapred rasprodato.

Na kraju više nije mogao da gleda u čudovište. "Snimi." Zatvorio je oči, ali je još uvek video ružne prozore koji su plamteli unutar njegovih kapaka.

"Snimljeno", reče kompjuter.

Sedeo je, previše umoran da bi se pomerio, i pustio da mu se um natopi crnilom praznog ekrana. Znao je da je u poslednje vreme provodio previše vremena brinući zbog Oblaka i Glasnika. Bilo je to perverzno, jer je sve išlo tako dobro. Svi radni nalozi su bili dovršeni, već su se obavljali testovi pretpoletnog pokretanja, a Sedam Čuda su zakazali ceremoniju svečanog puštanja u rad na memorijalni dan. Trebalo bi da otvaranje drugog čuda modernog sveta bude dovoljan razlog za orgijanje sredstava informisanja, ali sada je uključivanje Glasnika počelo da zatamnjuje Vingovo remek-delo. Reporteri sa telelinka po mestima kao što su Bankok, Kinšasa i Montevideo neprestano su ga zvali i raspitivali se o tuđincima. Zbog čega potpomažu Oblak? Kada će pozvati čovečanstvo da se pridruži njihovoj zajednici i da podeli sa njima tehnologiju postizanja besmrtnosti? Kako u stvari izgledaju?

On nije znao odgovore. Sve do sada činio je sve što je mogao da izbegne susret sa tuđincem Ndavuom. Kao i većinu inteligentnih ljudi Glasnici su gorko razočarali Vinga. Njihov dolazak nije izmenio ništa: i dalje je bilo previše luđaka sa nuklearnim oružjem; rat u Meksiku se i dalje vukao. Iako su bili ubitačno diplomatski, bilo je jasno da uopšte ne mare za ljudsku civilizaciju. Čuvali su svoje tajne - nikada nisu pozvali nekoga da obiđe njihove kosmičke brodove ili da mu demonstriraju tehniku očuvanja uma nakon smrti. Nazvali u sebe Glasnicima i tvrdili da su na Zemlju došli zbog sirovina i da bi širili neku vrstu nerazumljive poruke galaktičke kulture. Ving je ocenjivao da smatraju da su ljudi na otprilike onom nivou na kome su acteci bili za konkvistadore. Ali to teško da je mogao da prizna reporterima.

"Još nešto?" Kompjuter prekinu njegovu bludnju; bio je tako podešen da traži nove komande nakon dvadeset minuta neaktivnosti.

On se zavali u svojoj stolici i protegnu, slučajno udarcem iskosivši svoju kopiju da Vinčijevog Jovana Krstitelja. "Koje je do đavola vreme, uostalom?"

"Jedan i četrdeset pet izjutra, 19. februar 2056."

On shvati da je suviše iscrpljen da bi se digao i namestio sliku.

"Tu si." Dejzi se pojavi na pragu. "Znaš li koliko je sati?" Ona ispravi Krstitelja i zatim otpozadi priđe njegovoj stolici. "Nešto nije u redu?"

"SEE-obala."

Ona poče da mu masira ramena, a on zavali glavu i nasloni je na njen stomak. "Zar ne može da sačeka jutro?"

Koža ga je svrbela tamo gde se osušila suza. Ving je protrlja, razmišljajući o tome.

"Hoćeš u krevet?" Nagla se da ga poljubi i on vide da je gola ispod domaće haljine. "Samo rad, bez zabave..."

Senka sumnje koju je toliko prilježno pokušavao da otera pojačavačima koncentracije još uvek ga je držala. "A šta ako se sutra probudim i ne mogu da nastavim da radim na tom sranju? Šta ako više ne verujem u ono što radim? Ne mogu večito da živim od Staklenog Oblaka."

"Onda ćeš naći nešto drugo." Provukla mu je prste kroz kosu.

On nacrta osmeh na svome licu i zavuče ruke pod njenu haljinu - više iz navike nego iz strasti. "Volim te."

"Bolje u krevetu." Ona ga povuče iz stolice. "Samo ti ćuti i sledi majku Gudvin, mladiću. Ona će ti skinuti bore sa čela."

Zateturao se kada je došao do njenog naručja, ali ona lako prihvati njegovu težinu. Čvrsto ga je zagrlila, a on se pitao šta li je radila čitavo veče."

"Razmišljao sam", reče on meko, "o onoj zabavi. Predajem se: navali ako hoćeš i pozovi Ndavua. Obećavam da ću biti pristojan - ali to je sve." Hteo je da je povuče nazad i da vidi njenu reakciju, ali ona nije htela da ga pusti. "To si htela, zar ne?"

"To je bila jedna od stvari koje sam htela." Obraz joj je bio vruć na njegovom vratu.

Kuću Piskataka sagradio je Semjuel Gudvin 1763. Bila je to prijatna zgrada od nemalterisane cigle i granita i govorilo se da pruža najbolji smeštaj u čitavom kolonijalnom gradu Portsmautu, Nju Hempšajr. Gotovo trista godina

kasnije i dalje je bila gostionica, a Dejzi Gudvin joj je bila vlasnik.

Vingu je uvek bio zanimljiv način na koji je Dejzina porodična linija uticala na njenu ličnost. Nije se toliko radilo o novcu koji je nasledila - najveći deo bio je vezan za gostionicu. Bio je to način na koji je mogla da se vozi biciklom oko grada i da pokazuje osnovnu školu u koju je išla, kongregacionalističku crkvu u kojoj su se venčali njeni roditelji, veliki crni hrast u Preskot Parku, koji je zasadio pra-pra ujak Džozija za vreme Garfildove administracije. Živela je sa bezbrižnim dostojanstvom nekoga ko se nalazio tačno tamo gde pripada i radi tačno ono što je oduvek nameravao.

Ving nikada nije nigde pripadao. Rođen je u Tajpehu[5], ali je prebegao u Sjedinjene Države sa svojim ocem Tajvancem nakon što mu je majka Amerikanka poginula u krvavim neredima ponovnog ujedinjenja 2026. Njegov otac, softver inženjer, proveo je ostatak gorkog života uzalud tragajući za onim što je ostavio na Tajvanu. Filip Ving je išao u osnovnu školu u Kupertinu u Kaliforniji; Vaithamu u Masačusetsu; Norkrosu u Džordžiji i Oremu u Juti. Veoma jc malo znao o obema stranama svoje porodice. "Kada budeš dovoljno star da shvatiš", govorio je njegov otac. "Jednog dana ćemo da pričamo o tome. Ali ne sada." Mladi Filip brzo je naučio da ne postavlja pitanja; previše pitanja umelo je ponekad da otera njegovog oca ujedno od njegovih pijanstava. Nafiksao bi se do ruba neosetijivosti ozanvačem sećanja i ostajao do pola noći cmizdreći i mucajući na tajvanskom dijalektu fidžijanskog. Otac mu je umro kada je Ving bio na prvoj godini na Jejlu. Nikada nije upoznao Dejzi. Ving je voleo da misli da bi se stari slagao sa njegovim izborom.

Ving se svom snagom trudio da pripada - bar Dejzi, ako već ne Kući Piskataka. Iščupao je utrobu Poslovnice, sto devedeset i pet godina starog poslovnog aneksa koji su sagradili trgovci Gudvinovi i pretvorio je u svoje urede. Bio je prijatan sa gostima i pored njihovog izluđujućeg neznanja o Goiau, većina ljudi mislila je da ga je konstruisao Solon Petropulos. Pomagao joj je kada nije imala dovoljno ljudi, pristupio u kongregacionalističku crkvu i pored potpunog nedostatka pobožnosti i dva mandata radio u gradskom urbanističkom zavodu. Trpeo je samo zbog Dejzi nesnosne uštogljene sakupljačice dobrovoljnih priloga iz Nacionalnog Udruženja Kolonijalnih Babuskera i vodio

---

5 Glavni grad Tajvana (prim. prev.)

je u Boston u operu bar dvaput godišnje iako ga je od toga bolela glava. A sada je tražila od njega da glumi domaćina za svemirca.

Društvance od dvadeset tri prijatelja okupilo se u Hotornovoj gostinskoj sobi na koktelu u Ndavuovu počast. Laport je doleteo iz Severnog Konveja sa ženom Jelenom. Među meštanima bili su tu Hetavejevi, koji su se još uvek šepurili svojim boravkom na Orbitalnoj Tri, Magda Rudovski, uruetnički direktor Pozorišta na Obali, nova predsednica grada, čije ime Ving nikako nije mogao da upamti, i njen muž, koji nikada nije imao ništa da kaže, velečasni Smut, sveštenik reformalista i Kongemijevi, vlasnici SEE-obale. Bila je tu i šačica Ndavuovih prilepaka, među njima i svetlosni vajar, Džim Mek Kuli.

Ving je mrzeo takve zabave. U sebi je imao otprilike isto neobaveznih razgovora koliko i monah trapista[6]. Da bi mu pomogla da olakša svoju nelagodnost, Dejzi ga je poslala u sobu sa njihovim najboljim apetizatorom od rezbarenog stakla da pomogne gostima da osete glad. Lutao je kroz tuđe razgovore, osećajući se izgubljeno.

"Oh, ali mi volimo kako je gore na severu", govorila je Jolena Laport. "Mirno je, vazduh je čist, a planine..."

"...su visoke", dovrši Laport njenu rečenicu i namignu kada je posegao za apetizatorom. "Ali je dronjavo hladno - Isuse!" Magda Rudovski nervozno se nasmeja. Laport je delovao iščašeno; imao je klasični prazni pogled, kao da su mu oči upravo upecane u posudi punoj formalina.

"Nemoj da zezaš, Leo", reče Jolena nadureno. "i tebi se dopada. Ama, koliko juče je pričao kako bi bilo lepo da ostanemo tamo kada se Oblak bude otvorio. Čini mi se da bi voleo da neko vreme spava na lovorikama slave." Ona poprska na zglavak probnu dozu iz apetizatora i oprezno omirisa. "Koliko je ovo zakonito?"

"Najobičniji olfaktorni pojačavači", reče Ving, "i možda dvadeset promila Sjaja."

"Možda ja nisam jedini koji zaslužuje počast, Jolena. Možda i Fil želi parčence slave."

---

6 Monaški red osnovan u Francuskoj 1664, poznat po svom zavetu ćutanja (prim. prev.)

Dejzi ugura tuđinca u sobu. "Filipe, volela bih da upoznaš mentora Ndavua." Ving je nikada nije video toliko srećnu.

Tudinac je bio odeven u komotno odelo sa crnim prugama. Mogao je biti potpredsednik neke korporacije, sa zalizanom sedom kosom i izduženim, ružičastim licem, osim što je bio visok preko dva metra. Morao je sav da se presamiti u svojim invalidskim kolicima, a kolena su mu štrcala kao branici. Kolica zazujaše dok su se kotrljala; Ndavu se naže napred i ispruži ruku. Ving zateče sebe kako broji prste. Razume se, bilo ih je pet. Ako ništa drugo. Glasnicima se nije moglo zameriti da nisu temeljiti.

"Baš sam želeo da vas upoznam, Filipe."

Ving se rukova. Ndavuov stisak bio je čvrst i čudnovato lepljiv, poput dodira plastičnog omota. Glasnik se nasmeši.

"Kao što sve nas zanima vaš", velečasni Smut probi se pored Vinga. "Ja bih, na primer, voleo da znam..."

"Velečasni", Ndavu je govorio tako blago da su ga mogli čuti samo oni koji su mu bili najbliže, "moramo li uvek da se raspravljamo?"

"... ja bih voleo da znam, mentore", produži Smut svojim propovedničkim glasom, "kako će vaš narod da odgovori na preporuku koja je juče izglasana u Veću Crkvi."

"Možda bismo mogli da kasnije popričamo o poslu, velečasni." Ndavu uputi Laportu porcelanski osmeh. "Leone, to mora da ti je žena, Jolena."

Dejzi privuče Vingovu pažnju svojom potpunom nepomičnošću. Oni izmeniše između sebe neizgovorenu poruku, koju ona potvrdi iskosivši glavu. Vingova namera bila je da ostavi Smuta i Ndavua da se pobiju, ali je umesto toga čvrsto uhvatio velečasnog za ruku. "Hoćeš da vidiš staklenu baštu, Magda?" reče on i okrenu sveštenika prema glumici. "Frizije su upravo procvetale; čitavo mesto miriše kao raj. A vi, velečasni?" Besno gledajući. Smut dopusti da ga odvede.

Par drugih gostiju odlutalo je do mesta u kome su nekada bile štale. Dejzini roditelji zamenili su stari krov pločama providne plastike tokom Pohoda na farme i pretvorili čitavo krilo u staklenu baštu. U to vreme gostionica bi možda bila zatvorena da nije bilo pouzdanog izvora svežih proizvoda. Magda

Rudovski zastade da bi se divila saksiji punoj sočnih begonija.

Velečasni Smut zažmirka prema zvezdama kroz krov od krilaka, kao da traži nebesku pomoć. "Sve se nešto pitam", reče on, "ko li je, vic mu njegov, na kormilu?"

Ving i Magda izmeniše poglede.

"Kako možete da gledate cveće kada taj stranac minira sve osnove judeo-hrišćanskog nasleđa?"

Magda dodirnu Smutov rukav. "Zabava je, velečasni."

"Ako ne veruju u boga, kako su onda do đavola mogli da se prijave za status službe oslobođene poreza? 'Gledajte u Sunce', kakva mu je to poruka? Pre godinu dana nisu hteli da prozbore sa tobom ni reč ako nisi iz neke vlade ili konglomerata. A onda pokupuju neke napuštene crkve i iznenada propovedaju svakome ko hoće da ih sluša. Gledajte u Sunce moje dupe." On napravi dva kruta koraka prema hidroponičnim stalcima i onda se okrenu prema Vingu i Magdi Rudovski. "Gledajte u Sunce previše dugo i oslepećete." On otklipsa odatle.

"Pojma nemam šta je Dejzi mislila kada ga je pozvala", reče Magda.

"On nas je venčao", reče Ving.

Ona uzdahnu, kao da je to bila još veća greška. "Da ga držim na oku za tebe?"

"Hvala." Ving se onda seti da joj ponudi apetizator. Ona udahnu dozu tek koliko da bude pristojna, a zatim se Ving i sam posluži, razmišljajući da bi mogao da iskoristi ono što je pretilo da postane rđav posao. Sjaj razveza čvor u njegovom stomaku; mogao je da oseti kako mu čula staju na gotovs. Gledali su jedno u drugo i kikotali se. "Ma nek ide do đavola", reče on, a zatim pođe nazad do gostinske sobe.

Džek Kongemi raspravljao je u holu sa Laportom. "Evo pravog čoveka da to razreši", reče on.

"Ovaj Kongemi misli da će telelink možda da ostavi trgovce bez posla." Laport je govorio kao da mu je mozak parkiran u mesečevoj orbiti, pa svoje sopstvene reči čuje sa vremenskim kašnjenjem. "Reci mu da nije moguće zavariti topovske nosače od plastila u Tihuani sedeći za konzolom u Grileju,

Kolorado. Nema nikakve dronjave razlike koliko ti je robotika dobra. Moraš da budeš na licu mesta."

"Korejanci su uspeli. Dovršili su šezdeset posto Orbitalne Tri pre nego što je ljudska noga kročila na nju."

"Roboti nemaju sindikat", reče Laport. "Zavarivači imaju."

"Pre telelinka, niko od nas nije mogao da obavlja posao iz divnog malog mesta bogu iza leđa kao što je Portsmaut." Kongemi je voleo da na sebe gleda kao na lokalnog proroka telelinka; Ving je i ranije slušao ovu propoved. "Svi bismo bili nakrcani u neko predgrađe odmah uz neku stanicu, sa kontejnerskim terminalima, tranzitnim autoputevima i maglev železnicom. Sada niko ne mora nikuda da putuje."

"Ali bez turista", reče Ving, "gostionice se zatvaraju."

Kongemi podiže ruke kao arhibiskup koji blagosilja svetinu. "Razume se, ljudi će uvek putovati radi uživanja. A mi u SEE-obali nastavićemo da ohrabrujemo ljude da obilaze našu divnu Granitnu državu. Ali mi smo i građani nove države, države koja se rađa upravo u ovom trenutku. Svetske informacione države."

"Baš me briga odakle dolaze."'Laport je zaplitao jezikom. "Baš me briga da li su građani dronjave zajednice Glasnika, sve dok budu stajali u redu da vide moj Oblak." On zabi prst u Vingovo rame kao da ga izaziva da mu se suprotstavi.

Nije to bilo prvi put da čuje Laporta kako tvrdi da je Oblak njegov. Ving razmisli da izbaci čoveka iz kuće, pa do đavola sa pristojnim ponašanjem. Umesto toga je rekao: "Uskoro će jelo", i otišao u gostinsku sobu.

Jedno vreme nosile su ga plimske struje zabave i on se previše smešio i izvinjavao dok se gurao pored ljudi na svom putu ni prema čemu. Osećao se besno, ali problem je bio što pojma nije imao zbog čega. Rekao je sebi da je sve Dejzina greška. Njena zabava. Uperio je apetizator u svoje lice i uštrcao svinjsku dozu.

"Filipe. Molim te, imaš li trenutak vremena?" Ndavu mu uputi zubati osmeh. Bilo je nečeg čudnog u vezi sa njegovim zubima: bili su previše beli, previše savršeni. Razgovarao je sa gospodinom i gospođom Hačer Pul III, koji su stajali uza zid poput lepo uparenog kompleta srebrnih lampi.

"Mentore Ndavu."

"Mentor je titula koju su mi dali moji učenici. Ja sam ti gost i prijatelji smo, zar ne? Moraš me zvati Ndavu."

"Ndavu." Ving se blago naklonio. "Mogu li?" Glasnik okrenu invalidska kolica prema Vingu i pruži ruku prema apetizatoru. "Nadao sam se prilici da večeras posmatram ponašanje izmenjenog uma." On okrenu apetizator u svojim izduženim, paučijim rukama i onda naglo prsnu sebi u lice. Čitava soba ućuta, a onda Glasnik kinu. Niko to tada nije čuo za tako nešto, da jedan Glasnik kija. Pulovi su delovali prestravljeno, kao da bi tuđinac sada mogao i da eksplodira. Neko na drugoj strani sobe se nasmeja i razgovor se nastavi.

"Izgleda da stimuliše hemijska čula." Ndavu nabra nos. "Deluje tako što spušta prag određenih ćelija čula mirisa i ukusa. Ima i tragova neke druge supstance - neka vrsta indolnog halucinogena?"

"Ja sam arhitekta, a ne kreator droga."

Ndavu dodade apetizator gospođi Pul. "Zbog čega udišete te supstance?" I koža tuđinca bila je savršena; nije imao mladeža, pega, čak ni bora.

"Pa", reče ona, još uvek sva ustreptala posle njegovog kijanja. "one zaista ne goje."

Njen muž nervozno se nasmeja. "Zaključujem, ser, da nikada niste jeli vitamasu."

"Vitamasu? Ne." Glasnik se naže napred u svojim invalidskim kolicima. "Video sam izveštaje."

"Svojevremeno sam bio vlasnik masarnice u Našui", nastavi Hačer Pul. "Idealan proizvod, u mnogo pogleda: jeftino se proizvodi, celovit u pogledu prehrambenih sastojaka, a skladišno vreme mu je gotovo neograničeno. Bez njega, stotine miliona pomrle bi od gladi..."

"Ali vidite", reče Ving, "ima ukus izolacionog materijala."

"Zavisi od genetskog sastava početne količine", reče Pul. "Ovih dana čuda prave sa teksturizacijom."

"Ukus hleba nije baš toliko daleko od toga." Gospođa Pul istisnu dozu koju su verovatno mogli da namirišu čak u Mejnu. "A sve je ukusnije nakon finog

apetizatora."

"Razume se, večeras služimo prirodnu hranu", reče Ving. "Dejzi je naredila kuvaru da pripremi tradicionalan obrok u vašu čast, Ndavu." On požele da ona bude tu i da čavrlja, a on da je u kuhinji i da nadgleda završne pripreme. "Međutim, neki ljudi vole da koriste apetizator kakav god da je jelovnik."

"Vole?" Reče Pul koji je dodao apetizator dalje ne upotrebivši ga. "Prokleta narkomanija, ako pitate mene."

Dva kelnera obučena u belo unesoše poslužavnik u gostinsku sobu, njegov sadržaj bio je skriven srebrnim poklopcem. Oni ga spustiše na stočić pod portretom zamišljenog Natanijela Hotorna. "Večera je spremna!" Gosti se brzo nanizaše.

"Tanjiri i pribor su ovde, začini na čajnom stočiću." Dejzino lice bilo je zajapureno od uzbuđenja. Bila je odevena u onu blistavu bluzu koju joj je kupio u Bostonu i koja je toliko koštala. "Kuvar će vam pomoći da nađete ono što želite. Prijatno." Bečet, sav važan sa svojom belom kuvarskom kapom, postavi ogromni sud sa grejačem pored srebrnog poslužavnika. Sa smeškom, poslužitelj Piter odiže poklopac sa srebrnog poslužavnika. Gosti oduševljeno zabrujaše i naguraše oko stočića, zaklonivši Vingu vidik. Ali nije ni morao da vidi hranu; njegove hipernadražene ćelije ukusa bile su natopljene njenom aromom.

Dok se primicao stočiću, mogao je da čuje kako Bečet govori u pola glasa. "Bečke kobasice, ser. Hrenovke."

"O moj bože, Hale, krompir salate - i majonez!"

"Je l' reče mečke?"

"Ništa posebno što se tiče dodatka. I sam sam prošlog leta nakrcao jedno tri četvrti. Ali slačica!"

"Ne, ne, moram da naučim da živim sa svojom krivicom."

"Uz kukuruzno pecivo ili u zemički, g. Ving?" Bečet je sav blistao.

"U zemički, molim te, Bečete." Ving ispruži svoj tanjir. "Izgleda da im se dopada."

"Nadam se, ser."

Gosti su bili u različitim stepenima gustatorne ekstaze. Takva gozba nije bila

ništa neuobičajeno za bogate: svakog dana su jeli bar jedno prirodno jelo, a meso ili ribu jednom nedeljno.Za one druge,četrdeset i pet grama čistog telećeg frankfurtera sa odobrenjem Uprave za raspodelu dobara SAD predstavljao je pravu ekstravaganciju: božićni ručak, rođendanske proslave. Jedan od stranaca iz misije bio je prvi koji je tražio repete. Ndavu je bio toliko pristojan da uopšte nije jeo; možda je dobio naređenja da ne uznemirava domoroce svojom dijetom.

Zabava se podelila nakon večere; činilo se da većina gostiju želi da napravi što veće rastojanje između sebe i Glasnika. Boravak u istoj prostoriji sa Ndavuom predstavljao je pravi napor; u svakom slučaju, Ving je mogao dobro da ga oseti. Dejzi odvede grupu ljudi koji su se bavili baštovanstvom do staklene bašte. Ostali su se okupili da bi gledali poslednju epizodu "Isus je prvi." Religiozni spektakl sa nepokolebivim Isusom pretvorio se u jedan od najpopularnijih događaja na telelinku. Oni veseliji gosti otišli su do bara u podrumu gostionice. Ving ostade u Hotornovoj gostinskoj sobi zarobljen nasamo sa svojim počasnim gostom.

"Bilo je to uspešno veče", reče Ndavu. "Do sada."

"Došao si sa rednom listom?" Ving vide kako poslužitelj Piter zija u tuđinca dok je prikupljao prljavo posuđe.

Ndavu se nasmeši. "Zaista, Filipe, ti si čovek koga je jako teško sresti. Nisam siguran zbog čega je tako, ali se nadam da će stvari od sada biti drugačije. Da li bi hteo da me posetiš u misiji?"

Ving sleže ramenima. "Možda jednog dana." Razmišljao je o tome kako će imati slobodan dan otprilike sutradan nakon toplotne smrti univerzuma.

"Mogu li to smatrati obećanjem?"

Ving se saže da podigne krišku krastavca pre nego što je neko - recimo Piter - ne zgnječi u kašgarski tepih. "Drago mi je što vam je veče uspešno proteklo"', reče on i odloži krastavac na poslužavnik koji Piter pronese pored njih.

"Pre nego što ljudi prihvate poruku, moraju najpre da prihvate Glasnika." To je rekao kao slogan. "Oprostićeš mi ako budem primetio da je tvoja vrsta klasično kse-nofobna. Rad sa njom tek je počeo; moraće da potraje godinama."

"Otkud želja za bavljenjem time? Hoću da kažem, lično kod tebe?"

"Moji motivi su raznoliki - čak i meni je teško da vodim računa o svima

istovremeno." Glasnik se promeškoljio u invalidskim kolicima, a njegovo koleno dodirnu Vingovu nogu. "Pretpostavljam da smo u tome možda slični, Filipe. Ali činjenica je da moja osnovna briga nije širenje poruke. Nego skretanje tvoje pažnje."

Tuđinac mu je bio veoma blizu. "Moje pažnje?" Glasine su govorile da se pod savršenošću kriju gnusna stvorenja, neopisivo groteskna. Evolucioni biolozi smatrali su nemogućim da Glasnici budu humanoidni. "Treba da znaš da tebe smatraju našom najhitnijom dužnošću. Trenutno ne mogu reći ništa više, ali ako me budeš posetio, mislim da bismo mogli da porazgovaramo o..."

Ving prestade da sluša Ndavua - jer ga je spasao zvuk svađe iz foajea. Neki razgnevljeni čovek je vikao. Žena je preklinjala Dejzi.

"Izvini", reče on i okrenu se od Ndavua.

"Ne, neću da idem bez tebe." Gnevni čovek bio je svetlosni vajar. Mek Koli. Bio je Vingove starosti, možda par godina stariji. Bilo je sedih u krutom grmu njegove kose. Mogao se smatrati zgodnim na neki neodređen način da njegovo odelo sa plavim i srebrnim prugama nije bilo pet godina zastarelo i da se nije obilno znojio.

"Za ime božje, Džimi, hoćeš li da prestaneš?" Dejzi je držala kaput u rukama i kao da je pokušavala da ga namami da uđe u njega. "Pođi kući. Molim te. Nije sad trenutak."

"Reci mi kada. Neću neprestano da odlažem stvar."

"Ima nekih problema?" Ving se podiže na prste. Ukoliko dode do tuče, verovao je da može da se nosi nekoliko sekundi, koliko treba dok ne stigne pomoć. Ali sve je to zapravo bilo smešno; ljudi u Portsmautu se više ne tuku. Čuo je kako neko trči iz kuhinje prema foajeu. Gomila ljudi okupila se u podnožju stepenica. Sve će biti u redu, pomisli on. "Dejzi?" Pa ipak, bila je to prokleta gnjavež.

Njena reakcija ga je šokirala. Odskočila je od njega kao da predstavlja čudovište iz njenog najjezivijeg košmara, a potom utonula u obližnju stolicu i počela da plače. Trebalo je da ode do nje, ali Mek Koli je bio brži.

"Izvini", reče on. Uzeo je kaput iz njenih beživotnih prstiju i brzo je poljubio u obraz. Ving požele da ga tresne na pod, ali nije mogao ni da se pomeri. Niko

u sobi nije se micao, osim stranca koga je njegova žena nazvala Džimi. Nešto u načinu na koji je izgovorila njegovo ime paralizova Vinga. Čitavo veče osećao je izvesnu napetost na zabavi, ali, kao poslednja budala, protumačio ju je sasvim pogrešno. Svi su znali; da se pomerio počeli bi da se smeju.

"Nije trebalo..." Mek Koli je nešto mrmljao; ruka mu je bila na vratima. "Žao mi je."

"Hoćeš li ti lepo da izađeš, važi?" Ving je bio ponosan koliko mu je glas čvrsto zvučao. Dejzina ramena su se tresla. Njen vajar nije odgovarao; nije zastao čak ni da navuče kaput. Kada se vrata zatvoriše za njim, Ving oseti luckastu želju da pozove Kongemija iz gužve i natera ga da on preuzme odgovornost za tog građanina svetske informacione države. Njegov vrli novi svet bio je ispunjen ljudima koji pojma nisu imali da se ponašaju u javnosti.

"Dejzi?"

Nije smela da ga pogleda. Iako se osećao kao da stoji go golcat nasred foajea istorijske Kuća Piskataka, shvati da ga niko ne gleda. Osim Ndavua.

"Rekoh, dosta ti je." Šanker odgurnu Vingovu dvadeseticu natrag preko bara. "Znaš, postoji i nešto što se zove prekomerna doza. A ja bih bio odgovoran."

Ving je piljio u dvadeseticu, kao da bi Endi Džekson mogao da mu pruži kakav koristan savet.

"Kab te čeka. Treba da ideš kući."

Ving se obazre bez razumevanja, pokušavajući da usredsredi pogled na čoveka.

"Rekoh, odlazi kući." Ving nije mogao da ode kući. Sutradan nakon zabave iselio se iz Kuće Piskataka. Sada je živeo u svojoj bivak-tubi na sabiralištu pokraj tranzitnog puta. Zdepasti vozar pojavi se pokraj Vinga i obgrli ga. Kad se pribrao vide da se našao van sev bara.

"Ladno, jel' da?" Vozar je trupkao po zamrznutom pločniku i smešio se, zubi su mu bili ukrašeni egipatskim hijeroglifima. Nosio je tanke džogerice i zlatnu trenerku sa znakom Rokingemske prevozne kompanije.

"Izlaz 6. Stop In." Hladnoća je pomagala Vingu da usredsredi misli. On se uvuče u uski pedikab; krupni vozar skliznu na svoj sic i ubaci noge u držače na

pedalama. Putnička kabina bila je obavijena ustajalim zadahom vežbaonice. Nije bilo grejalice, ali nakon nekoliko minuta vozarevog pomamnog teranja pedala, zadah se pretvori u topli smrad.

Nakratko ih zahvati uobičajena gužva kod ulice Ajlington. Dvadesetak protestanata okupilo se pred onim što je nekad predstavljalo Crkvu svetog duha, a sada je bilo misija Glasnika za države Nju Hempšajr i Mejn. Nekolicina je nosila električne sveće; ostali su držali rukom ispisane transparente sa porukama kao: "NEMA RELIGIJE BEZ BOGA" i "POGLEDAJTE U BIBLIJU". Ostali su kružili medu zaustavljenim biciklima i pedikolima i delili anti-Glasnički propagandni materijal. Ving na trenutak otvori prozor, tek koliko da uzme novine. "Isus neka je sa vama", reče protestant. Dok se pedikab kotrljao dalje, on razmota novine. Pod uličnim svetlom mogao je da pročita samo naslove: "NAUKA KAŽE DA NEMA BESMRTNOSTI", "ALABAMA ZABRANJUJE PRISUSTVO TUĐINACA" i "KAKO ZAPRAVO IZGLEDAJU".

"Isusovci uvek ovde zakrče saobraćaj", reče vozar. "Ta sranja ja ne bi čito ni da mi platite." On pokaza palcem prema misiji. "Jeste l' ikad poslušali njihovu poruku?"

"Ne još."

"Nisu ništa gori od ostalih crkvi; čak su i bolji od nekih. Te bubašvabe bar te nahrane, daju ti topao krevet. Jasna stvar, ništa ne objašnjavaju, osim što ti kažu da zadovoljstvo ne postoji. Ni bol." On se nasmeja. "Možda bubašvabe tako i misle, al' nije to život za mene."

Dok su se primicali izlazu 6, prošli su kroz susedstvo koga su činila otrcana parkirališta za bivak-tube i zašli u Traku. Traka je predstavljala arhitektonski tumor koji je pružio svoje metastaze oko izlaza sa tranzitnog puta počev od Portsmauta u Virdžiniji, pa sve do Portsmauta u Nju Hempšajru - iskićena nakupina lanaca restorana sa vitamasom, mesta za rasprodaju odeće, sev barova, surogatorijuma, motela, informatičkih trgovina, ramova za tube, prodavnica bicikla, prekomernog broja robnih kuća i pokoje zamke za turiste u kojoj su se prodavali plastični jastozi i majice. Ono što se nije nalazilo po trgovačkim prilazima bilo je povezano tunelima od optičke plastike, nekada providne, ali sada zamrljane morskom solju i tragovima zagađenja. Posred svega toga

raskrečio se terminal transportne službe SAD napravljen od obijenog betona koji je trebalo da izgleda kao grubo tesani granit. Po terminalu su bile parkirane prikolice, kontejneri za prevoz robe i crveno-belo-plavi USTS autobusi svih veličina, od ogromnih dvospratnih linijskih krstarica do lokalnih minibusa sa dvadesetak sedišta.

Stop In se nalazio na suprotnom kraju trake, šestospratna plastična kutija koja je izgledala kao jedna od brojnih robnih kuća, osim što joj je na istočnoj fasadi bio naslikan petospratni saobraćajni znak stop. Na gornja tri sprata postojale su kuke za spajanje četrdesetak bivak-tuba, a na donja tri četrdesetak tuba bilo je već pripojeno. Ulaz na stepenište osećao se na dim i sredstva za dezinfekciju.

Ving i Dejzi su odmah nakon venčanja tokom slobodnih vikenda prepravili za sebe jednu bivak-tubu, ali iskoristili su je samo dva puta: za vreme putovanja u Diznijevu kupolu u Nju Džersiju i do Velikog Kanjona. Nekako nikada nisu mogli da nađu vremena da odu. U tubi se nalazio pisaći sto od hrastovine sa roloom, Marfijev krevet[7] kraljevske veličine i u njemu dušek sa gelom, kao i jedna Vingova ekstravagancija: sofa za ljubavnike Alvar Alto[8]. Čitavu tavanicu je činio jedan jedini komad ogledalne plastike, zbog kojeg Ving samo što nije izlomio leđa dok ga je postavljao. Na daljem kraju nalazili su se mikrotalasna pećnica, lavabo, toalet i ogledalo, smešteni u deo na čijim su se zidovima nalazile korejske pločice koje je Dejzi birala dva meseca. Monitor i tastatura bili su montirani na pokretnom držaču pored kreveta. Ekran se palio i gasio; imao je poruke od nekoga.

"Filipe." Ndavu je sedeo u uredu sa ogromnim radnim stolom; izgledao je kao bankar koji je upravo saznao da je napravio loš posao. "Zovem da vidim mogu li išta da pomognem..."

Ving zaustavi poruku i nali sebi dva prsta skoča - bez vode, bez leda.

"Želeo bih da znaš koliko mi je žao zbog toga kako su stvari ispale. Upravo sam se video sa Dejzi i mogu ti reći da je izuzetno potresena. Ako ima ičega što bih mogao učiniti da rešim problem, molim te, molim te, dopusti..."

---

7 krevet na šarkama koji se može podići u orman ili zid kada se ne koristi, ime je dobio po američkom izumitelju Vilijemu Marfiju (prim. prev.)

8 Alvar Alto (1898-1976), finski arhitekta i dizajner nameštaja, izumitelj nameštaja od povijenog špera (1932.) (prim. prev.)

"Ima", reče Ving, "Nosi se do đavola iz moga života."

"... si obećao da ćeš navratiti do misije. Tu je još uvek pitanje zadatka koji sam pomenuo..." Ving obrisa poruku. Završio je piće pre nego što je pustio sledeću poruku koja je čekala u redu.

"Moramo da razgovaramo, File." Dejzi je sedela u senci; lice joj je bila mrlja u niskoj rezoluciji. Zvučala je kao da se prehladila. "Nije fer to što radiš. Ne možeš odbaciti sve a da mi ne pružiš priliku za objašnjenje. Znam da sam predugo čekala ali nisam želela da te povredim... Možda nećeš verovati, ali još uvek te volim. Ne znam šta da ti kažem... više ne može da bude kao pre, ali možda..." Nastala je dugačka pauza. "Pozovi me", rekla je.

Ving uvuče dah koji mu je palio grlo gore od viskija a onda tresnu tastaturu pesnicom, udarajući i udarajući po dugmetu za brisanje sve dok lica ne nestade. Ruka mu je utrnula, a po dirkama se videla krv.

Misija Glasnika u ulici Ajlington prostirala se preko čitavog bloka, haos vrlo svetovnih arhitektonskih primisli prikačenih uz jednostavnu neogotsku kapelu koja je nekada predstavljala Crkvu svetog duha. Bio je tu viktorijanski rektorat, zdepasta parohijska škola sa fasadom od cigle, sagrađena 1950., kao i električki pripojena dvorana auditorijuma koja je sagrađena naknadno. Bogatstvo kongregacionalista se od tada smanjilo i kompleks je napušten, uspešno odolevajući lokalnim planerima za preuređenje terena sve dok ga nisu otkupili Glasnici. Osnivači prve misije na severu Nove Engleske dogradili su podzemno spremište za bicikle, oprali vitražna stakla, popravili trulu šindru i zasadili zimzeleni pojas oko dvorane auditorijuma, pa ipak je po Vingovom mišljenju to bilo najružnije zdanje u Portsmautu.

U godinama neposredno nakon prvog kontakta uopšte nije bilo kontakta sa masama; složeni i tajni pregovori odvijali su se između Glasnika i različitih političkih i industrijskih interesa. Ali jednom kada su ugovori sklopljeni, tuđinci su pohitali da otvore misiju za propagiranje poruke, koja je zapravo predstavljala čudnovatog mešanca između tehnološkog materijalizma i samoposmatranja zenovskog tipa, sve zaslađeno obećanjem kibernetske besmrtnosti. Pravo dejstvo poruke bila je stvar koja se držala u strogoj tajnosti; Glasnici nisu hteli ni da potvrde ni da poreknu izjave malobrojnih obraćenika

koji su napustili misije.

Ving je oklevao na širokom granitnom stepeništu koje je vodilo u kapelu; bilo je klizavo od prolećne ledene kiše. Sveže nabacana so topila je rupe u ledu, a na jedna od masivnih vrata od hrastovine bila je naslonjena lopata. Bilo je pet i trideset izjutra - previše rano za protestante. Niko od onih unutra neće očekivati posetioca, što je baš odgovaralo Vingu: želeo je da iznenadai Glasnika. Ali što je duže stajao, sve je manje bio siguran da li će uopšte da uđe. On pogleda jedanaest kamenih apostola naredanih iznad timpanona. Sitni stilizovani plamenovi igrali su nad njihovim glavama, predstavljajući dolazak Duha Svetog na Belu Nedelju. Nije mogao da pročita izraze apostola; kisela kiša nagrizla im je lica. Ving se osećao kao da je i njega nešto nagrizlo. On posegnu u zadnji džep za pljoskom. Povukao je gutljaj i osetio novo samopouzdanje dok je plamen viskija palacao niz njegovo grlo. Zateturao se u crkvu - poguren na dobri, staromodni način i previše umoran da bi se i dalje odupirao Ndavuu.

Kada mu se oči privikoše na polutamu Ving vide da su u ikonografiji napravljene neke izmene. Iza oltara visila je velika crvena zastava sa budističkim točkom zakona u središtu i rečima "GLEDAJTE U SUNCE" izvezenim u zlatu ispod njega. Šiva koji pleše ispunjavao je nišu pored Hrista Vaskrsloga. Tamo gde su se nekada nalazile ispovedaonice sada su stajali kipovi: Pitagora, Platon, Lao Ce. Ostali, čija imena nije znao, bili su identifikovani kao kabalisti, gnostici, sofisti i teozofi - šta god im to značilo. Ving nije znao šta da očekuje, ali ovo nije bilo to. Pa ipak, činilo mu se da razume šta Glasnici pokušavaju da učine. Rimljani su bili brzi u uvođenju bogova pokorenih naroda u svoj panteon. A šta je bilo čovečanstvo ako ne pokoreno? Zbog toga je i došao, pomisli gorko. Da prizna poraz.

Svetlo se upali u prostoriji iza oltara. Koraci stadoše da odjekuju po praznoj crkvi, a onda Džim Mek Koli kroči u krug svetlosti sveće i priđe rubu oltara. "Ima li koga?"

Ving se teturao niz ladu, pridržavajući se za klupe da bi ostao uspravan. Osećao se ispražnjeno poput te crkve. Dok je prilazio oltraru vide da Mek Koli ima na sebi labavo vezan kućni mantil; po licu su mu se videli tragovi, kao da je upravo ustao iz toplog kreveta. Sa Dejzi? Ving je govorio sebi da to više nije važno, da mora da se koncentriše - na plan koji je otkrio pre jednog sata na dnu

boce argentinskog viskija: ulovi ih kada se ne nadaju i onda se predaj. On pokretom ruke pozdravi Mek Kolija.

Čovek čvršće pritegnu kućni mantil. "Ko je to?"

Ving kroči do ograde oltara i dohvati je da se ne bi srušio. "Filip Ving, A.I.A. Dođoh da vidim šefa bubašvabu."

Mek Koli ga je belo gledao.

"Ndavu za tebe."

"Mentor te očekuje, Filipe?"

Ving se zakikota. "Nadam se da ne."

"Shvatam." Mek Koli pokaza prema vratima na središtu ograde oltara. "Dođi ovuda - treba li ti pomoć, Filipe?"

Umesto odgovora Ving preskoči ogradu. Njegova noga zakači se i on se prući podno Mek Kolijevih nogu. Vajar je navukao žute plastične papuče da bi mu se slagale sa kućnim mantilom.

"Ne, do đavola", reče Ving i podiže se.

Mek Koli ga sumnjičavo odmeri i zatim ga uvede kroz bočnu prostoriju do dugog stepeništa. Dok su silazili, Piter Bornsten, poslužitelj iz kuće Piskataka, istrča iza ugla i pojuri prema njima, po dve stepenice odjednom.

"Piter", reče Mek Koli. "Mislio sam da čistiš led sa stepeništa."

Piter se ukoči. Ving ga nikada nije video takvog: bio je odeven u zelenu nastojničku odeću i imao je durljivi izraz osmogodišnjaka ulovljenog u prekršaju. "I jesam, Džime, ali led je bio pretvrd, pa sam bacio so i sišao do kuhinje za malo kafe. Bilo mi je hladno", reče on nadureno. Bacio je kratak pogled na Vinga, kao da je sve njegova krivica, a onda je oklembesio glavu. Piter Bornsten koga je Ving poznavao bio je mladi mangup koga su više od svega zanimali stimulanti i medicinske sestre.

"Idi i završi sa stepenicama", Mek Koli dotače srednjim prstom Piterovo čelo. "Suština ne oseća hladnoću, Piter."

"Da, Džime." Ovaj se nakloni i pohita pokraj njih.

Mek Kolijeve papuče su šljapkale dok je lagano išao hodnikom koji se

pružao duž čitavog podruma misije. Vratnice bez vrata vodile su u sobe ispunjene ležajevima. Izgledalo je kao da na svakom od njih poneko spava. Ving oseti miris prevrele vitamase koji je podsećao na kvasac davno pre nego što su prošli pored kuhinje u kojoj su za stolom sedela tri kuvara pored četiri šoljice erzac kafe. Na kraju hodnika dvostruka vrata vodila su do auditorijuma punog stolova i stolica na sklapanje. Vrata sa desne strane išla su preko kratkog stepeništa do velike prostorije za većanje sa telelinkom i nekoliko malih privatnih ureda.

Mek Koli priđe jednom od terminala na stolu za većanje i otkuca nešto na tastaturi. Ving je gledao na ekran pod lošim uglom; mogao je da vidi samo svetlucanje. "Filip Ving", reče Mek Koli, a ekran se u trenutku zatamni.

Ving sede za sto nasuprot njemu i izvadi pljosku. "Hoćeš malo?" Nije bilo odgovora. "Ti si odbor za dobrodošlicu?"

Mek Koli je i dalje stajao. "Ja širim poruku, Filipe."

Nekoga bi možda zadivila Mek Kolijeva mirnoća; Ving je žudeo da vidi kako se kopilan preznojava.

"Mislio sam da si navodno neki umetnik. Imao si predstave u Njujorku, Tokiju - pred tobom je bila karijera."

"Jeste." On sleže ramenima. "Ali razlozi za rad bili su mi sasvim pogrešni. Previše egoa, nedovoljno suštine. Glasnici su mi pokazali koliko je umetnost trivijalna."

Ving nije mogao dozvoliti da mu to tek tako promakne. "Možda si zapravo samo ti trivijalan. Možda nikad nisi imao dovoljno materijala da načiniš umetnost koja će nešto vredeti. Da li ti je to ikada palo na pamet.

Mek Koli se nasmeši. "Da."

Dejzi uđe u sobu.

Prošlo je dvadeset i dva dana otkako je poslednji put video ženu; Ving se gadio samom sebi zbog toga što tačno zna broj. Nakon zabave svim silama se trudio da je izbegava. Pokušao je da se drži podalje od jalovih područja Portsmauta koji su joj pripadali i umesto toga tonuo u močvaru na njenim rubovima. Reprogramirao je vrata Poslovnice tako da niko osim njega nije mogao da uđe i izmenio svoj dnevni raspored, a uvlačio se kradom taman toliko

često da stigne da obavi poslove. Nije odgovarao na poruke koje mu je ostavljala.

"Šta ona radi ovde?" Ving oseti poriv da ode.

"Mislim da je najbolje da čekaš nasamo s njim, Dejzi", reče Mek Koli.

"Najbolje za koga?" Upita Ving.

"Za nju, razume se. Gledaj u Sunce, Dejzi."

"Da, Džime."

"Filipe." On se nakloni i ostavi ih zajedno.

"Gledaj u Sunce. Gledaj u Sunce." On otvori pljosku. "Šta mu to do đavola znači?"

"To je kao koan - izreka. Dugo treba da se objasni." Dejzi je izgledala kao da se uredila na brzinu: pramičci kose nasumice su joj padali preko čela, a okovratnik njenog jednodelnog kostima bio je zavrnut. Sela je za sto nasuprot njemu, počela da lupka prstima po tastaturi, zagladila kosu, pogledala ga i zatim brzo skrenula pogled. Shvatio je da ni ona nije želela da bude tu i povuče još jedan gutljaj.

"Onda čuvaj tajne - koga je briga? Došao sam da vidim Ndavua."

"On trenutno nije ovde."

"Dobro." On odgurnu stolicu. "Onda zbogom."

"Ne, molim te." Delovala je uspaničeno. "Stići će. Brzo. On želi da te vidi; dugo je čekao."

"Baš lepo od njega." Ving pomisli kako mora da joj je bilo naređeno da ga zadrži. Kada bi želeo, verovatno bi mogao da pretvori ovaj susret u jednu od onih osvetničkih maštarija koje su mu toliko često predstavljale gorku zamenu za san. Šta god da joj kaže, biće prisiljena da sluša."

"Jesi li često takav?" Rekla je.

"Šta je tebe kog đavola briga?" Otpio je i pružio joj flašu. "Hoćeš malo?"

"Nisi odgovarao na moje pozive."

"Tako je."

Promućka flašu prema njoj. Nije se ni pokrenula.

"Znam šta si radio."

"Šta to očekuješ da čuješ, Dejzi?" Izgovaranje njenog imena bilo je okidač. Bes ga zapljusnu poput prvog talasa amfetaminske oluje. "Da sam poslednje tri nedelje proveo na rubu pameti? Da ne mogu da živim bez tebe? Pa, možeš da se ubrišeš za to. Čak i da je istina, nikada ti ne bih pružio to zadovoljstvo."

Stajala je kao kip, lica glatkog i neosetljivog poput kamena, očiju koje su blago blistale, kao da meditira dok se pretvarala da ga sluša. Njegov gnev je nadolazio i on potpuno izgubi kontrolu nad sobom.

"Nisi vredna toga, znaš? Ponekad me pogodi posred srca to što sam ikad osećao nešto prema tebi. Popišala si se na sve što mi se činilo važnim u životu, a ja sam bio dovoljno tupav da se iznenadim kada si to učinila. Pogledaj se. Patim, a ti sediš ovde kao da si isklesana od prokletog leda. I to bez sumnje nazivaš prefinjenošću. Baš lepo. Ali upamti, kad crkneš, kučko, bićeš samo još jedna smrdljiva barica na podu."

A tada Ving ugleda suzu. Najpre nije bio ni siguran da je njena: izraz joj se nije izmenio. Možda je vodovodna cev procurila kroz tavanicu, pa je kanulo na nju. Suza joj se skotrlja niz obraz i nestade na uglu njenih usta. Jedna usamljena suza. Držala je glavu čvrsto uspravljenu i gledala ga. On shvati da je videla njegov bol i čula njegov bes, i da je njena ravnodušnost zapravo lomna maska koju može da razbije, samo ukoliko bude dovoljno surov. Iznenada oseti stid.

Nagao se napred, metnuo laktove na sto, a glavu među šake. Osećao se kao da će i on zaplakati. "Bilo je teško", rekao je. Zadrhtao je, duboko uzdahnuo. "Izvini." Želeo je da se pruži preko stola i obriše prstom trag suze, ali bio je predaleko.

Sedeli su bez reči. Zamišljao je da joj glavom prolaze smirene misli Glasnika; razmišljao o ostacima njihovog braka. Nakon zabave Ving se sve vreme nadao, potajno, očajnički, da će Dejzi, kada za to dođe trenutak, ponuditi neko objašnjenje koje bi mogao da prihvati - makar bilo i neistinito. Očekivao je pomirenje. Sada je po prvi put shvatio da možda ona ne želi pomirenje. Tišina se produžavala. Telelink zazvoni; Dejzi kucnu po tastaturi.

"On je u svom uredu", rekla je.

Ndavuov osmeh podsećao je Vinga na osmeh koji je Leonardno podario Jovanu Krstitelju: tajanstven, ironičan, sudbonosan. "Mi ne krijemo, kako ti to kažeš, poruku za sebe." Ndavuova invalidska kolica bila su smeštena pokraj ogromnog radnog stola; razmere Ndavuovog ureda činile su da se Ving oseća kao patuljak. "Naprotiv, tokom prošle godine otvorili smo misije širom sveta, da bismo pomogli svima koji traže prosvetljenje. Svakako ti je jasno da bi bilo neodgovorno obznaniti važne informacije o transcendentnom pre nego što obezbedimo neophodnu pomoć za njihovo razumevanje." Ndavu je neprekidno klimao glavom, kao da pokušava da navede Vinga da i on počne da klima glavom u odgovor i na taj način prihvati njegove reči.

Ving je osećao da bi Ndavu više voleo da on ponovo sedne na sofu i razmisli koliko je srećan što predstavlja prvo ljudsko biće koje su pozvali na kosmički brod Glasnika. Pitao se hoće li zaređenici biti ljubomorni kada budu otkrili da će tu počast doživeti jedan nevernik. "Onda čuvajte svoju vražju tajnu - ali zašto ne možete da nam date planove za taj reinkarnacioni kompjuter i da nam pozajmite ključeve kosmičkog broda?"

"Tehnologija je ključ poruke, Filipe."

Dejzi je sedela pokraj Vinga u uzvišenoj tišini i slušala razgovor kao da predstavlja ispunjenje sna za kojim je dugo žudela. "Hoće li ona biti vaskrsnuta?" Njena mirnoća počela je da ga zamara, ili se možda radilo o tome što je upravo počinjao da se trezni uz oslepljujuću glavobolju. "Da li je to nagrada za pristupanje?"

"Poruka je nagrada sama po sebi", promrmlja ona.

"Zar ne želiš da budeš vaskrsnuta?"

"Suština ne oseća želje. Ona obznanjuje karmu."

"Suština?" Ving je mogao da oseti kako mu vena pulsira odmah iznad desne obrve.

"Ono što može da bude vaskrsnuto", reče ona.

"Ne postoji laki odgovor, Filipe", reče Ndavu.

"Sjajno." On zgađen zavrte glavom. "Ima li neko aspirin?"

Dejzi ode da pogleda.

"Sve je međupovezano", nastavio je Glasnik. "Na primer, mogao bih ti reći da je dužnost inteligencije da se opire entropiji. Kako možeš i pomisliti da ćeš me razumeti? Moraćeš da pitaš: šta je to inteligencija? Šta je to entropija? Kako joj se može pružati otpor? Zbog čega je to dužnost? To su pitanja za koja su zajednici Glasnika bila potrebna stoleća za odgovor?"

Dejzi se vrati sa Mek Kolijem. "Ono što ćemo tražiti od tebe", nastavio je Ndavu, "ne zahteva da prihvatiš naša verovanja. Ukoliko poželiš da zatražiš prosvetljenje, biću srećan da ti pomognem u tome, Filipe. Ali treba da znaš da nije jasno čak ni da li je moguće shvatiti poruku tokom jednog ljudskog života. Tek smo počeli da proučavamo tvoju vrstu i još nam predstoji merenje njenih potencijala."

Mek Koli je sedeo iza sofe i neupadljivo čekao da Ndavu završi sa izvrdavanjem pitanja. Jednu ruku položio je na Vingovo rame, kao da je njegov stari drugar koji bi da se umeša u prijateljski razgovor. "Izvini, Filipe", reče Mek Koli. Tek tada se Ving seti nečega na šta beše zaboravio. Nešto što ga je kljucalo nedeljama. Sada je bio dovoljno trezan da i dalje bude besan, a taj kučkin sin još ga je zvao po imenu.

"Žao mi je, Filipe", reče Mek Koli sa uglađenim osmehom, "ali ovde ne koristimo mnogo razne preparate. Međutim, ukoliko stvarno osećaš potrebu, možemo da pošaljemo nekoga..."

Ving ustade sa sofe, okrete se i tresnu ljubavnika svoje žene posred osmeha. Iznenađen, Mek Koli primi punu težinu udarca. Vajar se zatetura unazad, stegnutih pesnica, a Dejzi ispusti prigušen, tihi vrisak. Ndavu je bio groteskno bezizražajan, kao da mu je lice predstavljalo masku koja je skliznula i otkrila... ništa. Ving nikada nije video da Glasnik izgleda toliko tuđinski.

"U redu." Seo je, trljajući zglavak. "Sada mi je mnogo bolje."

Mek Koli dotače okrvavljenu usnu, a onda se okrenu i brzo izađe iz ureda. Dejzi je zurila u Ndavuovo ispražnjeno lice. Ving se zavali na sofi i - po prvi put u poslednjih nekoliko nedelja - poče da se smeje.

Glasnici su napravili valjan posao; Vingova kabina na brodu predstavljala je kopiju njegove bivak-tube - uz svega nekoliko razlika. Sila teže je bila svega 0.6 normalne zemaljske. Pod nije bio od izrendane hrastovine, već od neke

vrste providnog kristala; pod njim su se pružali nabori na slonovskoj koži planina Zagros[9]. A Dejzi je spavala u susednoj kabini.

Ving je poput slepca piljio u uzmućene tirkizne dubine koje su uokvirivale Persijski zaliv; Ndauvovo iscrpljujuće upoznavanje okamenilo je njegov osećaj za čuđenje. Sada je o planeti zvanoj Asenešeš znao sve što jedno ljudsko biće može da upije u sebe tokom četrdeset osam sati a da ne poludi. Kada bi zatvorio oči mogao je da vidi tuđince koje je Ndavu nazvao Čanima. Visoki i tanušni, više su podsećali na čovečuljke napravljene od četke za čišćenje lule nego na stvorove od krvi i mesa. Izgladneli čovekoliki majmuni sa zgnječenim licima i ružičastim zubima. Poprilično su ga uznemiravali - koliko zbog svoje sličnosti sa Homo sapiensom toliko i zbog razlika. Ving je mogao da zamisli da su nekada bili ljudska bića, ali su ih eoni evolucionog mučenja grubo preobrazili.

Znao je vrlo malo o njihovoj istoriji. Kada su glečeri zapretili da im unište civilizaciju, većina je izabrala izgnanstvo i napustila planetu u evakuaciji koju su organizovali Glasnici. Nešto se desilo sa onima koji su ostali, nešto što Glasnici još uvek nisu shvatali. Još dok su klizili u varvarstvo, ti Čani počeli su da se ubrzano evoluciono razvijaju. Nešto ih je guralo prema biološkoj besmrtnosti, sasvim različito od reinkarnacija Glasnika koje su bile zasnovane na istom hardveru. Gradovi su im bili zatrpani, a mašine se nisu mogle popraviti, okupljali su se oko zadimljenih vatri i otkrivali unutar sebe način kako da se suprotstave procesu starenja - uspevali su da čistom snagom uma pomere delikatnu ravnotežu između anabolizma i katabolizma. To su nazivali ispovedanjem. Zaboravljenih greha i obnovljenih ćelija, Čani su mogli da prožive mnogo života u jednom telu, zadržavajući samo malo sećanja pri prelazu iz jednog života u drugi. Ono što je najviše zbunjivalo materijalističke Glasnike bilo je da ispovedanje predstavlja središnji ritual religije zasnovane na obožavanju sunca. Verujte u Čan, govorili su preživeli zaprepašćenoj zajednici prilikom ponovnog otkrića vekovima nakon evakuacije; gledajte u Sunce i živite ponovo.

Iako su prihvatili neke ideje religije Čanga, Glasnici teško da su mogli da prihvate ispovedanje kao božanski dar sa zvezde tipa G1 glavnog niza. I pored intenzivnih i neprekidnih istraživanja, nisu bili u mogućnosti da ovladaju

9 Planinski venac u Iranu; na njegovim zapadnim padinama nalaze se glavna iranska naftna polja (prim. prev.)

biologijom podmlađivanja. Jedino što su uspeli da izvuku iz evolucionog proboja Čanija bili su delta globulini izdvojeni iz krvne plazme, koji su usporavali ili čak zaustavljali proces starenja kod većine vrsta zajednice. Glasnici nisu mogli da sintetizuju složene čanijevske globuline, što je samozvanu boginju i vladarku Čanija ostavilo sa kontrolom nad najdragocenijim proizvodom u zajednici. To božanstvo je bilo tearh Teakva, najstarije živo biće u zajednici. Teakva, koja je poslala Ndavua na Zemlju da joj dovede arhitektu. Teakva, koja je umirala.

"Ona želi grobnicu, Filipe, i tvrdi da joj je Čan rekao da je mora sagraditi ljudsko biće." Ndavu se ostavio svojih invalidskih kolica u niskoj gravitaciji kosmičkog broda. Dok je govorio obazrivo je koračao po Vingovoj kabini, poput bosonogog čoveka koji pazi da ne nagazi na razbijeno staklo. "Ti ćeš da je konstruišeš i da nadgledaš izgradnju."

"Ali ako je besmrtna..."

"Ne, čak i Čani umiru. Na kraju biraju smrt umesto ispovedanja. Mi verujemo da postoje fizička ograničenja povezana sa sposobnošću mozgova da skladište informacije. Oni kažu da težina svih njihovih života postaje preteška da je i dalje nose. Razmisli o tome, Filipe: grobnica za boginju. Da li je bilo ijednog arhitekte koji je imao priliku uporedljivu sa time? Taj zadatak je važniji od svega što ti Sedam Čuda ili bilo ko na Zemlji mogu ponuditi. Njegove implikacije su istorijske. Mogao bi biti onaj koji će odvesti čitav tvoj svet u zajednicu."

"Zašto onda ja? Mora da ima na hiljade onih koji bi oberučke skočili na to."

"Naprotiv, postoji samo šačica." Činilo se da je Glasnika uznemiravalo Vingovo pitanje. "Biću iskren sa tobom, Filipe; relativističke efekte izmenjivanja mase nije moguće izbeći. Poći ćeš na jednosmerni put u budućnost. Ono što ćeš iskusiti kao put od nekoliko nedelja ovde na ovoj planeti potrajaće nekoliko vekova. Nema načina da se predvidi do kakvih će promena doći. Moraš shvatiti da će ti Zemlja na koju ćeš se vratiti izgledati isto toliko strano koliko i Asenešeš." Zastao je dovoljno dugo da bi uplašio Vinga. "Ali vratićeš se kao heroj. Dok te ne bude, ime će ti biti pamćeno i poštovano; mi ćemo se pobrinuti da postaneš legenda. Tvoj rad uticaće na generacije umetnika; deca u školi učiće o tvom životu. Možeš da budeš i bogat, ukoliko to želiš."

"1 vi kažete da niko to ne može da učini? Niko?"

"Postoji određeni profil ličnosti. Naš kandidat mora biti sposoban da preživi dva stresna prelaza između kultura i da ostane netaknutih sposobnosti. Tvoja lična istorija ukazuje nam da poseduješ neophodnu otpornost. A talenat je još jedna kvalifikacija."

Ving se isceri. "Ali ne toliko važna koliko činjenica da sam samotnjak koji nema šta da izgubi."

"Ne bih prihvatio takvu karakterizaciju." Ndavu nemirno sede na sofu; nije se baš slagao sa njenim izgledom. "Stvar je u tome, Filipe, što smo već dvaput odbijeni. Ukoliko nas i ti odbiješ, produžićemo do sledećeg na listi. Ali treba da znaš da nam vreme ističe i da si ti poslednji od osnovnih kandidata. Ostali nemaju ni tvoje sposobnosti ni tvoju hrabrost."

Hrabrost. Zbog te reči Ving se osećao neprijatno; nije mislio o sebi kao o hrabrom čoveku. "Ono što još uvek ne shvatam", rekao je, "to je zbog čega vam je uopšte potrebno ljudsko biće. Sagradite tu stvar sami, ako vam je već toliko važna."

"To bismo i mi više voleli. Na žalost, Teakva tvrdi da samo ljudsko biće može da učini ono što po njoj predstavlja volju Čana."

"Apsurdno."

"Razume se da je apsurdno." Ndavu nije ni pokušavao da prikrije ozlojeđenost. "Govorimo o pedeset miliona inteligentnih bića koja veruju da se lokalna zvezda stara o njima. Govorimo o stvorenju od krvi i mesa koje veruje da je postalo boginja. Ne možeš primeniti pravila logike na verska ubeđenja."

"Ali kako su uopšte saznali za ljude?"

"To ti mogu objasniti", reče Ndavu, "ukoliko budeš obećao da ćeš moj odgovor držati u tajnosti."

Ving je oklevao. Nije bio siguran da uopšte želi da zna tajne Glasnika. "Otkud znaš da ću održati obećanje?"

"Moramo naučiti da verujemo jedan drugom, Filipe." Ndavu rastvori velkro zatvarač svog kombinezona; grudi su mu bile blede i glatke. "To je problem razlika u kulturu." Ving napravi korak nazad kada je Glasnik zabio prst u podnožje svog vrata. "Teakva je pitala poznajemo li neka bića nalik na Čanije, a

mi smo joj rekli. Homo sapiens i Čani dele jedinstveno genetičko naslede", reče Ndavu, a grudna kost mu se rastvori. "Ne postoje bića poput vas u zajednici." Ving se pribi uz dalji zid kabine; ručka na vratima mikrotalasne pećnice zabi mu se u leđa. "Geni su osnovni izvor kulture."

Ving začu slab, mljackav zvuk, kao kada se zgnječi mokar sunđer, dok se nešto razmotavalo unutar otvorene telesne šupljine. "Shva-shvatam", reče bez daha. "Dosta!"

Glasnik klimnu i ponovo se zatvori. On ustade, odgega se preko kabine i pruži ruku. Ving je obazrivo prihvati.

"Imaš kvalitete, Filipe", reče Ndavu. "Ambiciozan si i nestrpljiv kada vidiš kako ti se traći talenat. Prvi put kada sam te video, znao sam da si onaj koji nam je potreban."

Ving je osećao nagon na povraćanje.

"Hoćeš li bar razmisliti o tome?"

Sada je bio sam sa opojnim pogledom na Zemlju, pokušavajući da razdvoji činjenice od osećanja, boreći se sa sumnjama. Bilo je istina: osećao je rastući nemir na poslu. Čak ni Stakleni oblak nije bio sve čemu se nadao. Grobnica za boginju. Bilo je to previše, suviše fantastično. Samo razmišljanje o tome činilo je da se Ving oseti nestvarno. Sedeo je tu sa Zemljom pod nogama, gledao na izvorište civilizacije poput nekog drevnog, zamišljenog boga. Legenda. Činilo mu se da bi mogao bistrije da razmisli kada bi bio kod kuće. Osim što više nije imao kuću, ili bar nikada neće moći da ide kući u Piskataku. Misao izazva u njemu potištenost; zar stvarno nije bilo ničega da ga zadrži? Pitao se da li ga je Ndavu doveo na brod da pojača njegov osećaj nestvarnosti, da ga odreže od umirujućeg osećaja svakodnevice. Ne bi mogao da ozbiljno razgovara na taj način o bogovima i legendama da je sedeo za svojim radnim stolom u Poslovnici sa fikusom koji je skupljao prašinu kraj prozora i svojom diplomom sa Jejla koja je visila kraj Jovana Krstitelja. Ving je mogao da vidi kako se Krstitelj smeši poput glasnika dok pokazuje prema nebesima - zvezdama? Jednosmerni put. Dakle, Ndavu je mislio da je dovoljno hrabar da pođe. Ali da li je dovoljno hrabar da ostane? Da odbaci takav projekat i da živi ostatak života sa tom odlukom? Ving se plašio da će prihvatiti zbog toga što mu ništa drugo

ne preostaje. On će biti u izgnanstvu, on će biti tuđinac. Ving nikada do tada nije bio u svemiru. Možda ga je Ndavu zbog toga i doveo tu da mu iznese ponudu. Da bi praznina svemira mogla da odgovori na hladnoću koja je narastala u njemu.

Ving ustade i brzo izađe iz kabine, kao da želi da pobegne od sopstvenih mračnih misli. Trebao mu je trenutak da bi se orijentisao, a onda se vinuo gravitacionim tunelom do sledećeg nivoa. Tu se nalazio pristupni panel sa čitačem teksta, analizatorom glasa, numeričkom tastaturom i vidskanerom; on zakuca.

Dejzi otvori vrata. Njena soba blago ispusti dah, a ona ukloni kosu sa lica. Nosila je isti kombinezon boje blata; nije mogao a da ne pomisli na svu onu divnu odeću koja je visila u njenom plakaru u Kući Piskataka.

"Uđi." Pomerila se u stranu kad je ušao. Ponovo ga je iznenadilo kako je njena kabina predstavljala tačan duplikat njegove. Ona ga osmotri, ozbiljnog izraza lica. Pitao se da li se ikada smeši kada je sama.

"Ne želim da razgovaram o tome", reče on, odgovarajući na neizgovoreno pitanje. "Neću čak ni da razmišljam o tome. Voleo bih kada bi on naprosto otišao.".

"Neće."

On pročita saosećanje u njenim očima i upita se zbog čega ju je zapravo Ndavu doveo. "Kako bi mi dobro došlo jedno piće."

"O čemu si želeo da razgovaramo?" Sela je pored njega.

"Ni o čemu." Oseti želju da oda Ndavuovu tajnu; pomislio je kako bi joj to moglo nešto značiti. Ali obećao je. "Ne znam." Ving počeša uvo. "Nisam ni stigao da ti kažem da je ona zabava bila sjajna. Hrenovke su bile pravi pogodak."

Ona se nasmeši. "To ima neke veze sa snobovštinom, zar ne? Ubeđena sam da bi se većini onako dopala i vitamasa. Ali moraju da kukaju za prirodnom hranom, inače će ljudi pomisliti da nemaju ukusa. U misiji smo jeli sirovu masu i niko se nije žalio. Nakon izvesnog vremena prirodne stvari počinju da izgledaju pomalo kao dekadencija - ili bar traćenje vremena."

"Suština ne oseća ukus slačice, ha?"

Pre Nduvua, možda bi i osetila ironiju u njegovom glasu i narogušila se; sada je samo klimnula. "Tačno."

"Ali šta je to suština? Kako može da predstavlja tebe nešto što ne može da oseti ukus slačice, što nema čak ni telo?"

"Suština je onaj deo uma koji se može reprodukovati u veštačkim medijumima", reča ona katehezičnom brzinom.

"A to je ono što želiš da se desi kada budeš umrla, da ti uklone ličnost, sumiraju sećanja, urede i preurede sve dok o tebi ne bude preostala samo kolekcija naslova uskladištena u kompjuteru?" On zavrte glavom. "Zvuči kao prilično šugava zamena za nebo."

"Ali nebo predstavlja samo mit."

"Okej", reče on, pokušavajući da je dostigne u mirnoći, ali bez uspeha, "ali ne mogu da ne primetim kako se Glasnicima nimalo ne žuri da izdvoje sopstvenu suštinu. Koriste globuline Čanija da bi se održali u životu koliko god je to moguće. Zašto? A pošto ne mogu da objasne ispovedanje, kako mogu da znaju da je nebo samo mit?"

"Ništa nije savršeno, File." Bio je iznenađen da ona to prizna. "To je najteži deo, poruke. Mi ne možemo govoriti o savršenstvu; možemo mu samo težiti."

"Provodila si mnogo vremena pri misiji?"

"Ndavu ima mnogo zahteva."

"A Kuća Piskataka? Ko vodi računa o gostionici?"

Jedan trenutak prazno ga je gledala, kao da pokušava da se priseti nečega što nije bogzna kako bitno. "Pretpostavljam da gostionica uglavnom vodi računa sama o sebi." Ona se namršti. "Poslovi idu očajno, znaš."

"Ne, nisam znao."

"Već godinu dana smo ispod crte. Ovih dana niko nikuda ne putuje." Ona povuče nabor na nogavici svojeg kombinezona. "Razmišljala sam da prodam staro mesto ili čak možda da ga zatvorim."

Ving je bio šokiran. "Nikada mi nisi govorila da imaš problema."

Jedan trenutak gledala je kroz pod. Rotacija kosmičkog broda okrenula ih je prema prizoru magličastog plavog ruba zemaljske atmosfere na pozadini crnila

poprskanog zvezdama.

"Ne", reče ona konačno. "Možda i nisam. Najpre sam mislila da bi Oblak mogao da preokrene stvari. Da dovede više turista u Nju Hempšajr, do Portsmauta - da svrate do gostionice da bi te videli. Ndavu mi je ponudio novčanu pozajmicu da mi pomogne da prebrodim stvar. Ali to sada više nije toliko važno."

"Ndavu!" Ving ustade i poče koračanjem da prazni svoj gnev. "Uvek Ndavu. Izmanipulisao nas je da bi bilo po njegovom. Moraš to videti."

"Razume se da vidim. Ti si onaj koji ne vidi. Nije to način na koji on pokušava da dođe do cilja. To je jedini pravi način." Nagla se kao da želi da ga zaustavi i natera ga da sluša. On se povuče. "Poremetio je tuce života samo da bi te doveo ovamo. Da si mu pružio makar i najmanju priliku, ništa od toga se ne bi dogodilo. Ali ti si imao predrasude prema njemu, ili si naprosto bio tvrdoglav - ne znam šta je bilo sa tobom." Oči su joj svetlucale. "Zar to još nisi shvatio? Mislim da je on želeo da se zaljubim u Džima Mek Kolija."

Ving ju je gledao u nemom užasu.

"I imao je pravo što tako čini; Džim je bio dobar sa mnom. On nije opsednut sobom, svojim projektima i svojom karijerom. On nalazi vremena da sluša - da bude tu kada mi je potreban. "

"Dopustila si da te taj tuđinac iskoristi da bi došao do mene?"

"U to vreme nisam znala da to radim. Nisam znala dovoljno o poruci da bih cenila ono zbog čega to čini. Ali sada mi je drago. Predstavljala bih samo još jedan razlog više za tebe da ga odbiješ. Bitno je da dođeš na Asenešeš. To je najhitnija stvar koju ćeš ikada uraditi."

"Toliko bitna da su ga već dvojica odbila, je li tako?Trebalo bi i ja to da učinim. Samo zbog toga što odgovaram nekom prokletom profilu ličnosti..."

"On kaže da je to samo zbog toga što još uvek nisi prihvatio poruku. On nije neki tamo psihos sa telelinka, on može da prozre tvoju suštinu. On zna šta ti je potrebno da bi rastao i dostigao ispunjenje. Kada te je pitao, znao je da ćeš prihvatiti."

Vingu se zavrte u glavi. "Ukoliko pođem sa njime i krenem uz vreme ili kako on već to kaže - ukoliko zbrišem brzinom svetlosti - nikada te više neću videti.

Ti ćeš ostati ovde na dnu vremena i bičeš mrtva već vekovima kada se budem vratio. Zar ti to ništa ne znači?"

"Znači da ćeš mi uvek nedostajati." Glas joj je bio ravan, kao da govori o ukradenom peškiru.

Prešao je u sobu do nje, pao na kolena, uzeo joj ruke. "Toliko si mi značila, Dejzi. I još uvek mi znači, i pored svega." Govorio je bez nade, pa ipak je bio prisiljen da to izgovori. "Samo želim da sve bude kao nekada Sećaš li se? Znam da se sećaš."

"Sećam se da smo bili dvoje usamljenih ljudi, File. Nismo mogli da pružimo jedno drugom ono što nam je potrebno." Naterala ga je da je pusti, a onda je provukla prste kroz njegovu kosu. "Sećam se da sam bila nesrećna."

Ponekad, kada su bili sami, dok su čitali ili gledali telelink, češkala mu je glavu. Sada se odsutno prihvatila stare navike. Iako je znao da ju je izgubio, ipak je uživao u tome.

"Uvek sam se plašio da budem srećan." Ving je oslonio glavu na njeno krilo. "Osećao sam se kao da ne zaslužujem sreću."

Zvezde su sijale na njih drevnom, bezosećajnom svetlošću. Ndavu je napravio valjan posao, pomisli Ving. Pružio mi je dobre razloge da pođem, a nijedan da ostanem. Ako ništa drugo. Glasnicima se nije moglo zameriti da nisu temeljiti.

Ving je sanjao svog oca. U njegovom snu otac je zaspao na Marfijevom krevetu u njegovoj bivak-tubi. Ving se upravo vratio sa parade koja je održana u čast njega kao prvog čoveka za zvezde i on je bio ljut što i otac nije bio tamo. Ving ga prodrma, reče mu da se probudi. Njegov otac ga pogleda beznadnim očima punim reume i Ving opazi koliko je loman. Pogledaj me, reče Ving starcu, učinio sam nešto mnogo teže od onoga što si ti učinio. Nisam ostavio samo svoju zemlju, napustio sam planetu, svoje vreme, sve. I prilagodio sam se. Bio sam jak i preživeo sam. Njegov otac smešio se poput Glasnika. Voliš da dramatizuješ sebe, reče mu starac. Misliš da si ti heroj svoje priče. Otac poče da mu se smanjuje. Ali za preživljavanje je potrebno dugo vreme, reče on i zatim od njega nije ostalo ništa osim mokre mrlje na krevetskom čaršavu, a Ving je bio sam.

Telelink zazvoni i probudi Vinga. On opsova sebe kao idota; zaboravio je da aktivira zaštitni program. Kompjuter upali svetla u njegovoj bivak-tubi dok je petljao oko tastature pored kreveta.

"Govori Filip Ving. Halo?"

"G. Ving? Filip Ving? Ovde Hjubert Filds; ja sam iz bostonskog ogranka Infolinije. Možete li mi reći šta se tu dešava?"

"Da." Ving lupi po tasteru i otvori prozor na ekranu monitora telelinka. Mogao je da vidi konture Portsmauta na pozadini horizonta boje plavog mačjeg oka; statusna linija je govorila da je 5:16 izjutra. "Sedim ovde go golcat, jer me je upravo grubo probudio vaš poziv i pitam se kog đavola uopšte razgovaram." Pritisak zemaljske gravitacije ga je činio ukočenim i nervoznim.

Filds je zvučao neuznemireno. Ving nije mogao da se seti da li ga je taj ikada ranije intervjuisao.

"Potvrđeno nam je iz dva izvora da vam je Glasnik Ndavu ponudio posao koji bi zahtevao da putujete na drugu planetu. Imate li komentara?"

"Mogu samo da kažem da smo razgovarali o projektu."

"Na drugoj planeti?"

Ving zevnu.

"Imamo takođe vesti da ste nedavno bili na svemirskom brodu Glasnika, što bi vas učinilo prvim ljudskim bićem koje je to učinilo. Možete li nam opisati brod?"

Ćutanje.

"G Ving? Možete li mi bar reći kada ćete napustiti Zemlju?"

"Ne."

"Ne možete nam reći?"

"Još nisam odlučio šta ću. Sada prekidam. Upamtite da se Filip piše sa dva l."

"Hoćemo li vas danas videti na ceremoniji?"

Ving prekide vezu. Pre nego što je mogao da se zavuče nazad u krevet, kompjuter poče da svira njegovu melodiju za buđenje utorkom: Menuet iz svite br. 1 Hendlove Vodene muzike. Bilo je 5:30; danas je bilo otvaranje Staklenog

oblaka.

On nabi gel madrac sa svojim gnezdašcem pokrivača i čaršava nazad u zid bivak-tube. Veći deo njegove sobe bio je rasut u hrpama po podu od hrastovine, ali Dejzi mu je za svečanost kupila sivo Macini odelo koje je još visilo upakovano ispod police za peškire. Dvaput ga je vratio; oba puta mu ga je slala nazad. Probao ga je; malo preširoko u struku. Dejzi nije znala da je smršao otkako se iselio.

Ving je žurno išao preko trake do USTS terminala, gde je stigao baš na vreme da uhvati crveno-belo-plavca prema severu. Činilo se da su tog dana svi na svetu ponudili Vingu vožnju do Sevemog Konveja, što je bio razlog zbog kojeg je perverzno odabrao vožnju autobusom. Popeo se na karavan u 6:04 koji je išao svojom svakodnevnom linijom Putem 16, sa stajanjem u Doveru, Ročesteru, Miltonu, Vejkfildu, Osipiju i Severnom Konveju. Gledaoci koji će se sjatiti na otvaranje bez sumnje su još uvek bili u krevetu. Stići će posle ručka u hoverima iz Njujorka ili u specijalno zakupljenim 328 dvospratnicima direktno iz Bostona, Portlanda i Mančestera. Neki će stići u privatnim kolima; potpredsednik i sekretar unutrašnjih doleteće iz Vašingtona na Broju Jedan snaga vazduhoplova. Policija Nju Hemšajra očekivala je gomilu od preko pola miliona, rasutu po krugu Staklenog oblaka širokom devedeset i sedam kilometara.

Gomila gnevnih meštana okupila se na autobuskoj stanici u Osipiju. Podigli su na daske ženu klovna, a zatim udarali dlanovima po karavanu da bi naterali vozača da zaustavi. Žena klovn je nosila vrećastu odeću na kružiće koja joj je dopirala do kolena i ostavljala gole ruke; kružići su lagano prolazili kroz čitav spektar. Koža joj je bila obojena u papirnato belo, a kosa ofarbana tako da se slaže sa narandžastim krugovima oko očiju. Lanac fosforescentnih bananica spajao joj je oba uva i visio pod bradom. Žena ispred njega nervozno se osmehnu; čovek nasuprot Vinga izgledao je zgađeno. Čak ni Njuhempšajrski jenkiji nisu mogli pristojno da ignorišu takvu prikazu. Ali, razume se, ona je i želela da bude primećena; poput svih klovnova, živela je da bi izazivala zapanjene ili iznervirane poglede.

"Slobodno?" reče ona.

Karavan naglo ubrza, kao da je vozač namemo hteo da je obori. Žena klovn

zatetura i prući se pored Vinga.

"Više nije."

Nasmejala se i ugurala svoju mornarsku torbu sa kamuflažnim bojama pod sedište pred sobom.

"Kud ćeš?"

Ving nasloni glavu na prozor. "Severni Konvej."

"Je l'? I ja. A ime mi je Džudi Torsdej." Ispružila je ruku Vingu.

"Filip." On se slabašno rukova, a čovek sa suprotne strane frknu. Koža klovna bila je vruća na dodir, kao da ima ptičiji metabolizam.

Izvesno vreme vozili su se u tišini; klovnica se migoljila u svojem sedištu, pevušila za svoj račun, lupkala rukama i kikotala se. Najzad je otvorila mornarsku torbu i izvadila malu, zamašćenu kartonsku kutiju. "Kokice? Skroz prirodne."

Ving je sumnjičavo pogleda. Bela boja kože učinila je da joj oči izgledaju ružičaste. Bio je na putu već dva sata, a preskočio je doručak.

"Vrlo hranljivo." Ona ubaci pregršt u usta. "Sama sam ih iskokala."

Bila je od onih strankinja na koje majke upozoravaju malu decu. Ali Ving je bio gladan, a miris je bio neodoljiv. "Onima tamo je izgleda bilo mnogo drago kada su videli da odlaziš", reče on oklevajući.

"Nemaju smisla za humor, File." Ona stavi kokicu na vrh jezika i uvuče je u usta. "Hoće da bude velika zabava? Svečana otvaranja su mi najdraža; uvek neki sjajni štosovi. Grupa nas pokvarila je svečano otvaranje onog oblakodera osiguravajuće kompanije - zaboravih koje - dole u Hartfordu, Konektiket. Fini starinski centar, najviša zgrada ona stara tvrđava, kopčaš? Da vidiš, uštogljeni načisto šiznuli. Znaš, oni uparadili taj bife - kao, pravi sir i sirovo zelje i još neko tamo meso. A mi sve komplet ofarbali sprejom sa plavom farbom za hranu. A onda ja upadnem u ventilacioni sistem i zviznem bombu sa parfemom. Mesto mora da se još uvek oseća na jorgovan." Zavalila je glavu na naslon sedišta i počela da se smeje. "Jeste, arhitektura je moj život." Ona protrese kutiju sa kokicama pred Vingom i on popusti pred iskušenjem. Stvar je bila izvanredna.

"Ej, super odelo." Klovnica dohvati Vingov rukav kada je posegao za još jednom pregršti i protrlja ga između palca i kažiprsta. "Prava svila, au. Otkud ti na busu, File?"

Ving se oslobodi, blago. "Jurim nešto." On zateče sebe kako prelazi na njen iseckani dijalekt. "Ne znam tačno šta. Možda gde bi da živim."

"Aha." Živahno je klimnula glavom. "Aha. Divna zemlja za štosove. Imam osećaj, čitav šou ima da bude štos. Šta ti misliš?"

Ving sleže ramenima.

"Hoću da kažem, šta ti je taj Stakleni oblak u stvari? Štos. Ništa drugačiji od Bele Kuće umotane u toalet papir, ako mene pitaš. Osim što ovi tipovi imaju dozvole. Mies Van der Rohe, File, znaš za Miesa Van der Rohea?"

"On je mrtav."

"Ama znam. Ali matori Mies je pravio te staklene kutije. One koje su ostavljene, njih su koristili kao mete za vežbu gađanja."

"Ne baš sve."

"Mislim da Mies mora da je znao šta će da bude. Na kraju krajeva, imao je četiri imena. Mora da je i u tome bio neki štos." Ona mu ponudi još jednu pregršt, a zatim zatvori kutiju i gurnu je nazad u torbu. Karavan je brektao preko mosta na reci Sako i uspinjao se kroz nakupinu zgrada koja je zagušila glavni prilaz Severnom Konveju.

"Oni tipovi na linku samo brbljaju koliki je proboj ta zavitlancija, a ja se sve smejem", nastavi ona. "Ne shvataju oni istorijski kontekst. File, i zašto onda do đavola ne začepe? Ništa novo pod kapom nebeskom, samo drmaj i cepaj. Najveći štos od svih." Ving po prvi put primeti da su joj zenice toliko proširene da joj oči izgledaju kao dva bezdana bunara. Vozilo uspori, zarobljeno u saobraćaj trake; čak i usred bela dana sev barovi su treptali blistavim sjajem.

"A ja ti kontam da je kao jedinstven." Ving pojma nije imao zbog čega tako govori.

"O, ne. File. Ne, ne. To ti je internacionalni nebeski stil, eto šta je to. Prouči malo arhitekturu, ima da vidiš šta mislim." Karavan zađe među brektava USTS vozila blizu stare železničke stanice Severnog Konveja koja je sada pomerena bliže aerodromu i pretvorena u turistički informacioni centar.

Elektroluminescentni natpis visio je na viktorijanskoj, sladunjavo ornamentiranoj kornizi. Po njemu su treptale zelene reči: "Dobrodošli u Sevemi Konvej, srce doline Mont Vašingtona, dom Staklenog oblaka Dobrodošli..."Hoveri su bili rasuti poput semenki po terenu za sletanje; turisti su se peške jatili prema centru grada. Kolona autobusa koji su čekali da se isprazne na terminalu prestala je da se kreće. Nakon deset minuta stajanja, vozač karavana otvori vrata i putnici počeše da izlaze. Kada se Ving podigao, osetio je vrtoglavicu. Klovnica ga pridrža.

"Zbogom Džudi", reče on kada su stali trepćući usred blistavog majskog sunca. "Hvala za kokice." On zakloni oči šakom; činilo mu se da farba na njenoj koži svetluca. "Trudi se da ne ulećeš u mnogo nevolja."

"Ima da bude mnogo šaren dan, File." Nagla se i poljubila ga u usta. Dah joj je mirisao na kokice. "To ti je štos, kopčaš? Drž' se toga. Prijatno!"

Leđima se sudario sa autobusom kada se ugurala u gomilu, kružića na odeći zasićenih tonovima plavog i ljubičastog, narandžaste kose nalik na varnicu. Kada je nestala, i sama gomila poče da menja boje. Ažurne mame čekale su u redovima ispred toaleta sa rasplakanom sumpornom dečurlijom u šorcevima. Deke boje šljive spremali su se da slikaju vidićem, dok su njihove naborane žene boje kajsije stidljivo nameštale slamne šešire. Ving podiže pogled, a nebo pozelene. On sklopi oči i nasmeja se u sebi. Pomešala je kokice sa nekakvim halucinogenom. Baš onakva zvrčka kakvu je i trebalo da očekuje. Možda je i sumnjao. Zar nije zbog toga uzeo autobus, da bi nečemu, bilo čemu, dao poslednju priliku da se dogodi? Da donese konačnu odluku potopljen u nasumičnost sveta koji će morati da napusti? Možda i treba da provede ostatak ovog dana nad danima iščašen. Držao je oči i dalje zatvorene; sunce mu je toplo padalo na lice. Drž' se toga, rekla mu je. "Prijatno", reče on naglas nikome posebno.

"To je počast američkom geniju." Potpredsednik Sjedinjenih Država steže Vingovu ruku. "Svi se ponosimo vama."

Ving reče: "Gonite se iz Meksika."

Dejzi ga povuče za rukav. "Hajdemo, Filipe." Glas joj je zazvučao kao škripe kočnica.

Potpredsednik, koji je pokušavao da se pravi - bar u javnosti - da nije počeo da gluvi, nagnu glavu svetlucavom pomoćniku u trodelnom odelu. "Meksiko", ponovi pomoćnik, namrgodivši se na Vinga. U devedeset i prvoj, potpredsednik je bio najstarija osoba sa kabinetom. On tužno klimnu glavom. "Tragični sukob u Meksiku sve nas uznemirava, g. Ving. Na žalost, ne postoje jednostavni odgovori."

Ving se otrže od Dejzi. "Treba da se pokupimo odatle i pustimo PMF da potone ili ispliva sopstvenim snagama." Lice potpredsednika imalo je dobroćudan upitni izraz; on prinese šaku uvu. Zelena soba je bila prepuna dostojanstvenika koji su čekali početak svečanosti i zvučalo je kao da svi istovremeno uvežbavaju govor. "Rekoh..." Poče Ving da ponavlja.

Potpredsednik se nagao tako blizu da je Ving mogao da vidi sitne popucale kapilare koji su bili naslagani pod njegovom kožom poput crviša. "G Ving", prekide ga on, "Da li ste zastali da razmislite koliko bismo mogli da vam otežamo napuštanje ove planete?" Govorio je tiho, kao da mu predlaže dogovor.

"A šta ako ja i ne želim da idem?"

Potpredsednik se dobroćudno nasmeja. "I to bismo mogli da ti otežamo. Sinko, divan je prolećni dan. Mogao bi da bude i tvoj dan... Ukoliko prestaneš da zabadaš nos gde mu nije mesto. Ah, senatore!" Ving je iznenada gledao u leđa velikog čoveka.

"Šta se dešava sa tobom?" Laport se pojavi pored Dejzi i bio je sav zapenušan, uzdrhtala hrpa besa i bolesne ambicije. "Misliš da možeš tek tako da upadneš, potpuno iščezneš, da uvrediš potpredsednika - ne, ništa ne pričaj. Još samo jednom, još samo jednom, Ving, i ima da gledaš Oblak sa zemlje, razumeš? To je sada moj projekat; previše sam naporno radio da bih ti dozvolio da ga ponovo zajebeš."

Ving nije mario; bio je previše obuzet zadovoljstvom zbog toga što je našao dovoljno hrabrosti da se suprotstavi potpredsedniku. Bio je ubeden da će ga tajna služba zbrisati u trenutku kada otvori usta. Možda nije postigao nikakav neposredan efekat, ali ukoliko ljudi nastave da navaljuju možda će to imati kumulativan efekat. Osim toga, bilo je zabavno. Gomila se kovitlala; poput izmene prizora u snu Laporta nestade, a Dejzi ga je vukla preko odaje. Znao je da će svakog trenutka neko da zakorači u stranu i on će ugledati Ndavua u

njegovim invalidskim kolicima. On baci pogled na Dejzi; usta su joj bila pretvorena u mrgodnu liniju, poput tek napravljene rane od noža na njenom licu. Kako je glasio filozofski status zabave u vezi sa porukom? Lokalni uslov povećane entropije...

"Moram dobiti tvoj odgovor danas, Filipe", reče Ndavu, "ili ću biti prisiljen da pretpostavim da je tvoj odgovor ne." Lice mu je izgledalo kao da su ga upravo prekrili voskom.

Ving je prestao da brine o ljigavoj stvari koja je živela unutar Glasnika. Bilo je lakše za varenje pretvarati se da je ova ljudska ljuska Ndavu. On podiže čašu šampanjca sa poslužavnika koji je proneo kelner, razvuče stolicu na sklapanje i sede. "Dopustio si da moje ime procuri na telelink. Pričao si im o projektu."

"Više nemam vremena."

Ving odsutno klimnu dok se obazirao, po prostoriji. "Vratiću ti se kasnije." Guvernerkin muž nosio je kilt sa šarom koja kao da se kaleidoskopski okretala oko sebe.

Ndavu mu dodirnu ruku da mu privuče pažnju. "To mora biti sada, Filipe."

Ving odmače šampanjac: lažnjak. "Danas, Ndavu." Činilo mu je da se čaša topi i sliva između njegovih prstiju; ona pade na pod i odskoči odatle. Opet plastika. "Časna reč."

"Dame i gospodo", reče mali zeleni čovek sa kravatom, sivim jutarnjim odelom, prslukom sa rol-kragnom i pantalonama na pruge, "mogu li vas zamoliti za pažnju."

Žena iz misije prošaputa Ndavuu: "Potpredsednikov šef protokola."

"Sada ćemo otvoriti vrata i ja želim da iskoristim priliku i da vas još jednom podsetim: crvene pozivnice sede na severnim tribinama, plave na južnim, a zelene na platformi. Po dnevnom redu treba da počnemo u dva i petnaest, zato vas molim da pođete prema svojim mestima. Hvala."

Dejzi i Ving sedeli su na zadnjem redu platforme. Sa jedne strane bio je Luis Benalkazar, čija kompanija je napravila i feroplastičnu strukturu i kompjuterski program koji je upravljao njom; sa druge strane bio je Fred Alz, šef gradnje. Laport, kao službeni predstavnik Zadužbine i Salona Petropulosa, sedeo je

napred, sa potpredsednikom, sekretarom unutrašnjih poslova, guvernerkom, mladim senatorom i obojicom Njuhemšajrskih kongresmena, članom gradske uprave Severnog Konveja, odlikašicom iz Hemptona koja je pobedila na takmičenju za esej, biskupom iz Mančestera i poznatim pesnikom za koga Ving nikada nije čuo. Ndavuova invalidska kolica nalazila su se sa strane.

Uvodne reči, hvalospevi, obznane i zahvalnice potrajali su skoro čitav sat., tehnološko čudo koje predstavlja celinu sa prirodnom okolinom... popodne kao da je bilo sve vrelije sa svakom novom reči, košmar retorike podsećao je na pakao... svet će početi da shvata ono što smo svi mi već znali, da je Granitna država najveća... Na trenutak pokuša da gleda u zaslepljujuće Sunce, ali boje ga skoro oslepiše... njena surova veličanstvenost ogrnuta zimzelenim ogrtačem... Kada Ving zatvori oči mogao je da vidi pulsirajuću mrežu arterija i vena... to veličanstveno delo umetnosti koje balansira na oštrici sečiva elektromagnetne energije... Dejzi mu je neprekidno stezala ruku, kao da pokušava da upumpa u njega odgovarajuće reakcije. U međuvremenu je Benalkazar, čiji engleski nije bio bogzna kako dobar, zaspao i počeo da hrče... Podseća me na priču koju je ponekad pripovedao govornik Kuće... Kada su pomenuli Vingovo ime on ustade i nakloni se.

Čuo je pljesak Oblaku nekoliko trenutaka pre nego što je ovaj dolebdeo iznad hangara i počeo da se spušta prema platformi za sletanje. Bacao je hladnu senku na procesiju. Ving je zamišljao da će se osećati uzvišeno u tom dramatičnom trenutku svoje karijere, ali njegova prva reakcija bila je olakšanje što je gotovo sa govorima i što je upravo zaklonjen od Sunca.

Oblak je tako konstruisan da izgleda kao kumulus, ali iluzija se održavala samo za udaljenog posmatrača. Iz veće blizine, svakoje mogao videti da je veštački. Pokretao se glomaznom elegancijom ogromnog hovera, čiji je bio tehnološki rođak. Ali dok je hover bio čvrst vazduhoplov konstruisan za let uz pomoć motora, Oblak je bio amorfan i predstavljao je stvorenje vetrova. Ving je poželeo da ga naziva zgradom koja jedri. Njegova opalizujuća spoljašnja oplata sastojala se od ultratankog streslara, povezanog sa feroplastičnom rešetkom zasnovanom na osmougaonom modulu. Kada je Benalkazarov kompjuterski program usmeno struju kroz rešetku, neka fero-plastična vlakna počeše da se opuštaju, dok su se druga zategnula, da bi obrazovala zakrivljenu strukturu Oblaka. Veličina omotača mogla se povećati ili smanjiti zavisno od faktora

opterećenja i brzine vetra; posledica je bila da se mogao naduvati poput jedra. Koristio je elektromagnetne šine kao kombinaciju kormila i kobilice ili, kada bi se spuštao, sidra. Poput hovera, i njegov omotač sadržavao je određenu zapreminu helijuma pod pritiskom da bi se podizao: 20,000 kubnih metara.

Oblak se lagano spusti na dva metra do zemlje, zaravnjenog dna, dok se gornji omotač izvijao prema nebu. Ving shvati da su ljudi prestali da plješću i da je na platformi nastala tišina puna strahopoštovanja. Učenica iz Hemptona popela se na stolicu i tamo stajala gužvajući svoj nagrađeni esej u hrpu koja se više nije dala ispraviti. Ving je i sam mogao da oseti žmarce koji su sada prolazili njegovim rukama; svežina senke Oblaka delovala je čudno otrežnjujuće. Sekretar unutrašnjih poslova lagano utonu u svoju stolicu, zaklonivši oči nadlanicom i zapiljen poput rudara iz ugljenokopa koji je prvi put stigao u Menheten. Fotografije nikada neće biti pravedne prema Oblaku. Guverner je nešto šaputao biskupu, koji izgleda uopšte nije obraćao pažnju. Ving uzdrhta. Poput nekog čudesa iz starog zaveta, Oblak se naduo i pretvorio u stub visok najmanje dvadeset spratova. Svoju transformaciju obavio je bez ijednog zvuka.

Fred Alz lupi laktom Vinga u rebra. "Izgleda da smo im privukli pažnju, ha, File?" Pogureni starac sada je stajao uspravno. Ving je pretpostavljao da to ponos ispravlja Alza; sebe nije mogao da natera da ga deli sa njime.

Dejzi mu steže ruku. "Tako je tiho."

"Šššš!" Guvernerkin muž okrete se i prostreli ih pogledom.

Tišina je bila jedan element konstrukcije o kojem Ving nije nikada u potpunosti razmišljao. Zapravo, bio je voljan da kompromisno ide na bučniji mehanizam za pokretanje, ali baš je Laport, od svih na svetu, uspeo da ga odgovori od toga. Sve dok nije video prve testove dovršenog Oblaka Ving nije shvatao ogromni psihološki uticaj tišine primenjene na ogromna tela u pokretu. Ona je davala Oblaku nadrealnu, pomalo zlokobnu snagu, kao da se radi o aveti divovske zgrade. U svakom slučaju, to je pomagalo da se nadoknadi neugodan način na koji je omotač od streslara pod određenim uglom menjao svoj sjaj od bisernog u jeftino plastično svetlucanje. Inženjeri, tehničari i proizvođači stvorili su tehnička čuda da bi napravili ogroman a nečujan Oblak; iako se Ving složio sa tim, stvar nikada nije predstavljala deo njegove vizije. Reakcija

gomile bila je baš jedno oporo podsećanje da to nije njegov Oblak, da je izgubio Oblak onog dana kada je počeo da ga crta.

Osmougaona geometrija strukturne rešetke postade vidljiva kada je pilot očvrsnuo Oblak u pripremi za sletanje. Ndavu se bez šuma dokotrlja do njega i pruži mu ruku u znak čestitanja. Rukovali su se, ali je Ving izbegavao da ga pogleda u oči u strahu da će tuđinac primetiti Vingovu odvojenost od sopstvenog remek-dela. U omotaču se otvori rupa i iz nje izgmiza cev; zemaljska ekipa poveza je sa platformom za sletanje. Ndavu čestita Alzu i progovori sa Luisom Benalkazarom na španskom. "Kaže", preveo je Ndavu, "da je ovo kulminacija njegove karijere. Za njega nikada neće biti još jednog ovakvog projekta."

"Za sve nas", reče Alz.

"Hvala", Benalkazar zagrli Vinga. "Filipe. Mnogo." Žena sa mikrokamerom priđe rubu platforme da bi snimila zagrljaj. Ving se odvoji od Benalkazara. "Ti, Luise", on potapša inženjera po grudima i onda pokaza na Oblak. "To je tvoja bebica. Bez tebe, to bi bio samo leteći šator."

"Veliki prokleti šator, da", reče Benalkazar nesigurno se smejući.

Laport se rukovao sa kongresmenom iz Prvog Distrikta. Šef protokola stajao je pokraj ulaza u cev i rukom pokazivao ljudima da se popnu kroz nju do kola za putnike koja su visila u omotaču. Ali pre nego što se iko mogao ukrcati, Ndavu se odmače od Vinga, Benalkazara i Alza i poče da plješće. Dejzi stade pored Glasnika i pridruži se, ruku podignutih iznad glave poput predvodnika. Ljudi počeše da se okreću da bi videli šta se dešava i onda su svi aplaudirali.

Vingu se to učini pogrešno - poput napada, kao da je svaki udar dlanom o dlan predstavljao udarac koji mora da istrpi. Pomisli kako je sada suviše kasno za pljesak. Možda bi sve bilo drugačije kada bi aplauz mogao da odjekuje nazad kroz godine, tako da ga čuje nervozni mladić na kamenitoj stazi i da primi njegovu podršku. Ali uši tog čoveka zatvorilo je vreme i on je bio zauvek otuđen od tih ljudi. Bili su to ljudi koji su pljeskali pogrešnom oblaku. Vingov oblak nije bio ovaj slavljeni specijalni efekat. Njegov oblak bio je zauvek sam, izgubljen dok je lebdeo na krilima vetra nad zidovima od golog granita: sanjarenje. Ne možeš sagraditi san od streslara i feroplastike, reče on sebi. Ne možeš deliti sopstvene snove sa drugima. Pomisli kako je Dejzi baš slatka što

mu plješće. Bila je obučena u plavu odeću koju joj je kupio u Bostonu. Bila je besna na njega što je bacio tolike pare; svađali su se zbog toga. Svetlucava plava boja materijala, nalik na bistru vodu, preuzela je plavilo njenih očiju; uvek mu se najviše dopadala. Dejzi mu je ukrala pet godina života i sada se vratio tamo gde je bio pre nego što ju je upoznao. Ona nije bila njegova žena. To nije bio njegov oblak. Ovo nisu bili njegovi ljudi. On zateče sebe kako razmišlja o tuđinskoj boginji Teakvi, stvorenju tako uzvišenog sjaja da je mogla da naređuje čak i Glasnicima i da ih tera da obavljaju poslove umesto nje. Pitao se da li bi ona mogla da pogleda u Sunce.

"Reci mu da prestane sa tim", reče Ving Dejzi. "Reci mu da ću poći."

Pljesak se prekide. Nekoliko časova kasnije, u večernjem dnevniku Infolinije, Hjubert Filds uzgred primeti da arhitekta nije bio među ljudima koji su se nalazili na Oblaku za vreme prvog leta.

Vječeslav Nazarov

SILAJSKA JABUKA

1. UVOD

Propali matematičar Oksigen Aš je postao Vođa slučajno i neočekivano. Jednog od letnjih dana užarenih od belog sunca i ozvučenih zvonjavom citri, za njim su se zauvek zalupila vrata koledža, i Oksi se našao licem u lice sa svojom sudbinom. Ništa nije nagoveštavalu njenu veličinu i zato je Oksi, sledeći drevnu izreku "Uzmi svoje, a zatim tude", u malom vrtu napunio džepove sitnim, plavim, ranim jabukama, i izašao kroz kapiju na centralni trg prestonice.

Inače pust u podne, trg je ovoga puta bio vreva ljudi. Planeta Svira je preživljavala stalne nemire i svi oni koji nisu bili zauzeti neodložnim poslovima su aktivno učestvovali u zbivanjima. Oko bačvi sa crvenim silajskim pivom su se tiskali naoružani muškarci. Žene u belim bolničkim maramama su birale ledeni koktel od vrhnja sa ledenim kolačićima od metvice. Po kolovozu su se u raznim pravcima kretali blindirani transporteri sa pobunjenicima i čuvarima reda. Dečaci - ulični trgovci, trčkarali su među prolaznicima nudeći najnovije modele bešumnih pištolja i pancirnih prsluka. Plave devojke iz Uličnog obezbeđenja života žustro su se i brzo dogovarale. Neko je negde pucao, neko je nekog psovao, neko je nekog jurio, nekoje nešto vikao - sve je to bilo živahno, osvajajuće i uzbuđujuće.

Oksigen se probijao kroz gužvu zamišljen i tužan. Isključivanje iz koledža je za njega bila teška uvreda. Iako nije glup, a svakako ne gluplji od drugih, teorija mu se očajnički gadila. Bez nje se osećao čarobno. Voleo je jabuke, bez potrebe da sazna kako i zbog čega rastu. Voleo je da pravi interesantne figurice od raznovrsnih elemenata, nikada unapred ne znajući šta će napraviti. Istoričari ovu sudbinu nazivaju duhovnim asketizmom genija. Za profesore to je bila ograničenost.

Melanholično žvaćući jabuku, Oksi stiže do Dvorca Slobode. Pod polurazrušenim lukom glavnog ulaza zaglavio se tenk i policija je, zajedno sa pobunjenicima pokušavala da ga pomeri. Aš baci pogled na složan ali besmislen posao i, nemajući šta drugo da radi, uđe u vladarski vrt. Po celom parku su bili iskopani rovovi i razvučene mreže za maskiranje. Iz kupinovog žbunja štrcale su cevi brzometnog oružja. Predstavnici zaraćenih strana dremali su na svojim borbenim položajima. Dva mitraljesca bezvoljno su se svađala zbog mesta pod drvetom: oba su bila debela i oblivena znojem, i oba su

podjednako želela mesto u hladovini.

U vrtu je mirisalo na zapaljen benzin, barut i znoj, a Oksigen Aš je neometano prošao kraj dvojice dremljivih čuvara i ušao u prijemnu salu Velikog Vođe Svire. Tu je bilo mirnije i nije bilo tako sparno. Radio je bife i džuboks je svirao rastegnutu melodiju, trovači-profesionalci pili su gazirano piće sa ledom i poluglasno razmenjivali recepte.

Na Aša niko nije obraćao pažnju. Čak i kada je zavirio u tajni blok-kabinet Vođe, samo su mu doviknuli da zatvori za sobom vrata, i ne pravi promaju. Svi su se plašili promaje.

U kabinetu Vođe nije bilo ni žive duše, i to je obradovalo Oksigena. Želeo je da negde bude sam, nasamo sa svojim neveselim mislima. I kako drugog nameštaja u Kabinetu nije bilo, Oksi se uputio prema jedinoj fotelji: Velikoj Fotelji, isprskanoj krvlju desetina vladara, izbušenoj stotinama metaka, ugljenisanoj bacačima plamena i laserima polivenoj svim mogućim otrovima i kiselinama.

Seo je u fotelju i ne sluteći šta čini, a zavijanje sirena koje su uključili predajnici iz sedišta obavestilo je planetu Svira o dolasku novog diktatora. Pored vrata se istog momenta stvorilo gardijsko obezbeđenje.

U prvom trenutku je Oksigen Aš ostao sedeći na mestu, preplašen. Bio je ubeđen da će ga uhvatiti i kazniti za nepromišljen postupak. Malo-pomalo shvatio je da sedeći u Velikoj Fotelji, sam može da kazni bilo koga. Za probu je naredio da se javno išiba matematičar iz koledža zbog koga je doživeo neuspeh. Istina, zaboravio je da kaže ime svog koledža, pa su zato svi matematičari svih koledža Svire već posle jednog sata bili nemilosrdno šibani bambusovim palicama na gradskim trgovima. Novi Vladar je bio čvrste ruke.

Prve nedelje se Aš održao zahvaljujući surovoj konkurenciji mnoštva suparničkih grupa na Sviri - svaka se borila za mogućnost da ucmeka diktatora i podigne svoj autoritet. Žurili su i smetali jedni drugima. Tri zaverenika su podmetnula u Dvorac Slobode termitnu bombu. Sva tri su bila nepušači a prolaznika nije bilo. U to vreme se u Dvorcu održavala ceremonija uručivanja spomen-upaljača Vođi. U upaljač je bila ugrađena paklena mašina. Vođa je primio poklon i već ga je prineo cigareti, spremajući se da ga isproba kada je usamljeni terorista sa susednog krova pucao u njega i zamalo ga pogodio. Vođa

je, stojeći kraj prozora ispustio upaljač i podmuklo smišljen dar je pao pravo u ruke zaverenicima nepušačima. Termitnu bombu su našli dečaci i stavili je pod stari furgon u kome je bio sakriven raketni uređaj uperen na blindirani automobil Vođe. Na kraju tog dana je, međutim, Oksigen porezao samo prst. Sledećeg dana su ga prilikom potpisivanja neke deklaracije, zavoji spasli od otrova koji deluje preko kože, a kojim su bile natopljene stranice deklaracije. Otrov se uvukao u zavoje, i lični doktor Vođe je, previjajući ga umro u strašnim mukama ne uspevši da svom uvaženom pacijentu da injekciju cijankalija.

Jednom rečju, pred kraj prve nedelje svoje vladavine Oksigen Aš je osetio neku vrstu umora i želju da sa nekim podeli breme vlasti. Objavio je formiranje Saveza Izuzetno Odanih Vođi. Na njegovo veliko zadovoljstvo, na poziv su se rado odazvali. Redovi buntovnika su se osetno proredili - mnogi su javno i tajno žurili da se priključe novom savezu. Došlo je do rascepa. Nezadovoljni su odmahnuli na Vođu i počeli da se međusobno progone. Paljba je grmela po celoj Sviri, a u vladarskom vrtu mirno su pasle pitome silajske koze sa kovrdžavim, ružičastim runom.

U petak je, u jednoj od soba Oksigen Aš našao zgužvan komadić papira ukrivo ispisanih redova: "Dragi Oksi! Ti imaš čvrstu glavu, a mi zadovoljstvo da se družimo sa tobom. Tvoj procenat - fotelja sa visokim naslonom, opšta radost i dug život, Mi smo tihi ljudi, i ne pravimo buku. Pronicivi."

Vođa dva puta pročita cedulju i pažljivo je onjuši.

Niko nikada neće saznati kakve su velike misli projurile kroz glavu Vođe. Uredno je savio komadić papira i stavio ga u tajni džep, u kome je još pre pola meseca krio cedulje za prepisivanje na ispitima.

Kraj druge nedelje Oksigen Aš je obeležio naredbom koja je uznemirila celu Sviru. Pružio je ruku pomirenja svojim protivnicima. Po prirodi nije bio zlopamtilo, pa je okupio ostatak nezadovoljnih u Savez Izuzetno Odanih Vođi. Na takav korak se nije usudio još nijedan od mnogobrojnih Ašovih prethodnika.

Pred Dvorcem se okupila gomila ljudi koji su klicali. Žene i muškarci, starci i deca su mahali novim izdanjima novina i skandirali: "Aš je naš! Aš je naš! Aš je naš!". Policijska garda je, po navici zbijajući redove oko glavnog ulaza, drhtala i jecala od želje da se sjedini sa masom koja je nadirala.

Neki dugajlija je, obgrlivši stub ulične svetiljke, dreknuo: "Dragi Oče naš! Aš

- dragi Otac naš!". I kada se gomila malo-pomalo ućutala, udišući vazduh za novi poklič, odnekud odozdo je nešto pisnulo: "Lažeš, riđa stoko! Oca ti očinjeg! Veliki Vođo!"

"Vođo!!!" zaurlala je gomila i to je ime bilo sudbinsko.

Početkom četvrte nedelje neredi su bili okončani. Milostiva mudrost i volja Vođe postali su pouzdana osnova i garancija sveopšte sreće i zadovoljstva. Nerede, tako drage i neophodne nemirnim srcima Svirana, uspešno su zamenili karnevali koji su se održavali svake godine a na kojima je bila dozvoljena ne samo upotreba petardi i vatromet, već i slobodna trgovina oružjem i bojnom opremom, sve do haubica i reaktivnih minobacača. Tako su se ljudi opuštali posle godišnjih radova i usput rešavali svakojake životne probleme. Policijska garda je vodila računa samo o tome da cevi ne budu uperene ka Dvorcu Vođe.

Ali, Oksigen Aš ne bi bio pravi vladar kada bi se zadovoljio postignutim. On je postepeno oslobodio svoj narod od jarma samostalnog odlučivanja - o svemu je odlučivao on sam.

Istina, neki tvrde da je, kao i ranije, dobijao tajanstvene savete na izgužvanom papiru, ali je prava istina o tome skrivena iza blindiranih vrata sa elektronskim bravama

Pouzdano je, međutim, tačno da je već u svom prvom utemeljivačkom delu "Direktive za paleontologiju, filologiju i psihologiju" Vođa proklamovao da je pronicivost u periodu Sveopšteg Blagostanja čista fikcija, a pronicivi ljudi - fiktivni ljudi. U vezi s tim je neophodno da se reč "pronicivost" isključi iz rečnika Svirana, te da se svi pronicivi likvidiraju. Na zahtev javnosti dan publikovanja "Direktiva" proglašen je za Dan spasenja.

"Direktive za proizvodnju i povrtarstvo", u kojima je Vladar utvrdio zakone nove ekonomije, postale su garancija večnog procvata Svire. On je dokazao da je razlog svih prošlih zala na planeti bila otrovna biljka crnika. Njeno uzgajanje se od tada smatralo ekonomskom diverzijom, a upotreba u ishrani se kažnjavala konfiskacijom imovine i progonstvom.

Narednih godina Vođa je stvorio više od dve stotine fundamentalnih dela. Ovim titanskim radom položio je kamen temeljac sveopšteg procvata i mira. Naravno, takav rad je zahtevao velike napore i slom starih, preživelih shvatanja. Ali je cilj opravdavao sredstva. U poetičnim, punim filozofskih otkrovenja

"Direktivama za neophodna osećanja i korisne umetnosti" Vođa je pisao: "Da bi se imalo, pre svega treba nemati." Narodu Svire omogućeno je da danonoćno citira ovu i druge mudre izreke umnožene u milionske tiraže.

Vođa je, ipak, definitivno usrećio Sviru tek u toku desete godine svog služenja podanicima. Upravo tada je počela izgradnja Velike Čelične Čaure, koja je trebalo da čitavu planetu zauvek obavije blindiranim omotačem. Izgradnja je trajala dvadeset godina i Čaura je izgrađena sa znatnim propustima. Ali je i ovde cilj opravdavao sredstva - duhovnom zdravlju Svirana više nisu pretile nikakve infekcije.

Prolazile su godine. Kosmos se unaokolo privikavao. Daleka Zemlja je svojim naseljenicima slala velike pošiljke i materinske pouke. Građevinski odredi su probijali prazninu spajajući obližnje planete nevidljivim tunelima automatskih trasa.

Naseljeni svetovi, bukvalno su pružali jedan drugom ruke, da bi se zajednički suprotstavili ubistvenoj ravnodušnosti kosmičkog prostranstva.

Ali, niti jedna pošiljka nije isplivala iz minus vremena oko planete omotane čeličnom paučinom, nikakav odgovor nisu dobijali brodovi koji su susede pozivali na proslave, nijednoj unesrećenoj lutalici planeta Svira nije raskrilila svoje nebo.

2. ZAGONETKA SVIRE

"Zanimljivo, vrlo zanimljivo." Inspektor je sa nežnošću pogladio svoje tek obrijano lice. "A ko je sada gazda na Sviri?"

"Veliki Vođa."

"Izvinite - sto pedeset, dvadeset... Deset. Verovatnojoš dvadeset godina, najmanje. Ispada nešto oko dvesta. Koliko to godina ima vladar?"

"Dvesta četiri, i više."

"A, tako..."

Inspektor Službe Bezbednosti osmog Galaktičkog rejona, Inokentije Šanin, silno se trudio da se zainteresuje za razgovor, ali je, uprkos tim nastojanjima, mislio na tri besane nedelje proganjanja kontejnera sa aktiviranom supstancom, koji su se razleteli po celom rejonu, posle čudne havarije teretnog voza. Šanin je više puta pred MSK[10] iznosio pitanje zabrane prevoza aktivirane supstance. Obećali su mu, ali ništa nije učinjeno. I evo rezultata: svi su kontejneri uhvaćeni blagovremeno. A šta bi se dogodilo kada bijedan takav sandučić upao u u gravitaciono polje neke od okolnih zvezda? Teretna trasa u njegovom rejonu - lakomislenost koja se graničila sa zločinom. Sada će to morati da shvate čak i debelokošci iz MSK

"Vi me ne slušate, Inspektore."

"Slušam, druže Glavni. Ne razumem kakve to veze ima sa mnom. Svira ne pripada našem regionu, nemam nikakvih podataka o mogućim kontaktima sa našim ljudima, i, uopšte, nijednog Svirana nikada nisam video."

"Videćete. Mi smo u Koordinacionom centru razmatrali mnogo kandidatura, ali je izbor pao na vas. To je, Inspektore, direktiva, a ne molba."

"Izbor? Direktiva?"

"Baš tako."

"Kakav izbor i direktiva za šta? Slušam čitav sat, ali nikako da shvatim o čemu se radi. Šta se to dogodilo na Sviri?"

---

10 MSK - Međunarodni Savet Kosmonautike

"Stvar i jeste u tome što se ništa nije dogodilo. Za poslednjih sto pedeset godina na Sviri se nije dogodilo ništa značajno. Shvatate li već, ili još uvek ne?"

"Ne."

Glavni je ljutito frknuo.

"Oprostite, druže Glavni, ali Inspektor Šanin ima pravo na takva pitanja", uključio se u razgovor čovek koji je sedeo desno od Glavnog. "Situacija je, iskreno govoreći, neobična, i ja bih želeo da se razjasni njena neobičnost."

"Arnold Tesman, direktor sektora za socijalne probleme SPN[11]", predstavio je Glavni svog pratioca.

I Šanin je pažljivije zagledao visokog gosta. Tesman mu se dopao: srednjih godina, sportski tip, lice mornara, oči uporne i dobre, sa lakim, izazovnim osmehom. Sa takvima je moguće dogovoriti se, izbeći neočekivane i nejasne direktive - zar bilo ko od nas nema svoje brige, svoje probleme koji čekaju rešenja? A Glavni je veoma pažljiv: nije dosta što za svog pomoćnika čuva najopasnije zadatke već je sada, očito, odlučio da ga iznajmljuje drugim resorima

"Saslušajte me, druže Tesman, imam bolji predlog. Hajde, zasada neka ostavimo Sviru. Živela je ona u svojoj Čauri sto i pedeset godina, izdržaće još nekoliko meseci. A vi budite kod nas. Po svemu sudeći ste Skandinavac. Radi aklimatizacije mogu da vam predložim Ibzen 2 ili Grig 8."

"Hvala na pozivu, ali..."

"Ne, ne, pričekajte. Ne odbijte odmah. Naš rejon je unikatan. Zvezdani Monmartr, takoreći. Osnovno stanovništvo čine ljudi stvaraoci. Žive, doslovce, u atmosferi svojih dela na zemlji svojih preteča i idola. Nekoliko miliona profesionalaca, potpuna sloboda stvaralačke fantazije... Ništa od vas ne zahtevam niti šta pokušavam da dokažem. Naprosto, poletimo zajedno da vidimo gde, šta i kako. I kunem vam se glavom - za mesec dana će vam Svira sa svim svojim nastranostima izgledati kao najobičniji cirkus."

Tesman se osmehivao gledajući u plafon po čijem su poluprozračnom središtu plovila raznobojna trbušasta sunca oko kojih se rojilo srebrnasto

---

11 SPN - Savez Prijateljskih Nacija

mnoštvo planeta. I na ovoj, neobično vešto urađenoj karti, uočavalo se neverovatno prostranstvo, rastojanja koja je čovek osvojio u ime života.

"Da Inokentije Pavloviču. Mi sada živimo prostorno i možemo sebi da dozvolimo ponešto. Sada na Zemlji živi oko šezdeset miliona stanovnika što dva puta prevazilazi ekološku normu za planete treće klase. Zemlji je učinjen ustupak, ali već sada mnogi smatraju da je takva odluka zastarela. A krajem dvadesetog veka je na Zemlji živelo skoro šest milijardi ljudi. Ne mogu čak ni da zamislim kako je to fizički moguće - svakodnevno viđati gužve i potpuno nepoznate ljude. Svakoga dana različita lica... Neverovatno!"

Šanin energično klimnu glavom. Rodila mu se nada. Ali u Tesmanovim očima kada je spustio pogled, više nije bilo osmeha.

"Svira ipak nije cirkus, niti je plod mašte neveštog umetnika-amatera. Ona postoji i cveta."

"Neka cveta i neka joj je nazdravlje! Zar je to loše?"

"Ponekad i jeste. Materijalna obezbeđenost sa duhovnim siromaštvom daje strašnu smesu... Istorija je dala mnogo primera čime se završava takav 'procvat'. Mi ne možemo da dozvolimo samouništenje cele planete. Zvanična intervencija je samo krajnja mera. Da bi se na nju odlučili, moramo da posedujemo konkretne i ozbiljne dokaze o pravnoj nesposobnosti vladara. U protivnom ćemo u očima naroda Svire biti agresori i, umesto spasenja, samo ubrzati tragične događaje."

"Može biti, može biti. Još je rano za dizanje uzbune. Može se dogoditi da Svirani i sami dođu do suštine? Ni naše pradedove u Rusiji početkom dvadesetog veka niko nije spašavao. Sami su shvatili. I dobro su shvatili. I druge su još naučili."

"Imate pravo da se ponosite svojim precima. Ali, baš su istorija ruske revolucije i istorija izgradnje socijalizma naučile čovečanstvo bratskoj solidarnosti. Vi ste prvi počeli i mogli ste prvi da se naslađujete komunističkim blagodetima takoreći, za svojim stolom. Vaši pradedovi ograničavali su sebe u svemu, pomažući drugim narodima da prevaziđu teškoće prelaznog perioda štiteći ih od neprijatelja. Nije li tako?"

"Predajem se, druže Tesman, predajem se. Hteo sam samo da kažem da je moguće da na Sviri već postoje snage koje danas rešavaju ista pitanja koja i mi.

Treba im samo pomoći."

"Moguće. Mada sumnjam. Utoliko je pre Sviri potreban naš čovek, sposoban da uspostavi vezu između revolucionarne ilegale i Spoljnog sveta."

Šanin se zamislio. Glavni je, smatrajući svoju misiju očito završenom, upadljivo pažljivo razgledao brodske dnevnike. A Tesman je govorio, čas objašnjavajući sagovorniku, čas misleći naglas.

"Vladar... Oksigen Aš je počeo sasvim tradicionalno, i njegov trnovit put sve do izgradnje Čelične Čaure je ponavljao, upravo korak po korak, burnu delatnost svih velikih i malih monarha prošlosti. Svi su oni dovodili svoje narode do propasti. Svira je posle Čelične Čaure bila na granici ekonomske propasti. Oksigen Aš je uspeo da se održi jedino provođenjem najžešćeg terora. Posle čitavog niza drsko smelih ali jalovih pokušaja, on je potpuno prestao da se pokazuje pred narodom. I eto, upravo od tada počinje ono nejasno. Vladar svoja ovlašćenja dovodi do apsurdnih granica. On sve rešava sam, istina, ne predlaže ništa, ali sve što se događa ili što će se događati na planeti, uključujući čak i takvu sitnicu kakva je vreme uključivanja noćnih uličnih svetiljki, zavisi od njegove saglasnosti. Njemu se takav projekat predaje a on govori, tačnije piše 'da', 'ne', ili 'odložiti'."

"Takvu masu papira je nemoguće čak i pročitati! Da ne preterujemo. Možda ga zamenjuje mašina"

"Isključeno. Mašina može da čuva veliki obim informacija i njima operiše u oblasti programa, ali je njena celokupna mogućnost na nivou prošlog ljudskog iskustva. Ona je sposobna da se samoobučava i samoprogramira, ali nije u mogućnosti da izmeni princip prilaza materijalu, svoj stav, svoju logiku. Ona nije sposobna da misli stvaralački. Tačnije, nije sposobna da greši. Nešto sam se zapetljao, ali se vraćam na autoritete: naši stručnjaci su, analizirajući, podatke sa preslušavanja etra Svire, odlučno izjavili da logika odluka Oksigena Asa isključuje mogućnost intervencije elektronskog kompjutera. S druge strane, to nije ni logika čoveka..."

"Izvinite, šta ste rekli?"

"Rekao sam da su stručnjaci za logičke strukture jednoglasno potvrdili da Reči Vođe, koje određuju svaki dan postojanja Svire, ne mogu pripadati ni mašini, ni čo-veku."

"Svakog trena situacija postaje sve složenija..."

"To, praktično, izgleda ovako: svakoga dana novine Svire počinju rubrikom Reč Vođe, u kojoj se prenosi sve što je Vođa odobrio prethodnog dana. Razmišljati o spisku ne samo da je opasno, već je i beskorisno - sve naredbe sa spiska treba trenutno ispunjavati, o čemu se staraju odgovarajući organi. Tako na prvi pogled Reč izgleda kao elektro-šok, kao ekonomska i socijalna besmislica. Potpuno je nemoguće pronaći bilo kakav ključ, bilo kakav postupak, bilo kakav princip ovih zakonodavnih Reči... Postoji još jedna osobenost: Svira je odsečena od sveta. To je akvarijum. I potrebe Svirana se, takođe, kreću po krugu. Zaustavljena kultura. Odsustvo novih ideja - za njih nema hrane. I pored toga one se žestoko progone. Tehnički i naučni nivo Svire je krajnje nizak - sva otkrića i novine se ograničavaju sferom potreba. Imati je omiljena reč Svirana. Nije važno šta, nije važno zašto, ni odakle, ali 'imati'. Imati više nego drugi..."

"Zaboga, pa valjda tamo žive ljudi, ne ribe! Mora biti da ima i nekih razmirica. Ja ne znam šta još... Kao da je to neki drugi vek..."

"Naravno, drugi vek. Tačka Planeta sa zaustavljenim vremenom. Naravno da ima nezadovoljnih i tamo. Neki uspevaju da pobegnu. Otuda mrvice podataka kojima raspolažemo."

"Bežati u kosmos?"

"Neverovatno teško, ali i moguće. Na Sviri je šverc skoro legalizovan. Vladar i njegova kraljevska vojska gledaju na njega kroz prste, jer tihe kanale veza koriste za svoje lične potrebe. Policijska garda vodi računa samo o tome da sa spoljašnom robom na Sviru ne prodru i spoljašnje misli..."

"Da. Rizično zanimanje. Očigledno je da se isplati, pa njihova proizvodnja zaostaje za oko sto godina... Kakva li to blaga Spoljašnjeg sveta najviša zanimaju Svirane? Ili oni grabe sve što im dode pod ruku?"

"Ne bih rekao. Uglavnom ih zanima crnika."

"Crnika?"

"Da. Uvoze na Sviru ogromne količine crnike. I još neke lekove. Osobito su popularna raznovrsna narkotička i gerontološka sredstva. I još - razne sitnice iz svakodnevnog života i ukrasi. I to je, molim vas, sve."

"Jasno... Tačnije, baš ništa ne razumem. Kakva je moja uloga?"

"Vi se, Inokentije Pavloviču, morate pretvoriti u obaveštajca. To je davno zaboravljena profesija, ali, kako kažu, u stara vremena, okružena oreolom romantike. Reći ću vam otvoreno - ne zavidim vam. Bio sam protiv takve varijante, ali su me kolege ubedile da drugog izlaza nema. SPN mora da poseduje punu i verodostojnu informaciju o autentičnom životu Svire i, koliko je moguće, o Oksigenu Ašu. Ili o onome ko se krije iza tog imena."

"Nemojte mi reći da vi zaista verujete da Vođa nije čovek!"

"Verovati - ne verovati... Svirani su, na primer, nepokolebljivo uvereni u to da njima vlada neko više biće. Moguće je da se takvo poverenje postepeno usađuje odozgo, ali dozvolite... Ako želite, mogu vam navesti masu dokaza. I poražavajuća dugovečnost i neobjašnjiva dovitljivost, koja, ponekad, i mene navodi na pomisao da su vladaru poznati slučajni putevi budućih događaja, i nadljudska sposobnost sakupljanja velikih količina informacija, i trenutno donošenje odluka - nedostupni su našem mozgu. Na kraju krajeva, i ta zlosrećna logika, logika različita i od ljudskog mišljenja i od mišljenja mašine... Odgonetnuti vladara znači odgonetnuti Sviru. Ali, ne stavljamo mi taj zadatak pred vas, s obzirom da on, očigledno, prevazilazi naše mogućnosti. Vaš zadatak je da o Sviri i o vladaru doznate sve što je u vašim moćima Nikakvih intervencija, nikakvih akcija i kontraakcija. Samo gledati i pamtiti..."

"Jeste li uvereni da ću moći da prodrem dalje od ulaza u Veliku Čeličnu Čauru?"

"Jesam. Cela operacija je razrađena do u tančine i sigurna od opasnih posledica. Sa vama će poleteti pravi Sviranin koji je odande pobegao pre nekoliko godina. On je pokušavao da organizuje atentat na vladara. Poznaje sve puteve i izlaze, i pomoći će vam da se prilagodite sredini. Treba ga samo držati pod prismotrom: ima neraščišćene račune sa Vođom. Iskrcaćete se u Silaju. Po svoj prilici će Silaj u početku biti vaša baza i biće vam lakše nego bilo kom drugom da se prilagodite i orijentišete u surovoj i divljoj okolini... Nije se valjda ohladila krv pratioca - pionira? Vaš načelnik mi je drugačije govorio o vama.."

"Lukav ste vi čovek, druže Tesman. I umirili ste me i polaskali mi istovremeno. Kada je već sve do u tančine smišljeno bez našeg znanja, nema mi druge... Recite mi još, obaveštenja radi, kako će se pred policijskom gardom

pojaviti obaveštajac iz Spoljnog sveta, u društvu teroriste koga traže po celoj Sviri? Garda će, naravno, likovati, a šta mi da radimo? Da plačemo ili da se smejemo?"

"Inokentije Pavloviču, iskreno me raduje da već shvatate detalje buduće operacije. O njima ćemo voditi poseban i dugačak razgovor. Na Zejdu, planetu u susedstvu Svire, u toku prošle nedelje stigla su tri gosta. Dvojica su sada u bolnici. Nesrećan slučaj..Moraće da leže najmanje mesec dana i to je za njih veliki problem. Tako dugo zadržavanje izazvaće sumnju, konfiskovanje broda, saslušavanja i istragu koja je na Sviri, skoro uvek, ekvivalent smrtne presude. Treći, pa, ne može da se vrati sam, pa će ovu dvojicu automatski smatrati beguncima a njega njihovim prevoznikom. Uopšte, položaj u kome su se gosti našli je nezavidan. Mi smo im predložili kompromis: umesto dvojice odbeglih, na Sviru odlaze naša dva čoveka. Rok - mesec dana. Kroz mesec dana vi se tim brodom i sa tim pratiocem vraćate na Zejdu. Gosti, koji će do tada prezdraviti, pošto obave svoj posao, kupe se kući. Tajnost zagarantovana, i sa njihove, i sa naše strane. Vaši ciljevi ne zanimaju goste. Njihova profesija ih je odvikla od radoznalosti. Oni se samo plaše da se na Sviri ne otkrije podvala i zbog toga su spremni da vam izlože takve pojedinosti iz svoje biografije do koje ne bi došao ni jedan sud. Ostalo će da dovrši plastična operacija lica i glumačke sposobnosti koje posedujete."

"Od čega počinjemo?"

"Od Bina. Nadimka. Na jeziku koji treba da savladate znači 'dupli' ili 'dvolični'. Vaš pratilac, pomoćnik i konsultant, čeka vas na Zejdi. Tamo treba da poletite iz ovih stopa."

Šanin je zabacio glavu prema plafonu po kome su, kao i ranije, ravnomerno, kao u čudnoj drevnoj igri, kružila minijaturna sunca i planete. Pokušao je da nađe Zejdu. Nije uspeo i ustao je.

"Spreman sam."

"Hoćete li se vraćati kući?"

"Ne. Robot će bolje od mene spakovati sve što mi je potrebno."

Spustivši mu ruku na rame, Glavni ga je zadržao kraj vrata. "Oprosti mi. Kesa, što sam, eto, tako... ali je stvar delikatna, razumeš? A ti ćeš uspeti. Samo biće teško..." Glavni sažaljivo iskrivi lice. "Razumem te, sa pravom si uvreden.

Bez pripreme, bez dogovora sa tobom, odmah direktiva..."

"Kakva direktiva?" iskreno se začudi Šanin. Razumevši kako ga je Tesman lukavo obradio uobličivši zahtev rukovodstva u njegovu žarku želju, tiho se nasmejao:

"Dobra direktiva. Sjajna! Hvala vam, druže Glavni, bez toga bih sasvim zakržljao na svom genijalnom poslu. Treba da se i sam razgibam!" Propuštajući Glavnog napred, šaljivo je zapretio: "Ala ću protresti tu Sviru! Sitnica je to za mene. Da ne pomućuje pamet poštenom čovečanstvu..."

3. SKRETANJE KRAJ ČELIČNE ČAURE

Ovalna vrata se, nemilosrdno škripeći, zatresoše, ali se ne otvoriše: servo motori nisu mogli da izađu na kraj sa debelim slojem inja i leda koji se uhvatio na perimetru. Zatim je neko, očito veoma jak, nalegao spolja na bravu. Vrata su se zatresla izbočivši se, i odjednom se, uz zveket i tresak, uvukla u zid. U otvoru se pokazala figura, ogromna i troma zbog debele krznene jakne i šiljate, pletene kapuljače natučene na samo čelo.

"Jeste li se zagrejali, pauci? Ja moram da čuvam robu i pretvaram se u zaleđenu šunku u ovom letećem frižideru, a oni ovde greju zadnjice i bulje u karte. Veliki Vođa!"

"Ti baš i ličiš na silajskog medveda, Šan. Leži ti nadimak kao nevesti burma", reče jedan iz pilotske kabine ne okrećući se.

Drugi spretnim pokretom pokupi špil karata sa pulta, zadobova prstima po njemu i okrenu se, zajedno sa foteljom, prema pridošlici.

"Usput, kao zec na zeca ličiš na pravog Šana kome sam neoprezno polomio lobanju. I on, kada je trezan, samo psuje, a kada popije, urla iz utrobe, basom: 'Svi ćete visiti na jabuci!' Zašto opet pominjati? Eto, i dolijao je... a mi ovde, dragi moj, ne buljimo u karte. Mi radimo. Pade mi na pamet: da li ćemo naleteti na gardu ili ne?"

"Šta ti misliš?"

"Naletećemo..."

"Od toga što ćemo visiti u prazniti nema nikakve koristi. Ili to od karata zavisi dozvola da uključiš motor?"

"Ne zajebavaj. Nemaš pojma Mi ne visimo. Mi padamo. Padamo na Čeličnu Čauru, upravo u onu rupu kroz koju smo svojevremeno izašli. To je naš stalni put. Šan, Sip i ja smo ga našli i rezervisali za sebe. Osim nas, niko drugi tuda ne prolazi."

"Jasno. Ali bi sa motorom bilo brže."

"Brzo mogu samo da te obese. Policijske patrole će u trenu čuti motor. I tako smo suviše blizu izašli iz minusa. Istina, paljenje motora ne pravi buku, ali postoji radio eho. Ako se okolo šunjaju prisluškivači, već smo upecani. Tako ti

je to, dragi moj."

Pilot je opet prosuo špil na pult i počeo da otvara komplikovani pasijans, svaku kartu zaklapajući dlanom i mrmljajući nešto kao psovke ili kletve. Šan, koji je već počeo da se zagreva, uglavio se u treću fotelju, pored Bina sa mukom se uživljavajući u ulogu Sipa. Sip je, po svemu sudeći, bio specifičan čovek, jer je nadimak 'Šarka' trebalo zaslužiti.

"Hoćemo li ovako još dugo?"

"Oko četiri brodska sata, mislim. Uskoro ćemo videti konture Čelične Čaure."

Bin protrlja čelo, od čega su plava, kao vena uklesana slova nekadašnje tetovaže 'Slava Vođi' pocrvenela. Šanin je nehotice dotakao svoju svežu tetovažu. Još ga je bolela.

"Ako kroz pukotinu prođemo uspešno, pola posla je završeno. Za ateriranje će biti potrebno oko tri sata, što znači da stižemo tačno pred svitanje. Ako nas i uhvati malo svetla, nije strašno. Silaj nije Droma - u Silajskim bespućima ne bi nas našli ni za sto godina."

"Divlji kraj?"

"Tamo se ne stiže zbog dobra. Jedne progone vlasti, drugi tamo od vlasti beže sami. Šarolik narod. Ološ, šverceri, kriminalci. I svi se drže grupe, pojedinačno bi ih Silaj progutao kao muve. Silaj je geto za prestupnike. Za gradsko stanovništvo nema razlike između 'Silajac' i 'prestupnik'."

"Opet nije uspelo!" kriknu pilot i baci baksuzni špil pravo u čeoni ekran. "Veliki Vođa! Zašto li sam samo pristao da letim trećeg u mesecu? Učila me je vračara - ne bacaj na trojku, trojka je nesrećan broj! Aja kao malouman... Naletećemo! Naletećemo...

"Prestani da malerišeš, Mož. Ako si 'Podlac', ne moraš da nam kidaš dušu. Što si posustao? Nisi valjda sujeveran? Na to je trebalo ranije misliti. Već šest godina zajedno letite, ti, Sip i Šan. Šest, to su dve trojke, a vas trojica još jedna trojka. Pune tri trojke!"

"I... istina..." Mož se izbečio na Šana belim očima koje su sve više rasle, kao da su htele da ispadnu iz duplji, pa poče da zavija "O, ooo! O! O-ooooooooo! Neka sve ide do đavola! O-ooo!"

"Eto ti ga sad..." Sip je mrzovoljno ustao, sa leđa prišao pilotu koji je drhtao i šakom ga po zatiljku jako udario. Zatim ga je lagano okrenuo prema sebi i pljusnuo mu dve šamarčine. Mož je prestao da urla, samo se katkad tresao celim telom.

"Histerija", dobaci Sip uznemirenom Šanu. "Ništa strašno. Reakcija na čaku. Nisam ni primetio da je uspeo da je se dokopa."

"Čaka? Kakva je sad pa to gadost?"

"Ma, semenje iz zelenih paketa u skladištu. Na Sviri dobro uspeva, ali se ne razmnožava. Samo se švercuje. Od listova čake kuvaju sirup."

"Narkotik?"

"Ne. Jako stimulativno sredstvo. Potpuno briše osećanje opasnosti, ali posle počinje haos kakav si upravo video. Probao sam tu travuljinu. Ne bih je nikom preporučio. Čak ni zbog proučavanja života na Sviri."

Mož je prišao pultu, pipajući i cvokoćući zubima

Sip ga je sa prezirom pratio.

"Čaka?"

"Šta te se tiče!"

"Bolje da ubrizgaš injekciju za smirenje."

"Nosi se... Baš si neki doktor. Znam ja takve spasitelje. Žutokljunče. Spašavaj sam sebe..."

Iskapio je čašu mutne, smeđe tečnosti i uzrujano zasiktao:

"Misliš da ne znam ko si? Mož sve vidi! Ti si jedan od preostalih 'pronika'... . Evo, Šan, na primer, on je svoj čovek, odmah se vidi. A ti si 'pronik\ Svi ste vi vladara uzeli na zub. A za Vođu bih ja svakome prerezao grkljan!"

Obrisa usta pobedonosno se osmehujući svom sablasnom liku u ekranu.

'Evo prvog iznenađenja Svire', tužno pomisli Šanin. 'Progonjen i preziran nesrećnik, živa meta bednik kome je vođa oteo sve osim prava da umre, a on veliča vladara umesto da ga prezire i mrzi.'

"Čelična Čaura", tiho reče Sip.

Šan ne vide ništa uočljivo. Svira je izgledala kao i sve druge slične planete sa

malog rastojanja osetno ugnuti tanjir i ništa više. S obzirom da je na ovoj polovini bila noć nije primetio nikakve specifičnosti površine ili neobične atmosferske forme: tanjir je do vrha ispunjavao plavo-crni gusti žele. Samo kada bi se obratila pažnja na terminante, moglo se uloviti nešto slično srebrnastom pramenu. Taj pramen je rastao i okruživao Sviru zgusnutim oreolom, na tamnom krugu centralnog dela pojavila se mreža svetlih i pravih linija.

"Da u principu je to gigantska čelična mreža", potvrdio je Sip. "Ona se kreće van granica atmosfere i praktično se ne haba. Veći meteoridi, naravno, ostavljaju rupe, ali takvih je malo. Brod će je teško probiti, ali će obavezno eksplodirati... Brzina! Osim toga, mreža je pod naponom kolosalne snage."

"Otkuda ta energija?"

"Besplatna. Iz atmosfere. Od postavljanja Čelične Čaure na Sviri su zauvek prestale nepogode."

"Gde su patrole i šta one rade?"

"Unutar sfere Čaure je ostalo na desetine bivših opservatorija laboratorija i građevinskih satelita. Na njima se sada nalaze baze policijske garde i pristaništa stražarskih patrolnih brodova. Oni kruže po stratosferi i patroliraju. Smatra se da oni čuvaju planetu. S obzirom da do sada niko nije ni nameravao da napadne Sviru i nije bilo nikakvih desanata hrabri graničari hvataju švercere koji se vraćaju."

"Graničare zovu 'Peranti'?"

"Sve policijske gardiste, uopšte. Bezbednosno krilo je grb policijske garde."

"Ko su 'pronici'?"

"Pronici? A... ti to o Možu. Pronikje gramatičko lukavstvo. Otkako je reč 'proniciv' zabranjena na Sviri, sve predstavnike tog klana nazivaju pronicima."

"Ti si rekao 'klana'? Zar ih je tako mnogo?"

Sip pogleda Šanina sa iskrenim čuđenjem. "Pronika? Dobrih dvadeset procenata gradskog stanovništva!"

"Ništa ne razumem."

"Razumećeš."

Mož, koji se bavio aparatima i vizirima odmahnuo je rukom.

"Dosta. Izlazimo na start. Vreme je za vađenje kestenja iz vatre!"

Histerija i uzbuđenje posle redovne doze čake su ga prošli i Mož je ponovo ličio na čoveka. Samo su oči, podlivene krvlju i sa uskim, igličastim odblescima ostavljale utisak beskrajne odvažnosti.

"Gledaj, Šan, i uči. Trebaće ti. Dovukli smo se do potrebne tačke. Dalje će nas i tako primetiti, sa motorima ili bez njih. Sada nam je jedini spas brzina. Nisko, nad šumom, oni će nas izgubiti. Smeta eho. Treba odavde da se probijemo do skoro samog tla, na graničnoj struji, da nas patrolni brodovi ne bi sreli. A tamo, spašavaj se, padobran i kočiona baterija. Zvuči optimistički..."

Mož je stavio ruke na tastere i zatvorio oči kao da se moli. I Šanin je, takode, poželeo da izrekne neku molitvu.

"Eh, majko, pomozi!"

Pod nogama im se pod zatresao i sva trojica su bila pritisnuta u fotelje. Nepravilna plava fleka ispod, oslobođena srebrne paučine, osetno se ugnula i obuhvatila ih sa svih strana.

Na brod se iznanada obrušio težak udarac, posle pola minuta drugi, zatim i treći. Nakon zatišja od desetak minuta, udari su se ponovili, slabiji i učestaliji. Ubrzo su naišli na dobrodušno romorenje letnjeg pljuska.

"Sada je na Sviri ostalo samo ovo - krupan grad." Sip je glavom pokazao na gornji ekran.

Nevreme je besnelo - Šanin još nikada takvo nije video. Ni na ekstravagantnim planetama, ni u kosmosu. Nije bilo ni uobičajenog sevanja, ni razgranatih munja. Sa svih strana, odnekud izdaleka, gde su se ukrštala rebra i vrhovi Čaure, protezali su se živi pipci osvetljeni ljubičastom svetlošću. Lovili su brod u svoju pohlepnu mrežu i treperavo opipavali njegov nagoreli oklop pokušavajući da pronađu makar i najmanju pukotinu do unutrašnjosti. Nisu je nalazili. Tanjili su se i kidali, da bi sa sledećim naletom plave krvi oživljavali i ponavljali sve iz početka. Njihova upornost je hipnotisala, mučila, lišavala volje i protivljenja i otpora - pipcima nije bilo broja ni kraja, i njihovo je pretraživanje izgledalo osmišljeno. Hladni i lepljivi na izgled, protezali su se pravo do srca, tražili ga da mu ispiju svu toplu crvenu krv ne bi li se zagrejali.

Brod je počeo da usijava. Sa Šana je već odavno lio znoj, ali nije hteo da skida svoje teško odelo u ovom električnom ringišpilu. Korio je sebe radi malodušnosti i preterane osetljivosti, ali je stoički trpeo vrućinu.

Nevreme je završilo kao što je i počelo. Električna pražnjenja su postala reda i jača, i brod je, dobivši dve dobre čvrge na kraju, uleteo u unutrašnjost Čaure.

Nešto je, sivo i bezoblično kao kiselo testo, disalo i stenjalo ispred njih.

"Oblačnost - to je dobro", reče Šip.

"Za 'pernate' jeste", zlobno mu se suprotstavi Mož. "Oni nas vide, mi njih ne. Imamo više šansi da se provučemo punom brzinom."

Sip je prvi primetio stražarski patrolni brod. Prodrao se, grčevito hvatajući pilotovo rame.

"Levo! Levo, levo! Zamka!"

U levom gornjem uglu ekrana se pojavio i treptao crveni trougao.

Možu nije trebalo dva puta ponavljati. Šanin je od iznenađenja izleteo iz fotelje i pao levo na pregradu.

Dok se on podigao, trougao u levom uglu više nije svetleo, ali su desno zaigrale tri zvezdice. Brod se provlačio stalno menjajući kurs, ali je crvenih vatri bilo sve više i usko grlo prolaza sužavalo se na njihove oči.

"Nema svrhe", siknuo je Mož. "Nećemo se probiti."

Naprežući gležnjeve i odupirući se kolenom, navlačio je upravljačke rukavice takvom snagom da su se plastični delovi krivili. Šanin ponovo nije uspeo da ostane na nogama. Ovoga puta je na njega pao i Sip. Brod je, kao da goni svoj vatreni rep, zaokrenuo natrag, ka spasonosnom prolazu. Visina je već počela da se izdajnički mrači i u celom vidokrugu su se presecale crne trake, pri tom formirajući pravilne kvadrate.

"Tako li... izg... izgleda... nebo nad Svirom? Veliki kavez?" procedio je Šanin u Sipov oznojeni zatiljak.

"Da", odazva se Sip upirući mu lakat u stomak. "Ako se ovde rodiš i ne znaš za drugo, onda ti je ono prelepo..."

Opterećenje je naglo slabilo. Mož je zbog nečega kočio.

"Znao sam" beznadežno je mrsio, "u boci smo, a oni su je začepili. Šta da radimo, Šan?';

Sip i Šan su poskočili umalo ne pregazivši jedan drugog. Pravo na kursu, u polukrugu gorele su četiri crvene buktinje. Oko najbliže se, s vremena na vreme, rasipao narandžasti oreol.

"Naredba. Da se zaustavimo. Očekivali su nas, istina je. Da nije tako, ovaj čopor se ne bi sakupio... To je Goron... Jedino on zna za našu rupu. Neko od naših nas je potkazao i on nas je čekao... Šta da radimo, Šan?"

Onaj Šan, koji sada uživa u bolnici na Zejdi, je ovde bio ataman i Mož je, po navici, čekao naredbu od novog, lažnog Šana.

"Probijamo se!" Mržnja je ovladala Sipovim glasom. "Pravo u čelo - probijamo se! Kako god da uzmeš, ginemo. Ovako imamo šansu, a u zatvorskom mučilištu je nemamo. To su već muke. Bolje umreti ovde i sada. U svakom slučaju - smrt!"

"Tebi smrt", potvrdio je Mož. "Tebe će odmah raskomadati. A ja?..."

"I tebi - smrt. Znao si koga voziš."

"Šta da radimo, Šan?" treći put je ponovio Mož.

"Probijamo se", sa žarom je prošaptao Sip. "Obrušavamo. Razumi, Šan, nema drugog izlaza. Rastrgaće nas u sekundi. Mene će ucmekati na mestu, jer sam već dva puta osuđivan, a tebe će, kao stranog špijuna, trijumfalno odvući u Dromu. Znaš li kako tamo muče? Moliš za smrt, a oni se naslađuju tvojim mukama sve dok je to moguće. Pa... ti ćeš biti prvi pravi strani špijun koga su se dočepali.Treba umreti dostojanstveno, Šan... Obrušavanje, samo obrušavanje."

Šanin se nije plašio ni smrti ni muka, iako ga takva perspektiva nije baš radovala. Pretpostavljao je kakvu važnost stiče Vođa njegovim pojavljivanjem na Sviri, kakva će se razuzdana bahanalija kleveta podići oko njega, opravdavajući najcrnje postupke vladara i dajući povoda za krajnje mere protiv svega što misli i živi na Sviri. Ma kolike da je bilo teško i mučno, bio je spreman da kaže "Obrušavanje!" Samo ga je tren delio od toga.

"Kažeš, Mož, da je to, izgleda, Goron? Istj onaj koji vas je uhvatio pre šest godina?"

"Nemoj ti meni. Ostali smo mu dužni, i sada nas hvata. Kažem da su nas

čekali. Životinja. Drugi samo pokupe sve, a puste te. Brod ti ostave. Ovaj dugove ne prašta..!"

"Šta će učiniti ako nas uhvati?"

"Šta? Konfiskovaće brod sa svim što je na njemu, a nas iza rešetaka. A tamo! Zla sudbina. Udesila me je."

Šanin je znao mnogo o Goronu. Govoreći iskreno, Šan je o njemu govorio rado i vrlo loše. Ovaj servilni podmajor je bio užas i prokletstvo za švercere Svire. Radio je u Dromi ranije, nosao zvezdice na uniformi lične Vođine garde. Neizmerna pohlepa ga je naterala da to doista počasno i teško dostupno mesto u prestonici zameni sramnim, ali unosnim poslom nebeskog graničara. Svi su mu, uključujući i vitezove sreće, platili težak danak. Teško onome koje zaboravljao na dugove. Sitničava memorija podmajora je radila preciznošću kompjutera. Pamtio je lica skoro svih svojih pacijenata. Poznavao je sve prolaze u Čeličnoj Čauri i tačno znao ko kroz njih prolazi. Bilo mu je poznato kada će se i čija švercerska 'kola' vnuti u 'nebo'. Prekupci su mu, uzvraćajući neke usluge, referisali o tome ko je, šta i koliko 'dobio na nebu'.

Podmajor Goron bi mogao u toku jednog dana da okonča sa švercom na Sviri. Oni iz viših krugova su to znali bolje nego iko drugi. Niko nije ni pokušao, niti je nameravao, da mu izda takvo naređenje. Bilo je mnogo korisnije održavati dobre poslovne odnose sa podmajorom. Doduše, komandir graničara se njime koristio da bi potkrepio i učvrstio svoj nezakoniti rad. Dovitljivci su smislili da svemogućeg boga nema, jer postoji svemogući Goron.

"Uđi u kliznu putanju", naredi Šan.

Mož je poslušno pripremio revers za glavni prolaz. Lako podrhtavanje je svedočilo o radu motora, ali je brod sada nepokretno lebdeo nad planetom. Laki potres i ljuljanje, i spojni kanal je izašao u prostranstvo.

"Kukavice", tiho će Sip. "Ja sam još živ, i ne dam se..."

Iz zadnjeg džepa kombinezona je izvadio pištolj, napunio ga i stavio u džep na grudima - možda će morati da diže ruke. Zatim se predomislio i udenuo ga u široko proširenje rukavice.

Šanin mu je prišao i spustio ruke na ramena.

"Nisam kukavica, Sip. Ne želim da umrem, ali nisam kukavica. Nešto sam

smislio, bezumno, ali nema drugog izbora. Treba pokušati. A ako ne uspemo..." Sip ga je nepoverljivo gledao.

"Nešto bih te zamolio, Bin. Nemam oružje. Ako nam ne uspe, pucaj najpre u mene. Dogovoreno?"

"Prestanite da šapućete", progovori Mož.

Ispod nogu je pod najpre potonuo, a zatim se pomerio u stranu. Negde izdaleka se čuo tup udarac metala o metal.

"Evo nam gostiju. Pripajaju se. Slušajte, mi smo serviseri, radnici spoljašnjeg servisa, jasno? Promašili smo svetionik, dospeli u pogrešnu rupu. Serviseri, to je sve. Ništa više, čujete? Bogo moj, pomagaj."

"Goron nas poznaje kao svoju decu."

"Kod nas se ne priznaje prepoznavanje. Zakon nam je takav. Serviseri. Dvesta sedamdeset peta remontna baza. Jasno? Najbliža nam je. Dvesta sedamdeset i pet i gotovo. Ništa više i ne znamo."

Vrata su se od udara zatresla i skliznula o zid.

U otvoru nije bilo nikoga.

Mučni minut je trajao kao godina.

Sitni, sedi starčić, u neurednoj, crnoj uniformi sa činom na reverima, uleteo je u kabinu sa radosnim osmehom gostoljubivog dede koji sreće svoje dugoočekivane unuke.

"Eeh, obešenjaci, eh, obešenjaci", jadikovao je. "Mladi ne žale života, nimalo! Pri takvoj brzini - nadole! A posle - ni pet ni šest već - nagore! Pa, Goron, izgleda da si stigao u pravo vreme, inače bi stranci neku gadost preduzeli. Pripremio sam se iz sve snage, takoreći... Ma ne, ovde smo, izgleda, svi svoji. Pade mi kamen sa srca. Boje se, hvala Vođi, inostrana gamad, škrguću zubima, a boje se. Zato što smo mi - monolit. E, obešenjaci, obešenjaci..."

Starac je pričao i pričao, zagledajući po svim uglovima, a trojica delija su, očiju tužnih kao u buldoga, po navici brzo pretresli 'obešenjake' i okamenili se uperivši im karabine u stomake.

"A vi ste, dečice, verovatno serviseri?"

"Da, cenjeni Gorone", rastreseno se odazvao Mož i, susrevši Šanov pogled,

potvrdno klimnu glavom.

"Iz dvesta sedamdeset pete remontne baze, verovatno?"

"Da, cenjeni", tupo se odazva Mož.

"Tako, tako. Promašili ste svetionik, upali u pogrešan otvor, verovatno?"

"Da, cenjeni", jedva čujno promrmlja Mož. Počeo je da podrhtava, ponovo ga je hvatala histerija.

"Serviseri, znači, zalutali serviseri. Dobro je to. Rupe u Čauri treba zakrpiti... Neke su se hulje navadile, pa kroz njih odlaze i švrljaju po Zejdi... A ja pomislio da ste vi od tih. Mnogo me likom podsećate na moje stare poznanike, Moža, Sipa i Šana. Vi ste zlatni momci, a ova trojica - đubre. Zaboravili su čast i savest, dug su pred Velikim Vođom zaboravili... Eh, da mi je da ih se dočepam! Visili bi oni meni, ili bar kameni zatvor zaradili... A vi ste, znači, serviseri. Alat vam je iza ovih vrata, je l'? Mogu da pogledam, je l'? Strašno sam radoznao kada je u pitanju tehnika..."

Starčić pokuša da provali vrata skladišta - ne popustiše.

"Tamo se ne sme. Radijacija", reče Šan.

Starac se, zapanjen njegovom naglošću, okrenuo i, držeći se za srce, zatresao od bezvučnog smeha iz utrobe.

"Šta... oh! Šta si rekao? Oh, Veliki Vođo, ubio... Taj moj poznanik. Šan, na kojeg ti ličiš, oh! Taj je, isto, bio jako dovitljiv, kada je drhtao. Radijacija! Oh, obešenjaci, obešenjaci. Serviserski!"

"Ja sam, isto, poznavao jednog podmajora, zvao se Goron. Beše pametan čovek dosetljiv. Prozre ti najdublje u misli. On bi se, da je na vašem mestu, najpre zainteresovao za ovogodišnji rod jabuka, i zanimalo bi ga kako miriše sulc od slatka. Bio je radoznao, kao i vi."

"Kako! Ja?" Starac se, nekako neshvatljivo, odjednom našao u istom košu sa Šanom.

"Ma ne, vi baš i ne ličite... Taj je bio dosetljiv."

"Cenjeni", frknuo je starac, zagledavši se odozdo Šanu u oči. Tužni buldog, koji je čuvao atamana, prebacio je karabin u levu ruku i zubima pritegao desnu rukavicu. Na pregibu između prstiju i dlana su se iskrenuli olovni šiljci -

monogrami sa krilom i slovima 'PG'. 'Jeftino i racionalno', promaklo je Šaninu. 'Modrice od udaraca izlaze kao pečati. Odmah se vidi da su dobijene u ime države, po zakonu.'

"Kada se obraćaš policijskom gardisti treba reći, 'cenjeni'", strpljivo je ponavljao starčić.

"Oprostite, cenjeni, više se neće ponoviti... Uspomene!"

Starac je namignuo, i Šan je upao u pregradu ovog puta sa podbratkom rasečenim do kosti.

"Kako miriše sulc od slatka?" starac se nagao nad njim sa umilnim osmehom.

"Na Reč Vođe", Šan obliznu krv sa usana. "Rado bih razmenio recept sa Goronom... On bi me nosio na rukama. Umeo je da skida kajmak, taj Goron. A ne kao ovaj stari, zajedljivi jarac..."

Tužni buldog je podigao desnu ruku, ali ga je starac zaustavio.

"To ćemo da podelimo. Bijeno meso je mekše."

"Meso, da. Ali zvono, kol'ko god udarao, ne dobiješ ništa osim zvonjave." Starac je prestao da se smeška i probadao je Šanina očima-šrafovima. "Ustaj! Govori!"

"Vrućina je ovde. Grlo mi je presušilo. Imam u skladištu hladno pivo... Ali je ostalo samo za dvojicu."

"I ja bih rado malo hladnog piva. Hajdemo, serviserčiću. Ja sam uvredljiv, da znaš. Ako je prevara - nadrljao si."

Pod Šanovim ramenom skladišna vrata mjauknuše kao zverče u klopci, pa se otvoriše.

"Lepa ti ovde 'ladovinka, prijatelju. Sigurno ti je sva crnika promrzla. Za takvu robu ne dobijaš ni sto srebrnjaka. Je 1' siker u ogrevnim rezervoarima?"

"Ne, mleko". Šan naglo iskrivi oteklu usnu.

"Zejda", starac je šutnuo sanduk sa loše ostruganom etiketom, koji je virio ispod paketa presovane crnike. "Protovit u ampulama. Sintetička roba, ali dobra. Pravog protovita odavno nema u prirodi... Protovit-zrno. Ima i sitnijeg i krupnijeg."

"Pokaži."

"Prvo razgovor."

"Goron zna šta radi."

"To je tvoj problem..."

Goron je, besan, dahtao, i seo na sanduke. Sada više nije ličio na umilnog starčića. Dubokim naborima su mu mlohavi obrazi izdužili usne, i ova ogromna, neljudska usta na žutom licu sa kukastim nosom su budila uspomene iz detinjstva. Potpuno ista takva pohotljiva lica su imali i glineni kumiri koji su se prodavali kao suveniri kraj razvalina nekog drevnog hrama.

"Ne muti, Šan. Pričaj. Korali sa Plave Kugle? Silun sa Dojse?"

"Sitnice. Sve su to sitnice."

"Medovina iz Narandžastog Prstena?" skoro šapatom progovori podmajor.

"U redu, Goron. Hajde da otvorimo karte. Imam žen-šen. Pravi divlji žen-šen sa Zemlje. Korenje."

Goron se osvrnuo prema zatvorenim vratima, kao da su tamo već stajale 'gorile' i crni blindirani furgon bez prozora.

"I seme", izbaci Šan poslednji adut.

Goron je dugo ćutao, odvaljujući noktom nitro lak na sanduku. "Šališ se, Šan. Nisi mogao da nabaviš žen-šen."

"Imam ga. Korenje i seme. Spremno za sejanje."

"Džabe si mi govorio o tome. Preterao si. Ti si, u suštini, sposoban momak, ali ja sada ne mogu da te pustim. Živog - ne mogu. Čak ni sa broda. Ni odavde, iz ovog skladišta."

"I ne tražim da me pustiš. Sam ne mogu da te savladam. Predlažem ti posao. Pola-pola."

"Pola-pola?"

"Da. Ako stvar uspe možeš da pljuneš na sve i da se celog života kupaš u srebrnjacima. Bićeš bogatiji od svih bogataša i zelenaša zajedno. I ja. I ja bih da proživim lagodno."

Goron se zakikota i poskoči sa sanduka. Ponovo je zakukao i počeo da se

prošiva iz ćoška u ćošak.

"E, barabo. Vidi barabe. Nisam to od tebe očekivao, serviserčiću, nisam očekivao. Tako tih i zamišljen. I takav nespretnjaković. Oj, oj, oj. Ne valja. Moraću da te kaznim, tebe, širokogrudog, oj, moraću... Previše si brbljiv, oj, previše. Bez dlake na jeziku. Ne ličiš na Šana, ne. Taj ti je svim bojama premazan. A ti - grlom u jagode... Sam si kriv, serviserčiću, sam..."

Prišavši Šanu, odjednom se promeni.

"Pola-pola, kažeš? Goron će imati sve! Ti mi nisi potreban. Izbaciću te odavde kao opušak. Ti odavde, u stvari, nećeš ni izaći. Razmontiraću ti brod do poslednjeg šrafa i pronaći tvoju zalihu. Produžiću sebi život dvesta, trista godinica. To je skoro besmrtnost. Sva roba će biti moja, sva!"

"Ne treba da demoliraš brod. On će još, možebiti, ustrebati Možu, ili nekom mekušcu sličnom njemu. A mi sada ne treba da se svađamo. Mi smo sada kao glava i pismo na srebrnjaku: jedan bez drugog ne možemo..."

Šan je izvukao ispod police običnu crvenu putnu torbu.

"Roba je unutra. Otvori i pogledaj."

Goron se upiljio u torbu, trudeći se da je otvori. Nije je otvorio. Nije je otvorio ni posle minute pažljivijeg i temeljnijeg razgledanja. Nije je otvorio ni posle petljavine sa gomilom komplikovanih kalauza. Ni posle pet minuta je nije otvorio, a alat je brižljivo prikrivao telom.

"Razumeo sam. Nadmudrio si me. Ako ova sprava uopšte može da se otvori, onda je možeš otvoriti samo ti. Šifra?"

Umesto odgovora, Šan je prešao rukom po poklopcu. Poklopac je odskočio i zaklopio se ponovo pri prvom podmajorovom pokretu.

"Još se nismo dogovorili, Goron."

"Da čujem, Šan. Dopadaju mi se tipovi kao što si ti."

"Ovu robu ni jedan prekupac iz Silaja neće uzeti, zar ne?"

"Tako je."

"Ova roba će zadovoljiti svakog prekupca sa Drome. Je li tako?"

"Tako je."

"Niko od visokih i viših koje poznaješ ili možeš upoznati, neće moći da kupi od tebe svu robu?"

"Neće moći."

"Ali će se svako truditi da dođe do nje ne prezajući ni od čega, zar ne?"

"Svako."

"I, ako neko uspe da uđe u trag robi ili prodavcu, nestaće i roba i prodavač, je 1' tako?"

"Tako je."

"A je li moguće sačuvati tajnu ako je poveriš desetini ili stotini ljudi?"

"Nije."

"Znači, prodaja robe na malo je pravo samoubistvo za nas i neočekivana sreća za neku budalu."

"Pravo je zadovoljstvo slušati te, Šan. Osim što za sada ne vidim način da za sebe izvučem neku korist."

"Treba naći čoveka koji bi mogao da kupi od nas svu robu odjednom."

"Takvih na Sviri nema, Šan. To ti kažem ja, Goron."

"Postoji jedan takav, Goron. Jedan jedini na Sviri. Vođa."

Teško je bilo pretpostaviti da podmajora može nešto da zapanji ili uplaši. Ali Goron zadrhta. Njegova usta bez usana, kao potkovica, otvoriše se i zatvoriše, progutavši neizrečene reči, a očice-šrafčići, preobratiše se u tanke igle.

Šanin je čuo svoje srce. Kao da ga je neko u bokserskim rukavicama udarao iznutra, u rebra. Da li će uspeti da na ovo uhvati Gorona? Ili je strah jači od pohlepe?

"Ko će... to... uraditi?"

"Ja. Uz tvoju pomoć. Ja i ti. Pola-pola."

"A, ako..."

"Ne zasmejavaj me. Tebi je savršeno jasno da samo ja rizikujem. I ako te izdam i pokvarim plan, niko mi neće verovati. Ako i poveruju, praviće se da nisu. Dovoljno si spretan i imaš dovoljno veza da ostaneš čist"

Goron se utiša. Na suvoj mu i žutoj koži zasija znoj.

"To ne može niko. Samo retki mogu da se pohvale da su videli Vođu. Još je manje onih koji su razgovarali sa njim. A kod vladara nikada niko ne odlazi bez njegovog poziva. To je jedinstven zakon za celu Sviru i niko dosada nije uspeo da ga prekrši."

"Ja ću biti prvi."

"Ne mirišeš na čaku, nisi pijan... Ti si ili lud ili si veliki čovek."

"U svakom slučaju, ne gubiš."

"Ako se saglasim, šta moram da uradim za tebe?"

"Za nas. Za Sipa i mene. Potreban mi je pomoćnik i telohranitelj."

"Da li on zna?"

"Ne, ali saznaće. Tačno onoliko koliko je potrebno."

"Ja sam protiv toga. Ne želim trećeg. Ja ću ti dati pomoćnika."

"Trećeg neće ni biti. Sip i ja smo isto. A 'pomoćnika' ćeš ti, ionako, poslati za nama, nije li tako, Goron?"

"Tačno tako. I ne samo jednog."

"Kako hoćeš. Daješ nam sve veze na Dromi, među višima, koji su najbliži vladaru, sa kojim si imao posla i koje držiš u šaci. Imaš ti takvih."

"Recimo, ali..."

"Uvalićemo im protovit i još neke sitnice. Ja i Sip treba da ostanemo neko vreme u prestonici, da ocenimo situaciju. Konačni plan i njegovo ispunjenje su naša briga, tebe se to ne tiče. Ti moraš samo da središ da se 'pernati' ne muvaju oko nas..."

"Vladara čuvaju 'gorile'."

"Ko im je pretpostavljeni?"

Goron se odvojio od crvene putne torbe a oči su mu bile, takođe, crvene. Kao na signalnom pultu u njima je zasvetlela uzbuna. Oduševljenost, podozrenje i uzbuna. Šanin je shvatio da je brzopleto postavio pitanje koje Šan nikada ne bi postavio.

"Ko im je pretpostavljeni? Posle šetnje po nebu kao da si nešto izgubio

memoriju, Šan. A koferčić, bogami, imaš dobar. Prvi put vidim tako nešto. Gde si ga našao? Hi si i to zaboravio...?"

"Sećam se. Tamo gde i robu."

"Obešenjak, obešenjak! Gde i robu, kažeš... A, gde si uzeo robu, toga, naravno, ne možeš da se setiš..."

"Ne sećam se, Goron."

"E, obešenjak, obešenjak. Zasmejavaš me, zasmejavaš... i mog unuka od osam meseci bi, takođe, zasmejao... Šta se sve sa memorijom ne događa, ts, ts... A kako se, ipak, kuferčić otvara, a? Tajnu ne moraš da odaš, samo suštinu, a? Kaži princip, a?"

"Ne znam. Prosto zamislim da se otvori, i on se otvori. I prestani da se dvoumiš, Goron, dosadilo mi je."

"Grub si. Grub. A ja i na tvoje drugove mislim. Dosađuju se. Sip u rukavici ima sakriven pištolj. A šta ako iz dosade počne da puca na moje momke? Momci su mi nervozni. Zalepiće ga na mestu i na Sviri će biti jedan čovek manje... I zbog čega sve to? Sve zbog tvoje zaboravnosti, Šan... Samo ne, dragi moj, ne! Ostani tu gde si, ne idi za mnom. I kuferčić ne diraj, ne treba. Nije pravi čas... O, kako si ljutit, Šan, kako ljutit... Očevidno si malo izmoren, sav si pobeleo... Pričekaj, odmori se malčice..."

Goron je provirio kroz vrata i nešto kratko prolajao. U komandnom odeljenju se podigla i ubrzo zatim utihnula graja. Pucnjave nije bilo. Šan je uspeo da napravi samo korak prema vratima. Goron mu je uperio pištolj u stomak.

"Nemoj, Šan. Tamo je sve u redu. Živce čuvaj. Imam želju da se složim sa tvojim predlogom."

Kameleon se prikazivao u novoj boji. Nestalo je živahnog starčića-sadiste, nestalo je glinolikog kumira.

Čak i kada je sklonio pištolj, Goron je izgledao kao produžetak svog oružja - precizan, ubojit, nepokolebljiv.

"Hajde sve na svoje mesto da stavimo. Mogao sam ti odgovoriti 'da', mogao sam i 'ne'. Ti meni možeš odgovoriti samo 'da'. To kao prvo. Drugo. Igram igru i sa pametnima, i sa budalama. A ja sam nikada nisam bio budala. Zbog toga će tvoj koferčić, izvini, moj koferčić, biti kod mene dok se stvar ne okonča. To će

te spasti i od obaveze da ga čuvaš, i od iskušenja da promeniš partnera. Ili da sa svim srebrnjacima pobegneš pravac u nebo."

"Naši su srebrnjaci izvan Čelične Čaure, luk i voda..."

"Ne znam, ne znam. To, uostalom, ne menja stvar."

"Gde mi je garancija..."

"Tvoja je garancija da mi budeš odan i veran, Šan."

Detektivu, heroju-obaveštajcu, koji je lukavim i oštroumnim planom do sada priterivao neprijatelja u ćorsokak, ovog puta ništa nije išlo za rukom. Ova ljigava beštija Goron se lako, jednim pokretom, ponovo našao u prednosti. Kasno mu je palo na pamet da je beznadežno protiv ovakvih se boriti njihovim sredstvima, prljavim. Oni ih stiču rođenjem. Nikakav trening ne može da zameni urođenu sposobnost za sejanje nesreće i zla. Tu treba drugo oružje, oružje o kome ovi ljudi i ne sanjaju. Zasnovano na suprotnom principu. Oružje dobra. Pa nije to, valjda, čitanje propovedi ovoj siktavoj otrovnici.

"Ućutao si se nešto, Šan. Prihvatio sam i tvoju deobu pola-pola. A mogao sam... Ali, ja poštujem hrabrost. Zašto si progutao jezik, partner? Ili..."

"Čekam tvoja naređenja, Goron."

Za trenutak je ponovo izronio starčić sadista, zacenio se od isprekidanog kikotanja, ohrabrujuće potapšao Šanina po ramenu, umilno mu cokćući u lice, pa se, prestrašen, sakrio od surovog diktata Gorona-gazde.

"Sada ćemo preći kod mene, na patrolni brod. A Mož, zajedno sa brodom, crnikom i sikerom može da ide do đavola. Nemam vremena da se njima bavim. Ti ćeš dobiti uniformu i dokumenta policijskog gardiste - ne falš, već prave. Ovih je dana u toku velika operacija potere za krupnim državnim prestupnikom Kanirom Uranom, po nadimku Bin. Upecaćemo ga. Šta ti je, drugar?"

"Ništa. Slušam."

"U poteri za Binom ti ćeš, dakako, pokazati neobičnu hrabrost, i ja ću te, kao takvog, je li, kao heroja, poslati kao pratnju zločinaca u Dromu, sa raportom ministru državnog milosrđa, cenjenom Tirasu Ufo, slavnom komandiru legije 'Sluge pravde', koje se u narodu, ne znam zbog čega, zovu, 'gorilama'. Čudno je to, Šan, što si zaboravio ime moga dragog druga Tirasa, veoma čudno. Tiras će te primiti. Nešto ćeš mu uručiti. Ostalo zavisi od tebe. Od tog trenutka ćeš

morati Sam da odrađuješ svoju polovinu. A ja ću videti. Biću ti za leđima, čak i u... Ustalom, pametan si ti momak."

"Niko mi praznorukom neće poverovati. Čak ni vladar. Visiću na jabuci pre nego stignem da otvorim usta."

"Imaćeš koren. Samo jedan koren. Uzorak. To je sve čime ti mogu pomoći. Što se jabuke tiče... perfektna šifra. Našu robu ćemo zvati 'Silajske jabuke'. Jednostavno, i sa ukusom! Nema povoda za sumnju, istovremeno je i tanana filozofska aluzija... Svi smo mi filozofi, Šan. To nam je slabost."

"Ko to ‚mi'?"

"Mi - to smo mi, dragi Šan. Oni od kojih ne možeš pobeći. Umalo da zaboravim. Ne veruj nijednoj Tirasovoj reči, sve dok ti ne pokaže zlatni trougao. Kada ga pokaže, govori otvoreno. Da li si zapamtio? Evo, ovakav kao moj, vidiš? Trougao na lančiću..."

Starac živahnih očiju zapevuši, dohvati torbu i, propuštajući Šana u komandnu kabinu, namignu:

"Jabučice silajske..."

4. DROMA

Ceo put od Silaja do Drome putnik je prespavao, i tek kada je letelica zaokrenula da bi aterirala, nezadovoljno je zarežao. Policijski gardista sa činom narednika zaškrguta zubima.

"Pusti ga na miru. Opet će da se bije."

"Nisam ja ko-je-ko, i ne dozvoljavam da svaka gnjida kezi svoje zube na Bina..."

"Ostavi, kad kažem. Njemu više nikako ne možeš pomoći. U njemu, odavno, nema ničeg ljudskog više."

"Ali, on sam ja, razumeš, ja! I ja bih postao takav ako bi me..."

"Zaveži. Momentalno zaveži. Inače ću te išamarati. Ti si kmezavi histerik i sve ćeš upropastiti. Ne samo sebe i mene - sve!"

Putnik teško jaukne i zacvili.

Piloti nisu ni stigli da spuste stepenice kada je, pravo po pisti, do letelice doklizio zatvoreni automobil. Iz njega su se rastrčali plećati momci u nebeskoplavim mundirima. Ne obraćajući pažnju na dvojicu 'pernatih' kolega, ravnodušno su se latili posla i već posle nekoliko minuta kavez sa Binom koji je režeći zavijao, našao se u automobilu. Šan dugo nije shvatio ko je među njima starešina, dok pored vozača nije primetio bezličnog čoveka sa dve sekirice od srebra ,u rupici revera.

"Oks-kapetane, imam prateću pošiljku i pismo za cenjenog Tirasa."

Bezlični čovek ispruži ruku iz kabine.

"Naređeno mi je da ih predam lično."

Ruka se nestrpljivo trže - daj! Pokolebavši se u trenutku, Šan gumu pismo i paket u beživotne prste. Ruka je nestala. Audijencija je bila završena. Plave 'gorile' nestaše u karoseriji, i teški furgon neočekivanom brzinom krene po betonskoj pisti ostavljajući za sobom, na milost i nemilost sudbini, zbunjene i izgubljene gardiste.

"Nisu mi poznata pravila bontona u ovim krugovima, ali mislim da su nas u Dromi dočekali veoma uzdržano. Očekujem vaša uputstva, spet-kapetane."

"Da poludiš", reče Šan. Išli su po pisti ne žureći, nisu imali kuda da žure, i kada su, konačno, bili u mogućnosti da razgovaraju ne plašeći se prisluškivanja, nisu nalazili reči.

"Da poludiš", potvrdi Šan. "Da sam znao da ću se zbog tebe ovako brinuti, nikada se sa tobom ne bih povezao..."

"Za mene si brinuo? Ili za ishod operacije?"

"Ne znam. Ja sam diletant u ovoj profesiji. Kada sam čuo kako su te lukavo razoružali i kada je Goron, minut kasnije, izjavio da mu je Bin pao šaka, ja sam, iskreno rečeno, mislio samo na to kako da te spasem. Bio sam ubeđen da su nas otkrili... I umalo da se izletim..."

"Da. Goron je primenio stari trik. Prikazao je Bina kao odbeglog kriminalca koji je poludeo u silajskim bespućima. To zna i rukovodstvo. Rukovodstvu odgovara da bude obmanuto - biće bučno suđenje, biće pogubljen za primer i opomenu, da svako bude zaplašen neminovnošću odmazde! Uza sve to, novi činovi i nagrade..."

"Takva varijanta i tebi odgovara. Neće te više tražiti. Ne može se dva puta suditi istom čoveku."

"Odgovara. Počeo si da govoriš kao Gordon. Ja najbolje znam kako mi je. Verovatno je taj, koji je sada iza rešetaka, na slobodi bio poslednji šljam. Ali neće njemu za to suditi. Sudiće njemu umesto meni. Ja mu sada dugujem život, razumeš? Lišili su me prava da raspolažem svojim životom."

"Ne posustaj, Sip. Razumem, teško ti je, ali žalopojkama ne možeš ništa ispraviti. Tu je nešto drugo potrebno."

"Znam. Šta da radimo sada?"

"Slušaj. Goron je 'pronicivi'?"

"Naravno."

"Pitam se da li ćeš mi ikada objasniti ko su, u stvari, 'pronicivi'? Samo slušam 'pronik', pa 'pronik', čujem to u raznim varijantama, u sasvim neočekivanim značenjima koja se međusobno isključuju. Košmar!"

Sip je dugo ćutao, okovanim čizmama šutirajući kamenčiće po putu.

" 'Pronik', 'pronik', 'pronik'... To se ne može smestiti u vaše zemaljske

kategorije. Spolja gledano, oni se razlikuju od ostalih Svirana. Oni su neuniformisani i svuda su infiltrirani. Teorijski, izvan zakona su, i svakome od njih, ako ga otkriju, preti smrt. Praktično, ceo državni i administrativni aparat je 'pronik' do 'pronika'. Izlaze netaknuti iz svh čistki koje, s vremena na vreme, sprovodi Vođa. Dobijaju nagrade za revnost, a na jabuci vise oni koji su im zasmetali."

"Kakva glupost. Mnogo straha a malo smisla. Vrdaš, Sip. Tu nešto nije u redu."

"U redu je, Šan. To, prosto, teško ulazi u glavu. Mi smo već navikli, a ti nisi. Uostalom, i sam ćeš videti. I navići ćeš."

"Ipak mi nije jasno kako prepoznaješ 'pronika'?"

"Pitaj nešto lakše. Kako prepoznajem? Ne znam ni sam. Naravno, ne po spoljašnjosti. Mada, ima nešto... ali... Treba sa njim samo popričati, odmah se oseti. Po gestovima, ponašanju, po govoru, po nekakvoj unutrašnjoj, skrivenoj zlobi. Na jeziku med, a u očima otrov... Hiljadu sitnica. Teško je objasniti. Da li me razumeš?"

"Trudim se iz sve snage. Iskreno rečeno..."

"Stop!"

Sip približi prst usnama. Šanin se osvrnu, ali ništa sumnjivo ne primeti.

Zaustavili su se pred vratima pristaništa, posmatrajući kako preopterećeni teretni dirižabl bezuspešno pokušava da se prikači za jarbol. Pored njega se našlo nekoliko dokoličara koji su, po običaju, procenjivali promašaje pilota i njihove šanse da po tako jakom vetru pristanu.

"Pomoći će im 'pernati', oni imaju krilca", ironično se podsmehnu neko iza leđa. Šan se osvrnuo. Svi su, ravnodušnih lica, gledali u nebo.

"Treba otići u najbliže odeljenje 'PG' i uspostaviti vezu sa Goronom. Neka sam smisli šta i kako i kog su nas vraga ostavili nasred puta..."

"Ne treba, sept-kapetane. Sve se odvija u skladu sa naredbama. Ova ekipa nije dobila instrukcije u vezi sa vama."

Govornik je bio bezlični. Kasnije, već minut posle razgovora, ni Šan ni Sip nisu mogli da se tačno sete nijedne crte, nijedne karakteristike figure, nijednog

upadljivog detalja odeće. Kao da je to bio neki magloviti oblak, žele, hladnoća bezbojnog glasa.

"Ko si ti?"

Ćutanje. Ručni sat, na kome je umesto broičanika bila silueta sekire. Nekakvi ružičasti papirići.

"Evo vaših rezervacija za hotel i dnevnica za nedelju dana. Pozvaće vas kada bude potrebno."

Rasplinuo se u vazduhu ne ostavljajući traga. Malo ranije, tik pre nego se on pojavio, oko Sipa i Šana se razišla gomila dokoličara. Kod stanovnika Drome je usađena trenutna reakcija.

"Imao sam jednog poznanika, bio je istraživač drevne pismenosti. Neprekidno je razvijao osećaj fantazije. Nacrta dve crtice i svima dosađuje: 'Šta ovo može da znači? Šta ovo može da znači?'"

"Samo jedno. Čak i na ulici moraš da šapućeš. A u hotelu da urlaš. Imaju loše uređaje, rade sa izobličenjima. Glupo je kada se nađeš u neprilici zbog krivice i greške magnetofona."

"Misliš da nameravaju da nas ispipaju?"

Umesto odgovora Sip pozva taksi koji je polako milio za njima, u nameri da im 'slučajno' padne u oči. Seli su na zadnje sedište i ćutali dok su se vozili, što je silno iznerviralo vozača. Tek kada su se zaustavili, Sip ga je nagradio uzviknuvši: "Slava Velikom Vođi! Viši umeju da poštuju odanost! 'Izobilje', najbolji hotel u Dromi. Ovde se ne možeš dosađivati..."

Stajali su na trotoaru sa svojim provincijskim koferčićima ne odlučujući se da uđu pod svodove gigantske piramide sastavljene od polulopti raznih dimenzija. Majstorstvo kojim je arhitekta proračunao sve detalje ovog nelepog objekta je bilo iznenađujuće. Izgledao je kao da će da se sruši sam od sebe, bez ikakvih spoljašnjih uticaja, ali se on postojano izdizao, krunišući centar prestonice i tako se dizao, verovatno, više od jedne decenije.

"Dopada ti se?"

"Upečatljivo je. Vrhunac apstraktne arhitekture, rekao bih. Gledaj samo, kao da će se sada sve prosuti..."

"Neće. Nikada. Hotel je vršnjak Čelične čaure."

"Baš lepo. Ko je arhitekta?"

"Tiše. To se ne pita. U priručnicima piše da je hotel izgrađen po želji vladara..."

Podozrivi momak, obrijan do glave, koga je, takođe, zainteresovala betonska poslastica, ode čim mu je razgovor dosadio.

"Vrag će ih znati. Da li je to stvarno ulični besposličar, ili... Svakakvi se ovuda vrzmaju."

U foajeu osetiše sladunjav miris. U dvorani koja je podsećala na hram veliki deo prostora bio je posvećen biljnom svetu. Voćke, žbunje sa jagodastim plodovima, leje povrća... Tablice sa strogim natpisom, 'ne diraj rukama' i zaštitne mreže pod naponom odvraćali su pridošle radoznalce od kontakta sa ovom sablažnjivom divotom. Gosti su odstajali desetak minuta pored tablice koja je tvrdila da se iza pregrade nalazi portir. Portir je gledao kroz njihova prozračna tela u dubini, vidljiva samo njemu. Bojažljivi pokušaji da ga izvedu iz obamrlosti nisu urodili plodom, pa Šan dovoljno jasno progunđa: "Sip, ovde nema tablice 'ne diraj rukama', ja ću da probam..." Sip ga nagazi. Portir leno pruži ruku, gestom sličnim gestu plavog oks-kapetana iz automobila.

Ružičaste cedulje su imale čarobnu moć. U svom luksuznom sobnom apartmanu gosti su se našli tačno za jedan minut, malčice ošamućeni od snishodljivih osmeha nosača, koji se tu stvorio kao iz zemlje iznikao, od hujanja brzinskog lifta i magnetofonske brzine govora očaravajuće sobarice, koja je za sobom ostavila miris nektara i vruć čaj sa nekakvim žutim oraščićima.

"Bajka", reče Sip, razgledajući neobuzdani neukus svuda po sobi. "Kako velikodušno vladar plaća svojim vernim slugama! Sto godina nisam spavao na ovakvom krevetu..."

Bacio se na svoju široku postelju, vešto dižući dušek i pažljivo posmatrajući grupu pružnih kontakata iz koje je u nogu kreveta ulazio crveni kabel. Zatim je uključio zidnu svetiljku. Zajedno sa bleskom sijalice, u zidnom držaču je nešto počelo da pucketa i zuji.

"Za ljubitelje noćnog čitanja", prokomentarisao je Sip. "Dobro se vidi šta čitaš..."

Pogledali su sobu i otkrili gomilu isto tako zamiljivih stvari: radio-zvučnik koji se nije ni uključivao ni isključivao, čudan ventilacioni otvor na plafonu iznad lustera, aparat za sušenje ruku u kupatilu koji nije sušio ali je kloparao kao automatska kino-kamera.

Šaninu je to sve, konačno, dosadilo.

"Ovi žuti oraščići sa čajem otvaraju apetit. Mogli bismo da se pozabavimo tim problemom. Tamo su, izgleda, neki bonovi za restoran, video sam ga, u prizemlju je."

"Bonovi će nam biti potrebni kasnije. A sada, uz pomoć ovog čeka, treba da postanemo bogataši..."

***

Bez obzira na radni dan, ulice Drome su bile živopisne i haotične, prepune ljudi. Ovde nije bilo lako čoveku sviklom na umirujuću sporost savremenih naselja Velikog sveta. Šaninu je, u mundiru gardiste, bilo dvostruko teže: Droma je vrvela od 'pernatih', a pored toga je morao da budno vodi računa o rekama ljudi kako bi mogao da odgovori na pozdrav ili da se šepuri.

Ulice su se do u nedogled zaplitale i presecale, razilazile u cik-cak do podnožja mnogospratnih kutija kao dečje kocke, završavale se u neočekivanim ćorsokacima. Škripeći i dotičući se bokovima, po njima su se tik jedna uz drugu kretale kolone automobila koje su dizale benzinsku čađ. Negde ispred se ponekad razlegala škripa kočnica i tresak metala. Gromoglasni konvejer se tada na kratko zaustavljao, ali nijedna sila na svetu nije mogla da potpuno zaustavi njegovo kretanje.

Na trotoarima su reke ljudi tekle bez prekida, i svakoje usput nešto radio - žvakao, pušio, čitao - a na svim licima se kamenila ravnodušna isključenost.

"Kuda mi to idemo?"

"Nikuda. Već smo stigli. Ovde možemo da posedimo bez rizika da se spotaknemo... Nekada je ovo bio Dvorac Slobode, vladarska rezidencija. Po Rečima Vođe je srušen i na njegovom mestu je izgrađen Večiti Dvorac, krunisan ličnim Tornjem Vođe. U njemu se nalazi i njegov radni kabinet. Večiti Dvorac koriste ministarstva koja izvršavaju Reči Vođe."

Još jedna piramida, ovoga puta od nepravilnih konusa umesto polulopti, koji

obrubljuju tanku sveću tornja i kupolu od ogledala koja u kasno veče i rano jutro palaca plamenim jezikom preko sivog neba. Žig natprosečnog majstorstva, ograničenog i unakaženog neukusnom porudžbinom. Kao i skulptura kraj glavnog ulaza, mladi bog u jakni sa zagriženom jabukom u ruci.

"To je vladar u onom velikom trenutku kada se zamislio nad sudbinom Svire i doneo odluku da uzme na sebe breme Vođe. I? Na šta liči ova građevina?"

"Na to da je hotel 'Izobilje' i Večiti Dvorac projektovao isti arhitekta."

"Isti? Ne. Zar ima sličnosti? U čemu?"

"U karakteru, izgledu, šta li. Umetnosti. Ako nije on, onda je njegov učenik."

"Da..."

Sip je dugo ćutao i razgledao dvorac kao da ga vidi prvi put. "Da, da. Zaista, kako ti pogađaš, Šan. Dvorac je gradio sin arhitekte koji je gradio zlosrećni hotel."

"I on je loše završio?"

"Da. Mogu li da ti postavim jedno direktno pitanje?"

"Naravno, Sip."

"Šta nameravaš da radiš?"

"Sada? Da produžim šetnju."

"Sutra, prekosutra... kroz nedelju dana?"

"Da osmatram, pamtim, analiziram."

"Da deluješ?"

"I da delujem. U svim detektivskim romanima, koje sam prostudirao pre Svire, kaže se da je u profesiji obaveštajca najvažnija metoda deduktivna. Izvodi iz opšteg. Da bi se delovalo, dakle, za početak ne treba ništa preduzimati."

"Šališ se. Tebi sve ovo sada izgleda kao zabava. Ne zanovetaj. Ti si u prošlosti, u vekovima koji su odavno za vama. Može ti se da se ludiraš, kad si siguran da ćeš se sutra vratiti u svoje vreme. A Goron čeka da prodreš do vladara. I on neće čekati beskonačno. Ne voli šaljivdžije."

"Dobro, evo, ozbiljan sam. Mi ne radimo za Gorona. Iskreno, ne nameravam

da se srećem sa vladarom. Mene i moje drugove uopšte ne zanima na koji je način to staro đubre sebe konzerviralo dvesta godina, nas zanima način na koji Svira tako dugo opstaje na ivici neizbežne propasti. Siguran sam da vladar neće odgovoriti, ni zbog žen-šena. Moraću sam da kopam i proučavam proizvodnju i raspodelu, da shvatim situaciju i uzajamne odnose svih klasa i slojeva društva, da procenim raspoloženje i stupanj zrelosti naroda..."

"Za to su ti ovde potrebna dva života."

"Ne da bi se shvatila suština. Ponekad je možeš odmah osetiti, u jednom dahu. Zavisi od toga kako krene, i kako se gleda na sve što se dešavalo naokolo. Ti si se ovde rodio i na sve si navikao, mnoge stvari prolaze a da ih ne primećuješ. Stranac vidi bolje."

"Moguće. Samo me jedno zanima: nameravaš li da posetiš vladara?"

"Ne, za sada. To je i nemoguće, za sada. U ćorsokaku smo i ništa ne možemo da uradimo. U zidu pred nama treba naći ma kakvu grešku, rupu ili pukotinu, pa tek onda..."

"Ako ja znam za tu grešku... u zidu?"

Šan pažljivo pogleda Sipa, i Sip taj pogled izdrža.

"Doznao si nešto, i kriješ to od mene, Sip."

"Ne bi se moglo reći da sam doznao. To znam oduvek. Na Sviri, na Zejdi, na Zemlji. A tajnu ću otkriti samo onome ko mi pomogne da ispunim svoj zavet."

"Zavet."

"Da sudim Velikom Vođi."

"Da ga ubiješ?"

"Ne. Da mu sudim. I da ga osudim na smrt. I da izvršim presudu. Da to ne bi izgledalo kao ubistvo, potrebno je bar dvoje."

Još je Tesman govorio da Bin ima svoje neraščišćene račune sa vladarom Nema svrhe da ga razuverava. Ne treba ni saučestvovati. A nije pošteno da ostane po strani. Da ga prevari je već podlo.

"Kada si se zavetovao, kome?"

"Ne bih o tome, Šan. Zaboravljam da si Zemljanin. Da si samo posmatrač.

Sve gorčine i jadi naši za tebe nisu ništa drugo osim težak rebus koji treba rešiti, naučni problem koji treba objasniti. Zaboravio sam. Oprosti mi. Neću te napustiti dok... Zaboravimo ovaj razgovor. Od tebe ništa nisam tražio."

"Bin..."

"Sip. Sip, kao i ranije. Tvoj Vergilije."

"Vrućina je. Hajdemo na pivo..."

Zaustavili su se pod zelenom nastrešnicom prekoputa prodavnice ribe. Sredovečni gardista sa palicom im se druželjubivo osmehnuo i podigao kriglu, oslobađajući im mesto za stočićem. U Dromi je osmeh retka pojava, i Šan mu ga uzvrati.

"Na dežurstvu si?"

"Zar je ovo dežurstvo, sept-kapetane? Volj' ti da spavaš, volj' ti da piješ. Tamo u Olonu, na vazdušnim brodogradilištima, nisam stizao ni oka da sklopim. Bogami, radiše imaju svoj zakon. Svi za jednog, jedan za sve. Sa njima je bolje nemati posla."

Iskreno govoreći, pivo je bilo savršeno, boje zrele maline, gorko-slatko i skoro bez pene. Šan je naručio tri krigle, sebi, Sipu i brbljivom čuvaru reda.

"Hvala vam, sept-kapetane. Mnogo će mi biti. Ali ništa, za sat mi dolazi smena."

"Ti si, izgleda, bio na raznim mestima u svom životu?"

"Pa da. Muvao sam se. Najviše stražario. Služim za zastrašivanje. Ali sada je i straha nestalo, ni Večitog Dvorca se ne boje, narod je pomahnitao."

"Šta misliš, zašto?"

"Siti su. Kažem, siti. Prejeli se, na vladara se oslonili. A on, brate, dobročinitelj, nahranio bi svakog. Poslednje vreme sam bio u pustari u Trižama, mladi me potisnuli. A tamo divljaci i majmunčine, i nisu ni za šta drugo osim za motku. Ovi isto. Neće da rade po šesnaest sati, hoće po deset. Da nećete, možda, ovo?" i veteran, primetno ohrabren, preteći zavitla palicom kao buzdovanom.

"Sin me, hvala Vođi, prebacio ovamo. On je u odredu 'gorila'. Tu ti je blagodet. Naravno, i tu ponekad..."

U prodavnici ribe, prekoputa, nešto se zatreslo. Krici negodovanja i bola,

zvuk razbijenog stakla, rušenje nečega, i ponovo krik. Isti glas koji zove u pomoć, prigušen, psovke, tupi udarci, ponovo staklo... Gardista se natmurio i oslušnuo ne žureći sa pivom.

"Opet im nešto fali. Kakav narod! Siti, samo što ne puknu, a opet... susedu u šerpu zaviruju. Zavist, zavist... Ne volim tuče. Nikada ti nije jasno ko je kriv, a ko nije, svi su dobri... Gadost jedna."

Šanin je osetio tmurni Sipov pogled kojim ga je ovaj proučavao. Postalo mu je neugodno. Nikakvo delovanje je lako pokazati. A šta ako tuku ženu? Ili dete? Ti si stranac, tebi je svejedno, ćutanjem je potvrđivao Sip. Ne, dragi moj, uopšte mi nije svejedno, uopšte...

"Treba to prekinuti", Šan je strgnuo kaiš. "Hajdemo, dežurnni."

Nisu stigli. Neko se pojavio na vratima pokušavajući da pobegne na ulicu, uhvatili su ga i pribili leđima o dovratak.

Tuču je vodio dežmekasti prodavač u kožnoj kecelji. Videvši gardiste, pritrčao im je uzvikujući:

"To je pronik! Uvredio je Velikog Vođu! Šta je sve o njemu rekao!"

Trotoar je istog trenutka opusteo. Ni tuče, ni svedoka. Zapara, citre koje zvone, na stočiću neispijeno crveno pivo, i nepomično telo na trotoaru, ljudskoj figuri nalik samo izdaleka.

Šanin je planirao tog dana da otputuje nekuda u provinciju, u radničko predgrađe Drome, Silku. Bilo je još rano, do Silke ima oko tri sata putovanja ekspresnim vozom, i oni su se vratili u hotel. Vraćali su se otvorenim autobusom, koji se nemilosrdno cimao u ritmu beskrajnog auto-konvejera. Ljudi su stajali i sedeli, odsutno žvaćući, i klatili se u ritmu cimanja.

"Šta bi sa tvojom deduktivnom metodom", upita Sip, pogledajući Šanina ispod oka. "Pomaže li?"

Šanin protrlja čelo.

"Nema neke koristi?"

"Sve u svoje vreme. Biće. Sutra ćemo morati da potražimo jednog čoveka. Zove se..."

***

"Mos Lero."

Da bi rastumačio kitnjasti natpis na pocrneloj bakarnoj ploči, morao je da uključi baterijsku lampu. Šan je otpustio taksistu koji je, naglo okrenuvši automobil, dao pun gas i posle pola minuta je nad putem lebdela samo siva prašina.

"Nije ni farove uključio. Još će se negde skucati. Dole je već sasvim mračno. Čudak."

"Ko zna, Šan. Možda smo napravili glupost što smo ga pustili pre vremena..."

"Mislim da nismo. Doduše, ako je domaćin sličan svojoj jazbini, sumnjam da će nam biti prijatno."

Dobrih pet minuta su zvonili na kapiji urezanoj u kameni zid tvrđave, ali je iza kapije vladala mrtva tišina.

"Mos Lero, izgleda, ide rano na spavanje."

Vila je u podnožju planinske padine bila skrivena kao u čaši sa odbijenim vrhom. Poluprozračne oštre ivice kvarcnih vrhova su štitile sve prilaze do nje.

Put je nagore puzio po jednoj jedinoj uskoj pukotini. Sve su se njegove zamršene petlje iz vile videle kao iz helikoptera.

"Rekao bih da je ovaj Mos ataman razbojničke bande. Šta će mu, inače, ovako čudna jazbina?"

"Ne znam, Šan. U Dromi ima sasvim pristojan stan i, ako je verovati susedi, poprilično reputaciju..."

Mos Lera nisu pronašli na adresi koju im je dao Goron. Nije bio kod kuće, a brbljiva suseda nije znala kuda je otputovao.

Pomogla im je namrštena kućepaziteljka. Mirnog lica je ispratila gardiste do samog izlaza i promrmljala im skoro u leđa, poluglasno:

"Tražite Mosa, je l'? Konačno... U Laanu je, gde bi bio subotom... Na Plavoj planini ima nešto kao vikendicu..."

Do seoca Laan putovalo se oko jednog sata, ali zbog nečega tamo autobusi nisu vozili, a dovitljivi taksisti, spremni da voze i u pakao ako treba, su se

povlačili pred imenom 'Laan'. Još kada se pomenula Plava planina... Ukratko, tek pred kraj dana Šan i Sip su uspeli da pronađu neku barabu, pet puta skuplju. Automobil je dugo kružio po predgrađima i izbio na laanski put daleko od područja grada, ali je na sporednom putu vozač dao gas kao da mu je od strelice brzinometra zavisio život. Na Plavoj planini je, po svemu sudeći, često bivao. Vešto se snalazio na opasnim krivinama, ali se od vile zaustavio na dvesta metara i odbio da joj bliže priđe.

"Naš prijatelj je već odmakao. Uzalud smo ga otpustili..."

Šan opet pritisne zvono.

Kapija je tak tada oživela, ne otvarajući se.

U visini očiju se uz topo škljocanje prosekla trouglasta 'špijunka'.

"Ko je?"

"Treba nam Mos Lero."

"Otputovao je."

"Sa kim govorimo?"

"Poslužitelj."

"Otuptovao je? Šteta. Nama je njegov stari drug Goron, naredio da mu predamo pismo i trinaest srebrnjaka duga."

"Šta kažete?"

"Goron je naredio da se Mos Leru preda pismo i trinaest srebrnjaka duga." Kapija se ućutala na par minuta, pa je iscedila novo, nesigurno pitanje: "A ja?... Da uzmem ja pismo?"

"Ne. Naređeno nam je da ga predamo lično tvom gazdi." Opet ćutanje, pa drhtavi glas:

"Ja sam Mos. Mos Lero. Dajte mi to kroz pukotinu."

"A, ne. Neće moći tako. Dokaži da si ti Mos."

"Pismo treba da je u crnoj koverti sa slovom 'm' u levom gornjem uglu."

"To je druga stvar. Izvolite."

Šanin je savio koverat u rolnu i ubacio ga kroz 'špijunku'. 'Špijunka' se istog trenutka zalupila.

"Mnogo je plašljiv za atamana", došapnu Sipu skoro veselo. Sip neodređeno sleže ramenima.

Sunce je odavno zašlo, ali je večiti skelet Čelične Čaure još uvek svetleo prigušenim žarom u boji maline. Nebo je bilo plavo od crnila, i na njemu je Zejda, mali mesec Svire, svetlela kao plava dečja lopta. Skoro da i nije osvetljavala okolinu. Na vrhovima su palacali preteći bljesci čelika, ali je ona postojala i svetlela podsećajući Šanina da ima Velikog sveta u kome se dugačije živi i peva.

Reflektor im je udario u lice, a kroz desetak sekundi je pukotina nagovestila da je kapija ponovo oživela.

"Prvi put vas vidim. Ne poznajem vas."

"Ja sam Šan, ovo je Sip. U pismu je napisano da ćemo ti, osim duga, ponuditi da učestvuješ u prodaji silajskih jabuka."

"U redu. Ulazite."

"Isključi taj reflektor! Ništa se ne vidi!"

"Idite pravo."

Šanova ruka je upala u nešto debelo i vlažno, što ga povuče pravo, pa levo-desno. Reflektora više nije bilo a pred očima su im plovile razbonojne kugle lišavajući ih mogućnosti ne samo da vide već i da se orijentišu u polumračnom prostoru.

"Sedite. Fotelje su pred vama."

Koprena se rasplinula pokazujući malu, skromnu sobu sa tri uska, špicasta prozora, otvorena prema vrtu. Večernji vetar je njihao jednostavne, šarene zavese. Na neobojenom stolu na rasklapanje su stajali oznojeni trbušasti čajnik sa mlekom i tri čaše. Iz pletene korpice su virila tri naveliko odlomljena komada crnog hleba.

Sip je sedeo na drugom kraju stola. U sredini je sedeo Mos Lero. Njegovo okruglasto telašce je, podsećajući na isprljanog dečjeg lutka, stalno podrhtavalo i poskakivalo na pletenoj stolici, ispunjavajući i najmanje želje gostiju. Sve je na njemu bilo prenaglašeno: preterano poštene oči, previše vedro rumenilo, preširok osmeh, krajnje iskren glas:

"Ja sam jednostavan čovek, bez pretenzija. Rodio sam se u selendri. Lako se umaram u Dromi... gužva, buka, smog... željan sam tišine, svežeg, da tako kažem, daha... Izabrao sam, evo, za sebe uvalicu sa kolibom... Ne, nisam je gradio, slučajno sam je našao... i kupio, naravno, za svoje srebrnjake. Nije bilo skupo, hvala Vođi, rasprodaja konfiskovane imovine po državnoj ceni... I svake subote dolazim ovamo, u svoju kolibicu. A što sam vas pred kapijom zadržavao, ne zamerite. Mesto je divlje, nema ljudi, a i kasno je. Svakakvi se ovuda muvaju."

"Muvaju se?" upade Šan.

"Muvaju se, muvaju, još kako se muvaju. Prošle subote su mi, eno tamo iza ovog brda, suseda upalili. Iskočio je iz kuće, a u njega - iz pištolja. Dobro je da su mu drugovi bili u kući. Prava je pucnjava nastala, pobili se. A kućica izgorela."

"Pa ko je pucao?"

"Eh, davo će ih znati. Svi su otišli. Možda, drugovi bivših vlasnika, možda prestupnici. A vi ste putovali. Rizikovali. Ne vole ovde 'pernate', naročito u uniformi. Metak bogza odakle doleti. Rizikovali ste, rizikovali. A i hitno je bilo, izgleda. Zar ne? Kuda idete? U Dromi ste u prolazu, je l'?"

"U prolazu smo, Mos. Goron ti šalje tvoj stalni deo."

"Delić, Šan, delić..."

"Tvoj stalni deo, Mos. I pod jednim uslovom."

Šan izvadi ispod stola mali crveni koferić sa kojim je doputovao.

"Evo... Evo, evo."

Čim su se na stolu pojavile ampule sa protovitom, pakovanja presovane crnike, konzerve sa sikerom, zlatne i srebrne amajlije, poštene Mosove oči su se zamaglile.

"E, Goron, Goron. Ne, staro prijateljstvo zlata vredi. Na prvi pogled šta imamo zajedničko? Ja sam čovek mali, a Goron, orao. Zapovednik 'pernatih'... A ne zaboravlja Mosa. Odani prijatelj ne zaboravlja. Svašta o njemu govore, neki ga i vređaju, a ja mislim - bez razloga. Goron je čovek široka srca, i pošten i pravedan, ponekad i nežan... A i oštar može da bude. Takva mu je profesija, zaštitnik, čuvar našeg neba. On je i među 'gorilama' bio orao. Ja sam plašljiv,

nedostaje mi karakter, po dnu života se vučem, a Goron je hrabar, junak, sav je na nebu, uvek na visini. A ipak ne zaboravlja nas, gmizavce, što se po zemlji vučemo, šalje šakom i kapom..."

"A sada uslov, Mos. Moraš da nam pomogneš. Nama, to znači Goronu. Jasno? Mi, to je Goron. Tako bi trebalo da piše i u pismu, zar ne?"

"Piše, piše. Ali, ja sam niko i ništa. Hoću, od sveg srca samo..."

"Ti treba da nam organizuješ susret sa Tirasom. Licem u lice. I što je moguće pre. Sutra ili prekosutra."

"A šta će vama Tiras?"

"Suviše si radoznao, Mos."

"Ne znam, ne znam. Tiras je ministar, drugi čovek na Sviri, desna ruka Vođe. A . ko sam ja? Crvuljak! Kako ja mogu da naređujem Tirasu? Neće me ni pustiti kod njega! Ne, to nisam u stanju, nisam u stanju. Rado bih izašao u susret starom drugu, Goronu, da se odužim za poklončić, ali... Neće moći, neće moći, možda nešto drugo, a ovo ne mogu. Naravno, mogu da pitam, da podmitim, a i to ne vredi. Naravno, ukoliko Goron ne plati troškove. Za to treba još ovoliko."

"Preterao si, Mos. Još toliko - to je previše. To neće upaliti. Na loše će da izađe. Polovina, pa šta bude. Još polovina!"

"Vi mislite, ja to za sebe? Ja to za ljude, meni ništa ne treba. Tiras, ipak, nije ko-je-ko. A još je i hitno. A šta ako se Tiras zainati, pa pita: šta ću im ja? Šta da mu kažem?"

"Mos, dobio si lep poklon od Gorona. Tebi je i to malo. Ja sam dodao još polovinu, ja lično..."

"Ne vidim drugu polovinu."

"Videćeš je kada ugovoriš vreme i mesto sastanka sa Tirasom."

"Tiras se ne kači za praznu udicu. Moram nešto da mu ponudim. Šta?"

Šaninu se osušilo grlo. Ne pitajući za dozvolu, nasuoje sebi punu čašu hladnog mleka. Mos mu je uslužno doturio hleb i to je definitivno dokrajčilo Šana. Odgurnuo je čašu. Gumeni lutak je bio nepovrediv. Iz svih situacija se hitro izvlačio. I na njegovim jarko-purpurnim usnama je lebdeo, kao i ranije,

širok osmeh. Sip se, prateći duel, takođe smeškao. Šan izbaci poslednji adut. Pravo pod grbavi Mosov nos poturi korenčić žen-šena, sličan golom patuljku.

Mos udahnu i zaboravi da izdahne.

"To nije ni za tebe, ni za Tirasa. Nemate dovoljno srebrnjaka ni za pola ovog korena. Ovo je za Velikog Vođu. Razumeš li kakva se ovde igra igra?"

Mos je prestao da se smeška i odmakao se od stola, da bi mogao da drži na oku oboja vrata koja vode u sobu i da bi, kao slučajno, stavio ruku na opasač sa pištoljem.

"Ali zašto? Šta će vama... šta će nama... Tiras?"

"Možda ćeš nas ti odvesti do vladara?" sarkastično mu je odbrusio Šan, sveteći mu se za čitav ovaj iscrpljujući razgovor. "Sam, bez Tirasa?"

Mos skoči ne obrativši pažnju ni na Šanovo izrugivanje, ni na Sipovu pozu. Zateturao se prema unutrašnjim vratima, uzbuđeno poskakujući i trgajući jeftinu kariranu pidžamu, otvorio ih širom i povikao tankim glasom:

"Lira! Liročka! Ustaj, dete! Mi smo srećni ljudi! Imamo drage goste! Divni ljudi, pristojni! Ustaj, sunašce, da proslavimo njihovu posetu! Do jutra ćemo slaviti!"

Mlitavim pokretom ruke pozvao je gardiste u kuću.

Iza debelih dvostrukih vrata pokazao se drugi svet. Ogroman pozorišni luster u obliku pauka, bleštavog zlatnog sjaja i sa zvonjavom kristalnih visuljaka, sa varvarskom rasipnošću je osvetljavao svaki ugao starinskog enterijera: plafon sa sedefnim inkrustacijama i ružičastim liskunom, teške nabore taftnih zavesa iza kojih je prigušeno svetlucao zlatasti preplet mreža na prozorima, fotelje od labuđeg perja sa stilskim nožicama, starinske, rukom tkane tepihe kojima bi se ponosio svaki muzej, stare slike - imitacije slikara Zemljana i lokalna remek-dela sakupljana, istina, ne zbog slikarskih vrednosti već kao ilustracije mitoloških sadržaja, nekoliko ogromnih starinskih knjiga u povezu od crvene sandolovine, sa zlatnim kopčama, taburete raznih stilova, ljuljaške, ležaljke, divane, medveđe kože oko niskog okruglog stola od crne ebonovine, ne višeg od podlaktice, kristalne vaze i pehare, čajnike od porculana tankog kao papir, majoliku, razbarije od slonovače, srebrne gravure sa crnim emajlom...

"To je moja tajna, cenjeni. Ja nemam ovo zato da bih živeo, već živim zato da

bih sve ovo imao. Svako ima neku slabost, cenjeni. Tišina, čist vazduh, lepe i skupocene stvari. Daleko, da kažem, od grubog oka ljudske zavisti. Zbog čega bez razloga izazivati susede, podsećati ih da su bednici, smetenjaci, prostaci? Ovde je u svakoj stvari... moj podvig, moja borba, osveta i pobeda. Osveta i pobeda o kojima niko ništa ne zna. Pa, kako vam se čini?"

"Veličanstveno. Sav sam se naježio."

"Ako bi ti rekao koliko to košta, presvisnuo bi, Šan. Ali ja ne želim da umreš. Vi ste moji gosti i mi ćemo se veseliti. Razumećeš da se sa Mosom može sarađivati..."

... U Dromu su se vraćali u zoru. U na izgled starom Mosovom automobilu se nalazio novi supermotor sa dvojnom vučom, a pod zadnjim sedištem teški mitraljez. Sve četvoro su živo razgovarali o vremenu i pejzažima pored puta.

Droma je još spavala. Tišinu je narušavalo samo mrmljanje čistača ulica i šum metli.

Mos je iskrcao gardiste u kvartu u kome se nalazio hotel.

"Nemojte mnogo da se motate tuda. Znači, dogovorili smo se Šan. Nalazimo se danas u tri na Velikom hipodromu, ti ćeš imati kod sebe drugu polovinu poklona, a ja mesto i vreme vašeg susreta sa Tirasom. Doći ću posle početka trke i naći ću vas sam. Sešću pored vas neprimetno..."

Već su hteli da krenu, kada je ponovo pozvao Šanina.

"Tirasa ću vam obezbediti, to je sigurno. Odmah ga ščepajte. Ako i ne uspete, nije strašno. Nisam uticajan, ali mogu ponešto i da učinim. Ne biste se vi bez Mosa snašli, Mos je tamo gde čak i najviši od viših ne bivaju. Mos Lero, glavni tehničar Večitog Dvorca..."

5. LEGENDA O TAJNI

Do početka trke je ostalo još desetak minuta. Šanin je razgledao tribine Velikog hipodroma, i, naviknut na šarenilo i živopisnost zemaljskih hipodroma, sa čuđenjem uočio umerenu i pristojnu tišinu pod nastrešnicama i obavezno spokojstvo navijača. Kada je malo bolje pogledao, shvatio je i razlog: ovde nije bilo mladih, tribine su, ne žureći, popunjavali ljudi od trideset i više godina, najčešće, kao za praznik nakinđureni, zreli bračni parovi koji su sa sobom vodili decu različitih uzrasta. Prolazili su do svojih mesta, natovareni paketima, spokojno se smeštali i odmah počinjali nešto da žvaću, osvrćući se i pozdravljajući poznanike, sa osećanjem dostojanstva

"Da li je slobodno ovo mesto?"

"Slobodno je."

Sip značajno pogleda Šanina Šanin ga gurnu pod rebro: zar je zaboravio da je to mesto za Mosa? Sip mu klimnu umirujuće - znam valjda

Navijač koji je tražio mesto za sebe se čudno ponašao. Umesto zadovoljstva se na njegovom licu javljao nemir. Podozrivo je pogledao gardiste i počeo unatraške da se izvlači iz reda

"Šta mu je?"

"Sve u redu. Psihološka etida. Da sam mu rekao da je zauzeto, taj bi tip momentalno zaseo, dokazujući da treba da se dolazi na vreme i da je još uvek neizvesno da li će ovamo uopšte neko doći. Ako kažeš da je slobodno, Sviranin će se zamisliti: zbog čega su sva mesta zauzeta a ovo slobodno? Znači, ili je ekser u sedištu, ili je nožica klupe polomljena, ili je po sredi neka druga smicalica. Radije će, tada potražiti drugo mesto. Zato nemoj da se uznemiravaš. Sada nam, osim Mosa, neće prići niko drugi."

Hipodrom se uskomešao, počeše da aplaudiraju. Mnogi poskakaše sa svojih mesta. Na travnatu stazu su izlazili učesnici opojasani lentama i okićeni medaljama vukući za sobom na srebrnim uzdama dvogrbe jarce koji su se opirali. Ovi kosmati pustinjski monstrumi su tresli rogovima kojima su mogli, jednim udarcem, da prelome kičmu pustinjskom tigru. Naviknute na svoje gazde, prisustvo nepoznatih ih je plašilo i obeshrabrivalo istovremeno.

Bakarni razglasni uređaji oživeše.

"Pažnja! Pažnja! Kroz nekoliko minuta ćete postati svedoci velikog istorijskog događaja Gledaćete finalni deo pedeset prvog prvenstva planete u trčanju jarčeva. Ovo drevno sviransko junačno takmičenje se organizuje, kao što vam je poznato, jednom u tri godine. Podsetimo se, sa poštovanjem, na 'Karaba' i 'Jarisa', koji su ustanovili pravila ove igre. Setimo se i njihovih naslednika koji su, u atmosferi opšteg nerazumevanja, sprovodili teoriju u praksu. Setimo se sa zahvalnošu cenjene Reči Vođe! Ona je učinila trke jarčeva neodvojivim delom našeg odmora! Koliko je samo ljudi proslavilo ovo dostojanstveno zanimanje u prošlosti i u sadašnjosti, koliko će ih proslaviti u budućnosti! Još uvek su živi učenici i sledbenici velikih osnivača najomiljenijeg spektakla besmrtnog naroda Svire, a već su nikle nove škole i ispredaju se legende oko novih ljubimaca..."

Šanin se sve više čudio. Neobično su se ponašali ne samo gledaoci, već i učesnici u trkama. Sakupili su se na startnom platou i počeli srdačan razgovor. Iskreni osmesi, drugarsko rukovanje, čak i zagrljaji i poljupci... Svako je, po redu, pričao nešto smešno,a pripovedač je nagrađivan združenim kikotom. Svi učesnici su bili odeveni u raznobojne kombinezone od 'đavolje' kože i po celom telu su bili obavijeni čeličnih prstenovima. Svi su imali palice različitih dužina za koje je Šanin, u početku, mislio da su korbači.

"Nisu to korbači, Šanin, to su činovi", kratko i nejasno objasni Sip. "Na kraju svake palice je kuka. Njome treba zakačiti protivnika odnosno, bilo koji prsten na kombinezonu. Kada je protivnik zakačen, više ga nije teško oboriti."

"Zašto su različitih dužina?"

"Takva su pravila. Činovi se izvlače žrebom."

Na teren je istrčao još jedan učesnik. Ceo stadion, svi kao jedan, skočiše na noge, i ovacije počeše. Kolege su, izlivajući radost, pritrčali drugu i ugušili bi ga zagrljajima da se nije umešao pomoćni sudija.

"Evo Hida Ođuja, supernapadača, mezimca sudbine, koji je tri puta uzastopno pobedio na Svetplanetarnom prvenstvu. Ođuj je idealni Sviranin. Pažljivim medicinskim ispitivanjem Hida u obe polovine njegovog mozga nije pronađena nijedna suvišna vijuga. Takvi zaslužuju da budu ovenčani. U Hidovim rukama vidite najduži čin, pravilo je da njega dobije pobednik prošlog

prvenstva, bez žreba. Pažnja! Sada će bit dat signal za start!"

Tribine su se utišale, a na polju nije bilo nikakvih promena Isprsivši se i zagrlivši oko ramena, sportisti su zbijali šale i neumorno se kikotali. Jarci su se, sa brojevima učesnika na rutavim bokovima raštrkali po stazi i leno pasli travu.

Revolverski hitac je dao znak za početak takmičenja.

Tog trena je, među učesnicima bez ikakvog povoda i prelaza, počela tuča. Pretendenti na pobedu su mlatili jedan drugoga kako god su, i čime god su stigli - pesnicama, nogama, činovima, glavom, padali su i ustajali, tukli su svakoga ko je pokušavao da se izvuče iz uskog kruga, i svakoga ko je u krugu ostajao, tukli su zajedno i odvojeno. Na kraju je neko sa brojem šesnaest uspeo da se otrgne Hidu, koji je imao broj devet. Šanin je očekivao da će se ova dvojica uhvatiti u koštac, ali je ponovo pogrešio. Ođuj je čak pomogao 'šesnaestici' da se podigne kada se ovaj spotakao. Tada obojica, rame uz rame, počeše da hvataju tuđe jarce.

U celoj ekipi se tuča smesta prekinula. Gomila se sjurila za ovom dvojicom.

"Počelo je", konstatovao je Sip.

Ođuj i njegov saveznik su se zadržali, odani jarci su nove gazde dočekali na rogove i kopita. Kako su se lovci trudili da osedlaju nepokorne jarčeve, gomila ih je sustigla. Tuča je ponovo počela, ovoga puta uz aktivno učešće razjarenih životinja.

Ishod ove tuče je donela Hidova snalažljivost. On je osedlao svog jarca i, iskoristivši zbunjenost ostalih, naterao ga na gomilu. Uspeo je da iz grupe istera sedmoricu ljudi. Dovodeći jarca do besnila, štitio je grupicu novih saveznika, dok sva sedmorica nisu osedlala grbavce koji su im se najviše sviđali. Zatim je sedmorka krenula da zaštiti Hida. Ovoga puta je on osedlao tuđeg jarca od prve.

"Pravilan potez", komentarisao je Sip. "Iskustvo je pokazalo da dva čoveka nisu sposobna da zaustave većinu. Ođuj je povećao svoju grupu na osmoro, osmorka je borbeno sposobna u potpunosti. Sada je njihov zadatak da se otrgnu od glavne grupe i da učvrste uspeh. A još kažu da Hid nema suvišnih vijuga."

Osmorka je u neustrašivoj kružnoj odbrani razbila krug pešaka koji su se trudili da ih pojedinačno zakače kukama Hida umalo dva puta ne srušiše dva jarca, ali su njegovi saveznici protivnicima izbili činove i pritiskali ih kopitama

životinja. Oduj je, sa svoje strane, svojim dugačkim činom obarao svakoga ko je pokušao da sledeći njegov primer osedla slobodnu marvu.

Hidova vodeća ekipa je izbila na stazu i poterala iz sve snage svoje rogate kasače. Glavna grupa je bila demoralisana. Sedmorica a među njima i 'šesnaestica', su ležali nepokretno na zemlji, a do njih se, izbegavajući sportiste i jarce probijala sanitarna ekipa sa nosilima Poneko je uspeo i da prisvoji tuđeg jarca i oni su pojedinačno kaskali za vodećom ekipom koja je odmakla daleko napred. Oni koji su još mogli da se tuku, tukli su se, sada više ne da bi se domogli životinja, već po inerciji. Borce su razdvajale pomoćne sudije, i odvodile ih pod cirkularni tuš.

"Osmorka je van konkurencije. Uskoro će početi da i međusobno raščišćavaju račune."

"Uzgred, Sip, Mosa još nema."

"Doći će. Mos ne bi propustio tuđeg jarca"

Šanin je razgledao tribine. Od pređašnje pristojnosti nije ostalo ništa. Zajapureni i oznojeni, očevi porodica su skidali kravate, drečali i jaukali, matrone raznih kalibara su sladostrasno uzdisale zbog svakog direktnog udarca ili vidljivog promašaja, deca, blagosiljana od roditelja, uzjahivala su se i ujedala međusobno imitirajući borce sa terena. Decu su dovodili ovamo sa vaspitnim ciljem, da uče. I ona su učila

Na terenu se situacija razvijala.

Vodeća ekipa se kretala po stazi u savršenom redu, ali je postepeno napred počeo da se probija broj pet. Njegov visoki, oštrogrudi grbavac, uočljivo razvijeniji od ostalih, prestigao je red za skoro celu svoju dužinu. Tada je 'jedanaestica' uspela da za trenutak priđe iza leđa 'petici', ali je taj trenutak potrajao dovoljno dugo da ga uhvati kukom. 'Jedanaestica' je povukla u stranu, protivnik se našao na zemlji. Oslobođeni jarac je udvostručene snage krenuo napred, ali uzalud. Istovremeno su ga dve ruke sa dveju strana uhvatile za posrebrenu uzdu - Hidova ruka i ruka 'jedanaestice'. Jarac se nakostrešio. Oba pretendenta su visila na njemu. Vukao je junake za sobom još dvadesetak metara, a onda se zaustavio mekećući i rijući kopitama zemlju.

Preostali su dozvolili taktičku grešku. Mislili su da su najopasniji pritivnici već ispali iz igre. Umesto da iskoriste zavoj da bi postigli bezbednu razdaljinu,

oni počeše sa tučom mnogo pre finiša, jedva se izvlačeći iz gomile.

Oduj i 'jedanaestica' su reagovali pravilno. Zaboravljajući na takmičenje, zajedno su osedlali jarca favorita. Jarac je izdržao teret i posle dvostrukog uboda činovima počeo i da galopira.

"Dvojica na jednom jarcu! Fenomenalno! Tako nešto još nije viđeno u istoriji sporta na Sviri!" zagrcnuo se spiker, trudeći se da nadviče uzavrele tribine. "Hidu Ođiju i Dariju Liaru ostaje poslednja krivina do finiša! Oni se još grle! Verovatno su odlučili da podele nagradu! Ali... Zlatni pehar se ne može preseći napola!"

Oni nisu nameravali išta da dele. Okršaj je bio kratak i efektan. Oduj, koji je sedeo pozadi i držao Liara oko struka, hitrim pokretom mu je prebacio ruke oko vrata i počeo da ga guši. Omlitavelo telo se naglo na stranu i skliznulo nadole kao prazna vreća.

"Opet Hid Oduj! Ponovo ih je sve prestigao! Četvrti put! Navedeni primer apsolutne dominacije na trkama jarčeva! Njemu će, u skladu sa pravilima igre, i u skladu sa Rečima Vođe, danas biti uručeno najviše odlikovanje - doživotni Zlatni Čin! On je toga dostojan! Klanjamo ti se, Oduj!"

Oduj je, blistajući zlatnim čeljustima i klanjajući se, mahao rukom iznad glave i slao poljupce.

Sip je već počeo da se nervira.

"Vreme je da se Mos pojavi. Ovo će se uskoro završiti."

Stojički su gledali čitavu počasnu proceduru, a Mos se nije pojavljivao.

Nije se pojavio ni onda kada su najradoznaliji navijači potpuno zadovoljili svoju strast i krenuli ka izlazu.

Šan i Sip su sedeli još nekoliko minuta na opusteloj tribini. Dalje čekanje nije imalo nikakvog smisla i oni su se uputili ka centralnim stepenicama

Kod vrata se Sip nagnu ka Šaninu i nešto mu prošaputa.

"To je ideja!"

Pre nego što su izašli, svratili su do bifea. Prosedi starčić, koji je išao ispred njih i već prošao ispod luka vratio se, i počeo nervozno da tapka u mestu gurajući se nazad, u vrata. Naleteo je na Sipa i Šana i šmugnuo unutra Šan

premesti crveni koferčić iz leve u desnu ruku.

"Prirepak. Mos se uplašio, to je jasno. Kada bi nam dali dovoljno vremena snašli bismo se i bez njega I bez Tirasa koji nas je, izgleda zaboravio."

***

Ali, sećali su ih se.

Šan se probudio usred noći, sa osećanjem da neko šeta po mračnoj sobi. "Sip!" viknuo je, ali se niko nije odazvao. Protegao se prema noćnom ormariću, ali ga nečiji prsti uhvatiše za gležanj i izvrnuše mu ruku. Kratko jauknuvši, sept-kapetan se zari licem u jastuk. Neko ga je uhvatio za kosu i podigao. Bela svetlost mu zaiskri u očima.

"Gde se kriješ, pseto! Gde? Govori, inače... Gde?"

Udarac po licu. Krv na usnama. Ponovni trzaj za kosu.

Šan zakrklja Bacili su ga na krevet sa izvrnutom rukom i rasečenom usnom. Ništa mu nije bilo jasno. Zujalo mu je u ušima i vrtelo mu se u glavi. Pošto je predahnuo, oslobodio se pokrivača i seo. Po sobi su treperile jake fleke reflektora Veš istresen iz kofera. Kožna fascikla iscepana na tanke trake. Prevrtali su džepove uniforme. Razbili su bokal sa vodom, i ona je curila sa stola na tepih. Preturali su po ormanu za odela i udarali po ćoškovima. Nešto su radili u kupatilu, s vremena na vreme puštajući vodu. Sudeći po buci, u Sipovoj sobi se događalo nešto slično.

"Ama, ko ste vi? Ja sam sept-kapetan policijske garde!"

"Osvestio si se?"

Svetlo je ponovo bilo upereno u Šanovo lice.

"Slušaj, dragoviću, i razmisli dok si još živ. Ako nam odmah ne daš tu stvarčicu, valjda ti je jasno... A mi ćemo otići kao što smo i došli. Razumeš?"

"Nećete daleko stići. Ministar državnog milosrđa, visoki Tiras, daleko doseže. Mi smo ovde po njegovoj naredbi."

U tami se smeh razleže u otvoreni kikot. Škljocnuo je prekidač. U sobi je bilo petoro ljudi u plavim kombinezonima i čudnim, kao ogledalo sjajnim šlemovima, koji su sakrivali gornji deo lica. Onaj što je stajao nasuprot Šanu podigne rever jakne u kome zasvetluca zlatna sekirica.

"Marš u automobil!"

"Možda bi bilo bolje u pantalonama?"

'Gorila' udari Šana u grudi, ne previše jako, naoko, ali se ovome dah povrati tek pored prozorčića sa rešetkama, na drvenoj klupi zagušljivog furgona.

Negde u blizini zastenja i Sip. Šan ga pronađe pipajući, sa njega je, ko zna zašto, curila voda. Šan se priseti čudnih zvukova iz kupatila.

Sip ga ohrabrujuće potapša po ruci.

Dugo su se vozili, a vozač je s vremena na vreme uključivao sirenu i strašio grad. Zatim su dugo stajali. Kroz prozorčić sa rešetkama nije se videlo ništa.

Rasporedili su ih u samice. U betonskoj ćeliji širokoj oko dva metra nije bilo ničega osim stolice na rasklapanje, od ciradnog platna.

Prošlo je skoro tri sata.

Šana je pustio veoma uredan i čist čovek u civilu, pred kojim je čuvar u hodniku bio manji od makovog zrna.

"Molim vas za oproštaj, sept-kapetane. Došlo je do neugodnog nesporazuma. Ove budale su pobrkale brojeve soba. U ime ministra i Velikog Vođe, molim vas da incident zaboravite. Molim vas, uđite u sobu. Tamo možete da se dovedete u red. Molim vas."

Šan umalo da poveruje, dok na prstu pažljivog civila nije primetio prsten čiji je trag osećao na svojoj vilici.

U sobi se nalazio sto, Šaninov šinjel, okačen na vešalicu pošto je pedantno ispeglan, vruć čaj sa oraščićima, umivaonik i Sip koji se ogledao u ogledalu.

"Izvinjavali su ti se?"

"Da. Isti onaj tip koji..."

Sip je stavio prst na usta.

"Oblači se i doteraj se. Ako me intuicija ne vara, uskoro ćemo razgovarati sa ministrom milosrđa."

Bio je u pravu. Drugi civil, koji nije bio samo pažljiv nego su iz njega tekli med i mleko zamolio ih je da malo pričekaju, ako nisu baš jako umorni. Lično cenjeni Tiras, koji je od ranog jutra bio na dužnosti, želi da ih počastvuje

razgovorom oči u oči. Oni, naravno, mogu da odbiju, ali je ministar toliko zauzet da u skorije vreme neće moći da im ponovo zakaže razgovor.

"U redu. Pričekaćemo malo", ozbiljno reče Sip. "Mi bismo, takođe, želeli da se što pre vidimo sa cenjenim Tirasom. I mi smo, isto, kratki sa vremenom. Poslovi, poslovi..."

Čekali su oko pola sata. Put do Tirasa nije bio jednostavan. Sprovodili su goste iz Silaja, predavali ih iz ruke u ruku kao dragocenu pošiljku, potpisujući prijem i predaju. Tajni i službeni liftovi su ih vozili čas pod zemlju, tamo je u hodnicima osetno mirisalo na buđ, čas su ih dizali uvis, u prozorima se videlo plavetnilo.

Šan je odavno izgubio orijentaciju u prostoru i čudio se Sipu koga je obuzelo neko nejasno uzbuđenje. Čas je hteo da kroz poluotškrinuta vrata lifta pogleda u hodnik, čas se, na nezadovoljstvo pratilaca, povlačio u neki od uglova, čas je skakao na prozorčiće 'špijunke' da pogleda napolje. Dva puta je počinjao nešto da računa, savijajući prste. Njegova neshvatljiva računica je davala rezultate. Sip se oraspoložio.

Vodili su ih neslužbenim putem, kroz ogromne sale tehničkih službi sa teleprinterima koji su ličili na teške mitraljeze, i sa računskim mašinama koje su obrađivale urgentne materijale... Ovde skoro da nije bilo uniformisanih ljudi. Crni kompleti, sivi sakoi, beli mantili... Put su završili, umesto u čekaonici sa sekretarom i telefonom, u simpatičnoj beloj sobici sa cvećem, niskim foteljama i sofom prekrivenom kožom pustinjskog tigra.

Tu su Šana i Sipa ostavili same.

Sip je odmah 'naleteo' na zidove. Zidovi su bilo obloženi belim somotom. Sip je morao da otcepi parče tapeta ali je našao ono što je i tražio. Jedan od zidova je bio prigušeniji od drugih, kao da je iza zvonkog betona bio file.

"Toranj Vođe", prošaputao je, kao omađijan. "Trista osmi odeljak devete galerije-".

Šanin je shvatio da je Sip otkrio nešto važno, ali nije mogao ništa da pita. Osim toga, bojao se da će indiskretni Silajac izazvati podozrenje, nije bilo nikakve sumnje da su bili praćeni. Pokušao je da upadne Sipu u reč:

"Večiti Dvorac. Spomenik besmrtnosti i pravednosti, koji je izrastao oko

Tornja Vladara. Radost cele Svire. Ovde možeš da postaneš pesnik."

"Možeš", Sip se u zao čas našao u ekstazi. "Potreban je samo defekt, sasvim mali defekt. U grudima, sa leve strane. U srcu."

I Sip ponovo 'nalete' na zid, onaj isti na kome je u mozaiku bio urađen portret Vođe.

"Kako je prijatno videti gardistu obuzetog nečim večnim", propeva tužni duboki glas. "Odavno te interesuje slikarstvo, Sip?"

U otvoru malih tajnih vrata je stajao Tiras. Njegovo blagorodno, otvoreno lice bez bora, tužne sive oči i pedantno unazad začešljana kosa snežne čistoće, savršeno su odgovarali tituli 'ministar državnog milosrđa'. Veoma je ličio na portret Vođe. Moguće je da su slikari, nemajući model, nehotice unosili Tirasove izražajne crte u apstraktni vladarev lik. Moguće je da postoji i neki drugi razlog... Ne, to bi bilo suviše jednostavno. I ne bi, ipak, razjasnilo suštinu.

"Odavno te interesuje slikarstvo, Sip?"

"Još od detinjstva, cenjeni."

Da, Sip se veoma promenio poslednjih dana. On nikada nije bio plašljiv, ali je ranije u njegovoj smelosti bilo nekakve sumorne osvetoljubivosti. A sada je u njemu bilo ubeđenosti i izazova. Za običnog narednika to je bilo isuviše čudno. I, što je najvažnije, ta ubeđenost u svoju tajnu moć zbunjivala je i plašila one koji su je imali javno. Oni su se gubili pred drskim narednikom. Evo, i sada, Sip nije odskočio od mozaika, nije se ni za dlaku pomerio pred drugim čovekom Svire, nije ni trepnuo pred njegovim ledenim osmehom - i Tiras je, pokolebavši se, odstupio, ne napravivši čak ni primedbu.

"Ljubav prema slikarstvu si, verovatno, nasledio?"

"Moguće je. Ne poznajem svoje roditelje. Kao ni mnogi u Silaju."

"Svi siročići Svire imaju jednog velikog roditelja. Zahvaljujući njemu, ne znaju za tugu već samo za radost zbog služenja društvu."

"Da, na Sviri za mnogo šta ne znaju, zahvaljujući Velikom Vođi."

Tiras je smatrao da treba da prečuje ovu opasnu drskost

"Divan portret. Kakva sličnost! Ali, to je kopija! Uz to, sa defektom. Evo ovde je napukao. Zalepio sam je epoksidnim lepkom, i sada se skoro ne vidi.

On je veći, u prirodnoj je veličini, i kolorit mu je savršen. Postignut je potpuni efekat prisutnosti. Stalni osećaj da ti je iza leđa sam vladar, a ne portret. Eto, šta čini umetnost. Usput, Sip, znaš li ko je autor ovog remek-dela?"

"Znam."

"Znaš... Zaista su nepregledni putevi znanja! Moram da priznam da je čak i svemoguća sila bespomoćna pred njim. Ime umetnika, iako zabranjeno i grešno, poznato je odabranima A Kokilj Uran je bio talentovan, vraški talentovan. Gde si završio školu, Sip?"

"U Silaju, cenjeni. U 'Gnezdu Vođe'."

"U Silaju? Čudno. Tako svestrano obrazovanje, takva inteligencija i Silaj. U stvari je to, možda, genetika... Genetika je moćna stvar. Sigurno ti je poznato da je državni neprijatelj Kanir Uran, po nadimku Bin, unuk Kokilja Urana, velikog umetnika i velikog zločinca?"

"On je pogubljen?"

Tiras kao da nije primećivao Šanina. Nije bio u uniformi, već u strogom, sivom odelu sa plavom kravatom i ponašao se kao da je odlučio da se odmori od poslova razgovarajući sa starim poznanicima. Istina, obraćao se samo Sipu, Šanin je osećao da je svaka reč ovog čudnog razgovora namenjena i njemu.

Šanin je očekivao susret sa Tirasom i pripremao se za njega Trebalo je da reši štošta, ako ne i sve. Tajna Vođe, tajna Svire, počivala je negde ovde, blizu Tirasa. Tiras je za tu tajnu znao. Drugačije nije moglo biti. Trebalo je ukrotiti Tirasa. Po svaku cenu.

Zasada je sve išlo naopako. Inicijativu je imao Tiras. Igrao je neku igru čiji cilj i smisao nije žurio da otkrije.

A Sip je zasad loš saveznik. Krajnje uzrujan i oprezan, a osim toga se ovaj posao može obaviti samo zajednički, sa međusobnim bezrezervnim poverenjem. Šan se Sipu poverio, ali Sip Šanu nije. Na kraju krajeva čak i Tiras o Binu zna više nego Šan. Ukoliko su ovi detalji o poreklu koje je Sip krio, u vezi sa njegovim ponašanjem poslednjih dana, nešto postaje jasno, ali nešto i nejasno. Teško je samo kada se nađeš u tuđem svetu, i moraš da odgonetaš ne samo neprijatelja, već i prijatelja.

"On je pogubljen?"

"Ma ne, Sip. Nije pogubljen. Njime će se još pozabaviti moji lekari. Težak slučaj. Potpuna amnezija."

"Primoraćete ga da se seti svog života?"

"Nije potrebno. Biografiju Kanira Urana koji je već sa tridesetak godina bio nepovredivi autoritet u oblasti elektronike i primenjene fizike, a sa četrdeset osuđen na smrt za pokušaj atentata na Vođu, znamo bolje od samog Bina. Ali su njegovi roditelji, koje sam Bin nije nikada video, sačuvali jednu porodičnu tajnu. Tajnu od ogromnog državnog značaja. Posedujem podatke da je ovu tajnu znao i Bin, iako to, na prvi pogled, izgleda prosto nemoguće. Supružnici Uran su završili... mmmhm... pod našim nadzorom. Nisu imali kontakt sa spoljnim svetom, a Bin u to vreme nije čak ni pretpostavljao da oni postoje. O tome ko su njegovi roditelji i kako su završili, doznao je tek nekoliko decenija kasnije. Moji lekari se trude da upecaju zlatnu ribicu u mrtvom moru, u glavi onoga koji je nekada bio Bin"

"Zašto nam sve to pričate, cenjeni? Državna tajna nije za uši radoznalaca. Čak i ako su to uši policijskog gardiste. Zašto mi treba da znamo o Binu? Mi smo svoje uradili - predali smo ga u tvoje ruke. Ali mi nismo lekari..."

Tiras je, kao da ne čuje, prišao portretu i prešao mekim dlanom po blistavim komadićima kamena kao da briše nepostojeću prašinu. Stajao je sa licem čoveka koji je tokom mnogih godina proučio svaki pedalj, svaki sastav, svaku krhotinu prekrasne kompozicije prirodnih i veštačkih linija na mozaiku.

"Skupo bih platio kada bih mogao da doznam Uranovu porodičnu tajnu. Niko od vas, čak ni sami Uranovi, ni onaj nesrećni Bin, niko na svetu osim mene, ne može ni da pretpostavi cenu ove tajne... Skupo bih za nju platio."

On odjednom pride Šaninu.

"A ti, Šan? Koliko bi ti dao?"

"Ja? Ja ništa. Mene se to uopšte ne tiče."

"Batali. Mi smo, sva trojica, inteligentni ljudi. Mi smo duhovne aristokrate, iznad tajni i mahinacija. Valjda nećeš da me ubeđuješ da te novac ne interesuje? Ko da ti poveruje?"

"Goron."

"Goron? Moj najbolji drug Goron je najobičniji sitni prevarant sa neizmernim

apetitom. On je plebejac. Nije sposoban za velike poslove. Za pravi posao, dostojan genija..."

"Goron ti je, cenjeni poslao sanduk specijalnog silajskog piva."

"Protovit? Srdačno zahvaljujem. Protovit, zajedno sa celim vašim prtljagom, stoji kod mene u kabinetu. I ništa više nije poslao? Nešto interesantnije?"

"Ne, cenjeni."

"Čudno. A šta je sa crvenim koferom?"

Tiras se nije šalio. Njegovo lepo liceje bilo usredsređeno kao lice boksera koji je krenuo u napad. U sivim očima koje nazivaju 'čelične' nije bilo zlobe. Samo je vrebao žrtvu, presecajući joj odstupnicu ili mogućnost da pređe u kontranapad.

"Ne želite da odgovorite! I ne morate. Ja već znam da je pravi kofer ostao kod Gorona i da je kod vas falsifikat. Neću da krijem, mislio sam da ćeš se u Dromi pojaviti sa pravim koferom. A Goron je rešio da me prevari. Stari lešinar. Kada pogledaš, trenutna situacija je sledeća: crveni kofer je kod Gorona, a ključ za njega kod mene. Zar ne, Šan?"

"Ne znam o čemu govoriš, cenjeni."

"Mogu da te podsetim. Noć. Švercerski brod koji zaustavljaju stražarski patrolni brodovi. Vaš susret sa Goronom. Dao si mu na čuvanje crveni kofer koji si dobio izvan čelične Čaure. Kofer koji se otvara samo na tvoju misaonu naredbu. Goron je od tebe i Sipa stvorio 'pernate' i heroje u hajci na već odavno uhvaćenog Bina. I šalje vas u Dromu, gde sandukom piva treba da zamažete oči cenjenom Tirasu i dospete tamo gde još niko, u celoj istoriji Svire, nikada nije dospeo."

"Ti sve znaš, cenjeni."

"Ja znam mnogo, ali ne sve. Ne znam, na primer, šta je u crvenom koferu. Kao što vidiš, iskren sam prema tebi."

"Tamo nema ničega što bi štetilo Sviri, cenjeni."

"To nije odgovor."

"Za sada ne mogu drugačije da vam odgovorim."

"Dobro. Onda ću vam postaviti drugo pitanje. Zašto ste došli u Dromu?"

"Moramo da vidimo Velikog Vođu."

"Da vidite Vođu... Skromna želja, nema šta. Pa eto, dragi Šan, ja, cenjeni Tiras, desna ruka i granitni oslonac Vođe, nikada u životu nisam video vladara Svire i nikada nisam čuo njegov glas. I, moja najvatrenija želja, ne želja, nego moj glavni cilj jeste da vidim vladara! Da ga vidim! Svojim sopstvenim očima, bilo da je bog ili čudovište, ili gomila sveznajuće protoplazme, ili automat sa apsolutnom vlašću prepun žica, samo da ga vidim! Da ga dotaknem rukama, da ga opipam! I po cenu života, da ga vidim!"

Izbacivao je reči kao teške kožne rukavice, ne dižući glas, ne gubeći dah, klizeći nečujno po beloj sobi kao po ringu, on se borio, ali njegov protivnik više nije bio Sip, ni Šan, već onaj koji je izvirao iz mozaika na zidu, mešajući realnost i fantaziju.

"Vladar! Vi hoćete da vidite vladara! Vi hoćete da vidite ono što ne može da postoji, ali postoji, uprkos zdravom razumu! Šta će vama to? Zašto? Zašto da rizikujete živote zbog puke radoznalosti? Ne izazivajte sudbinu! Ne znam šta će vama to. Slutim ko ste. Obojica ste šverceri koliko sam i ja ministar milosrđa. Nema smisla da pravite budalu od mene. Izdaje vas sorta."

"Na pogrešnom si tragu, cenjeni."

To se umešao Sip, koji je spontano seo na sofu zastrtu kožom pustinjskog tigra, posmatrajući Tirasove piruete kao trener.

"Ja? Uobražen si. Ne osporavaj mi mogućnost logičkog razmišljanja. Zašto Goron nije poslao Bina u Dromu, odmah pošto ga je uhvatio? Čekala ga je nagrada! On je očekivao vas sa crvenim koferom. Nećete, valjda, da me ubeđujete da je vaš susret sa Goronom u orbiti bio slučajnost. Zatim, uspeli ste ono što ne uspevaju moji lekari. Iščupali ste iz mrtvog Binovog sećanja porodičnu tajnu. Ćuti, Sip. Ćuti. Nisi se ti bez razloga smucao po galerijama slika u Dromi. Hteo si da doznaš u kom se delu Večitog Dvorca nalazi ulaz u Toranj Vođe. Jedina vrata koja se otvaraju spolja, a ne iznutra kao ostala. Vrata koja je zločinački genije Kokilja Urana zamaskirao jednim od zidnih portreta Vođe. Šta kažeš na to, Sip? Već nemaš volje da bilo šta kažeš?"

"Za sada ne, cenjeni."

"Nemaš šta da kažeš. Zato jer sam otkrio jabučicu. 'Silajska jabuka', takvu ste, Šan, ti i Goron smislili? Konspirativci. Ja svuda imam oči i uši. Budne oči i

budne uši. Nećete vi mene prevariti. Čekao sam vas mnogo godina. Nisam imao Bina, prodirao sam u tajnu Kokilja Urana kao voda u kamen, mikron po mikron. Pabirčio sam mrvice saznanja sa trulih magnetofonskih traka, snimljenih u ćelijama za mučenje, iz košmarnog brbljanja luđaka. Vladar je lukav, uništio je sve crteže, i građevinska dokumenta Tornja a zatim i one koji su ih videli i uništavali. Postreljao je sve graditelje redom, a zatim povešao one koji su ih streljali. Učinio je sve da bi njegov Toranj ostao nepristupačan zauvek, da niko nikada ne prodre u njega."

Sip podiže nad glavom ruku stisnutu u pesnicu i poče da govori, zatvorenih očiju i rastežući, kao da recituje omiljene stihove:

"Ti si veliki, ali postoji i veći od tebe. Onaj kome je ime narod. Ti si moćan, ali postoji moćniji od tebe, onaj kome je ime narod. Narod će se za sve osvetiti. Nada, to je sunce za mrtve. U ime svih nevinih a ubijenih, proklinjem te. Nedostupan je tvoj Toranj, ali postoje vrata. Tvoje sudije će ući bez poziva..."

"Priznao si, Sip. Pravilno si postupio što si priznao. Sve ste izvukli iz Bina. Svi su mislili da je poema Sitara Urana 'Sunce za mrtve' poetska izmišljotina. Ali ja sam verovao da ona sadrži ključ neprikosnovenih vrata. Sitar Uran je bio srčani bolesnik, i nervi mu nisu bili kao kod oca mu, Kokilja. Držao se samo zahvaljujući ženi. Trebalo se ozbiljno pozabaviti Lanom Uran. Ali im je neko doturio otrov. Nisam stigao da doznam glavno - kako. Kako da pronađem vrata."

"Znači, Sitar i Lana Uranovi su tvoja rabota, cenjeni? A šta je sa vladarom? Zar nije on..."

Tiras se zaustavio nasred sobe, kao da se spotakao na ravnom. Polako je razvezao kravatu i otkopčao okovratnik košulje.

"Vladar? Vladar... e, pa reći ću vam istinu. Ona vam neće nauditi. Vama više ništa ne može nauditi."

Niz Tirasov dlan se, kao zlatan mlaz, prosuo tanak lančić sa nepravilnim trouglom od žutog metala, isti kao Goronov.

"Ovaj znak je star mnogo stotina godina. Stigao je na Sviru izdaleka. Kada se tri takva trougla uklope, formiraju oko. Svevideće Oko - simbol Reda pronicivih."

"To, znači, nisu prazne glasine? To o tajnom Redu i ostalo?"

"Ne, Sip. Nisu glasine. To je vlast. Prava vlast, ne pozorište lutaka za lakoverne. Tajna vlast neprimetnih i neuhvatljivih izabranika Više Volje."

"Nešto mi tu nije jasno, Tiras. Zar vladar..."

"Kakav vladar? Neka je tri puta proklet! Nepredvidivi promašaj, ružna greška u svetom Velikom planu! Mi smo smestili Oksigena Aša u fotelju gazde. Našem Redu je bila potrebna lutka, paravan, žrtveni jarac, i Savet Reda je iskopao tog nespretnjakovića iz ništavila. Oksigen Aš je mrzeo naredbe Reda ali ih je pravilno ispunjavao, najpre da bi preživeo, zatim da bi učvrstio vlast, a zatim... Zatim je vladar odlučio da nas uništi da bi vladao sam, bez smetnji. Proglasio je pronicive ljudima van zakona i počeo da ih goni svim kaznenim sankcijama Svire. Samoljubivo derište! Mi smo imali iskustvo predaka, iskustvo milenijuma! Neuhvatljivi i bez lica, delovali smo tako da je vladar sam ubijao svoje pristalice, a 'pronicivi' su zauzimali njihova mesta. Nesvestan toga, vladar je i dalje radio protiv Reda Držali smo ga u stalnom strahu, i gledali svoja posla. Nisu 'pronicivi' pucali po trgovima i nisu podizali ustanke. Mi smo, malo-pomalo, uklanjali ljude i čistili put do svog cilja. Ostala je još samo sitnica: ukloniti vladara i službeno proglasiti vladavinu Reda.

Ali nas je Vođa prevario. Tačnije, ne Vođa već Kokilj Uran. Njegov nadljudski genije je Toranj učinio nepristupačnim čak i nama. Tada je počela istinska tragedija Reda. U početku smo se nadali da ćemo, precizno ispunjavajući Reči Vođe, vrlo brzo dovesti Sviru do propasti i da će pobunjeni narod sam srušiti Toranj. Ali je Svira na neshvatljiv način, počela da cveta. Ništa nam drugo nije preostalo već da čekamo da gazda umre. Ali vladar o tome i ne misli."

Tek je sada slušajući Tirasa i Sipa Šanin počeo da povezuje stvari. Kao da mu je pošlo za rukom da rasklopi komplikovanu igračku i da vidi mehanizam neočekivane i oštroumne kombinacije poluga i zupčanika.

Postalo je jasno da Vođa nije mogao da uništi Red, ali je i vladar, povukavši se u Toranj, postao nedostupan Redu. I evo, već sto pedeset godina su, koristeći se svim mogućnostima realne vlasti, pronicivi prinuđeni da glume ponižavajuću ulogu izvršioca volje fiktivnog vladike.

Legenda o tajnim vratima koju je Kokilj Uran ostavio budućim osvetnicima

je postala poslednja nada Reda. Bin, naslednik tri generacije buntovnih umetnika, je bio jedini koji je znao šifru tog tajnog prolaza. Nije li o tom 'defektu' Tornja govorio Šanu, pozivajući ga da mu bude saučesnik? Šanin je tada odbio, još ništa nije video ni znao. A sada? Kako sada da postupi?

Tiras je bio na pogrešnom putu, ubeđen da su ključevi od Vrata u crvenom koferu. Tirasa je zavela profesionalna logika islednika. On je video zlu nameru u onome što je bila prosta koincidencija.

Lažnog Bina je 'uhvatio' i u Dromu dopremio pravi Bin. Tiras to nije mogao znati, pa je izgradio svoju verziju događaja Osumnjičio je Gorona za pokušaj da sam osvoji Toranj i zaobiđe njega Tirasa. Uhvativši 'goste iz Silaja', Tiras je sada nameravao da Goronu otme 'silajske jabuke', jer je bio ubeđen da bez crvenog kofera ne može da prodre u Toranj.

U toj spasonosnoj zabludi ga je trebalo držati što duže, iako, da bi se našao izlaz...

"U pravu si, cenjeni. Ne traba više da pričaš. Razumeo sam te. Upravo si ti, a ne Goron, dostojan da uđeš u Toranj. Ti si zaslužio sudbinu da ti bude dodeljena apsolutna vlast Sip i ja ćemo ti pomoći da ostvariš svoje smele planove. Sviri je potrebna sveža krv."

"Sveža krv! Dobro rečeno! Odmah sam shvatio da ste vi iz Spoljnog sveta. Oduvek sam pretpostavljao da je Vođa došljak,i da čeka goste s neba. Pa vi ste odande?"

Sip opominjuće diže ruku, ali Šan, malo oklevajući, potvrdi.

"Da, mi smo odande."

Kao da je nešto zaklokotalo u sobi - Tiras se smejao srećnim smehom, kao dete koje je pronašlo skrivenu igračku.

"Spremni smo da ti pomognemo, cenjeni, ali je crveni kofer kod Gorona.."

"Sutra će biti ovde."

"Goron ili kofer?"

"Kofer. A Goron..."

Šanin je sa čuđenjem posmatrao kako se sa moćnog lica lica ministra polako povlači krv, i kako mu u dubini svih, sigurnih očiju rastu strah i uznemirenost.

Na vratu su mu dve krivudave vene natekle i počele da pulsiraju, a sa svakim damarom je iz njegovog tela snaga isticala. To više nije bio bokser koji napada, već se pred Šanom i Sipom ustezao preplašeni dečak.

Šanin se osvrnuo. U otvoru tajnih vrata je stajao Mos.

"Što si ućutao, Tiras? Nastavi. Gde je naš brat Goron?"

"Zar sam ja njegov stražar?"

"Imaš ti dobro pamćenje, Tiras. Dobro se sećaš svega i svačega. A zaboravio si da mi kažeš da ćeš se danas sresti sa gostima."

"Mislio sam da si u Silaju."

"Da ti si i želeo da ja danas budem u Silaju. Juče si me poslao kod Gorona, po crveni kofer, iako si već znao da neću zateći ni Gorona ni kofer."

"Goron je previše voleo srebrnjake."

"Goron je mogao da mi izbrblja šta je u koferu i ti si ga sklonio."

"Mislio sam na sudbinu Reda."

"Ne, Tiras. Mislio si na svoju sudbinu."

"U ime Oka.."

"U ime Oka govorim samo ja!"

I Bin se čak, od detinjstva naviknut na dvoličnost svojih sugrađana, zbunio slušajući neočekivanu međuigru. Preuzvišeni Tiras, strah i trepet Svire, veliki inkvizitor koji je planirao smaknuće Vođe, drhtao je pred najobičnijim tehničarom. A Mos je, u pohabanom radničkom kombinezonu, isprsio svoje gumene grudi. I na njegovom okruglom vratu je visio zlatan lanac, ali se na njemu nije nalazio zlatni trougao, već okrugli, crni ahat.

Tiras je kao začaran pratio Mosove pokrete. Viši tehničar je iz unutrašnjeg džepa izvadio još jedan lančić. Sa trouglom.

"Goronov znak! Ti si sam smakao Gorona Mos! Pre mene!"

"Ne, Tiras". viši tehničar napući usta. "Samo sam sačekao da tvoji ljudi završe posao. I pritisnuo ih na licu mesta. Više nemaš svoje ljude, Tiras, oni su moji. I mogu da potvrde pred celim Redom da si naredio ubistvo Gorona"

Mosovi prsti su hitro otkopčali trougao sa listića i neuhvatljivom brzim

pokretom ga ugradili u ahat. Na njegovim grudima zasvetlucala je polovina zlatnog oka sa crnom zenicom.

"Oko", uzdahnu Tiras. "Večno Oko."

"Ne, to još nije Oko. Nedostaje tvoj trougao, Tiras."

"To nećeš učiniti, Mos. To se protivi Tradiciji."

"Imaš dobro pamćenje, Tiras. Po Tradiciji je 'troje kao jedan, jedan kao troje'. Jedan kao troje."

"Mos, sve ću ti objasniti! Imam plan! Zaludivao sam ovu dečurliju iz Spoljašnjeg sveta. Ispričaću ti sve. Sve do kraja, kunem se Okom! Hajdemo kod mene, sve ću ti ispričati!"

"Nisam ja zlopamtilo, ministre milosrđa Ja sam čovek običan. Hajdemo kod tebe, ali bez policijskih trikova važi? Ti idi, dok ja ovoj deci kažem još par reči."

Tiras je zamakao iza zida krijući se kao da se plašio da okrene leđa zlatnom Oku. I Mos se okrenuo prema Šanu tek kada se zid zatvorio.

"Juče nisam uspeo da dođem, dragi moji gosti. Izvinjavam se. Ipak smo se sreli, i crveni koferčić je kod mene. Ne onaj lažni, čiju ste sadržinu sakrili u bifeu na hipodromu, već onaj pravi, sa ključevima od Tornja. Hvala za korenčić, dobar žen-šen, pravi. Pa Šan..."

"Slušaj, Mos, u žurbi sam gurnuo tamo i svoju električnu mašinicu za brijanje..."

"Znam, Sip, znam. Hoćeš da se obriješ? Sada će ti doneti tvoju mašinicu, obrij se. Imaćemo jedan iskren razgovor, dugačak. Odmah sam vam rekao da se ne povezujete sa Tirasom, šta će vam on? Ja sam jednostavan čovek i brzo se umirim. A Tiras je ogrubeo, na poslu postao zao, takav mu je posao. Vi i ja ćemo se brzo dogovoriti, zar ne, Šan?"

"Nisam još doručkovao, Mos."

"E, Tiras, Tiras. Ne ume on da primi goste. Ali se ne uznemiravajte. Odmorite se, obrijte, pojedite nešto. Kroz jedan sat ću vas i ja malo uznemiriti, ako dozvolite. Pozdravljam vas sada. Predahnite. Odavde nema izlaza."

Dok se Sip brijao, Šan je razgledao njihovo novo utočište. U beloj sobi nije

bilo ničeg posebnog. Ona bi sa uspehom mogla poslužiti kao hotelska soba karantin ili zatvorska ćelija ako bi imala vrata. Soba nije imala ni ulaz ni izlaz. U nju se ulazilo kroz pokretni zid. A kako se izlazilo? I da li je, uopšte, bilo moguće napustiti ovu sobu dobrovoljno?

Sve vreme za doručkom, koji je bio savršeno pripremljen i raskošno serviran, nisu progovorili ni reči. I Šan i Sip su znali da se svaka njihova reč lovi na skrivenim prislušnim uređajima. Nisu imali ni volje za razgovorom. Trebalo je napraviti poslednji korak, i svako je morao da se u dogovoru sa samim sobom na njega odluči.

"Jesi li spreman da uđeš?" napisao je Sip na hartiji sa grbom.

"Da ali kako?"

"Tiras je pogrešio. Vrata nisu kod njega već ovde. U testamentu Urana piše o portretu sa defektom - pukotina sa leve strane, ispod srca."

"To je spas."

"Treba poći što pre. Sada."

"Ja sam spreman."

Sip je uzeo brijač, izvukao električno sečivo i prišao portretu. Dugo se motao oko njega, vodeći uključeni mehanizam uzduž i popreko po šarenom kamenu. Pod pločicama mozaika je nešto šumelo, tiho pucketalo i škriputalo.

"Vibromagnetna brava", dosetio se Šanin. "Kako jednostavno! Sto pedeset godina je najneverovatniju tajnu ljudske naseobine čuvala najprostija brava"

Sip je završio posao, pedantno vratio sečivo na mesto, stavio mašinicu u futrolu i gurnuo je u džep. Zatim je, namignuvši Šaninu, ramenom počeo da gura rame na portretu.

Vrata se nisu pomerila.

"Sto pedeset godina", sa krivicom promrmlja Sip i gurnu jače. Ali je zid ostao nepomičan.

"Ja sam ipak, jači", ohrabrujuće se osmehnuo Šanin i sklonio Sipa. Raširio je noge, pričučnuo i pokušao da se uspavi opirući se o zid ramenom i desnim bokom. Svojevremeno je, u rodnom Pričumliju obarao ramenom suvo drveće, bez sekire i testere. Ovde nije imao stabilan oslonac. Noge su mu klizile po

plastičnom parketu, a rame po polituri glatkoj kao ogledalo. Kameni Vođa nije dozvoljavao ulaz u Toranj.

Šanin je gurao zid celim leđima i rukama sagavši se oko četrdeset stepeni prema podu i pritisnuo tako da mu se zacrvenelo pred očima.

Zid je oživeo. U početku je kroz njega prošao kao laki drhtaj. Zatim su površine zida i portreta promenile položaj: portret sa pozadinom se sporo povlačio u dubinu. Čuo se tihi zvižduk, a zatim i škripa. Postalo je razumljivo zbog čega vrata popuštaju tako teško. Između Tornja i Večitog Dvorca nije bilo razmene vazduha, a pritisak je u Torrnju bio viši nego u Dvorcu.

Vrata su se iznenada otvorila, bučno uzdahnuvši kao da žale tajnu koja je prestala da bude tajna. Šan nije stigao da se uspravi, i, da nije bilo Sipa, uleteo bi u uzani pravougaoni otvor.

Obojica su, neodlučna, stajala. Toranj je na njih duvao smrad vekovne močvare. Kroz prolaz su mogli da prođu samo jedan po jedan. Prvi je ušao Šanin.

6. SUD

"Oho...!"

Samo je ovom jednom rečicom Šanin i mogao da odredi svoj prvi utisak pred unutrašnjošću Tornja. Pretpostavljao je da će tamo videti ako ne čuda, bar nešto posebno. U početku, zapravo, ništa nije ni video. Svetli otvor vrata se iza njih zatvorio i našli su se u carstu tame, neprobojne tišine i oštrog vonja Činilo se da je ovde trulilo samo vreme, ukradeno iz zvezdanih mora vasione i ubijeno u kamenoj grobnici.

Pravo iz bele sobe, našli su se na nestabilnim stepenicama uskog metalnog stepeništa, prilepljenog uz vlažni zid, po kome je mogao proći samo jedan čovek. Ograda je, malo se naginjući, odlazila nekuda gore i nekuda dole. Šanin se, ne znajući kuda da krene, čvršće uhvatio za nju.

"Da nam je bar neki zaboravljeni fenjerčić... Đavo bi ga znao kuda ćemo ovako dospeti. Meni se, ne znam zašto, nešto ne sviđa ovaj miris."

Šanin je osluškivao brzo Binovo disanje pored sebe. Izgledalo je da ni on ne zna kuda da krene, pa se zagledao u tamu trudeći se da nade rešenje.

"Po svemu sudeći, nalazimo se u glavnom odvodnom šahtu. Dole treba da su regeneratori a gore ventilacioni otvori. Ni jedno ni drugo nam, za sada, ne odgovara."

"A stepenište?"

"Stepenište je, izgleda, u kvaru. Po ideji ono mora da spaja nivoe Tornja. Na svakom nivou treba da bude ulaz u pomoćne prostorije."

"Koliko, otprilike, nivoa ima Toranj?"

"Ne otprilike. Tačno dvadeset i četiri. Mi smo sada negde između osmog i devetog. Ali, po ovakvom mraku... Ovde je verovatno bilo osvetljenje, ili je isključeno, ili su sve lampe pregorele. Kad bismo bar nečim mogli da osvetlimo..."

"Imam upaljač."

"I ćutiš?"

"Ne ćutim. Tražim ga."

Sićušni upaljač-suvenir je bio nešto veći od nokta na palcu i bilo je nemoguće pronaći ga odmah u širokim džepovima gardijskog šinjela. Nije imao plamen, prosipao je lepezu plavih iskri.

Tek što je Šanin kresnuo upaljačem i tek što se kržljavi plamičak poslušno razgoreo u njegovoj ruci, na pridošlice se obrušio silni svetlosni udar. Prvo što im je proletelo kroz glavu i nateralo ih da se pribiju uza zid - eksplozija metana ili čega sličnog, što je lebdelo u vazduhu. Prolazile su sekunde, eksplozija se nije gasila, ali se udarni talas, koji bi srušio ili iskrivio konstrukciju, nije dizao.

Ispravili su se, pažljivo se osvrćući.

Sve je unaokolo gorelo. Ogromna užarena cev - toranj, po čijem je zidu visila rupičasta paučina stepeništa sa Sipom i Šanom, izlazilaje iz svetlosti i odlazila u svetlost. Ponovo nisu mogli da išta razaberu, ni gore ni dole, bleštava svetlost ih je primoravala da žmirkaju, ali je, jednako kao i tama, krila sliku.

"Šta je to?" Šanin se okrenuo prema Binu, ali ovaj nije razgledao šaht, već svoj dlan. Dlan je svetleo, a na svetlucavom zidu kao da je neko tušem nacrtao crni otisak šake.

"Luminofor?" Bin omirisa ruku.

"Sumnjam. Više liči na buđ. Buđ staru vekovima Od tvog upaljača se sve ovo upalilo. Evo sada svetlost počinje da ubija. Treba da požurimo. Izgleda da se Vođa i nije revnosno brinuo o higijeni svog obitavališta. To nam, doduše, i odgovara. Hajde da se spustimo dole. Pre svega, lakše je silaziti nego peti se, a i jazbina se prema planu nalazi negde na nižim spratovima"

Klizava buđ na stepenicama i na ogradi činila je da i silazak ne bude brz i bezbedan. Usput su otkrili još jedan neprijatan detalj: na svaki nivo su vodili zaista havarisani prolazi, a ulazni otvori su bili pod naponom koji nije bilo moguće isključiti sa strane šahta.

"Nije mi samo jedno jasno", progunda Šan. "Čemu ovo preterivanje? Sudeći po šahtu, u Toranj komotno može da se smesti omanja armija. A Vođa prednost daje samoći."

"Nekada je ovde i bila armija. Telohranitelja. Ljudi iz obezbeđenja su živeli u Tornju. To je bila tvrđava sa garnizonom. Zatim se proredilo i lično obezbeđenje: postepeno su ga zamenili mehanizmi i automatika. Vladar Svire

se umirio tek kada je ostao potpuno sam."

Dalje puta nije bilo. Stepenište se završavalo sto pedeset metara iznad masivne rešetke, koja se nalazila na dnu šahta. Buđ ovde nije izgledala kao nabubrela, bezoblična masa na koju je ličila gore, već je izrastala u obliku neobičnih smetova drveća i žbunja koji su oživljavali pri najmanjem strujanju vazduha

"Dodaj malo svetlosti, Šan, jer će se vatromet ugasiti..."

Ovalni otvor prve galerije je bio malo veći od ostalih.Bin je prineo polove svoje univerzalne vibro-mašinice za brijanje ručicama konektora. Začulo se ravnomerno zujanje.

"I ovaj je pod naponom. Desetak kilovata ne manje. Dovoljno je da ga dotakneš i da se pretvoriš u buktinju."

"Šta da radimo?"

Bin nije odmah odgovorio. Dugo se motao oko otvora vadeći iz buđi nekakva komplikovana koplja, kuke, matične ključeve, testere i sečiva

"To sam i mislio. Sve za mehaničara ništa za elektromontera. Kada je mehaničar ulazio, napon su, jednostavno, isključivali. Do đavola, ni gumenih rukavica.."

Konačno je ugledao neku krstoliku drvenu motku koja je ličila na ribaću četku sa metalnim iglicama

"Moraćemo da napravimo kratak spoj. Možda će osigurač iskočiti na vreme i prekinuti napon u rešetki. Ničeg drugog ne mogu da se setim."

"To su opasne stvari, Bin. Ogromne su nam šanse da se pretvorimo u buktinje, a postoji opasnost da ćemo izazvati opštu uzbunu."

"Možda imaš neki bolji predlog? Spreman sam da prihvatim tvoj plan. Čutiš? Izgleda, drugih varijanti..."

"Pričekaj! Tiho!"

Iza zida se nešto događalo. Najpre je zid lagano, jedva osetno, zadrhteo. Zatim su se vibracije pojačale i začuli su se nekakvi prigušeni, neravnomerni uzdasi. Zvuk je postajao sve jasniji, drhtaji su se pretvarali u buku mehanizma koji se brzo približavao a uzdasi u cviljenje vrata koja se otvaraju i zatvaraju.

Sasvim blizu se začulo snažno zvono.

Poklopac otvora se otkačio nadole, kao čeljust štuke, otkrivajući šinski put, koji je bežao u grotlo. Po njemu se, u susret Šanu i Binu, kotrljao dugačak sto, prepun raznih komplikovanih jela, koja su pikantno mirisala, bocama, sifonima, bokalima i brižljivo i sa ukusom serviranih.

"Kakav doček!"

"Hm... Pomalo neočekivano gostoprimstvo..."

"Hleb i so! Vladar je, rekao bih, dobro upoznat sa zemaljskim običajima. Čime ćemo mu odgovoriti na poziv, Bin?"

Bin je već prišao prema stolu. Nije stigao da napravi ni dva koraka, kada se sto pokrenuo kao divlji konj koji zbacuje jahača. Pao je na prednje noge i podigao zadnje. Raznobojni poslužavnici sa jelima i napicima su poleteli u šaht. Sto se vratio u predašnji položaj, ponovo se začulo zvono... Bin je stigao da kraj svog koplja zavuče u zglobni podupirač. Preopterećeni servo-motori zabrujaše. Sto se tresao, ali nije mogao da se pomeri sa mesta. Zvono je ljutito zvonilo.

"Izvolite sesti. Taksi koji vozi u pakao vam je na raspolaganju!"

Bin je hitro skočio na poklopac otvora, pa sa njega na sto.

"Brže!"

Šan je prihvatio pruženu ruku i našao se na stolu. "Molim, bolje ležeći..."

"Aha. Naročito ako se držiš za ogradu, koja kao da je za nas napravljena. Je I' si spreman?"

"Mene što se tiče, jesam."

"Krećemo!"

Bin istrže koplje iz zgloba Točkovi su se sa piskom pokrenuli po šinama sto se cimnuo još jednom-dvaput, kao da se prilagođava neočekivanoj težini na leđima, pa se nesigurno pokrenuo napred.

"Hajde, rođeni, hajde. Ne usteži se. Mi se čvrsto držimo... Gledaj, Bin, sluša nas!"

Sto je ubrzavao sa svakim metrom. Iza njih je tresnuo poklopac i svetlo se istovremeno ugasilo.

"Opet mrak. Možda se domaćin plaši svetlosti?"

"Ne verujem. Ovde jednostavno nije potrebna svetlost. To je teretni put. Zapravo, put kojim se ostaci hrane izbacuju iz domaćinovog apartmana u regenerator."

"Ne bih rekao da su ono bili ostaci. Trpeza kao da nije ni taknuta."

"Tačno. Domaćin nema apetita. Poslao je svu tu divotu na preradu."

"Ili se ta divota, sačekavši određeno vreme, na preradu otpremila sama"

"Meni se, lično, više dopada druga varijanta."

"Zbog toga što nas ona oslobađa potreba da Velikom Vođi objašnjavamo svoje pojavljivanje i prisustvo?"

"Baš zato. Daje nam mogućnost da osmotrimo situaciju."

"U pravu si. Nadajmo se."

Putovanje je bilo dugo i jednolično. S vremena na vreme bi nad njima planula po koja svetiljka ali se u njenoj mrtvoj svetlosti uvek javljala jedna te ista slika: plafon sa isprepletenim debelim kablovima u obojenoj izolaciji i blindirana ploča, koja je zatvarala put ispred njih. Iz ploče je virilo plavo oko objektiva koje je, zanimljivo se vrteći, proučavalo sto od točkova do ploče. Kada je dolazilo do gornje ivice, ponovo se sakrivalo u ploču. Ono što je bilo na stolu ga nije interesovalo.

Ploča se dizala i spuštala propuštajući identifikovani mehanizam, svetio se gasilo i 'taksi za pakao' je nastavljao put.

Put ih je doveo u prostornu salu, osvetljenu mat svetlom i punu mirisa sveže i dobro pripremljene hrane. Kuhinja vladara je blistala od čistoće nerđajućeg čelika i izglancane plastike. Na njenoj bi joj opremi pozavidela i bolja hemijska laboratorija. U hermetičkim kockama, kodovima, spiralnim cevima, odvijala se tajna kulinarske umetnosti, treperile su zelene linije na ekranima oscilografa, palili se i gasili indikatori predajnika, kao praznične girlande, zujali u raznim tonovima veliki i mali kompjuteri. Na zidu je svetlucao sat sa brojčanikom. Brojevi 8, 11, 3, i 5 su bili crveni, a ostali crni. Sat je pokazivao deset do jedanaest

"Po svemu sudeći, kroz deset minuta će biti užina. Da li da uzmemo nešto iz

vladareve porcije? Ili ćemo time uvrediti domaćina? Šta misliš, Bin?"

"Mislim da prazan stomak samo potpaljuje strast istraživača. Mada bih hteo da se priključim vladarevom stolu. Iz čiste radoznalosti."

Na svoje veliko iznenađenje, na drugom kraju sale su otkrili iste takve šine i sto spreman za postavljanje.

"Izgleda da vladar nije sam."

Bin sleže ramenima

Osim otvora za stolove, iz kuhinje drugog izlaza nije bilo. I ovde su otvori bili pod naponom, kao i u šahtu. Bin raširi ruke.

"Ništa nam drugo ne preostaje nego da dođemo do glavnog ljudoždera Svire direktno na stolu, kao pečenje. Ako uzmemo u obzir da nemamo oružje..."

"Ali imamo faktor iznenađenja."

"Jesi' li ubeđen u to, Šan? Možeš li da garantuješ da nas vladar, pomoću čitave ove elektronske skalamerije, ne prati od prvih koraka kada smo se pojavili u njegovom carstvu?"

Sada je došao red da Šanin slegne ramenima.

U tom trenutku je sat pokazivao jedanaest. Srebrnasta traka konvejera je počela da se kreće. Na proširenjima sa brojevima su počele da se pale kontrolne lampice. Iz jednog proširenja je iskliznuo na konvejer poslužavnik sa predjelom od ribe i mesa iz drugog sifon u ledu, iz trećeg pribor za kafu u providnom termosu. Poslednja je na srebrnastu traku izašla ogromna činija sa voćem.

"Silajske jabuke... Ako je verovati predanju, omiljena poslastica Velikog Vođe."

"Da probamo?"

"Ja ne bih. Uostalom..."

Sto se tiho pomakao, poklopac se bešumno otvorio, a šine više nisu prolazile kroz tamni tunel već kroz široki hodnik sa zasvođenim plafonom. Deo poda na kome nije bilo šina je bio zastrt prilično pohabanim plastičnim tepihom. Tuda se često prolazilo.

Šanin zagrize nebesko plavu duguljastu jabuku i zapazi: voće se na Sviri, po

ukusu, malo razlikovalo od zemaljskog, ali ovu vrstu on do sada još nije probao.

Plavo meso mu je opalilo usta ljutom hladnoćom, kao komad leda. Pošto je komad bio žilav i tvrd, Šanin se pripremio da ga žvaće dugo i savesno. Tek što je zubima dodirnuo površinu jabuke, iz nje na sve strane poče da prska zapenjeni, oštro-slatki sok, a u ustima mu ostade glatka masa u vidu želea, koja se mogla gutati bez žvakanja.

Šanin je pojeo jednu jabuku, drugu, treću, pa., vladar ipak nema loš ukus, zaključio je.

Izgledalo je da šine vode pravo u slepi zid i da će se sto neizbežno sa njim sudariti, ali se u poslednjem trenu zid podigao, i spustio se, već iza leđa nezvanih gostiju. Sto se umirio.

Šanin se, već posustao od svih tih putovanja po šahtovima kanalima za smeće, kuhinjama-automatima, napregao i pribrao. Sumnje nije bilo - nalazili su se u vladarevom stanu, u njegovom intimnom utočištu, u njegovoj ličnoj trpezariji.

Veoma bogata, bolje rečeno, neverovatno bogata, soba je bila obložena sandalovim drvetom. Slike, zlatni luster na plafonu. Sto sa kamenim inkrustacijama i teška stolica sa visokim naslonom. I čak, imitacija prozora sa bogatim, čipkanim zavesama. Kao da si se na čudan način našao daleko od Drome i njenog neurednog života, u starom kraljevskom zamku koji su vladari napustili.

Bina je obuhvatila nekakva zaprepaštenost. On se skamenio, svom težinom se oslanjajući na svoje koplje, bela maska umesto lica, i neprekidno je gledao na vrata koja vode u hodnik.

"Šan... Možeš da me prezireš i zafrkavaš, ali ja ne mogu... ne mogu. On će sada ući. On će ući kroz ova vrata. Ja ne mogu... To je jače od mene..."

Šan mu je spustio ruku na rame umirujući ga

"Smešno ti je Šan, zar ne? To mora da je jako smešno."

"Nije mi smešno, Bin. Razumem te."

"To je nemoguće razumeti. To se može samo osećati. Nije to strah, to je nešto drugo. Čini mi se da će on ući, i sve će se završiti, ja, ti, Svira, Vaseljena, zato što ćemo doznati nešto što će uništiti sav život. Sve će propasti, raspašće se i nestati. Zbog toga što ni u čemu neće ostati ni trunke smisla."

"Zar Vođa daje smisao životu, Bin?"

"Znam da govorim gluposti. Ali, ja ne mogu..."

"Hajde da nešto prezalogajimo, Bin, u očekivanju domaćina. Ovi kuhinjski mirisi su probudili zver u meni..."

Šanin je premestio poslužavnike na drveni sto. Bin je uzeo nekoliko jabuka a Zemljanin je odlučio da se prihvati temeljnije: nalio je sebi šolju guste kafe i sa apetitom pojeo neku ptičicu u slatkasto-kiselom žutom sosu. Pošto u sobi, osim stolice, nije bilo drugog nameštaja morali su da jedu stojeći. Bilo je neučtivo da zauzmu domaćinovo mesto.

Vreme je prolazilo. U trpezariju nije niko ulazio.

"Doručak je ostao netaknut. Po svemu sudeći, isto će biti i sa užinom. Ili domaćin kasno ustaje, ili on uopšte ne jede."

"Zaboravljaš na drugi sto, Šan. Ako se istovremeno serviraju dva stola znači da postoje dve trpezarije i dva... Ne znam kako bih rekao... stana, valjda. Možda je domaćin u drugoj trpezariji."

"Hajdemo, Bin. Jesi li spreman?"

"Da. Oprosti za trenutak slabosti. Samo... idi ti napred, Šan. Tako je bolje."

Iza drvenih vrata se nalazilo malo predsoblje, prepuno probranih stvari, ne računajući vešalice od sabljastih rogova dvogrbog jarca. Na vešalici je visio dugačak plavi plašt sa krznenim obrubom i zlatnom sekirom na rukavu.

Ispod vešalice su se, sasvim neumesno, valjale lestvice i ašov.

U predsoblju su, osim trpezarijskih, bila još dvoja vrata. Iza jednih je bila kabina lifta za sva dvadeset i četiri sprata. A iza drugih...

"On je ovde. To je njegov ogrtač."

Šanin umalo da zakorači prema vratima ali ga Bin zadrža.

"Sačekaj. Sada ja moram. Moram da pobedim roba u sebi. Inače neću sebi nikada oprostiti. U ime dede, u ime oca, u ime majke... Stigao sam!" Bin trzajem otvori vrata i zakorači u sobu.

Šanin nije razumeo šta je nateralo Bina da se zaustavi na pola koraka. Ova je soba, takođe, podsećala na napuštenu dvorsku salu.

Ali, kada je razgledao izrezbareni drveni krevet sa prekrivačem od čipke, raskošni pisaći sto sa zlatnom stonom lampom i veliku sliku, preko celog zida spustio je pogled. Uz leđa su mu jurnuli žmarci.

Kraj nogu, u podu, crneo se kvadratni otvor. A na dnu jame, na dubini od jedne i po čovečije visine, ležao je skelet u paradnoj uniformi Velikog Vođe.

Bin je kleknuo, razgledajući pod. Odgurnuo je nešto smeđe, okamenjeno.

"Jabuka. Silajska jabuka..."

***

Oksigen Aš je razmišljao o Kokilju Uranu.

On se, osetivši opasnost, nasmejao u lice smrtniku. Nije poverovao umetniku. Kao i svi ništavni i podli ljudi, Veliki Vođa je verovao u ništavnost i podlost svih živih bića. Verovao je u svemoć straha koji je sprečavao svako suprotstavljanje, i činio je sve da strah od imena Vođe ne oslabi. Nije se bojao suda savesti, savest je za njega bila sinonim za slabost.

Nije se bojao čak ni tajanstvenih poruka, iako je znao da će za savete, pre ili kasnije, morati da plati. Bio je siguran da će u poslednjem trenutku pronaći način da izigra pronicive. U čudnom stilu bezimenih poruka je osećao nešto srodno, ne po krvi već u sistemu vrednosti, u pogledima na život, u postupcima. U trenucima dobrog raspoloženja njegov bezlični neprijatelj-saveznik mu je bivao čak i simpatičan. Poštovao je one koji poznaju ukus izdajništva.

Kada je od Kokilja Urana dobio Večiti Dvorac sa predivnim Tornjem i kada je sahranio svoje tajne zajedno sa genijalnim arhitektom, Oksigen Aš se naslađivao svojom svemoći i nepovredivošću. Iz svog radnog kabineta je mogao da vidi i čuje sve što se događa u najskrivenijim budžacima Dvorca. Skrivene telekamere su gazdi omogućavale da se nalazi na trgovima i ulicama Drome. Liftovi u duplim zidovima i elektroautomobili u podzemnim hodnicima su mogli da za nekoliko minuta prividno prisutvo učine stvarnim. Dopadalo mu se da se iznenada pojavljuje iza leđa ministara, koji zasedaju, ili na klupici gradskog skvera, i da nestaje bez traga na očigled podanika, okamenjenih od užasa i strahopoštovanja.

Istina, poslovi su mu bivali dosadni, sve više i više. Ali je tu pomogla dečja ljubav prema originalnim izumima i rukotvorinama. Od tri klatna, tabulatora i

električne pisaće mašine je za sebe napravio 'mehaničkog sekretara' koji je odvažno stavljao potpise na sve što je pokretna traka pneumo-pošte donosila u kabinet. To je oslobodilo Vođu od monotonog posla, ostavivši mu vremena za razmišljanja i projekte, a i za odmor i razonodu.

Oksigen Aš je ispunio Toranj svojom ličnom gardom sastavljenom od odabranih fanatika i tu se zatvorio. Spoljašnji svet je dobio bezopasni oblik televizijske slike, a vladar je komunicirao sa njim isključivo jezikom predstavki i naredbi. Za svoje ministre i ministarstva je razradio jedinstveni obrazac odluke koji je on sam jednolično potpisivao rečima 'da', 'ne' ili 'odložiti'.

To je bila mračna i dosadna moć, ali ipak moć.

Jednom je u Vladara pucao poludeli telohranitelj kome se priviđalo. Oksigen Aš je bio ranjen u rame,a telohranitelj je ucmekao svojih devetnaest kolega, dok ga nisu izrešetali iz mitraljeza. Ljudska psiha se pokazala kao nepouzdan element u sistemu zaštite. A neuništivo pleme pronicivih je, očigledno, donelo odluku da podvuče crtu i naplati menice.

U Tornju je sve ponovo uzavrelo od posla. Kasarne su opustele. Umesto vojnika su došli stručnjaci za elektroniku i automatiku.

Korak po korak, metar po metar, nivo za nivoom, oni su pretvarali obitavalište vladara u neverovatan zatvoreni mehanizam, u kompaktnu kvazi-Vaseljenu, za jednog čoveka, gde je Veliki Vođa mogao da bude izolovan od ljudske mržnje ili ljubavi.

Stručnjaci su obavili svoj posao i nekuda nestali. Samo je Oksigen Aš znao gde su. Ali je on ćutao. Glavni šaht za preradu, takode, nije odavao tajnu.

Došao je dan kada je vladar ostao sam. Izgledalo je da sada može da bude potpuno siguran da kobni, sudbonosni pucanj neće nikada čuti.

Ali je sada sve češće i češće razmišljao o Kokilju Uranu.

Toranj je bio nepristupačan. Ništa živo nije moglo da prodre u unutrašnjost. Ali i kada bi se dogodilo nemoguće, i kada bi neko zlonameran i našao načina da se provuče kroz zabranjene zidove, on bi neizbežno zalutao u bezizlaznim lavirintima prolaza ili bi izgoreo u trenutnom, plazmatičnom prženju podmuklih električnih zamki.

Pa ipak je, svaki put kada je izlazio iz svog radnog kabineta, na samom vrhu

Tornja, na dvadeset četvrtom nivou, gde su teleekrani prikazivali kružnu panoramu Drome iz ptičje perspektive, Oksigen Aš osećao nesigurnost.

Iza dvoja jednakih vrata su se nalazila dva jednaka lifta.

Dole, na prvom nivou, vladar je imao dva stana, identična kao odraz u ogledalu: svaki ugao, svaka linija, svaka slika na zidu, svaka trunka prašine su bili isti. U stanovima-blizancima su se nalazili stolovi-blizanci, stolice-blizanci, kreveti-blizanci. U jednakim predsobljima su visili jednaki ogrtači.

Oksigen Aš je stalno menjao obitavalište. Trudio se da ga menja vrlo nesistematično, tako da su šanse da bude uhvaćen na spavanju bile skoro jednake nuli.

Ni njemu samom nije bilo jasno čega se plašio. Nije imao nikakvih razloga za strah. Iz novina koje su mu svakoga jutra stizale pomoću automata, uz doručak, iz službenih izveštaja ministarstava, iz raporta i podataka koje je dovijao špijunirajući i prisluškujući svoje najbliže saradnike,bio je obavešten da svakodnevni rad ne propada uzalud i da lažne žitarice daju velike prinose.

Pa ipak, izgažena i osramoćena sen Kokilja Urana živela je u Tornju, narastala, ispunjavala tajne hodnike i mračne uglove, i, kada bi se svetio ugasilo, lebdela nad vladarom.

Oksigen Aš je sve hodnike i tunele blokirao visokim naponom i prestao da luta po Tornju. Ograničio je svoj prostor na radni kabinet i dve sobe za stanovanje.

Ali bi se svaki put, kada bi izašao iz kabineta, sa strahom dvoumio koji od dva lifta da izabere.

Bio je skoro siguran da u jednoj od soba ima nekoga. Ali, u kojoj? Koje dugme da pritisne da bi izbegao zasedu?

Njegov kabinet se polako pretvarao u radionicu. Nepročitane novine su odlazile u šahtove za otpatke, nedeljama i mesecima se nisu uključivali ekrani kamera za praćenje, aparati za prisluškivanje su zanemeli. I uzalud su pesnici na sav glas opevali sveznajući i svemoćni genij Velikog Vođe koji vodi Sviru putem nevidljive sreće i blagostanja.

Oksigen Aš se borio sa Kokiljem Uranom.

To nije bila borba za život već na smrt. Pošto je nevidljivom neprijatelju

ustupio čitav životni prostor Tornja, vladar se iz sve snage borio za svoje poslednje uporište. Pravio je signalizaciju koja je reagovala na zvuk, na svetlost, na pritisak, na temperaturne mikropromene, na miris, radijaciju, vibraciju, čak i na disanje. Ali je njegov neprijatelj bio bez boje i bez mirisa, nije disao i ništa nije doticao. Bilo ga je nemoguće uhvatiti jer nije ni zračio, niti proizvodio zvuke.

On je bio, on je sve vreme bio negde jako blizu, Oksigen Aš ga je osećao celim svojim bićem, kao reumatičar promenu vremena. Kada bi ulazio u sobu, Oksigen Aš je čvrsto verovao da je Kokilj Uran iz nje upravo izašao. A signalizacija je ćutala.

Svako drugi bi se predao. Vladar je nastavljao borbu.

Kidao je tek položene kablove i releje, gazio merne instrumente i lovce visoke osetljivosti, pretvarao višepolne analizatore u gomilu starudije. I počinjao sve iznova: nova šema, novi princip, pedantan višednevni rad - uništiti neprijatelja, uhvatiti njegov trag, priterati ga uza zid, boriti se prsa u prsa.

Oksigen dugo nije mogao da zaspi prevrćući se na raskošnom ležaju. Tresla ga je groznica. Svetlost noćne lampe, isuviše jaka za noćobdiju, prodirala je kroz čvrsto stisnute očne kapke, i od toga su se Ašu priviđale ledene površine silajskih močvara gde je drvo pucalo od mraza. Trebalo bi da prebaci ogrtač preko pokrivača, ali ga je mrzelo da ode po njega. Uopšte, nije mu bilo ni do čega

Verovatno je, ipak, bio zadremao, kada je nad sobom čuo tihe, razgovetne reči: "Ovde je. Danas je ovde." Napola je otvorio oči, i video da se pomerila i zavrnula teška srebrnasta zavesa na vratima

Soba je bila ispunjena oštrom hladnoćom, i mirisom raskopane zemlje i nagorelog mesa. Ti čudni mirisi nisu začudili Aša. Pomislio je samo: "Na zemlju miriše od groba a od čega li miriše na nagorelo meso?"

I setio se.

Ustao je i izašao u predsoblje po ogrtač. Ogrtača nije bilo. I on se i dalje nije čudio.

Sve je unaokolo bilo isto kao i ranije, a istovremeno i neprepoznatljivo drugačije: zidovi su bili nešto žući, anodne reze na liftovima nešto sjajnije.

Oksigen Aš je ušao u lift i pritisnuo pločicu sa brojem 6. Posle nekoliko minuta se zaustavio pred vratima koja već odavno nisu postojala On je lično zazidao prolaz pločama iberskog granita i poravnao ga plastičnom strugotinom sa površinom zida u hodniku.

Ali se vrata sada nisu pojavila. I ponovo Oksigen Aš nije bio začuđen. Nije bio začuđen ni kada je ušao u sobu i tamo ugledao plećatog čoveka koji je na ruke oslonio tešku, sedu glavu. Pored njega na stolu, je ležao vladarev ogrtač. "Evo te, najzad, Kokilju Urane. Dugo si se krio, ali sam te našao!"

"Grešiš. Nisam se krio. Čekao sam."

"Šta si čekao?"

"Sud."

"Ha-ha! Zar još uvek čekaš sud? Zar nisi postao pametniji? Ubio sam te, evo, za ovim stolom, a leš sam spalio, eno, u onom uglu, na traci za preradu. Od tebe nije ostala ni šačica pepela! Ako si zaista napravio tajna vrata kroz koja može da se uđe u Toranj, onda to nije mogao niko da dozna! I još sam zazidao tvoj bivši kabinet, pa ti si ovde napravio vrata, zar ne? Hteo si da bežiš, jer, šta će ti vrata.."

"Grešiš. Nisam hteo da bežim."

"A zašto si uzimao moj ogrtač, i onda i sada?"

"Tada sam uzimao tvoj ogrtač da bih bezbedno prolazio pored straže. Vrata sam pravio noću. I ona su na sasvim drugom mestu."

"Lažeš!"

"Mrtvi ne lažu."

"Ali se i ne svete. Šta mi možeš, tako mrtav, meni živom? Ti si prošlost, nema te, nestao si, a ja postojim."

"Mrtvi se ne svete. Ali mrtvi bude žive. Živi dolaze da sude prošlosti i presuđuju prema zaslugama krivcima i nevinima Oni sude prošlosti zato da se budućnost ne rodi mrtva"

"Ti si 'pronicivi', iako si to krio celog života! To su te oni poslali, ti si njihov sluga!"

"Ne, Oksigene. Ne pripadam 'pronicivima'. Ja sam samo vidovit. Ti i

'pronicivi' ste karte iz istog špila. Istu igru igrate i isto varate - prodajete i izdajete. Trudite se da uverite sebe i druge da imate vlast nad ljudskim putevima i srećom ljudskom. Ali, puteve prosecaju noge onih koji idu, a sreću grade ruke onih koji stvaraju. I samo dobro, zaista, vlada životom, jer je samo dobro u stanju da stvori Čoveka. A vi vladate smrću i zato nikuda nećete pobeći od te smrti."

"Ponovo visokoparne besmislice! Niko živ ne može da prodre u Toranj!"

"Sudije su već tu."

"To si ih ti doveo?"

"Da. Ja sam ih čekao."

"Zašto si uzeo moj ogrtač?"

"To nije tvoj ogrtač. To je ogrtač Velikog Vođe."

"A Veliki Vođa sam ja."

"Ne. Ti si već mrtav."

Ježeći se od mržnje i užasa, Oksigen Aš se baci na arhitektu trudeći se da mu otme svoju zvaničnu odeždu, ali prsti prođoše kroz krzno i zlatni vez, i drhtavo se stisnuvši, uhvatiše prazninu.

Oksigen Aš se probudi ležeći na leđima sa rukama ispruženim prema nemilosrdno ravnodušnoj traci svetlosti ispod abažura stone lampe, i te noći više ne zaspa.

Ujutru je ustao i mada ga groznica nije prošla, uradio uobičajene vežbe, istuširao se i obrijao. Zatim je, razmislivši, obukao paradnu uniformu.

Za vreme doručka je dozvolio sebi da se dobro počasti bocom penušavog bilua i malo se napio, što mu se retko događalo. Ne ustajući od stola, pregledao je sve novine, što se događalo još ređe.

U kabinet se Oksigen popeo samo da bi uzeo alat

Sve vreme, do užine, proveo je u spavaćoj sobi. Nešto je premeravao, obračunavao, obeležavao. Nekoliko puta je legao na pod ocrtavajući kvadrat prema svojoj vlasti. Zatim je, prema crtežu, skidao sa poda sloj za slojem, dok nije došao do utabane zemlje.

I tek je tada predahnuo.

Ručao je s nogu i ponovo se posvetio penušavom biluu i crvenom pivu. No, nije mu bilo dovoljno. Aš iz autokuhinje pozva dodatni poslužavnik sa dve flaše švercovanog muskata i korpom silajskih jabuka. Jednu flašu je ispio odmah.

Napunivši jabukama džepove paradne uniforme, vladar se latio lopate. Ili se odvikao od kopanja, ili je zemlja bila isuviše utabana, ili je pijanstvo smetalo poslu, sporo je napredovao. Sve češće je pravio pauze, sedao na ivicu udubljenja i jeo jabuke.

"Još ćemo da vidimo, dragi moj Kokilj. Još ćemo da vidimo ko je mrtav. Sudije. Marva šugava! Pametnjakovići..."

Do večere mu je jama bila do pojasa.

Za večeru se ponovo dobro napio i opskrbio se gomilom flaša za noć. Vino mu je vratilo iluziju bodrosti, nije mu se spavalo i Oksigen je, stalno se nalivajući pićem, radio bez odmora još desetak sati. Ubrzo mu je bilo teško da izlazi iz jame, pa je spustio unutra pozlaćene lestvice.

Kada je Dromu, koja je bezbrižno spavala, osvojilo jutro, a Toranj Vođe se, obliven prvim zracima sunca izdigao nad gradom kao blistavi zlatni obelisk, jama u spavaćoj sobi vladara je bila duboka oko tri metra.

Oksigen Aš je pokušao da izađe iz jame bez lestvica, nije mogao, pa je zadovoljno protrljao oči.

"Spremno je, Kokilje! Dobrodošao, zajedno sa sudijama! Zajednička grobnica, po sistemu Oksigena Aša vam je na usluzi! U bilo koje vreme dana ili noći!"

Uz veliki trud, izašao je napolje i izvadio lestvice iz jame. Klatio se i bilo mu je muka. Jabuke su, na kratko, ublažavale mučninu, i on ih je jeo jednu za drugom bacajući ogriske po poda Posla je bilo još mnogo, a snaga na izmaku.

Zvono je objavilo da je doručak stigao. Oksigen Aš se dvoumio da li da se istušira, pa se samo umio hladnom vodom i jednu za drugom iskapio dve čaše bilua. U glavi mu se prijatno zavrtelo, mišići su mu bili iscrpljeni, a krivulja raspoloženja se naglo podigla.

"Ipak si ti lukav momak, Oksigene... Sila si ti. S takvim se prijatno živi i radi. A može i da se popije."

Pošto je natočio još jednu čašu, oteturao se u spavaću sobu, da baci pogled na delo svojih ruku. Vino mu se prosipalo pod noge i ostavljalo crvene fleke po plavoj uniformi, ali on na to nije obraćao pažnju.

"Ja ću živeti, a vi ćete istruliti..."

Oksigen se zateturao, vino je pljesnulo na cipelu, zapucketao je pod petom izdajnički ogrizak jabuke, okliznuo se i...

Pao je u jamu licem nadole i mada nije bio u nesvesti, u prvom trenutku nije ništa mogao da shvati od jakog bola. A kada je shvatio, razumeo je da svaki pokušaj da se izbavi beskoristan. Nije bilo moguće da sam izađe iz jame. Nije imao koga da zove. Nije imao šta da čeka.

I nemir, koji je mnogo godina izjedao Velikog Vođu, je prošao. Povukao se i razvejao bezrazložan strah. Oksigen Aš se osećao oslobođenim i spokojnim.

On leže na leđa, ispruži se i skrsti ruke na grudima. Iznad njega blizak a nedostupan, svetleo je kvadrat sličan ekranu nepoznatog telesistema

On ni za čim nije žalio, nikome nije zavideo, ni zbog čega se nije kajao. Nije imao koga da prokune i ni sa kim da se oprosti.

Veliki Vođa je sklopio oči.

Sud je doneo presudu.

***

"Eto, u vezi sa njim je sve jasno. Završio je kako je i počeo. Ni bolje ni gore. Skončao je kada je došlo vreme."

Šanin je pomerio nogom plastičnu ploču, koja je bila prislonjena uza zid. Nije joj bilo suđeno da bude postavljena na mesto. Klopka je posao obavila ranije. Ploča, koja je odstojala vek i po u očekivanju, skliznula je nadole i prekrila jamu. Zalegla je tačno u kvadrat, sravnivši se sa zemljom i sakrivši grob domaćina Tornja.

"Uvredljivo", reče Bin. "Uvredljivo za legendu. Po legendi, ovaj ozloglašeni podlac izgleda nekako značajniji i lepši. A eto, moji roditelji čitav svoj život uložiše u borbu sa vlašću vladara. Opredelili su se za smrt, a ne za izdajstvo. Takvih kao što su oni je mnogo... ali oni su zamišljali svog neprijatelja drugačije. Jedna je stvar žrtvovati se u borbi sa moćnim čudovištem, a sasvim

druga poginuti po volji nesposobnog ništavila..." ,

"Oni se nisu borili sa vladarom. Možda, možda nisu uvek bili svesni toga. Vladar je za njih bio samo simbol, centar mete. A sama meta je značajnija i veća od vladara. Ona ima hiljadu lica i mnogo imena: Mos, Goron, Tiras, prodavač ribe iz ulice Blagodeti, jahači dvogrbih jarčeva 'gorile', 'pernati'."

"Moguće je..Ali ja lično sam se borio sa vladarem. Hteo sam samo da se osvetim, ništa više. I nisam uspeo, zakasnio sam..."

"Da sa osvetom si zakasnio, ali... je li moguće da ti je svejedno šta će sa Svirom biti sutra? Pa mi ne znamo najvažnije: kako je Aš, iako mrtav, mogao da izdaje naređenja. I čak da predskazuje, ako je verovati da se Reč Vođe stvara u ovom Tornju. Šta ti je, Bin? Šta će ti njegov ogrtač?"

"Da probam. Pa kako mi stoji?"

"Dobro! Kao da je šiven za tebe."

"Da Izgleda smo Oksigen Aš i ja bili iste visine; Šan, hoćeš li se naljutiti ako ovaj ogrtač zadržim malo na sebi? U suštini, nisam ja uzalud dolazio ovamo po oštrici noža - preko Zejde i Zemlje! Moram da uradim nešto, da stavim tačku na ovu gomilu kostiju!"

"Baš si dete, Bin. Časna reč, dete. Nosi ga, ako hoćeš. Ako hoćeš, nosi ga celog života. On je ničiji."

"Ceo život?"

"Da. Samo, iskreno, meni lično se više dopadaš bez ogrtača."

"U policijskoj uniformi?"

"Ne."

"U kombinezonu švercera?"

"Prestani, Bin. Svidela ti se ta starudija. Treba da nađemo kabinet vladara."

"Razumem, cenjeni. Spreman sam da vas pratim na dvadesetčetvrti nivo, jer se baš tamo nalazi stvaralačka laboratorija moga prethodnika. Kako kažu, baš tamo se rađa blagorodna Reč, koja sve pobeđuje."

"Nešto si se oraspoložio kada si video da je tigar uginuo..."

U liftu je jedva bilo mesta za obojicu. Bin je pritisnuo pločicu, ali ne dvadeset

četvrtu već šestu.

"Hoću da vidim dedin kabinet"

Kabina lifta se zaustavila u rešetkastom cilindru od debljih čeličnih traka, u centru velikog polutamnog hola. Iznutra se cilindar zatvarao masivnom duplom rezom, ali spolja iz hola, vrata se nisu otvarala.

"Niko nije imao pravo da napušta nivo. Komforno mučilište za pametnjakoviće."

U holu je bilo oko pedesetak fotelja nekoliko crtaćih stolova sa epidijaskopskim dodacima i desetak stolova za demonstraciju.

Nekada je ovde vrvelo od vatrenih naučnih diskusija a Vođa je sa prezirnim čuđenjem razgledao svoje egzotične zarobljenike, koje čak ni zatočeništvo i realna opasnost od smrti nisu mogli da otkinu bd slatke žudnje za stvaranjem.

Radijalni hodnici su vodili prema velikim, blindiranim vratima iza kojih su bile smeštene prostrane sale. Na svim vratima nalazio se isti natpis:'Laboratorija - zabranjen ulaz. Zaštita se uključuje bez upozorenja!', i dvema crnim linijama precrtana ljudska lobanja

Kratki radijalni hodnici su se obrušavali, ulivajući se u dugačku spiralu zajedničkog hodnika širokog kao ulica Na tu, sada pustu 'ulicu', popločanu veselim bledoružičastim plastičnim pločama izlazila su manja vrata, obojena raznim bojama. Na njima su bile samo cifre - redni broj i okance autobrojača. Tu su živeli zarobljenici.

Bin se, u plaštu vladara, koji se oko njega lepršao, muvao od vrata do vrata zagledajući cifre brojača. Vrata su bila zatvorena, a u okancima je svuda bila '0'. U sobama ni žive duše.

Došli su do samog kraja hodnika. On se završavao sobom broj dva. Umesto vrata za sobu broj jedan stajao je glatki, ružičasti zid.

"Odaje moga dede su zaista zazidane... Legenda je govorila istinu..."

"A šta si ti ovde hteo da nađeš?"

"Ništa. Morao sam to da vidim svojim očima Zakleo sam se ocu i majci... Tačnije, njihovoj uspomeni."

Još malo su stajali kraj ružičastog zida, a zatim pošli nazad, prema liftu. Bin

se ponovo natmurio. Njegovo raspoloženje se menjalo kao boja mora pred buru.

"Još sam, otvoreno govoreći, imao nadu da ću odgonetnuti zagrobnu delatnost vladara ovde, na ovom mestu. Na nivou nauke. Ne znam kako. Uostalom... Ne. Ovaj nivo je izolovan, a u laboratorijama nema struje. Gledao sam. Znači, adresa čuda je na dvadeset četvrtom nivou. Dvadeset četvrti..."

"Dvadeset četvrti", ponovio je kondukterskim glasom, krećući liftom nagore.

Za ono što se dogodilo kasnije je bila kriva najprostija nepažnja Do tada,Toranj se prema njima ponašao otmeno i pažljivo, i sticaj srećnih okolnosti je doprineo da relativno lako reše njegove lukave zagonetke. Osim sreće, čuvala ih je i sopstvena opreznost. Očekivali su smicalice i lukavstvo od svega što ih je okruživalo i zbog toga su, na vreme, uočavali tajne opruge i kontakte smrtonosnih sistema.

Pošto su se uverili da je tiranin mrtav, dozvolili su sebi da se opuste. Zaboravili su da zlo, kao i dobro, uvek nadživi svoje tvorce i da je sposobno da vekovima sačuva ubistvenu moć. U Tornju je i dalje živeo zao duh Velikog Vođe. Toranj se samo pretvarao da je mrtav, on je čekao pogodnu priliku da nanese udarac.

Lift se zaustavio na dvadeset četvrtom nivou, ali se vrata nisu otvorila, kao na ostalim nivoima. Šan je pokušao da ih otvori silom ali ona nisu popuštala. Bin poče da traži pravo dugme na tastaturi.

"Ovde postoji neko dugme, ali ja ne znam..." Bin je ipak pritisnuo neko dugme jer se vrata malo otvoriše.

Šanin okrete glavu na Binove reči.

Vrata su se odškrinula samo zato da bi se u otvoru pojavio nekakav uređaj sa optičkim nišanom.

Skoro istog trenutka se u kabini rezlegao pucanj.

Šanin se uhvati za glavu.

Bin polete prema drugu.

Zemljanin je imao sreće: stajao je profilom okrenut vratima i metak, koji je bio usmeren pravo u čelo, samo ga okrznu, ostavljajući trag kože rasečene od jedne do druge slepoočnice. Za trenutak je Šanin izgubio svest ali nije pao,

oslanjajući se na Binovu ruku.

Bin se pokazao kao dobar bolničar. Pošto je previo ranu trakom tkanine otkinute od košulje, on posadi Šanina na rasklopno sedište, licem prema gore, pažljivo i snažno masirajući mu vratne arterije.

Šanin je brzo dolazio sebi. U glavi mu je još bučalo posle udarca a pred očima su mu, kao vatromet koji se gasi, treperile šarene iskre. No, slabost je prolazila i razboritost mu se vraćala.

"E, Bin. Baš upasmo u klopku."

"Treba da se vratimo dole. Kabinet vladara nam neće nikuda pobeći."

"A ako ovaj objektiv daje komandu na svim nivoima? Dole nas sada takođe, mogu dočekati pucnji, ili nešto još gore..."

"Treba propisno previti i dezinfikovati ranu. Dole sam video malu apoteku."

"Reklo bi se da ovde treba da postoji nešto ozbiljnije od male apoteke. Nešto kao automatsko samolečilište. Vladar sigurno nije mogao da se ovde zatvori bez medicinske pomoći. Možda.."

"Ali ja ne znam gde bi moglo da bude takvo lečilište. I sumnjam da negde postoji plan Tornja. Domaćin ga je imao u glavi. A ja sam samo ponešto naslutio analizirajući 'Sunce za mrtve'. U stihovima zabranjene poeme-legende, data je šifra realnih, makar i približnih podataka o Tornju. Ali, mnoga su mesta neshvatljiva i moguće ih je dešifrovati samo uz pomoć kopije karte Večitog Dvorca i Tornja koja se nalazi u kabinetu."

"Znači, moramo u kabinet."

"Ne. Dole. Natrag. Sada je najvažnija tvoja rana"

"Znaš, Bin, moji preci u Sibiru imali su drevno pravilo: ako si se izgubio u tajgi, nikada se ne vraćaj natrag. Idi samo napred, inače će te zavrteti, omađijati, uvračaće te šumski duh, odvešće te u bespuće i uništiti te tajga Ti i ja smo u ovom Tornju kao u tajgi - ne znamo šta, kuda, kako i zašto. I od drveta šume ne vidimo. Zato i treba da se ponašamo po zakonu tajge: umesto unaokolo - idi prečicom. Ne treba se povlačiti. Treba nekako obmanuti objektiv. Da ga razbijemo, šta li? Ako ne uspemo..."

"Na žalost, nisam video objektiv. Kako izgleda? Kao oni koji su promatrali

sto?"

"Ne. Ovaj je kraći. I sočivo nije plavo, nego skoro crno. I čini mi se... daaa, soči-vo je, izgleda, pljosnato..."

"Da. Više liči na okular foto-elementa, nego na objektiv. I ogrtač... Šta će Vladaru ogrtač u prostoriji sa idealno podešenom temperaturom vazduha, a? A taj ogrtač visi u dva predsoblja i izgleda da ga je Aš oblačio svakodevno. Da li da pokušamo?"

"Ne razumem."

"Čekaj malo..."

I pre nego što je Šanin stigao da odreaguje, Bin je preklopio ogrtač na grudima i ponovo pritisnuo dugme. Sve se ponovilo - vrata su se odškrinuta, pojavio se uređaj sa optičkim nišanom i...

Posle mučne pauze vrata lifa se širom otvoriše.

Kabinet Vladara je izgledao kao savršeno opremljena radionica majstora-fanatika. Njegova unutrašnja sadržina je bila tipična: zbrkana, neuredna gomila alata i otpadaka razmontiranih skupocenih konstrukcija i sklepanih robota-monstruma.

Šanin nije uspeo da detaljno razgleda kabinet. Bin je, neverovatno se dobro orijentišući u ovom mehaničkom neredu (ko zna, možda je Bin, nekada, imao slično 'utočište') pronašao apoteku. Obrađivao je ranu temeljito, sa profesionalnom bezdušnošću, sve dok Šanin nije izgubio stpljenje.

"Ako te boli, treba da mi kažeš", uvredi se Bin. "Radim sve po propisu, ali ne osećam to što oseća pacijent.."

"Vidim..." promrmlja Zemljanin.

Previjanje se privodilo kraju, kada je Bin primetio nešto u desnorn uglu radionice. To 'nešto' ga je nezadrživo privlačilo - stalno se osvrtao zavijajući Šanovu glavu. I kada je završio, ustremio se na ugao, strogo naredivši ranjeniku da sedi desetak minuta sa zatvorenim očima

Šanin je ispunio naređenje ne skrivajući zadovoljstvo. Imao je laku groznicu. Iako nije osećao naročit umor, s vremena na vreme mu je mozak zapljuskivao uspavljujući talas apatije i ravnodušnosti prema svemu što se događalo.

Povremeno se osećao rastrojeno i rasparčano - sagledavao je sebe na Sviri, u Dromi, u Tornju Vođe, čuo je, apsolutno realno i stvarno, tihi šum angarskih borova, osećao oštar miris sajanskog, planinskog maka, gorak jelov dim nevidiljive vatre i ukus čaja od mladog šipka.

"Nedostaje mi još samo potres mozga", gunđao je Šanin, opipavajući zavoje, ali oči, ipak, nije otvarao. Mrzelo ga je. Želeo je da se protegne na leđima, da se pokrije nečim toplim i da se oseća kao da je kod kuće - daleko od sve ove besmislice izmišljotine, ružne okrutnosti, izopačenog majstorstva, uzajamnog istrebljivanja i nadmetanja talenta.

"Ne valja, to ništa ne valja. Kada se smrzavaš - najvažnije je da ne zaspiš."

Šanin otrese obamrlost i otvori oči. Bin se šetao oko objekta, koji je podsećao na atomski časovnik službe tačnog vremena. Taj je časovnik imao tri klatna, koja su se neskladno klatila, ali zbog nečega nije bilo nijednog brojčanika. A i dimenzije su impresivne - providno kućište od oko tri metra, skoro do plafona. Nasuprot časovniku nalazio se pisaći sto i nekoliko pokretnih polica prepunih novina i hartije izmešanih sa test-instrumentima, kleštima, odvrtkama, parčićima raznobojnih žica i ostalom neupotrebljivom elektromonterskom starudijom.

Bin je seo za sto i počeo da skicira nekakve grafikone, gužvajući list za listom. Izgledao je uvređeno i ošamućeno. Sasvim je zaboravio na Šanina: časovnik ga je hipnotisao.

"Možda je Oksigen, ipak, izmislio perpetuum mobile?"

Bin nije odgovorio, samo je bacio još jedan zgužvani papir.

Neshvatljiva mašina iz blizine više nije podsećala na časovnik. Uporna klatna su svoje krive ocrtavala sasvim slobodno, pokretana impulsima sićušnih radioaktivnih ampula, skrivenih u jezgru.

Tri krive su se presecale u jednoj tački. Svako klatno je, prolazeći iznad nje, kačilo skoro nevidljivu pločicu relejnog kontakta. Relej se aktivirao uključujući jednu od tri električne pisaće mašine u zavisnosti od toga koje je klatno prošlo iznad tačke. Sva slova su bila uklonjena, osim nekoliko, koja su formirala reč. Svaka mašina je štampala svoju reč. Svako klatno je imalo reč.

I posle svake reči se konvejer pneumo-pošte pomerao za širinu jednog lista.

Tačno jednog lista.

U tom trenutku na konvejeru nije bilo papira,ali klatna su se klatila, vršeći prebiranje bezbrojnih varijanti, i na beskrajnu traku konvejera su padale naredbe - obraćanja praznini.

... 'Da'. 'Ne'. 'Odložiti'.

Zanimljiva igračka. Ružna mašina. U školskom kabinetu bi mogla da posluži u očiglednoj nastavi za objašnjenje teorije verovatnoće i najmlađim učenicima. Ali, šta će ona ovde, u kabinetu Velikog Vođe?

Bin poče da se cereka.

Smejao se glavu držeći rukama, smejao nad grafikonima gde se, iz tačke preseka koordinata, kočoperno izvijala uvis gipka eksponenta. Smejao se gušeći se, stravičnim, zlim i gorkim smehom, ne brišući mokro lice.

"Budale... Svi smo mi budale sa hipertrofiranom uobraženošću... Eto tako.. I ne samo to. Sve nas, mlade i stare, treba sakupiti, oduzeti nam sve titule i smokinge. I fizičare, i filozofe, i ekonomiste... u kratke pantalone. U prvi razred, u jaslice, u bazene sa peskom... među balavce... A Vođa... svaka mu čast. Dobro je pokazao naduvencima Dobro."

Očajnički je pogledao Šanina

"Pa, Zemljanine, kako ti se dopada Svira? Košmarna tajna novog veka, gnezdo Došljaka, večni raj van granice mogućeg, a? A ni vi se niste baš pokazali - vaše se iskustvo povuklo pred najobičnijim trikom! Eto vam vaše nauke. Pokazali ste se nesposobni da zaštitite istinu. Vaš humanizam je postao isuviše mekušan, sve proždire i guta, a zaštita istine za sva vremena, prošla i buduća, traži vernost i krv. Da, i krv ako treba! Pamtite to, Zemljani..."

Šanin je poznavao Binov ekspanzivni karakter i štošta je svom drugu praštao. Ali praštati ne znači i miriti se. Kada se govorilo o Zemlji i njenom moralu, Šanin je bio nepomirljiv.

"Sasvim mi je jasno šta je izazvalo tvoj monolog, Bin, ali u svakom slučaju, ti nemaš pravo da tako govoriš. Možeš da me prekorevaš - ja ne ličim na supermena-obaveštajca iz žute štampe i snalazim se u situacijama lošije od tebe. Ti imaš brže reakcije i čvršću ruku. Mogu, bez ikakvog laskanja, da kažem: samo zahvaljujući tebi smo uopšte i uspeli da prodremo u Toranj i otkrijemo

njegove tajne. Ali, ne sudi Zemlji, Bin. Doći će vreme kada ćeš razumeti da naš humanizam nije ni mekušac ni svaštojed, već samo pravedno odsustvo surovosti. I mi umemo da štitimo istinu. Ne samo rečima nego i delom."

"Nisam hteo da te uvredim."

"Ne mene, Bin. Zemlju!"

"Nisam hteo da vređam Zemlju dragi moj Šan! Ali takva uobraženost.. Mi smo sto pedeset godina klečali pred tri najobičnija klatna! Sto pedeset godina! I sto pedeset godina čitava Velika Zemlja, čiji su ljudi osvojili i naselili galaktička prostranstva, lomila je glavu nad amaterskom rukotvorinom nedoučenog fizičara! Šta na to da kažeš?"

"Hoćeš da kažeš... Hoćeš da kažeš da je ova prosečna sprava..."

"... da jeste moćni um, koji je bez greške upravljao Svirom! Evo, pogledaj i sam: na tvoje oči se rađa Reč Velikog Vođe... Jedna od odluka u dugačkom, svakodnevnom spisku..."

Na konvejeru se pojavio list papira sa uredno otkucanim tekstom. Verovatno nekakav projekat ili predlog, naredba da se lučne, ulične svetiljke zamene voštanim svećama, a možda, plan za navodnjavanje ekvatorijalnih pustinja - pomerao se poskakujući prema mašini.

"Šta će biti – 'da', 'ne' ili 'odložiti'?"

Šan odmeri rastojanje od lista do mašine.

"Pretpostavljam, 'da'."

Bin je dugo premeravao klatna.

"Kladim se na 'odložiti'."

Dok je list prolazio ispod pečata 'da', kugle su uključile 'ne'.

"Izgubio si, Šan."

"Ali ni ti još nisi pobedio."

"Teško da će 'ne' ponovo ispasti."

Kugle drugi put odlučiše 'ne'. Usmereni list je odskakutao kuda treba, rešenje je otpočelo putovanje po kancelarijskim stazama

"I ti si izgubio, Bin. To je kao rulet. Kakva besmislica!"

"Nije baš sasvim kao rulet, Šan. Princip je isti, ali je drugačija organizacija U ruletu imaš dve mogućnosti: pogodio si ili nisi, 'da' ili 'ne'. Ako bi ova mašina bila organizovana kao rulet, sa dva klatna, radila bi sa koeficijentom verovatnoće od pedeset procenata - polovina njenih odluka bi bila pravilna a polovina pogrešna. I grafikon rada bi mogao da izgleda evo ovako... kao prava linija.."

"Kakva korist od takvog aparata?"

"Potpuno pravilno. Od takvog aparata bi bilo vrlo malo koristi. Ali ako se napravi još i treće klatno - reč 'odložiti', odnosno, matematički rečeno, ako se u grafikon uvede i konstanta uzročno-posledične neravnomernosti u vremenu, počinju da se događaju čuda. Ružna prava će se pretvoriti u mudru eksponentu..."

"Bin, ja sam matematiku učio pre dvadesetak godina."

"Pa, kako bih ti jednostavnije objasnio... Jednom rečju, šteta od pogrešne odluke se može smanjiti na račun narednih pravilnih odluka zar ne?"

"Recimo da je tako."

"A korist od pravilnih odluka, logično, raste, je l'?"

"Recimo."

"Pa onda, ako u grafikon uvedemo pojam 'odložiti', dobija se evo ovakva, evo ovakva kriva koja se naziva eksponenta Vidiš kako se izvija i krivuda?"

"Vidim."

"Ovde, po vertikali, imamo pravilne odluke. Po horizontali pogrešne. I šta sada dobijamo?"

"Šta dobijamo? Kao da aparat., u početku pravi gluposti... a onda., a onda.."

"Šta onda?"

"Kriva će svakog dana biti sve bliža vertikali, odnosno, procenat pravilnih rešenja rašće neumitno do potpune genijalnosti..."

"Ili obrnuto."

"U zavisnosti od toga šta smatramo pravilnom odlukom, a šta pogrešnom. O tome govoriš, Bin?"

"Naravno! Je li ti sada jasno?"

"Jasno mi je Bin. Vladar je hteo, uz pomoć matematike, da obmane istoriju."

"A prema tome i sebe da spase od dosadnih briga oko upravljanja Svirom..."

"Ovo poslednje mu je, čini mi se, uspelo. A ovo sa prevarom istorije... Prevariti istoriju je isto tako nemoguće kao što je nemoguće napraviti 'perpetuum mobile'... Vreme u svakom zidu pronađe pukotine, bilo da je on od prastarog kamena ili od plastike sa gravilonom. Vreme je da zaustavimo časovnik Oksigena Aša. Zaustavi ga, Bin. Ti na to imaš pravo."

Bin je skinuo prozračnu zaštitnu ploču i ušao u unutrašnjost mašine. Ose klatna su, presijavajući se, ravnomerno presecale prostor, tik ispred njegovog lica. Bilo je dovoljno samo ispružiti ruku, da bi se jednom zauvek zaustavilo njihovo napamet naučeno njihanje, njihova nepredvidiva susretanja i razmimoilaženje.

"Pre nekoliko godina bih to učinio bez razmišljanja Razneo bih u prah i pepeo prokletu mašinu i izgazio komadiće. Otvorio bih sva vrata i kapije Tornja Izašao među ljude, raširio ruke i objavio: 'Likujte! Nema više Velikog Vođe! Svrgnut je! Ja sam vas spasao, žitelji Svire!"

"A sada?"

"Sada znam da vreme ne treba zaustavljati i vraćati kako ti padne na pamet Zemlja me je naučila tome. Nauka treba da pomogne Sviri da se vrati čovečanstvu. Nauka i volja naroda, a ne jedan lep gest teroriste koji je imao sreće, koji će, pre svega, odvezati ruke takvima kao što je Tiras... I sam razumeš, Šan. Ja moram da ostanem ovde. Odavde mogu da pomognem budućnosti: koristeći se bezgraničnom vlašću vladara i Reči koja ne može da bude opovrgnuta, postepeno ću uništiti čak i mogućnost neograničene vlasti."

"Slušaj, Bin.. Izvini, ali... A šta ako ogrtač gazde... ako jednoga dana odjednom zaželiš da ga ne skineš?"

Bin je polako vratio na mesto prozračnu zaštitnu ploču i ponovo seo za sto. Dugo nije odgovarao, precrtavajući tek nacrtani grafikon. Eksponenta je dobila glavu sa kapuljačom, a matematička apstrakcija jasnu siluetu kobre koja se podigla na rep. Bin izgužva crtež.

"Mislio sam o tome, Šan. Iskreno, u tome i jeste najveća opasnost. Sam

čovek ne može mnogo. Potrebni su prijatelji. Makar i jedan, za početak. Takav na kojega se možeš osloniti u trenutku slabosti. Takav kao ti, Šan."

Ponovo je nešto zvecnulo. Iz otvora je izašla hrpa novina. Ona je podrhtavala u držačima od opruga, spremna da propadne nepročitana. Verovatno je baš zbog toga Bin i uzeo jedan primerak.

Posle pola minuta, on neodređeno promrmlja:

"Hmmm... Vrlo interesantno. Što ti je tehnika. Čitam doslovno: 'Danas je, u svom kabinetu, naš dragi prijatelj i drug, ministar milosrđa Tiras Ufo, ubijen od strane dvojice špijuna iz Spoljašnjeg sveta, za koje se pretpostavlja da pripadaju preostalim pronicivima Cela Svira žali zbog gubitka i gori od želje...' Možeš misliti od kakve želje gori Svira. Naše fotografije. Liče... Vrlo liče... Šan, ne treba da ideš. Prepoznaće te prvi prolaznik. A meni je potreban prijatelj. Takav kao ti, Šan."

Bin još uvek nije podizao pogled. Nije video kako je Šanin iznenada prebledeo i naslonio se na policu. Ispod zavoja na čelu se pojavila krv.

"Takav kao ti, Šan. Ali ti treba da letiš na Zejdu i da javiš Zemlji da vladara više nema. Čekaju te prijatelji, tvoj posao, tvoji veseli umetnici-sanjalice... Odlično si izvršio naređenje. Ja.. Ja sam ti zahvalan. Za pomoć, i sve... što, jednom rečju ... Šta ti je, Šan?"

"Vrti mi se u... glavi?"

Teško da je Bin mogao da čuje ove reči. Nestale su u prigušenom uzdahu. Tako stenje jelen, pogođen u skoku, i kugle na klatnima su se gromko spojile u jednoj tački, negde u samom centru mozga, i kao da se prosulo razbijeno staklo - to se sa zvonjavom stakla rušio kabinet, Toranj, Večiti Dvorac, Droma, cela Svira rušilo se sve, pretvarajući se u gomilu neverovatno oštrih i neverovatno blistavih parčića sve dok nije ostalo ništa drugo osim tih parčića...

7. EPILOG

Kao da se, uz zvonjavu, razbilo debelo staklo koje je ograđivalo zagušljivu ćeliju od spoljnog sveta, i Šanin je mogao da duboko uzdahne, do prijatnog probadanja u oslobođenim plućima On je žudno disao već svestan i osećajući sebe, i sa svakim uzdahom je otežala glava postajala lakša, a tamna praznina u glavi se ispunjavala treperavim oblicima i mislima bez reči. Još nije znao gde je, ali je znao da ga ništa ne ugrožava i da ne mora odmah da otvara oči.

Još uvek je bio pod uticajem tek odsanjanog sna, mišići su mu još podrhtavali od koraka i kretnji koje je činio u snu - ali je on znao da je to san koji je prošao i da sada postoji samo stvarnost koja je, trenutno, izvan njegovog uspavanog tela. I trebalo je samo otvoriti oči...

Šanin otvori oči i nasmeja se od zadovoljstva. Nad njim je bio rebrasti plafon njegove jazbine - on, Inokentij Pavlovič Šanin, inženjer-psiholog po struci, Inspektor Službe Bezbednosti osmog galaktičkog rejona, nalazio se u Bazi, u svojoj kabini, budeći se posle tronedeljnog gonjenja kontejnera sa aktiviranom supstancom... Sve ostalo je san. San logičan i opipljiv kao da je java a ipak, ništa drugo do komplikovana igra prenapregnutih centara za imaginaciju.

Nije mu bilo žao da se rastane sa noćnom fantazmagorijom. Priviđenje Svire je bilo više strašno nego zabavno. Bilo mu je pomalo tužno što je neobuzdani, impulsivni i naivni Bin samo izmišljotina i što sa njim neće moći ponovo da se sretne i dozna šta je sa njim bilo. Verni, tvrdoglavi Bin...

Logičnost i opipljivost noćne halucinacije nije bilo teško objasniti. Pisci često koriste aktiviranu supstancu za materijalizaciju svojih ideja i heroja. Moguće je da zaštita kontejnera nije baš tako apsolutna kako se o tome piše. Moguće je da neke nemerljive male sile psihogenog zračenja ipak prodiru kroz zaštitnu pregradu. I neka doza koju nije bilo moguće kontrolisati instrumentima je naterala mozak koji se odmara da radi aktivnije nego za vreme običnog sna. Stručnjaci opovrgavaju takvu mogućnost. Ali, ko zna?

Glavni će biti zadovoljan. Odmah posle jutarnjeg tuširanja mu treba telefonirati i podneti izveštaj. Glavni je, naravno, u toku događaja bez ikakvih izveštaja, ali mu se strahovito dopada da ih službeno saslušava Treba zabaviti starčića. Zaslužio je...

A, eto, Arnold Tesman... Da Arnold Tesman je već ličnost iz sna. Ko zna da li on postoji u stvarnosti...?

Oho! Kakva budalaština! Eto šta znači brijati se tri nedelje priručnim električnim vibrobrijačem. Na podbratku, na obrazima - neprohodna jenisejska tajga. Na brijanje! Odmah na brijanje!

Šanin lako poskoči i pokuša da radi gimnastiku. Nije mu pošlo za rukom. Pao je u fotelju isprekidano dišući. I neizrecivo se začudio: nije moguće da se za tri nedelje tako umorio i izgubio kondiciju. Nemoguće. Moraće da se preznoji u kabini za autodijagnostiku. Nešto se u organizmu poremetilo.

U kupatilu je poželeo da odmah zaroni u šuštavi oblak vode iz tuša, ali je odlučio da zadovoljstvo ostavi za kraj, a da se prvo pozabavi najvažnijim - brijanjem. Šanin je, ne žureći, otvorio krila trodimenzionalnog ogledala i od iznenađenja progutao pljuvačku.

Na čelu se, od jedne do druge slepoočnice, jasno ocrtavao otvrdli, stari ožiljak. I brada je, na podbradku, bila seda.

I lice je bilo izborano.

Na elektronskom kalendaru koji je visio iznad ogledala, bio je isti datum i ista godina - ne, ista je bila samo poslednja cifra. Desetice su se povećale za jedan. Deset godina...

Šanin se seti i meseci teške groznice posle rane koja se inficirala, i vesti o tome da je Mož odleteo na Zejdu na redovno putovanje ne dočekavši nestale saputnike, i odluke da ostane na Sviri, i godina borbe, i Bina, koji je iznutra otvorio sva vrata i kapije Tornja, i proglašenja nove republike u Večitom Dvorcu...

Deset godina.

Nepredviđeni zastoj od deset godina.

U borbi sa bandama koje su se ukopale u silajskoj tajgi, Šanin je zadobio tešku kontuziju. Izvukao se prilično brzo, ali posledice ponovne kontuzije glave pojavile su se mnogo kasnije, posle potpune pobede. Paralizovao se. Bin je zahtevao da Šanin bude hitno prenet na Zemlju ili na Zejdu. Šanin se protivio, nadao se da će sve proći. A zatim...

A zatim se, izgleda, situacija pogoršala...

Šanin je zagledao svoje lice, istovremeno poznato i novo. Nije ga napuštala pritajena nada da će, pre ili kasnije, to lice moći da skine, kao masku od tople, meke gume koju je neko zalepio u žurbi.

Rene Sussan

PROMETEJEV SIN

Prerano sam il' prekasno sred zemnog šara?

Šta radim na svetu ovom?

I kažem vam u jadu svom:

O molite svi sad za jadnog Kaspara!

Pol Verlen *Mudrost*

1850.

Ovaj vek je, poput sveće, dogoreo do pola. Što se tiče mog života, lekari mi nisu ostavili mnogo nade. Ali meni je dosta. Živela sam dvadeset osam godina duže od tvog oca, dvadeset osam suvišnih godina.

Šta me sada nagoni da ti sve otkrijem? Bez sumnje ona ista potreba da se oslobodim preteškog tereta tajne koja je najpre naterala doktora Polidorija da svoje intimne zabeleške pošalje profesoru Mekelu neposredno pre nego što je izvršio samoubistvo; ista ta potreba je zatim nagnala profesora Mekela da mi pred kraj svog života vrati te zabeleške, zajedno sa rukom pisanim stručnim izveštajem. Pomislio je da sam, na kraju krajeva, upravo ja ona osoba koja treba da sazna istinu. A to je u izvesnom smislu bilo tačno. Što se tiče Stenhoupovih, zaboravivši Grčku, Čarls Herington misli jedino na "Maine Prohibition Law". Njegov pak rođak, Filip-Henri, dokazao je u čitavom ovom spletu događaja da je dostojan brat ledi Hester koja je, sve do svoje smrti, izigravala kraljicu od Sabe među libanskim Beduinima: zapanjujući dokaz ekstravagancije odvajkada urođene tom ogranku loze Stenhoupovih... Ostaje, naravno, Džejn. Ona je, međutim, videla samo obrise ove užasne drame, kao oni robovi sputani okovima u dubini Platonove pećine. Osim toga, pošto je ona našla duševni mir u okrilju katoličke vere, profesor Mekel možda nije uzeo sebi za pravo da budi

utvare njenog sećanja... Na tebi je da prosudiš, Persi.

Još nekoliko reči o dvojici ljudi kojima ću prepustiti svoje pero. Možeš da zamisliš doktora Polidorija prema portretu koji je napravio Geinsford i koji se čuva u "National Portrait Gallery" u Londonu: tamna put, crne oči i lepo, pravilno lice na kome se mešaju, na tako poznati južnjački način, nešto detinjasto i nešto dramatično. Moram, ipak, da priznam da mi je čitanje njegovih zabeleški otkrilo da je posedovao mnogo dublju ličnost od one koju smo mi poznavali. Ja sam ga upamtila kao nezrelog, površnog, izveštačenog i neprijatnog mladog čoveka u kom se italijanska krv loše slagala sa britanskim načinom mišljenja - zar ga Hobhaus nije nazvao Poli-Doli - mada je i pored svega toga njegova inteligencija bila neosporna: sa devetnaest godina je stekao diplomu doktora medicine na univerzitetu u Edinburgu, odbranivši zapaženu tezu o košmaru. Sada znam da su njegove česte promene raspoloženja prikrivale unutrašnju dramu sa kojom se teško mirio i koja ga je u dvadeset šestoj godini života dovela do samoubistva.

Nasuprot njemu profesor Johan-Fridrih Mekel, zvani "Mladi" zbog onog prvog Johana-Fridriha, njegovog tako čuvenog dede, bio je čovek mnogo čvršće grade. Preteča epigenetske teorije, istakao se revolucionarnim radovima iz opstetrike i embriologije. Uz. Žofroa Sent-Ilera, danas se smatra jednim od začetnika onog što se naziva teratologijom ili naukom o čudovištima.

TAJNE ZABELEŠKE PROFESORA POLIDORIJA

London, 18. mart 1816.

Gospoda Augusta Lejt je napustila kuću, dok ja stupam na dužnost. Stoga verujem da je upravo sada trenutak da počnem sa vođenjem ovih zabeleški. U njih neću unositi previše onog latinskog lirizma koji mi se često zamera, već ću se ograničiti na čisto klinički opis činjenica; potomstvo, naime odmah oseća nepoverenje ako važnost ispričanih događaja može u bilo kom trenutku da nas navede na preterivanje.

Kao sekretar i lekar jedne čuvene ličnosti, moram se potruditi da sačuvam trezvenost, mada čoveku kome služim svi pripisuju neodoljiv čar. Njegova privlačnost je neosporna, međutim on sam tvrdi da je pun protivrečnosti, da je zapaljiva mešavina snage i slabosti, odlučnosti i prevrtljivosti, bezbožništva i praznoverja, nadmenosti i blagosti... Nikada ne propušta da istakne da je engleski ser, ali kada sam ga nazvao milordom zatražio je da mu se obraćam sa Albe, kao što to čine svi njegovi prijatelji, u spomen na Albaniju koje se sa zanosom još uvek sećao. Isto tako se dugo borio da bi se oženio sa ledi Anabelom Milbenk,ali čim ju je osvojio, potrudio se da je unesreći na najodvratniji način. Počinjem da se pitam da li možda ne želi da se osveti za sva iskušenja kojima ga je izložila pre no što mu je dala svoj pristanak. Možda za njega sreća postoji samo onda kada se oseća nadmoćnim i pošto je bio žrtva ljubavi, nije li svojoj ženi dodelio ulogu žrtve braka? Uzgred budi rečeno, za takvu borbu njemu oružje ne nedostaje. Mada je hrom, dobio je sve žene koje je želeo, od ledi Kerolajn Lem do Ledi Oksford, uključujući tu - kako šapuću zli jezici - i svoju polusestru, Augustu Lejt. Upravo mi je juče pokazao pismo neke nepoznate žene potpisano imenom "E.Trifjusis", u kome mu se ona nudi bez trunke stida. On je na to rekao, sa izrazom teškog umora na licu:

"Vidite, Džone, nisam ni neki Josif ni neki Scipion, ali tvrdim vam da u čitavom svom životu nisam zaveo nijednu ženu..."

Tačno je, u stvari, da izuzimajući ledi Anabelu, nije nikada morao da uradi bilo šta osim da popusti pred navaljivanjima žena

23. mart 1816.

Albe je dobio još jedno pismo od tajanstvene Trifjusis, ali među poštom koju je primio, njegovu pažnju je u mnogo većoj meri privukla poruka koja je stigla iz grada Halea, u Nemačkoj. Posle čitanja tog pisma bio je zamišljen, zabrinut, Uprkos mojim upozorenjima, povećao je svoju jutarnju dozu magnezijuma, a kada mi je, malo docnije, pokazao pismo one nepoznate žene, imao sam jasan utisak da je to učinio da bi svoje misli skrenuo sa onog drugog koje je stiglo iz Nemačke. Tako sam, dakle, saznao šta je napisala ta zaljubljena žena koja je molila da joj se odgovor pošalje na sledeću adresu: "E. Trifjusis, Noli Plejs, 21, Meri Le Bon." Navešću samo jedan deo tog pisma koji treba upamtiti:

"... Pretpostavimo da vam neka žena neokaljane časti, koja nema ni muža ni tutora kome bi polagala račune o svojim postupcima, računajući na vašu uviđavnost, prizna sva uzdrhtala, ljubav koju za vas oseća već godinama da vam obeća da će čuvati tajnu i da vam nežnošću i odanošću uzvrati na dobrotu s kojom ćete je saslušati, da li biste izigrali njeno poverenje ili ćutali kao grob? Nisam sklona dugim razgovorima stoga očekujem samo jedno da ili ne..."

Vratio sam mu pismo. Moj položaj mi je, koliko i moja prirodna suzdržanost, zabranjivao da postavljam pitanja. Albe je na kraju slegnuo ramenima i promrmljao:

"Za sada Džone, ni da ni ne..."

Došao je do najkritičnije tačke svog sudskog spora sa ledi Anabelom i nije želeo da se situacija pogorša. Uostalom, bio je zbog toga bolestan, patio je od užasnih bolova u stomaku. Ispijao bi noću desetak boca vode i ponekad je, žureći da ih otvori, razbijao njhove grliće. Verovao je da će ublažiti svoje jade laudanumom koji je prekomerno koristio i pored mojih žestokih prekora.

25. mart 1816.

Večeras me je zamolio da mu pričam o doktoru Mekelu. Bilo je vreme posle večere, a brendi koji je popio dao mu je hrabrost da vodi poverljive razgovore. Mene je, međutim, ime Mekel odmah uznemirilo.Povezao sam ga skoro u istom trenu sa pismom koje je nedavno primio iz Halea. Stoga sam mu, sa pritvornom opreznošću, postavio najpre sledeće pitanje:

"Radi li se, možda o Johanu-Fridrihu Mekelu, profesoru univerziteta u Haleu?"

"Vi ga znači, poznajete?" zapitao me je grozničavim glasom.

Mirno sam mu odgovorio: "Ko ga ne poznaje po glasu? On je jedan od najvećih naučnika ovog veka, a k tome i potomak čuvene dinastije lekara. Njegov deda prvi Johan-Fridrih,bio je najbriljantniji anatom svog vremena. Njegov otac, Filip-Fridrih, profesor anatomije i hirurgije u Haleu, bio je toliko čuveni akušer da ga je car Pavle pozvao u Sankt-Peterburg da bi pomogao carici pri porođaju i ponudio mu mesto inspektora svih bolnica koje ovaj nije prihvatio. Današnji Mekel..."

Dok sam govorio, postajao sam polako svestan koliko je neobično da se Albe redovno dopisuje sa jednim naučnikom čiji život i rad treba da mu budu potpuno strani. I nehotice sam zastao u svom kazivanju.

"Da Džone, nastavite."

"Njegova istraživanja su veoma smela. Pošto je dugo proučavao akušerstvo pod rukovodstvom svog oca sada se posvećuje posmatranju fetusa i njihovog formiranja..."

"Tako je", prekinuo me je Albe nervozno, "tako je..." Nije rekao više ni reči i stekao sam neprijatan i nejasan utisak da već žali što mi se poverio. Uzdržao sam se od postavljanja bilo kakvog pitanja.

27. mart 1816.

Kada me je lord Helford preporučio Albeu, preporučio me je istovremeno i kao lekara i kao sekretara. Ja se naime bavim pisanjem i sada upravo radim na jednoj tragediji iz oblasti medicine za koju sam siguran da će postići određen uspeh. A kao sekretar treba da budem upoznat sa korespondencijom svog poslodavca u onoj meri u kojoj se tu ne radi o intimnom delu njegovog života. A čega bi intimnog moglo da bude između pesnika kakav je Albe i naučnika istraživača kakav je Johan-Fridrih Mekel?

Iskoristio sam,dakle, trenutak kada sam bio sam u stanu da bih pregledao ladice pisaćeg stola. Tu sam našao jedino pisma tajanstvene Trifjusis, ali i pisma neke druge žene koja se potpisala inicijalima G.C.B. i tražila od Albea da je uvede u pozorišne krugove gde želi da napravi karijeru. Tačno je, naime, da Albe poseduje deonice pozorišta Druri Lejn i da je stoga član upravnog odbora

te ustanove. Uz pismo je bila pričvršćena kratka zabeleška: "Uputite ovu ludu na Kinerda." Kinerd je glavni upravnik Druri Lejna i jedan od najboljih Albeovih prijatelja, koji zna da ceni njegov izvrstan brendi...

Često sam imao priliku da se divim Albeovoj inteligenciji. Imao sam, međutim, istovremeno i priliku da se žalostim zbog njegove krajnje naivnosti: čini se da nije zapazio da je rukopis isti u svim tim pismima. Pošto je Trifjusis smatrala da je zapostavljena navukla je drugu masku.

Mekelovo pismo nisam našao.

28. mart 1816.

Jutros je Albe namerno skrenuo razgovor na Mekela i postavio mi o njemu brojna pitanja. To je u meni izazivalo sve veće čuđenje. Na kraju sam mu rekao:

"Prinuđen sam da vam iznesem svoje mišljenje, Albe. Po načinu na koji govorite o tom stranom naučniku, reklo bi se da vam je blizak i..."

"I da ga čak lično poznajem", dodao je Albe kratko. "To je tačno."

"Ali gde? Kako? Ne verujem da je on bio u Engleskoj, a vi opet niste išli u Nemačku?"

Nasmejao se držeći palčeve u džepovima svog prsluka.

"Neverni Tomo! Ima susreta koji se zbivaju negde drugde, pod uticajem slučaja sudbine, Proviđenja, Boga... Izaberite sami reč koja vam odgovara..."

Pošto sam ja ćutao, jasno pokazujući da želim da doznam još neke pojedinosti, nastavio je, mada preko volje:

"Dogodilo se to pre pet godina. U Grčkoj. Preplivavao sam Dardanele sa gospodinom Ekenhedom, dok nas je na azijskoj obali čekala gomila radoznalog sveta. Kosa mi je bila slepljena od vode, tako da mi se lobanja jasno ocrtavala..."

Skoro nesvesnim pokretom Albe je svoje male, izdužene šake spustio na teme.

"Jedan čovek mi je prišao... taj Mekel koji se tamo nalazio nekim slučajem. Nije ga interesovalo plivanje, ali je bio očaran oblikom i veličinom moje lobanje. Rekao mi je da po njegovom mišljenju, moj mozak mora biti veći od

Kromvelovog, najtežeg mozga koji je nauka do sada zabeležila: dva kilograma i dvesta grama"

Rekao sam podsmešljivo: "Da li je zatražio od vas da mu testamentom prepišete tako redak primerak?"

Albe je slegnuo ramenima. Odgovorio mi je onim tonom punim sarkazma koji mi je naročito mrzak.

"On je stariji od mene, ali Džone, vi to dobro znate, u mojoj porodici se umire sa trideset sedam godina."

Zatim je dodao preterano nemarnim tonom: "Ne, ne. Mekel ima sa mnom neke druge namere. I moram reći da njegov ugao gledanja ma koliko bio naučan, ipak potvrđuje neke legende u koje verujem. Hajde, razmislite malo, Džone... eto, moja lobanja. I ta hroma noga koja je možda samo trivijalna transpozicija na ovom svetu onih đavolskih papaka koje ljudi pripisuju Luciferu?"

Uzdržao sam se da ne slegnem ramenima. Opet je bio opsednut svojom omiljenom idejom. Verovao je iz dubine duše da su neki ljudi predodređeni za Nebo, dok druge sigurno čeka Pakao. On je spadao među ove poslednje. Po njegovom mišljenju, Bog, tiranin ovog sveta, naslađivao se patnjama kojima je izlagao ljude... Nije li on, između ostalog, ozbiljno uveravao svoju ženu da je pali anđeo i, kada bismo doslovno shvatili taj izraz, ledi Anabela bi sa svoje strane bila jedna od onih žena za koje Biblija tvrdi da su ih voleli prognani sa Neba? Ledi Anabela nije propustila priliku da kasnije, u jeku njihovog sudskog spora, podseti na te reči svog lekara, doktora Bajia, da bi se time potkrepila tvrdnja o navodnom ludilu njenog muža.

29. mart 1816.

Doktor Le Man, moj prethodnik u Albeovoj službi, već me je bio upozorio: taj čovek je veoma složena ličnost. Tri nesreće su ga pogodile već u detinjstvu, tri velike nesreće: hramao je na jednu nogu, imao je suviše strogu majku, njegova vera je bila preterano strogo puritanska. Njegova reakcija je bila snažna: boksovao je i plivao poput luđaka, osporavao je porodičnim vezama svaku moralnu vrednost i propovedao je neku vrstu svakodnevnog satanizma. Smatrao je da će imati izuzetan život, slično Celuku doktora Mura čiju je knjigu u

mladosti uvek držao pored uzglavlja. Kada je ledi Anabela bila na porođaju, on je izjavio bez preterane uviđavnosti: "Videćete, gospođo, jednog dana ću postupiti kao Celuko, udaviću naše dete..."

Jasno je da jadna žena nije mogla da učini ništa drugo nego da se potrudi da što pre dobije rastavu i napusti Pikadili Teras odnoseći svoju bebu, malu Adu.

30. mart 1816.

Od kako je ledi Anabela otišla, Albe se vratio svojim navikama neženje. Viđa se ponovo sa Hobhausom, Skrejp Dejvisom i svima onima koje ledi Anabela naziva bandom sa Pikadilija. Između dve posete svom izdavaču Mareju, mačuje kod Anđela, vežba gađanje iz pištolja kod Mentona, prijateljski boksuje protiv Džentlmena Džeksona. Uveče obeduje u društvu sa svojim prijateljem Tomom Murom čije erotske pesme izlaze pod imenom Toma Litl, ide zatim u Alfred Club, ili ga Dodžer vodi u Trafalgar Tavern na Griniču...

Očevidno traži zaborav. Počeo sam takođe da shvatam zašto je izjavio, govoreći mi ponovo o G.B.C, kako želi da u svoju kuću "primi pozorišnu glumicu".

"Znajte, Džone, da mi je sve jasno. Rukopis me ne može prevariti. To je opet ona ista Trifjusis. E pa možda ću još jednom da popustim. Na kraju krajeva, dobiće ono što je tražila, zar ne?"

Njegove reči su delovale lako i bezbrižno,ali je u tonu njegovog glasa bilo neke ledene svireposti od koje sam sav uzdrhtao. Taj nežni pesnik, taj ubeđeni vegetarijanac, ponekad zna da bude surov. Malo kasnije je dao da se odnesu dva pisma u poštansku službu, jedno upućeno na adresu koju je dala G.B.C, a drugo na univerzitet u Haleu. Uhvativši moj pogled u trenutku kada je pisma uručivao svom kuriru Beržeu, zapitao me kao uzgred:

"Džone, šta znate o Mekelovim teorijama o evoluciji?"

Moram priznati da me je to pitanje zaprepastilo. Trudeći se da prikrijem svoja osećanja i dobijem na vremenu, promrmljao sam: "Od kada se interesujete za naučna istraživanja?"

"Naveli su me da se za njih zainteresujem. Dakle? Čekam odgovor..."

Uvek ta nestrpljivost! Prepričao sam mu ukratko članak koji sam prethodne

nedelje pročitao u Reil's Journalu i to ga je snažno zaokupilo. Klimao je glavom u nekoliko mahova, tako da nisam odoleo da mu se na kraju ne obratim ironičnim tonom:

"Znate, poređenja koja bi se mogla obaviti polazeći od ovih zapažanja spadaju samo u oblast čiste fantazije. Uzimam slobodu da vas upozorim da Mekela već smatraju za izuzetno originalan duh i da se ni on sam nije usudio da do kraja iznese svoje argumente, plašeći se da ga ne proglase za luđaka."

Albe se besno trgnuo.

"Takva je sudbina svih proroka, Džone! Zar nisam i ja pretrpeo takvu sudbinu? Ali nešto sigurno mogu da vam kažem: ono što Mekel u svojim napisima predstavlja kao radnu hipotezu, u njegovom duhu je već čvrsta i izgrađena teorija u koju on veruje svom svojom dušom! Pokušajte da osporite sledeće: ljudski fetus prolazi kroz stadijume koji podsećaju na ribe, gmizavce i sisare, na sve one vrste koje su prethodile čoveku na lestvici organske evolucije!"

Bio sam ponovo duboko zaprepašćen. Albe je znao neke stvari koje sam ja u svojoj sopstvenoj oblasti jedva naslućivao, neke stvari koje mu je sigurno otkrio Mekel. Ali zašto? I zašto je to znao upravo on, pesnik, kome je medicina bila isto toliko strana koliko i Nemačka?

Ustao je, othramao do prozora odakle je posmatrao ulicu pod martovskim pljuskom. Nastavio je promuklim glasom:

"U toku stadijuma ribe, on ima škrge. Kasnije fetus dobija rep čiji trag mi uostalom zadržavamo na svojoj kičmi, i najzad, u toku osmog meseca, dlakav je kao majmun... vi to sve znate, zar ne?"

Pošto sam ćutao, dodao je bez ikakvog prelaza:

"Ona mlada žena... ona Trifjusis, prihvatio sam da se sastanem sa njom, ali ću joj postaviti jedan uslov... Uostalom, sama je rekla u svom pismu, biće to da ili ne. U tom trenutku sam njegove nepovezane reči pripisao dejstvu brendija.

31. mart 1816.

Već nekoliko nedelja Šampion vodi veoma oštru kampanju protiv Albea, a u prilog svojim napadima objavljuje Domaće pesme pomoću kojih namerava da

pokaže čitaocima "kakvi moralni stavovi prate mišljenja plemenitog lorda". Albe tako plaća za stihove koje je spevao u slavu Napoleona usudivši se da ga nazove "sinom Slobode". Torijevske novine ga nazivaju Neronom, Elagabalom i Satanom, jer on mora da plati cenu i za svoje privatne skandale, za koje mu književnost ne daje nikakav alibi. Tako se dogodilo da je bio izložen uvredama prolaznika dok je išao u Dom lordova, a u toku zasedanja, samo je lord Holand smogao dovoljno hrabrosti da mu se obrati. Neke večeri prihvatio je poziv za bal koji je davala hrabra ledi Džersi. Pratila ga je sestra Augusta: svi prisutni su se pretvarali da ih ne poznaju...

Albea su napustili svi njegovi, odbacili su ga slobodoumni salonski krugovi, novine ga razvlače po blatu. Preostaje mu da sasvim ozbiljno razmisli o napuštanju domovine. Po mom mišljenju, jedva je dočekao dobar razlog za to, jer su ga oduvek privlačile zemlje pune sunca. Uostalom, takav kakav je, raspusan, slobodouman, bogalj, nije li rekao sam za sebe da nikad nije spadao među Engleze?

2. april 1816.

Danas mi je Albe ukazao čast poverivši mi jednu novost čiji značaj me je duboko uzbudio. Otputovaćemo u Italiju, ali ćemo se usput zaustaviti u Švajcarskoj gde ćemo se sastati sa profesorom Mekelom. Odjednom me je obuzeo strah.

"Čemu to?" zapitao sam, "šta biste vi i on imali jedno drugom da kažete?"

Odgovorio mi je na onaj svoj tajanstveni način kojim se koristi kada je zbunjen: "Treba da razgovaramo o budućnosti čoveka, Džone: on je um, ja sam srce..."

"Ali zašto baš u Švajcarskoj, zašto ne kod njega, u Nemačkoj?"

Moja radoznalost je izgleda počela da mu smeta.

"E pa Džone, Hale nam jednostavno nije usput. Osim toga..." Tu je nakratko zastao, oklevajući. "... osim toga, Savoja je sasvim blizu Švajcarske. Mekel je tamo kupio imanje u usamljenom planinskom predelu. Nastavlja tu sa svojim istraživanjima, zaštićen od radoznalih, praznovernih i zlonamernih ljudi..."

Nisam više postavljao pitanja. Srce mi se steglo, u stomaku sam osećao

mučninu, mada nisam mogao sam sebi da objasnim zašto se tako osećam.

3. april 1816.

Izgleda da je Albe sa Mekelom obavljao prepisku čija me učestalost zabrinjava i budi moju radoznalost. Svake nedelje smo primali iz Halea velike pošiljke pisama. Pošto Albe ne zna da čita nemački, zaključio sam da Mekel dosta dobro poznaje engleski. Međutim, mada mi Albe ništa ne govori o toj obilnoj prepisci, ponekad mi priča o Trifjusis. Nagovestio mi je u razgovoru da se ipak sreo s njom. Nije mi rekao više ništa, ali mi je njegova neurednost omogućila da nađem jedno pismo te mlade žene. Evo ukratko njegove sadržine:

"... Spremna sam da prihvatim uslov koji ste mi postavili. Neću vas ništa pitati, ali pošto sam kroz vaša dela upoznala vašu plemenitu dušu, ne sumnjam da ste mi u stvari ukazali veliku čast kada ste me izabrali za ono o čemu je bila reč..."

4. april 1816.

Stigla je još jedna depeša iz Halea. Večeras me Albe pozvao da zajedno pijemo brendi. Pokazao mi je spisak medicinskih preparata ispisan rukopisom u kome se naslućuje dobro poznavanje gotike.

"Da li biste mogli da nabavite ove lekove i da napravite ove druge prema datim uputstvima?"

Pogledao sam ga unezvereno.

"Ali, Albe, pa ovo ne može biti za vas! Većina ovih preparata deluje na ženske organe..."

"Nešto sam vas pitao, Džone."

Još jednom sam pažljivo pročitao spisak. Neki recepti su bili sasvim uobičajeni, mada kontradiktorni:u njima su se u jednakim razmerama nalazili analgetici i stimulansi. Drugi su bili neobičniji. U njima je počasno mesto pripadalo laudanumu, ali je bilo i nekih drugih sastojaka koje lekarska etika najstrože zabranjuje. Izjavio sam, oborena pogleda:

"Ja sam položio Hipokratovu zakletvu. Ne dolazi u obzir da pristupim

pripremanju ovih lekova ako ne znam njihovu namenu."

Albe je progunđao: "Vrlo dobro. Najpre nabavite sve sastojke. Kada bude došlo vreme, daću vam potrebna objašnjenja i tada ćemo raspraviti sve što se tiče vaših moralnih obzira."

Moje ponašanje ga je oneraspoložilo. Cele večeri nije izgovorio ni reč. 6. april 1816.

Obavio sam ono što mi je naložio, ali sam istrajao u svojoj odluci da ne pripremim lekove sve dok mi ne bude objašnjena njihova namena. Uostalom, ni samom Albeu se izgleda nije žurilo.

"Lekovi mi nisu potrebni odmah", obavestio me je dok mu je na usnama lebdeo osmeh pun prikrivene zlobe.

Nisam mogao da se uzdržim da mu ne kažem: "Da li ćete me vi držati u toku ili će to biti profesor Mekel?"

Ukočio se na mestu, održavajući ravnotežu na svojoj zdravoj nozi. Osmeh je zaigrao na njegovom lepom pravilnom licu.

"Odlično, Džone, odlično! Volterov Zadig bi mogao od vas da se uči mudrosti. Pošto ne mogu odmah da vam otkrijem ono što znam, ono što mi istovremeno zabranjuju neznanje, oprez i čast, mogu bar da vas na neki način uputim... Sedite..."

Ali pre nego što sam seo, on je već nastavio da govori, obraćajući mi se nastrljivim tonom:

"Vi ste lekar, Džone. Kako objašnjavate fontanelu?"

"Molim?" zapitao sam, sav zbunjen.

"Pri porođaju, lobanja nije zatvorena. Zašto?"

Promucao sam: "Ali Albe... To je jednostavno tako."

"Lep naučni argument!" rekao je podrugljivo. "A zašto bi bilo normalno da pri rođenju fetus nije dovršen? Kako objasniti da kosti lobanje nisu srasle, osim da je, u prvobitnoj zamisli, bilo predviđeno da se mozak i dalje razvija?"

Napravio je onaj svoj uobičajeni pokret, stavivši obe šake na slepoočnice. "Kada je fetus izbačen iz tela, lobanja odmah okoštava da bi zaštitila osetljiv mozak. Ali ona istovremeno zaustavlja njegov razvoj, Džone!... Mi na neki

način ostajemo fetusi čitavog života! Želite li brendi?"

Bilo je to u tri poslepodne i ja bih više voleo jedno pivo - najzad, ja sam rođen u Engleskoj - ali uplašio sam se da ne prekinem ovaj poverljivi razgovor. Popio sam svoj brendi, dok je on sasuo svoju čašu u grlo i ispio je u jednom dahu, što je dalo ružičastu boju njegovom izduženom aristokratskom licu. Nastavio je malo promuklim glasom:

"Vidite, Džone, Mekel budno pazi da ne obelodani svoje zamisli. Boji se podozrenja, ismevanja..."

Ispružio je svoju oštećenu nogu ispod stola, dok mu je ona druga ravnomerno podrhtavala.

"Jedna od njegovih zamisli je sledeća: svi smo mi prevremeno rođeni."

Bilo je potrebno nekoliko sekundi da moj um prihvati tu ideju. Ponovio sam, dosta glupavo: "Prevremeno rođeni?"

Albe se nagnuo napred, sjajnih očiju. Njegova desna ruka koju je položio na sto, nervozno se trzala.

"Rođeni pre vremena, Džone! Naše prirodno sazrevanje nije završeno. To je uostalom jedan od razloga što je porođaj propraćen nasiljem i krvlju! Fetus se doslovno izbacuje iz tela!"

Promrmljao sam jedva čujno: "Mislim da nikada ništa slično nisam čuo."

"S razlogom!" nasmeja se podrugljivo. "Mekel je brižljivo krio ovu teoriju, kao što su to činili i svi ostali koji su je možda postavili pre njega. Prošlo je manje od jednog veka, Džone, od vremena kada su ljude još spaljivali zbog čarobnjaštva. U Španiji je poslednja lomača gorela pre dve godine, a Galvani, Volta i Fon Haler su imali sreće da se rode dovoljno kasno i tako izbegnu da budu žrtve netrpeljivosti!"

Povikao sam, dosta neubedljivim tonom: "Ali, Albe, zašto? Lako je nizati reči, treba ih i objasniti, što je svakako daleko teže!"

Napravio je gnevan pokret, kao neku vrstu izazova svim strepnjama ovog sveta.

"O tome ćete raspravljati s njim", dobacio mi je, "najzad, vi ste kolege!... (tu je malo oklevao) Moram reći da što se Mekela tiče, on to smatra sasvim

prirodnom pojavom koja ide na štetu inteligencije naše rase. Što se mene tiče..."

Zastao je i bacio na mene podozriv pogled.

"Nastavite, Albe."

Tada je počeo da govori, grozničavim tonom, kao da se oslobađa pritiska dugo prikrivanih opsesivnih misli:

"Ja mislim da se radi o volji nekog višeg bića. Pročitajte ponovo svete tekstove, Džone. Ne samo naše, hrišćanske, već i sve ostale! Mit o padu je univerzalni mit. Šta smo mi bili ranije? Neki su hteli da prikažu Eden kao neku vrstu dečjeg vrtića. A ako je to u stvari bio neki drugi oblik raja, raj duha? Raj iz kog smo svesno bili izbačeni? Prometej je hteo da ukrade vatru? Bio je kažnjen. Pobunjeni anđeli su pokušali da raspravljaju s Bogom? Bili su kažnjeni! Adam i Eva su hteli da pojedu plod saznanja? Bili su kažnjeni! Pandora i Epimetej su otvorili kutiju sa snovima? Bili su kažnjeni, kažnjeni, kažnjeni! Prognani, osuđeni na zemaljski ili na podzemni pakao! Hleb nasušni steći ćeš u znoju lica svog, decu ćeš rađati u bolu!..."

Ustao je. Naslonjen jednom rukom na sto, ispružio je drugu ruku, oči su mu blistale, njegov lep glas dobio je piskav ton.

"Ko je iznad nas, Džone? Koga treba da se bojimo? A još važnije od toga je pitanje ko se nas boji? Ko se nas boji toliko da nam uskraćuje pristup mudrosti?"

Bio sam zgranut, smrvljen, bespomoćan. Ipak sam zapitao slabim glasom: "Da li profesor Mekel zbilja ovako misli?"

"Ma ne, niste shvatili!" povikao je Albe, razljućen mojim otporom. "Mekel nema metafizičkog duha. Već sam vam rekao: po njemu, tu se radi samo o grešci prirode, o nezgodi koja se dogodila na putu evolucije! Ali on u stvari možda nije dovoljno lud? Možda mu je potrebno malo poezije da dopre do vrhovne istine? Savez pesnika i naučnika kakvo je to izvanredno oružje u borbi koja vodi ka svetlosti, zar ne?"

Bio je izvan sebe; nisam se usudio da nastavim diskusiju. Oprostio sam se od njega uz nekoliko kratkih izraza učtivosti.

7. april 1816.

Noćas sam veoma loše spavao. Najpre su me probudli Albeovi krici, ali zbog njih nisam bio preterano zabrinut: često ima strašne snove, užasna priviđenja i košmare, tako da je stekao naviku da na uzglavlju drži par pištolja kao da bi mogao metkom da rastera spodobe iz svojih snova. Nisam dakle ništa preduzeo. On to uostalom ne želi. U ovakvim slučajevima podnosi samo prisustvo svog sluge Flečera čija ga prizemna filozofija teši i smiruje.

Docnije, u stanju koje se nalazi između sna i jave, u nekoj vrsti polusvesti ukazali su mi se primerci moje teze *Disputatio medica inauguralis de oneyrodinia* koje je u vatru bacilo neko biće čija mi je pobuda bila jasna: izučavajući podsvest čoveka, približavao sam se podsvesti ljudske vrste i zadirao tako u limbus iza kojeg se krila neizreciva istina čije bi otkrivanje bilo ravno svetogrđu.

Teškom mukom sam ponovo zaspao.

13. april 1816.

Uskoro će doći kraj Pikadili Terasu. Kuća je puna sudskih izvršitelja i obavlja se prodaja svega onoga što nećemo poneti sa sobom. Marej je kupio skoro sve knjige. Kupio je takode paravan ukrašen portretima Anđela i Džeksona kao i neke gravire na kojima su prikazani najvažniji boksmečevi u sportskoj istoriji stare Engleske. Što se mene tiče, poredao sam u jedan kovčežić sve sastojke od kojih je trebalo pripremiti lekove po receptima profesora Mekela; dok sam pomagao Albeu da sredi svoju prepisku, zapazio sam da je sačuvao sve depeše iz Halea u maloj kutiji čiji ključ stalno nosi sa sobom. Tom prilkom sam uspeo da bacim indiskretan pogled na poslednje pismo koje je poslala tajanstvena Trifjusis. Ovoga puta se izgleda potpisala svojim pravim imenom Kler Klermon (napisano sa ai a ne sa e kao u imenu guvernante ledi Anabele, te veštice kojoj je Albe posvetio ove zlobne stihove:

Rođena u potkrovlju, odrasla u kuhinji.

Napredovala je od nužnika do stola.

Nekada je morala prati

Ovo posuđe u kom sad večerava.

Poruka mlade žene bila je smela i otvorena: "... Rekli ste mi da treba da

shvatim kako se predajem iluzijama kada gajim nadu da ću moći da vas volim. Znajte da ne očekujem od vas da me volite, nisam dostojna vaše ljubavi. Radije mi recite da li ima nekih prepreka da se ostvari moj predlog: u četvrtak uveče bismo mogli da se sastanemo na deset ili dvanaest milja od Londona. Tamo bismo bili slobodni i nepoznati. Ako osećate potrebu da se čudite i ako mogu u tome da vam pomognem, prepustite se slobodno takvom raspoloženju. Kao što sam vam već rekla, prihvatiću bilo šta..."

Juče popodne, Albe se odvezao u Marlou. Vratio se kasno, tek jutros i postavio mi neobično pitanje:

"Džone, da li ste čitali *Kraljicu Mab*?"

Odgovorio sam dosta oštro: "Priznajem da nisam. Ali čuo sam za Šelija." Albe se nasmešio ne rekavši više ništa.

15. april 1816.

Juče je bila uskršnja nedelja. Augusta Lejt, Albeaova polusestra, vratila se iz Siks Majls Botoma da bi se oprostila s njim. Veče je bilo užasno tužno. Albe je plakao, a noćas sam ga opet čuo kako viče u snu. Jasno je da za sobom ostavlja veliki deo sebe...

21. april 1816.

Groznica... Već nekoliko dana u Pikadili Terasu sve vri. Kroz njega su prošli Skrejp Dejvis, odvratni Hobhaus, muzičar Natan kome je Albe dao *Hebrejske melodije*, a koji mu je zauzvrat doneo pogaču jevrejske Pashe jer je znao da Albe voli biskvite. Došli su i Mur i Henson. Što se tiče Semjuela Rodžersa, pozvao me je na stranu sa zavereničkim izrazom na licu i pokazao mi kratak članak iz nekog petparačkog časopisa koji je nosio datum 16. april. Pročitao sam ga ispunjen besom koji sam jedva uspeo da prikrijem:

"Ispričali su nam veoma čudnu scenu koja se navodno odigrala u četvrtak u Marlou. Nekima možda nije poznato da je izvestan broj francuskih zarobljenika, uhvaćenih u Vaterlou, tu zatvoren u štalama krčme 'Kod krune'. Ti zatvorenici su dakle primili posetu dve poznate ličnosti iz londonskog društva, čuvenih pesnika, od kojih je jedan član Doma lordova i bio je u poslednje vreme upleten

u brojne skandale. Ovaj poslednji je naredio krčmaru koji se opirao da donese piva, a zatim je u više navrata izvikivao Napoleonovo ime zajedno sa imenima ova dva posetioca, što je izazvalo nezadovoljstvo seljana. Dodajmo još da su dve veoma mlade žene bile u društvu ova dva neobična Engleza, sa kojima su po svemu sudeći održavale veoma prisne veze..."

22. april 1816.

Jutros sam Albeu pomenuo ovu vest, na šta je on samo slegnuo ramenima.

"Jeste li to đubre pronašli u časopisu Satirist, Džone?"

"Ne, nego u Paul-Pryu koji mi je pokazao Rodžers."

"Oba su podjednako bezvredna", podrugljivo je rekao Albe.

Bio sam uporan: "Da li je drugi pesnik bio Šeli?"

Pravio se da je zadivljen.

"Nema šta, Džone, vi ste pravi Zadig! Posle kakvog dubokoumnog razmišljanja ste došli do tog zaključka?"

"U petak ujutro, kada ste se vratili iz Marloua, postavili ste mi pitanje u vezi sa *Kraljicom Mab*."

"Bravo!" povikao je iskreno. "Od sada više nemam prava da od vas krijem istinu. Tačno je da je mladi Šeli bio tamo sa mnom."

"Nisam znao da se poznajete."

"Tek su nas u četvrtak predstavili jednog drugom..."

Odmerio me je obešenjački pogledom u kom je bilo i prikrivene zlobe.

"Moram vam reći: ona tajanstvena Trifjusis o kojoj sam vam ponekad govorio zove se u stvari Kler Klermon..."

Dodao je odmah: "Ali to se piše sa ai, ne kao kod one druge!"

Nastupio sam smelo: "Znači da vas je ona upoznala sa Šelijem? Pravi li ona kolekciju pesnika?"

Napravio je oduševljen izraz lica. Ovog jutra je, izuzetno, bio izvrsno raspoložen.

"Hajde, hajde, Džone, ne budite cinični! To se ne slaže ni sa vašim spoljnim izgledom ni sa vašim uobičajenim ponašanjem. Radi se prosto o tome da je Kler u rodbinskoj vezi sa sadašnjom Šelijevom životnom saputnicom."

"Gospođom Šeli?"

Podigao je ruke k nebu.

"Malo manje naivnosti, Džone, ili ako to ne možete, napregnite malo pamćenje! Šeli je napustio svoju ženu, to je svojevremeno uzvitlalo dosta prašine! Sada živi u stanju smrtnog greha (glas mu je dobio sarkastičan prizvuk)... baš kao i ja, a ona koja ga prati kroz život, o užasa! Ima samo devetnaest godina. A ako želite baš sve da znate, ona je kći Vilijama Godvina."

"Pisca pamfleta? Autora *Caleba Williamsa*?"

"Ne zaboravite da je on i autor *Istraživanja o političkoj pravdi*. Dodajem da ta mlada žena koja mi je delovala vrlo trezveno, ima u svojoj porodici snažne borce za prava: njena majka nije niko drugi do Meri Volstonkraft kojoj dugujemo onu užasnu *Odbranu prava žene*..."

"A koliko je stara vaša Kler Klermon?"

Prvi put se dogodilo da izgleda nekako zbunjen.

"Ima osamnaest godina, Džone, ali verujte mi, ona pokazuje zrelost koja u mnogo čemu prevazilazi njen uzrast." U to uopšte nisam sumnjao.

24. april 1816.

Odlazimo. Ispred Pikadili Terasa 13, mala grupa besposličara prisustvuje proterivanju izgnanika. Albeov izdavač Marej mi je ponudio petsto funti za dnevnik sa tog putovanja. Prihvatio sam, ali poznajući bljutav ukus britanske publike uneću u njega samo živopisna zapažanja koja neće biti opasna po duševni mir prosečnog čitaoca.

Albe je kupio raskošnu kočiju, napravljenu po uzoru na carske kakve se čuvaju u Džemopesu. Tu se smestio Albe sa Skrejp Dejvisom, dok smo Hobhaus i ja seli u druge karuce. Hobhaus me ne voli, nazvao me je "Poli-Doli". Izgleda da ga mnogo zabavlja pomisao da bih ja mogao da pišem dnevnik. Nisam želeo da ga lišim uživanja i dok smo išli duž reke, napisao sam veoma prilježno pod njegovim ironičnim pogledom: "Temza je sa svojim

veličanstvenim talasima proticala dolinom, noseći brojne lađe..."

Kao što sam i mislio, on se podrugljivo nasmejao.

24. maj 1816.

Dajem kratak pregled tog putovanja čije pojedinosti će se nalaziti u mom dnevniku. U Doveru, Albe je posetio grob satiričara Čarlsa Čerčila. Brod je dugo čekao i kapetan je bio veoma loše volje. Takvo je bilo i more. U Ostendeu, Albe je sobarici hotela poklonio samog sebe za jednu noć. Posle Anverasa gde su svi igrali domine, posetili smo muzeje u Brislu: meni se više dopao Van Dajk nego Rubens. Zatim smo, radi odlaska do Vaterloa, iznajmili male kočije koje su se odmah zaglibile u blatu. Albe koji je s mukom hramao, kupio je lažnog kozačkog konja od jednog pravog belgijskog farmera, da bi mogao da nastavi svoju šetnju po bojnom polju. Kupili smo dugmad sa uniformi od nekih odrpanih dečaka i upisali svoja imena u kapelu Ugumon. Svuda je prisutna uspomena na Napoleona kome Alba ukazuje poštovanje zbog koga su nam zatvorena vrata Francuske pod Restauracijom. Krenuli smo stoga prema Švajcarskoj, dolinama Meze i Rajne gde su svi zadivljeno gledali našu kočiju. U kosturnici Mora, Albe je za skupe pare nabavio jednu cevanicu koja je možda pripadala Šarlu Neustrašivom. Poslao ju je Mareju. A mi smo najzad stigli u Sešron, na obale Lemanskog jezera...

U toku ovog putovanja koje je trajalo mesec dana, Albe nijednom nije pominjao profesora Mekela. Imao sam neki nejasan ali neodoljiv utisak da to ćutanje za njega predstavlja neku vrstu zatišja, malu oazu vedrine pre nekog užasnog događaja. Podozrevam da ima pomamnu želju da prikriva budućnost koja je svakim danom sve bliža, tako što pokazuje zanimanje za beznačajne stvari, što pridaje veliki značaj, a to ponekad deluje smešno, najprozaičnijim detaljima svakodnevnog života. Ispunjenje strepnjom koju pokušava da ublaži magnezijumom, laudanumom i šalama

Sećam se sada jedne anegdote koju mi je ispričao. Dok ga je nosila njegova majka je posetila znamenitu proročicu, gospođu Viljams, koja joj je predskazala da će imati hromog sina koji će se ženiti dva puta i za koga će biti kobna dvadeset sedma i trideset sedma godina života. Albe upravo navršava svoju dvadeset sedmu godinu. Pošto je praznoveran, to predskazanje veoma

nepovoljno utiče na njega..

U Hotelu Engleska nas je čekalo pismo. Pošto ga je pročitao Albe je odjednom postao veoma zabrinut. Ali kada nam je vlasnik hotela, Dežan, dao da popunimo prijave, Albe je ipak postupio onako kako mu je nalagao njegov izazivački duh; u rubrici starosti napisao je: sto godina.

25. maj 1816.

Prvo jutro u hotelu. Sa naših prozora otkrivamo ogromno plavo prostranstvo jezera, nad kojim se nadnosi zaslepljujuće beli i veličanstveni Monblan. Proleće je dosta toplo, duva blagi vetar koji mreška površinu vode i remeti odraze u vodi planinskih ogranaka čiji su vrhovi okićeni tamnim borovima.. Ali avaj, mada dobre volje, Albe je ipak izazvao jedan neprijatan događaj. Videvši čamac na pristaništu ispred hotela, uskočio je u njega i počeo da vesla. Tada ga je pozvao jedan od poslužitelja iz hotela i rekao mu da čamac pripada engleskom gostu po imenu Šeli. Albe je bez reči vratio čamac. Što se mene tiče, bio sam duboko zaprepašćen. Znači da je i Šeli u Sešronu? Da li se to dogodilo slučajno ili je među njima postojao neki dogovor, a Albe se nije udostojio da me o tome obavesti?

Ja sam nagao po prirodi i nisam propustio da optužim Albea. Šta sam ja u stvari bio za njega? Običan lakej? Ako je tako, nije trebalo da me povede jer ja Flečer odlično obavljao tu dužnost! A osim toga, šta su značili takvi i slični postupci? On je poznavao Šelija. Zašto ga onda nije posetio odmah po dolasku?

Slušao me je, mračnog lica, a ja sam se pitao u kom trenutku će zapasti u bes, u jedan od svojih "tropskih orkana", kako je on to sam nazivao. Međutim, uzdržao se. Na moje veliko čuđenje, izjavio je:

"Džone, ogrešio sam se o vas, ali istinu govoreći, bojao sam se da nećete hteti da pođete sa mnom ako budete sve znali..."

Oklevao je malo pre nego što je nastavio:

"Šeli i ja smo se dogovorili da naš susret u Švajcarskoj treba pripisati slučaju. Stoga računam na vas da to kažete i u vašem dnevniku."

"Ali..."

Ispružio je ruku.

"Ne, Džone, pustite da vam objasnim. To je... dosta neobično. Vi ćete nam biti potrebni, ne samo kao prijatelj već i kao lekar."

"Treba li nekoga da lečim?"

Opet je oklevao pre nego što je odgovorio.

"Recimo... da pregledate. Želeo bih da utvrdite moguću trudnoću jedne mlade žene."

Stajao sam. Tada sam seo. Začuo sam samog sebe kako kažem slabašnim glasom: "Ne razumem."

"Ali ja vam upravo objašnjavam!" nastavio je glasom koji je postao meketav zbog rastućeg uzbuđenja. "Pustite me zaboga da govorim! Pitanja ćete postavljati kasnije. Proveo sam noć sa tom mladom ženom u jednoj krčmi u Marlou, pre oko mesec i po dana..."

"U četvrtak, 12. aprila."

Odmerio me je pretećim pogledom.

"Vaše pamćenje nadmašuje vašu tananost, Džone. Mislim da sam vam već rekao par reči o tom događaju. Ta mlada žena je dala svoj pristanak. Radi se, naravno, o Kler Klermon, Šelijevoj svastici (pokazao je bradom na komodu u koju je bio sklonio jučerašnju poštu)... On mi je sada rekao da ona misli da je u drugom stanju."

"On ne nalazi da je to nezgodno?"

Napravio je širok pokret rukom, pomalo ironičan.

"Šeli nema vaše predrasude, Džone. Ni njegova životna saputnica, niti njena sestra. Ne zaboravite da se porodica Godvin-Volstonkraft uvek borila protiv braka koji smatra ostatkom varvarskih vremena..."

Bio sam uporan.

"Činjenica da je njegova svastika vanbračno zatrudnela s vama njemu dakle uopšte ne smeta?"

"Naprotiv, eksperiment ga vraški zanima.."

Poslednji slog se jedva čuo, kao da je Albe odjednom postao svestan da su mu reči tekle brže od misli. Ja sam bio skamenjen. To ne znači da sam stvarno

bio iznenađen; već nekoliko nedelja mi je misao o eksperimentu padala na pamet mada sam brižljivo izbegavao da je jasno izrazim rečima. Ipak me je snaga te reči, dajući celoj stvari konačan oblik, doslovno oborila s nogu. Ponovio sam, izražavajući krajnju nevericu: "Eksperiment? Bože nebeski, ta o kakvom eksperimentu tu može da se radi?"

Kada smo prolazili kroz Bern, Albe je bio kupio bocu konjaka francuskog brendija. Obilno se poslužio pićem koje je ponudio i meni. Odbio sam. Nastavio je da govori pomalo umornim glasom:

"Pričao sam vam o Mekelu, Džone, i o njegovoj teoriji. Po njemu, različite faze evolucije ljudskog fetusa ponavljaju faze celokupnog razvoja životinjskih vrsta[12]. Takođe vam je poznato da se po njegovom mišljenju, normalna trudnoća prekida na nivou roda, i da bi stoga fetus doživeo potpuniji razvoj kada bismo mu to dozvolili."

"To ste mi već pomenuli, ali ja ni danas u to uopšte ne verujem", rekao sam oštrim tonom.

"Ipak, činjenice su činjenice, Džone; od škrga do dlakavosti, fetus se pretvara u čoveka. A zatim?"

"Ako prihvatimo", rekoh ja, "ako za trenutak i prihvatimo jednu takvu ideju kao pretpostavku, kakvu vezu vi tu vidite sa prevremenim porođajem?"

Albe se cerekao, mutnog pogleda. On ima divne sive oči, ali danas sam po prvi put zapazio koliko su približene.

"Stvarno, Džone, za obrazovanog čoveka uopšte nemate dovoljno analitičkog duha! Zamislite da dozvolimo sazrevanju da potraje sve do svog normalnog završetka. Tada bi fetus napustio ljudsku fazu, onakvu kakvu mi danas poznajemo, i prešao u sledeći stadijum, u stadijum bića koje dolazi nakon čoveka..."

Odjednom je povikao, sav van sebe: "U stadijum u koji s punim pravom treba da pređe, Džone! U stadijum u koji je sprečen da dođe, zato što postoji strah od njegove inteligencije, njegove sposobnosti da razmišlja, jednom rečju od

---

12 Ovu teoriju koju je Mekel zvanično nagovestio već 1815, nastavio je jedan od njegovih sunarodnika, skoro istog imena, Ernst Hekel i ona je objavljena 1872. pod nazivom *Fundamentalni biogenetski zakon*. Još i danas ona je predmet mnogobrojnih naučnih sporova.

njegove moći da raspravlja na ravnoj nozi sa onim ili onima koji nas iskorišćavaju!"

Promrmljao sam krajnje zaprepašćen: "Ali, Albe, ta ne tvrdite valjda da su ovo Mekelove reči!"

"Ne, ne", povikao je gromkim glasom, besno. "To je moje lično uverenje. Mekel se ograničava da razmatra samo klinički razvoj stvari. On se zadovoljava biološkim objašnjenjem. Šta hoćete, on je samo naučnik!"

Ustao sam. Bio sam sav u groznici, ne toliko zbog uvreda nanesenih religiji koliko zbog neke vrste negodovanja pred prizorom ovog pesnika poludelog od sopstvene genijalnosti čije snove su dovodila do delirijuma prazna mozganja jednog naučnika poludelog od sopstvenog znanja...

"Nemoguće, Albe, nemoguće! Produžiti sazrevanje fetusa? Čak i kad bi to bilo izvodljivo - za sada se radi samo o ludoj pretpostavci, o određenom stanju duha - to bi dovelo do takvog rasta fetusa da nesrećna majka nikako ne bi uspela da ga se oslobodi! Ta razmislite malo! Nije potrebno biti lekar da se shvati istina koja je toliko očevidna! A s druge strane, zašto se radi upravo o vama?"

Moje pitanje ga je izgleda zbunilo. Prvi put se dogodilo da izbegava moj pogled.

"Vidiš, Džone, tu se radi o Mekelovoj zamisli. On smatra da treba poći od najboljeg mogućeg materijala da bi se dobio pravi natčovek na planu inteligencije. Već sam vam rekao da je on pre pet godina utvrdio da imam izuzetnu lobanju? Posle toga, moja objavljena dela su ga uverila u moju... da kažemo intelektualnu superiornost, te stoga misli da bi postignuti rezultat bio utoliko uverljiviji."

Nastavio je, tihim glasom: "Što se tiče praktične strane porođaja, ne treba da brinete, Džone. Mekel je uspeo da u posudi stvori uslove koji odgovaraju onima u placenti. Dovoljno je onda., operisati majku kada embrion bude star samo tri meseca, upravo u trenutku kada postaje fetus, a zatim ga staviti u tu novu sredinu gde će se razvijati u najboljim mogućim uslovima Da li sumnjate u njegovu sposobnost?"

Pomislio sam mahinalno da se reč "moguć" suviše često javlja u Albeovoj dijalektici. Ipak sam smatrao da moram da odgovorim:

"Ne, ne... Nemam pravo na to. Učio je od svog oca koji je bio najbolji, a sam se dovoljno dugo bavio akušerstvom da se njegovo znanje ne može dovesti u sumnju. Međutim..."

"Međutim?"

Bio sam umoran, obeshrabren, zaprepašćen. Promrmljao sam: "To je... to je toliko nastrano, Albe! Nikada niko nije čuo za takav eksperiment."

"Pa šta onda? Nije li osnovna zasluga nekog eksperimenta upravo u tome da bude prvi?"

Ispružio je kažiprst prema meni.

"Uostalom, Mekel će tome pristupiti tek posle brižljive pripreme koja će ukloniti svaku opasnost ili rizik. Pacijentkinja će biti fiziološki pripremljena zahvaljujući onim proizvodima koje mi je naložio da nabavim u Engleskoj jer su najboljeg kvaliteta... Eto šta ćete vi raditi, Džone! Sa diplomom u džepu, vi ćete možda smatrati da je to posao za apotekara, ali Mekel izričito zahteva da sve to radi lekar praktičar."

Nastupio je tajac. Napolju se spremala oluja. Došavši sa zapada veliki oblaci su se skupljali iznad jezera bacajući na njega sive senke koje je vetar raznosio među zapenjenim talasima. Rekao sam polako:

"A Šeli? Zar njegova hrišćanska osećanja nisu povređena?"

Albe se gromko nasmejao, bez ikakvog stida.

"Džone, ja verujem u nepravednog boga. Sa Šelijem stvari stoje mnogo gore: on uopšte ne veruje u boga. On veruje samo u Vordsvorta..."

Nastavio sam uporno, pun straha i bola: "A... ta Kler? Kler Klermon, telo na kome će se vršiti eksperiment? Ona je, sve u svemu, ipak glavna ličnost čitavog ovog događaja, zar ne?"

Lice mu je poprimilo grub izraz, glas mu je postao sigurniji. Reklo bi se da ga je moje pitanje iznenada oraspoložilo. Odgovorio je oštrim tonom, neopozivo:

"Popustio sam pred njenim navaljivanjem tek kada smo sklopili ugovor, Džone. A ona ga je prihvatila."

Sledio sam se od njegovih reči. On ne voli Kler Klermon, nikada je nije

voleo... Ipak, kako je surova njegova ravnodušnost prema sudbini drugih ljudi! Počinjem da se pitam da li buran život koji on vodi, njegove neprilike na političkom i sentimentalnom planu, osećanje očaja koje ga prati od detinjstva, a možda i preterana svest o sopstvenoj genijalnosti, da li možda sve to zajedno ne objašnjava njegovu zaslepljenost i činjenicu da je prihvatio da se upusti u tako ludu, nemoralnu i tako opasnu avanturu koja je pred nama.

26. maj 1816.

Ove noći je Albe opet imao košmar. Dugo je dozivao dva imena, Edvard i Čarls. Edvard Noel Long i Čarls Skiner Metjus bili su njegovi školski drugovi iz Kembjridža, a zatim i drugovi u učenju, zabavi i sportu. Na veoma čudan način, oba su tragično nastradala u vodi, mada su bili izvrsni plivači. Long se utopio za vreme jednog brodoloma u blizini Lisabona 1809. godine, a dve godine kasnije utopio se i Metjus koga su vodene biljke zadržale na dnu reke Kem u koju se zagnjurio. Jasno mi je da su ova dva fantoma pohodila Albea u vreme velike nervne napetosti u kojoj se nalazio. On mi ništa nije rekao, a ja sam pazio da ne napravim ni najmanju aluziju na taj događaj.

Uostalom, Albe i ja sada manje razgovaramo. To nije zbog toga što bi, s moje strane, postojala svesna namera da se ljutim na njega, već od jučerašnjeg dana u mom odnosu prema njemu ima neke nelagodnosti, neke odvratnosti na planu osećanja koju veoma loše prikrivam. Otkrio sam jednog novog Albea, čoveka čudovišnog egoizma, i sećam se jednog razgovora koji smo vodili na obali Rajne, u toku našeg putovanja. Razljućen zbog njegove nadutosti, pitao sam ga šta bi mogao da učini što ja ne mogu. Odgovorio mi je: "Bar tri stvari, Džone: mogu da preplivam ovu reku, da ugasim sveću hicem iz pištolja sa udaljenosti od dvadeset koraka i da napišem pesmu koja bi za samo jedan dan bila prodata u četrnaest hiljada primeraka." Sada znam da može da učini još i više: da raspolaže ljudskim bićem kao da je ono neka stvar, da raspolaže jednom ženom koja ga dovoljno voli da bi od njega prihvatila bilo šta. Mora se priznati da Don Žuani nikada ne zaslužuju sreću koju imaju!

27. maj 1816.

Čudnovato, ali Albe je taj koji sada traži pomirenje. Danas smo išli u Ženevu.

Otišao je u banku da promeni novac. Njegov bankar Šarl Hojč bio je odsutan. Albe nije našao ni Mark-Ogista Piktea, direktora univerzalne biblioteke. Da naš dolazak ne bi bio sasvim uzaludan, a pošto je Švajcarska zemlja satova, kupio je dva časovnika od kojih je jedan bio namenjen meni. Bez sumnje se nadao da će ovaj znak pažnje izmeniti naše raspoloženje.

Posle toga smo iznajmili čamac i odveslali do Kolonjia Javili su nam, naime, da se tamo izdaje kuća koja pripada gospođi Neker de Sosir. Zakasnili smo: neki Englezi su nas preduhitrili. Prilikom našeg povratka u Sešron zbio se odlučujući susret: sreli smo mladog čoveka sa dve veoma mlade žene i jednom bebom.

Po načinu na koji smo pristupili jedni drugima odmah sam shvatio da je mladi čovek Šeli: imao je između dvadeset dve i dvadeset pet godina, bio je slabašan, sjajnih očiju, naslutio sam da je počeo da boluje od tuberkuloze. Učinio mi se jako zatvoren, mada u tom trenutku nisam mogao da razlučim da li taj stav proističe iz urođene stidljivosti ili je pak prouzrokovan nelagodnošću koju je u njemu budio ovaj susret. Ona koja ga je držala ispod ruke bila je dakle Meri Godvin. Sa devetnaest godina, ona je već imala oholo držanje. Njeno lepo lice, inteligentno i osećajno, proučavalo me sa radoznalošću u kojoj je, čini mi se, bilo i nepoverenja. Druga mlada žena je nosila bebu, ali ja sam znao da nije njena: sigurno se radilo o vanbračnom detetu Meri Godvin i Šelija koji je još uvek bio oženjen u Engleskoj. Po brojnim pogledima koje je izmenjivala sa Albeom, odmah sam shvatio da je to tajanstvena Trifjusis alias Kler Klermon.

Treba li da priznam? Na osnovu pisama koje sam pročitao i sećanja na upornost sa kojom je progonila Albea, očekivao sam da to bude neka praznoglava mlada devojka ili pak neko biće po čijem bi se spoljnom izgledu odmah dalo zaključiti da je u vlasti svojih sopstvenih čula. Međutim, video sam mladu ženu plahog dostojanstva, čije je nežno i nepravilno lice uokvireno teškom tamnom kosom i na kome su sijale oči neobično dubokog pogleda Bilo je očevidno da je obuzeta strasnom ljubavlju, totalnom ljubavlju, možda večnom, ljubavlju koja je svoju veličinu crpla iz prepuštanja sudbini koju je ona sama sebi odredila. Kler Klermon je dragovoljno odabrala patnju i od tog trenutka sam osetio prema njoj veliko sažaljenje...

28. maj 1816.

Gospodin Šarl Hojč, direktor banke, došao je u hotel da pozdravi Albea. Poseta je bila kratka, bili smo pozvani kod gospođe Ejnar-Šatlen gde smo i otišli pred kraj dana. U njenim salonima razgovor se vodio na italijanskom. Albe je sa Bonštetenom razgovarao o pesniku Greju, dok je mene Pelegrino Rosi, nekadašnji vojnik Miraove armije a sada novopečeni Ženevljanin, upoznavao sa najnovijim mondenskim događajima tog kraja: boravkom kraljice Hortenzije od prošlog leta, reorganizacijom policije, glasovima koji su se širili oko desetog maja o Napoleonovom bekstvu, kada je krenuo sa Svete Jelene da bi se iskrcao u Kopenhagenu, i najzad o famoznim mrljama na suncu koje navodno najavljuju kraj sveta.

Izašli smo iz Ženeve neposredno pre zatvaranja gradskih vrata. Nadao sam se da ću u Sežronu sresti Šelija i njegove pratilje u okolini hotela ali nisam nikog video.

31. maj 1816.

Od pre dva dana Šelijevi i mi smo stalno zajedno. Šeli ne zna da pliva ali ipak sa Albeom deli ljubav prema vodi, tako da nam dani prolaze u šetnjama čamcima. Albe nije propustio priliku da priča kako je preplivao Dardanele, sa onim senilnim samozadovoljstvom sa kojim Napoleonovi ratnici mora da pripovedaju o Austerlicu... Naravno, počastio nas je i svojom najomiljenijom šalom: pošto je rekao da će pevati jednu albansku pesmu, začuli smo umesto neke orijentalne melodije samo promukli krik propraćen divljim smehom. Posle toga je, kao i obično, zatražio od svojih novih prijatelja da ga zovu samo Albe.

Proveli smo ostatak večeri ćaskajući u salonima hotela Dežan. Albe je ispoljavao onu zastrašujuću jednostavnost sa kojom obično prikriva svoju nadmenost. Veoma zbunjen, Šeli se ponašao dosta uzdržano, ali kada smo počeli raspravu o velikim idejama ovog našeg sveta, založio se da stopu po stopu odbrani svoju koncepciju univerzalne panteističke ljubavi od satanskog Albeovog pesimizma. Meri Godvin malo govori, ali uvek sa puno žara. Inteligentna, obrazovana, nesputana, ona na paradoksalni način zbunjuje Albea. Kler Klermon je tužna.

1. juni 1816.

Zahvaljujući Šarlu Hojču našli smo kuću za iznajmljivanje. I to kakvu kuću! Vilu Diodati koja pripada potomcima onog za koga je Milton napisao svoj *Ephitalium Damonis*! Raskošna zgrada iz prošlog veka na dva sprata sa balkonima na stubovima salonom sa tri prozora sa zidovima ukrašenim skulpturama.. A k tome još i vrtom zasađenim kestenovima koji se blago spušta do jezera. I sve to za sto funti godišnje! A kako se uvek kaže da jedna sreća sustiže drugu, u toku istog dana kada sam pratio Hojča u istraživanju tog kraja, pronašao sam za Šelijeve skromnije prebivalište, mada veoma udobno, na nekoliko minuta hoda kroz vinograde od vile Diodati. Ovde je zovu "kuća Šapiji": samo jedan sprat, ali četiri prozora na pročelju, sa pogledom na Juru. Vrt pun starog drveća vodi do male luke Montalegr...

Šelijevi koji slabo stoje sa novcem, napustiće hotel već sledeće sedmice, da bi se nastanili u toj kući. Mi ćemo se u vilu Diodati useliti tek desetog pošto budemo kupili posteljinu i posuđe.

3. juni 1816.

Stigla je depeša od Mekela. Malo kasnije Albe mi je pričao sa onim mračnim izrazom lica koji znači da se oseća nelagodno. Rekao mi je, bez uvijanja:

"Morate izabrati, Džone: ili ćete prihvatiti da mi služite onako kako ja to zahtevam, ili se moramo rastati. Mekel traži da odmah počnete sa lečenjem."

Promucao sam, jedva čujno: "Da li ćete obavestiti gospođicu Klermon o svemu tome?"

"Naravno", odgovorio je, sa prizvukom prezira u glasu "Ah, još jedna važna stvar: zvanični razlog vaših poseta biće vakcinisanje malog Viljema."

Mada nisam jasno izrekao reč pristanka, ipak sam popustio. Zacelo, suviše sam veliki slabić.

4. juni 1816.

Od juče ne prestaje da pada kiša. Jezero je sive boje, dobija sjajne prelive kada se podigne vetar. Proveo sam deo noći u svojoj hotelskoj sobi u pripremanju rastvora koje je prepisao Mekel. Danas posle podne, iskoristivši trenutno razvedravanje, Albe i ja smo prešli preko jezera u čamcu iznajmljenom

u Sešronu da bismo otišli u kuću Šapiji gde su se Šelijevi nastanili od jutros. Dok smo plovili između dveju obala, Albe me je upozorio da treba da pregledam Kler Klermon da se uverim u njeno stanje. Obuzeo me hladan bes. Odgovorio sam da nisam stručnjak za akušerstvo i da takva vrsta posla nije u mojoj nadležnosti. Dodao sam da ću, ako on to želi, odmah napustiti njegovu službu i vratiti se u Englesku, ali da će onda morati da pristupi lečenju Kler Klermon i da čak sam priprema određene lekove. Njegovim licem je preletela senka prikrivenog besa. Mada se trudio da prikrije svoja osećanja, mora da je bio grdno razljućen. Na kraju je rekao promuklim glasom:

"Džone, možete li bar da joj postavite nekoliko uobičajenih pitanja koja pomažu da se utvrdi njeno stanje?"

"To svakako spada u domen lekara opšte prakse", odgovorio sam mu hladno.

Glas mi je drhtao. Ne znam da li je to primetio, ali izgleda da ni on nije bio siguran u svoj glas jer nije više progovorio ni reč do kraja puta. Šeli nas je čekao ispod jedne stare jabuke. Meri Godvin nismo videli: od početka mi se činilo da se ona i Albe uzajamno ne podnose. Kler Klermon je sedela u salonu. Dok sam joj postavljao pitanja, njen pogled je prolazio kroz mene kao da sam priviđenje. Zaprepastio me je izraz njenog lica. Izgledalo je da se ta lepa mlada žena nepovratno udaljila od života, i bio sam siguran, a taj utisak mi je bio mučan, da bi prihvatila smrt sa istom ravnodušnošću sa kojom je obavljala sitne svakodnevne poslove. Srce mi se steglo od tuge.

6. juni 1816.

Oduševljen eksperimentom, Šeli je obećao Albeu da će paziti kako bi se Kler Klermon pridržavala lečenja. Meri Godvin je mnogo uzdržljivija. Možda oseća kao i ja onu snažnu nelagodnost koju doživljavamo kada vidimo da se neko ljudsko biće posmatra kao životinja za obavljanje eksperimenata. U podne je trebalo po Albeovom nalogu da obavim neke kupovine i ja sam produžio svoje odsustvo posetivši Šelijeve i iskoristivši pri tom kao veoma lak izgovor svoje profesionalno interesovanje. Kler Klermon mi je izgledala nekako oslabljena, pomalo bolesna. Njene tamne oči su okružene nežnim tamnim kolutovima, što joj daje ranjiv izgled koji me je potresao. Rekla mi je mimo da je osetila prve neprijatnosti trudnoće. Ona prihvata svoje stanje kao danak koji plaća za tu

nemoguću ljubav koju oseća prema jednom surovom božanstvu i od koje, u dubini duše, ona ne očekuje ništa drugo do bol, tugu i žrtvovanje.

Nisam mogao da odolim da o tome ne porazgovaram sa Šelijem. Ovaj se pokazao iznenađen, skoro uvređen. Kaže se. da pesnici imaju nežno srce, ali dešava se da osećanja uguši njihov sopstveni genije i prezir koji pokazuju prema čovečanstvu. Odjednom sam planuo:

"Ali zaboga, to biće, tog nazovi superiornijeg čoveka, kako ga zamišljate, šta od njega očekujete?"

Podigao je oba dlana uvis.

"To je opklada, doktore, fantastična opklada. Možda će on imati neke nove sposobnosti, možda će moći da zapaža nama nepoznate pojave? Izvanredne boje, božanstvene zvuke koji nisu dostupni našim čulima? Ili, na primer, magnetizam, zašto ne? Ili poimanje drugih vidova života za koje ne znamo, zbog naše prirodne slepoće!..."

Spustio sam glavu, obeshrabren. Umetnici očevidno ponekad mogu biti opasniji od vojnika. Ipak sam bio uporan:

"Prihvatam da će možda biti inteligentniji, ali da li će biti bolji?"

"Verujem u to svom svojom dušom", odgovorio mi je.

Bio sam pobeđen tom velikom iskrenošću. Rekao sam samom sebi da mirna savest može ponekad da dovede do mnogo surovijeg stava u odnosu na neke stvari nego pak ravnodušnost ili sebičnost. Nastavio sam:

"Da li ste svesni da predmet ovog eksperimenta nije pacov već ljudsko biće, vama bliska osoba? Da taj pokušaj može propasti i da će gospođica Klermon posledice trpeti čitavog svog života?"

Šeli me je jednostavno upozorio na sledeće:

"Kler će ubrzo biti oslobođena ploda. Mislim da će za nju, u tom trenutku, beba predstavljati još uvek nešto veoma apstraktno."

"A dete? Makel, Albe i vi lično, izgleda da ste uvereni da se eksperiment mora povoljno završiti. A ako to bude neuspeh? Užasni promašaj? Šta ako umestno izuzetno obdarenog deteta dobijete jedno... jedno čudovište?"

"Čudovište?" ponovio je Šeli muklim glasom.

"To će u svakom slučaju biti čudovište u odnosu na druge ljude! Time hoću reći da to može da bude užasno čudovište, nakazno, možda vođeno najstravičnijim instinktima prirode kojoj ste se narugali!"

"Ne, neće biti tako", rekao je Šeli jedva čujno.

Izgledalo je kao da se pokolebao. Tada sam počeo da mu govorim o nastranoj Albeovoj teoriji prema kojoj smo svi navodno samo zamorčići u rukama nekog višeg bića. Šeli zna za tu teoriju, Albe nije propustio da mu je iznese, ali kao ateista on izražava veliki skepticizam u odnosu na nju. Osetio sam ipak neka kolebanja u njegovim stavovima. Mada još uvek nije potpuno uveren, sada je spreman da samom sebi postavi neka pitanja. Upoznao me je uostalom, sa jednom činjenicom za koju nisam znao - nisam propustio da se zbog toga i pomalo uvredim - ta ideja, naime, nije lična Albeova ideja. Njega je na tu pomisao naveo jedan od njegovih prvih drugova iz Kembridža, jedan zaneseni mladić, sklon veoma nastranim maštanjima: bio je to Edvard Long čija ga je smrt za vreme jednog brodoloma tako duboko pogodila.

11. juni 1816.

Juče smo se smestili u vilu Diodati. Po ceni od dvadeset pet luja, Albe je odmah kupio barku engleske konstrukcije i privezao je u Montalegru, dok je njeno čuvanje poverio lađaru po imenu Moris. Te iste večeri Šelijevi su došli na čaj. Razgovor je proticao u atmosferi neprekidne nelagodnosti. Ja sam ćutanjem pokazivao svoje nezadovoljstvo. Kler Klermon je bila odsutna duhom, Meri Godvin uzdržana, možda čak pomalo neprijateljski raspoložena. Nad našom malom grupom lebdela je senka zlodela. Albe i Šeli su pokušati da rasteraju rđavo raspoloženje govoreći - ali preterano mnogo - o književnosti i filozofiji. Ta dva karaktera su veoma različita. Izuzetno inteligentan, Albe je rob svojih predrasuda, loš je dijalektičar, bezvoljan i često netaktičan. Šelijevo ponašanje je uvek izuzetno uglađeno. On veruje u dobrotu i u lepotu, ali kao i Albea, mašta ga sprečava da vidi granicu između Dobra i Zla.

Napolju je besnela užasna oluja. Munje su obasjavale nemirnu površinu jezera u kojoj su se ogledali strmi i šumoviti obronci Jure. Pošto su ostavili samo služavku da čuva malog Viljema, Šelijevi su iskoristili trenutno zatišje da bi se vratili kući.

12. juni 1816.

Među prispelom poštom našlo se drugo Mekelovo pismo. Albe je odmah pokazao znake velike uznemirenosti. Posle obeda, odjurio je u Montalegr. Vratio se sav u groznici, napet i obratio mi se na terasi veoma kratko:

"Odlučeno je, Džone. Vi, Šeli i ja idemo da obiđemo Mekela kroz deset dana da bismo raščistili neke stvari."

"Da li je Kler Klermon deo tih stvari?"

I ja sam sam bio iznenađen oporim tonom svojih sopstvenih reči. Albe me je pogledao, nabravši obrve:

"Mi smo svi pomalo deo tih stvari, Džone."

"A gde prebiva taj nepoznati genije?"

Odmahnuo je glavom, kao da se brani od nasrtljivog insekta.

"Vaša je ironija bespredmetna, Džone. Laboratorija treba da se nalazi blizu izvora Arverona, ali Mekel nas poziva da mu se pridružimo u jednoj krčmi u Mejeriu... tamo gde je bio proteran Rusoov Sen-Pre."

"Jadni Ruso", nasmejao sam se zlobno. "Da li ćemo ići kočijom?"

"Ne, ići ćemo preko jezera. Prijatan izlet, zar ne?"

"Za kada je predviđena sama operacija?"

Oklevao je, računajući brzo.

"Mekel nije odredio tačan datum. Potrebno je da embrion bude stariji od tri meseca. To će biti između 15. i 20 jula."

"Naravno, gospođica Klermon se s tim slaže?"

Zastao je, kao da mu je iznenada puklo pred očima. Usta su mu se iskrivila u ružnu grimasu, ali je na kraju slegnuo ramenima i bez reči se vratio u salon.

Popodne, dok su Flečer i Berže useljavali poslednje stvari, mi smo otišli kod Piktea da vidimo Bontštetena. Zabrinut i mračan, Albe se ponašao veoma neprijatno i nedostatak ugladenosti koji je pokazao iznenadio je sve prisutne. Tokom povratka u barci napravio je nezgodan pokret i njegov štap koji mnogo voli pao je u vodu. Prestao je da vesla i posmatrao praznog pogleda mračni

ponor iznad koga smo plovili. Za trenutak sam se uplašio da će skinuti kaputić da bi zaronio do dna jezera. Nije to učinio. Video sam u njegovim očima neki čudni strah, kao da mu je mašta, u odsjaju dubokih voda, ukazala na neku skrivenu pretnju.

13. juni 1816, u podne

Prošle noći mi se učinilo da sam u vrtu začuo neki šum. Ustao sam, otišao do prozora i razmakao zavese. Dole je neko tiho hodao ispod kestenova. Na kraju sam ugledao žensku priliku kako ulazi u kuću kroz bočna vrata: Kler se pridružila Albeu. Taj događaj je na mene ostavio čudan utisak koji nisam mogao sam sebi da objasnim: bilo je to osećanje neke očevidne nepravde u čijem nanošenju učestvuje sama Sudbina. Dugo mi je trebalo da ponovo zaspim, a rano u zoru - ali sada ne mogu da se setim da li je bio san ili java - učinilo mi se da čujem kako neka žena plače prigušenim jecajima.

13. juni 1816, uveče

Oluje stalno besne nad ovim krajem i već se priča da će kiše iz 1816. godine ući u anale. Kao u Njustedu, Albe radi ujutro, na velikom balkonu kada to vreme dozvoljava. Za doručak uzima čaj i keks, plovi barkom ili pešači, zatim ruča sam, vrlo skromno, oko pet sati posle podne.

Svake večeri, Šeli i njegove dve pratilje dolaze da nas obiđu, ali danas je Šeli došao samo sa Meri Godvin. Kler Klermon je ostala u vili Šapiji sa švajcarskom dadiljom Eliz Foži, da bi čuvala malog Viljema - koga su nazvali Vilmaus - zato što se boji groma. Obuzet iznenada nekim velikim umorom, ostavio sam pesnike u njihovom zanosu, ali kada sam već bio blizu drugog sprata, zaustavili su me nečiji brzi koraci. Meri Godvin me je presrela u onom što ja nazivam "galerijom slika" zbog zidova u stilu Luja XV i skulptura...

"Doktore?"

"Molim?"

Gledali smo se kao dva oprezna protivnika koja se nadaju da će naći neutralan teren da bi sklopili primirje.

"Da li vi stvarno mislite da Klerino dete može da bude čudovište?"

Znači da je Šelija do te mere uznemirio naš razgovor da je o tome pričao sa njom. Odgovorio sam joj tihim tonom: "I sama priroda ponekad stvara čudovišta, gospođice. Utoliko pre to čini ako je oskrnavimo."

Nastavila je, nesigurnim glasom: "Ali kako vi lično to zamišljate?"

Slegnuo sam ramenima, očajan zbog sopstvenog neznanja.

"Mogu samo da pretpostavim! Možda će, čekajući da fetus najzad dostigne stadijum čoveka-posle-čoveka, Mekel videti kako ovaj raste, razvija se, dostiže zastrašujuće razmere? Zar se na mozgu neće pojaviti nove vijuge? A kada ga najzad bude izvadio iz posude, ko zna kakve će demone osloboditi?"

Video sam kako je pobledela. Odmahnula je glavom ne rekavši ništa jer bi svaka reč bila suvišna. Počinjem da verujem da je njeno uporno ćutanje srazmerno njenoj inteligenciji. Verovatno je Albe upravo zbog toga nimalo ne voli, a možda je se i plaši, potajno.

14. juni 1816.

Albe me je obavestio, bezbrižnim glasom, da lečenje koje je prepisao Mekel donosi prve blagotvorne plodove: ima već dva dana kako su nelagodnosti koje je osećala Kler Klermon na čudesan način nestale. Jutros se razvedrilo, sunce se probilo kroz oblake prosipajući svetlost boje rastopljenog zlata po smirenom jezeru. Pošli smo svi zajedno u šetnju Albeovom barkom, dok je Moris skupio jedra zbog dosta jakog vetra.

Atmosfera je bila napeta. Svi su mislili na isto, ali ništa nisu govorili. Ni ja nisam dovoljno obraćao pažnju na ono što radim, tako da sam napravio nespretan pokret: moje veslo je udarilo u Albeovo koleno. On je naglo okrenuo glavu da bi prikrio bol. Rekao mi je samo ove reči:

"Drugi put budite pažljiviji, Džone, jako ste me povredili."

Odgovorio sam mu veoma grubo: "To me iznenađuje. Vidim sa zadovoljstvom da i vi možeta patiti. Sve u svemu, vi ste dakle ipak čovek..."

Prosiktao je između zuba: "Dopustite, Džone, da vam dam jedan savet: nikada ne recite ljudima kojima nanosite bol da vam to pričinjava zadovoljstvo. To ih može navesti da žestoko reaguju. Da nisu prisutne ove dve dame, ja bih vas bez sumnje bacio u vodu."

Ništa nisam odgovorio, ali sam otkrio da me Kler Klermon gleda. Prvi put mi se učinilo da u njenim očima nazirem neku vrstu interesovanja za moju ništavnu ličnost.

Razdvojili smo se u Montalegru. Šelijevi su se vratili u vilu Šapiji na nekoliko sati, jer je bilo dogovoreno da će veče provesti u vili Diodati. Albe i ja smo jedva razgovarali, a jedan događaj je još više povećao zategnutost koja je vladala među nama: razbio sam bocu sa Mekelovim preparatom. Bled od besa, Albe mi je dobacio: "Nema šta, Džone, danas ste jako nespretni... ili to činite namerno."

"Mislite šta hoćete", odgovorio sam mu oštro.

"U redu", zaključio je ledenim glasom, "mislim da Kler još ima dovoljno preparata da nastavi sa lečenjem sledeća dva do tri dana. Na vama je, dakle, da odete do Ženeve i da pravovremeno obnovite zalihe potrebnih proizvoda..."

Ni ove večeri Kler nije došla. Predmet razgovora su, kao i obično, bile poezija i književnost. Napolju se kiša pretvorila u potop. Vetar je urlao kroz grane kestenova i mada je jezero udaljeno, do nas je dopirala buka talasa koji kotrljaju šljunak na obali. Atmosfera je bila pogodna za fantastične doživljaje. Razgovarali smo stoga o Volpolu, En Redklif a naročito o Luisu, čiji je *Kaluđer*, koji se pojavio još pre deset godina, stalno doživljavao veliku slavu. Šelijevi, koji su prethodnog dana bili u Ženevi, doneli su dve knjige nemačkih priča koje je neko nepoznato lice prevelo na francuski i čiji je naslov bio *Fantasmagoriana*.

Svojim lepim dubokim glasom, Albe nam je pročitao neke od tih priča: onu jezovitu o nevernom ljubavniku koga progoni fantom prevarene verenice, onu o vekovnom prokletstvu jedne porodice čiji je predak bio veliki zločinac, priče u kojima se mogao naći celokupni arsenal gotskog folklora. Albe koji je bio popio malo više konjaka, odjednom je izjavio:

"Znate šta? Hajde da svako napiše jednu priču o fantomima. Danju bismo pisali, a uveče čitali ono što je napisano?"

"Slažem se"! rekao je Šeli koji je izgledao kao da se jako zabavlja.

"I ja se slažem", rekla je Meri Godvin ali bez oduševljenja, "pod uslovom da pronađem neku temu."

"A vi, Džone?"

Albe me je gledao. U očima mu je poigravala iskra zlobe i pošto sam ga već dobro poznavao, otkrio sam u naborima njegovih usana odluku da se zabavlja na nečiji račun.

"Ne, hvala."

"Ali, Džone, pa vi se bavite pisanjem!"

Ostao sam bez reči. Okrenuo se prema drugovima napravivši širok pokret rukom.

"Da, prijatelji moji! Ovde prisutan Džon Viljem Polidori je naš moderni Šekspir! Upamtite njegovo ime koje će pamtiti potomstvo zahvaljujući medicinskoj tragediji izvanrednog nadahnuća... hajde, Džone, donesite je!"

Nastupila je mučna tišina. Napolju je kiša lila sve jače, udarajući po prozorima i slivajući se niz zidove.

"Pa, naravno", rekao je Šeli začuđeno. "Zašto ne?"

"Kasno je", usprotivio sam se mlako.

Albeov osmeh se ugasio dok je gledao na zidni sat.

"To je tačno", složio se. "Morali bismo da skratimo čitanje ove noći, a to bi bila šteta. Videćete, prijatelji moji, videćete, vredi čuti to delo!... A ni Kler nije ovde, ne bi trebalo da je lišimo tog užitka, zar ne, Džone?"

Razišli smo se u mrtvoj tišini. Proklinjao sam sebe što sam komad pokazao Albeu, kao što svoje prvo delo pokazujemo učitelju i sudiji. On je možda još bio učitelj, ali više nije bio sudija.

15. juni 1816.

Moji odnosi sa Albeom se nikako ne poboljšavaju. On se od sada prema meni odnosi sa ironičnom blagonaklonošću, kao da imam neku sramnu bolest na koju nikako ne treba podsećati. U pet sati, Šeli, Meri Godvir i Kler Klermon su se pojavili pod kestenovima, penjući se travnjakom koji je klizav od kiše. Albe me je pozvao na balkon.

"Vidite, Džone, vi koji ste mladi, galantni i snažni, trebalo bi da skočite odavde i da ponudite vašu ruku gospođici Klermon kojoj njeno stanje stvara

poteškoće."

Posmatrao me je podsmešljivo. Prihvatio sam izazov na najgluplji mogući način. Balkon se nije nalazio jako visoko, ali je zemlja bila raskvašena od kiše i ja sam pao. Našao sam se na leđima, u ponižavajućem položaju, dok su mi Šeli i dve mlade žene žurno prilazili da bi mi pritekli u pomoć. Za vreme onih nekoliko sekundi koje su protekle i za čije vreme sam u Albeovim očima, tamo gore, nazirao surovu podsmešljivost, doneo sam odluku: ma koliko sam ispao smešan, izvuci ću sve prednosti iz položaja čije sam loše posledice sada trpeo. Promucao sam slabim glasom:

"Nije ništa strašno. Mislim da sam uganuo članak na nozi..."

Šeli me je podigao. Mogao sam da hodam skoro normalno, ali snažno sam šepao stežući zube, tako da se čini kao da jedva podnosim bol. Albe je sišao stepenicama. Izgledalo je da se istovremeno zabavlja i da mu je neprijatno.

"Hajde, Džone, ne izigravajte invalida! Onda će biti dva invalida u kući."

Video sam jasno gde je njegovo osetljivo mesto, ali nije želeo da taj problem iznosi pred Šelijeve, manje zato što je diskretan već više stoga što je želeo da sačuva autoritet za koji se bojao da će mu biti oduzet. Smestili su me na kanabe, a onda je Albe odjednom povikao:

"Tu vam nije udobno, jadni moj Džone! Čekajte, idem da donesem jastuk!"

Mada hramlje na jednu nogu, jurnuo je uz stepenice, dok sam mu ja zlobno dobacio:

"Stvarno, Albe, nikad ne bih pomislio da možete da budete tako pažljivi!"

"Zar ne?" nasmejao se podrugljivo.

Dok su Šelijevi, veoma zbunjeni, zauzimali svoja mesta, njegov neujednačeni korak se začuo sa prvog, a zatim sa drugog sprata. Pomislio sam da je mogao da nađe jastuk na prvom odmorištu i da nije morao da ide čak u moju sobu, ali čim se ponovo pojavio, sve moje iluzije u vezi sa njegovom dobrotom su se raspršile: on je zaista nosio jastuk za mene, ali je pod rukom držao i rukopis mog pozorišnog komada.

"Uzeo sam sebi za pravo da sa pisaćeg stola uzmem vaše remek-delo, Džone!" uzviknuo je sa razdraganom surovošću. "Da li se sećate? Obećali smo našim prijateljima da ćemo im ga pročitati..."

Sitna osveta, jadan postupak za čoveka tako velikog ponosa: pročitao im je moj komad izveštačenim tonom koji je potpuno izmenio njegov duh, a nije propustio ni da perfidno podvuče, kao uzgred, da su mu u vreme kada je bio član uprave Druri Lejna, davali na uvid i mnogo lošije komade. Jedan od mojih stihova ga je posebno uveseljavao i on nije propustio da ga polako recituje:

"... I tako je gušavi idiot sa Alpa..."

Šeli i Meri Godvin su se smejali od sveg srca, ali Kler Klermon je ostala hladna. Mora da je pripadala onim osetljivim prirodama koje patnja oplemenjuje i koje, kada su nesrećne, ne uživaju u nesreći drugih. To pasivno i nemo saosećanje, utoliko dragocenije što je ostalo usamljeno među svim onim porugama, duboko me je uznemirilo. Rekao sam samom sebi da ne smem davati krila svojoj mašti...

Kada su, malo docnije, Šelijevi otišli, a Flečer koji mi je pomagao da se popnem uz stepenice napustio moju sobu, Albe je ušao odmah za njim. Zapitao me je ne časeći ni časa:

"Mislite li da ste u stanju da ovih dana odete u Ženevu, Džone?"

"Bojim se da nisam", odgovorio sam sedeći na krevetu.

"Vrlo dobro. Onda ću ja lično otići da kupim proizvode koji su potrebni da se zameni ona boca koju ste razbili."

Primetio sam, zlobnim glasom: "Neki od tih sastojaka pripadaju posebnoj grupi lekova, Albe. Samo lekari ih mogu dobiti. Sigurno će odbiti da vam ih prodaju..."

Pogledao me je držeći se onako nadmeno kako to čini kada se seti da je engleski per: "Moje ime će verovatno vredeti koliko i vaša diploma, Džone, kladim se u to."

Malo je zastao i nastavio mirnijim glasom:

"Pošto već o tome govorimo, da li mislite da ćete se oporaviti do 22. da biste s nama otputovali u Mejeri?"

"Bojim se da neću", odgovorio sam, nalazeći u ponavljanju ove rečenice neko dečje zadovoljstvo osvete.

Blago se nasmešio.

"Bogami i tako je dobro. Radi se samo o utvrđivanju datuma i organizovanju sastanka idućeg meseca. Za to nam neće biti potreban lekar opšte prakse, kako vi to kažete. Osim toga izbeći ćemo vaše pridike..."

17. juni 1816.

Jutros se Albe pobedonosno vratio iz Ženeve: nije imao nikakve teškoće da od apotekara dobije ono što želi. Ja sam se zakleo, dosta sitničavo s moje strane, da ovaj neće tako olako proći. Čemu uspostavljanje profesionalne etike ako ime i društveni položaj omogućavaju da se prekrše njena pravila? Međutim, bio sam obećao da ću pripremiti lekove i kao čovek od reči pristupio sam poslu.

U toku popodneva Albe je sišao u Montalegr i tamo ostao do večeri. Po povratku mi je rekao, sa naglašenom ironijom:

"Ah! Džone, imam obavezu da vam prenesem pozdrave domaćina vile Šapiji."

"Zahvaljujem vam", odgovorio sam, pomalo iznenađen.

Nastavio je lakim tonom: "Posebno me Meri Godvin molila da pozdravim njenog mladog brata... Navodim vam njene reči... Čudno, zar ne?"

Promrmljao sam, sav na oprezu: "Zaista. Ne samo da nisam mlađi od nje, već sam čak dve godine stariji."

"A zašto reč brat?"

"Prijateljsko obraćanje, mislim."

On se podrugljivo nasmejao.

"Smatram da će pre biti da ta ženica ima isto toliko intuicije koliko i smisla za zajedljivu primedbu..."

Nisam mogao duže da zadržim svoj bes. Glas mi je drhtao dok sam mu odgovarao:

"Ili ste još možda vi došapnuli toliko raznih aluzija da je pomislila da je nešto shvatila! Istinu govoreći, Albe, vi ništa ne poštujete, nikad nisam video čoveka toliko bezosećajnog, kao što ste vi!"

Okrenuo se naglo kao da ga je zmija ujela.

"Ja bezosećajan? Ja bezosećajan? I ja da sam nešto razjasnio Meri Godvin? Ta pogledajte se, Džone! Vaša osećanja se jasno vide! Trebalo bi da čovek bude slep pa da ništa ne primeti i pravi pravcati Italijan pa da do te mere ne može da kontroliše svoje ponašanje! Smatrajte da imate sreće što se ja nisam uvredio: Kler pripada meni!"

"To je dosta očevidno", odgovorio sam. "Pošto nemate osećanje ljubavi, bar imate osećanje vlasništva."

Izašao je skoro lud od besa i čitave večeri nismo više jedno drugom rekli ni reči.

19. juni 1816.

Mislim da ću čitavog svog života pamtiti noć koja se upravo završila. Posle buđenja ostalo mi je zbrkano sećanje na slike koje se mešaju jedne s drugima sa maglovitom preciznošću košmara. Čudno suočavanje, prikriveni sukob u kome su munje sevale među nama u isto vreme kada bi se napolju razbesnela oluja, gde nas je snaga reči, sposobna da prizove sve fantome, odvodila malo pomalo do granica fantastičnog uz blistave odsjaje vatre u ognjištu.

Među protagonistima su se stvarali i raspadali kratkotrajni savezi, saučesništva koja su se odmah pretvarala u antagonizme, kao da su oni magneti čiji magnetski polovi menjaju mesta prema afinitetima, samoljublju ili trenutnom raspoloženju. Posle toga bi nastajala tišina, bremenita svim onim što nije izrečeno. Svi smo bili pod užasnim pritiskom tajni koje smo se bojali da iznesemo, iz straha da njihovoj pretećoj sadržini ne damo konačni oblik.

Napolju je oluja pravila paklenu buku. Moj ležaj je bio blizu prozora tako da sam pred očima imao sliku jezera u kom su se ogledali olovni odblesci munja. Naspram mene, obala načičkana borovima ocrtavala se jasno u toj olujnoj noći, potresana zaglušujućom bukom gromova čiji su se dugotrajni odjeci odbijali o strme litice. U obližnjim dolinama su zavijali psi razbešnjeni ovom apokalipsom, a njihov promukli lavež je cepao zavesu tišine koja bi opet iznova padala. Kiša nije prestajala da lije, bujice su se slivale niz zidove, uporno udarale po oknima... Nebo je plakalo, slaveći na svoj način godišnjicu bitke kod Vaterloa od koje je Albe napravio dan žalosti. Cepanice su gorele u kaminu...

Sve je započelo na sasvim uglađen i banalan način. Albe se vratio na svoju

prekjučerašnju ideju: trebalo je da svako od nas napiše neku jezivu priču. Šeli se već dao na posao da sroči nešto zasnovano na uspomenama iz detinjstva gde bi neka baka prizivala fantoma iz gomilice ljudskog pepela. Hteo je da svojim stihovima da ritam nalik na *nursery rhyme* što bi mali Vilmaus kasnije mogao da peva.

"Ja pomišljam na priču o vampirima", izjavio je Albe. "Taj mit me je oduvek očaravao. A vi, Džone?"

Bio sam manje-više spreman na taj prikriveni napad. Dovoljno sam poznavao Albea da bih znao da je njegova osvetoljubivost dugotrajna. Pripremio sam priču koja je trebalo da odvrati duhove od mog pozorišnog komada kome su se svi prekjuče dovoljno narugali.

"Zamislio sam doživljaje jedne dame sa mrtvačkom glavom i njenog ljubavnika, kojima bi se ponovo dogodilo ono isto čudo koje je snašlo Piping Toma iz Koventrija..."

Naravno, nisam imao nameru da napišem ni jedno jedino slovo, ali Albe je podmuklo navaljivao:

"Hajde, Džone, izložite nam plan priče. Siguran sam da će biti izvanredno zanimljiva!"

"Treba još malo da razmislim."

Dok je Albe tražio da se donesu konjak i čaše, počeo sam da pričam nešto zbrda-zdola. Više se ne sećam o čemu smo kasnije razgovarali. Sećali smo se raznih tema koje nauka može da pruži mašti, raspravljali o mogućnostima koje daje korišćenje elektriciteta što se već uveliko radilo van granica zemlje, o Volti, Faradeju, ali i o Darvinu[13]. Prema Šeliju, ovaj naučnik je zatvorio u stakleni kavez jedan komad rezanca i, posle izvesnog vremena, njemu se učinilo da se ovaj sam pokreće, verovatno pod dejstvom galvanizira. Lepa književna tema koja se može koristiti!...

Ali sve to nije zabavljalo Albea. Na inteligentan i podmukao način, on je opet vratio razgovor na moj pozorišni komad koji je imao tu prednost da je već bio u celosti napisan. Bila nam je neophodna neka vesela tema da se svi opustimo. Jer

---

13 Ovde se radi o Erazmusu Darvinu, čuvenom u svoje vreme, autoru dela pod naslovom Zoonomija koje će kasnije nadahnuti njegovog unuka, slavnog prirodnjaka Čarlsa Darvina.

i pored našeg smeha i našeg neusiljenog ponašanja, osećao se u vazduhu pritisak neizvesnosti iščekivanja, strepnje pred bliskom budućnošću, a možda je to već bio i nagoveštaj griže savesti. Ličili smo na zločince koji su zajedno načinili prestup i koje njihova zajednička sramota zbližava u isto vreme dok ih razdvaja. Samo među krivcima je te noći sedela i žrtva: Kler Klermon.

Kler nije ništa govorila dok je Albe, rečit, duhovit, ponekad briljantan, vraćao razgovor na moj jadni komad. Bio sam nepriznati Marlou, Šekspir malog čoveka, i mada sam uzeo natrag svoj rukopis, on je bio zapamtio čitave delove teksta i neprekidno je navodio i recitovao stihove kojima se nadao da će izazvati oduševljenje slušalaca:

Tis thus goiter'd idiot of the Alps...

Najzad je uspeo da izmami jedan osmeh i samoj Kler, a ja sam to osetio kao neku vrstu izdajstva. Stegao sam zube da savladam hladni bes koji me je obuzeo. Ah! hteli su da se posluže mojom ličnošću da bi zaboravili tragediju koja se spremala! Ah! izabrali su mene da izigravam klovna!... Odjednom sam rekao, ledenim glasom:

"Navedena formula, ladies and gentlemen, ne odgovara proizvoljnoj literarnoj tvorevini, već odražava nepobitnu naučnu istinu. Atrofija ili hipertrofija tiroidne žlezde dovodi stvarno kod bolesnika do očevidnog kretenizma, čija je najkarakterističnija spoljna manifestacija ogromna guša..."

Pomalo iznenađeni mojim nastupanjem, pogledali su me očekujući nastavak.

"Dodajem da ta anomalija proističe iz nedostatka joda čiji je manjak posebno uočen među stanovništvom Alpa i Jure. Novorođenčad iz ovog regiona je mnogo podložnija ovom oboljenju nego u drugim oblastima."

Ovoga puta tišina je postala teška. Svi su me uporno gledali. Albe se odjednom namrštio i nabravši obrve rekao suvo:

"Objasnite to što ste rekli, Džone."

"Objasniću. Da bi sazrevanje fetusa bilo normalno, potrebno je da svi elementi koji tome doprinose takođe budu normalni. Na planu hernije, proporcije tih elemenata moraju biti na pravilan način ustanovljene. Na fizičkom planu, očevidno je da i najmanji faktor poremećaja može da ima nesagledive posledice. Eto vi, Albe, setite se: nije li vaša bolesna noga

posledica prevelikog stida gospođe vaše majke koji je ispoljila za vreme porođaja?"

"To je tačno", prihvatio je Albe slegnuvši ramenima.

Tada sam se obratio Meri Šeli u čijem sam zvonkom smehu za vreme čitanja mog komada naslutio neke literarne pretenzije i koji me je bacio u mnogo veća očajanja nego smeh Šelija i Albea od kojih nisam imao šta da očekujem.

"Eto, vi što tražite temu za priču, zamislite da se zbog raznih manipulacija neka beba rodi pre ili posle roka pod izuzetnim okolnostima."

Napravio sam pauzu u tom izlaganju. Između dva udara groma neki pas je urlao negde u planini, a tmina je odjekivala od njegovg promuklog laveža. Postao sam svestan ozbiljnosti sva četiri pogleda upravljena ka meni.

"A zatim?"

Ovoga puta pitanje je postavio Šeli čiji me je jadni glas potresao. Pomislio sam da je, na kraju krajeva, ovaj mladi čovek mnogo više rob svojih nerava ne samo od Albea, koga je njegov strašni ponos čuvao od preterane osećajnosti, već i od Meri Godvin čija mi je mentalna ravnoteža izgledala veoma stabilna. Nastavio sam da govorim obraćajući se ovoj poslednjoj, a izbegavajući oči Kler Klermon koje su, znao sam to, bile pune bola upravljene na mene. Stideo sam se svoje surovosti i proklinjao samog sebe što popuštam infantilnosti svog sitnog samoljublja.

"Zamislimo literarnu fikciju u kojoj bi neka gigantska-beba odjednom bila lišena svoje prirodne mentalne sredine. Posedujući snagu i fizičku sposobnost odraslog čoveka, ali sa svešću najranijeg razdoblja života, hoće li imati drugi način da identifikuje spoljni svet nego da stavi u usta sve što vidi, stvari... i bića?"

Pažljivo sam gledao izraz Šelijevog lica. Bio je samrtnički bled, ruke su mu drhtale. Pomislio sam da je po prvi put video naličje ovog apsurdnog naučnog eksperimenta čije je do sada video samo lice. Albe je rekao muklim glasom:

"Čini mi se da prelazite neke granice, Džone."

Okrenuo sam se prema njemu, oslonjen na jedan lakat, tresući se od pritajene zlobe:

"A u čemu ja to prelazim granice, Albe? Odlučili smo da se poigramo sa

pretpostavkama, zar ne?... Zašto onda da ne zamislimo jedno novo biće čiji bi organi bili drugačiji, atrofirani ili hipertrofirani, u svakom slučaju monstruozni, ili bolje rečeno... koji bi se nalazili na pogrešnom mestu! Nos na potiljku, na primer, ili razjapljena usta nasred stomaka, što bi ukazivalo na ekonomičnost digestivnog trakta!"

Zatvorenih očiju. Kler je tiho jeknula kao da moli za milost.

"Ćutite već jednom, doktore!" povikao je Šeli užasnut, dok mu je glas dobio visoke, skoro ženske tonove.

Albeova reakcija je bila drukčija. Lice mu je otvrdnulo, usne stisnule u ružnu grimasu, oči su mu sevale.

"Vrlo dobro, Džone, vrlo dobro! Pošto stvari tako stoje, prihvatam izazov i nameravam da vas nadmašim u strahotama! Evo, proćitaću vam poslednju poemu Kolridža, *Cristabel,* koju smatram sasvim pogodnom za atmosferu našeg malog skupa..."

Izašao je iz salona trčeći i hramljući, ostavljajući nas u mučnoj tišini u kojoj se niko nije usuđivao da pogleda onog drugog. Jedna snažna munja je iznenada obasjala prostoriju kroz prozorska stakla i kada je njen blesak zgasnuo, slaba svetlost uljanih lampi nam je izgledala tako jadna. Albe se već vraćao, vukući nogu.

"Slušajte, slušajte samo ovo!"

Počeo je da čita svojim lepim dubokim glasom, naglašavajući strofe, čiji su ritam munje pratile na dramatičan način:

Ponoć je na velikom satu dvorca.

Sove su probudile petla koji peva,

Žalosni glas se začu tu blizu, ko to jeca tako?

Ona to ne može znati...

Njena haljina i rublje pali su do njenih nogu,

I vide se...

Gledajte, oh, gledajte!

Samo grudi i deo njenog bedra,

Prizor o kome čovek sanja

Ali ne bi mogao da opiše...

Šeli je odjednom prodorno kriknuo. Kao obuzet ludilom, pokrivajući rukama oči, istrčao je iz salona. Skočivši na noge, Meri je odjurila za njim. Albe je išao za njima sve do galerije slika. Sa svog ležaja, kroz otvor na dovratniku, video sam ih kako su okružili Šelija koji se naslonio na kamin, lica prekrivenog znojem, bledog, unezverenog. Albe mu je davao da popije malo konjaka, da udiše mirisne soli...

Moje oči su najzad srele pogled Kler Klermon. U njemu sam pročitao neko složeno osećanje, ponešto od prokockanog poverenja, ali istovremeno i izraz upravo patetične usamljenosti. Ali zašto se onda nasmejala? Albe, Šeli i Meri su se vratili. Šeli se slabim glasom izvinjavao što nije mogao da vlada svojim živcima: način na koji je Albe čitao pesmu bio je toliko slikovit da se njemu učinilo da umesto Kler vidi neko čudovište, neku ženu kojoj su se oči nalazile tamo gde treba da budu grudi...

I Kler je sada ustala. Predložila je jedva čujnim glasom, nejasno izgovarajući neke glasove:

"Možda je sada vreme da krenemo?"

"Tačno", brzo je rekla Meri. "A Vilmaus se sigurno boji groma, Eliz neće moći da ga umiri..."

Bilo je uveliko vreme da misle na to! Spremili su se za polazak. Napolju je kiša počela slabije da pada dok je vetar jačao, snažno tresući drvećem čije su grane pucketale. Naveo sam svoje stanje kao izgovor što ne mogu da ih otpratim, ali sam se kasnije zlobnim glasom obratio Meri Godvin u trenutku kada je prelazila prag salona:

"E pa recite, da li vam je večerašnji razgovor pomogao da nađete temu za vašu priču?"

Okrenula se, upravila na mene pogled svojih crnih očiju koje su blistale živom inteligencijom i prezirom.

"Još je nisam našla, ali ću možda uspeti", odgovorila mi je.

Vetar je napolju dobio još veću snagu i mogli smo da čujemo njegovo

zlokobno zavijanje u klancima obližnjih planina.

20. juni 1816.

U vili Diodati vlada teška atmosfera. Čak su i Flečer i Berže toga svesni: kreću se hodnicima nečujno kao prikaze. Šelijevi nisu više došli kod nas. Zauzvrat, juče i danas popodne, Albe je išao u Vilu Šapiji da bi se dogovarao sa Šelijem. Večeras je zatražio od mene da pazim na mlade žene i malog Vilmausa za vreme njihovog putovanja i pri tom nije propustio da mi sa uživanjem opiše pravac kretanja: Ermans, Nernije, Evijan, Turond, Ligren i na kraju Mejeri gde će se naći sa profesorom Mekelom. Radi se, dakle, o naučnim razgovorima ali i o putu koji sledi tragove Sen-Prea...

Da li se Albe nada da će u meni probuditi zavist? Nikad nisam bio fanatični čitalac Rusoa te sam ga stoga zapitao glasom kome sam dao ironičan ton da li će sa sobom poneti *Novu Eloizu* da posluži kao vodič na putovanju.

22. juni 1816.

Jutros su krenuli na put. Sa mog prozora na drugom spratu mogao sam da vidim brod kako se pomoću vesala kreće duž obale prema istoku. Nije bilo ni daška vetra, a iznad Kolonjia se dim iz dimnjaka uzdizao pravo prema plavom nebu bez ijednog oblaka. Jer na ovaj dan, 22. juna u ognjištima se još uvek ložila vatra zbog veoma hladnog vremena koje su prosti ljudi iz tog kraja pripisivali artiljerijskoj paljbi izvršenoj prošle godine na Vaterlou...

Stajao sam nekoliko minuta na prozoru. Vazduh je bio čist, pun oštrog mirisa obližnjih snegova. Iz doline Arve dopirao je udaljeni zvuk zvonca prigušeni lavež: bio je to pejzaž ispunjen uzvišenošću, vedrinom i blagošću...

25. juni 1816.

Juče uveče bilo je oluje: prvo munje i gromovi, a onda čuveni zapadni vetar. Snežni naleti su pretvorili površinu jezera u razbesnele talase čiji su udarci bili praćeni zvižducima vetra kroz granje drveća. Morao sam da mislim na Albea i Šelija nadajući se da su našli neki zaklon pre nego što bude suviše kasno.

Od 19. nisam video ni Meri ni Kler, ali mi je novosti iz vile Šapiji saopštavao

Berže, koji je bio zadužen da donosi drva za potpalu. Dogodilo se da je neko noćas snažno zalupao na vrata. U kući su svi spavali. Pogledao sam dole kroz otvor na prozorskim kapcima. Ispred vrata je stajala jedna ženska prilika umotana u kišni ogrtač, dok ju je sa strane osvetljavao fenjer koji je držala u ruci.

Za tren sam pomislio da je to Kler. Osetio sam snažno uzbuđenje od kog mi je celo telo namah bilo obliveno znojem: ali ne, žena je bila zdepasta, suviše je ličila na seljanku. Prepoznao sam Eliz Poži. Na stepeništu se već čuo žurni korak: Berže je silazio da otvori vrata. Jurnuo sam napolje iz sobe, u isto vreme kada i Flečer i začuo kako Eliz iznosi svoju molbu zadihanim glasom: gospođica Klermon ima nervni napad. Niko ne može da je umiri i stoga je gospođica Godvin šalje po doktora Polidorija.

"Idem", povikao sam sa vrha stepeništa, "pričekajte me na trenutak!" Obukavši se na brzinu, ogrnuo sam se mantilom, dohvatio svoju lekarsku torbu i jurnuo niz stepenice. Berže je dole palio drugu lampu. "Za povratak, doktore", rekao je kratko.

Noć je napolju zaista bila veoma tamna: bilo je to doba mladog meseca. Vetar mi je presekao dah u trenutku kada sam izlazio, a vrata su mi se otela iz ruku i udarila o zid. Berže je zatvarao za mnom dok sam ja pratio Eliz pod svodom od kestena koji se povijao na vetru, a grane snažno udarale jedna o drugu iznad naših glava. Zatim smo na crvenkastoj svetlosti lampi požurili prema Montalegru, kroz vinograde. Dok sam išao presamićen na dvoje, postavio sam Eliz neka pitanja, ali ona nije mogla da mi kaže ništa određeno: samo da je Kler neprestano plakala.

Najzad smo stigli do vile Šapiji čiji su prozori bili osvetljeni. Bleda, lica unezverenog od strepnje, na pragu nas je dočekala Meri Godvin. Rekla je: .

"Dala samo joj mirisne soli, malo se umirila. Ova oluja nas obe baca u veliku brigu..."

Zatim je dodala muklim glasom: "A oni su u barci!"

Osetio sam kao da me je nešto steglo oko srca,ali ništa nisam rekao. Išao sam za njom sve do malog salona gde je ležala Kler, zatvorenih očiju, zgrčenog lica, dok su joj grudi razdirali grčeviti jecaji. Podigla je kapke kada sam ušao, ali ih je odmah spustila. Dao sam joj malo Rusoovog laudanuma i to ju je smirilo.

Izašao sam tada sa Meri Godvin u predvorje gde smo se našli licem u lice, veoma zbunjeni. Rekla je iz učtivosti:

"Jeste ii videli ovu oluju?"

"Da."

"Samo da su stigli da pristanu uz obalu!"

"To su dobri krmanoši", rekao sam joj, "bolje mi recite da li vaša sestra često ima ovakve napade?"

"Događa joj se... Jednom je, u Engleskoj, tvrdila da se njen jastuk pomerio u toku noći... Sinoć je odbila da ostane blizu vatre, rekla je da je vazduh zatrovan prisustvom monstruma..."

Izjavio sam, bez duhovitosti:

"Mogu da je razumem."

U tišini koja se spustila, vetar je udvostručio svoje urlike. Nekoliko stotina metara niže, talasi jezera su se razbijali o pristanište u Montalegru. Meri Godvin jn nastavila, nesigurnim glasom:

"Oluja... a onda i ova posebna situacija... Treba imati jake živce."

Nisam odoleo da ne kažem ironično: "Zar ne?"

"Da li se stvarno po prvi put pravi jedan takav eksperiment, doktore?"

"Da, koliko mi moje skromno znanje dopušta", odgovorio sam: "Ipak, o njemu se mnogo razmišljalo. Čovek je uvek želeo da, stvarajući i on sam, dostigne svog stvoritelja. Jedan od Albeovih prijatelja, jevrejski muzičar Natan, ispričao mi je legendu svoje rase: u praškom getu, u Češkoj, izvesni rabin po imenu Lev, napravio je od gline veštačko biće nazvano Golem kojim se moglo upravljati pomoću jednog kabalističkog slova urezanog na njegovom čelu. Na kraju se to biće ipak pobunilo protiv svog gospodara."

"Bila je to samo obična glina."

"Žao mi je što niste shvatili simboliku", odgovorio sam zajedljivo. "Prema Svetom pismu, čovek je bio napravljen od gline. I prah, opet će postati prah! A onda, bilo da se radi o glini, prahu, živom ili mrtvom telu, čelu ili pupku, zar u očima Stvoritelja to ipak nije greh?"

Ništa nije odgovorila. U jednoj od obližnjih soba, mali Vilmaus koji se bio probudio, tiho je plakao, dok mu je Eliz pevala jednu uspavanku iz tog kraja. Odjednom je pozvao majku, i Meri mi je rekla: "Izvinite me za trenutak."

"Samo izvolite. Ja ću za to vreme ponovo obići svoju pacijentkinju." Vratio sam se u mali salon. Kler je držala otvorene oči, ali je sada izgledala savršeno mirna. Seo sam na ivicu kreveta, sa onom neusiljenošću koju pokazuju lekari kada žele da umire bolesnike, ali koja je meni u tom trenutku tako slabo pristajala.

"Dakle?" povikao sam potpuno izveštačenim tonom.

Pogled njenih tamnih očiju delovao je kao šok na mene, pogled tako izvanredne dubine. Promrmljala je: "Šta će biti sa mnom, doktore?"

Bio je tu i njen glas koji je očarao Albea, taj duboki malo prigušeni glas u kom se osećao drhtaj svih mogućih osećanja dostupnih jednoj ženi. Pošto sam ćutao, ponovila je svoje pitanje, a ja sam sagnuo glavu. Tada je ona stavila obe šake na svoj trbuh, pomalo detinjastim pokretom, kao da želi da ga zaštiti. Nastavila je tako tihim glasom da sam je jedva čuo: "Šta će biti sa mojom bebom, doktore?"

Bio sam potresen. Taj materinski instinkt, iznenada probuđen u ženi koja je i sama još bila dete, imao je u sebi nešto patetično. Usred svih tih mračnih lica, ona je jedina sačuvala nešto ljudsko... Izgubio sam svu hladnokrvnost, obuhvatio sam zglavak njene ruke sa obe šake, i nagnuvši se nad njom, progovorio sam glasom ispunjenim strašću:

"Ništa ne znam o tome! Iskreno govoreći, uopšte ne znam šta može da se dogodi. Znam samo da smo svi zahvaćeni smrtonosnom olujom, uvučeni u vrtlog ludila koji ne predstavlja samo čudovišnu zabludu, već i zločin protiv svega što je sveto, svega što je normalno, svega što daje mir, ravnotežu i sreću! Stoga vas molim, preklinjem vas, Kler, odustanite! Vi na to imate pravo, vi imate tu mogućnost. Zahtevajte da vaša trudnoća traje do prirodnog svršetka, odbijte da se s vama postupa kao sa zamorčetom!"

Zaćutao sam, sav zadihan. Ona je ponovo zatvorila oči. Prošaptala je, slabim glasom: "Ne mogu, doktore, obećala sam."

"Ali to obećanje ništa ne vredi, Kler!" povikao sam ustavši "to je prevara, izigravanje poverenja, bolesna manifestacija bezgranične oholosti koju

poseduje Albe! On hoće da dokaže svojim perovima, Engleskoj, celom svetu, da je više biće sposobno da stvori natčoveka. Za njega ste vi oruđe osvete, sredstvo izazova, sve što hoćete, ali nikako niste voljena žena!"

"Ne govorite loše o Albeu."

Rekla je to dosta neubedljivo, kao po dužnosti ili iz moralne obaveze. Dodala je još, sasvih tiho: "Obratili ste mi se sa Kler..."

"Izvinite", odgovorio sam suvo. Odmahnula je glavom.

"Ne, nije to što mislite... Želim jedino da znate: Kler nije moje pravo ime. Uzela sam to ime zbog svojih književnih sklonosti, ali se u stvari zovem Džejn."

Bio sam zbunjen, ali u isto vreme jako uzbuđen što se ona potrudila da mi to objasni. Video sam u tome početak izvesne bliskosti, a svest o toj mogućnosti izazvala je u meni slatki nemir... Korak Meri Godvin koji se začuo u predvorju izvukao me je iz neprilike.

"Šta se ovde događa?" zapitala je, uplašenog pogleda, Jeste li vi vikali doktore?"

"Dešava se da lekari moraju da opiminju svoje pacijente", odgovorio sam vrlo nesigurno. Bio sam jako umoran, moja strast je splasnula, ali kada sam napustio vilu Šapiji, malo docnije, zakleo sam se da ću taj čudovišni postupak sprečiti bilo kakvim sredstvima.

29. juni 1816.

Vratili su se večeras. Datum povratka nije bio unapred utvrđen, tako da ih nisam očekivao. Albe je najpre otišao kod Šelijevih i stigao je sam, u Diodati, tek kasno u noć. Bio sam još uvek budan. Naš susret je bio dosta hladan, ali ja sam ga ipak pitao za novosti sa putovanja. Uopšte uzevši put je dobro protekao, osim onog poslepodneva 24. juna kada ih je oluja iznenadila na jezeru. Onaj glupi Moris se suviše kasno setio da skupi jedro tako da su se umalo razbili o litice. Albe je tada bio skinuo svoj redengot da bi mogao slobodnije da se kreće, a Šeliju koji ne zna da pliva, preporučio je da se ne otima dok bude pokušavao da ga dovuče do obale. Ali Šeli je odbio njegovu pomoć: biće mu i samom teško da se spase iz razbesnelih talasa. I sasvim miran, sedeći u dnu broda

čekao je smrt. Samo je nekim čudom brodić na kraju pristao uz obalu, pozdravljen usklicima stanovnika Sen-Žengolfa...

Albe nije prestajao da hvali Šelija i njegovu smirenu hrabrost koju svakako nije očekivao posle onog nervnog napada od pre nekoliko dana: glumio je veselost, ali ja sam ga već dovoljno dobro poznavao da bih shvatio da je veoma zabrinut..

"U stvari, Džone, bojao sam se, jako sam se bojao", priznao mi je nešto kasnije dok nam je Flečer služio konjak. "U olujnom metežu, mislio sam na Longa, mislio sam na Metjusa, obojica su bili dobri plivači, a udavili su se..."

Rekao sam, bezbrižnim tonom: "Šeli mi je rekao da ste za tu teoriju o superiornim bićima čuli od Longa... Je li to tačno?"

"Tačno je", odgovorio mi je odmah, "zar vam to nisam rekao? Da, Long me je ubedio, zatim sam ja ubedio Metjusa, a za vreme našeg putovanja skoro sam ubedio Šelija..."

"Šelija? Mislio sam da je ateista!"

"On odbacuje ustaljene religijske predstave, ali prihvata postojanje nepoznatih sila. Na kraju krajeva, mnogo je spremniji da veruje u ta bića nego u svemogućeg, sveprisutnog i sveznajućeg Boga kog prikazuje naša veronauka!"

Malo je zastao, a zatim je nastavio: "U vezi s tim... Niste me pitali za rezultate našeg sastanka sa profesorom Mekelom?"

"Čekao sam da mi pričate o tome", rekao sam veoma hladnim tonom.

"Eto, odvešćemo Kler u njegovu laboratoriju kod izvora Arverona sledećeg meseca, oko dvadesetog..."

"Mi?"

Nasmešio se podrugljivo.

"Obavestio sam Mekela o vašim kolebanjima i on je to shvatio. Ako vam savest ne da mira, možete ostati ovde. Vaše prisustvo mu nije neophodno, ima veoma sposobnog pomoćnika."

Nisam odoleo da ga ne upitam: "Da li vam je govorio o svom materijalu?"

Raspitivao sam se o tome jer sam veoma radoznao kada se radi o naučnim kuriozitetima. Sve već dobro funkcioniše, kao i posuda u koju će staviti fetus.

Temperatura može da se održava pomoću novih električnih baterija."

"Preostaje da saznamo da li je osoba spremna."

Albe je podigao obrve.

"Da li je Kler nastavila sa lečenjem?"

"Ja govorim o njenom duševnom stanju. Da li su vas obavestili u vili Šapiji da je imala ozbiljnu nervnu krizu jedne noći? I to treba uzeti u obzir."

Nemarno je odmahnuo obema rukama.

"Da, znam, gospođe redovno imaju problema sa svojim žlezdama i nervnim napadima, Džone, to bi trebalo da znate. Uostalom, ta bolest je zarazna: prošle noći je Meri Godvin imala halucinacije."

Meri Godvin me nije zanimala. Rekao sam, učtivo: "Ma nemojte?"

"Ona izjavljuje da je imala užasan košmar: videla je jedno gigantsko, bezoblično biće, mehaničkih pokreta, čudovište koje je stvorio čovek, to se podrazumeva, i koje je bilo upravo onoliko odvratno koliko to dozvoljavaju snovi."

Pomislio sam u magnovenju na Golema o kojem sam pričao sa Meri i u toj situaciji sam video neku vrstu imanentne pravde, nešto što nisam u tom trenutku mogao sam sebi dovoljno da objasnim. Nastavio sam da govorim, samo da bih bilo šta rekao:

"Nije ona jedina koja ima košmare, Albe. I vi noću sanjate, vičete!"

Smrknuo se, lice mu se zgrčilo. Iznenada sam imao utisak da sam dodirnuo skrivenu ranu njegove duše.

"To nije ista stvar", odgovorio je muklim glasom. "Ja za to imam razloga..."

Nije rekao koji su to razlozi...

13. juli 1816.

Prošlo je skoro petnaest dana kako nisam otvorio ove svoje beleške. Evo prvog razloga: treba da se ograničim na pisanje dnevnika koji sam obećao Mareju, pet stotina funti nisu za bacanje. Uzdržljiv dnevnik, sa dosta živopisnih pojedinosti, ali koji ni na koji način - osim nekoliko indirektnih aluzija - ne

pominju pravi motiv našeg putovanja u Švajcarsku. U njemu veoma malo govorim o Kler... S druge strane, ovde se skoro ništa nije dogodilo. Ipak, nešto: Albeovo raspoloženje je sve gore iz dana u dan. Neka skrivena opsednutost izjeda ga kao teška bolest. Više ne može da podnese da vidi Kler, živi prekor, svakodnevno ogledalo u kom se vidi bezosećajnost njegove duše.

Uostalom, naši sastanci u Diodatiju su sve ređi, ali razlog za to mi je poznat. Putovanje u Klarans, ne samo da nije učvrstilo duhovno jedinstvo Šelija i Albea, već je naprotiv još više podvuklo razlike između njihovih karaktera. I mada je Šeli skoro pridobio Albea za Vordsvorta, mada je Albe skoro ubedio Šelija za svoja misteriozna bića, bliskost je otkrila da su njihovi temperamenti u osnovi suprotni. To je, uostalom, sasvim normalno, Albe poseduje neku vrstu genijalnosti da istovremeno kod ljudi izaziva i divljenje i ljutnju:

Ono što mi je mnogo manje jasno, to je ta potajna strepnja kojom je sada obuzet On se brani od toga nekom vrstom stalnog izazivanja sudbine, prirodnih sila, života. Nema dana da ne sedne sam u svoju barku i ne otplovi na pučinu, čak i kada je vreme loše, pogotovo ako je vreme loše. Odaje utisak užasnutog čoveka koji želi da savlada svoj strah pa makar i po cenu života. Tako nas je pre neki dan, veoma rano ujutro, sve probudio daleki zvuk zvona koje je zvonilo na uzbunu. Jurnuo sam na prozor. Zvuk je dopirao iz Belfontena. Flečer mi je rekao da Albe nije u kući. Ovaj se vratio nešto docnije, psujući nekog profesora Tingoja koji ga je primetio sasvim samog na svom brodu usred nemirnog jezera i započeo akciju spašavanja. Bio je bled kao krpa, ali ja sam se na kraju pitao da li je bled od besa ili njegove psovke prikrivaju užasni strah koji je doživeo...

Dva dana kasnije, novi incident: dok je njegov brod plovio kroz trsku, neki nespretni lovac na patke je pucao na Albea. Albe mi je rekao da je bio manje uzbuđen od samog napadača, nekog pisca iz tog kraja po imenu Peti-San, koga je morao na kraju da teši i smiruje. Lagao je sam sebi: bio je duboko potresen, i imao sam neodoljivo osećanje da on sve više reaguje kao čovek pod pretnjom. Ali pod pretnjom koga, pod pretnjom čega? Možda već pod pretnjom grize savesti?

Naše dozvole za boravak su najzad stigle.

15. juli 1816.

Nije sve negativno u onome što Albe naziva žlezdama i nervnim napadima naših gospođa. Meri Godvin je navodno odlučila da iskoristi svoj noćni košmar kao književnu temu našeg malog takmičenja: biće to priča, a ako joj bude po volji, možda i roman.

18. juli 1816.

Prošle noći je došlo do zabune: probuđeni sumnjivim šumovima sišli smo u prizemlje. Nepoznati ljudi su pokušali da se uvuku u kuću, ali su pobegli kada su videli da dolazimo. Jedna šipka je bila razvaljena, a jedan kamen odvaljen. Provalnici su ostavili veliku gvozdenu polugu pored stuba balkona...

Začudila me je Albeova reakcija. Izgledao je toliko zaplašen da nije mogao da kontroliše izraz svog lica. Hteo sam da ga umirim objašnjavajući mu koliko je ovaj pokušaj bio lišen smisla i unapred osuđen na propast, ali postigao sam upravo suprotno.

"Baš zato, Džone, baš zato", odgovorio je grozničavim tonom, "to vam je jasno, zar ne? Ako se zrelo razmisli, to nema nikakvog smisla?"

Ostao sam bez reči. Već jutros Berže je otišao da uloži žalbu, a pomoćnik predsednika opštine Kolonija je došao lično danas popodne u Diodati da bi nam doneo zapisnik na potpis. Albe je taj posao obavio ne rekavši ni reči. Iz dana u dan on sve dublje tone u ćutanje. Smrknut je i povećava dozu laudanuma. Pitam se da nije zapao u ludilo, a ono što se dogodilo večeras samo je potvrdilo moja strahovanja.

Vreme je bilo izuzetno toplo. Laki vetar je nosio prema istoku oblake bremenite kišom koje je tanki mladi mesec okruživao svojom bledožutom svetlošću, iznad šumovitih vrhova Jure. Albe je naredio da se na balkon iznese sto, stolice, i zatražio od Flečera da donese konjak. Sve je bilo spremno za ono što ja počinjem da nazivam ceremonijom ispovedanja

"Treba da razgovaram sa vama, Džone", rekao je Albe kao što sam i pretpostavljao.

A zatim je dodao nešto što je značajno umanjivalo važnost koju sam mogao da pripišem svojoj malenkosti:

"Potrebno mi je da se nekom poverim."

"E, pa tu je Šeli", rekao sam podrugljivo.

Izgleda da nije osetio moju ironiju. Imao sam nejasno osećanje da ga brige sprečavaju da uoči izvesne nijanse na koje je ranije bio veoma osetljiv. Rekao je:

"I njemu ću to reći, i njemu ću to reći, ali večeras mi je potrebno..."

Zastao je u govoru sa rukom na grlu, kao čovek koji se guši. A onda je počeo da mi priča o mikroskopski malim životinjama. Ja ponešto znam o tome, ali mi nije bilo jasno sa kakvom namerom mi to govori. Tačno je da savremena nauka naslućuje postojanje beskrajno malih bića - hiljadu puta manjih od Paskalovog sirona - koje se zbog svog malog rasta ne vide čak ni na Drebelovom mikroskopu. Prvi su Levenhuk, zatim Benžamen Marten, a u novije vreme agronom Morel de Vinde, pokazali interesovanje za tu pojavu mada nisu mogli da je dokažu... Albe mi se odjednom obratio:

"Kada biste vi, Džone, bili jedna od tih životinjica, i kada bi neki naučnik zadužen za određeni eksperiment natopio vašu životnu sredinu nekom drugom ili nekom štetnom materijom, šta biste mislili?"

Slegnuo sam ramenima: "Ta bića ne misle!"

"Otkud znate?" odgovorio je oporo. "Možda misle na neki svoj način! Jednostavno rečeno, ona imaju tako različit pogled na svet da mi to ne možemo nikako shvatiti, kao što ni oni ne mogu da shvate naš svet!"

Zaćutao sam, prilično zbunjen. On je ustao i idući tamo amo svojim neujednačenim hodom, nastavio je da govori: "Ta bića svakako trpe posledice naših postupaka, ali kako ih analiziraju? Evo ovako, Džone, koristeći ono što im služi kao čulo, pomoću podataka koje mogu izvući iz svog postojanja kao mikroskopskih bića, a to su opet pojave koje su svojstvene njihovom sopstvenom svetu!"

Ja sam ćutao. Mora da se nadao nekom odgovoru, jer je izgledao zbunjen. Nastavio je nesigurnim glasom:

"Mi ljudi, Džone, mi se mešamo, svesno ili nesvesno, u život tih životinjica za koje sada znamo da postoje, ali one, da li one naslućuju naše namere, ili čak pravu prirodu naših postupaka?"

"Šta pokušavate da kažete, Albe?"

"Da, da", promrmljao je prelazeći rukom preko čela, "možda sam malo

nejasan, ali ovaj uvod je bio neophodan... Nastavite, Džone, zamislite da smo mi mikroskopske životinjice nekog višeg sveta!"

"Naseljenog vašim čuvenim entitetima", nastavio sam mirno njegovu rečenicu. "Očekivao sam taj zaključak, Albe. Vrlo dobro, uzmimo jednu takvu pretpostavku. Slušam vas."

Spustio je obe ruke na sto, nagnuo se prema meni, duvajući mi u lice svoj dah sa mirisom alkohola.

"Kako bismo uopšte mogli da imamo pojma o tome šta oni rade, Džone? Naše bedne mogućnosti mogu da spoznaju neku slabu senku koja je veoma daleko od njihove stvarnosti, samo neki slabašni odraz, deformisan, uobličen prema našim idejama, našoj sredini, našoj inteligenciji, prenesen na plan naše svakodnevice, upravo zato što mi ne raspolažemo drugim sredstvima poimanja! Ono što kod njih, možda, predstavlja uzajamnu razmenu varnica, neku notu na nedostupnim orguljama ili jednostavno pomeranje pešaka na nekoj gigantskoj šahovskoj tabli, nama će se ukazati kao zemljotres, vulkanska erupcija, poplava, ili na neki banalniji način kao brodolom, nesreća, bolest, zločin, jednom rečju sve ono što budale nazivaju sudbinom?"

Izjavio sam, veoma oprezno: "Znači da bi se tu radilo o nekoj sasvim posebnoj kategoriji života?"

Napravio je širok pokret rukom koji je izražavao zaista preterani zanos.

"Kategorija života? Da li se uopšte pojam života može primeniti na ove entitete, ili se radi o nekom drugom suštinskom fenomenu?"

Spustio sam se na jedan konkretniji plan: "Dakle, po vašem mišljenju, ove oluje, pucnjevi iz pušaka, ovaj pokušaj provale...?"

Naglo se okrenuo, ispruživši ruku: "Tako je, Džone, uplitanje u naš život, opomene, šta god hoćete, ali u svakom slučaju to su manifestacije njihovog postojanja, možda njihove uznemirenosti! To svakako ne izgleda uvek efikasno, ali na kraju krajeva, oni nas isto toliko malo poznaju koliko i mi njih! Možda nisu sasvim osposobljeni da ovladaju svojim postupcima, ili je pak naše tumačenje stvari iskrivljeno zbog naše urođene nesposobnosti?"

Bio je u bunilu. Učtivo sam ćutao. On uostalom, nije više obraćao pažnju na mene. Bio sam iznenađen napetošću koja se odražavala na njegovom licu. Sada

je gledao jedan veliki crni oblak bremenit olujom koji je vetar nosio prema nama Nad balkonom se nadvila mučna tišina isprekidana jedino zvukom udaranja talasa o obalu koja se nalazila ispod nas. Oblak je prešao preko mladog meseca bacajući zlokobnu senku na predeo. Albe je prošaptao jedva čujno:

"Jeste li videli, Džone?... Opkladio sam se sa samim sobom da će, ako oblak pokrije mesec, za mene to biti rđav predznak!"

Imao sam još jednom pred očima primer onog žalosnog sujeverja koje ponekad vlada i ljudima najživlje inteligencije.

19. juli 1816.

Danas sam primetio jedno bedno lukavstvo čiji neuspeh je u meni izazvao isto toliko stida koliko i zadovoljstva. Jer najzad, ako genijalni ljudi imaju mane, zašto mi, obični smrtnici, ne bismo to iskoristili?

Bilo je to veoma jednostavno: prolazeći preko malog pristaništa u Montalegru dok je Moris bio odsutan, odneo sam sidro sa Albeove barke i potopio ga u vodu malo dalje, na jednom usamljenom mestu gde je mulj posebno debeo. Danas popodne, kada je hteo da se provoza po jezeru, Albe je otkrio nestanak sidra. Našao sam neki izgovor da ne idem u šetnju čamcem, bojeći se da me ne oda izraz lica,te mi je ceo događaj večeras ispričao Albe lično. On je odmah otišao u Ženevu da bi pokušao da otkrije lopova. Tamo je podigao veliku galamu, pretio je većem broju ljudi i navukao bi sebi brojne probleme na vrat da opštinski službenik Salaven koga je u međuvremenu pozvao, nije sredio celu stvar sa lokalnom policijom. Imao sam utisak da bi Albe bio jako zadovoljan da je bilo ustanovljeno da su krađu izvršili neki lopovi koji poseduju sasvim običan ljudski lik.

"To je glupo", rekao sam mu. "Ko bi mogao da ukrade sidro koje se tako lako može prepoznati i čemu ono može poslužiti"

Dodao sam, lukavo: "Vidite, to je skoro isto tako besmisleno koliko i onaj neuspeli pokušaj provale pre nekoliko dana."

Zgrabio me je za ruku, tako snažno da me je zabolelo. Rekao mi je, oporim glasom:

"Sada vam je jasno, Džone, šta sam govorio! Ovo je još jedna od manifestacija njihovog postojanja, zar ne?"

Napravio je nekoliko koraka po sobi, udarajući o pod svojim štapom, dok se u njemu očevidno vodila snažna unutrašnja borba. Iznenada je zastao i dobacio mi kao neku vrstu izazova:

"Sada je sve jasno, ja neću ići! Ja neću ići jer bi to značilo osuditi eksperiment na neizbežni neuspeh!"

Stegao sam zube da bih prikrio oduševljenje koje me je obuzimalo. Uspeo sam, ali neka nejasna strepnja se rađala u meni koja mi je pomutila radost: ako on ne ode do Mekela, eksperiment se neće obaviti. A šta onda?

20. juli 1816, u podne

Onda je tu Šeli! Albe je jutros otišao u vilu Šapiji i vratio se veoma zadovoljan. Sve je bilo sređeno. Šeli i Mekel su se poznavali, slagali su se. Prema tome, Šeli i Meri Godvin će odvesti Kler u laboratoriju kod Arverona. Zaprepašćen, shvatio sam da je moj plan propao, ali sam istovremeno zaključio kako veliki duhovi znaju da pomire svoje sitne slabosti sa zahtevima svoje bezmerne oholosti. Šta da se učini, šta da se učini? Sutra se polazi na put.

20. juli 1816, uveče

Ovo popodne biće za mene jedna od najružnijih uspomena mog života. Čast me primorava da iznesem neke činjenice, ali ću to učiniti sasvim kratko. Suprotno svojim navikama, pio sam za ručkom isto toliko konjaka koliko i Albe, da bih se ošamutio, da bih zaboravio da će sutradan odvesti Kler do hirurškog stola. Da li me je na to podstakao alkohoi ili očajanje? Nešto kasnije vreme se prolepšalo i mi smo sišli do Montalegra. Ideja se rađala u meni, još dosta nejasna i ja sam se potajno stideo tako da se nisam usuđivao da svoje sagovornike gledam u lice. Naročito sam izbega-vao da pogledam Kler, ali sam tada prvi put zapazio kako joj se struk proširio.

Laki vetar je nabirao površinu jezera i Albe je predložio da se obe barke takmiče u jedrenju. Meni se tada odjednom ukazala prilika da ostvarim svoj plan i predložio sam da držim kormilo, što je Albe prihvatio sa podsmehom.

Odredili smo stazu između Montalegra i Ermansa. Dame su ostale na obali, a mi smo otpočeli našu trku. Naše jedro je bilo veće i kobilica nam je osiguravala veću stabilnost, dok je Šelijeva barka bila lakša i bolje je koristila vetar. A onda, ja sam bio slab krmanoš. Pri povratku sam gomilao grešku za greškom da bih omogućio Šeliju da pobedi, ali čim smo stigli na cilj ja sam ga grubo napao, na veliko iznenađenje svih prisutnih: rekao sam mu da je lažirao trku, da je koristio nedozvoljenu strategiju da bi mene izvrgao ruglu!

Sve je to bilo potpuno netačno i ja sam toga bio svestan, ne odstupajući ipak od svog sramotnog ponašanja i nadajući se da će se crvenilo mog lica pripisati snažnoj srdžbi. Na kraju sam izveo Šelija na dvoboj: Albe bi nam pozajmio svoje pištolje. Nisam imao nikakvu jasnu nameru, pogotovo ne nameru da ga ubijem: možda da ga samo lakše ranim ili da sam poginem, što bi na svaki način dovelo u pitanje sutrašnje putovanje. Istinu govoreći, moje uspomene su maglovite, kao što su i moji postupci u to vreme bili magloviti. Iz sećanja izviru samo zaplašena lica Meri i Kler, iznad svetlucanja sunčevog odsjaja na površini jezera... Šeli je odbio dvoboj koji nije u skladu sa njegovim životnim načelima. Mislim da sam izgovorio reč kukavičluk, ali onda se Albe umešao i rekao suvo:

"Sad je dosta, Džone. Znajte da Šeli nije kukavica, to dobro znam, a ako ima skrupula u vezi sa dvobojem, ja ih nemam. Stoga sam spreman da zauzmem njegovo mesto ako vas i dalje muči pitanje vaše časti."

Šta bih time dobio? Promucao sam nekoliko reči izvinjenja i svi smo se vratili u Diodati. Čitave večeri Albe i ja nismo više progovorili ni reči. A ja sam stalno video samo jedno: Kler, kako upravlja na mene pogled ispunjen ledenim prezirom. Pošto moj plan nije uspeo, nisam mogao da uživam u gorkoj radosti žrtvovanja. Izgubio sam je zauvek, ako sam uopšte ikada imao i najmanju nadu da ću je dobiti...

21. juli 1816.

Mali Vilmaus i Eliz Foži su se smestili u jednu od soba na drugom spratu, nedaleko od moje sobe. Šeli se boji da ih ostavi same u vili Šapiji i Albe je dao svoj pristanak. Meri ih je dopratila dovde pre nego što se pridružila Šeliju i Kler. Nije me udostojila ni jednog jedinog pogleda. Izgleda da žali što je ovaj dogovor sklopljen pre jučerašnjeg događaja, ali sada ne želi da pogazi svoju reč.

Malo docnije sva tri putnika su krenula, jašući na mazgama Albe je video kroz durbin kako su se uputili ka Klizu kroz poplavljenu dolinu Arve.

23. juli 1816.

Klerina slika me nikako ne napušta. Do sada mora da je već sve učinjeno i kada na to pomislim osećam ogromnu težinu u stomaku, dok mi se misli kreću na neki čudno usporeni način. Kako je ona sve to podnela?

25. juli 1816.

Tužna sedmica. Sa Albeom razmenjujem samo uobičajene učtivosti, a on je opet povećao svoje doze laudanuma. Mali Vilmaus je imao groznicu i ja sam ga lečio. To je slabašno dete, ne znam da li će dugo živeti. Danas je Albe pozvan na veliko primanje koje daje ledi Dabrimpfi Hamilton Zatražio je da idem s njim, što nisam smeo da odbijem, ali čim smo stupili na prag salona i osetili bučni i mirisni dah mnogobrojnih prisutnih zvanica, Albe je okrenuo leđa i otišao. Da li se bojao da će doživeti uvredu sličnu onoj koju je pretrpeo kod Ledi Džersi ili mu je pak neka budalasta misao prošla kroz glavu?

26. juli 1816.

Oni su odustali! Ne usuđujem se da poverujem u to, sve je kao neki košmar koji prolazi! Izgleda da čak i Albe oseća olakšanje, mada ga ponos sprečava da to pokaže... Uostalom, zbog koga on oseća olakšanje? Zbog Kler ili zbog samog sebe, obzirom na svoje bolesne opsesije?

Ali idemo redom. Predveče su Šeli i Meri Godvin došli u Diodati da povedu sa sobom malog Vilmausa. Bili su se upravo vratili u vilu Šapiji gde su ostavili Kler, jako umornu od puta. Čim smo se videli, Šeli je odrečno mahnuo glavom. Bio je vedar, skoro veseo. Nije li možda unapred osetio grižu savesti? Meri Godvin me je udostojila samo jednog ledenog pozdrava, zahvalivši mi kratko što sam se brinuo o njenom sinu. Odmah je otišla sa Vilmausom i Elizom Foži. Šeli je ostao...

Usred operacije, Mekel je shvatio da će pretrpeti neuspeh. Još je bilo vreme da se prekine sa eksperimentom bez štete po Kler i bebu koju je nosila. Mudro

se opredelio za takvu odluku. Kler je inače veoma dobro podnela operaciju: bila je samo umorna

"Da li je trpela bolove?" pitao sam žudno.

Izgledalo je kao da su iznenađeni mojim pitanjem koje je bilo sasvim neumesno. Ne, odgovorio je Šeli, nije trpela bolove jer ih je Mekel smirio pomoću Paracelzijusove "bele vodice" koju je njegov sunarodnik Frobenijus prekrstio u "eter". On je između ostalog poverio Šeliju jedan stručni izveštaj namenjen Albeu gde ga je obaveštavao o onome što je bilo učinjeno.

Šeli je pružio Albeu jednu debelu kovertu a ovaj ju je, suprotno svojim neugrađenim manirima, stavio u džep svoga redengota ne pročitavši je. Iznenadila me je tolika učtivost. Posle toga je Šeli opisao profesorovu laboratoriju izgrađenu na uzvišicama Arverona, na veoma pustom i mirnom mestu - Šeli je uvek bio veoma osetljiv na lepotu pejzaža. Video je i staklenu posudu okruženu složenim aparatima koja je ostala bez predmeta eksperimenta. Zatim je opisao njihovo putovanje: Kliz, Servoz, prelaz preko Bosona, Šamonija, Šumskog glečera itd.

Slušao sam rasejano, žureći da ova dva genija prepustim njihovim duhovnim konfrontacijama.. Najzad sam se oprostio od njih, a oni na to uopšte nisu obratili pažnju. Šeli je otišao tek oko ponoći.

27. juli 1816.

Albeovo ponašanje je čudnije nego ikad. Na današnji dan nije ustao sve do podne, tako da se Flečer uplašio. Ušli smo u njegovu sobu. Spavao je čvrstim snom nalik na smrt, ali njegov dah mi je odmah pokazao o čemu se radi: uzeo je previše laundanuma. Dao sam mu da udiše soli, prešao sam preko njegovog lica vlažnom krpom i on je otvorio oči gledajući unezvereno.

"Šta je, šta se događa?" zamucao je.

"Uplašili ste nas, na kraju ćete se jednog dana otrovati!"

Promumlao je, govoreći s naporom: "Ostavite me... sada me ostavite samog."

Povinovali smo se njegovoj volji. Nije ručao, ostao je zatvoren u sobi do kasno uveče. Čuli smo ga kako hoda što nas je umirilo, ali ja mogu samo da nagađam koji su razlozi takvog njegovog ponašanja. Razočarenje? Nije mi se

činilo da je to u pitanju. Pozvao me je nešto kasnije. Kroz otškrinuta vrata zamolio me je da zatražim od Šelija da dode k njemu.

Uradio sam to sišavši do vile Šapiji. Šeli je bio u Ženevi, kod knjižara Pašua koji je želeo da on prevede na francuski Godvinovu *Political Justice*, ali su očekivali da se svakog časa vrati i preneće mu Albeovu molbu. Dok je Meri Godvin razgovarala sa mnom, Kler koja je bila utonula u fotelju, u dnu salona, bolje rečeno koja se u njoj zgurila nije mi rekla ni reči. Njen pogled je prolazio kroz mene kao da ne postojim. Napustio sam vilu, mračnog raspoloženja.

Kada sam se vratio u Diodati, popeo sam se uz stepenice i jednostavno gurnuo vrata svoje sobe. U njoj se nalazio Albe koji je stajao ispred mog pisaćeg stola. Poskočio je tako jako da mu je knjiga koju je prelistavao ispala iz ruku.

"Oh, Džone", promucao je, "oprostite mi, morao sam da pogledam ovu knjigu..."

Podigao ju je i nespretno vratio na policu. Obavestio sam ga o onome što mi je bilo rečeno. Klimnuo je glavom i vratio se u svoju sobu. Čuo sam kako traži od Flečera da mu pripremi laki obrok. Uzeo sam knjigu sa police. Bio je to priručnik iz anatomije,a prilikom pada ona stranica koju je Albe čitao bila se zgužvala: tu se govorilo o rađanju blizanaca. Nisam shvatio po čemu bi taj problem mogao da bude zanimljiv za Albea... Šeli je stigao oko osam sati, ali ja nisam prisustvovao razgovoru.

7. avgust 1816.

Već više od deset dana nisam video Kler. Tražio sam da me izveste da li hirurška intervencija ne zahteve postoperativno lečenje, na primer, stavljanje zavoja. Odgovor je bio odričan. Mekel je navodno dao Kler neophodne instrukcije kako bi ona to mogla da obavlja sama ili uz pomoć Meri Godvin. Nisam navaljivao. Uostalom, izgovarajući se potrebom za odmorom, Kler se zatvara u svoju sobu. Ona više ne prati Šelija i Meri Godvin kada nam dođu u posetu, a i ti sastanci se proređuju. Izgleda da prijateljstvo između Albea i Šelija sve više slabi, utoliko pre što Albe ima nameru da se sastane sa svojim nekadašnjim i sadašnjim drugovima: Hobhaus i Skrejp Dejvis su pisali da žele da nam se pridruže u Švajcarskoj.

Što se mene lično tiče, odlučio sam da više ne živim sa svojim fantomima i da napustim nostalgično raspoloženje. Primoravam sebe na brojne aktivnosti, mnogo izlazim, posećujem sve balove u Ženevi gde sam, moram to reći, postigao dosta uspeha kod žena. To se ne dopada uvek pratiocima tih gospoda: često sam u poslednjem trenutku izbegao prepirke i svađe...

Mora da je to ono što se zove tražiti zaborav u zabavi.

8. avgust 1816.

Albe je svaki dan sve ćutljiviji i džangrizav. Pošto su mu bile iscrpljene sve zalihe laundanuma, otišao sam u Ženevu da ih obnovim. Iskoristio sam priliku da uputim nekoliko oporih primedbi apotekaru koji je sebi uzeo slobodu da Albeu isporuči neke proizvode koje lekarska etika zabranjuje. Čoveku se to nimalo nije dopalo. Reč po reč i mene je moj latinski temperament naveo na žaljenja dostojne postupke, pri čemu sam razbio naočare i bacio šešir na zemlju.

11. avgust 1816.

Juče je policija došla u Diodati sa nalogom da me privede na osnovu žalbe koju je uložio apotekar. Albe je bio odsutan, u poseti kod gospode de Stal, ali je policijski službenik Salaven još jednom sve sredio. Vrativši se iz Kopea, Albe mi je dobacio zajedljivim glasom:

"Drugi put budite smireniji, Džone."

Imam utisak da sve teže podnosi moje prisustvo.

20. avgust 1816.

Već nedelju dana kiša neprekidno lije. Sa ovog prozora mogu da vidim površinu jezera na kojoj se vide tragovi miliona kišnih kapi. Doznao sam da se mali Vilmaus prehladio, ali da je Meri Godvin odbila da me pozovu. Kako da joj to zamerim? Nekome ko ne poznaje moje skrivene motive, moje ponašanje može da izgleda samo neuravnoteženo i skandalozno!

Primili smo posetu Manka Luisa koji se vratio sa Jamajke i kreće put Italije. Otkrio nam je temu svog sledećeg dela za koju mi se čini da je pozajmljena iz Hofmanovog *Magnetizera*. Luis je već pokrao Grima i ja delim Albeovo

mišljenje da je to jedan "prokleti gnjavator".

27. avgust 1816.

Juče su stigli Hobhaus i Skrejp Dejvis, no ovaj drugi se odmah vratio u Ženevu u potrazi za krčmama. Albe im je predstavio Šelija, ali susret nije bio srdačan. Tom prilikom sam doznao da Šeli, Meri Godvin i Kler Klermon putuju sutra za Englesku. Albe je poverio Šeliju rukopis svog dela *Childe Harold* da bi ga ovaj uručio Mareju.

Vreme se ponovo prolepšalo.

28. avgust 1816.

Ovog jutra će se ukrcati u poštanske kočije. Hladno mi je na duši. Kler više nisam video. Ni Albe je nije video jer je odbio da se pozdravi sa njom. Imaju li pesnici srca?

29. avgust 1816.

Izgleda da Albe oseća veliko olakšanje zbog Klerinog odsustva. Odbacio je svoje opsesije i pridružio se Hobhausu i Dejvisu u njihovom planu da odputuju za Šamoni. Toliko je veseo da je zatražio od mene da pođem sa njima Uzećemo dve kočije.

1. septembar 1816.

Povratak u Diodati. U toku celog putovanja Albe je pokazao mnogo oduševljenja ali pošto ga već dobro poznajem, vidim jasno ispod te lažne veselosti potajnu strepnju koja ga muči. I koju ne mogu da objasnim. Došlo je do snažnog pogoršanja vremena.

12. septembar 1816.

Dejvis se vratio u Englesku prošle nedelje. Mi smo posetili gospodu de Stal koja mi je ukazala čast rekavši da je moja teza veoma zanimljiva. Jedan primerak teze sam joj bio poslao preko Albea još dvadesetog jula. Dala mi je

pismo pomoću koga ću biti primljen u krug njenih prijatelja u Milanu. U toku večeri napolju je neprekidno lila kiša, pretvorivši u jezero popločano dvorište vile. Izgleda da se Hobhaus zaljubio u gospođu de Stal, što ga ne sprečava da prema meni ispoljava otvoreno neprijateljstvo. Albe se upadljivo glasno smeje svakoj njegovoj šali sumnjive vrednosti. Sam sebi izgledam kao igračka ovih neurotičara i ta uloga počinje polako da me zamara.

16. septembar 1816.

Hobhaus je pobedio: Albe je raskinuo naš ugovor. Čini se da je iznenađen lakoćom sa kojom sam ja prihvatio njegovu odluku. Daje mi sedamdeset funti, pedeset kao platu i dvadeset za putne troškove. Ići ću u Milano. Albe i Hobhaus će sa svoje strane posetiti Oberland pre nego što krenu za Italiju.

Posmatram život koji je preda mnom sa najvećom mogućom ravnodušnošću.

18. oktobar 1816.

Već više od mesec dana nisam uzeo pero u ruke. Italijanski prijatelji gospođe de Stal su me veoma lepo primili i, zahvaljujući njima, dobio sam mesto kod ledi Gilford, udovice trećeg po redu vojvode tog imena. Posećujem, naravno, englesku koloniju, te sam tako ponovo video Albea i Hobhausa koji su stigli prošle nedelje. Naš susret je bio hladan ali uglađen i pošto sam već bio doveden u milansko društvo, smatrao sam da mi moje vaspitanje nalaže da ponudim svoje usluge mojim zemljacima i povedem ih u obilazak grada. Vodio sam ih u muzeje, pokazao sam im Duomo na mesečini i odveo ih da čuju odjek Simonete. Zatim sam ih ostavio i ponovo sam ih sreo juče uveče za vreme jednog veoma neprijatnog incidenta koji se dogodio u najvećem kafeu grada Milana.

Bio sam u izvrsnom ženskom društvu kada su se Albe i Hobhaus smestili za jedan sto dosta udaljen od mog, izazivajući u sali veoma veliku radoznalost. Ali i neprijateljstvo, jer sedeći za stolom između naših, jedan austrijski oficir je napravio nekoliko neprijatnih aluzija na ponašanje plemenitog lorda. Mora da je čitao Sautiova razglabanja u vezi sa boravkom Albea i Selija u Kolonjiu jer je citirao izraz "liga incesta" koji je tema tog sramnog pamfleta. Albe je na kraju začuo te reči, podigao se sa stolice, ali kada je oficir ponovo nešto dobacio u vezi sa "orgijama u Diodatiju" meni je krv jurnula u glavu i bio sam brži od

Albea.

Pobledeo od besa, austrijski oficir je brisao vino koje sam mu sasuo u lice usred meteža zaplašene gomile. Svi su ustali na noge. Upravo smo se dogovarali kako ćemo se ponovo sresti sa pištoljem u ruci na poljani i ja sam već, bez žaljenja, prihvatio činjenicu da za mene više nema sutrašnjice, kada se Albe umešao: pošto je on uvređen, zahtevao je pravo da brani svoju čast. Bio je toliko slavan kao dobar strelac da je nadmenost austrijskog oficira odmah splasnula. Posredovanje nekoliko italijanskih prijatelja svelo je incident na one razmere koje je i zasluživao.

21. oktobar 1816.

Mržnja austrijskog oficira je bila dugotrajna i uporna: postigao je da budem proteran iz Lombardije. Zbog toga sam stekao simpatije italijanske aristokratije čije nacionalno osećanje je isto toliko snažno koliko i njihova mržnja prema austrijskom okupatoru. Luj de Brem je lično preduzeo neke korake u moju odbranu ali bezuspešno. Albe i Hobhaus su mi pružili izraze svoje naklonosti i, kako sam izneo želju da se vratim u Englesku, Hobhaus mi je dao preporuku za princezu od Velsa koja je tražila lekara. Ovo svedočanstvo prijateljstva - ma kako kasno stiglo - probudilo je u meni neke emocije svojstvene Latinima i stoga sasvim bespredmetne.

Juče me je Albe pozvao na oproštajnu večeru koju smo proveli u društvu sa Hobhausom. Ovaj nestabilni genije izgleda da oseća prema meni neko zakasnelo prijateljstvo, što on veoma često čini, i dok smo pili alkohol upoznao me je sa jednom činjenicom zbog koje sam ostao bez daha: Mekelov eksperiment je ipak završen! Profesor je, naime, zapazio da Kler nosi blizance. Ali ne prave, već lažne blizance, tj. one koji su proistekli iz različitih jajašca i poseduju svaki svoju sopstvenu spoljnu opnu. Stoga nije bilo teško majstoru kakav je Mekel da izvadi jedan embrion a drugi da ostavi na mestu... Intervencija je uostalom bila sasvim bezazlena i pošto je Kler bila ukazana brižna nega i stavljeni zavoji, ona je tri dana kasnije mogla da krene na put u iznajmljenim kolima.

Izgleda da je Mekelov postupak imao više kategorija motiva. Na materijalnom planu najpre, imao je samo jednu posudu, a za eksperiment je bio

dovoljan jedan subjekt. Osim toga, profesoru koji se bojao indiskretnih očiju i skandala, odgovaralo je da za eksperiment zna samo veoma mali broj ljudi. Postojanje blizanaca koje je u početku izgledalo kao prepreka, pokazalo se kao poslano od proviđenja. Šeli nije doznao istinu, kao ni Meri Godvin, niti, naravno, glavno lice celog događaja, Kler Klermon, kojoj su želeli da sačuvaju duševni mir ovom milosrdnom prevarom. Mekel je ipak smatrao da je dužan da obavesti Albea, oca deteta, sa kojim je sklopio sporazum. Sigurno mu je preporučio da ćuti, ali nije poznavao Albea koji nikada nije mogao da sačuva ni najmanju tajnu!... Ovaj je pak iskoristio trenutno odsustvo Hobhausa da bi mi se poverio, smatrajući da mi to duguje...

"A dete?" zapitao sam neumoljivo.

"Zvaće se Albe", odgovorio je žustro. "Albe kao ja..."

Mnogo je pio i govorio je nervozno. Vrativši se za sto, Hobhaus ga je izvukao iz neprilike. Imao je samo toliko vremena da mi došapne besnim glasom:

"Održao sam obećanje. Pre nego što sam napustio Diodati spalio sam sva Mekelova pisma... Neću više da čujem ni reči o toj stvari!"

Sada je već govorio sasvim nerazumljivo. I ja sam dosta pio i preostalo vreme provedeno za večerom gubi se u magli mog sećanja. Kada sam se kasnije vratio u svoju sobu, dugo sam ležao ispružen na krevetu, gledajući u tavanicu. Mislio sam na Kler. Kler koja će žrtvovati celu svoju mladost detetu koje je čekala, ne znajući ni jednog trena da će njeno drugo dete, van njenog domašaja, voditi nesiguran, možda proklet život... Zaista je bilo nedostojno to što su joj učinili!

23. oktobar 1816.

Ujutro sam se teško probudio. Kroz nekoliko sati putujem za Englesku, via Venecija. Usnio sam čudan san koji je u meni izazvao neprijatna osećanja. Na dosta neobičan način, doživeo sam ga kao neku vrstu posledice onog sna koji sam sanjao u aprilu, u početku svoje saradnje sa Albeom, i koji je na mene ostavio dovoljno jak utisak da ga se još uvek sećam.

Ovog puta sam puzio po blatu, ali to nije bilo obično blato, već magma sa

mirisom vremena, prvobitna materija. Svaki put kada bih podigao glavu da udahnem vazduh, neka nepoznata sila bi me u tom sprečila. Najzad sam uspeo da se oslobodim, ali sam se tada našao prekriven majmunskom dlakom, u zagušljivoj zelenoj senci nekog drugog milenijuma. Promašio sam granu drveta na koju sam hteo da skočim i doživeo osećaj pada čiji me je užas vratio u budno stanje, prekrivenog znojem, srca koje je snažno udaralo.

To bunilo je na mene ostavilo utisak drske nadmoći nekog drugog bića čija gvozdena peta je nemilosrdno onemogućavala sve moje napore da dostignem jednu previše udaljenu svetlost. I zato sam iznenada pomislio na Albea: ako je eksperiment izvršen, on sigurno još uvek smatra da je meta onih svojih zlobnih entiteta.

26. oktobar 1816.

Italijanska obala se udaljava, a sa njom i uspomene koje bih želeo da sakrijem na samo dno svog zaborava. Život koji je preda mnom posmatram sa krajnjom ravnodušnošću. Ali nisam li to već jednom napisao?

Na ovom mestu prestajem da vodim svoje beleške.

1. avgust 1821.

Još jedna poslednja reč u vezi sa beleškama koje nisam otvorio već skoro punih pet godina: šaljem ih Mekelu. Zašto? Zato što predstavljaju svojevrsno svedočanstvo i što se ustežem da ih uništim. Bojim se da bi neko mogao da ih zloupotrebi. I najzad zato što smatram da je dobro da uvaženi profesor tačno zna pod kakvim okolnostima je bio naveden da obavi svoj eksperiment.

Uostalom, da li je to uspeh ili neuspeh? Da li je dete mrtvo, da li je živo, da li se uopšte rodilo na vreme? Ništa o tome ne znam. Albe se nikada nije vratio u Englesku, a Šelija više nisam video, mada sam mogao da pratim njegovu sudbinu kroz napise u štampi. Krajem 1816. godine i manje od tri meseca nakon samoubistva Harijet Šeli koja se udavila u Serpantini, Meri Godvin je najzad mogla da se uda za svog pesnika. Početkom sledeće godine, Kler je rodila ćerku koju su najpre nazvali Alba, zatim prekrstili u Alegra na izričit zahtev Albea - a ja sam verovatno jedini koji naslućuje pravi razlog onog što može da se učini samo kao prolazni hir. Meri Godvin je objavila roman

inspirisan atmosferom naših večeri u vili Diodati, mojim razmišljanjima o Golemu i eksperimentu profesora Mekela, s tim što su svi ovi elementi začinjeni gotskim duhom, kako je to zahtevala književna moda: doživela je zbilja veliki uspeh, ali je taj profesionalni uspeh bio pomračen porodičnim nesrećama: mala Klara Šeli, rođena u septembru 1817. umrla je godinu dana kasnije, a uskoro je za njom u grob otišao i mali Vilmaus, godine 1819.

. Marej nikada nije objavio moj dnevnik[14], ali ja sam preuzeo i završio priču koju je Albe započeo u vili Diodati, pod naslovom *Vampir*, i objavio sam je pod njegovim imenom. Publika je odlično primila priču - plemstvo obavezuje - ali je zato glavno zainteresovano lice besno protestovalo. Ja sam takođe - zasada anonimni - autor *Pada anđela*, poeme u kojoj bi Albe prepoznao neke od svojih najomiljenijih tema, a među njima svakako onu o misterioznim bićima koja navodno upravljaju našim sudbinama.

Uostalom, veoma je čudna činjenica da sam ja malo pomalo počeo da sve stvari posmatram iz tog ugla i moram reći da sam zbog toga bio jako uznemiren. Loše spavam i u snovima nalazim tragove epigenetske teorije, Albeovih razglabanja i mojih sopstvenih strahova. Moju tezu o košmaru, na koju sam bio toliko ponosan, očevidno treba preraditi i ja počinjem da se pitam da li možda ne postoji paralelna evolucija materijalnih oblika fetusa i ljudskog duha. Kao što fetus prolazi kroz sve fizičke stadijume životinjskog sveta, da li možda naša podsvest ne proživljava u snovima različite etape misli koje smo upoznali? Sanjamo da padamo jer naš prošli život na drvetu i dalje traje u dubini naše duše. sanjamo da puzimo jer se sećamo dalekog doba u kom smo izašli iz okeana da bismo se nastanili na kopnu... Jer naučnici danas sve više i više veruju da mi potičemo iz vode. U tom slučaju, da li misteriozna bića koja su nas navodno stvorila prebivaju u njoj ili tečni element jednostavno predstavlja mistični jaz između dva nepovezana univerzuma? Long koji je naveo Albea na takvo verovanje i Metjus kog je Albe ubedio da u to poveruje su se obojica udavili. Ne bih bio začuđen da doznam jednog dana kako se i Šeli koji je nedavno pristupio tom verovanju, takođe udavio...

Neko će se iznenaditi što govorim tako bezbrižnim tonom u jednom ovakvom

---

14 Polidorijev dnevnik će biti objavljen tek 1912. u Londonu kod izdavača Rosetija. Može se naći u British Museumu (010854 df 47).

trenutku, ali ja nisam Geteov Verter. Za mene smrt ne može da bude apoteoza romantične strasne ljubavi. To je samo bezvredno sklonište, željeni kraj nezanimljivog putovanja. Valentin Viskonti je to dobro opisao rečima: "Ništa mi više nije, više mi ništa nije." Jedva čekam da kažem zbogom ovoj smrtnoj dosadi - svaki dan sve smrtnijoj, ovoj ledenoj ravnodušnosti - svaki dan sve ledenijoj - koje me prate već punih pet godina... Ali, u stvari, nije li možda i samo samoubistvo jedno od onih suptilnih dejstava sudbine za koje Abe optužuje naše mračne gospodare?

Nikada više nisam video Kler.

ODLOMAK IZ STRUČNOG IZVEŠTAJA PROFESORA MEKELA

Oktobar 1833.

... Kao što znate, draga gospođo, doktor Džon Vilijem Polidori je izvršio samoubistvo. u avgustu 1821. Prema službenom izveštaju radi se o prirodnoj smrti, ali po opštem mišljenju i po mišljenju vašeg pokojnog prijatelja Edvarda Viljemsa koji je nastradao sa vašim suprugom u brodolomu Arijela, Polidori je preminuo zbog posledica uzimanja jednog "posebnog otrova koji je sam pripremio".

Ja to nisam znao u trenutku kada sam primio ove njegove beleške i nisam odmah shvatio zašto mi ih je poslao. Međutim, sasvim prirodno, dok sam ih čitao, ličnost njihovog autora je u meni probudila interesovanje. Prividna zbrka koja vlada na poslednjim stranicama, po mom mišljenju manje proističe iz monomanije nego iz nekog posebnog ugla gledanja na stvari, meni nepristupačnog u nedostatku određenih elemenata. A moram i da priznam da su me neki događaji koji su se zbili posle toga nagnali da napustim delimično svoj skeptičan stav i... kako da kažem? ispunili me izvesnim nemirom.

Održavam neprekidne veze putem pisama sa brojnim ljudima u Engleskoj. Zamolio sam ih tada da mi prikupe obaveštenja o doktoru Polidoriju o kome mi je lord Bajron naravno mnogo pričao,ali koga nisam imao prilike da lično upoznam. Posebno me je zanimao period za vreme kog je prestao da vodi svoje beleške, jer je sasvim očevidno da ga je pravac njegovog razmišljanja u toku tih pet godina koje su ostale nerazjašnjene malo-pomalo naveo na kobnu odluku...

Tako sam doznao da je po povratku u Englesku, Polidori počeo da rasipa svoje znanje i svoje sposobnosti. Planirao je jednu naučnu ekspediciju u Brazil koju nikad nije preduzeo, zatim je radio kao lekar u Norviču da bi se potom vratio u London da studira prava. Jednom rečju, trudio se da što više zaokupi svoj duh. Afera oko *Vampira* koji je izdao pod imenom lorda Bajrona je dovoljno poznata pa ne moram na nju da se vraćam. Na nesreću, čini se da njegova docnija dela, objavljena pod njegovim pravim imenom, nisu postigla isti uspeh, počev od *Ernestusa Berhtolda* pa sve do *Eseja o pozitivnim zadovoljstvima*, preko *Pada anđela*, gde možemo pronaći odjeke njegovih strahovanja kao i onih lorda Bajrona uzgred budi rečeno. Moji korespondenti su

mi uostalom javili da je, u toku poslednjih meseci svog života, postao ćutljiv, zlovoljan i ponekad agresivan. Imao je običaj da se obraća svojim kolegama na medicinskim kongresima i da ih pita sarkastičnim tonom: "Recite mi, gospodo, sada kada smo utvrdili da potičemo iz vode, kako objašnjavate glinu o kojoj je reč u Svetom pismu? Ko je razglasio tu fundamentalnu zabludu i u kom cilju?"... Na kraju su ljudi počeli da ga smatraju luđakom opsednutim fiksnom idejom kojem se ne treba suprotstavljati i listom su se uzdržavali od vođenja bilo kakve polemike.

Njegova pošiljka post mortem nije bila propraćena nikakvim pismom, a objašnjenje sam našao tek u poslednjim redovima beležaka. Na izvestan način, prebacio je na mene pasivu jedne afere smatrajući - ali greškom - da je samo njena aktiva budila moje interesovanje. To me, sasvim logično, navodi da pojasnim svoje sopstvene postupke.

Ja sam dobar dijagnostičar. Imam dovoljno lucidnosti i sasvim malo iluzija da bih se zavaravao u pogledu ishoda svoje budućnosti. Posle lorda Bajrona, i Polidori bi, bez svake sumnje, u razvoju onog zla koje će me dokrajčiti, video neku vrstu posredovanja iz nekog drugog sveta, ali ma kakve bila, s druge strane, sumnje koje me sada obuzimaju, nemam nameru da ih sledim na tom tako nedovoljno naučnom terenu. Ostavljam vam dakle, gospođo, više kao teret nego kao nasledstvo, saznanja koja mi je sudbina pružila. Zašto vama? Zato što ste vi, gospođo, jedina koja je preživela i čije duševno stanje je takvo da može da ih primi!

Glavna ličnost, lord Bajron, više nije među živima i stalo mi je, na ovom mestu, da naglasim koliko je moja pretpostavka bila opravdana. Uspeo sam, naime, da dobijem rezultate autopsije koju je na njegovom telu obavio doktor Milingen, u Misolongiju. Mozak je bio težak više od dve hiljade dve stotine grama, što predstavlja najveću težinu koju je do sada zabeležila nauka. Osim toga, dura mater je tako čvrsto prianjala za koštani deo da je bila u zapaljenju, kao da su moždane vijuge, u težnji da se razviju, patile što su tako zarobljene u lobanji... Što se tiče Kler Klermon, ona je našla okrilje u katoličkoj veri posle smrti male Alegre, a ja sebi ne dajem za pravo da razorim mir koji je ona tamo našla. Bio je tu i vaš muž od koga sam ja lično sakrio pravu istinu, manje stoga što sam se bojao da će nekome ispričati, više zato što sam naslutio njegovu ranjivu prirodu, podložnu kolebljivosti. On je istinu ipak doznao, bez sumnje od

Bajrona lično, za koga je Polidori s pravom rekao da je nesposoban da sačuva bilo kakvu tajnu. Jer ne može se drukčije objasniti suma od dvanaest hiljada funti koju je ova osetljiva duša zaveštala gospođici Klermon. Robert Sauti i lord Glenberi su smatrali da je taj gest dvosmislen i potvrđuje njihove klevete, ali ja lično - i mislim da će to vama biti melem na ranu - držim i da je to bila neka vrsta moralne odštete, obaveza zbog odgovornosti koju je on sebi pripisivao.

Moji razlozi su, dakle, istovetni sa razlozima doktora Polidorija: neko mora da preuzme na sebe teret ove istine koja više nikome ne pripada, pri čemu ste vi jedina osoba kojoj ona danas može pasti u deo. Treba sada da pređem na glavni predmet: sudbinu deteta kojem je lord Bajron već bio dao ime, Albe. Kler Klermon je, dakle, nosila blizance. U avgustu 1816, ja sam izvadio jedan embrion, dok će drugi kasnije postati mala Alegra... Budite spokojni, gospođo, poštedeću vas suviše stručnih pojedinosti. Neka vam bude dovoljno da znate da u slučaju lažnih blizanaca od kojih svaki ima svoju opnu, operacija ne predstavlja nikakvu nepremostivu teškoću za veštog lekara. Kada je embrion bio izvađen, stavio sam ga u staklenu posudu gde sam na vešti način pripremio plodovu vodu, neophodnu za razvoj deteta, ali sam je poboljšao nekim dodacima koje treba da isprave uobičajeni prirodni tok razvoja. Duž zidova postavio sam čitav sistem optičkih instrumenata koristeći princip ahromatskih sočiva koje je pronašao vaš zemljak Džon Dolond. To je trebalo da mi omogući da nadzirem, iz dana u dan, napredovanje rasta.

Šta da vam kažem, gospodo? Vreme je prolazilo. Fetus je u posudi živeo dugo posle termina sazrevanja koji mi obično smatramo normalnim. Nisam hteo da prekinem eksperiment, ali sam istovremeno sebi postavljao brojna pitanja o njegovoj neophodnosti i... da li da kažem njegovoj moralnosti? Bilo kako bilo, fetus je živeo! Njegova lobanja se razvijala, prelazeći uveliko proporcije koje je dostizao preostali deo tela, ali zar to nije bila osnova, bolje rečeno opravdanje naše hipoteze?

Samo se po sebi razume, gospodo, da sam pročitao vašu knjigu, čija je polazna tačka takođe jedan revolucionarni naučni eksperiment. Neću biti nesmotren da o tom delu izreknem sud stručnjaka, utoliko pre što sam cenio uzdržanost sa kojom ste uspeli da izbegnete suviše literarnu transpoziciju realnosti. Ali bilo da se radi o mrtvom ljudskom mesu ili o živom, osnovni problem se postavlja na isti način: da li smo imali pravo? Kod nas je stvoreno

jedno biće koje će se pobuniti protiv svog stvoritelja, a lord Bajron je već propovedao tu temu, budući da smo mi, ljudi, koje su stvorili neki Drugi, sprečeni od strane naših stvaralaca da i mi s naše strane stvaramo. Stoga smo svi mi, kao i on sam, pod neprekidnom pretnjom! Na svim stadijumima stvaranja, postoji dakle revolt protiv stvoritelja... Treba li da vas u vezi s tim podsetim da je Polidorijev *Ernestus Berthold* imao podnaslov *Novi Edip*?

Jednog dana, to je bilo nekako tokom druge ili treće godine eksperimenta sa staklenom posudom, zadubio sam se ponovo u radove svog učitelja Viktora Albrehta fon Helera. Pošto ontogenija predstavlja skraćenu verziju istorije evolucije, on je utvrdio da fetus doživljava, u toku nekoliko meseci, isti niz metamofroza kroz koje su prošli njegovi preci u toku neizmerno dugog vremenskog perioda. Polazeći od toga, napravio je neku vrstu kalendara tih transformacija, dokazujući tako da je rast fetusa veoma brz u toku prvih faza koje se odnose na ribe, amfibije, pa sve do nižih vrsta sisara, a zatim počinje da izrazito ubrzava ritam geometrijskom progresijom...

Oslanjajući se na ove zaključke, izračunao sam parametar koji može da mi ukaže na vreme kada se će završiti sledeća faza sazrevanja. Stigao sam do zaprepašćujućeg rezultata: ako dijagram koji sam nacrtao sledi uspon krive, fetus ne bi trebalo da počne da živi u spoljnom svetu pre kraja 1828. godine! Priznajem da sam u tom trenutku osetio potpuno obeshrabrenost. Posle sam se savladao: najzad, moj pomoćnik koji je bio zadužen da nadgleda staklenu posudu bio je sposoban da zabeleži razne faze eksperimenta, dok sam se ja, sa svoje strane mogao posvetiti drugim zadacima. Nije postojala nikakva smrtna opasnost!

Jednog septembarskog dana 1821. primio sam Polidorijeve zabeleške. Kako da vam opišem moralni pakao koji je u meni izazvala ta pošiljka? Najpre sam pomislio da zaustavim eksperiment, ali kako? U toj posudi se nalazilo jedno biće, biće koje je živelo i koje će, preneto u spoljni svet, biti prava beba. Ko će se tada o njemu brinuti i pod kojim okolnostima? Pomislio sam da napišem pismo lordu Bajronu. Ali šta bih time postigao? Mi smo se u početku bili dogovorili da obavimo eksperiment do kraja, i on ne bi nikako shvatio da odustajem od tog posla zbog izvesnih skrupula koje je trebalo da osetim pre nego što sam ga započeo! Odbacio sam takođe mogućnost da obavestim gospođicu Klermon: nisam sebi dao to pravo iz razloga koje ćete lako prihvatiti.

Stoga sam, ne toliko zbog zrele odluke koju sam doneo potpuno svestan posledica, već više iz kukavičluka, zbog već utvrđenog stanja stvari i, recimo to otvoreno, izvesne mekušnosti, odlučio da ništa ne preduzmem... vi kažete *Wait and see,* zar ne?

Smrt lorda Bajrona u aprilu 1824. predstavljala je za mene još teži udarac, jer sam tada bio jedini koji ima moralnu vlast nad tim detetom koje je tek trebalo da se rodi. Pre nego što će izdahnuti, lord Bajron izgleda ništa nije rekao u vezi s tim, osim možda nekoliko reči koje je čuo odani Flečer i priznao da ih uopšte nije razumeo, kao i ovu rečenicu, zagonetnu za sve osim za mene: "Ostavljavam na ovom svetu nešto drago..." Što se tiče njegovih memoara koje je brižljivo pisao i držao u strogoj tajnosti za života i iz kojih je potomstvo moglo ponešto da dozna, vama je poznato da je nagovorio pukovnika Stenhoupa i Viljema Perija, svoje ratne drugove iz Grčke, da ih spale i nikada ne pročitaju. Morao sam da sačekam oktobar 1824. da bih s tim u vezi nešto doznao. Obaveštenja sam dobio od Tita. nekadašnjeg gondolijera koji se popeo do položaja ađutanta: bio je kolos jednostavnog srca koji je posle Venecije bio odan lordu Bajronu telom i dušom, kao što će docnije biti odan Dizraeliju koji ga je uzeo pod svoje okrilje... Tita je na kratko svratio do univerziteta u Haleu da bi mi uručio poruku, nekoliko redova napisanih drhtavom rukom, oslabljenom malarijom i neumitnom agonijom: "Poveravam vam Albea. Kroz njega ću živeti i dalje, on je jedina nada koja me podržava na pragu večnosti."

Nije mi preostalo ništa drugo nego da se povinujem. Protekle su dve godine. Fetus je u unutrašnjosti posude doživljavao dugu, veoma dugu transformaciju. Jedva da je bio malo veći od normalno zrele bebe, ali mu je glava bila velika kao glava u deteta od dve godine, a ponekad sam, kroz sočiva svojih aparata, ispod crvenih i naduvenih kapaka, uočavao sjaj sivog oka u čijem pogledu se već budila inteligencija.

Kraj 1827. godine je na mene delovao poput groma. Dok sam gledao kako se bliži kraj jednom iskušenju za koje morate priznati da je bilo više nego tegobno, posetio me je lord Filip-Henri Stenhoup. Treba da vam objasnim da se radi o četvrtom po redu Česterfildu, dakle bliskom rođaku pukovnika Čarlsa Lestera Ficdžeralda Stenhoupa koji se bio proslavio zajedno sa lordom Bajronom u borbi za oslobođenje Grčke. Verovatno ste o tom čoveku nešto čuli, čoveku koji, na žalost, nije nasledio ni diskretnost, ni finoću, ni inteligenciju svog slavnog

oca, trećeg po redu grofa Čarlsa. Zbog svoje netolerantnosti i neumerenog ponašanja stekao je u Evropi veoma lošu reputaciju, u šta sam se i sam odmah uverio...

Zamislite, gospodo, da je lord Čarls, peti po redu vojvoda od Heringtona, pukovnik Stenhoup, šampion umerenosti, strasni pobornik Maine Prohibition Lawa, imao svoj trenutak nepažnje: u toku jedne večeri koju sam proveo u društvu svog rođaka, lorda Filipa, bio se napio. To je dosta beznačajan događaj u životu jednog čoveka, ali koji će, u ovom posebnom slučaju, imati teške posledice, čiju važnost ja sada još ne mogu da odmerim. Pijanstvo je podstaklo lorda Čarlsa na poverljive razgovore, tako da tajna koju je čuo od lorda Bajrona na samrtničkoj postelji nije izdržala u atmosferi zatrovanoj alkoholnim isparenjima. A Lord Filip je sve čuo... Bar sam ja tako shvatio, jer lord Filip me nije udostojio podrobnih objašnjenja. Jednostavno mi je stavio do znanja da mu je sve poznato što se tiče našeg eksperimenta i da namerava da ga odmah prekine.

Već sam vam govorio o njegovoj reputaciji. To je čovek ograničenog duha, pun predrasuda i nesposoban da na bilo koji način shvati napredak čovečanstva, a njegov pristupni govor za Dom lordova 27. januara 1818. još se uvek pamti po nadmenosti i prostačkim lažima kojima je obilovao... ukratko, znajte da se prema meni odmah postavio veoma drsko, vičući da tu ima čarobnjaštva, pretećи da će sve otkriti javnosti i da će me izložiti sudu mojih kolega ako bez odlaganja na prekinem sa bezbožničkim eksperimentom.

Moraćete se složiti da nisam imao nikakvog izbora: morao sam milom ili silom da zaustavim eksperiment. Proces sazrevanja svakako nije bio završen prema normama koje sam ja bio utvrdio, ali on je ipak prešao uobičajeni termin od devet meseci i nije bilo nikakvog razloga da beba ne preživi. Isključio sam baterije i uz sve moguće mere predostrožnosti izvadio sam bebu iz posude, pruživši joj odmah uobičajenu negu.

Još uvek se sećam tog neobičnog pogleda sivih očiju koje su, dok sam radio, pratile sve moje pokrete sa tolikom živahnošću da sam istovremeno bio i zadivljen i zastrašen. Već sutradan sam ga odneo u Hale, na moje imanje koje je najudaljenije od grada. Upravo sam tom prilikom bio suočen sa jednim problemom koji me je duboko zaprepastio: dete nije podnosilo da ga uzmem u ruke i taj položaj je odmah izazivao kod njega užasne grčeve. Nije mi dugo

trebalo da utvrdim neposredne uzroke ovog simptoma. Ono je osećalo tako veliku teškoću u shvatanju razdaljine i reljefa da ga je to bacalo u najcrnji užas. Stoga sam morao da za njega sagradim neku vrstu košnice čija perspektiva mu je omogućavala samo neposredni pogled, bez dubine, na ogromni okolni svet koji ga je plašio.

U toku nekoliko sledećih nedelja, njegov strah se smanjio. Naučilo je da se osmehuje, da guče, jednom rečju da živi... Ali ono što se posle toga dogodilo ne bih mogao da vam objasnom jedino uz pomoć naučnih argumenata. Po mom mišljenju, izbacivanje u spoljni svet devetomesečnog fetusa svakako je preuranjeno, ali je priroda bez sumnje u svojim prvobitnim zabludama stekla neke navike kojih više nije mogla da se oslobodi. U svakom slučaju, došlo je do veoma neobične pojave. Kao da se radi o nekoj apsurdnoj osveti, za manje od godinu dana i skoro na očigled, telo se razvilo, poraslo, dobilo uskoro onakav izgled kakav bi imalo da smo se pridržavali datuma normalnog rođenja - februara 1817.

Na kraju je to bio pravi dečačić koji je ležao u nekoj vrsti ogromne kolevke koju sam uredio za njega, ali dečačić koji još nije hodao jer sam namerno odugovlačio sa tom odlukom, strahujući da nedovoljna kalcifikacija kostiju neće izdržati napor uspravnog položaja. To me ipak nije sprečilo da obavim neka ispitivanja koja sam smatrao neophodnim. Glava je bila veća od normalne i ja sam želeo da se uverim da Albe - kao što sam skoro nesvesno počeo da ga nazivam u sebi - da Albe, dakle, ne pati od vodene bolesti. Ali ne, što se toga tiče bio je savršeno zdrav... Ipak nisam požurio da iz toga izvučem optimističke zaključke, jer sam se možda ipak pribojavao nekih surovih razočarenja.

Zauzvrat sam morao da priznam: Albe je za godinu dana - jer sve u svemu on nije imao više od godinu dana! - posedovao osobine na kojima ne samo da bi mu mogla zavideti deca njegovog uzrasta, već i mi, odrasli ljudi. Nije se tu radilo o čisto intelektualnoj aktivnosti: kao što sam već rekao, još ništa nisam bio preduzeo što bi moglo da je probudi, već o lestvici čulnih mogućnosti kojima je raspolagao ovaj novi primerak ljudske rase. Objasniću ukratko: činilo se da u mraku vidi isto tako dobro kao na svetlosti. Iz svoje kolevke je izgleda mogao da zapazi šumove proizvedene na takvoj razdaljini da bi za normalno uho bili neuhvatljivi, dok mu je čulo mirisa bilo posebno razvijeno. Bio je, najzad, izvanredno osetljiv na prirodni magnetizam metala koji je zapažao

pomoću bolova u mišićima koje bi dobijao čim bi im se približio.

Postojala je ipak i nepovoljna strana ovih sposobnosti: kada bi začuo grom padao bi u komu, pogled na mesec je kod njega izazivao neobuzdano drhtanje, a od mirisa ruže je jednog dana izgubio svest... Dodajem tome jednu značajnu činjenicu, po mom mišljenju, dosta dirljivu: u snu bi zadržavao položaj fetusa, ležao je zgrčen, sa nogama podignutim uvis. Treba li da vam kažem da sam se neosetno vezivao sa to dete čije su se inteligencija i osećajnost praktično budile pred mojim očima?

U stvari, najveći problem koji sam morao da rešavam u toku tog razdoblja bio je, ako mogu da upotrebim taj izraz, problem snabdevanja. Po povratku u Hale sam unajmio jednu dadilju iz okoline grada da bi vodila domaćinstvo. Posle dva meseca, ona nije krila svoje čuđenje, moglo bi se reći čak svoju zaplašenost, zbog ubrzanog rasta bebe. Otpustio sam je pre nego što njeno brbljanje ne postane opasno. Kasnije sam bio primoran da ih unajmljujem na ograničeno vreme, pri čemu sam izmišljao razne izgovore i davao Albeu uvek drugu starost, onu koju je izgledalo da ima. Ipak sam morao da podnosim čuđenje prepuno divljenja ovih dobrih seljanki koje su listom, posle jednomesečnog boravka kod mene, bile pune pohvala za izvanredno fizičko zdravlja deteta, mada je bio ometen u razvoju i nesposoban da hoda... Jer to je naravno bila izmišljotina koju sam morao da širim.

U međuvremenu sam dobio uznemirujuće vesti iz Švajcarske. Neka sumnjiva lica su viđena u blizini moje napuštene laboratorije. A manje od godinu dana kasnije, skrenuli su mi pažnju da je u neposrednoj okolini imanja gde sam odgajao Albea zapaženo kretanje osoba koje su izgledale podstaknute pre svega radoznalošću: one su naime razgovarale sa svim dadiljama iz tog kraja. Lord Stenhoup očevidno nije odustajao! U tom trenutku nisam sumnjao da će, da bi zadovoljio svoj nazadni moral, koristiti najnemoralnije načine, pa čak i pristalice najsumnjivijeg porekla. Zar se već nije šaputalo da, za veliku naknadu, obavlja tajne misije za račun nekih evropskih vlada?

Trebalo je dakle da donesem određenu odluku. A briga da sačuvam svoju karijeru navela me je na podlost koja i sada ispunjava strašnim sećanjima moje noći: napustiću Albea. Posvetio sam poslednja dva meseca koja je proveo kod mene njegovom obučavanju za nesigurni život koji ga je čekao. Prvo sam mu izmenio ishranu, zamenjujući mleko i kašice običnijom, svakodnevnom hranom.

Pristao je da jede hleb, malo supe i da pije vodu, ali mu je meso izazivalo nepodnošljivo gađenje, i nije mogao da podnese ni pivo, ni vino, niti ijedno drugo piće. Pokušao sam, u isto vreme, da ga naučim da hoda. Tako sam proveo dve teške sedmice. Albe još nije mogao da se snađe na neravnom terenu i stoga je često padao, a jednom se tako snažno udario o jedan komad nameštaja da mu je na laktu ostao ožiljak. Najveću smetnju je predstavljala razlika između težine njegovog tela i slabosti nogu čiji su tabani bili još uvek osetljivi kao u bebe...

Pružio sam mu i neka osnovna znanja iz govora, a uspeh je u toj oblasti bio tako brz da sam mislio da mogu u isto vreme da ga naučim da čita! Možete i pomisliti, gospođo, u kojoj je meri sve to stvaralo među nama svakodnevne veze iz kojih sam se ja opet trudio da isključim svako osećanje, pojavljujući se pred Albeom samo onda kada sam to smatrao apsolutno neophodnim. Ali kako se odupreti porivima srca tog deteta čije su prirodne osobine bile dobrota, poverenje i potreba za ljubavlju? U svojim naporima je ispoljavao dirljivu upornost, a napredak koji je ostvario u učenju bio je čudesan. Za manje od mesec dana, skoro je mogao da sriče. Ja sam se izgovarao radoznalošću naučnika da bih nastavio sa tim eksperimentom, ali se nisam zavaravao ni u pogledu hitnosti kojom je sve to trebalo završiti, ni u pogledu pravih razloga koji su me sada navodili da otežem sa završetkom posla: mislim da sam počeo da volim to biće, tog tobožnjeg mladića.

Imam običaj da pišem naučne izveštaje, gospođo, ali sam slabo pripremljen da opišem duševna stanja. Reći ću samo da je trenutak kada sam ga oblačio za njegov konačni odlazak bio najteži u mom životu, ali trebalo ga je po svaku cenu spasti od nezdrave radoznalosti lorda Stenhoupa. Albe je tada imao samo godinu i po dana, ali je izgledalo da ih ima petnaest. Imao je očevo visoko i široko čelo, svetlosmeđu kosu, sivoplave oči, dok je lepota njegovog lica i tela bila malo umanjena zbog viška sala stvorenog u toku posebnog načina života koji je vodio. Obukao sam ga u odeću koja je ukazivala na siromašno poreklo da bi tako izbegao podozrenje ljudi. Nosio je cipele koje su bile nešto veće da ne bi povredile nožne prste nenaviknute na hodanje. Pribavio sam mu, najzad, i neke lične isprave pomoću kojih je trebalo da dokaže svoje skromno poreklo, a na njih sam stavio i ime i prezime koje spada među najobičnije. Za taj posao sam uzeo jednog od svojih slugu u kojeg sam imao puno poverenja. Trebalo je da odvede Albea veoma daleko od Halea, u okolinu Nirnberga idući brojnim

zaobilaznim putevima da bi izmakao mogućoj poteri. Trebalo je da ga zatim prepusti samilosti ljudi, uz nešto malo novca koji sam mu dao za put. Da li ćete verovati, gospodo, da sam u svojoj predostrožnosti išao dotle da sam mu dao neka lažna pisma prema kojima bi on bio sin nekog konjanika kojeg su spasili seljaci i koji sada želi da postane vojnik kao i njegov pokojni otac!

Kako sam se bio grdno prevario! Da bih bolje prikrio njegovu izuzetnu sudbinu, gomilao sam dokaze njene izuzetne banalnosti, tako da je upravo ta prevelika banalnost na kraju od Albea napravila misteriju! Vama je, gospodo, sada poznato šta se s njim dogodilo i verovatno ste i vi pratili njegovu Odiseju preko novinskih članaka, jer se cela Evropa vatreno interesovala za to siroče bez identiteta...

Najpre su ga prihvatile dve zanatlije iz Nirnberga, prvu noć je proveo u gradskom zatvoru pre nego što su ga podvrgli ispitivanju. Njegova tajanstvena ličnost, izvesne sposobnosti koje je odmah pokazao, privukle su pažnju uglednih ljudi toga kraja. 7. jula 1828. predsednik opštine Bindel je objavio jedno obaveštenje, koje je 13. ponovo štampano u Glasniku rata i mira. Dnevnik Hesperus je o tome pisao cele sledeće nedelje, dok je profesor Daumer, onaj isti koji je bio učitelj Hegelovoj deci, napisao brojne priloge i najzad dobio dozvolu da ga primi u svoju kuću da bi ga bolje proučavao. Njemu dugujemo prvi tačni pregled svih njegovih neobičnih osobina, od položaja koji zauzima u snu i neobjašnjive slabosti tabana, sve do paradoksalne mešavine čiste inteligencije i nečeg što bi se moglo smatrati zaostalošću.

Za tri meseca, Albe - ubuduće mogu samo tako da ga nazivam - znao je da čita, dosta dobro da piše, računa, svira na klaviru lake komade i otkriva nepravilnosti u tekstu Svetog pisma! S druge strane, izuzetne sposobnosti njegovih čula zaprepastile su sve one koji su ga posmatrali: savršen vid noću i na velikoj udaljenosti, sluh izvanredno razvijen, potpuna mogućnost prepoznavanja pokreta izvršenih iza njegovih leđa i osetljivost na prirodu metala, sve je to doprinelo da se oko njega stvori nešto nalik na legendu.

Došao je onaj mračni dan u oktobru 1829. kada je neko pokušao da ga ubije. Gospoda Daumer ga je našla, svog u krvi, u podrumu svoje kuće. Na čelu je imao duboku ranu napravljenu nekim oštrim predmetom. Rana sama po sebi nije bila teška, ali je njegov organizam bio jako pogođen, a naročito njegova psiha. Ko, zašto, kako? Uprkos marljivo vođene istrage, pomoću sredstava koja

su bila u srazmeri sa slavom koja ga je pratila, njegov napadač koga je nazivao "crnim čovekom" ne mogavši da pruži bilo kakva dodatna obaveštenja, nikada nije pronađen.

Ja sam odmah pomislio na zločinački čin čiji je podstrekač bio lord Stenhoup u ime nekog srednjevekovnog morala, ali događaji koji su usledili su me primorali da promenim svoje mišljenje. Kako bih voleo da je bilo upravo tako!... Moram vam priznati, gospodo, improvizovani, nespretni, a pre svega APSURDNI - namerno podvlačim tu reč - karakter ovog atentata, izazvao je u meni osećanje nezadrživog straha. Morao sam da se setim ideja lorda Bajrona, prema kojima mi dobijamo iz neke druge realnosti samo ono što naša ograničena i slaba moć opažanja može da primi, u neku ruku metafizički prevod prilagođen našim bednim predstavama. Uostalom, nije li to nejasno, neizrecivo osećanje ono koje se nalazi u osnovi naših verovanja, naših religija, naših praznoverja? Prihvatam da je to nedovoljno naučno razmišljanje, ali naša nauka je pomalo kao Albe, beba koja je suviše brzo porasla i koja je nesposobna da shvati pravu suštinu stvari...

Bilo kako bilo, drama je podigla veliku buku u kolibama, kabinetima i čak u ministarstvima Ne treba se stoga čuditi ako je doprla do ušiju lorda Stenhoupa koji je redovno posećivao Nemačku? Pretpostavljam da se ovaj tada raspitao, obavestio, saznao sve o začuđujućim zaključcima koje je profesor Daumer izneo pred javnost. Možda je uzeo i naučnog savetnika... Ukratko, ponovo me je posetio. Ah, kako je taj susret bio neprijatan! Ne volim da lažem, a ako sam to i činio, nadam se da ćete mi verovati da sam pri tom više mislio na Albea nego na sebe. U svakom slučaju, lord Stehnoup nije poverovao u ono šta sam mu rekao i mislim da je od tada vodio računa da bude obavešten o svemu što se odnosilo na to dete...

U međuvremenu su preduzete mere da se Albe bolje zaštiti. Gotlib von Tuker, pomoćnik na sudu u Nirnbergu, smestio ga je kod Žan-Kretjena Birbaha, moćnog industrijalca iz tog grada. Tu je 3. aprila 1830. Albe bio žrtva sumnjivog nesrećnog slučaja: kako je hteo da uzme neku knjigu sa stolice, oborio je pištolj koji je bio okačen na zidu među drugim oružjem, a to je bio nabijen pištolj - što se čini potpuno neverovatnim - tako da mu je jedan metak povredio slepoočnicu. Bilo je dosta čudno što su ovog puta svi pokušali da celu stvar zataškaju, ali događaj se ipak pročuo.

Možete misliti kako me je užasno pogodila jedna takva vest. Trudio sam se da potisnem svoje sumnje argumentima zasnovanim na zdravom razumu, ali prividni nesklad činjenica ne samo da me nije smirivao već je, naprotiv, doprinosio da moja strepnja stalno raste. Rekao sam sebi da ludilo lorda Bajrona, pošto je toliko uzbudilo jadnog Polidorija, počinje sada da pomračuje i moju sopstvenu moć rasuđivanja...

U toku dve sledeće godine, Albeov slučaj je nastavio da pobuđuje pažnju njegove okoline. Karakter mu je veoma brzo ojačao, dokazao je da ima izuzetnu inteligenciju i pamćenje, i eto čak je sanjao Vergilija i kada se probudio, izgovorio na latinskom stihove koje nikada nije pročitao! Istovremeno se i fizički razvijao. Izrasli su mu brkovi i doživeo je prve erekcije, što je potpuno verovatno jer te pojave odgovaraju otprilike onim godinama koje bi imao da se rodio na normalan način. Prošle godine, Daumer je pisao o njemu: "...Onako kako u Alpima čovek za nekoliko sati hoda prelazi od leta u dolini do proleća na pašnjacima i do večne zime na glečerima, tako je on za nekoliko meseci prešao iz detinjstva u mladost i u zrelo doba..."

Sada treba da se vratim na lorda Stenhoupa. Kao što sam i mislio, on je izbliza pratio Albeovu sudbinu. Sigurno je čitao izveštaje koje je napisao pruski poručnik Oto fon Pirh u Policijskim analima koje je Hicig objavio u Berlinu, a koji se odnose na njegove razgovore sa Albeom samo nešto malo pre nesrećnog slučaja iz aprila 1830, kao i članke Johana-Fridriha Merkera u časopisu Prilozi za poboljšanje uspeha praktičnih postupaka u očuvanju reda, koji je izašao u leto 1830... Ono što se stvarno dogodilo, to je da se on silom pojavio 28. maja 1831. u kući predsednika opštine Bindera koji je tog dana, kao i svake subote, primao Albea na ručak. Od tada se postavio kao njegov zvanični zaštitnik: novčani prilozi, pokloni, poziv na putovanje u Češku, nadmenost i novac učinili su svoje: 2. decembra, lord Stenhoup je postao zvanični Albeov tutor.

Njegovi odnosi sa štićenikom su u toku jedne godine doživljavali uspone i padove, a zatim je u martu zapaženo da je došlo do naglog hlađenja, koje se tako dobro slagalo sa nestalnim karakterom te osobe da se niko zbog toga nije iznenadio... Niko osim Albea, iznenada lišenog nežnosti za koju je verovao da je trajna i koji se zbog toga osetio potpuno izgubljen... Što se mene tiče, i dalje sam uveren da lord Stenhoup više nimalo nije sumnjao u pravo Albeovo poreklo, ali koji su u tom slučaju bili njegovi motivi? Briga da zaštiti potomka

jedne čuvene britanske porodice? Ili je možda lord Bajron poverio Albeovu sudbinu Čarlsu Heringtonu Stenhoupu, a pošto ovaj nije obavio svoju misiju, njegov rođak Filip-Henri je smatrao da je obavezan da to učini umesto njega, da sačuva čast svom imenu? To bi se zaista dobro slagalo sa konzervativnim stavovima lorda Filipa Stenhoupa, mada njegova loša reputacija baca sumnjivu senku na plemenitost takvih pobuda...

Dogodilo se, srećom, da je neki čovek u Ansbahu preuzeo na sebe da brine o Albeu; visoki funkcioner ali poštenjačina, prvi predsednik apelacionog suda u Ansbahu, bio je od početka u toku. Radi se o Anselmu von Fojerbahu koji je sutradan posle atentata napisao sledeće: "Međutim, njena ruka (ruka Pravde) ne može uvek dovoljno da dosegne ni u daljinu, ni u dubinu, ni u visinu gde bi trebalo da to učini, a u ovom posebnom slučaju, da bi dosegla do nekih mesta gde ima razloga da traži divove odgovorne za jedan takav zločin, bile bi joj potrebne Jerihonske trube ili bar Oberonov rog.."

Kada pročitamo ove redove, pitamo se da nije ovaj čovek izuzetnog karaktera bio veoma blizu istine. I pitamo se još da li mu je možda upravo to donelo nesreću: 29. maja naprasno je umro za vreme putovanja u banju Švalbah. Prema dijagnozi radilo se o hemiplegiji, ali je profesor Daumer ubeđen da je bio otrovan. Isto to misli i njegov sin Ludvig koga bi možda trebalo da posetite, gospođo, jer izgleda da je od oca nasledio visprenost duha. Ja sam se dobro čuvao da odem u Ansbah iz straha da me Albe ne bi prepoznao, ili da tamo sretnem lorda Stenhoupa, ali sam imao prilike da razgovaram sa Ludvigom fon Fojerbahom prilikom jednog njegovog putovanja u Berlin. I on je ubeđen, kao i njegov otac, da Albe nije ni lutalica simulant ni oteti naslednik neke bogate porodice. Naveo mi je sledeće reči koje Anselm fon Fojerbah napisao izdavaču Hicigu: "Kada bi na planeti Saturn postojala bića koja imaju ljudsko obličje i kada bi, nekim čudom, jedno od tih bića iznenada stiglo u veliki carski grad Nirnberg, pitanje: odakle to biće dolazi i koje je njegovo poreklo, ne bi predstavljalo veću enigmu od ove koju mi danas rešavamo..."

Prema mom sagovomiku, u duhu predsednika suda Fojerbaha to pitanje se postavljalo u najbukvalnijem smislu...

Evo kako stvari stoje, gospođo. Drhtim jer znam da je Albe izložen užasnoj opasnosti. Da li mi svest o blizini sopstvene smrti omogućava da predskažem smrt drugima? Da li se sada toliko bojim za njega zato što sam prestao da se

bojim za sebe? Preklinjem vas, gospođo, učinite nešto! Posedujete ime, novac, a jedina ste osoba kojoj se još mogu obratiti sa praga svoje agonije. A i to dete vam je toliko blisko!...

Još mi lebdi pred očima njegova slika poslednjeg dana boravka u Haleu: malo zbunjen, malo zaplašen, u odelu na koje nije bio navikao, sluša savete koje sam mu davao, penje se najzad u kola koja sam iznajmio, bez plača i pritužbe, jednostavno zato što sam je to od njega zahtevao, sa onim dirljivim poverenjem male dece koja nagonski stavljaju svoju ruku u vašu... Pamtim taj događaj kao gnusno izdajstvo i, verujte mi, na duši mi je zauvek ostala rana... Ah, gospođo, kako je samo bio daleko od onog užasnog čudovišta koje ste vi bili zamislili!

1850 (nastavak)

Sećam se ponekad, sa mnogo sete i malo strepnje, reči koje je Hobhaus izgovorio odmah posle Albeove sahrane: "... Od petorice koja su sedela za stolom lorda Bajrona, u vili Diodati, a to su Polidori, Šeli, Bajron, Skrejp Dejvis i ja, prvi je izvršio samoubistvo, drugi se udavio, trećeg je ubio njegov lekar, a četvrti je u izgnanstvu..."

Hobhausova sudbina je bila još ružnija: postao je konzervativac. U svom nabrajanju je izostavio žene, zaboravio je takođe da je smrt već naveliko pogodila u Kembridžu, u malom društvu Triniti Hola: Longa, Metjusa... Albe je voleo da veruje kako donosi nesreću ljudima iz svoje okoline. Usamljeni div usled vrtloga bure, smatrao je da sve te drame koje se zbivaju oko njega predstavljaju samo iskušenja u njegovoj romantičnoj borbi protiv Sudbine. I dok je sa Trilonijem spaljivao telo tvog oca, posle brodoloma kod Specije, smatrao je da će uzvisiti ovu pomalo pagansku ceremoniju ako skoči nag u razbesnelo more, kao da je to njegov poslednji izazov u ime mrtvog prijatelja... Bože moj, šta bi sada uradio?

Primila sam Mekelovu pošiljku tokom druge polovine novembra 1833. Bila sam zaprepašćena kada sam pročitala te dokumente, koliko zbog opasnosti kojih su se izgleda pribojavali njihovi autori, toliko i zbog strašne odgovornosti čiji sam teret odjednom nosila. Šta bi učinio Džordž, lord Bajron, otac deteta? A šta bi učinila majka? Jadna Zana! Ona više ne želi da je zovemo Kler, tvrdi da nikada nije poznavala lorda Bajrona, ujutro se moli okružena svojim brojanicama, a uveče se igra sa lutkom koju naziva Albe... Jednom rečju, um joj je malo poremećen.

Ah, Persi, kako sam se tada osetila usamljena! Ti si, naravno, bio tu, ali si imao tek četrnaest godina. Priznajem skrušeno, odugovlačila sam, odgađala sam trenutak donošenja odluke. Prikupila sam neka obaveštenja. Profesor Johan-Fridrih Mekel je umro 31. oktobra, prividno prirodnom smrću. Ako kažem "prividno", to sigurno činim stoga što su i mene na kraju obuzele strepnje onih koji su mi prethodili u tom neobičnom istraživanju. Podsetila sam se takođe na sve što je bilo objavljeno u vezi sa onim koga su nazivali "siročetom Evrope". Na engleski su već bila prevedena dela Anselma fon Fojerbaha, Johana-Fridriha Merkera, Šmita fon Libeka, Hajnriha Furmana i naravno profesora Georga Daumera. Za to su mi bile potrebne dve sedmice... Zašto nisam ubrzala stvari! Noćima me progoni sećanje na tu moju kukavičku lenjost

Najzad sam odbacila sve sumnje i odlučila da krenem na put. Sećam se tog putovanja kao nekog dalekog košmara. Strahovita strepnja je kočila moje pokrete, paralisala čak i moje misli. Ponašala sam se kao mesečar. Pamtim samo da sam utvrdila kao prvi cilj: videti dete. Posle toga ću razmisliti o svemu. Još i danas nosim u sebi samo maglovita sećanja na svakodnevne događaje: brod, diližanse, dereglija koju vuku konji, opet diližanse i najzad dolazak u Ansbah jedne ledene večeri 14. decembra...

Odsela sam u hotelu "Zlatna zvezda". Bez večere, ne govoreći ni sa kim, zapala sam u san dubok kao ponor. Sutradan ujutro, na izgled oslobođena svojih strepnji, pomislila sam da bih mogla da odem na šetalište Hofsgarten. Tu meje bukvalno ščepala velika gomila sveta koja je, dolazeći iz ulice Nojštat išla prema spomeniku Ucu. Kroz aleje Oranžerije kretala se mračna gomila koja je govorila šapatom. Oštri istočni vetar je tresao skelete drveća koje se ocrtavalo na tmurnom nebu odakle se spuštala beskrajna povorka snežne prašine.

Drhtala sam na udaru tog divovskog daha, dok sam pokušavala da

odgonetnem zlokobni šapat koji me je okruživao. Slabo sam razumela nemački, ali malo-pomalo sam spoznala strašnu istinu: prethodne večeri, upravo na ovom mestu, nepoznato lice je ubolo nožem siroče bez imena čiji je dobar glas doneo slavu Ansbahu. Vratila sam se u hotel tresući se od prigušenih jecaja. I nisam ga više napuštala.

Još uvek osećam duboku odbojnost pri sećanju na ona dva dana koja sam provela u Ansbahu. Bila sam izgubljena, van sebe, usamljena u napetom iščekivanju da do mene dopru neke novosti. Posluga u hotelu me je čudno gledala. Prema glasinama koje su se širile, ljudi su u tom nedelu videli ruku lorda Stenhoupa. Stoga su svi stranci - a pogotovo Englezi - postali sumnjivi, mada nisu odgovarali opisu "čoveka u crnom" kojeg je optuživao umirući, te mitske ličnosti koja je navodno izvršila i prvi atentat, čije postojanje su dobri duhovi dovodili u sumnju...

17. decembra dete je umrlo. Ja sam pobegla. Plakala sam. Dugo sam plakala Persi, kao što sam plakala za tvojim dvema sestrama i za tvojim bratom. I stidela sam se tih suza, toliko je žalost u njima bila pomešana sa perfidnim olakšanjem.

Po povratku u Englesku, htela sam da umirim svoju savest čitajući sve što je u štampi rečeno o toj aferi. Ime lorda Stenhoupa nije bilo pošteđeno. Posebno su pominjani njegovi bezuspešni napori da se domogne dnevnika koje je vodilo siroče, dnevnika koji uostalom nikada nije bio pronađen. Iz tog ispitivanja su specijalisti izvukli veoma uznemirujuće zaključke. Doktor Hajdenrajh, asistent doktora Alberta koji je proučio njegov mozak, izjavio je da je iznanađen njegovom sličnošću sa mozgom kune zlatice koji je predstavljen u Karusovom traktatu, a naročito - naročito sa mozgom jednog ljudskog fetusa,onim koji se nalazi na Tidemanovoj tabeli III... Ta pojedinost me je zaprepastila. Ona je pružala dokaz da je eksperiment bio suviše rano zaustavljen. Morala sam da pitam šta bi se desilo da je tom mozgu dopušteno da dostigne svoj puni razvoj...

Kasnije, mnogo kasnije, krajem četrdesetih godina, ponovo sam došla u Ansbah da bih se prepustila razmišljanjima na grobu deteta koje je bilo "enigma svog vremena, nepoznatog porekla, misteriozne smrti". Videla sam osmougaoni gotski stub koji je podignut naspram Oranžerije da bi, na latinskom, sačuvao uspomenu na ubistvo. Tu je bio uklesan sledeći natpis:

OVDE JE JEDAN NEPOZNATI ČOVEK
UBIO DRUGOG NEPOZNATOG ČOVEKA

Kog nepoznatog čoveka je ubio nepoznati čovek? Ponekad drhtim gledajući u nebo, drhtim i kada otkrijem u vodi odraz svog sopstvenog lica i na pamet mi padaju čudne misli: da li oni manipulišu našim mozgovima? U stvari, ono što me ispunjava najvećom strepnjom, to je upravo prividni nered u delima onog što ja uporno nazivam Sudbinom. Mislim da bih osećala manje straha kada bi se stvari odvijale pod znakom neumoljive efikasnosti, ma koliko ona bila zastrašujuća Ali ta nepovezanost, to odsustvo logike, u onoj meri u kojoj one čine da nam ti entiteti - ako postoje - izgledaju još udaljeniji, još većma strani našem načinu shvatanja, sve to čini da se bukvalno ledim od užasa. Kada se smrt približava nisam više daleko od pomisli, zajedno sa Bajronom, sa Polidorijem i bez sumnje sa Mekelom iz poslednjih časova njegovog života, da smo mi zamorčići, meso sa kojim se vrše eksperimenti na nivou vrste, kao što je, u osnovi, nesrećna ličnost mog romana bila sve to na nivou individue.

U vezi s tim, treba da kažem da mi je moja znamenitost priredila veoma budalastu šalu. Ja sam, naime, u gotskom duhu, nazvala Frankenštajnom svog demijurga. A većina ljudi danas smatra da je to ime bića koje je on stvorio, a kojem ja u stvari nisam dala nikakvo ime. Ali moj model pre nego što je delo napisano, to dirljivo čudovište, tako jadno i tako bespomoćno, ono je dobilo od Mekela sasvim zvanično ime koje su Istorije i Nauka već prihvatile: Kaspar Hauzer.

Meri Volstonkraft Šeli

Norman Spinrad

O TVRDOM SF-u

Neki ga izjednačavaju sa školom "šrafova i matica". Neki pripisaše Džonu Kembelu zaslugu da ga je, kao urednik, izmislio. Neki njegovo poreklo nalaze još u Žil Vernu. Neki ga definišu isključivo na osnovu njegovih uzornih praktičara - kao što su Artur Klark, Hal Klement, Robert V. Forvard, Poul Anderson, Gregori Benford i drugi. A sam Benford je uporedio svu ostalu naučnu fantastiku sa "igranjem tenisa sa spuštenom mrežom" što znači da je baš njega odredio kao estetsko jezgro žanra.

Pričam, naravno, o "tvrdoj" naučnoj fantastici.

Kao subkategorrju ovog žanra tu "tvrdu naučnu fantastiku" su ljudi, većinom, priznavali još od onih vremena kad je sam žanr postao objekt svoje sopstvene, interne, književne kritike, ali, evo, i posle toliko decenija "tvrda definicija" te "tvrde naučne fantastike" ostaje ironično neuhvatljiva.

Uopšteno govoreći, čini se da je tvrdi SF bio definisan pomoću onoga što mu je suprotno, ali to suprotno se menjalo - izredala se čitava serija različitih antiteza - pa je i pojam "tvrdi SF' na odgovarajući način mutirao.

Iako se nije služio baš tim terminima, Žil Vern je kritikovao Herberta Džordža Velsa da piše stvari ispod nivoa "tvrdog SF-a" tj. "naučne romanse" koju je Vern smatrao sopstvenim pronalaskom.

Tokom takozvanog "zlatnog doba", naime tokom tridesetih i četrdesetih godina, smatralo se da je "tvrda naučna fantastika" ono što Džon Kembel publikuje u *Astoundingu*, a da suprotnost sačinjavaju priče o interplanetarnim avanturama koje su dominirale u "manje ozbiljnim" SF magazinima.

U pedesetim godinama, kad se centar ovog polja pomakao prema časopisima *Galaxy* i *SF and F magazin* i prema onoj školi SF-a koja je svoj tematski materijal izvlačila iz "mekih nauka" kao što su psihologija i sociologija, "tvrda

naučna fantastika" je generalno definisana kao književnost izmišljenog zasnovana na "tvrdim naukama" kao što su fizika, astronomija i hernija, možda uz gunđajući naklon biologiji.

Tokom novotalasnog perioda, u šezdesetim, dogodilo se, opravdano ili neopravdano, da su i nosioci novog talasa, i protivnici novog talasa, složno definisali tvrdi SF kao ono što je izrazito antinovotalasno u naučnoj fantastici.

U sedamdesetim godinama, kad je u modu ušla "naučna fantazija", tvrda naučna fantastika je sagledana kao bastion čistokrvne naučne fantastike, suprotstavljen bastardizaciji (kvarenju nasledne čistote) SF forme.

I sada, u osamdesetim, neki, i to prvenstveno i najkoherentnije Gregori Benford, zastupaju tvrdi SF kao antitezu "kiberpanku" iako neki od kiberpankera insistiraju da su upravo oni ti koji pišu u tradiciji tvrdog SF-a

Pa, onda, šta je tvrda naučna fantastika? I ko nju piše? I da li svi oni pišu istu stvar? I do koje mere je tvrdi SF uistinu estetski centar naučne fantastike uopšte?

Lako je ovde se otarasiti nekih očiglednosti. Fantazija, bez obzira da li je klasična, ili "mač i magija", ili savremena, očigledno nije tvrda naučna fantastika. A naučna fantazija, koja stvara amalgame SF slikovnih sistema sa natprirodnim, koja ima mačevalačke okršaje u svemirskim brodovima, koja svesno zanemaruje naučne i tehničke istine u korist tematskih i zapletskih potreba, na suprotnom je polu od tvrde naučne fantastike, udaljena onoliko koliko je uopšte moguće da bude udaljena a da ostane u okviru iste forme.

Međutim, onostran ovih očiglednosti, slika postaje uistinu mutna. Ako se tvrdi SF definiše kao onaj SF koji operiše unutar realitetskih ograničenja nametnutih od strane najboljeg trenutno raspoloživog naučnog pogleda na svet, onda zašto se smatra da Lari Niven jeste tvrdi SF pisac a da Džejms Grejem Balard nije? Zašto Artur Klark jeste a Frederik Pol nije? Zašto Hal Klement jeste a Teodor Sterdžen nije? Zašto Gregori Benford jeste a Brus Sterling nije? Zašto Poul Anderson jeste a Vilijam Gibson nije?

Niven slobodno koristi putovanje nadsvetlosnim brzinama kao literaturnu konvenciju, a to čine i Klement i Anderson - iako se nikako ne bi moglo reći da tako pisati znači igrati igru sa mrežom ajnštajnovskog relativizma čvrsto razapetom preko sredine terena. Klark je izjavio da će svaka dovoljno napredna tehnologija izgledati kao magija, a u Klarkovim najboljim delima ima mnogo

mistične transcendencije. Čak se i Benford malčice upuštao u jednu vrstu vremeplovljenja, a transcendentalist je isto koliko i Klark.

S druge strane, Balard, kad piše roman o katastrofi, postulira samo jednu geofizičku transformaciju klime, i onda, sa znatnom naučnom strogošću, razmatra njene konkretne efekte. Svetovi Frederika Pola najčešće su, u pogledu naučne i tehničke uverljivosti i detaljnosti, samo skicirani. Sterdženova dela pokazuju zastrašujući nivo znanja iz psihologije i biologije. Gibson svoju visoku tehnologiju spušta uporno na nivo ulice i svakodnevnice, a Sterling, glavni dijalektičar kiberpanka, u tematsko srce svojih ideja stavlja transformaciju ljudskog roda nastalu dejstvom nauke i tehnologije.

Onda je jasno da "tvrda naučna fantastika" ne može biti definisana ni time da se skrupulozno pridržava parametara najboljeg savremenog pogleda na svet, a ni time da su nauka i tehnika od centralnog značaja za živote likova i za pokretačke sile u priči.

Oni koji tvrdi SF ne vole ponekad su izražavali mišljenje da on ne samo što nije centralna estetska vrednost ovog žanra, nego je, čak, karakteristična literarna mana naučne fantastike. Naime: da tvrdoesefovska estetika, fokusirajući se na naučnu spekulaciju i tehnološku ekstrapolaciju, stvara literaturu u kojoj nema dovoljno karakterizacije, ljudskih osećanja, stilističke izvrsnosti i tematske dubine.

Uistinu, neki oduševljenici tvrdog SF-a ovakav napad izvrću naopačke ali ipak kažu praktično istu stvar kad izjavljuju da naučna fantastika, zato što je "literatura ideja", ne potpada pod generalne literarne standarde u pogledu razvijanja likova, u pogledu stila, i u pogledu emocionalne dubine.

Pa, jedna vrsta tvrdog SF-a ovim jeste definisana. Klemena, Forvarda, Klarka, Nivena, i mnoge druge generalno priznate pisce tvrdog SF-a ljudi ne čitaju zbog likova koji bi se pamtili, niti zbog prefinjenosti emocija, niti zbog neke raspevanosti proze, nego zbog fascinantnih naučnih ideja i tehnoloških ekstrapolacija.

Što ne znači da takva književnost treba da bude nepismena ili da bude lišena narativne tenzije, ili da bude emotivno ravna. Uzmimo za primer romane *Zapadno od raja* i *Zima u raju*, prve dve knjige u jednoj trilogiji Harija Harisona.

Ako tvrda naučna fantastika uopšte postoji, ovo je, nesumnjivo, ona. Harison, u cilju razvijanja SF teze, prihvata još uvek kontroverznu teoriju da je pre oko šezdeset pet miliona godina asteroidni udar promenio klimu na Zemlji i izazvao izumiranje dinosaurusa.

E, a šta bi se desilo da taj asteroid nije pogodio?

.Klasična premisa tvrdog SF-a, iz koje Harison ekstrapolira i razlistava svoju alternativnu Zemlju, izuzetno strogo i pažljivo.

Dinosaurusi opstaju, njihova evolucija se nastavlja, a vrh te evolucije su Jilejni, rasa inteligentnih gmizavaca. Jilejni stvaraju jednu visokotehnološku civilizaciju, ali baziranu na genetici i biologiji. Brodovi, podmornice, puške, mikroskopi, medicinski instrumenti, čak i kompletni gradovi, nastaju tako što pojedini živi organizmi, genetički izmenjeni do neprepoznatljivosti, preuzimaju na sebe te uloge. Jer Jilejni nikada nisu sebi potčinili vatru, ona je za njih samo katastrofalna prirodna sila i bizaran laboratorijski fenomen.

Iako ovo može izgledati neuverljivo, Harison ga čini uverljivim. Prikazuje kako je ta neobično uvrnuta tehnologija izrasla iz jilejnskog životnog ciklusa, iz njihove biologije, iz činjenice da se rađaju i sazrevaju u okeanu, da imaju gmizavačku hladnu krv. (To nisu oni toplokrvni dinići sada popularni kod naučnih revizionista).

Harison razvija i komplikovano, šaroliko jilejnsko društvo, za koje se takođe jasno vidi da je čvrsto ukorenjeno u biološke parametre svog postojanja. Razvija jilejnski jezik koji se delom sastoji od gestova, sa gramatikom koja ne liči ni na jedan ljudski jezik za koji sam ikad čuo.

Štaviše, Harison je obezbedio da mu u kreiranju ovog sasvim zaokruženog jilejnskog sveta pomažu troje naučnika - jedan lingvista, jedan biolog, i, čini se, jedan antropolog. Zaista je teško zamisliti "tvrđu" naučnu fantastiku od toga!

A priča, šta je s njom?

Tu Harison pribegava jednoj tehnici koja je stara bar koliko i "scijentifikcijska formula" Huga Gernzbaka, verovatno stara koliko i Vern - uzima akciono-avanturističku zapletsku liniju da bi nas šetao kroz svoj svet. A tu, može biti, malčice mora i da zabušava u nekim naučnim stvarima da bi njegova priča mogla postojati.

Na Harisonovoj alternativnoj Zemlji, Severna Amerika je bila izolovana toliko dugo da je na njoj nastao jedan sisarski ekosistem, čiji su delovi i jedna homo-sapiensovska lovačko-skupljačka kultura, i druga ljudska kultura sa ranom poljoprivredom, plus jedna čovekolika rasa zvana Angurpjaki, u suštini kao Eskimi obrasli krznom.

Pošto se zna da su i na našoj Zemlji dinosaurusi pre tog asteroidnog udara dominirali i u Sevemoj Americi, a pošto je genus homo nastao evolucijom na afričkoj savani, i pošto nam Harison ne pokazuje nikakve primate-praoce u njegovoj Sevemoj Americi, i pošto je sva ostala nauka ovde tako pomno izvedena, možemo sa sigurnošću pretpostaviti da je Harison ovo namestio jer je morao, i da je pri tom namignuo u stranu.

Jer, ovim je sebi otvorio mogućnost da gurne ljudske protagoniste u igru protiv jilejnskih antagonista, manje-više po klasičnoj avanturističkoj formuli. Nastupajuće ledeno doba vrši pritisak na Jilejne i prisiljava ih da traže nove teritorije, preko mora, u toplijim podnebljima. Uspostavljaju svoju koloniju u Sevemoj Americi, a prve dve (ako ne i treća) knjiga u ovoj trilogiji predstavlja hroniku konflikta između ljudi i Jilejna.

Međutim,nije sve samo tabanje i makljanje u kome kartonski junaci razbijaju guštere. Jilejni su uhvatili glavnog junaka, Kerika, još kao dečaka, i odgajili ga kao Jilejna, pod tutorstvom Veinte, koja je među Jilejnima stekla važnu rukovodeću funkciju. Pod njenim patronatom Kerik postaje nešto kao jilejnski princ, otprilike kao Mojsije u Egiptu. I kao kod Mojsija, krv preovladava kad dođe do biti-il'-ne-biti, on beži i postaje vođa ljudi u njihovoj borbi da ostanu živi pred navalom tehnološki superiornih Jilejna. Veinta, ogorčena zbog ove izdaje, priprema opaku vendetu (osvetu) protiv celog ljudskog roda, i postaje predvodnica jilejnskog antiljudskog genocida.

Iako se priča napeto kreće duž zapletske linije "dobri momci protiv loših momaka", ima i izvesne dubine karakterizacije. Postoje Kćeri života, reformistički pokret među samim Jilejnima, sukobljen sa tom kulturom. A Kerik ostaje, u izvesnom psihološkom smislu, napola Jilejn, jer on je među gmizavcima imao i prave prijatelje, imao i izvesnu vlast, ponekad se nostalgično priseća jilejnske, više, civilizacije.

Samo dve trećine ove trilogije su objavljene, ali reklo bi se da se Harison

kreće prema nekoj vrsti konačnog detanta pa čak i kulturne unakrsne oplodnje između ljudske i jilejnske kulture; otelotvorenje i simbol toga bio bi Kerik, pripadnik oba ta sveta. Ljudi dobavljaju ponešto od jilejnske tehnologije. Dvojica Jilejna (mužjaka; u jilejnskom društvu ogromnu premoć imaju ženske šovinistkinje) manje-više prebegavaju na stranu ljudi. Na kraju Zime u raju, kulminacijska bitka se završava ne jednostranim krvoprolićem nego nekakvim sporazumom.

Zapadno od raja i *Zima u raju* su uzorni primeri jedne vrste tvrde naučne fantastike. Naučne i tehnološke ekstrapolacije očigledno zauzimaju prednji i centralni deo, čitaoca kroz njih potiskuje akciono-avanturistička zapletska linija, a unutrašnji život likova nije stvarno u centru - niti se želi da bude.

Ako to jesu realni likovi, romani zaista integrišu njihove lične priče u zapletsku dinamiku ratne priče, a Harison zaista kao da se kreće prema tematskom klimaksu koji će imati izvesnu dubinu i prefinjenost.

Ove su knjige, u izvesnom smislu, SF kao "literatura ideja", sa ekstrapolacijom u jezgru a razvojem likova na periferiji, ali između jednog i drugog održana je izvesna ravnoteža. Ovo je tvrdi SF koja zna da je tvrdi SF, pa ako i nije velika literaturna umetnost, bar i ne ostavlja utisak da se upinje da to bude. Harisonove ambicije ovde su ekstraliterarne. Ovi romani su neskrivena tradicionalna tvrda naučna fantastika, ali oni ujedno demonstriraju da tvrda naučna fantastika ne mora nužno biti nepismena, da "literatura ideja" može i treba da obrati pažnju i na opšte književne vrline iako one jesu, kao što i treba da bude, podređene idejnoj sadržini.

Na drugoj strani, *Japan tone*, klasični katastrofični roman koga je napisao Sakio Komacu, reverzira, baš kao i Balardovi katastrofični romani, ravnotežu između naučne spekulacije i generalnih literarnih preokupacija, a to može biti i razlog zbog koga ni Balardovi katastrofični romani ni *Japan tone* nisu opšte prihvaćeni u "kanon" tvrde SF, bez obzira što su naučne pretpostavke, naročito kod Komacua, veoma rigorozne.

U tom romanu Komacu serijom geoloških događaja, koji su svi potpuno uverljivi i svi proističu jedan iz drugog, uništava ceo japanski arhipelag. Geologiju svega toga Komacu je zakucao savršeno, a priča je data kroz tačke gledišta nekolicine likova. Neki od tih likova su naučnici koji studiraju ove

događaje, naime stepenasto raspadanje japanskih ostrva zbog kobnog pomaka na raselini u Japanskom podmorskom rovu, zatim izbijanje vulkanskih erupcija i potonuće u more.

Japan tone je praktično udžbenički primer kako treba ovo pisati. Geofizika, nema dileme, spada u "tvrde" nauke, a ipak ova naučna fantastika nije nešto mnogo tvrđa od Balardovih katastrofičnih romana. Razlozi što nije uglavnom su isti.

Komacuova glavna preokupacija ovde nije naučna spekulacija već uticaj rezultirajuće katastrofe na živote likova, i, naročito, njen uticaj na karakter japanskog naroda kao celine, sagledanog kroz te likove. Japanci, koji su dugo bili geografijom i jezikom izolovani od internacionalnog glavnog toka, bivaju prinuđeni da se pomire sa činjenicom da će njihova drevna, bogata kultura, tako intimno i organski izrasla iz njihovih voljenih Matičnih ostrva, od sad preživljavati samo kao deo geografski neukorenjene dijaspore.

Kad se protiv Japanaca najzad okrene, svojom razornom erupcijom, i sama Fudžijama, čovek oseti da je roman, bar u simboličnom smislu, stigao do svog tematskog klimaksa, i da jedan veliki narod, nepovratno odsečen od izvora svoje kulture i od geografskog korena samog šintoa, sad mora radikalno da se promeni da bi, kao izbeglički narod, preživeo.

Drugim rečima, Komacu, čak i više nego Balard, fokusira svoj roman ne na spekulativnu nauku nego na rezultirajuće političke, socijalne, psihičke i duhovne konsekvence. Iako je njegova nauka tvrda kao bazalt, ona nije centralna preokupacija romana, ona je ovde samo Mak-Gafin, pa ako *Japan tone* nije tvrda naučna fantastika, jedini mogući razlog leži tu. Protivno Harisonu, Komacu, kao i Balard, upotrebljava tvrdu naučnu fantastiku primamo da bi postavio jedan izmenjeni psihički pejzaž; on generalnim i literarnim preokupacijama i daje prednost u odnosu na naučne spekulacije.

A ipak, tvrda naučna fantastika može nastojati da održi pažljivu ravnotežu, u svome jezgru, između naučne spekulacije i opštih literarnih preokupacija, s tim da i dalje ostane tvrdi SF: tako se bar čini ako pogledamo nešto kao što je *Božja kovačnica* Grega Beara.

To je još jedan roman o katastrofi, ali na daleko grandioznijoj skali. Vanzemaljski osvajači, po svemu sudeći pripadnici jedne mašinske civilizacije

fundamentalno neprijateljske prema organskom životu, uništavaju Zemlju, a Bear im daje da to urade na jedan način koji je, u terminima tvrdog SF-a, odbojno fascinantan, do preteranosti ubedljiv, i veoma originalan.

Dve guste mase, jedna od neutronijuma a druga od antineutronijuma, bačene su na našu planetu. Tako su guste da odmah tonu kroz nju i započinju kretanje opadajućim orbitama unutar rastopljenog sloja ispod Zemljine kore, zatim unutar jezgra. Antineutronijumski "metak" reaguje sa materijom Zemlje i zato njegova orbita brže opada tako da se on prvi smiruje u centru planete. Kad do njega dopre i neutronijumski "metak" i kad se njih dva spoje usled pritiska u Zemljinom jezgru, nastupa reakcija totalne anihilacije, i planeta se raspada razneta eksplozijom iznutra.

A za dobru meru, vanzemaljci bacaju u okeanske rasekline automatsku mašineriju koja vadi deuterijum i/ili tricijum iz vode i/ili iz stena. Zbog ovoga se oslobađaju znatne količine hidrogena i oksigena, a cilj je proizvesti hiljade hidrogenskih bombi koje će biti tempirane da opale u času kad se neutronijumski i antineutronijumski metak spoje, tako da se Zemljina kora rasprsne duž svojih najdubljih pukotina, čime će efikasnost unutrašnje eksplozije biti povećana.

Ima ovde i mnogo razmišljanja o evoluciji života i mašinskih civilizacija u galaksiji. Glavni likovi, Artur Gordon, raniji nacionalni savetnik za nauku; Edvin Šo, geolog; i Trevor Hiks, naučni novinar - nalaze se u srcu naučnog posla na razmotravanju misterije, te otkrivanju šta se zaista dešava; oni su, uz to, blizu sedišta predsedničke vlade koja nastoji da nađe vojni i politički odgovor na ovu situaciju.

Ovo je, naravno, klasična struktura tvrdog SF-a. Počneš sa serijom prividno izolovanih naučnih misterija koje postepeno konvergiraju prema jednoj čudesnoj ogromnosti, izgrađuješ sve veću narativnu tenziju dok tvoji tačkogledišni likovi postaju duboko umešani u naučni napor da se otkrije istina, onda konfertuješ tu naučnu misteriju u problem koji se može razrešiti finim tehnološkim rešenjem čiju si prirodu pažljivo ali ne upadljivo nagovestio u ranijim tehnološkim spekulacijama.

Ali Bear je ovde krenuo za nečim literarno ambicioznijim.

Kad su neutronijumski i antineutronijumski meci već jednom ušli u Zemlju, a

oni ulaze prilično rano u romanu, ishod je neizbežan. Zemlja je osuđena na propast, ljudski rod ništa ne može učiniti da je spase, a likovi se svi kreću kroz priču pod senkom smrtne kazne čije izvršenje se primiče - smrtne kazne za ljudski rod; postepeno čitav svet postaje svestan ovoga

Što će reći da se *Božja kovačnica* približava tragediji.

I Šo i Gordon osećaju ljubav prema Zemlji, pa kroz njihove oči vidimo i osećamo šta će biti izgubljeno. Gordon ima porodicu od koje je razdvojen tokom velikog dela romana, pa mi i to osetimo. Gordonov prijatelj, naučnik Hari Fajnman, nalazi se pod svojom ličnom smrtnom kaznom zbog leukemije, i umire pre kraja romana; eto finog ogledalskog odraza makroteme.

Greg Bear čini iskreni napor da izbalansira roman tvrdog SF-a sa romanom karaktera i da ta dva tematski ujedini u tragediju. Čini se da Bear u svemu ispravno postupa. A ipak, nekako, ne uspeva mu baš.

Likovi su realni, imaju duboko doživljene emocije, imaju mreže prijatelja i srodnika brinu se, pate, reklo bi se da ispunjavaju sve standardne literarne kriterijume, a ipak oni, i njihove lične priče, jednostavno nisu toliko interesantni koliko naučne spekulacije i događaji ogromnih razmera. To su inteligentni, osećajni, ali u osnovu manje-više obični ljudi koji posmatraju neobične događaje, a njihove lične priče izgledaju kao sloj prevučen preko glavnog događaja a ne kao tematsko proširenje tog događaja samog.

Osim toga Bear ne uspeva sasvim da natera sebe da totalno zagrize metak tragedije. Uništenje Zemlje se stvarno i dogodi, i Bear to stvarno prikazuje moćno i čak poetično, ali postoji još jedna vanzemaljska mašinska civilizacija koja dejstvuje u solarnom sistemu, doslovno deus ex machina (bog iz mašine, rešenje drame poklonjeno spolja prim, prev.), pa ta druga civilizacija teraformira Mars i Veneru i spašava ostatke ljudske rase, uključujući i Artura Gordona i njegovu porodicu.

Ipak, iako ne uspeva baš sasvim da spoji tvrdi SF roman sa romanom likova i načini jedno delo - tragediju, Bear se tom uspehu približava dovoljno da bi demonstrirao da se to može učiniti, da se tvrda naučna fantastika može uzdići do visine literature gledano ma kojim razumnim kriterijumom, i da izraz humanistička tvrda naučna fantastika ne mora biti sam u sebi kontradiktoran. Uistinu, u svom prethodnom tvrdom SF romanu, *Muzici krvi*, taj isti Bear je u

tome uspeo.

Isto tako (uprkos opštem utisku da će u tvrdoj naučnoj fantastici, zato što ona stoji kao beskompromisno jezgro žanra uživati isključivo sofisticirani znalci SF-a) nije inherentno nemoguće ni da se pojavi malo verovatni hibrid: bestseler tvrdog SF-a naciljan na ono opšte čitalište koje o SF-u ne zna praktično ništa.

Majkl Krajton, koji je po profesiji doktor, napravio je vrlo lepu karijeru kao pisac upravo takvih romana. *Andromedin soj* je bio triler tvrdog SF-a o smrtonosnoj kugi koju je doneo, vraćajući se, jedan satelit; narativna tenzija je bila zasnovana skoro u celosti na odmotavanju naučne misterije i na naučnim pokušajima da se problem reši, uz malčice fizičkih vratolomija ubačenih u kulminaciji. Roman *Terminalni čovek* bavio se temom kontrolisanja ljudskog ponašanja pomoću sofisticirane verzije takozvane "Del Gado" kutije.

Sfera, Krajtonov najnoviji, počinje otkrićem ogromnog drevnog svemirskog broda, ili bar nečeg što u prvi mah tako izgleda ukopanog duboko u dno Južnog Pacifika. Psiholog Norman Džonson, glavni lik, biva poslat u jedno naselje na dnu mora kao deo istraživačke ekipe. Glavnina romana odigrava se u tom naselju duboko ispod mora u srušenom svemirskom brodu, i u podmorskom kompleksu između njih.

Kao i u *Andromedinom soju*, a u manjoj meri i u *Terminalnom čoveku*, Krajton je svoj domaći zadatak ovde uradio, pa zato prikazuje zavrtnje i matice tog naselja tačno, vešto i uverljivo. I još nešto - generalnom čitalištu možda i važnije: on fino obavlja posao dočaravanja psihološkog ambijenta u toj tesnoj tehnosferi, što postiže prikazujući njeno delovanje na likovei koji uopšte nisu naviknuti na takav način života, viđeno očima čoveka koji ni sam tu nije kod kuće ali koji je psiholog po struci, dakle u svom odnosu prema okolini Svečovek (Everyman) ali i nosilac specijalnog naučnog znanja.

Sfera napreduje u mnogo čemu kao tradicionalni tvrdi naučnofantastični roman: naučna ekipa istražuje misteriju kosmičkog broda; ali, nešto više pažnje nego obično posvećuje se psihičkom stanju likova. Međutim, ispostavlja se da taj svemirski brod nije ono što izgleda, to je američki svemirski brod iz budućnosti a ne drevni vanzemaljski dođoš, i baš na tom mestu, upravo kad priča stvarno počinje da se zahuktava, Krajton počinje da napušta naučnu strogost do tad ispoljavanu.

Njegov opis tog futurskog američkog kosmoplova uistinu je fascinantan i silan, naročito je dovitljiva upotreba proizvođačkih naziva za razne vrste robe i dobro znanih doticaja svakodnevnice usred te futurističke tehnologije, ali pokaže se da je brod tu dospeo proletanjem kroz crnu jamu, što Krajton mora pravdati prilično smešnim izlaganjem kobajagi teorije relativnosti, za mase; time je možda uspeo da opravda, pred generalnim čitalištem, put kroz vreme, ali naučno pismenim čitaocima je samo stvorio osećanje postiđenosti i nelagodnosti.

Što će reći da Krajton sklanja mrežu sa Benfordovog teniskog igrališta usred meča.

Od te tačke, psihološko-trilerska zapletska linija postaje dominantna. U svemirskom brodu pronalaze tu misterioznu sferu, u naslovu pomenutu. Ispostavi se da je to nekakav artefakt zgrabljen iz onog univerzuma onostran crne rupe. Svakom ko uđe, sfera daje moć da materijalizuje slike iz svoje podsvesti. Stvori se opasna gigantska sipa, i mnoštvo drugih takvih pojava.

Ali pre nego što cognoscenti (znalci, poznavaoci) počnu da se podsmevaju, neka bude rečeno i to da se *Sfera* sasvim lepo drži kao roman. Uklanjanje mreže nimalo ne smanjuje narativnu tenziju, a rasplet dolazi direktno iz protagonistove psihe, na divan način materijalizovan zahvaljujući moćima sfere; kazati više od ovoga značilo bi čitaocima pokvariti roman.

Ovde, dakle, imamo nešto običnije nego što bi se izvesnim ljudima dopadalo -imamo roman tvrdog SF-a o aparatima. Ili, možda tačnije, roman o tvrdoj tehnologiji.

Naučna spekulacija u njemu je, u osnovi - pa, eto, koješ̆tarija. Ali opisi tehnoloških artefakata su tako realistični i uverljivi da iluzija naučne verovatnoće čitaocu preostaje iako je mreža naučne plauzibilnosti pocepana, zbog potreba priče, u komadiće.

Ovo baš i ne mora biti loše. Moglo bi se tvrditi da je, u izvesnom smislu, pravi estetski centar naučne fantastike tu. Jer u tome učestvuju svi oni SF romani i priče gde se koriste standardni SF tropi (stilske figure zasnovane na prenosnom značenju reči, prim. prev.) kao što su nadsvetlosni kosmoplovi, vremeplovljenje, ili paralelni svetovi. Glavnina onoga što nazivamo "tvrdom naučnom fantastikom" zapravo je "tvrda tehnološka fantastika".

Uistinu, može se zastupati i gledište da ako je u jednom književnom delu pokazana stoprocentna vernost najboljem trenutno raspoloživom naučnom znanju, to delo i nije SF, pošto onda nikakve naučne spekulacije tu nema već imamo u rukama mimetičku književost (takvu koja imitira realnost, prim. prev.) sa futurskim tehnološkim dekorom.

Drugim rečima glavnina onoga što smatramo "tvrdom naučnom fantastikom" je literarna iluzija - stvar literarne tehnike a ne naučne tačnosti. Dokle god opisi tehnologije imaju tvrdoivičnu plauzibilnost slike Česlija Bounstela gutaćemo velike grudve naučnih koještarija uz uslov da se priča dobro drži, i još ćemo biti ubeđeni da čitamo "tvrdu naučnu fantastiku".

A što ne? Sva književna dela, kao što je Kurt Vonegat ukazao, su laži. Što ne bi i ova bila laži, ako se može postići da mi u tome uživamo?

Ovim ne želimo kazati da se prava, tvrdojezgrena tvrda naučna fantastika ne može napraviti ili da se ne može uzdići do literarnih visina. Uistinu, ako hoćemo sasvim paradoksalno da pristupimo ovome, možemo zastupiti i gledište da najviša vrsta tvrdog SF-a, onaj tvrdi SF koji neki stvarno sagledavaju kao esenciju tog žanra samog, jeste književnost koja koristi sve raspoložive literarne tehnike da bi očuvala iluziju realističnosti a koja istovremeno potiskuje ivicu najboljeg poznatog naučnog pogleda na svet taman koliko je moguće potisnuti je da bi se, zadirući u terra incognita (zemlju nepoznatog) izbeglo bukvalno protivurečenje naučnim činjenicama - i koja ovo čini služeći potrebama priče u čijem centru je ljudsko srce.

A to niko nije radio bolje nego Gregori Benford, koji odista igra ovu igru sa dignutom mrežom, ali gumenom.

Benford je po profesiji astrofizičar, i radeći taj posao stekao je izvestan ugled, ali ne piše kao tipični naučnik malčice upetljan u naučnu fantastiku.

Na primer, njegov roman *Protiv večnosti* napadnut je, prilično glupo, kao "kvazi-plagijat" zato što ima sličnosti sa pričom Vilijema Foknera "Medved" iako je Benford zapravo davao literarni omaž Fokneru, istovremeno dodajući svom romanu dodatnu rezonancu dobro znanom tehnikom literarne reference.

Benford, po rođenju iz Alabame, takođe je zainteresovan i za prefinjene, svesne pokušaje da u svoju prozu unese južnjačke govorne ritmove i obrasce, zato što oseća da je glas većine SF dela možda malčice previše dosledno

jenkijevski.

Benfordov roman *Vremenski pejzaž* bio je, jednim delom, literarni odgovor na problem koji je CP. Snou nazvao "problem dve kulture" (tj. da postoje dva engleska naroda u istoj zemlji, jedan bogat i obrazovan, drugi siromašan i neškolovan – prim. prev.) svedenim na izvesne lokacije u Engleskoj; to je roman fokusiran na likove, ali na likove naučnika koji se upravo tada bave neposrednim naučnim radom - tu su divno prikazani estetika i strast nauke, na način koji nikad ranije nije stvarno izveden od strane ma kog pisca. Možda je ironično, a možda i nije ironično, da Benford ovde kao "Mak-Gafina" koristi izvesnu količinu prilično gumene nauke.

Benford je i putovao, i to široko, u mladosti je boravio u Japanu, pa se neke od njegovih priča, a naročito njegov roman *Zvezde u ogrtaču*, pružaju onostran zapadnjačke estetike i zapadnjačkih socijalnih i psiholoških obrazaca, projektirajući budućnosti koje su pod jakim istočnjačkim uticajem.

Artefakt je bio nekakav čisti triler ali sa tvrdonaučnim "Mak-Gafinom" u jezgru; kompleksni i kontroverzni politički podtekst ovog romana odnosio se na početke raspada NATO pakta.

A poenta svega ovog jeste da Gregori Benford, bez obzira da li jeste ili nije naučnik, i bez obzira na to što je samoga sebe proglasio za tvrdoesefovskog čistunca, jeste daleko najkompletniji i literarno najusavršeniji romanopisac koji je sebe ikada proglasio tvrdoesefovskim piscem. U pogledu kvaliteta naučnih spekulacija, on stoji rame uz rame sa najboljim piscima, ali u mnogim slučajevima naučna spekulacija nije njegova glavna preokupacija. A nije ni baš toliki puritanac da svoju nauku ne bi malčice savio ako je to od koristi za njegove druge literarne potrebe.

Što će reći da kad Benford polemičar veliča tvrdi SF a kritikuje onu gumastiju, možda i nije velika tajna o čemu to govori, jer on se možda jednostavno zalaže za dobru naučnu fantastiku a protiv loše naučne fantastike: tako bar izgleda ako sudimo prema njegovoj sopstvenoj naučnoj fantastici koja, čisto i jednostavno, spada u dobru.

Prvoklasan primer je njegov najnoviji, *Velika reka neba,* daleki tematski nastavak romana *U okeanu noći* koji je, opet, i tematski izdaleka povezan sa dugom pričom "Ako su zvezde bogovi" koju je napisao u saradnji sa Gordonom

Eklundom.

U toj priči ljudski rod ostvaruje prvi kontakt sa ekstraterestrijalcima. U *Okeanu noći*, ljudska bića počinju da zalaze među zvezde koristeći letilice sporije od svetlosti - zato što su nadsvetlosne Benfordu jedan od glavnih primera "igranja sa spuštenom mrežom" tako da ih uglavnom izbegava čak i kad bi mu to bilo književno pogodno.

U romanu *U okeanu noći* ljudi, na svoju žalost, saznaju da galaksijom dominiraju mašinske civilizacije, i, štaviše, da su te civilizacije krenule da potpuno unište svu organsku inteligenciju.

Ova tema je u naučnoj fantastici u poslednje vreme prilično zastupljena (vidi *Božju kovačnicu*, *Sastanak sa Ramom*...) ali i u krugovima današnjih naučnika se često čuje. Glavnina ove galaksije egzistira na temperaturama koje daleko bolje odgovaraju metalno-silikatnim oblicima života nego krhkim ugljeničnim, kaže ta teorija; stvarno usavršena mašinerija mogla bi biti praktično besmrtna, čime bi se poništilo brzinsko ograničenje koje sad sprečava međuzvezdano putovanje; mašinske civilizacije mogle bi trajati milionima ili čak milijardama godina. A visoke organske civilizacije, će pre ili kasnije proizvesti samoreprodukujuću samoprogramirajuću mašineriju koja će ih naslediti.

Sve ovo ima tvrdonaučnu plauzibilnost, ali izgleda da ta ideja o želji takvih visokih mašinskih civilizacija da satru organske, niže, forme proističe pre iz antropomorfne projekcije našeg sopstvenog nesretnog ksenofobičnog imperijalizma nego iz Hladnih jednačina

Bilo kako bilo, *Velika reka neba* čini dugi, dugi montažni skok sa romana *U okeanu noći*: dešava se zapravo nekoliko desetina hiljada godina kasnije, jer Benford jednostavno neće da pribegne nadsvetlosnim brzinama bez obzira koliko takvom upornošću otežava svoje literarne probleme.

Ljudi su, reklo bi se pomoću automatskih zvezdoplova koji su nosili oplodne ćelije i embrione, stigli u centar galaksije, a to je zona sa zvezdama gusto zbijenim oko centralne crne jame; saznaju, međutim, da u toj zoni dominiraju usavršene mašinske civilizacije. Odnos tih civilizacija prema ljudima je kao odnos ljudi prema bubašvabama, i zato one postupaju prema toj dosadnoj gamadi otprilike kao mi prema bubašvabama

Ljudi izgrađuju "svećnjake", gradove u svemirskom prostoru. Mašinske

civilizacije ih tretiraju kao dosadne osinjake. Ljudi sleću na planetu Snouglejd i grade velika samodovoljna naselja. Ali dođe čas kad i jedna mašinska civilizacija sleće na Snouglejd, te započinje dugi, spori, nezadrživi proces "anti-teraformiranja" planete, hladeći je i sušeći da bi odgovarala potrebama mašina; pri tom planetu čini nepogodnom za organske forme.

Mašine isteruju ljude iz njihovih ponosnih naselja. Ljudi grade skromnija naselja, citadele. Mašine razaraju citadele, i najzad, malobrojna preostala ljudska plemena bivaju prisiljena da lutaju po planeti koja organski umire, u neprestanom strahu i bekstvu.

Sve ovo, gore navedeno, je (ma koliko to čudno zvučalo) samo pozadina koja se pojavljuje, delić po delić, tokom čitave *Velike reke neba*; na početku romana poslednji preživeli ljudi beže preko Snouglejda, zatim se roman fokusira na samo jednog junaka, Kilina.

S jedne strane, ovo bi se moglo sagledati kao demonstracija literarnih ograničenja koja je Benford, svojom preteranom naučnom skrupuloznošću, samome sebi nametnuo. Dugu epsku pozadinsku priču on je mogao napisati kao real-vremensku sagu samo tako što bi ili skakao nemarno sa junaka na junaka duž vremenske linije kao Olaf Stejpldon i time se odrekao svake pretenzije na emocionalnu vezanost, ili nam dao glavne junake koji na neki način uspevaju da dožive i prežive sve to.

A to bi zahtevalo da prihvati ili besmrtnost ili nadsvetlosne brodove.

A to bi, chez Benford, bila igra sa mrežom puštenom na tlo.

Otud Benford zadržava mrežu u vazduhu i prihvata literane konsekvence; s druge strane, ono što je on učinio u *Velikoj reci neba* takođe je primer kako pridržavanje naučnih principa može pokatkad i doprineti književnom poslu.

Restrikcije koje je Benford sebi nametnuo sprečile su ga da napiše *Veliku reku neba* kao gigantsku parsek-gutajuću sagu svemirskih staza. Prinudile su ga da se fokusira na samo jednu grupicu ljudskih bića na kraju priče, i na svest samo jednog čoveka, te da kanališe sav svoj ogromni tematski materijal kroz ovo sočivo emocionalne realnosti, da ovaj roman učini romanom karaktera bar koliko i romanom galaktičkih spekulacija.

Osim toga, stvarno usavršene mašinske civilizacije u centrima svog višeg cvetanja bile bi totalno iznad ljudske moći shvatanja, što je deo Benfordove

tematske poente, pa bi Benford, koji je i sam ljudsko biće, morao ili da redukuje njihovu veličanstvenost na konvencije slabe naučne fantastike ili da padne u besmisleno brbljanje, da je pokušao da prikaže konfrontaciju ljudi iz tih "svećnjaka" sa najkrupnijim manifestacijama takvih civilizacija.

Umesto toga imamo udovca Kilina, i njegovog sina, i grupicu ljudi koji beže i bore se za goli život u završnom periodu jednog dugog istorijskog procesa. Nalaze se na površini planete koja je, sa tačke gledišta mašinskih civilizacija, daleka i nevažna. Imamo Mantisu (bogomoljku), svojevrsnu mašinsku umetnicu i nadzornicu organskih formi, koja reprezentuje tuđinski duh mašina.

I to funkcioniše divno. Na ljudskom nivou priča se koncentriše na Kilinove odnose sa njegovim sinom Tobijem i sa ženom po imenu Šibo, izbeglicom iz druge bande; stapa se fino sa nadpričom koja, zahvaljujući Mantisinim moćima, zalazi u prostore dubokih psiholoških slika.

Dalje, iako je ljudski rod prikazan kao rod sačinjen od grupica jadnih malih bića u očajničkoj borbi za opstanak na margini mašinske civilizacije, i kao rod u nekim stvarima zaista inferioran, Benford uspeva da preokrene *Veliku reku neba* u svojevrsni hvalospev ljudskom duhu pod ekstremnim fizičkim i psihičkim pritiskom.

Ovo on čini na nekoliko načina. Glavninu priče drži čvrsto fokusiranu na lične stvari junaka, postižući da mi brinemo za te junake i divimo im se. Sve nam daje kroz svest Kilina, koju slika vešto, produbljeno i saosećajno. Daje nam jednu ljudsku kulturu koja, iako je u bežaniji, zadržava i izvesno, prilično dirljivo, dostojanstvo. Kroz "aspekte" i "lica" - a to su svesti mrtvih ljudskih bića, zabeležene na čipove, i ugrađene u Kilina - on često evocira minula vremena ljudske slave i povezuje svoj narod sa tokom ljudske istorije, pa tako i sa nama.

On čak lukavo povezuje naše daleke kiborgizovane potomke sa nama na taj način što u njihov donekle imitirani engleski jezik ubacuje, na vrlo delikatan način, dobro znane i srcu bliske govorne obrasce iz južnih delova SAD.

Konačno, on uvodi i nematerijalna bića koja egzistiraju kao magnetski obrasci u akrecionom disku centralne crne jame a možda nekako i unutar tamošnjeg horizonta događanja - bića o kojima Mantisa razmišlja manje-više sa obožavanjem i smatra da su onoliko daleko iznad mašina koliko su mašine

daleko iznad ljudi. On nabacuje i nagoveštaj da bi ljudi mogli posle smrti dobiti neku vrstu večnog posmrtnog življenja u tom tajanstvenom carstvu strukturisane energije.

Tu dobijamo Benforda naučnog transcendentalistu, koji kao da kaže da vrhunac evolucije svesti u galaksiji ne mora obavezno da boravi u matricama od metala i silicijuma Da takvog konačnog vrhunca ne mora ni biti; da matrica ne mora sama po sebi biti superiorna; da svest kao takva može posedovati i izvesnu nezavisnost od matrice u kojoj je ponikla; da se sva svest nalazi na istom putu. Da svaka matrica svesti - mesnata, metalna, magnetska - sadrži po jedan duh koji u jednom konačnom smislu ima podjednaku vrednost, jednako je dragocen, bez obzira na hijerarhije relativnih fizičkih i intelektualnih nadmoćnosti koje su takođe veoma realne a ponekad i tragične.

Ali avaj, Benford koristi ta magnetska bića kao deus ex machine za proizvođenje srećnog kraja. Ljudi budu odvedeni do drevnog ljudskog svemirskog broda, renoviraju ga uz pomoć Mantise, i njime odleću sa Snouglejda, u veliko nepoznato, možda u nastavak romana.

Takav kraj je dvosekli mač - psihološki prijatan, jer nama je stalo do Kilina i do tog ostatka čovečanstva ispunjeni smo osećanjem da ti ljudi zaslužuju da dostojanstveno prežive; intelektualno neprijatan, jer je to donekle zašećereni kraj koji ruši tematsko jedinstvo prethodnih zbivanja.

Ipak: ako možemo oprostiti izvesno savijanje zakona nauke zbog potreba priče (a to često činimo), onda možda takođe možemo oprostiti i izvesno savijanje tematske logike zbog potreba emocionalne satisfakcije.

Benford se u izvesnom smislu našao u procepu. Da je išao za hladnom logikom priče sve do nemilosrdnog završetka i dopustio da njegovi ljudi izginu ili da budu duhovno smrvljeni od strane mašina roman verovatno ne bi imao emotivno zadovoljavajući kraj. Opredelivši se da zadovolji naša srca on donekle razočarava naše intelekte.

Benford humanista i Benford transcendentalista u izvesnom smislu su na kraju *Velike reke neba* potukli Benforda tvrdoesefovskog pisca i možda je to jedan od elemenata koji ga čine onakvim SF piscem kakav jeste.

Tvrdoesefovska ograničenja ne definišu neku separatnu kategoriju literature izuzetu od generalnih literarnih standarda i imperativa. Naučna tačnost i

tehnološka uverljivost su dodatna ograničenja nabačena onima koji žele da pišu književno ambicioznu naučnu fantastiku. Otud je takvu fantastiku teže, a ne lakše pisati; teže je bar piscu poput Benforda koji ima aspiraciju da stvara pravu literaturu.

Na kraju krajeva ta ograničenja su sredstvo a ne cilj, ona su deo jedne literarne jednačine a ne kontrolni faktor, ona su deo celoga spektra ljudske literarne tehnike. Najbolji takozvani "pisci tvrde naučne fantastike", kakav je Benford, znaju u dubini svoga srca da moraju malo popuštati, malo se savijati, radi ostvarenja ukupnih literarnih ciljeva, bez obzira da li su spremni ili nisu spremni da u pristojnom društvu ovo priznaju.

Eto, to je ta tvrda naučna fantastika u centru žanra. To je vrhunska forma ovog žanra.

Tvrda naučna fantastika?

Možda ne. Možda, prosto, dobra naučna fantastika. Sva dobra naučna fantastika mora igrati igru sa zategnutom mrežom naučne plauzibilnosti, ne izbegavajući i izvesnu količinu gumenih vizionarskih spekulacija. Zato to i jeste naučna fantastika.

Ali mora takođe i balansirati - držati u ravnoteži ograničenja naučne točnosti, s jedne strane, i generalne parametre literarne izvrsnosti, s druge strane, te savijati naučna ograničenja ukoliko je to neophodno da bi se očuvao duh priče.

Zato to i jeste dobra naučna fantastika.

Norman Spinrad

IMPERATOR SVEGA

Ne prekidajte me ako ste ovo ranije već čitali, jer ako me prekinete, otprilike polovina naučne fantastike i oko dve trećine fantazije iščeznuće sa knjižarskih polica u jednom jedinom sevu ektoplazme.

Naša priča počinje tamo negde na rubu civilizacije gde jedan prividno obični mladić trpi muke pubertetske otuđenosti i potištenosti. Šmokljani oko njega pojma nemaju (a možda ni on pojma nema) da je on, u stvari, izgnani pravi naslednik imperijalnog prestola, ili skriveni mutant nadčovek, ili nosilac uspavanih magičnih snaga, ili prokleto dobar kiber-majstor, ili možda samo prirodnih pogađač 0,40 sa dvoseklim širokim mačem.

Ali Sile mračne u usponu su, Dobro i Zlo snage svoje nagomilavaju za Armagedon, kulminacijsku bitku dana sudnjega, a naš heroj sudbinu ima, određenu genima ili rodbinskim vezama ili potrebama fabule, da postane borac-predvodnik Armija svetlosti. Neki uvrnuti stvorovi njuškaju kroz Podank tragajući za njim, a pred kraj prvog poglavlja možda im Samo još još ovolicko fali da ga upokoje.

I taman otprilike sad pojavljuje se jedan neznanac iz centralnih svetova, opremljen usavršenim znanjima, osećanjem za političku istoriju, i zadužen da pronađe Miljenika sudbine, da ga informiše o njegovim naslednim pravima, i da mu nabije kondiciju za meč protiv Darta Vejdera za titulu šampiona univerzuma.

Tako počinje, za heroja našega, lutajuće obrazovanje pod rukovodstvom Medina mutanta. Heroj razvija svoje moći do maksimuma, tokom ove turneje kroz galaksiju; borbom krči sebi put iz zabiti u kojoj je rođen, u pravcu Sedišta Imperije, sporom spiralnom trajektorijom prema unutra.

Usput biva šutnut od strane jedne Princeze; nakuplja raznobojni satelitski

sistem mesnatih poručnika i visokih narednika; izgrađuje Narodnu armiju; spašava Princezu od sudbine gore od Gora, zadobijajući pri tom i njenu ljubav, onda joj otkriva svoj tajni identitet, naime, da je on taj koji ima pravo da bude Imperator svega, te je i pridobija za svoju Stvar.

Gerilska armija se probija do Rima, i na nekih šezdesetak stranica teškokalibarskih podviga dopeljava se, iz bitke u bitku, sve bliže predsedničkoj palati. Međutim, Mračni gospodar nije za džabe Vladalac zla, deco. On sebi u jednu rukavicu ubacuje konjsku potkovicu, a u drugu neurodisruptor, a onda on i the heroj otpočinju petnaest rundi mano a mano (ruka na ruku) za sudbinu univerzuma.

E, pa, Gadni grmalj nikad ni čuo nije za markiza od Kvinsberija, a sudiju u ringu je podmitio onoliko, i zato naš momak zadobija samo čvoruge tokom četrnaest rundi, dva minuta i oko četrdeset sekundi. Na tabelama svih bodovnih sudija Blek Bart je grdno isprednjačio,a i da nije ne bi bilo važno jer evo sad će da nokautira Mladića bele svetlosti, pa kad pogledaš, kosmosu predstoji jedno milion godina užarenih crvenih kandži.

Al' baš kad je opružen po podu a odbrojavanje se bliži kraju, njegove magične snage izbijaju na površinu, Princeza mu duva poljubac, Obi Van Kenobi ga podseća da je Sila uz njega; zahvaljujući svom mutant-džijskom intelektu on uspeva da sklopi čestično-mlazni pištilj od čačkalica i spajalica, a jedan bijedni kopljonosac čiji život je heroj jednom spasao ušpricava mu oko 100 mg svetog "spida".

Mali đipa sa patosa na odbrojanu devetku, i izgovara besedu bremenitu značajem. "Ej krembilu", kaže on Vrhunskom zlotvoru, "razvezla ti se pertla". Ming Nemilosrdni saginje glavu da proveri da l' mu se razvezla pertla, a Junak naroda ga raspiči tako da ovaj rđavi izleće iz ringa, i iz romana, i pada čak u sledeću knjigu tog serijala.

Dobro trijumfuje nad zlim, pravda je pobedila, heroj se ženi Princezom i postaje Car svega, i svi žive srećno od sad pa za vjeki vjekov ili bar dok ne dođe vreme da se cedi nastavak.

Zvuči poznato, a? Pa, SF police stenju pod olovnom težinom tih klonovanih "epskih saga o bici između Dobra i Zla", tih "moćnih heroja" u skafandrima pripijenom uz kožu sa bronzanim suspenzorijumom umesto gaća, tih

"uzbudljivih akciono-avanturističkih pripovesti". Ako u svom kompjuteru imate pristojan "naći i zameniti" program, vi možete da upotrebite ovo gore ispričano kao prodajni rezime za glavninu SF dela koja se sad objavljuju - verovatno je to tako i bilo upotrebljeno.

Ako je uopšte moguće napraviti nepogrešivu formulu za pisanje smeća, to je ta. Jer to je već mnogo puta oprobana jednačina za osnovne crte komercijalne SF fabule; tu su svi varijabilni elementi pomereni do najviših teorijskih mogućih granica. Identifikacijska figura nije samo simpatični junak, nego je vrhunac blentave fantazije: čitalac, kao zakoniti Imperator svemira, uistinu kao Bog lično. Ulog u igri je ništa manje nego sudbina celog čovečanstva za sva vremena, a ta Princeza je uvek najbolje dupe u celoj galaksiji. Zli protagonist je približan Satani najbliže što je moguće primaći ga a da mu se ne prikače baš i oba roga i rep; on uvrće svoj crni brk i naslađuje se mukama porobljenih masa, upušta se u neizrecivo odvratne seksualne činove, i gnječi slađane male sisare u vinskoj čaši da bi potom popio krv.

Ah, da, ali ne postoji nepogrešiva formula za pisanje sranja, pa čak ni dati rezime Imperatora svega nije to. Jer, iako je istina da je prilježna primena ove formule omogućila armijama komercijalnih škrabala da nabrljaju kilometrima visoke planine pubertetskih silskih fantazija za masturbatorno ushićivanje mlitavih tupoglavaca, isto tako je istina, gle čuda nad čudima, da i mnoga istinska remek-dela ovog žanra mogu lako da se smeste u okvire formalnih parametara te formule.

Dina, Neuromanser, Knjiga o Novom suncu, Zvezde moje odredište, glavnina dorsajskog ciklusa Gordona Diksona, Gospodar prstenova, Tri stigme Palmera Eldriča, Gospodar svetlosti, Nova, Ajnštajnovski presek, knjige o rečnom svetu Filipa Hozea Farmera, Stranac u stranoj zemlji, Tri srca i tri lava, i još mnogo, mnogo drugih istinski književno vrednih romana su, između korica, bar ako gledamo rezime fabule, braća rođena sa gore opisanom akciono-avanturističkom praformulom.

Braća su joj, što se toga tiče, i Knjiga o egzodusu, i Novi zavet, i Bagavad Gita, i legende o kralju Arturu, pa Robin Hud, Zigfrid, Barbarosa, Musaši Murakami, i karijere Aleksandra Velikog, Napoleona, Džordža Vašingtona, Simona Bolivara, Tokugave Iejasua, Lorensa od Arabije i Fidela Kastra, a da i ne pominjemo knjige Atlas je slegnuo ramenima, Američki san, Grof Monte

Kristo, David Koperfild, Čovek koji je mogao da čini čuda, i Supermena.

Očito je, dakle, da ovde posmatramo nešto mnogo dublje od obične komercijalne književne formule, posmatramo jednu internacionalnu arhetipsku priču koja se, reklo bi se, uzdiže iz kolektivnog nesvesnog ljudske vrste gde god se priče pričaju. Uistinu, neki tvrde da je to glavna arhetipska priča.

Verovatno najiscrpniju, najfiniju, najsofisticiraniju, i duhovno najsvesniju eksplikaciju ove teze možemo naći u knjizi Džozefa Kembela Heroj sa hiljadu lica. To pročitajte ako zaista želite ono suštinsko značenje uz obilje detalja iz raznih kultura.

Kembelov Heroj, kao i heroj u Imperatoru svega, počinje priču kao naivčina, stiče mentora i misiju, borbom se probija do centra donjeg sveta, pobeđuje u kulminacijskoj bici što mu daje u ruke ono radi čega je i bio krenuo u potragu, često zadobija i Princezu, i uzdiže se u trijumfu kao Svetlodonosilac.

Možda ovo nije jedini formalni okvir sveukupne literature, ali svakako jeste jedan od takvih okvira; mesto mu je uz tragediju, pikarsku odiseju, ljubavnu priču, priču o varalici, krevetsku farsu.

Jer Heroj-sa-hiljadu-lica je, za razliku od junaka u Imperatoru svega, Svečovek (eng. Everyman) u mitskoj potrazi.

Vodič mu je njegov šamanski duhovni gospodar. Njegovo putovanje je priča o njegovom duhovnom buđenju. Bitke koje on vodi jesu bitke sa nižim aspektima njegove sopstvene prirode koji su ili prikazani otvoreno, ili slikovno transformisani u zlotvore i monstrume. Onaj donji svet, ili onaj centar do koga se on najzad probija jeste Praznina u centru Velikog točka, onaj nivo psihe gde ego i svest izranjaju iz kolektivne materije postupanja.

A finalna bitka u centru jeste bitka da se postigne mistično spajanje (fuzionisanje) njegovog duha sa svetom. Uspešni vrhunac ove bitke sastoji se u tome što on postiže spiritualnu transcedenciju (duhovno nadilaženje), pa se, tako uzdignut vraća u ljudski svet kao Svetlodonosilac i kao herojska inspiracija.

Zato ova priča ima istovremeno i snagu da privuče gledaoce koji će je pomno pratiti bez obzira koliko je puta ispričana, ali i snagu da posluži kao inspiracija zajoš jedno remek-delo bez obzira koliko ju je velikih pisaca već prepričavalo u prošlosti.

Na kraju krajeva, Heroj-sa-hiljadu-lica je priča o nama, ili bar ona priča o našim životima koju bismo svi napisali kad bi naši prsti bili na tastaturi one nebeske pisaće mašine; zato nam je naši profesionalni pričaoci pričaju iznova i iznova širom sveta, milenijumima, i zato smo uvek spremni da je doživimo kroz rude doživljaje još jednom.

A ako se ispriča valjano, kao Vonegatova "foma", ona nam može uliti osećanje da smo hrabri, jaki i srećni; čineći to, može nas ohrabriti da krenemo u duhovno hrabre poduhvate u našim sopstvenim životima Uzmimo, na primer, roman Zvezde moje odredište (The Stars My Destination) Alfreda Bestera. Ovaj roman je opštepriznat kao jedan od pet-šest najboljih SF romana ikada napisanih i kao najbolji cvet u SF buketu godine 1950.

Gali Fojl, palubni "majmun" na jednom svemirskom teretnjaku, Svečovek u svom karmičkom maniru, počinje roman odsečen od svih komunikacija na olupini, nadomak smrti. Jedan svemirski brod prolazi u domašaju za spašavanje, ali i odlazi, obasjavajući dubine Galijevog uspavanog duha plamenom osvetoljubivosti.

Mržnja inspiriše Galija na moćna dela. On ostaje živ, spašava se odatle, počinje svoju potragu sa ciljem da pronađe i uništi "Vorgu", kosmoplov koji gaje ostavio da umre; već na početku otkriva korporacijske sile i mahinacije iza tog postupka, a onda biva bačen bukvalno u podzemni svet u Gufre Martel, duboku pećinu gde su robijaši prepušteni totalnoj tami i izolaciji. Tu sreće svoju Princezu (koja mu je ujedno i duhovni vođa) Džizbelu Mak Kvin.

Uspevaju da pobegnu iz podzemnog sveta,a Fojl se transformiše u Formajla od Ceresa, bogataša i moćnika koji je u stanju da goni i savlađuje, da najvišim političkim i socijalnim nivoima, sile koje su iza "Vorge".

Fojl se ne zadržava samo na tome da nagomila bogatstvo i igra ulogu Formajla Cereskog; kroz proces svetovnog i duhovnog učenja on, pred našim očima, izrasta do svoje pune zrelosti. Vidimo kako se njegova potraga za osvetom pretvara u potragu za socijalnom pravdom.

U klimaksu romana, Bester briljantnom sinergijom proze i nečeg nalik na ilustraciju vodi Fojla i čitaoca kroz nešto što se jedino može nazvati istinskim psihodeličnim kulminacionim doživljajem. Zarobljen i u plamenu, u drugom podzemnom svetu, čula ukrštenih i pomešanih do sinestezije, Fojl se divlje

teleportuje kroz prostor i vreme, rvući se za to vreme sa moralnim pitanjem šta da čini sa tajnom supstancom pir-i (PyrE).

Pir-i je termonuklearni eksploziv koji se može detonirati samim mislima Svako to može izvesti. Fojl je, svojom evolucijom u Heroja-sa-hiljadu-lica stekao moć "kosmopomaka", teleportovanja do bilo koje tačke u galaksiji. U ovom trenutku on je, istinski, Imperator svega Ima moć da bukvalno otvori univerzum čoveku. Raspolaže tajnom koja će, ako se pročuje, dati svakome koje dozna moć da uništi civilizaciju. Vatra bogova je u njegovim rukama za dobro ili za zlo.

Šta će pravi heroj sad? Da sedi na tajni pir-ija i tako prigrabi vrhovnu moć sebi samome? Ili da je, radi bezbednosti, preda "odgovornim" strukturama vlasti?

Konačna moralna veličina romana Zvezde moje odredište sastoji se u tome što Gali Fojl ne čini ni jedno, ni drugo.

On, kao avatar potpuno probuđenog Svečoveka, predaje vatru bogova u ruke svakom čoveku, stavlja pir-i u ruke naroda.

"U ovome smo svi zajedno, pa onda neka živimo zajedno ili umremo zajedno", kaže on svetovima ljudi. "U redu, bog vas prokleo! Upućujem izazov vama i sebi. Umrite, ili živite u slavi. Razduvajte sebe od Hrista boga ili dođite i nađite mene, Galija Fojla, da vas načinim ljudima. Veličanstvenima. Da vam dam zvezde".

Svečovek, transformisan u Svetlodonosioca kao pravi Bodisatva izbegava vrhunac egoistične transcendencije i vraća se u svetove ljudi ne kao avatar (otelotvorenje, inkarnacija) boga nego kao preporođeni Svečovek, kao demokratska inkarnacija onog boga koji je u svima nama A to jeste (za razliku od veličanstvenosti nekog miropomazanog Miljenčeta sudbine, koja to nije) prava svetlost sveta.

Tako se ta priča može valjano ispričati modernom svetu, u verziji koja bi bila bukvalno nezamisliva u epohama pre nego što je izmišljen demokratski etos, mada odjeci postoje u budizmu i u mitu o Prometeju. Uistinu, čini se da većina ljudi još uvek nije preterano spremna da sasluša tu duhovnu poruku, ili da bar, nisu spremni svi oni pomni čitaoci svih onih klonova Imperatora svega.

Baš kao što republike imaju tendenciju da se degenerišu u carevine, staze

prosvećenosti u hijerarhijske religije, a inspirativni lideri u tirane, tako i priča o Heroju-sa-hiljadu-lica teži da se izrodi u Imperatora svega, i to uglavnom iz istih razloga

Gali Fojl je pravi heroj ne zbog svoje odvažnosti, mada ju je obilato pokazao, niti zbog božanskih moći koje je stekao, nego zbog toga što na kraju postiže moralno junaštvo i moralnu jasnoću Bodisatve.

Međutim, malo je moćnih heroja izmišljenih ili stvarnih, koji izbegnu tronu transcendentne moći. Čak je i plemeniti Cezar, u srcu republikanac, prihvatio imperijalnu krunu kad mu je po četvrti put ponuđena.

Pol Atreides, prividno transcendentni heroj u dinskoj sagi Frenka Herberta (a to će reći u Dini, Mesiji Dine i Deci Dine, onim romanima iz te serije koji daju hroniku njegovog života), iako je prekognitivni nadčovek, rve se sa tim finalnim zadatkom pravog heroja i na kraju, na sopstvenu nesreću, podbacuje.

Pol je lovljeni zakoniti izgnani naslednik vojvodske titule Arakisa. Prolazi kroz čitavu seriju inicijacijskih misterija pod rukovodstvom mnogih duhovnih gospodara i gospodarica, a istovremeno uzdiže Fremene na stupanj Narodne armije koja će osloboditi planetu od zlih Harkonena. Svojom genetskom odgajenošću Pol je predodređen da postane Kvizac Haderah, biće sa takvom božanskom prekognitivnom snagom da će biti obožavano kao bog i u čije ime će džihad krenuti kroz svetove ljudi. Na trijumfalnom kraju Dine, on ne samo što uništava Harkonene, već stoji potpuno ispoljen kao inkarnacija boga i bukvalno kruniše samoga sebe za Imperatora svega.

Na površini, Dina izgleda kao konačna fantazija o sili za praznoglave pubertetlije. Pubertetlija sreće identifikacijsku figuru kao onog specijalnog momčića kakvim bi želeo videti sebe u svojim sanjarenjima ide s njim kroz bitke i kroz avanture duha, kroz hrabre poduhvate, i najzad postaje transcendentni objekat obožavanja na svim svetovima te stavlja sebi na glavu krunu Cara svega postojećeg. Savršena masturbacija, ili se bar tako čini.

Ali, Polu Atreidesu se to tako ne čini. !

Narkotik "melanž" dao je Polu prekogniciju, tako da on već u prvim etapama događaja vidi taj sveti rat koji će on sam izazvati jer mu je sudba takva. Vidi, i užasava ga se. Sve što Pol čini ustremljeno je, bar na jednom nivou samozavaravanja ka sprečavanju džihada ali ipak sve vodi Pola duž vremenske

linije u smeru neizbežnog. Na kraju Dine Pol jedino može da se prepusti svojoj neizbežnoj sudbini, da prihvati božanski status, kruniše sebe za imperatora i postane ikona džihada.

Zato je prividno trijumfalni rasplet Dine uistinu tragedija. Heroj postiže sve, uključujući i to da postane bog-kralj vasione, ali, za razliku od Galija Fojla, nije u stanju da transcendira svoju transcendentnost, ne dostiže milosrđe Bodisatve, ne uspeva da preda skiptar prosvetljenosti i moći u ruke Svečoveka, ne može da zaustavi svoj džihad.

A njegova lična tragedija sastoji se u tome što je ovoga svestan. Zapravo, i bio svestan, sve vreme. Glavninu romana Mesija Dine Pol provodi kao taj mesija pomenut u naslovu, zlovoljna i zgurena figura koja predsedava nad birokratskom institucionalizacijom sopstvenog kulta ličnosti. Umire u Mesiji Dine, rađa se nanovo u Deci Dine kao pustinjski Jeremija, i umire opet, ali svoj mit ne uništava.

Zbog toga su prve tri knjige u seriji Dine literarno dostignuće a ne onanijska silska fantazija iako su elementi ovog drugog maksimalno prisutni u njima U ta tri romana Herbert, i njegov arhetipski Heroj, raspolažu ironijom. U izvesnom smislu, ovi romani su zajedljiv komentar o priči o Heroju-sa-hiljadu-lica. Može Pol da postane bog-kralj svemira ali ne može da izmakne sudbini koja ga je digla do tog vrhunca, ne može da abdicira u korist republike duha, pa ne može ni da izbegne strašne posledice sopstvenog bogovanja. Pol je bog koji može postići sve sem svog konačnog prosvetljenja bez koga je njegov život promašaj a ovo pričanje te priče tragedija.

I to je, takođe, razlog zbog koga se preostale knjige o Dini, one koje se dešavaju posle Polovog konačnog odlaska, degenerišu u seriju novih prepričavanja Imperatora svega, gde se mesijanske figure i jezuitske konspiracije bore za duhovno besmislenu vlast u dugom, dugom postpolovskom perioda

Uzeta kao celina, serija Dina je maltene perfektan školski primer kako se, i zašto, pripovest o Heroju-sa-hiljadu-lica može sa takvom lakoćom srozati do svoje nesretne ogledalske slike, do Imperatora svega. Gledajući površinu, obe su jednako fantazije o moći, ali ona prava pripovest ima takođe, i moralnu i spiritualnu dimenziju. Ako se herojski poduhvati uklone, Heroj-sa-hiljadu-lica

je mit o prosvetljenju, primerice Sidarta ili Magična planina ili Darma mangupi u kojima se čitaočev dobitak sastoji od preko posrednika doživljene mistične transcendencije i uzdizanja moralne svesti.

Ali kad se pripovesti oduzme njeno unutrašnje moralno srce, kad se oduzmu kulminacijska mistična demokratija Galija Fojla ili mučeničko ironično predznanje Pola Atreidesa, tad ona jedino može biti ono što je Hitler napravio od Ničea.

Jer, avaj, "firer-princip" je ona tamna strana novčića koji pripada priči o Heroju-sa-hiljadu-lica. Bez moralne vizije jednog Bestera ili tragične ironije jednog Herberta, gubi se unutrašnje svetlo priče, pa nam, umesto paradigme o duhovnom sazrevanju, ostaje samo pornografija sile, sa egoističnom faustovskom masturbativnom fantazijom u stilu fašističke mistike, tako da čitalac zavlači šake u svoje pripijene crne kožne pantalone dok dočarava sebi sliku sebe kao svemoćnog Übermenscha na konačnoj komandnoj fotelji.

Ima nas, najzad, vrlo malo koji smo Bodisatve. Većina nas rado bi doživela osećanje sile znatno veće od one kojom stvarno raspolažemo, pa je zato preveliki broj nas privučen firer-principu pod uslovom da možemo fantazirati da smo mi taj firer. Zbog toga će se, ako je razumno vešto prepričan, i najnoviji klon Imperatora svega ipak pokrenuti sa knjižarskih polica, osobito ako je valjano upakovan - sa nabreklim mišićima, falusnim naoružanjem i odgovarajućim fetišnim objektima. Uklonite unutrašnju svetlost iz očiju Heroja-sa-hiljadu-lica, i na vas će se iskeziti faca sa pramenom kose zalizanom ukoso preko čela i sa brčićima kao kod Čarli Čaplina

To je, ujedno, razlog što je Adolf Hitler kao Heroj postao tako moćan arhetip, što nacistički imidž i posle četrdeset godina još uvek ima takvu zlokobnu privlačnost, i, u izvesnom smislu, što je Hitler mogao onako da hipnotiše Nemačku. Takođe je to razlog što je od-duhovljena verzija priče toliko opasna za mentalno zdravlje čitaoca i za politiku jednog naroda.

U mom romanu Gvozdeni san pokušao sam da izagnam ovog demona na najotvoreniji način koji sam mogao upotrebiti. Tu je Imperator svega pojačan do svog sagnjilog maksimuma. Ferik Jagar, naš Heroj, svojim genima predodređen za vladavinu, borbom krči sebi krvavi put od neslavnog izgnanika u zemlji mutanata i rasnih mešanaca do apsolutne vlasti u Otadžbini Pravoljudi,

a onda počinje uspešni Sveti rat da očisti Zemlju od degenerisanih mutanata i da pošalje svoje klonove u osvajanje zvezda.

Ali Gvozdeni san je, roman u romanu: onaj roman unutra zove se Gospodar kukastog krsta i napisan je rukom izvesnog Adolfa Hitlera. Ferik Jagar je Hitlerov san o samome sebi kao visokom plavokosom arijevskom natčoveku, a Gospodar kukastog krsta je Hitlerova fantazija o trijumfu Trećeg Rajha u jednom alternativnom svetu, posle nuklearnog rata koji je zagadio genetski rezervoar. Ta fantazija je napisana u drugom alternativnom svetu, u kome se nacistička Nemačka nikad nije dogodila i u kome je sam Hitler ubogi SF najamnik.

Gospodar kukastog krsta (Lord of the Swastika) počinje u atmosferi naučne fantazije uz umereno ironisanje protiv mutanata ali dok Hitler piše njegov mozak trune od pareze, on počinje da truća sumanutosti, nasilje postaje nadrealistički užasno i dostiže gigantske razmere, vojna tehnologija napreduje ogromnim skokovima i dok prođu dve trećine romana, čitalac koji se palio na te fazone uviđa groznu istinu da se palio na rasizam, "šturm-und-drang", militaristički fetišizam, i na unutrašnje psihičke slike Trećeg Rajha samog - sa kukastim krstovima, mitinzima u Nirnbergu, SS pancer divizijama koje šibaju kroz Evropu, bombardovanjem gradova genocidom, konc-logorima gasnim komorama..

Hiuer završava roman tako što klonira 215 santimetara visoke plavokose esesovske nadljude u WC šoljama i šalje ih velikim, štrcajućim falusnim raketama da istrebe mutante, monstrume i vanzemaljce širom galaksije; svaku od divizija tih Vukodlak-SS heroja vodiće po jedan klon samog Firera.

Ideja je bila, dabome: usisati čitaoca u standardnu silsku fantaziju a onda pokazati, i to ne baš nežno, do čega je ta vrsta dinamizma dovela u našem alternativnom svetu: izvući nacističke simbole sasvim u prvi plan i nabacati ogromnu količinu odvratnog nasilja. Pa taj Imperator svega u stvari jeste onaj der Führer, mamlazi, i vi ste sve ovo vreme marširali u korak za njim.

Da bih učinio prokleto sigurnim da će čak i istorijski neuk i totalno nesamokritičan čitalac razumeti poentu, dodao sam i tobožnju kritičku analizu Gospodara kukastog krsta u kojoj je psihopatologija Hitlerove sage objašnjena detaljno, jednosložnim rečima, cepidlačkom upornošću jednog pedanta.

Poentu su razumeli skoro svi...

Pa ipak, u jednom fanzinu pojavio se prikaz koji me je stvarno primorao da zastanem. "Ovo je uzbudljiva avanturistička priča u kojoj sam stvarno uživao", pisalo je, u suštini, tamo. "Zašto je Spinard morao da pokvari zabavu dodavanjem svih tih koještarija o Hitleru?"

A američka nacistička partija stavila je ovu knjigu na svoju listu preporučenog štiva. Njima se optimistički kraj zaista dopao.

Poenta ovoga je, da Imperator svega ima takvu privlačnost za one čežnje ka moći koje se nalaze u svakome od nas sem u pravim Bodisatvama, da se na Imperatora svega neki čitaoci pale čak i ako to znači beslovesno uživanje u genocidu i identifikovanje sa Adolfom Hitlerom.

Mora se priznati da ekstremniji primer ovog fenomena i ne može postojati, i da je ogromna većina čitalaca Gvozdenog sna razumela suštinu.

Možda se, međutim, češće dešava da ni pisac nije potpuno svestan šta čini, jer i odveć je lako izgubiti unutrašnje značenje Heroja-sa-hiljadu-lica. A kad se to desi, entropija i komercijalni pritisak gotovo uvek srozaju priču na nivo Imperatora svega; primeri za ovo su kasniji dinski romani Frenka Herberta, tj. ono što se s njima dogodilo; pad Roberta Silverberga sa briljantne verzije u Sinu čoveka na vešto ali bezstrasno izvođenje u Dvorcu lorda Valentina; ili, trajektorija Orsona Skota Karda od Majstora pesme (Songmaster) i 'Hartove nade' (Hart's Hope) kroz Enderovu igru pa sve do Govornika za mrtve.

U Hartovoj nadi i u Majstoru pesme Kard je obilato demonstrirao da razume unutrašnje značenje priče o arhetipskom heroju i da ga može objasniti čitaocu jasno i snažno.

Hartova nada je fantazijski roman postavljen u zgusnuto simbolički pseudo-srednjevekovni pejzaž koji je dobrim delom proizvod Kardove mašte. Radi se otvoreno mističnom prepričavanju priče o Heroju, u kojoj je samožrtvovanje dignuto iznad egoističnog trijumfa; stvar funkcioniše divno.

Majstor pesme uvodi u međusobnu borbu Imperatora svega i umetnički impuls, u ovoj slučaju muziku, a Kard se onda jasno opredeljuje za estetiku, za ljudski duh a ne za svetovnu moć.

Kako se onda moglo desiti da takav pisac spadne do Enderove igre i do

Govornika za mrtve? I zašto su mu ta, kasnija, dela donela prodaju, čitaoce, nagrade, a ne artistički i moralno superiorna dela kao što su Hartova nada i Majstor pesme?

Možda može biti poučna hronologija događaja koji su doveli do toga da budu napisana ta prva dva romana u nečemu što će biti, čini se, kontinuirana saga o Endruu "Enderu" Viginu. Kard je prvo publikovao Enderovu igru kao novelu. Ona je, čini se, napisao skicu za Govornika za mrtve nameravajući da to bude nastavak novele, ali je ipak odlučio da prvo pretvori novelu u roman, možda zato što je u sred posla shvatio da je počinjući "Enderovu igru" nesvesno započeo sebi trilogiju

U strukturnom pogledu, ovo se itekako vidi. Finalno poglavlje romana Enderova igra izgleda sasvim odvojeno od ostatka romana, kao da postoji isključivo da bi poslužilo kao most do Govornika za mrtve, a u Govorniku za mrtve se, opet, primećuju izvesni nespretni napori da se čitaoci podsete na ono što je ranije, u Enderovoj igri, bilo - a Kard je to mogao maltene potpuno ignorisati da je zamislio bilo prvu, bilo drugu knjigu kao zasebne romane.

Zato nastaje jedan otkačeni efekat: opažamo fantomski nedostajući roman u seriji, roman koji bi se nalazio između Enderove igre i Govornika za mrtve, roman koji se u Govorniku za mrtve pominje u aluzijama kao nešto što je čitalac imao prilike da pročita. Poslednje poglavlje Enderove igre zvuči kao prodajna skica za to nešto.

Uistinu, ako po skici sudimo, taj nedostajući roman je mogao biti mnogo interesantniji nego ona dva koja je Kard stvarno napisao, i mogao je zapravo sadržavati glavninu one prave priče.

Enderova igra vodi Heroja od dečaštva kroz ratno-igrovni trening do suđene mu apoteoze kao komandanta koji preko igrovne mašine vodi ljudsku flotu koja satire neshvaćene vanzemaljce "Dosadnjake" (Buggers); iako je prevarom naveden da učini to genocidno delo, Ender se zbog počinjenog ipak oseća krivim i smatra da tu krivicu mora okajati.

Govornik za mrtve nam, uz pomoć efekta temporalne dilatacije, daje period više vekova posle toga. Vidimo Endera koji se tek bliži srednjem dobu svog života; on je postao lutajući "govornik za mrtve"; on, kad ga neko pozove, priča istinu o uništenim životima; on je svetačka figura, ili nam bar tako kažu, a

legenda o Enderu Genocidašu leži mračno na svetovima kao upozorenje protiv ksenofobije.

U međuvremenu, na planeti Luzitaniji otkrivena je druga rasa vanzemaljaca, takozvani Pigiji (Prasići). Pigiji su tenološki primitivni, i veruju da izvesno drveće poseduje mudrost i predstavlja transcendentnu reinkarnaciju njihovih mrtvih predaka. Ljudski kolonisti, poučeni Enderovim istrebljenjem "Dosadnjaka", zatvaraju se u ograđeni rezervat a Pigije ostavljaju da žive prepušteni sami sebi; Pigije proučava samo jedna antropološka ekipa i to pod ograničenjem jednog restriktivnog sporazuma o nemešanju. Ekipu sačinjavaju Pipo, Libo i Novinja. Pipo je Libov otac. Novinja i Libo se vole i planiraju da se venčaju.

Užasnuti su kad njihov omiljeni Pigić pogine. On je u pigijskom društvu bio respektovana figura, štaviše čini se da je baš nedavno postigao povišenje statusa. Sad je nađen odran i rasporen, sa jednom sadnicom zasađenom u prsa. Još gore, isto se dogodi i Pipou, najstarijem antropologu, koji ništa nije uradio sem što je neposredno pre toga učinio Pigijima uslugu, i to, reklo bi se, dobru.

Endera pozivaju da govori za Pipovu smrt. Putovanje će potrajati nekoliko objektivnih decenija ali Ender za to vreme neće značajno stariti, jer će ga zaštititi efekat dilatacije vremena.

To je duga pauza u priči, i Kard je prinuđen da prisili jadnu Novinju da se tokom te pauze ponaša kao totalna idiotkinja. Ona zna da su razlozi zbog kojih su Pigiji ubili Pipoa negde u kompjuterskoj memoriji koja bi Libou postala zakonski dostupna ako bi se njih dvoje venčali. Da li će ona, školovani antropolog, zaviriti u memoriju da bi saznala istinu?

A-a, jer ako bi to učinila, romana ne bi bilo. Lako bi saznala istinu koju Kard ostavlja da je moćni Ender iscedi stotinama stranica kasnije, u kulminacijskom raspletu, a koju je verovatno već pogodio svako ko je čitao mnogo naučne fantastike. (Nagoveštaj: postoji li možda i mogućnost da primitivni Pigiji ipak razumeju svoj životni ciklus? Može li biti da medved zaista zna kako treba da sere u šumi?)

Dakle, da bi se priča mogla odvijati, Kard udešava da Novinja odbije da se uda za Liboa, da bi ga spasla sticanja onog znanja koje bi moglo na neki način izazvati da se i njemu dogodi Pipova sudbina. Umesto za Liboa, ona se udaje za

nekoga koga ne voli, a sa Liboom održava decenijama, tajnu ljubavnu vezu, i rađa njegovu decu, izazivajući jad i bedu u životima svih umešanih.

I to sve uzalud. Pre Enderovog dolaska Pigiji ono isto čine, ipak, i Libou.

Ostatak romana, a to će reći glavnina romana, sastoji se od toga što Ender otkriva istinu o Novinjinoj tajnoj vezi sa Liboom, i istinu o životnom ciklusu Pigija; neuverljivo se zaljubljuje u neprijatnu Novinju; i pojavljuje se na nečemu što liči na pozornicu za još jedan roman o njemu, u kome će, vrativši Bagere u život i uspostavivši mir između ljudskih bića i Pigija, biti primoran da brani Luzitaniju od nove ekipe rđavih momaka.

Ovo je možda moglo biti taman dovoljno materijala za solidnu noveletu. Bila bi to ksenobiološka zagonetka od one vrste kakva je Filipu Hozeu Farmeru tako dobro uspevala u kolekciji Čudni odnosi (Strange Relations). Ali onda ne bi bilo motivacije za Novinjinu dugu tajnu vezu sa Liboom, a Ender Vigin bio bi u priči savršeno izlišan.

A šta sa onim "fantomskim romanom" čija skica je završno poglavlje Enderove igre? Paradoksalno je, ali tačno: poslednje poglavlje Enderove igre sadrži više romanesknog materijala nego Govornik za mrtve; zapravo, u terminima Heroja-sa-hiljadu-lica, taj nenapisani roman je pravi završetak priče o Enderu Viginu.

Na samo 22 stranice Ender putuje na planetu Bagera, uspostavlja psiho-kontakt sa poslednjom preostalom bagerskom kraljicom, saznaje celu istinu o međusobnim nerazumevanjima koja su dovela do genocidnog ljudsko-bagerskog rata, stvara mit i religiju govorenja za mrtve, spašava bagersku kraljicu, strpava je ujedan ćup, i polazi na svoj dugi međuplanetarni put kao prvi govornik za mrtve, tragajući za pogodnom planetom na kojoj bi vratio u život Bagere koje je zamalo istrebio.

Govoreći generalnim terminima, još nedozreli Heroj silazi u podzemni svet svoje sopstvene krivice, stiče istinsko znanje kroz psihičko spajanje sa tuđinskim duhovnim vodičem tamo nađenim, i izlazi kao potpuno sazreli Svetlodonosilac da vaskrsne višu svest koju je bio, i ne znajući, uništio, a o mudrosti koju je u tom procesu stekao, da pripoveda narodima svetova

Nije ni čudo što je Kard pribegao jednom idiotskom zapletu da bi ugurao Vigina u Govornika za mrtve! Stvarna Viginova priča bila je završena još pre

nego što je knjiga počela.

Ali zašto Kard nije napisao srednji roman, koji bi, izveden bar onako dobro kao Enderova igra, a da i ne govorimo o Hartovoj nadi ili Majstoru pesme, sigurno bio najbolji deo trilogije? I otkud mu osećanje da mora uštrcati Endera Vigina u tematski materijal Govornika za mrtve kad je čitava stvar mogla bolje uspeti da se držao priče o o Libou i Novinji?

Sa tačke posmatranja na kojoj smo sad, čovek o tome može samo da nagađa. Možda je Kard imao osećanje da je već ispričao pravu priču o spiritualnom sazrevanju svog Junaka, već dvaput, u Hartovoj nadi i u Majstoru pesme, i to oba puta na način kojim je sam bio zadovoljan. Možda ga je relativna ravnodušnost sa kojom su ti fini, proosećani romani primljeni ubedila da usvoji onu istu uspešnu strategiju karijere koju je Robert Silverberg primenio u Dvorcu lorda Valentajna, te da se pridržava osnova formata komercijalne serije. Ili je Kard možda bio toliko vešt da je njegov čitalačko-identifikacijski štos počeo da deluje i na njega samoga u tolikoj meri da je Ender Vigin postao i piščev a ne samo čitaočev alter ego (drugo ja), postao lik koga se pisac više nije mogao otresti i koji se više nije podvrgavao dobroj obradi zato što je evoluirao u glasnogovornika za prepričavanje Kardovih političkih i filozofskih strasti.

Ne bi to bilo prvi put da pisac izgubi psihičku odvojenost od svog junaka. Miki Spilejn je završio glumeći Majka Hamera u jednom filmu. Hal Mejn se degenerisao u glasnogovornika za socio-političko teoretisanje Gordona Diksona u Finalnoj enciklopediji. Poznato je da je Marion Cimer Bredli upravljala polaganjem "zakletve Amazonki" na konvencijama Darkovera. Bari Malcberg je dao detalje ovog procesa nenadmašno dobro u smešnom ali uznemiravajućem Herovicovom svetu.

Koliko je meni poznato, niko nikad nije video Orsona Skota Karda da nosi neku misterioznu čauru sa sobom niti da "govori za mrtve" na konvencijama, ali opasnost pisanje Imperatora svega je mnogo prefinjenija od toga.

Kao što rekoh, mi bismo (većina nas) voleli da se osetimo znatno moćnijim nego što stvarno jesmo, a niko to ne može poželeti jače nego pisac čija vredna dela nisu dosad uspela da mu donesu onoliko slave i bogatstva koliko bi bilo pošteno; zašto ne bi, onda i on bio privučen firer-principu, kad već može (i to lako) da uvede u priču željoispunjavajuću figuru samoga sebe i postavi je na

mesto firera?

Kardov prvi Ender, onaj u prvobitnoj noveleti, proživljava silsku fantaziju pubertetskih glupandera o Imperatoru svega, pobeđuje rđave momke, ali ishod je to da se rezultujući trijumf pretvara u moralnu tragediju. Ako se iz romaneskne verzije izbace prazna pričancija i incestni podzapleti to je onaj Kard u. Hatzove nade, slatke pričice sa opakim ugrizom.

Kadrov drugi Ender, onaj iz Govornika za mrtve, već se degenerisao u šablonsku figuru, u "heroja" poput Konana ili Perija Rodana ili Doka Sevidža, figuru "herojsku" samo u tom smislu što je ona figura sa kojom se čitalac identifikuje i koja pobeđuje u borbi a zatim dobija devojku.

Zapravo, kao i većina inkarnacija Imperatora svega, on je u izvesnoj meri arogantan, nadmen, moralno čudovište, fantazija o moći i čistoj krvi ali bez unutrašnjeg svetla fantazija koja se od Ferika Jagara razlikuje samo po stepenu. Taj Ender je jedini živi čovek koji dobija pristup do svih kompjuterskih memorija u galaksiji zahvaljujući dejstvu "Džejn", veštačke ličnosti koja je tamo nastala a za koju samo Ender zna. Džejn mu daje i magičnu moć da manipuliše elektronskom mašinerijom. Konačna hakerska silska fantazija

Ender je skoro uvek u pravu, a njegove, pa (šireći to) i autorove reči mudrosti iznova i iznova ispoljavaju moć da prosvetljavaju srca i leče duboko ukorenjene neuroze, zato što nam Kard kaže da je to tako.

On je heroj zato što je pametan, ima tajno znanje i tajne moći, dobija devojku, a takođe što je prokleto dobar govornik sa panja. A gde je unutrašnja svetlost pravog heroja?

Kard je razradio bleskastu ekologiju za Luzitaniju. U toj ekologiji, samo četiri, prebrojte ih, četiri žive vrste postoje na celoj celcijatoj planeti. To je zbog jednog virusa kojim je sada zaražen svako na toj planeti. Ostavljajući naučnu apsurdnost ovoga po strani, suština je u tome što ma čije putovanje sa Luzitanije može da uništi čitave planetarne ekosisteme.

Više vlasti doznaju za ovo, proglašavaju karantin i šalju flotu da nametne poštovanje tog karantina. Međutim, naš saosećajni heroj uspešno sprovodi izvesne mahinacije i šalje, iz ličnih razloga, svog sakatog nećaka (koga je izrodila Novinja) na put izvan planete Luzitanije, iako je zaražen. Pri kraju romana, ljudi, Pigiji i Bageri spremaju se da se udruže pod vodstvom Endera da

bi se borili protiv zle karantinske flote koja je, sasvim shvatljivo, spremna da uništi i čitavu Luzitaniju ako bi to bilo potrebno da bi se spasile ekosfere ljudskih svetova

Lebensraum (životni prostor) za Pigije, Bagere i luzitanijske ljude, pod rukovodstvom velikog junaka uz rizik da se zatre sve živo na mnogim drugim planetama.

I eto u šta se pravi herojski mit uvek može lako degenerisati pod pritiskom tržišnih realnosti koje zahtevaju da pisac ne raspršuje sanjarije ciljnog čitališta nikakvom ironijom niti moralnom dvosmislenošću, i da ne okončava priču identifikacijske figure nikakvim spiritualno sofisticiranim krajem. U procesu pritiskanja sve čitaočeve silsko-fantazijske dugmadi, pisac Cara svega i prečesto počne, konačno, da pritiska i svoju takvu dugmad.

I još gore: za ovo, pisac često dobija, skinerovskim terminima rečeno, pozitivno pojačanje - prodaju, nagrade - tako da mu je utoliko teže da razluči uspeh svog heroja od svog sopstvenog uspeha, da opet postigne onu jasnoću unutarnje svetlosti potrebnu da bi se pokušalo nešto poput Hartove nade ili Majstora pesme ili "fantomskog" romana o Enderu Vigunu.

Ali Orson Skot Kard je ovoga bio, bar, svestan u dovoljnoj meri da skicira "nedostajući" roman o Enderu Vigunu u formi poslednjeg poglavlja Enderove igre, možda kao nekakvu poruku samome sebi od autora Majstora pesme i Hartove nade

I sad imamo Sedmog sina, prvi roman od ko zna koliko romana u "Pričama o Alvinu Mejkeru", fantaziji koga je postavljena u jednu alternativnu Ameriku ranog devetnaestog veka u kojoj se Sjedinjene Američke Države nikad nisu ni pojavile i u kojoj jedna vrsta magije funkcioniše. Alvin je još jedan od Kardovih mladih heroja u nastajanju, a u Sedmom sinu stiže tek do toga da se sreo sa svojim prvim duhovnim vodičem i stupio na početak svog životnog puta, tako da je daleko preuranjeno govoriti da li će on evoluirati u još jednog Imperatora svega ili u pravog Svetlodonosioca.

Znaci su, dosad, prilično obećavajući. Pozadina je daleko bogatija i bolje realizovana nego išta u Enderovoj igri ili u Govorniku za mrtve, a odnosi likova su dvosmisleniji i kompleksniji. To je dobar znak, znak da se Kard možda vraća u formu koju je imao u Majstoru pesme i u Hartovoj nadi.

S druge strane, čini se da je sigurno da je Alvin Mejker sudbinski predodređen za Velike Stvari. Ostaje da se vidi da li će to biti Velike Stvari Heroja-sa-hiljadu-lica ili Velike Stvari Imperatora svega. Orson Skot Kard je dokazao da u sebi ima potencijale i zajedno i za drugo. Možda još nije sigurno koja strana će prevagnuti, jer cela priča o Alvinu Mejkeru tek treba da bude napisana.

Ako se opasnost prilikom pisanja Imperatora svega sastoji u tome što pisac, pišući, može da izgubi svoju unutrašnju iluminaciju, nagrada za pisca koji uspešno okonča posao sa Herojem-sa-hiljadu-lica sastojaće se u tome što će tu iluminaciju ponovo steći.

Izgledi su da je Orson Skot Kard krenuo u još jednu verziju tog opasnog ali potencijalnog duboko nagrađujućeg literarnog traganja za vizijom. Biće interesantno videti koji će avatar izaći s one strane.

Dobitnici HUGO i NEBULA nagrada sa nominacijama

Lista koju smo ovde pripremili - dobitnici nagrada HUGO i NEBULA sa nominacijama u književnim kategorijama - nastavlja se hronološki na listu objavljenu u MONOLIT-u 1 i to po istom principu: godine koje su naznačene su godine kada su dela objavljena, a ne kada su nagrade dodeljene, kako se ponegde navodi.

1983, HUGO

ROMAN

DAVID BRIN - STARTIDE RISING (PODIZANJE ZVEZDANE PLIME)

John Varley - Millennium (Milenijum)

Anne McCaffrey - Moreta: Dragonlady of Pern (Moreta: zmajska dama od Perna)

Isaac Asimov - The Robots of Dawn (Roboti Zore)

Roberta A MacAvoy - Tea with the Black Dragon (Čaj sa Crnim zmajem)

NOVELA

TIMOTHY ZAHN - CASCADE POINT (TAČKA KASKADE)

Greg Bear - Hardfought (Teško izboreno)

Hilbert Schenck - Hurricane Claude (Uragan Klod)

Joseph H. Delaney - In the Face of My Enemy (Mom neprijatelju u lice)

David Palmer - Seeking (Traganje)

NOVELETA

GREG BEAR - BLOOD MUSIC (MUZIKA KRVI)

Kim Stanley Robinson - Black Air (Crni vazduh)

George R. R. Martin - The Monkey Treatment (Majmunski tretman)

Connie Willis - The Sidon in the Mirror (Sidon u ogledalu)

Ian Watson - Slow Birds (Spore ptice)

PRIČA

OCTAVIA BUTLER - SPEECH SOUNDS (ZVUCI GOVORA)

Hilbert Schenck - The Geometry of Narrative (Geometrija naracije)

Gardner Dozois - The Peacemaker (Mirotvorac)

Frederik Pohl - Servant of the People (Sluga naroda)

William F. Wu - Wong's Lost and Found Emporium (Vongova prodavnica, izgubljena i nađena)

1983, NEBULA

ROMAN

DAVID BRIN - STARTIDE RISING (PODIZANJE ZVEZDANE PLIME)

Gregory Benford - Against Infinity (Protiv večnosti)

R A. MacAvoy - Tea with the Black Dragon (Čaj sa crnim zmajem)

Norman Spinrad - The Void Captain's Tale (Priča kapetana vakuuma)

Jack Vance - Lyonesse (Liones)

Gene Wolfe - The Citadel of the Autarch (Autarhova citadela)

NOVELA

GREG BEAR - HARDFOUGHT (TEŠKO IZBORENO)

Michael Bishop – The Gospel According to Gamaliel Crucis (Jevanđelje po Gamalielu Krucisu)

Michael Bishop - Her Habiline Husband (Njen habilinski muž)

Avram Davidson - Esterhazy and the Autogondola Invention (Esterhazi i pronalazak Autogondole)

Vonda N. Mclntyre - Transit (Tranzit)

Robert Silverberg - Homefaring (Put kući)

NOVELETA

GREG BEAR - BLOOD MUSIC (MUZIKA KRVI)

Jack Dann - Blind Shemmy (Slepi Šemi)

George R. R. Martin - The Monkey Treatment (Majmunski tretman)

Kim Stanley Robinson - Black Air (Crni vazduh)

Bruce Sterling - Cicada Queen (Kraljica cvrčaka)

Ian Watson - Slow Birds (Spore ptice)

Connie Willis - The Sidon in the Mirror (Sajdon u ogledalu)

PRIČA

GARDNER DOZOIS - THE PEACEMAKER (MIROTVORAC)

Leigh Kennedy - Her Furry Face (Njeno krznato lice)

Jack McDevitt - Cryptic (Skrovit)

Chad Oliver - Ghost Town (Grad duhova)

Hilbert Schenck - The Geometry of Narrative (Geometrija naracije)

William F. Wu - Wong's Lost and Found Emporium (Vongova prodavnica, izgubljena i nađena)

1984, HUGO

ROMAN

WILLIAM GIBSON - NEUROMANCER (NEUROMANSER)

Robert A. Hajnlajn - Job: A Comedy of Justice (Jov: komedija pravde)

Larry Niven - The Integral Trees (Integralsko drveće)

David R. Palmer - Emergence (Pojavljivanje)

Vernor Vinge - The Peace War (Rat mirom)

NOVELA

JOHN VARLEY - PRESS ENTER (PRITISNI ENTER)

David Brin - Cyclops (Kiklopi)

Joseph R. Delaney - Valentina (Valentina)

Charles L. Harness - Summer Solstice (Dugodnevnica)

Geoffrey A Landis - Elementals (Elementali)

NOVELETA

OCTAVIA BUTLER - BLOODCHILD (DETE KRVI)

Kim Stanley Robinson - The Lucky Strike (Srećni udar)

Hilbert Schenck - Silicon Muse (Silikonska muza)

Lucious Shepard - The Man Who Painted the Dragon Griaule (Čovek koji je naslikao zmaja Griaulija)

Eric Vinicoft and Marcia Martin - The Weigher (Odmerivač)

Connie Willis - Blued Moon (Poplaveli Mesec)

Timothy Zahn - Return to the Fold (Povratak u tor)

PRIČA

DAVID BRIN, THE CRYSTAL SPHERES (KRISTALNE SFERE)

George Alec Effinger - Aliens Who Knew, I Mean, Everything (Vasionci koji su znali, mislim, baš sve)

Steven Gould - Rory (Rori)

Lee Kellough - Symphony for a Lost Traveller (Simfonija za izgubljenog putnika)

Kim Stanley Robinson - Ridge Running (Jurnjava grebenom)

Lucius Shepard - Salvador (Salvador)

1984, NEBULA

ROMAN

WILLIAM GIBSON - NEUROMANCER (NEUROMANSER)

Jack Dann - The Man Who Melted (Čovek koji se rastopio)

Robert A. Hajnlajn - Job: Comedy of Justice (Jov: komedija pravde)

Larry Niven - The Integral Trees (Integralsko drveće)

Kim Stanley Robinson - Wild Shore (Divlja obala)

Lewis Shiner - Frontera (Frontera)

NOVELA

JOHN VARLEY - PRESS ENTER (PRITISNI ENTER)

Avram Davidson - Young Doctor Esterhazy (Mladi Dr Esterhazi)

Nancy Kress - Trinity (Trojstvo)

Frederik Pohl - The Greening of Bed-Stuy (Ozelenjavanje Bedstaja)

Lucius Shepard - A Traveler's Tale (Putnikova priča)

Michael Swanwick - Marrow Death (Smrt koštane srži)

NOVELETA

OCTAVIA E. BUTLER - BLOODCHILD (DETE KRVI)

Jack Dann - Bad Medicine (Rđav lek)

James Patrick Kelly - Saint Theresa of the Aliens (Sveta Tereza od vanzemaljaca)

Kim Stanley Robinson - The Lucky Strike (Srećni udar)

Lucius Shepard - The Man Who Painted the Dragon Griaule (Čovek koji je naslikao zmaja Griaulija)

Michael Swanwick - Trojan Horse (Trojanski konj)

PRIČA

GARDNER DOZOIS - MORNING CHILD (DETE JUTRA)

George Alec Effinger - The Aliens Who Knew, I Mean, Everything (Vasionci koji su znali, mislim, baš sve)

Lucius Shepard - Salvador (Salvador)

Bruce Sterling - Sunken Gardens (Potonuli vrtovi)

Gene Wolfe - A Cabin on the Coast (Kućica na obali)

George Zebrowski - The Eichmann Variations (Ajhmanove varijacije)

1985, HUGO

ROMAN

ORSON SCOTT CARD - ENDER'S GAME (ENDEROVA IGRA)

C. J. Cherryh - Cuckoo's Egg (Kukavičje jaje)

David Brin - The Postman (Poštar)

Larry Niven and Jerry Pournelle - Footfall (Odjek koraka)

Greg Bear - Blood Music (Muzika krvi)

NOVELA

ROGER ZELAZNY - 24 VIEWS OF MT. FUJI, BY HOKUSAI (24 POGLEDA U PLANINU FUDŽI, OD HOKUSAIJA)

Robert Silverberg - Sailing to Byzantium (Plovidba za Vizantiju)

James Tiptree Jr - The Only Neat Thing to Do (Jedino uredno rešenje)

Kim Stanley Robinson - Green Mars (Zeleni Mars)

C. J. Cherryh - The Scapegoat (Žrtveni jarac)

NOVELETA

HARLAN ELLISON - PALADIN OF THE LOST HOUR (PALADIN IZGUBLJENOG SATA)

George R. R. Martin - Portraits of His Children (Portreti njegove dece)

Orson Scott Card - The Fringe (Okrajak)

Michael Bishop - A Gift from the Graylanders (Poklon od Sivozemljana)

Michael Swanwick and William Gibson - Dogfight (Pseća borba)

PRIČA

FREDERIK POHL - FERMI AND FROST

Howard Waldrop - Flying Saucer Rock and Roll (Letećetanjirski rok-en-rol)

John Crowley - Snow (Sneg)

Bruce Sterling - Dinner in Audoghast (Večera u Audogastu)

William F. Wu - Hong's Bluff (Hongov blef)

1985, NEBULA

ROMAN

ORSON SCOTT CARD, ENDER'S GAME (ENDEROVA IGRA)

Greg Bear - Blood Music (Muzika krvi)

Tim Powers - Dinner at Deviant's Palace (Večera u devijantovoj palati)

Brian Aldiss - Helliconia Winter (Helikonijska zima)

David Brin - The Postman (Poštar)

Barry Malzberg - The Remarking of Sigmund Freud (Preoblikovanje Sigmunda Frojda)

Bruce Sterling - Schismatrix (Šizmatriks)

NOVELA

ROBERT SILVERBERG, SAILING TO BYZANTIUM (PLOVIDBA ZA VIZANTIJU)

Kate Wilhelm - The Gorgon Field (Gorgonsko polje)

Bruce Sterling - Green Days in Brunei (Zeleni dani na Brunejima)

James Tiptree Jr - The Only Neat Thing to Do (Jedino uredno rešenje)

Roger Zelazny - 24 Views of Mt. Fuji, by Hokusai (24 pogleda na planinu Fudži, od Hokusaija)

NOVELETA

GEORGE R. R. MARTIN, THE PORTRAITS OF HIS CHILDREN (PORTRETI NJEGOVE DECE)

Michael Swanwick and William Gibson - Dogfight (Pseća borba)

Orson Scott Card - The Fringe (Okrajak)

Michael Bishop - A Gift from the Graylanders (Poklon od Sivozemljana)

Lucius Shepard - The Jaguar Hunter (Lovac na jaguare)

Harlan Ellison - Paladin of the Lost Hour (Paladin izgubljenog sata)

S. C. Sykes - Rockabye Baby (Ljulja-ljuške)

PRIČA

NANCY KRESS, OUT OF ALL THEM BRIGHT STARS (IZ SVIH TIH SJAJNIH ZVEZDA)

Howard Waldorp - Flying Saucer Rock and Roll (Letećetanjirski rok-en-rol)

Gardner Dozois, Jack Dann and Michael Swanwick - The Gods of Mars (Bogovi Marsa)

Howard Waldorp - Heirs of the Perisphere (Naslednici perisfere)

William F. Wu - Hong's Bluff (Hongov blef)

Joe Haldeman - More than the Sum of His Parts (Više od zbira svojih delova)

James P. Blaylock - Paper Dragons (Papirni zmajevi)

John Crowley - Snow (Sneg)

1986, HUGO

ROMAN

ORSON SCOTT CARD - SPEAKER FOR THE DEAD (GOVORNIK ZA MRTVE)

Bob Shaw - The Ragged Astronauts (Isluženi astronauti)

William Gibson - Count Zero (Grof Zero)

Vernon Vinge - Marooned in Realtime (Ostavljeni u pravom vremenu)

L. Ron Hubbard - Black Genesis (Postanak tame)

NOVELA

ROBERT SILVERBERG - GILGAMESH IN THE OUTBACK (GILGAMEŠ U POGRANIČJU)

Kim Stanley Robinson - Escape From Kathmandu (Bekstvo iz Katmandua)

Lucius Shepard - R and R (Odsustvo)

Connie Willis - Spice Pogrom (Pogrom mirođija)

Michael Flynn – Elfelheim

NOVELETA

ROGER ZELAZNY - PERMAFROST (VEČNI LED)

David Brin - Thor Meets Captain America (Tor sreće kapetana Ameriku)

William Gibson - The Winter Market (Zimska tržnica)

Orson Scott Card - Hatrack River (Reka Hat rak)

Vernon Vinge - The Barbarian Princess (Varvarska princeza)

PRIČA

GREG BEAR - TANGENTS (TANGENTE)

Isaac Asimov - Robot Dreams (Robotski snovi)

Nancy Springer - The Boy Who Plaited Manes (Dečak koji je pleo grive)

David S. Garnett - Still Life (Miran život)

James Patrick Kelly - Rat (Pacov)

1986, NEBULA

ROMAN

ORSON SCOTT CARD - SPEAKER FOR THE DEAD (GOVORNIK ZA MRTVE)

Gene Wolfe - Free Live Free (Slobodni žive slobodno)

James Morrow - This is the Way the World Ends (Ovako svet propada)

Leigh Kennedy - The Journal of Nicholas the American (Dnevnik Nikolasa Amerikanca)

Margaret Atwood - The Handmaid's Tale (Služavkina priča)

William Gibson - Count Zero (Grof Zero)

NOVELA

LUCIUS SHEPARD - R and R (ODSUSTVO)

Robert Silverberg - Gilgamesh in the Outback (Gilgameš u Pograničju)

Gregory Benford - Newton Sleep (Njutnovski san)

Kim Stanley Robinson - Escape from Kathmandu (Bekstvo iz Katmandua)

F. Paul Wilson - Dydeetown Girl (Devojka iz Dajditauna)

NOVELETA

KATE WILHELM - THE GIRL WHO FELL INTO THE SKY (DEVOJKA KOJA JE PALA U NEBO)

Lucius Shepard - Aymara (Ajmara)

Orson Scott Card - Hatrack River (Reka Hatrak)

Roger Zelazny - Permafrost (Večni led)

William Gibson - The Winter Market (Zimska tržnica)

Suzy McKee Charnas - Listening to Brahms (Preslušavanje Bramsa)

Judith Moffett - Surviving (Preživljavanje)

PRIČA

GREG BEAR - TANGENTS (TANGENTE)

James Patrick Kelly - Rat (Pacov)

Issac Asimov - Robot Dreams (Robotski snovi)

Nansy Spinger - The Boy Who Plaited Manes (Dečak koji je pleo grive)

Howard Wladrop - The Lions Are Asleep This Night (Lavovi su usnili ove noći)

Pat Cadigan - Pretty Boy Crossover (Odlazak Lepotana)

1987, HUGO ROMAN

DAVID BRIN - THE UPLIFT WAR (UZDIGNUTI RAT)

Greg Bear - The Forge of God (Božja kovačnica)

Orson Scott Card - Seventh Son (Sedmi sin)

George Alec Effinger - When Gravity Fails (Kada gravitacija opada)

Gene Wolfe - The Urth of New Sun (Vrt Novog Sunca)

NOVELA

ORSON SCOTT CARD - EYE FOR EYE (OKO ZA OKO)

Michael Flynn - The Forest of Time (Šuma vremena)

Kim Stanley Robinson - Blind Geometer (Slepi geometar)

Kim Stanley Robinson - Mother Goddess of the World (Majka Boginja sveta)

Robert Silverberg - The Secret Sharer (Tajni učesnik)

NOVELETA

URSULA K. LEGUIN - BUFFALO GALS, WON'T YOU COME OUT TONIGHT (BUFALO DEVOJKE, ZAR NE IZLAZITE NOĆAS)

Bruce McAllister - Dream Baby

Pat Murphy - Rachel in Love (Zaljubljena Rejčel)

Bruce Sterling - Flowers of Edo (Cveće za Eda)

Walter Jon Williams - Dinosaurus

PRIČA

LAWRENCE WATT-EVENS - WHY I LEFT HARRYS ALL-NIGHTS HAMBURGERS (ZAŠTO SAM NAPUSTIO HARIJEVU CELONOĆNU HAMBURGERNICU)

Pat Cadigan - Angel (Anđeo)

Karen Joy Fowler - The Faithful Companion at Forty (Verni drug u četrdesetoj)

Lisa Goldstein - Cassandra's Photographs (Kasandrine fotografije)

Howard Waldrop - Might of the Coolers (Noć Kulera)

Kate Wilhelm - Forever Yours, Anna (Zauvek tvoj, Ana)

1987, NEBULA

ROMAN

PAT MURPHY - THE FALLING WOMAN (OPADAJUĆA ŽENA)

Greg Bear - The Forge of God (Božja kovačnica)

Gene Wolfe - Soldier of the Mist (Vojnici magle)

David Brin - The Uplift War (Uzdignuti rat)

Avram Davidson - Vergil in Averno (Virdžil u Avernu)

George Alee Effinger - When Gravity Fails (Kada gravitacija opada)

NOVELA

KIM STANLEY ROBINSON - THE BLIND GEOMETER (SLEPI GEOMETAR)

John M. Ford - Fugue State (Državna fuga)

Robert Silverberg - The Secret Sharer (Tajni učesnik)

Keith Roberts - The Tiger Sweater (Krvoločni izrabljivač)

Geoff Ryman - The Unconquered Country (Neosvojena zemlja)

Walter Jon Williams - Witness (Svedočanstvo)

NOVELETA

PAT MURPHY - RACHEL IN LOVE (ZALJUBLJENA REJČEL)

Bruce Sterling - Flowers of Edo (Cveće za Eda)

Connie Willis - Schwarzschild Radius (Radijus Švarcšild)

Octavia Butler - The Evening and the Morning and the Night (Veče i jutro i noć)

Bruce McAllister - Dream Baby

Ursula K. LeGuin - Buffalo Girls, Won't You Come Out Tonight (Bufalo devojke, zar ne izlazite noćas)

PRIČA

KATE WILHELM - FOREVER YOURS, ANNA (ZAUVEK TVOJ, ANA)

Pat Cadigan - Angel (Anđeo)

Lisa Goldstein - Cassandra's Photographs (Kasandrine fotografije)

Susan Schwargtz - Temple to a Minor Goddess (Hram za malu boginju)

Karen Joy Fowler - The Faithful Companion at Forty (Verni drug u četrdesetoj)

Paul Di Filippo - Kid Charlemagne

Lawrence Watt-Evans - Why I Left Harry's Ail-Night Hamburgers (Zašto sam napustio Harijevu celonoćnu hamburgernicu)

U trenutku dok štampanje MONOLIT-a uveliko traje, objavljeni su rezultati ovogodišnjeg finalnog glasanja za nagradu NEBULA. Nagrada HUGO dodeljuje se početkom jeseni. Dakle, NEBULA za dela objavljena u 1988. godini:

ROMAN

LOIS McMASTER BUJOLD - FALLING FREE (U SLOBODNOM PADU)

Lewis Shiner - Deserted Cities of the Heart (Napušteni gradovi srca)

George Turner - Drowning Towers (Kule koje tonu)

Gregory Benford - Great Sky River (Velika nebeska reka)

William Gibson - Mona Lisa Overdrive (Mona Li/.a natpogon)

Orson Scott Card - Red Prophet (Crveni prorok)

Gene Wolfe - The Urth of the New Sun (Urt Novog Sunca)

NOVELA

CONNIE WILLIS - THE LAST OF THE WINNEBAGOS (POSLEDNJI VINEBAGO)

Bradley Denton - The Calvin Coolidge Home for Dead Comedians (Dom Kalvina Kulidža za mrtve komedijaše)

Jane Yolen - The Devil's Arithmetic (Đavolja aritmetika)

Norman Spinrad - Journals of the Plague Years (Hronike godina kuge)

Lucius Shepard -- The Scalehunter's Beautiful Daughter (Predivna kćerka lovca na ljuskare)

Walter Jon Williams - Surfacing (Izronjavanje)

NOVELETA

GEORGE ALEC EFFINGER - SCHRODINGER'S KITTEN (ŠREDINGEROVO MAČE)

Howard Waldrop - Do Ya, Do Ya, Wanna Dance ('Oćeš, 'oćeš li da igraš)

Neal Barret, Jr. - Ginny Sweethips' Flying Circus (Leteći cirkus Džini Slatkih bokova)

Judith Moffctt - The Hob

Mike Resnick - Kirinyga

Steven Gould - Peaches for Mad Molly (Breskve za Ludu Moli)

Ian McDonald - Unfinished Portrait of the King of Pain by Van Gogh (Nezavršeni portret kralja Boli od Van Goga)

PRIČA

JAMES MORROW - BIBLE STORIES FOR ADULTS, No. 17: THE DELUGE (BIBLIJSKE PRIČE ZA ODRASLE br. 17: POTOP)

Steven Popkes - The Color Winter (Zima boja)

Pat Murphy - Dead Men on TV (Mrtvaci na TV)

Jack McDevitt - The Fort Moxie Branch (Ogranak Fort Moksi)

John Kessel - Mrs. Shummel Exits a Winner (Gospođa Šamel određuje pobednika)

Thomas M. Disch - Voices of the Kill (Glasovi ubistva)